

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Hasan Kanaatlı

Ehlibeyt

Dosyası

evrensel değerler

EHLİBEYT DOSYASI - Hasan Kanaatlı

Evrensel Değerler Yayınları: 9

Kitabın Adı: Ehl-i Beyt Dosyası

Müellifi: Hasan Kanaatlı

Editör: Muhammed Kanaatlı

Kapak Tasarım: Hasan Başbuğ

Mizanpaj: İ. Kahramanoğlu

Dizgi: Evrensel Değerler

Baskı: Eren Ofset

2. Matbaacılar Sitesi Litros Yolu

ZA 26 Topkapı-İstanbul

Tel: 0212. 613 19 16

Cilt:

Basım Tarihi: Mart 2010 İstanbul

ISBN: 978-605-5533-00-7

İsteme Adresi

Evrensel Değerler Yayıncılık

Hakimiyet-i Milliye Cad. Vedat Kadri Kañçal

İş Merkezi No: 58 Kat: 1 Dük: 35-36A

Üsküdar/ İSTANBUL

Tel: 0216. 343 63 69

www.evrenseldegerler.net

e-mail: h.kanaatli@evrenseldegerler.net

e-mail: istanbul.ehl-i-beyt.der@hotmail.com

Hasan Kanaatlı

EHL-İ BEYT DOSYASI

EVRENSEL DEĞERLER
YAYINCILIK

HASAN KANAATLI

1959 yılında Kars Bekler(Mervenk) köyünde dünyaya geldi. İlkokulu burada bitirdikten sonra 1970 yılında Kars ve Iğdır'da bulunan medreselerde dini eğitim aldı.1971 yılında tedrisatını ilerletmek için Irak'ın Necef kentinde bulunan ilim havzasına yerleşti.Orada Sarf, Nahiv, Usul, Mantık ve Fıkıh gibi ilahiyatın temel derslerinin Öğrenimini aldı.1976 yılında İran'da bulunan dünyaca ünlü Kum İlim Havzası'nda eğitimini sürdürdü.Orada da Tefsir, Dinler Tarihi ve Felsefe derslerine katıldı.1978 yılının sonlarında Türkiye'ye döndü. İzmir'e yerleşti ve Bayraklı bölgesinde bir cami yaptırdı. Burada Kars İmam Hatip Lisesi'ni dışarıdan bitirdi.

1988 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. Orada da dini faaliyetlerini sürdürdü. Kalem Yayınevini kurdu. Bir cami yaptırdı ve çeşitli kitaplar yayınladı. Gerek yurt içi ve gerekse yurt dışında düzenlenen çok sayıda kongre, seminer, konferans ve sempozyumlara katıldı. Ayrıca kendisi de yurt içinde farklı bölgelerde birtakım dini etkinlikler tertipledi.

Hasan Kanaatlı'nın Farsça ve Arapça'dan Türkçe'ye çevirdiği ve kendi yazdığı yayınlanmış olan kitapları şunlardır:

- 1- Kerbela ve İmam Hüseyin 3 cilt (Şehid M. Mutahhari)
- 2- Kur'an'da İnsan Tanımı (Şehid M. Mutahhari)
- 3- İslam Sosyolojisi (Allame Tabatabai)
- 4- Nefs Tezkiyesi (Ayetullah Humeyni)
- 5- Allah'ı Tanımak (M. Cevad Bahüner)
- 6- Vahhabilik (Ayetullah Cafer Subhani)
- 7- Peygamberlerin Hayatı 2 cilt (kendi eseri)
- 8- Ehl-i Beyt Dosyası (kendi eseri)
- 9- Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet İnanç Mezhepleri Tarihi 2 cilt (kendi eseri)

İstanbul Ehl-i Beyt Derneği ile Aşura İlim Yayma ve Yardımlaşma Derneği'nin kurucularından olan ve bu dernekler ile sosyal ve dini faaliyetlerini sürdürmekte olan Hasan Kanaatlı evli ve iki çocuk babasıdır. Arapça ve Farsça bilmektedir.

ÖN SÖZ	11

1. BÖLÜM

Ehl-i Beyt Dosyasının Hazırlanış Gayesi	23
Hayattayken maruz kaldıkları fiziki ve kişisel tehlikeleri şöyle özetlemek mümkündür:	23
Hayattayken Maruz Kaldıkları Manevi ve Şahsiyetsel Tehlikeler	24
Vefatlarından Sonra Maruz Kaldıkları Konumsal ve İnançsal Tehlikeler	26
Ehl-i Beyt	28

2. BÖLÜM

İslâm'ın Korumasında Ehl-i Beyt'in Rolü	35
Peygamberler Hayattayken Daha Çok Şahsına Yönelik Olan Tehlikeleri Şöyle Belirtmek Mümkün	35
Peygamberlerin Vefatından Sonra Getirmiş Olduğu Dine Yönelik Tehlikeler İse Şöyle Özetlenebilir	35
Önceki Bazı Peygamberlerin Vasilerinden Örnekler	41
1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys	42
2- Hz. Musa'nın Vasisi Yu'sa b. Nun	42
a) Tevrat'ta Yu'sa b. Nun	42
b) Kur'an'da ve Diğer İslam Kaynaklarında Yu'sa b. Nun	43
Hz. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle, Hz. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri	44
3 - Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un	44
a) İncil'de Şem'un	44
b) İslam Kaynaklarında Şem'un	45

3. BÖLÜM

Ehl-i Beyt Kavramının İslâm Öncesi Tarihi ve Kültürel Temelleri	55
Ehl-i Beyt Tanımının Metinsel Dayanakları	57

4. BÖLÜM

Ehl-i Beyt'in Önemi	61

5. BÖLÜM

Ehl-i Beyt'in Üstünlüğü	67

6. BÖLÜM

Dini Açıdan Ehl-i Beyt Sevgisi	75
Ehl-i Beyt'i Sevmek İmanın Alametidir	77
Ehl-i Beyt, Kur'an İle Birlikte Kıyamete Kadar Devam Eder.	
Her Mümine Onların İkisinin de Haklarını Koruması Gerek	79

7. BÖLÜM

İrfani Açıdan Ehl-i Beyt Sevgisi	85
Arifler Açısından Sevginin İman İle İlintisi	88

8. BÖLÜM

Dini Literatürümüzde Sevginin İlke ve Ölçüsü	93
Sevgide ölçü	94

9. BÖLÜM

Allah'ı Sever Gibi Kulu Sevenler	101
Tarihte İlk Şirke Düşen Toplum	102
Bir Soru?	105
Cevap	106

10. BÖLÜM

Ehl-i Beyt'i Sevmekte Aşırı Gitmek	111

11. BÖLÜM

Fedakarlıkların Ehl-i Beyt'i	119

12. BÖLÜM

Ehl-i Beyt'in Anası Fatıma (s.a)	127
Acı Bir Gerçeğin İtirafı	131
Neden Fatıma Değil de Aişe...!	132
Müslüman Kadının Modolitesi Fatıma'dır (s.a)	134
Kadınlarımızın Kurtuluşu Fatıma'yladır	134
Hız. Fatıma'nın (s.a) İsim ve Lakaplarındaki Hikmet	135
Hız. Fatıma'nın Yüksek Ahlakı	137
Resulullah'ın (s.a.a) Tanıttığı Fatıma (s.a)	138
Resulullah'ın (s.a.a) Parçası Fatıma	141
Resulullah'ın (s.a.a) En Çok Sevdığı Fatıma (s.a)	147
Bir Peyfamberin Eşlerine Bakın Bir de Fatıma'ya (s.a)	150
Hız. Fatıma'nın (a.s) Mesaid'i Neden ve Nasıl Yapıldığı Konuşma	155

Hiz. Fatıma (s.a) İle İlgili İrfani Bir Yorum	166
Hiz. Fatıma (s.a) ve Sosya Değerler	170
Hiz. Fatıma'nın Örnek Davranışlarından Bazıları	173
Hiz. Fatıma'nın Vefat Anındaki Davranışları:	173
Hiz. Fatıma'nın (s.a) Toplumsal Kültürü İslah İçin Çalışması	173
Hiz. Fatıma'nın (s.a) Doğum ve Vefat Tarihi	177
Hiz. Fatıma'nın Vefat tarihine Geline	180

13. BÖLÜM

Ehl-i Sünnet'te Ehl-i Beyt Sevgisi	183
Ehl-i Beyt'i Sevmeye Şia İle Sünni Arasındaki İnce Farklar	189

14. BÖLÜM

Müslümanlar Arasında Ehl-i Beyt'in Konumu	193

15. BÖLÜM

Hangi Ehl-i Beyt? Kur'an'ın Ehl-i Beyt'i mi Ehl-i Beyt Nesli mi?	199

16. BÖLÜM

Kur'an'ın Ehl-i Beyt'i Kimlerdir?	205
Sözlükte "Ehl-i Beyt", "Âl" ve İtrat'ın Anlamı	209
Kur'an'da "Ehl", "Beyt" ve "Âl" Kelimeleri	212
Kur'an ve Hadis Esasları Üzerine Belirtilen Görüşler	214
Birinci Görüş	215
Kur'an Ayetlerinden Alınan Sonuç	221
Ehl-i Beyt'in Kimler Olduğunu Söyleyen Hadisler	222
Hadislerden Alınan Sonuç	226

17. BÖLÜM

Ehl-i Sünnet'e Göre Ehl-i Beyt'ten Kastın	
Ümmet Olduğunu Söyleyenler	231
Hiz. Muhammed'in (s.a.a) Tüm Ümmeti Âl-i Muhammed'dir	238
Şia'ya Göre Âl'in İstilahî Anlamı	240

18. BÖLÜM

Ehl-i Beyt Kavramındaki İhtilafta Siyasi Etkenler	245

19. BÖLÜM

Ehl-i Sünnet'te Ehl-i Beyt'in Özellikleri	251
Ehl-i Sünnet'in Tamamı Tarafından Kabul Edilen	
Ehl-i Beyt'in Özellikleri	251

Ehl-i Sünnet'in Bir Bölümü Tarafından Kabul Edilen	
Ehl-i Beyt'in Özellikleri	252
Ehl-i Beyt Hakkında Şia İle Ehl-i Sünnet Arasındaki Farklılıklar	253

20. BÖLÜM

Sünni Müfessirlerin Ehl-i Beyt İle İlgili Ayetler Hakkındaki Yaklaşımları	257
Bilinen Emevi Mantığını Yansıtan Görüşler:	257

21. BÖLÜM

Ehl-i Beyt Kavramının Kur'an'da Geçtiği Ayetler ve Siyak-Sibak Bütünlükleri İçerisindeki Anlamları	271
Birinci Ayet	282
İkinci Ayet	283
Üçüncü Ayet	285

22. BÖLÜM

Sekaleyn Hadisi (Resulün İki Ağır Emaneti)	301
Sekaleyn Hadisinin Rivayetleri	303
Sahih-i Müslim'de Geçen Rivayetler	303
1. Hadis	303
2. Hadis	306
3. Hadis	307
Tirmizi'de Geçen Rivayetler	308
Darimi'de Geçen Rivayetler	311
Ahmed b. Hanbel'de Geçen Rivayet	312
Bezzar'da Geçen Rivayetler	316
Ebu Ya'la Müsned'inde Geçen Rivayetler	318
Hakim'in Müstedrek'inde Geçen Rivayetler	319
Taberani'de Geçen Rivayetler	322
Beyhaki'de Geçen Rivayetler	323
Beğavi'de Geçen Rivayetler	325
İbn Hişam'da Geçen Rivayetler	327
Malik Bin Enes'in Muvatta'sında Geçen Rivayetler	327
Sekaleyn Hadisinin Sened Boyutunu Değerlendirme	328
Sekaleyn Hadisinin Metin Boyutunu Değerlendirme	329
Sekaleyn'den Anlaşılan Mana	330
1- Allah'ın Kitabı	331
2- Ehl-i Beyt	331

a-İtrat	335
b-Asabe	335
c-Neseb	335

23. BÖLÜM

Akli Yönden Ehl-i Beyt'ten Murad Nedir?	339

24. BÖLÜM

Hız. Ali'nin Ehl-i Beyt Hakkındaki Görüşü	349

25. BÖLÜM

Ehl-i Beyt'i İstismar Edenler	355

26. BÖLÜM

Ehl-i Beyt ve Sünnet'in Önemi	361
a - Sünnet'in Kaynağı Olan Peygamberlerin Masum Olması Gerekir	365
b - Sünnet'in Koruyucusu Tarafının Korunmuşluğuna (Masumiyetine) Dalalet Eden Kur'an Ayetleri	365
Sünnet'in Korunmasında İlâhî ve Nebevî Tedbirler	366
1 - İlâhî Tedbirler	367
2 - Nebevî Tedbirler	368
a) Sünnet'in Öğrenilmesini ve Öğretilmesini Teşvik Ederek	368
b) Yayılmasına ve Yazılmasına Özendirerek	368
c) Yalan Uyduranlara İhtarda Bulunarak	369
d) Ehl-i Beyt'i Referans Göstererek	369
Hadislerin Tedvin ve Tasnif Dönemi Çalışmaları	372
Birinci Asrın Sonuna Kadar Sünnetin Yazılmasının Engellenmesi ...	375
Ebu Bekir ve Ömer Döneminde	375
Halife Osman Döneminde Hadis	377
Muaviye Döneminde Sünnet'in Durumu	379

27. BÖLÜM

Meşru Hakimiyet Ehl-i Beyt Yönetimidir	387

28. BÖLÜM

Vasiyet Dosyası İlâhî Yönetime Son Vermenin İlk Çıkış Noktasıdır ..	393
Resulullah'ın Vasiyetine Engel Olunması	396
Vasiyetname	397

29. BÖLÜM

Sakife Dosyası İlahi Yönetimin Beşeri Sultaya Dönüştüğü Üss	405
Sakife Toplantısının Tarihi Boyutu	412
Umumi Biat	421
Haşimi Cephesi	421
Hız. Ali (a.s) Neden Bu Teklifleri Kabul Etmedi?	423
Olayların Kısa Bir Tahlili	425
1- Pazarlıklı İmana Sahip Olan Sahabiler	425
2 - Hakkı Batılla Örtten Sahabiler	427
3 - Pazarlıksız İbrahimî İmana Sahip Olan Sahabiler	428
4 - Hız. İbrahim'in (a.s) Örnek İmanı	430

30. BÖLÜM

İmam Ali'den (a.s) Alınan Zoraki Biat	441
1- Şûra	441
2- Biat	441
Gizlenilen Gerçekler ve Cevabı Verilmeyen Sorular!	449
1- Gizleyenler	449
2- Horlayanlar	450
3- Kutsayanlar	451

31. BÖLÜM

İmam Ali'nin Sessizce Hilafet Mücadelesi	459
İmam Ali İçin Tek Çıkış Yolu Vardı	466
İlahi Rehberler Hep Yüce Hedef Peşinde Olurlar	470
İmam Ali'nin Sessizliğinin Diğer Nedenleri	472
İmam Ali (a.s) Hakkındaki Yanlış Bir Yargı	476
Sonuç	480
İmam Ali'nin Diğer Üç Halifeye Bakış Şekli	481
Önemli Bir Not	488

32. BÖLÜM

Son Söz	493

ÖN SÖZ

Peygamberlerin Elçilikleri, dinin hayatla olan bağına kurabilmek içindir. Hayat din ile anlamlandırılırsa "hayat" olur, aksi taktirde "hayel" kalır!

"Allah katında İslam" olarak bilinen bir dinin müntesipleri olan bizler biliyoruz ki, Hz. Muhammed'den (s.a.a) sonra bir Elçi daha gelmeyecektir. Bu bağlamda Elçinin hayatı (sünneti ve sireti) din ile hayatın (Allah ile kul'un) ilişkisini anlama hususunda elimizdeki en önemli ve tek argümandır.

Ve yine Elçi'den sonra O'nun getirdiği din, koyduğu sünnet ve siret ile ümmetin irtibatını sağlamak, kendinden sonra yerine vasi tayin ettiği *Ehl-i beyt*'inin görevidir. Çünkü onun yaşamının (sünnet ve siretinin) en yakın şahitleri ve vahyin kaynağının en yakınında olanlar bunlardır. Bunlar (*Ehl-i beyt*), Elçinin maddî ve manevî, beşerî ve ilahî zerrelerini vücutlarında taşıyan ondan parçalarıdır. Bundan dolayı, Elçinin getirdiği dini anlayıp yaşama dönüştürmemize aracılık edecek en doğru vesileler bunlar olsa gerek. Vahyin; **"Resul size ne-yi verse alın"** ¹ düsturu mucibince, Elçi'nin bunları ümmetin önüne İmam olarak koyması ve Kur'an ile birlikte bu ikiliye birlikte sarılmamızı emretmesi, uyulmalarını bize farz kılan en önemli faktördür. Bunlar (*Ehl-i beyt*), doğru hidayet öğretisinin doğru öğretmenleridir. Bunların dışına çıkmak, doğru hidayet öğretisini yanlış öğretmenlerden öğrenmek olur ki, bu da bir sonuç vermez! Ve yine **"bunlarla din kemâle ermiş ve İslam nimeti bunlarla devamını bulmuş-tur."** ²

1) Haşr: 7

2) Maide: 3

Ehli- beyt, başı Resulullah (s.a.a) olmak üzere Hz. Ali (a.s), Hz. Fatıma (s.a), Hz. Hasan (a.s), Hz. Hüseyin (a.s) ve onun sülbünden devam eden dokuz imamdan ibarettir.

Ehl-i beyt, Resulullah (s.a.a) ile birlikte en zorlu imtihanlara gö-nül vermiş ve insalığın zifri karanlıklar içerisinde kaldıkları dönem-lerde parlayıp yol gösteren yıldızlar olmuşlardır.

“Ve sizi sarsmasın diye arz'a (yer küresine) yerinden oynatılmaz dağlar ve yolunuzu bulasınız diye nehirler yerleştirdi ve daha nice işaretler, sözgelimi yıldızlar ki, onlarla da insanlar yollarını bulmakta.”³

Elçi, *Ehl-i beyt* ile birlikte insanlığın ufkunu aydınlatan, onu medeni kılan, kemâle erdiren, madden ve manen sürekli yücelten iki yıldızdırlar. Bunlar, en zor iklimin en zor insanlarını Allah'a kul, insanlığa örnek haline getirmiş, bununla da en büyük mucizeyi gerçekleştirmişlerdir. Elçi, nasıl vahyin eğittiği mucize bir insan ise, *Ehl-i beyt*'i de Elçi'nin eğittiği mucize insanlardır.

Nasıl ki Elçiyi Kur'an'dan, Kur'an'ı da Elçi'den ayırmak mümkün değilse, aynen öyle *Ehl-i beyt*'i Elçi'den, Elçiyi de *Ehl-i beyt*'ten ayırmak mümkün olamaz.

Nasıl ki Kur'an'ın mübelliği ve müfessiri Elçidirse, onun koruyucusu ve kollayıcısı da *Ehl-i beyt*'idir. Nitekim elçi şöyle buyurmuştur; ***“Ya Ali, ben Kur'an'ın nüzulü için savaştım, sen de tevili için savaşacaksın”***.⁴

Elçi ve *Ehl-i beyt*'i, Kur'anı okuyup tebliğ eden, kitabı, hikmeti ve bilmediğimiz nice şeyleri öğreten ve bizleri manevi arınmaya tabi tutan Allah'ın en sevgili kullarıdır. Ve yine onlar, yüksek ahlak sahibi örnek insanlardır. Kendilerine itaat'in Allah'a itaat olduğu, Kendilerine uymanın da Allah'ın sevgisini celbettiği, alemlere rahmet olan, müminlere kendilerinden daha yakın, olabildiğine şefkatli ve merhametli seçkin insanlardır.

Şayet Elçi ve *Ehl-i beyt*'inin sözleri, fiilleri, hayat ve şahsiyetleri olmasaydı, İslam dininin benimsenmiş, dünyada yerini almış, günümüze intikal etmiş ve yeryüzü nüfusunun dörtte birinin gönlünü fet-hetmiş bir din olması imkan dahiline girmezdi.

3) Nahl: 15

4) *Hasaisü'n-Nisa*, s. 40; *Mustedrekü's-Sahihayn*, c. 3, s. 122 v.d.

İslam dininin temel iki kaynağından biri olan Kur'an, ilk nazil olmaya başladığı günden itibaren okunmuş, ezberlenmiş, ibadetlerde/namazlarda tekrar edilmiş ve yazı ile tesbit edilmiştir. İrade-i ilahiyeye'nin bu tecellisi başka bir vahiy ürününe nasip olmamıştır. Diğer bir ifadeyle, Kur'an-ı Kerim dışındaki hiçbir dinin kitabı, Yüce Allah tarafından koruma altına alınmamıştır. Bundan dolayıdır ki bütün dinlerin kitapları (yazılı kaynakları) zamanla tahrife uğramış ve güvenilirliğini kaybetmiştir. Son peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.a) sözlü ve fiili sünnetleri (hadis ve siretleri) ise korunma ve kollanma açısından Cenab-ı Hakkın garantisi altında olmadığından, her ne kadar ilk günden itibaren büyük bir önemle hıfzedilmiş, kavranmış, hayatta uygulanmış, sonraki nesillere intikal ettirilmiş, kısmen kayda geçirilmiş, tebliğ döneminden itibaren de toplanıp tasnif edilmeye başlanmışsa da, yine de önemli bir bölümü tahriften, israiliyattan, yanlış anlaşılıp yanlış aktarılmaktan, kalbi İslam'a karşı ısınmamış art niyetli münafıkların şerrinden korunamamıştır. Bu durumun böyle olacağını nübüvvet gözüyle görebilen son peygamber (s.a.a), vahyin/kitabın açıklayıcısı, pratize edilmiş şekli olan sünnetinin ve siretinin korunması için, onların canlı şahidi ve Elçiden sonra ilk takip ve tatbikcisi olan itratını/*Ehl-i beyt*'ini Kur'an ile birlikte ümmetine emanet etmiş ve şöyle buyurmuştur: **"Size iki ağır emanet bırakıyorum ki, onlara sımsıkı sarılırsanız benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. Onlar, Allah'ın kitabı ve Ehl-i beyt'im olan itratım (soyum)'dur. Bunlar Kevser havuzunda huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmazlar. Bu ikisi (Kur'an ve Ehl-i beyt) hususunda beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin."** ⁵

Fakat ümmetten önemli bir bölümü, son peygamberin bu sözünü algılayamamış olacak ki, *"Allah'ın kitabı bize yeter"* mantığıyla hareket edip, Kur'an ve sünnetin bekçisi olan itratı/*Ehl-i beyt*'i devre dışı bırakmış, kendi akıllarıyla Kur'an'dan anladıklarıyla yetinmeye veya sünneti algıladıkları şekliyle kitabı (Kur'an'ı) yorumlamaya koyulmuşlardır. Gerek sünnetin sahihi ile gayri-sahih'inin birbirine karışması, gerekse akıl ve görüşlerin birbirinden farklı oluşları, hem dini din olmaktan çıkarmış hem sünneti sünnetlikten uzak kılmıştır.

Bundan dolayıdır ki, onlarca mezhep ve yüzlerce tarikat üremiştir. Rasul-u Kibriya'nın o iki emanetine birlikte sahiplenmemek, ümmeti bilinen bu noktaya getirmiştir!

Bugünkü sıkıntımızın kör doğuşünün temelinde yatan sebep bu büyük ümmetin, Resulullah'ın (s.a.a) emri gereği Kur'an ve ıtrata (*Ehl-i beyt'e*) gereken değeri vermemesi olsa gerek!

Resulullah'ın kutsal emaneti olan Kur'an'a ve onu koruyan *Ehl-i beyt'e* sadık olmayan bir ümmetten, üzerinde yaşadığı ülkeye ve ülkesi üzerindeki halka sadakat göstermesini beklemek, aldanmak olur.. **"Ey iman edenler! Allah'a ve Resul'üne hıyanet etmeyin; böyle yaparsanız, (birbirinizin ırzı, malı, namusu ve size tevdi edilen makam, mevki, vazife ve sorumluluklar gibi) aranızdaki emanetleri koruyamaz, onlara da bile bile hainlik etmiş olursunuz"**⁶

Hangi ırk ve mezhepten olursa olsunlar bütün Müslümanım diyen herkesin dini olan İslam'ın ve kitabı olan Kur'an'ın korunup günümüze kadar gelmesi hususunda *Ehl-i beyt'e* borçları vardır. Allah Resulü (s.a.a) bu ümmeti Kur'an ve ıtrat ile mayalamıştır, Kur'an ve ıtrat'ın bu ümmetin şahsiyet kazanmasında asıl faktör olacağını buyurmuştur. Kur'an ve ıtrat'ına sahiplenildiği sürece, içeride ve dışarıda şahsiyet ve şeref sahibi olacağını ve yine bu ikiliye sahiplenildiği takdirde, Kur'an'ın sahibinin (Yüce Allahın) himayesine ve lütfuna mazhar olacağını bildirmiştir.

- **"Bu ikiliye (sakaleyn'e) birlikte sarılır iseniz, benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz!"**⁷

Ümmet olmak kolay bir oluşum, basit bir birliktelik değildir! Allah resulünün (s.a.a) bizlere emanet ettiği değerlerin bir kısmına (*Ehl-i beyt'e*) kılıç sallamaya, bir kısmını da (Kur'an'ı) mızrakların ucuna takmaya (Muaviye gibi) kimsenin hakkı yoktur. Sıradaki gel-sin düşüncesiyle hareket eden o günkü zalim yöneticilere seslerini çıkarmayanlar, bugün sıranın İslam'ın diğer değerlerine saldırmaya geldiğini gördüklerinde, ne kadar yanıldıklarını anladıklarını ümit ediyoruz.

6) Enfal: 8/27

7) Tirmizi, *Menakub*, s. 31 v.d.

Yine Kur'an, evrensel değerler manzumesinin sandukasıdır. O sandukayı açacak anahtar da *Ehl-i beyt*'tir. "**Temizlenenler ancak ona dokunur.**" ⁸

Kur'an ancak ıtrat'ın birlikteliği ile (onların yorum ve tefsirleriyle) bütün kültürleri kucaklayacak, bütün medeniyetlere hakim olacaktır. Kur'an-ı Kerim salıklarının, adeta varlıkla yokluk arasında gidip gelmesi, Kur'an'ı *Ehl-i beyt* ile birlikte benimsemeyenlerin, bu ikiliyi sahiplenmeyenlerin, bu ikiliyi özümsemeyenlerin, bu ikiliyi anlamayanların, bu ikiliyle ilgilerini azaltanların suçu-günahıdır. Bu ikilinin telkin ettikleri evrensel-cihanşümül değerleri hafife almak, balığın suyun değerini bilmemesinden daha ağır neticeler doğurmuştur ve doğracaktır da.

Şunun çok iyi bilinmesi gerekir ki, eşiğinde bulunduğumuz yirmibirinci asıra, "*evrensel değerler*" damgasını vuracaktır. Evrensel değerlere sahip olmayan, evrensel değerleri özümsemeyen milletler, milletlerarası alanlarda itibar görmeyecektir. Güçlü kültür ve medeniyetlerin içinde eriyecektir. Oysaki Kur'an ve ıtrat'ın verdiği mesaj ve ilâhî evrensel değerler, insanlığın ulaşmak istediği, ideali olan en yüksek tabii hukuk değerlerdir. Böylesine güçlü, sağlam, eşsiz ve evrensel değerlere rağmen, İslam milletlerinin şaşkınlık manzarası arzemesi, elindeki ve önündeki evrensel değerleri ihmal ederek, unutarak, gücünü montaj değerler için harcaması, azıcık akli olanların idrakini çatlatmaktadır.

Muhammed ümmeti, kaybolan zamanının, çektiği çilenin, açtığı avucun, olduğu kuyruğun, aşınan haysiyetinin yettiğine, kendine gelme zaruretinin inanır hale geldiyse eğer, Kur'an ve *Ehl-i beyt*'i anlayarak onlara birlikte sahip çıkmalıdır. Kur'an ve ıtrat onları bütün milletlerin önüne geçirecek güce, muhtevaya ve organizasyona sahiptirler. İlahi huzura varacak yüzümüzün, konuşacak sözümüzün ve tutunacak dalımızın olabilmesi için ve yine bizden önceki Kur'an ve *Ehl-i beyt*'e karşı görevini yapmayan nesillerin günahlarının affedilebilmesi için, bizim görevimizi yapmamız gerekmektedir.

Yüce Allah kitabında "**Seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik**" ⁹ gibi doğrudan veya dolaylı olarak Hz. Muhammed'in

8) Ahzab: 33

9) Enbiya: 107

(s.a.a) gönderiliş gaye ve sıfatlarından bahsederken, onun evrensel-global bir davetle iç içe olduğunun fotoğrafını vermektedir. Evrensellik sembolü olan Hac ibadetinin manasını anlamayanların, bunu sıradan bir ibadet gibi düşünenlerin, manevi hazdan ötesini kavrayamayanların, Resulullah'ın Veda Haccı'ndan hemen sonra Gadir-i Hum'da okuduğu Veda Hutbesi'ndeki ümmete emanet ettiği iki ağır emaneti (*Kur'an ve ıtratı olan Ehl-i beyt'ini*) tahlile başlayacakları ve anlayacakları vaktin geldiği düşüncesindeyiz. Ve yine Ahzab 33'ü anlayacakları zamanın dolduğuna inanmaktayız!

Hz. Muhammed'in (s.a.a) 23 yıllık peygamberlik hayatı, evrensel çizgilerin en yüksek grafikleriyle doludur. Bu sebeple Hatemül-Enbiya'nın ümmetinin sorumluluğu çok ağırdır. Eğer bu Kur'an'ın, yuvasındaki bir topal karıncaya ulaşması icab ediyorsa, bir Müslüman o yuvayı bozmadan, Kur'an'ı o karıncaya tebliğe memurdur.

Ümmet-i Muhammed (s.a.a) bu titizlikteki bir sorumlulukla mükellef iken, peygamberleri böyle bir sorumluluğa nasıl sahip olmaz ki? Hem de onlarca kat daha fazla böylesi bir sorumluluğa sahip olmasından dolayıdır ki iki ağır emaneti tebliğden sonra üç kez; "**Ehl-i beyt'im hakkında size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i beyt'im hakkında size Allah'ı hatırlatıyorum**" diye ümmetine ültümatom vermiştir!

Gadir-i Hum gününe kadarki "*Ehl-i beyt*" ile ilgili muhabbet/sevgi sorumluluğu, o günde ilan edilen velayet/vesayet ile birlikte, artık ferdi sorumluluğun ötesinde ümmet sorumluluğuna ve imamet ruhunu ümmetçe ayakta tutmaya dönüşmüştür! Münafıkların ümmet içe-risine serpiştirmek istedikleri ayrılık tohumları önlenmiş, velayetin/ismetin, "hilafet/saltanat" gibi beşeri hegemonyalarla istismarı önlemiştir! İhtişamlı günlerimizin çekici ve sürükleyici güçleri Allah (c.c), Muhammed (s.a.a) ve onlarla birlikte Kur'an ve sünnetin canlı şahitleri olan *Ehl-i beyt'i* olmuştur. Bu güçler artık, ümmetin hayatının bir parçasını oluşturmuş, peygamberler doğuran o topraklar, peygamber sorumluluğuna eş görevler yapacak peygamber soyu doğurmuştur!

Kur'an, kıyamete kadar varlığını sürdürecektir büyük bir ümmetin kitabıdır. Şayet Ümmetin elinde Kur'an olmakla birlikte bu kokuşmuşluk nedir? diye sorulsa, ıtratsız/*Ehl-i beyt*'siz Kur'an'ın derde de-

va olmayacağını ve o yüce nebi'nin bu ikisini birlikte emanet ederken **"Şayet her ikisine birlikte sarılırsanız benden sonra ebediyen helak olmazsınız"** feryadını hatırlatırım, sağır olmayanlara!

Yeniden bir kez daha hatırlatalım Resul'ün sözünü duymadık diyenlere!

"Size iki ağır emanet bırakıyorum ki onlara sımsıkı sarılırsanız Benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. Onlar, Semadan yeryüzüne uzatılmış ip olan Allah'ın kitabı ve *Ehl-i beyt*'im olan ıtratım'(soyum)dır. Bunlar Kevser havuzunda huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmazlar. Bu ikisi (Kur'an ve *Ehl-i beyt*) hususunda beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin."¹⁰

İşte Resulullah'ın (s.a.a) ümmetine bıraktığı iki ağır emanetinden biri olan ıtratının, (*Ehl-i beyt*)'inin konumunun iyi anlaşılması, ümmet üzerindeki yükümlülükleri ve ümmet-i Muhammed'in (s.a.a) onlarsız tek başına Kur'an ile yolunu bulamayacaklarını daha iyi anlayacaklarına yardımcı olur düşüncesiyle **"*Ehl-i beyt* Dosyası"** adlı bu eseri ele aldık. Rabbimin yol göstericiliğine tevessül ederek hem Şii hem de Sünni kaynaklardan objektif bir şekilde yararlanmaya çalıştık. Asırlardır sümen altı edilen ve unutturulmaya çalışılan *Ehl-i beyt* ile ilgili konuları tarafsız, objektif ve hakkaniyet ölçüleri içerisinde dosyalar halinde sizlere sunmayı gaye edindik. Konulara değinirken her mezhep müntesiplerinin durdukları yerden baktıkları gibi değil de, Kur'an ve vahyin baktığı yerden bakmayı esas aldık.

Ve yine meseleleri ele alıp incelerken itikada, amele ve tarihe siyaseti karıştıran bağnazların düştükleri hatalardan uzak durmayı prensip edindik. **"Yalnızca benimki hak/doğru, ötekilerininki ise batıl/yanlış"** mantalitesinden Allah'a sığındık. Benim ya da bizim ne düşündüğümüz veya inandığımız değil, vahyin ve sünnetin ne söylediğinden yola çıktık. Kendimizin hak bildiklerimizle değil, vahyin ve sünnetin hak dedikleriyle yetindik. Hakkın ölçüsünün çoğunluk (kelle sayısının fazlalığı) olmadığını, Kur'an'ın sürekli işaret buyurduğu şuurlu azınlık olduğunu tesbit ettik. Ümmetin kurtuluşunun **"İs-lam'a girip de Allah'a teslim olmayan şartlanmış yığınların elinde**

değil de, önce Allah'a teslim olup sonra İslam'a giren şuur'lu mümin çekirdek kadroyla mümkün olabileceği" sonucuna vardık.

Benim gibi naciz bir kulun *Ehl-i beyt* hakikatini olduğu gibi anlatıp aktarması elbette ki mümkün olamaz, fakat vahyin ve sünnetin onları nasıl ve ne şekilde anlattıklarına vesile olmaya çalıştık. Önce Yüce Rabbimden ve daha sonra da O'nun yeryüzündeki hücceti olan Hz. Mehdi (a.s)'dan bu naciz çalışmamı kabul buyurmalarını temenni ederim.

Uzunca bir sürenin birikimi olan bu çalışmamda Kur'an ve *Ehl-i beyt*'i bana sevdiren, arapça, farsça ve İslam'i ilimleri öğrenmem için benden hiçbir emeğini esirgemeyen ve "seni bu yola kurban verdim" diyen çocukluk dönemi imanımın ilk kabe'si, kabilesinin eşsiz insanı, dûalarımın ortağı merhum babam Hacı Bayram Ali'yi, merhume annemi, Kur'anı Kerim'in alfabetini bana öğreten ilk hocalarım merhum Seyyid Celil Işık'ı, Kıraat hocam merhum Kerbela-i Muhtar Özkan'ı, ilk farsça hocalarım merhum Ahunt Mehmet Malik Işıklı'yı, H. Mir Veli Işık'ı, Ş. Hasan Baykoca'yı, Iğdır alimlerinden merhum Molla Muhammed Güzelsoy'u, Ş. Mikail Kayla'yı, Ş. Veli Beder'i, Irak Necef ilim havzasında sarf ilmini bana öğreten değerli üstadlarım merhum Ş. Hamza Göleli'yi, nahiv ilmi hocalarım Ş. Hamit Turan'ı, Ş. Selahattin Özgündüz'ü, özellikle de hem üstadlığımı hemde hamiliğimi üstlenen Ş. Hamit Turan ve merhum Ş. Hamza Göleli'yi, Arapça dil gramerimi geliştirmemde yardımları dokunan değerli can kardeşlerim Ş. Abdullah Turan'ı, Seyyid Behlül Çiçek'i, Ş. Mehmet Olgun'u, Ş. Behrem Geley'i, Ş. Hüseyin Yeşil'i, mantık dersi hocalarım Ş. Ali Hoin'i'yi, Ş. Mecid Binabi'yi, Ayetullah Müderris-i Afgani'yi, fıkıh hocalarım Ayetullah H. Ş. Gerevi'yi, Ş. Murteza Zencani'yi, Ayetullah H. Seyyid Müfti Şia'yı, Ş. Gulam Ali Vekili'yi, H. Şeyh Fahri'yi, H. Şeyh Ziya Makoi'yi, bizlere vaaz ve nasihatlarıyla İslam'ı sevdiren ve islam ruhunu kavratran, uyuyan kanlarımızı uyandıran, uyuşuk ruhumuzu harekete geçiren merhum Ayetullah Ruhullahi'l-Musevi'yi, merhum Ayetullah Ebu'l-Kasım Hoi'yi, merhum Ayetullah Şeriat Medari'yi, merhum Ayetullah Şirazi'yi, merhum Ayetullah Şahrudi'yi, merhum Allame Seyyid Muhammed Bakır es-Sadr'ı, merhum Seyyid Yusif el-Hekim'i, yine bu eseri hazırlamamda ve kaynak temininde yardımlarını esirgemeyen değerli kardeşlerim, Ş. Ethem Çağ-

layan'ı, Ş. Yaver Daşdan'ı, Ş. Orhan Öz'ü, Ş. Ali Ekber Yurtseven'i şükran ile yad ediyor, Hak'ka yürüyenlere Hak'tan rahmet, fani dünyada kalanlara da Hak'tan hayır ve afiyetler diliyorum. Ayrıca kitabı telif ettiğim günlerde sabırla bana yardım eden eşime ve oğlum Muhammed'e de özel teşekkürlerimi sunuyorum.

Özellikle kitabımın diziminde büyük emek sarfeden değerli kardeşim Mustafa Turan'a da şükranlarımı sunarım. Kitabın yazılmasının asıl sebebi olan, ömrünün baharında yirmibir yaşlarında Hakka yürüyen azizim, civanım, ruhumun canı, canımın içi, çağımızda eşine ender rastlanan, ahlakıyla örnek olan, ölümcül hastalığın pençesine düştüğünü bilmesine rağmen isyan etmeyip şükreden, bizleri teselli eden, sabrı tavsiyede bulunan oğlum Bayram Ali'ye Yüce Rabbimin rahmetini niyaz ediyorum. "Rabbim, biz ondan çok çok razıydık, sen de ondan razı ol Allah'ım"

Sözün önü de sonu da O'na hamddır, bizi yoluna hizmet ettiren Rabbimize hamd-ü senalar olsun. Amin.

İstanbul: 13.06.2009

Hasan KANAATLI

1. BÖLÜM

- * EHL-İ BEYT DOSYASININ HAZIRLANIŞ GAYESİ**
 - * Hayattayken Maruz Kaldıkları Manevi ve Şahsiyetsel Tehlikeler**
- * Vefatlarından Sonra Maruz Kaldıkları Konumsal ve İnançsal Tehlikeler:**
 - * EHL-İ BEYT**

EHL-İ BEYT DOSYASININ HAZIRLANIŞ GAYESİ

İslam tarihi süreci içerisinde son Peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.a) *Ehl-i beyt*i ümmet tarafından üç türlü tehlikeye maruz kalmışlardır;

- 1- Hayattayken maruz kaldıkları fiziki ve kişisel tehlikeler.
- 2- Yine hayattayken maruz kaldıkları manevi ve şahsiyetsel tehlikeler.
- 3- Vefatlarından sonra maruz kaldıkları konumsal ve inançsal tehlikeler.

Hayattayken maruz kaldıkları fiziki ve kişisel tehlikeleri şöyle özetlemek mümkündür:

- a) Hilafet ve ekonomik haklarının ellerinden alınması için onlara karşı kullanılan hile ve zorbalıklar.
- b) İslamî makam ve mevkilerden herhangi birinde yer veril-meyerek, halkın gözünün önünden uzak tutulup unutulmaya maruz kalmaları. (Özellikle de ilk üç halife döneminde bu hususta hayli çaba sarfedilmiştir!)
- c) (İmam Ali (a.s) ve İmam Hasan (a.s) gibi) *Ehl-i beyt* imam-ları hilafete gelir gelmez, Resulullah'ın (s.a.a) zevcesi Aişe başta olmak üzere Talha, Zübeyr, Muaviye ve diğer bir kısım ileri gelen sahabilerin onlara karşı ordular toplayıp savaşlar açması ve Muaviye gibi bir valinin imam Hasan (a.s) gibi *Ehl-i beyt*ten olan bir halifeyi hilafet makamından indirmesi!
- d) Sahabe, tabiin (ikinci kuşak) ve etba-i tabiin (üçüncü kuşak) tarafından kılıç, zehir vb. şeylerle şehid edilmeleri.

e) *Ehl-i beyt*'in (özellikle de imam Hüseyin'in (a.s) tüm ailesi ile birlikte, hatta altı aylık süt kuzusu yavrularına dahi merhamet edilmeden, susuz bırakılıp katledilmesi (Kerbela olayı).

f) Hanım ve kızlarının esir edilip başları açık bir şekilde, çıplak develer üzerine zincirlerle bağlanıp, şehirden şehire ve kasabadan kasabaya intikal ettirilip teşhir edilmesi ve gayri müslim esirlere yapılan muamelenin aynısını görmeleri.

g) Zamanlarının Emevi ve Abbasi halifeleri tarafından sürekli göz hapsinde tutulması ya da zindanlarda çürümeye terk edilmeleri.

h) Sürgünde yaşamaya icbar edilmeleri.

Bunlar, *Ehl-i beyt*'in hayattayken daha çok şahıslarına ve canlarına karşı yapılan maddi ve fiziki düşmanlıklardı.

Hayattayken Maruz Kaldıkları

Manevi ve Şahsiyetsel Tehlikeler

Ehl-i beyt'in hayattayken maruz kaldıkları manevi ve şahsiyet-sel tehlikeleri de şöyle özetlemek mümkündür.

a) *Ehl-i beyt*'in dini meselelerde görmezden gelinmesi ve unutmaya terkedilmesi. Örneğin, ashab ve tabiinden bir çoğunun *Ehl-i beyt* imamlarının kapılarını çalmadıkları ve onlardan pek de hadis nakletmedikleri görülmektedir. Sünni hadis kaynaklarına bakıldığında Hz. Fatıma (s.a), İmam Hasan (a.s), İmam Hüseyin (a.s) ve diğer *Ehl-i beyt* imamlarından, iki elin parmak sayılarını doldurmayacak kadar az miktarda hadisin nakledildiği görülmektedir. Resulullah'ın (s.a.a) ilim şehrinin kapısı olan İmam Ali'den (a.s) nakledilen hadisler dahi Resulün vefatına iki yıl kala İslam'a giren Yahudi asıllı Ebu Hureyre'den nakledilen hadislerin yanında adeta bir hiçtir! İşte buralardan bakıldığında *Ehl-i beyt* sahabi tarafından adeta unutulmaya terkedilmiş ve görmezlikten gelinmiştir.

b) *Ehl-i beyt*'in henüz hayattayken, hatta kulakları duya duya ağır hakaretlere maruz kalmaları. Öyle ki, başta cedleri Resulullah'ın (s.a.a) mescidi olmak üzere tüm islami belde ve bölgelerde Cuma namazındaki okunan hutbelerde cuma imamlarının resmi ağızlarından onlara karşı lanetler okutulup küfürler yağdırılıyordu! Tarihin tesbitine göre bu hakaretler yetmiş küsur yıl hiç aralıksız devam edip gitmiştir.

c) *Ehl-i beyt*'in hayattayken Müslümanların ortak bütçelerinden (beytülmal) mahrum bırakılmaları. Öyle ki, aziz islam dininin ortaya çıkmasında hiçbir katkısı olmayanlar dahi düzenli olarak bütçeden haklarını alırlarken, *Ehl-i beyt* imamaları ve taraftarları bu haklarından mahrum bırakılmışlardı!

d) *Ehl-i beyt* imamaları hayattayken yalan yanlış onlara isnad edilen mevzu/uyduruk hadislerin onların adına yayınlanması veya asılsız iddia ve hükümlerin onlara nisbet edilmesi.

Yukarıda işaret ettiğimiz bu dört tehlikeden üç tanesi, yalnızca düşmanları tarafından kaynaklanan tehlikelerdi. Dördüncü tehlike ise hem düşmanları hem de cahil dostlarından kaynaklanan tehlikelerdi. Cahil dostları, uydurdukları yalan ve yanlış hadsilerle onları düşmanlarına karşı sevip yüceltmek isterken ifrada/aşırılığa sapsmış, olmaları gereken konumun hayli üstüne çıkarmış, böylece de (haşa) uluhiyet isnadında bulunmuşlardı. Yaptıkları bu hatalarıyla aynen Hristiyanların Müslüman versiyonunu oluşturmuşlardı. Zira Hristiyanlar da aşırı sevgilerinden dolayı Hz. İsa'yı ilahlaştırmışlardı.

Ehl-i beyt'e karşı olan düşmanları da onlara karşı taşıdıkları kin ve kıskançlıklarından dolayı ifrada gitmiş (aşırılığa kaçmış), onları bulunmaları gereken konumun hayli altına indirmiş, böylece bunlar da Yahudilerin Müslüman versiyonunu oluşturmuşlardı. Zira Yahudiler peygamberlerine karşı taşımış oldukları kin ve düşmanlıklarından dolayı ya onlardan bir çoğunu katletmiş ya da ağır iftiralara maruz bırakmışlardır.

Durumun böyle olacağını nübüvvet tirübünününden gören Allah'ın Resülü bu olayı şöyle haber verir:

“Ya Ali, insanlar senden dolayı üç sınıfa bölüneceklerdir.

Onlardan iki sınıfı cehenneme, bir sınıfı da cennete girerler. Cehenneme girecekler, seni olduğunun üstüne çıkaranlar ile olman gereken konumun aşağısına indirenlerdir. (Yani sevgi-de taşkınlık edenler ile düşmanlıkta aşırılık gösterenler.) Cennete gidecekler ise seni olduğun konumda sevenlerdir.”¹

Vefatlarından Sonra Maruz Kaldıkları

Konumsal ve İnançsal Tehlikeler:

Ehl-i beyt’in vefatlarından sonra maruz kaldıkları konumsal ve inançsal tehlikeleri de şöyle özetlemek mümkündür:

a- *Ehl-i beyt* imamlarından kimilerine (haşa) ilahlık isnadında bulunmak; ölmemiştir, gayba çekilmiştir, bulutların arasında yaşamaktadırlar gibi tevhid inancı dışında batıl inançlar taşımak.

b- Düşmanları tarafından kabirlerinin yıkılması, su akıntı kanalının kabirlerinin üzerinden geçirilmesi ve kabirlerinin uzun yıllar aileleri tarafından nesilden nesile saklı tutulması! Hatta Hz. Fatıma (s.a) gibi yüce bir şahsiyetin kabrinin hâlâ dahi bilinmemesi!

c- Onların vefatlarından sonra onlar adına birçok sapık ve batıl inançların ortaya çıkması.

Bunlar da *Ehl-i beyt*’in vefatlarından sonra maruz kaldıkları kimi konumsal ve inançsal tehlikelerdir!

Ehl-i beyt’e, cahil dostlarınca yapılan zulüm, iğrenç düşmanlarınca yapılan zulümden daha işleyicidir. Biri gidici, diğeri kalıcıdır. Biri şahıslarına, diğeri şahsiyetlerine darbe vurmuştur. Şahıslarına karşı vurulan darbeler maddi, şahsiyetlerine vurulan darbeler manevidir. Maddi darbeler vefatlarıyla son bulurken, manevi darbeler ilelebet kalıcı olmuştur. Biri hayatlarını mahvederken, diğeri davalarını yok etmiştir.

Düşmanlarının hareketleri, onların bizzat kendilerini iptale yö-

1) Hz. Ali (a.s.)’ın mektupları ile ilgili tüm eserlerde.

nelikken, cahil dostlarının hareketleri onların dinlerini iptale yönelik olmuştur. Düşmanlarının sözleri ve eylemleri inandırıcı olmayıp kendilerinin yıkımına sebep olurken, dostlarının (batinilerin) onlar hakkındaki inanç ve eylemleri kendi aralarındaki hakkın ve hakikatın katline vesile olmuştur. Uydurdukları hadisler, hikayeler, menkıbeler onları “imamlık” dairesinden çıkarıp (haşa) ilahlık makamına yerleştirmiştir!

İlahlık makamına yerleştirilen o yüce insanlar, artık insanlık sahnesinden çıkarılmış, ne örnek alınabilmiş ne de izinden gidilebilmiştir, yalnızca akıllarda ütopya olarak kalmıştır. Böylece de hiç kimsenin işine yaramaz olmuştur. Bundan dolayıdır ki, cahil dostlarının (gûlat'ın) *Ehl-i beyt*'e yapmış oldukları zulmü, en iğrenç düşmanları dahi yapamamıştır. Bunların bu hareketlerinden kazançlı çıkan da yine düşmanları olmuştur.

İşte biz, bu eserde bütün bu hususları gözönüne alarak Resulullah'ın (s.a.a) cehennemle tehdit ettiği o iki kesimin hile ve saflığından uzak, cennetle müjdelediği üçüncü kesimin değer ölçüleri içerisinde *Ehl-i beyt*'i ele aldık. Sahih metinsel dayanaklardan yola çıkarak *Ehl-i beyt* hakikatını ortaya koymaya gayret gösterdik. Bunu, insalık ve islam namına bir vazife bildik. Elimizden geldiği ve gücümüzün yettiği oranda, islamı ve Müslümanları ilgilendiren önemli konuların dosyasını açmayı gaye edindik. Ondört asırdır hala açılmayan dosyaların, ümmete ve İslam'a yarar sağlamadığını, böyle düşünenlerin yanlış yaptıklarını müşahade ettik. “*Yanlışlığı düzeltmek en büyük yanlışıktır*” perspektifinden yaklaşarak, şayet bu dosyaları biz açmazsak, düşmanlarımız açar, hem de sulandırarak ve içerisine bire beş de yalan katarak ümmeti daha da çok parçalar mantığıyla meselelere yaklaştık. Rabbimizden ihlaslı olmayı temenni ederek yola koyulduk. Elbetteki çaba kul'dan, tevfik Cenab-ı Hak'tandır.

EHL-İ BEYT

*Ehl-i beyt...*² Vahiy evinin çocukları... Nübüvvet bahçesinin çiçekleri... Elçi'nin öz canları... Yüce Rabbin Velileri... Ümmetin sınavları... Tabiidir ki İslamda olduğu gibi Müslümanlar arasında da çok ayrıcalıklı bir öneme sahiptirler. Sahip oldukları makam diğer tüm insanlardan yüce olduğu gibi, geçirdikleri sınavlar da diğerlerininkinden daha büyüktür. Halife Ömer vurulduğunda; oğlunu yerine halife tayin etmesini isteyenlere; “*Bir aileden bir kurban yeter*” demişti. Oysaki *Ehl-i beyt* tüm canlarını ve cananlarını, İslam’a kurban vermişti. Halbuki onlar, hepimizden daha çok severlerdi birbirlerini. Çünkü onlar daha çok insanlardı bizlerden. Onlar daha fazla amillerdi inandıklarına. Şeriatı'nın dediği gibi; “*Din bir sevgililer bilincidir, aşk bilincidir*” Onlar; sevdiklerini Allah için sevdiler, sırt döndükleri her şeye de Allah için küstüler ve terkettiler...

Fuzuli'nin beytlerinde *Ehl-i beyt* ile ilgili ağızından döktüğü şu sözleri ne de güzeldir;

Biz meta-i mülk-i dünya dan feragat kılmışız!

Kimya-i fakr'dan kesb-i saadet kılmışız!

Gayre arz et, cah-ü mülk-ü mâli kim!

Biz kanaat ehliyiz fakr ile adet kılmışız!

Dünya mülkü ve metasından biz feragat eylemişiz.

Fakirlik kimyasını, saadet bilinci saymışız.

Başkalarına sen söz et ey felek; makamdan, maldan ve mülkten.

Biz kanaat ehliyiz, fakirlik adetimizdir ey felek!

2) Bu bölümün bir kısmı, *Can Parçası*, S. Eraslan'a ait kitaptan alınmıştır.

Onların nazarında dünya, Hz. Ali'nin değimiyle "bir boynuzu kırık, ölü keçi yavrusu" mesabesindedir! Dolayısıyla onların alışkanlıkları meşakkat ve cihada yöneliktir... İlim ve yüce ahlaka yöneliktir. İbadet ve zühde yönelikti... Makam elde etmeğe, servet toplama-ya değil!...

Ehl-i beyt, sesleri güç ispatlamak derdindeki diğer insanlar gibi değildi. Onları hayatında sadece bir kez dinleyen pek çok insan, onlardan bir daha kopamazdı... Onlara hakim olan şey, sadelik ve vakar... Hüzünlü bir tebessüm... Kibirden uzak bir cesaret... ilahi aşk ve sonsuz sevgi... Bundan olsa gerek tarihte onlar adına devletler kurulup hükümetler yıkılmış... Uğurlarına oluk oluk kanlar akıtılmış... Görüşleri ekole dönüşmüş... Çok azılı düşmanları cuma hutbelerinde yıllarca yıl onlara sövmüş... Çok samimi candan dostları onların ismini bağışlama vesilesi kılmıştır... Hatta ümmet içerisinde ilk ayrılık, bunların haklılığı adına olmuş... Tüm Haşimiler ile birlikte Muhacir ve Ensar'dan samimiyet ve ihsanlarında hiçbir şüphe bulunmayan seçkin sahabe Selman-i Farisî, Ebuzer Gifarî, Mikdad-i Kindî, Eba Eyyub Ensarî, Ammar-i Yasir ve bunlar gibi birçok şahsiyetler, Resulullah'ın (s.a.a) temsil yetkisinin *Ehl-i beyt*'inde olduğunu savunarak ya öldürülmüş ya sürgün edilmiş ya da birçok sıkıntılara maruz kalmıştır.

Sonra ümmet; *Ehl-i beyt*i kabul edenler ve *Ehl-i beyt*'e karşı olanlar olarak ikiye bölünmüştür. Karşısında olanlar "Emevi" ve "Harici (Dinden çıkmışlar)" ismini almış, kabul edenler de "Alevi, Şii (tarafı)" ismiyle isimlendirilmiştir. O gün, bugün *Ehl-i beyt* hakkı ve zulmün en büyük kanıtı, Müslüm anım diyenin en büyük sınavı, Hak'kın hakkı'nın günümüze kadar uzanan davası olmuştur!... **"Ehl-i beyt'imi sevmek beni sevmektir, beni sevmekse Allah'ı sevmektir"**³ hadisi mucibince bunlar, Resul'ün referansları, ümmetin ortak buluşma noktası ve toplumun birlik harcını oluşturmıştır.

Evet onlar seçkin nebinin elleriyle eğitilmiş, kucağında büyütülmüş, onun hamuruyla yoğrulmuş, zerrelerini vücutlarında taşımış, onun herşeyine yakından şahit olmuş, vahyin ve sünnetin canlı şahitleriydi.

Ehl-i beyt, aynen birbirlerine bakan aynalar gibi, birbirlerini

3) *Ehl-i beyt* sevgisinden bahseden tüm kaynaklarda geçer.

ders olarak, cesareti nasihat eder. Yine bu demde Hz. İbrahim (a.s) kendisini alevler içinden çekip kurtarmaya gelen arkadaşı Cebrail'e (a.s) "hayır" der. En ateşli imtihanlar arasından yüz akıyla çıkmak istersen, aracı ve iltimas aramadan dayanırsın aşkın gücüne... Cesur olmasaydı yanardı İbrahim peygamber (a.s)... Halbuki onun aşkı, ateşi gül eylemiştir... Bizlerse; baktığımız her gülü, kanatarak ateşe atıyoruz hoyratça, bu yüzden İbrahim'ler olamıyoruz. Bu yüzden Hüseyin'ler olamıyoruz... Çünkü İbrahim'i ve o soyun son halkası *Ehl-i beyt'i* tanımıyoruz...

Onlar hiçbir çile ve zorluk sırasında yitirmediler aşklarını ve Allah'a olan rızalarını... Cesurdular, yığittiler... Göğüs gerdiler aşk yolunun tüm çilelerine.

"Şahitlik ederim Allah'ım senin birliğine, şahitlik ederim Muhammed'in elçiliğine ve şahitlik ederim onun *Ehl-i beyt'inin* velayetine"

İşte sevgiliye kapılarımızı buradan açarız, sözler kapısından...

2. BÖLÜM

- * İSLAM'IN KORUNMASINDA EHL-İ BEYT'İN ROLÜ
- * Peygamberler Hayattayken Daha Çok Şahsına Yönelik Olan Tehlikeleri Şöyle Belirtmek Mümkün
- * Peygamberlerin Vefatından Sonra Getirmiş Olduğu Dine Yönelik Tehlikeler İse Şöyle Özetlenebilir
- * ÖNCEKİ BAZI PEYGAMBERLERİN VASİLERİNDEN ÖRNEKLER
 - * 1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys
 - * 2- Hz. Musa'nın Vasisi Yu'şa b. Nun
 - * a) Tevrat'ta Yu'şa b Nun
 - * b) Kur'an'da ve Diğer İslam Kaynaklarında Yu'şa b. Nun
 - * Hz. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle, Hz. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri
 - * 3 - Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un
 - * a) İncil'de Şem'un:
 - * b) İslam Kaynaklarında Şem'un

İSLAM'IN KORUNMASINDA EHL-İ BEYT'İN ROLÜ

İnsanlık tarihi süresince Allah'tan aldıkları vahyi insanlara ulaştıran tüm peygamberler ve onların tebliğ ettiği din, iki tür tehlikeyle karşı karşıya kalmıştır. Birincisi peygamber hayattayken maruz kalınan tehlikeler, ikincisi peygamberin vefatından sonra maruz kalınan tehlikeler.

Peygamberler Hayattayken Daha Çok Şahsına Yönelik Olan Tehlikeleri Şöyle Belirtmek Mümkün:

- 1- Peygamberi görmezden gelme, unutulmaya mahkum etme.
- 2- Alaya alma, küçümseme, mesajını ve kendini tahkir etme.
- 3- Sürgün etme, ölümle tehditte bulunma, taciz edip yıldırma.
- 4- Fiili saldırıda bulunma, işkence etme, hayatını kastetme.

Bunlar peygamberlerin hayattayken şahsına olan tehlikelerdir.

Peygamberlerin Vefatından Sonra Getirmiş Olduğu Dine Yönelik Tehlikeler İse Şöyle Özetlenebilir:

- 1- Peygamberin getirmiş olduğu vahyin/kitabın özünü değiştirme.
- 2- Getirmiş olduğu vahyide/kitapta eksiltme ve artırmalarda bulunma.
- 3- Getirmiş olduğu dini hayatın dışına itme.
- 4- Getirmiş olduğu dünyadaki dünya-amîret, zahir-batın, duygu-

düşünce, ibadet-siyaset, akıl-nakil gibi birbirini tamamlayan unsurları dengede tutan vahyi bileşenlerine ayırıp dini parçalama.

5- Getirmiş olduğu dinin değişken ve sabitlerini, muhkem ile mütעהabihini, nasih ile mensuhunu, umum ile hususunu v.s biribirine karıştırma.

6- Getirmiş olduğu dinin içerisine bidatları (dinde olmayan şeyleri) dindenmiş gibi yerleştirme.

7- Nassın mükabilinde içtihad etme.

8- Kendi kişisel görüşlerini veya maslahat gördüklerini dinin kesin hükmüne tercih etme.

9- Vahyi tahrif edip dini tahripde bulunma.

Bunlar peygamberlerin vefatından sonra getirmiş olduğu dine yönelik olan tehlikelerdir. Aslında peygamberlerin getirmiş oldukları dine yönelik olan tehlikeler hayatlarına olan tehlikelerden daha vahim ve daha korkunçtur. Bu iki tür tehlike arasında hem nitelik hem nicelik itibariyle fark vardır. Birinci tür (hayatla ilgili) tehlike dışardan gelirken, ikinci tür (din ile ilgili) tehlike içerden (peygambere inanlardan) gelmektedir. Birincisi dini getirene yönelmişken, ikincisi doğrudan dinin kendisine yönelmiştir. Birinci tehlike açık ve net iken, ikincisi sinsi ve karanlıktır. Birincisi peygamberin hayatıyla sınırlıyken ikincisi kıyamete kadar sonsuzdur. Birincisinde sadece peygamber tehlikede iken, ikincisinde din ve tüm insanlık tehlikededir. Birincisi yalnızca peygamberin dünyası-yaşamı ile kısıtlıyken ikincisi insanlığın hem dünya hem de ahiretini kuşatmıştır.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı peygamberimiz de, her peygamber gibi birinci tür tehlikeden (hayatı ile ilgili tehlikeden) daha çok kendisinden sonra tebliğ ettiğı dine yönelecek ikinci tür tehlikeden korkmuş ve ümmetinin dikkatini geçmişteki ümmetleri helak eden bu tehlikeye çekmiştir. **“Sizden öncekilerin yolunu adım adım, karış karış izleyeceksiniz. Eğer onlar bir sürüngenin deliğine girse, siz de gireceksiniz. “Ey Allah Resulu, Yahudilerin ve Hristiyanların yolunu mu?” diye sorduk.”Başka kim olacak?” dedi.**¹

Hadiste Allah Resulü’nün, **“Yahudilerin ve Hristiyanların**

1) Buhari, *İ'tisam*, 14; Muslim, *İlim*, 6; İbn Mace, *Fiten*, 17; Ahmed b. Hanbel, 3/84

yolunu adım adım, karış karış izlemek” olarak dile getirdiği tehlike, bizim bölünüp parçalanma, hizipleşip kavgalaşma, din ve topluluklarını parçalayıp zillete düşme, vahyi istediği şekilde te’vil etme ve sünnetin içerisine İsrailiyat katma dediğimiz tehlikenin ta kendisiydi.²

O günün Müslümanları (sahabe) karmaşık bir yapı arz ediyordu. Bir kesimi salih müminlerdi. Bir bölümü de münafıklardı. Bunlar (münafıklar) küçümsenmeyecek bir güce sahiptiler. Diğer bir kesimi ise hasta kalplilerdi. Bunlar Kur’an’ın deyimi ile dışardan gelen sözlere kulakları son derece duyarlı idi. Bunlar peygamberimize gerçekten veya görünüşte inanmış olmakla birlikte onu bir padişah gibi görüyor ve Allah’ın dininin hükümlerine de beşeri ve milli kanunlar gözüyle bakıyorlardı.³

Bütün bu anlattıklarımızdan şu ortaya çıkıyor;

1- İslam dininin olduğu gibi korunması ve insanlığın selameti için Resulullahtan sonra ümmetin başında bir vasinin (dini koruyucunun) olması kaçınılmazdır. Zira bir din düşününki, bütün insanlığa, bütün asırlara ve bütün coğrafyalara sesleniyor. Temel meslelere, ahlâk prensiplerine, insanın tüm davranışları ile ilgili bütün ayrıntılı hükümlere ilişkin ilkeleri bir bütün olarak belirliyor. Diğer bütün genel kanunların tersine insanların hem bireysel hem de sosyal hayatını düzenliyor. Böyle bir dinin yukarıda işaret ettiğimiz tehlikelerle karşı karşıya bulunduğunu göz önüne alarak peygamberden sonra gerçek anlamda bir koruyucuya- kılavuza ihtiyaç duyamayacağı düşünülebilir mi? Bütün toplumlar başlarında bir yöneticinin bulunmasını gerekli görürken İslam ümmeti gibi yüce bir toplumun bu sosyal kanunun dışında kalarak başsız, yöneticisiz ve yürütücüsüz varlığını sürdürmesi mümkün olabilir mi? Böyle bir başı boşluğa, peygamberimizin sosyal ve idari uygulamalarına dayanan bir mazaret bulunabilir mi?

2- Bütün siyer kitaplarında yer aldığı üzere peygamberimiz (s.a.a) herhangi bir sefere çıktığı zaman yerine toplumun çarkını döndürecek bir vekil bırakırdı. Hatta hicretin ikinci yılından seki-

2) *İmamlar ve Sultanlar*, M. İslamoğlu, s. 18

3) Ali İmran suresindeki Uhud savaşına ilişkin ayetler ile Nisâ suresinin 105-126 ayetleri buna örnektir.

zinci yılına kadar yapmış olduğu yirmiyedi seferin tümünde kendi yerine bir vekil bırakmıştır. Nitekim Tebuk seferine çıkmadan önce de yerine Hz. Ali'yi vekil bırakmıştı da Hz. Ali (a.s), *"Beni kadınların ve çocukların başına vekil mi bırakıyorsun?"* demişti. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.a) ona şu cevabı vermişti: **"Harun Musa için ne idi ise, sen de benim için o olmak istemez misin? Yalnız benden sonra peygamber gelmeyecektir".**

3- Peygamberimiz (s.a.a) Mekke, Taif, Yemen gibi Müslümanların elinde olan beldelere hükümdar yetkileri ile donatılmış genel valiler tayin ediyor, sefere çıkardığı müfrezelerin ve orduların başına komutanlar getiriyordu. Bu konuda onun hayatta olduğu dönem ile ölümünden sonrası arasında ne fark var? Tek fark şu olabilir: O'nun ölümünden sonra bu uygulamaya olan ihtiyaç kat kat artmış ve zaruriliği kaçınılmaz hale gelmişti. Zira ileride de açıklayacağımız gibi vasi tayin etmesi vahyin gereği olmasıyla birlikte aklen de hem etrafının karma olması bunu gerektiriyordu hem de geçmiş peygamberlerin getirmiş oldukları dinlerinin kendilerinden sonra tahrife uğraması, Resulullah'ı (s.a.a) böyle bir tedbire zorluyordu!

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Resulullah'dan sonra onun getirdiği o yüce dinin tüm boyutlarıyla korunması ve kollanması gerekirdi. Zira bu yüce din, her şeyiyle yeniydi. Tohumları Resulullah'ın (s.a.a) eliyle yeni ekilmiş, fakat büyüüp semere vermesi için henüz vakit gelmemişti. Tüm insanlığa henüz duyurulmamıştı. Geniş coğrafyalara henüz yayılmamıştı. Üzerinde kara bulutlar gibi dolaşan Pers ve Bizans tehlikesi hala devam ediyordu. Kur'an ve sünnet henüz müntesipleri arasında dahi yeterince anlaşılmamıştı. Din kemale ermişti ama, Müslümanım diyenler henüz mükemmel mümin olmamıştı. Sıdk niyet ile inananlar ile görünürde iman ettim diyenler (münafıklar) birbirine karışmıştı. Resulullah (s.a.a), görünürde iman edip de kalben muhalif olanları gaybi yardımlarla biliyordu ve ona göre tedbir alıyordu. Fakat Resulden sonra bunlar ne olacaktı. Bunların önünü kim alacak ve dini kim koruyacaktı. **"Benim dini mi münafıklar mahvedecekler"** bilinci, Resulullah'ı (s.a.a) tedbir almaya icbar ediyordu. Özellikle de ümmetini daimi olarak terk ettiğinde, onları başı boş ve perişan bir vaziyette yüzüstü bırakıp gitmesi **"alemlere rahmet olarak gönderilmesi"** prensibine ters düşmekteydi. Tüm bunları göz önüne alan Allah Resulü kendinden sonra (vahiy

alma hariç) kendisi kadar vahyi ve sünnetini algılayacak, kendisi kadar vahiy ve sünnetin yaşaması için fedakarlık yapacak, onlara amel edecek, onların hükümleriyle mücehhez olacak birini kendinden sonra yerine vasi tayin etmeliydi. Bunu da vahiy evinde büyüyen, nübuvvet bahçesinde yetişen, *Ehl-i beyt*'inden başkası yapamazdı. İslam'ın doğuşunda en büyük fedakarlıkları yapan insanlar (*Ehl-i beyt*'), İslam'ın korunmasında da en büyük rolü üstleneceklerdi.

4- Kur'an-ı Kerim'de imam kelimesi hem kitap için kullanılmıştır hem de insan için. Diğer bir ifadeyle Kur'an, hem "*imam kitap*" tan söz etmiştir hem de "*imam insan*"dan.

İnsanlık tarihi içerisinde bir çok kitaplar olmuştur ve olacaktır. Fakat bu kitapların hiç birisi "*imam kitap*" olma özelliğine sahip değildir. Zira bir kitabın "*imam kitap*" olması için, Allah tarafından indirilmesi, masum olması, yani tahrif edilmemesi, içerisinde yalan-yanlış gibi şeylerin bulunmaması, akıl ve fitrat tarafından tasdik olunması gerekir. Bundan dolayıdır ki Tevrat, Zebur, İncil ve diğer semavi kitap ve suhuf, sonradan tahrif olduklarından ve içeriklerinde yalan-yanlış bilgilerin bulunduğundan dolayı "*imam kitap*" olma özelliğini kaybetmişlerdir. Yer yüzünde bir tek bu özelliği bulunan "*imam kitap*", Kur'an-ı Kerimdir.

"*İmam insan*" da öyle. Yani yeryüzünde insan topluluklarının önünde olan ve onları kendine davet eden yığınlarca "*imam insan*"lar olmuş, vardır ve olacaktır da. Fakat vahyin bahsettiği "*imam insan*", aynen Kur'an-ı Kerim gibi, hem Allah tarafından tayin edilmeli, hem masum (korunmuş) olmalı, hem de "*imam kitap*" ile harfî harfine uyum içerisinde bulunmalıdır. Diğer bir deyiş ile, soyut olan ilahi vahyin, somut olan insan versiyonu olmalıdır. Böyle olabilmesi için "*İmam Kitap*" gibi yol gösterici, bütün sorunlara çözüm bulucu, karanlıkları aydınlatıcı, insanları kucaklayıcı, herkese eşit mesafede duran, herkese adilce davranan, değil başkalarına, kendine dahi zulmetmeyen, sözleri, amelleri, ahlakları, maddi ve manevi bütün boyutları, diğer insanlar tarafında zerre kadar kuşkuyla maruz kalmadan örnek alınacak insan olmalıdır. Daha açıkçası Kur'an'ın: "*O'na* (İmam Kitap olan Kur'an'a) *temizlenenlerden başkası dokunamaz*"⁴ ifadesinde yer alan ve Resullullah'ın da (s.a.a); "*Size, ben-*

den sonra sarıldığınız taktirde ebediyete kadar sapıklığa düşmeyeceğiniz iki şey bırakıyorum; biri Allah'ın kitabı diğeri de soyum Ehl-i Beytim" ifadesinde anlamını bulan "imam kitap" ile "imam insan", ikisi birlikte hidayet önderleridir. Şayet bunlardan biri diğerinin dengi olmazsa, yani "imam kitap" Allah tarafından korunup "imam insan" korunmaz ve "yanlış insan" olursa, "imam kitap"ı yorumlayıp amel etmede, nefsi ve indi yorum ve amel-lerde bulunulacağından, insanları hidayette kusur edileceği muhakkaktır. Kusurun kıyamet günü mazeretini bertaraf etmek için bunca peygamber ve kitaplar indiren Cenab-ı Hak, son Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.a) ümmetinden de bu mazereti yok etmek için, Resulüne defaatla, hatta en son haccında dahi "imam insan"ın tanım ve tarifini yaptırmış ve insanlara kaçış yolu bırakmamıştır. (Böyle bir yola bizi hidayet ettiği için Alemlerin Rabbine hamdolsun).

- **"Ölüleri (veya ölü gönülleri) diriltecek Biziz ve insanların ölünceye kadar işleyip ahiret hayatları için gönderdiklerini (sevap ve günahları) da (öldükten sonra) arkalarında kalan (ama kıyamete kadar hesaplarına işlenmeye devam edecek) iyilik ve kötülüklerini de yazıyoruz. Biz, esasen her şeyi apaçık bir "İmam Kitap"ta tek tek kaydetmiş bulunuyoruz."**⁵

- **"Onlar (Allah'ın özel kulları) şöyle niyazda bulunurlar; Rabbimiz! Ne olur kerem et; eşlerimiz ve soyumuz bizim için göz aydınlığı olsun ve bizi takvada başkalarına öncü ve onun insanlar arasında yayılmasına imam kıl".**⁶

- **"Onları, emrimiz ve yönlendirmemizle insanlara doğru yolu (hidayeti) gösteren imamlar (önderler) yaptık"**⁷

- **"Ama gün gelir ve bütün insanları peşlerinden gittikleri imamlarıyla (önderleriyle) çağırırız. (Kim dünyada gerçek ve hakikate götüren bir imamın/önderin arkasından gider de Ahiret'te) de hesap defteri sağından verilirse, işte o kutlu insanlar defterlerini mutluluk içinde okurlar ve güzel davranışlarının karşılığını görmede kıl kadar olsun haksızlığa uğramazlar."**⁸

5) Yasin: 36/12

6) Furkan; 25/74

7) Enbiya: 21/73

8) İsra: 17/71

ÖNCEKİ BAZI PEYGAMBERLERİN VASİLERİNDEN ÖRNEKLER

Yüce Allah, ilahi mesajı iletmek için peygamberleri seçtiği gibi, peygamberlerin getirmiş olduğu o mesajın kendilerinden sonra korunması ve yeryüzünde iktidar etme görevini üstlenmesi için, vasi-lerini de aynı peygamberlere tayin ettirmiştir. Nitekim Mes'udi, Hz. Adem'den (a.s) son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.a) kadar peygamberlerin veli ve vasilerinin isimlerini ard arda naklederek onlar hakkında şöyle yazmıştır:

Hz Adem'in vasisinin ismi, İbranice Şeys denilen Hibetullah'tı.

İbrahim'in vasisi, İsmail'di

Yakub'un vasisi Yusuf'tu

Musa'nın vasisi, Hz. Yusuf'un torunlarından Yu'sa b. Nun. b. Ebrahim b. Yusuf'tu; Hz Musa'nın karısı Sefvera ona karşı kıyam etti. ⁹

Hz. İsa'nın vasisi, Şemun'du.

Peygamberlerin sonuncusunun (s.a.a) vasisinin ismi Ali b. Ebu Talib ve ondan sonraki onbir oğludur. ¹⁰

Bu vasilerden (kılavuzlardan) bir kısmı peygamber iken bir kısmı peygamber değildir. Şimdi bu vasilerden üç tanesine tarihi belgelerde yer aldığı şekliyle işaret edelim:

1- Hz. Musa (a.s)'ın ümmeti ile Hz. Muhammed'in (s.a.a) ümmeti arasında hayli kader benzerlikleri vardır! Nitekim Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: **“Yakında İsrailoğullarının başına gelen şey aynen benim ümmetimin de başına gelecektir”.** ¹¹

9) *Tevrat*, Kitab-ı Mukaddes, Beytur, Amerikan Basımevi, M. 1907. Yu'sa b. Nun'un öyküsü, İsrailoğullarının işlerini üsetlenmesi ve savaşları Sıf-ri Yüsa b. Nun'un yirmioçüncü Eshah'ında geçer.

10) *İsbatu'l -Vasiyet*, Necf-Haydariyye baskısı, s. 5-70. Ebu'l - Hasan Ali b. Hüseyin Mes'udi, meşhur sahabe Abdullah b. Mes'ud'un torunlarındandır. Mes'udi h. 346 yılında vefat etti. Biyografisi *Tabakatu's-Safiiyye*, c. 2, s. 307 de kaydedilmiştir. Mes'udi'nin Mutezile mezhebinden olduğu söylenir. Ketbi, *Fevatü'l-Vefayet*, c. 2, s. 45'de; Yakut el Hamevi 'de, *Mücemü'l-Udeba*, c. 13, s. 94'de onun bu kitabına işaret etmiş ve onun *Esmau'l-Eimme* adlı bir kitabının olduğunu söylemişlerdir. İbn Hacer de *Kitabu'l-Mizan* c. 4, s 224 'de Mes'udi'nin *Tayinu'l Halife* adlı bir kitabı olduğunu yazar; fakat bu kitap *ez-Zeria* adlı eserde *İsbatu'l Vasiyet* diye anılmıştır

11) Alleme Murtaza Askeri, *Yuzellü Uyduurma Sahabi*, (farsça), c. 3, s. 21-52

Nasıl ki Hz. Musa (a.s)'ın karısı Sefverâ Hz. Musa'nın vefatından sonra vasisi Yuşa b. Nun'a karşı kıyam ettiyse, Hz. Peygamberin (s.a.a) karısı Aişe de, Resullullah'ın (s.a.a) vasisi Hz. Ali'ye karşı Cemel savaşını gerçekleştirmiştir!

1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys

Yakubi, kendi tarihinde, Hz Adem'in (a.s) Şeys peygambere vasiyeti hakkında şöyle kaydeder:

Adem'in ölüm vakti gelince... Şeys'i kendine vasi tayin etti.

Taberi' de şöyle söyler;

İbranice, Şeys denilen Hibetullah, Adem'in vasisiydi. Adem ona vasiyet etti ve vasiyetnamesini yazdı. Denildiğine göre Şeys babası Adem'in vasisiydi.

Mes'udi de vasiyet ve Hz. Adem'in ölümüyle ilgili olarak şöyle yazar:

Adem Şeys'e vasiyet ettikten sonra, ölünceye kadar vasiyetini diğerlerinden gizledi.

İbn Esir'de şöyle der:

Şeys, Allah'ın bağışı anlamındadır. Şeys, Adem'in (a.s) vasisiydi. Adem (a.s), ölüm vakti ulaşınca Şeys'i kendine vasi ve halife tayin etti.

İbn Kesir de Hz. Adem'in hayatı ve Şeys'e vasiyeti hakkında şöyle der:

Şeys, Allah'ın bağışı anlamına gelir. Adem'in (a.s) ölüm vakti ulaşınca oğlu Şeys'i kendine vasi ve halife tayin etti.

2- Hz. Musa'nın Vasisi Yu'şa b. Nun

a) Tevrat'ta Yu'şa b Nun:

Kamus-i Mukaddes kitabında, "Yu'şa" sözcüğünde Tevrat'tan naklen şöyle geçer: "Yuşa b. Nun, Musa'yla birlikte Sina da-

ğındaydı ve Harun'un döneminde buzağıya tapma işine bu-
laşmadı.”

Ve Sıfr-ı Aded'in yirmi yedinci Eshah'ının sonunda, Allah ta-
rafından Musa'nın vasiliğine atandığı şöyle geçer;

- *Musa Allah'la konuştu; Allah'ım bütün insanlara ve toplu -
luklarına, giriş ve çıkışlarında, her işlerinde ön ayak olacak
bir kişiyi belirt, toplulukları çobansız bir sürü gibi olmasın.*

Allah Musa'ya dedi ki,

- *Yu'sa b. Nun böyle bir güce sahip bir gençtir, elini ona sür. Ve
onu kahin "Eliazar" ve bütün cemaatin (israiloğullarının)
karşısında ve gözleri önünde kendine vasi ilan et. Sonra, ona
kendi heybet ve gücünden ver ki, bütün israiloğulları ona ita -
at etsin de "Eliazar"dan öne geçsin. Ve Allah'tan onun arzula -
rının gerçekleşmesini iste ki; bütün İsrailoğulları onunla bir -
likte olsunlar ve onun emriyle her işi yapsınlar.*

*Musa Allah'ın emrine uydu ve Yu'sa'yı alarak kahin "Eliazar"
ve bütün İsrailoğulları karşısında tuttu ve Allah'ın Musa'ya
dediği gibi iki elini onun ellerine sürerek onu kendisine vasi
etti.*¹²

b) Kur'an'da ve Diğer İslam Kaynaklarında Yu'sa b. Nun:

İbranice olan Yu'sa ismi Kur'an'da Arapçalaştırılmış ve
En'am Suresinin 86. Ayeti ile Sâd Suresinin 48. ayetinde "*El -
yesa*" olarak geçmiştir.

Yakubi kendi tarihinde (c.1, s.46'da) şöyle yazar; Musa'nın
ölüm vakti ulaşınca Allah azze ve celle ona Yu'sa b. Nun'u
Kubbe-i Rumman'ın içine çağırmasını ve bereketinin Yu'sa b
Nun'un bedenine intikal etmesi, onu vasi tayin etmesi ve İs-
railoğulları'nın işlerini onun üzerine bırakması için elini
onun bedenine sürmesini emretti.

12) *Tevrat*, Kitab-ı Mukaddes, Beyrut, Amerikan Basımevi, M. 1907. Yuşi b.
Nun'un Öyküsü, İsrailoğullarının İşlerini Üstlenmesi ve Savaşları, Sıfr-ı
Yuşa b. Nun'un yirmi üçüncü eshamında geçer.

H.z. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle, H.z. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri

Yu'sa b. Nun, H.z. Musa (a.s) ile birlikte Sina dağındaydı ve asla buzağıya tapmadı. Allah Tealâ H.z. Musa'ya Allah'a tapanların çobanı olmayan sürü gibi olmaması için kendisinden sonra Yu'sa b. Nun'u kendisine vasi etmesini emretti.

H.z. Ali (a.s) da Hira dağında Resulullah'ın (s.a.a) beraberindeydi ve hiçbir zaman hiçbir puta tapmamıştır. Allah Tealâ'da Resulüne veda haccından dönüşte hacıların karşısında Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasisi ve ümmetin önderi olarak tanıtmamasını, İslam ümmetini başsız bırakmamasını emretti. Resulullah'da (s.a.a) itaat ederek Gadir-i Hum'da Ali'yi (a.s) kendisine vasi tayin etti.

Gerçekten ne kadar doğru buyurmuştur Resulullah (s.a.a):

“- Yakında israiloğullarının başına gelen şey aynen benim ümmetimin de başına gelecektir.” ¹³

3 - H.z. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un.

a) İncil'de Şem'un:

Kamus-u Kitab-ı Mukaddes'te “Şem'un” sözcüğünde bu isimle on kişi sayılmıştır; Bunlarda biri Şem'un Petros'tur. Bu isim Tivratta “Şem'un” diye geçer. Matta İncili'nin onuncu Esbab'ından şöyle kaydedilir:

- Sonra İsa oniki öğrencisini çağırarak, kötü ruhları kendilerinden uzaklaştırmaları ve bütün hastalıkları iyileştirmeleri için onlara güç ve kötü ruhlarla karşılaşma kuvveti verdi. Onun oniki sefirinin isimleri şöyledir: Birincisi Petrus denilen Şem'un...

Yuhanna İncilinde, 21. Esbab'ta, (Sayı: 15-18) H.z. İsa'nın

Şem'un'a, "*Sürünün sorumlusu ol.*" Şeklinde vasiyet ettiği geçer. Hz. İsa (a.s) burada demek istiyor ki: "*Baba iman edenlerin sorumluluğunu üstlen.*" Yine Kamus-u Kitab-ı Mukaddes'te, "*İsa onu (Şem'un'u) kilisenin önderi etti.*" diye geçer.

b) İslam Kaynaklarında Şem'un:

Yakubi kendi tarihinden Şem'un'u "Sem'anü's-Sefa" diye anmıştır. Mes'udi de derki: "Yunanca Şem'un ve Arapça Sem'an olan Petrus Roma'da öldürüldü."¹⁴

Yine Mu'cemu'l-Buldan'da, "Sem'an'ın manastırı sözcüğünde söyle geçer: Sem'an manastırı, Dimeşk yakınlarındadır. Bu manastıra mensup olan Sem'an, Hristiyanların ileri gelenlerinden biriydi: onun Şem'un-i Sefa olduğu söylenmektedir.

* * *

Burada örnek olsun diye geçmiş ümmetlerin peygamberlerinin vasilerinden yalnızca üçüne değindik. Geçmiş peygamberlerin peygamberliklerinin mahdud, bölgelerinin sınırlı ve ümmetlerinin azınlığını gözönüne alırsak, kendilerinden sonra (Tevrat'ın tabiriyle) sürü çobansız, ümmet imamsız kalmasın diye onların başına bir vasi tayin ettiklerine göre, peygamberliği evrensel, şeriatı kıyamete kadar baki, ümmeti ümmetlerin en fazlası, düşmanı düşmanların en sinsi ve azılsı olan peygamberimizin kendinden sonra sürüsünü başıboş bırakıp, ne haliniz varsa görün düşüncesiyle dünyadan ayrılması akla, mantığa ve geçmiş peygamberlerin yoluna pek de uygun gelmez!

Şimdi yüce İslam dininin muazzaz peygamberinin kendinden sonra çeşitli yerlerde çeşitli tabirlerle, bazen kendisinden hemen sonraki, bazen de kendisinden sonraki bütün imamları nasıl tanıttığına bakalım.

Teberani, Selman-i Farisi'den şöyle nakleder;

Resulullah'a (s.a.a): "*Her peygamberin bir vasisi vardı; peki sizin vasiniz kimdir?*" diye sordum. O hazret bana cevap vermedi. Bir

müddet geçtikten sonra beni görünce **“Selman!”** buyurdu. Ben aceleyle huzuruna giderek **“Efendim”** dedim. Resulullah (s.a.a), **“Musa’nın vasisinin kim olduğunu biliyor musun?”** buyurdu. **“Yu’sa b. Nun’du.”** dedim. Buyurdu: **“Neden?”** Ben, **“çünkü o günün insanların en bilginiydi o”** dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: **“Vazifemi üstlenen ve borcumu ödeyen Ali b. Ebu Talib de aynı şekilde benim vasim, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıramdır.”** ¹⁵

Seçkin sahabeden Ebu Eyyub el-Ensari de, Resulullah’ın (s.a.a) kızı Hz. Fatıma’ya (s.a) şöyle buyurduğunu nakleder.

“- Allah Teala’nın yeryüzündekilere bakıp onların arasından babanı seçerek Peygamberliğe seçtiğini, bir kez daha bakarak kocanı seçtiğini ve vahiy meleğine, seni ona nikahlamamı ve yine onu kendime vasi etmemi buyurduğunu bilmez misin?” ¹⁶

Yine sahabiden Ebu Said el-Hudri de Resulullah’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder.

- “Benim vasim, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıram, vazifemi üzerine alan ve borcumu ödeyen Ali b. Ebu Talip’tir.” ¹⁷

Enes b. Malik’de şöyle nakleder: Resulullah (s.a.a) abdest alarak iki rekat namaz kıldıktan sonra şöyle buyurdu:

- “Bu kapıdan girecek olan ilk kişi muttakilerin önderi,

15) *Mecmaüz-Zevahid*, Heysemi, c. 9, s. 119; *Mu’camü’l-Kebir*, Heysemi, c. 6, s. 221’de Taberani’den naklen. Sibt ibn Cevzi, Tezkiretu Havassi’l-Ümme, “Hadis Necva” babı, Ahmet b. Hanbel’in *El-Fezail* adlı kitabından naklen şöyle kaydeder: **“Enes der ki; Biz Selman’a, Resulullah’tan varisinin kim olduğunu sor dedik.”** Selman bunu sorunca Resulullah, **“Musa’nın vasisi kimdi ?”** diye sordu. Selman, **“Yu’sa b. Nun’du”** dedi. Resulullah bunun üzerine şöyle buyurdu. **“Benim vasim, mirascım, vaatlerimi yerine getirecek olan Ali b. Ebu Talib’dir.”** *er-Riyazu’n-Nazira*, Muhibbüddin Teberi, c. 2, s. 234

16) *Mecmau’z Zevaid*, Heysemi, c. 8, s. 153 ve c. 9, s. 165. Bunu, Ali b. Ali el-Hilali’den şöyle nakleder:

“(Ey Fatıma!) Benim vasim vasilerin en üstünü, Allah yanında insanların en azizidir ve o senin kocandır...” Yine, *Muntehabu Kenzu’l-Ummal*, *Müsned-i Ahmet b. Hanbel’in* hamışında, c. 5, s. 31. *Kenzu’l-Ummal*, *Kitabu’l-Fezail*, 2. Bölüm, Fezailu Ali b. Ebu Talib, c. 12, s. 204, hadis: 1163; *Mevsuet-i Etraf’l-Hadis*, Teberani’nin *Mu’cemu’-Buldanı*’ndan naklen, c. 4, s. 205; *Cem’u’l-Cevami*, Suyuti, hadis: 4261.

17) *Kenzu’l-Ummal*, c. 12, s. 209, 2. baskı, *Kitabu’l Fezail*, 2. bölüm, Fezailu Ali b. Ebu Talib, hadis: 1192; *Kenzul-Ummal*’dan naklen *Etrafu’l-Hadis*, hadis: 32953; *Mucemu’l-Kebir*, Taberani, c. 6, s. 271

Müslümanların efendisi, dinin lideri, vasilerin sonuncusu... olacaktır."

Çok geçmeden Ali b. Ebu Talib içeri girdi. Resulullah (s.a.a) bana **"kim içeri girdi?"** diye sordu. Ben **"Ali'dir"** dedim. Bunun üzerine Resulullah yerinden kalkarak mutlulukla onu kucakladı.¹⁸

Sahabeden olan Bureyde ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

- "Her peygamberin bir vasisi ve mirascısı vardır; benim de vasim ve mirascım Ali'dir."¹⁹

Behyakî'nin *el-Mesavî ve'l-Mehasin* kitabında genişçe kaydedilen bir rivayet ise özetle şöyledir: *"Cebrail, Allah tarafından, Resulullah'a amcası oğlu ve vasisi Ali b. Abu Talib'e vermesi için bir he-diye getirdi."*²⁰

H. Ali'nin (a.s) vasilik konusunu birçok ağızlardan doğrulamak mümkündür. Örneğin sahabe ve tabiinden Ebuzer Gifari, Malik Eşter, Amr b. Hamik el-Huzai, Amr b. As, H. Ali'nin kendi ifadeleri, İmam Hasan, İmam Hüseyin, Abbasi halifelerinden Seffah'ın amcası Abdullah, Muhammed b. Abdullah b. İmam Hasan, Harun el-Raşid, Hucr b. Adiy, Nazr b. Aclan Ensari ve bunlar gibi bir çokları.²¹ Fakat biz, üç hadis ile bu konuya işaretleyerek yetindik. Tarihi açıdan H. Ali (a.s)'ın vasiliğini doğrulayan bir hadiseyi nakledip, konuyu öyle bitirelim istedik.

Hadise H. Ali (a.s)'ın yakın takipçilerinden biri olan birinci halife Ebu Bekir'in oğlu Muhammed ile H. Ali (a.s)'ın azılı düşmanlarından Muaviye b. Ebi Süfyan arasında geçen yazışma-mektuplaşma konusudur. Bakın mektupta Muhammed b. Ebu Bekir azgın Muavi-

18) *Hilyetül-Evliya*, c. 1, s. 63; *Tarih-i İbn Asakir*, c. 2, s. 486; *Şerhu Nehcül Bela-ğ*a, birinci baskı, Mısır, c. 1, s. 450; *Etraful-Hadis*, Zubeydi'nin *İthafu's-Sade-ti'l-Muttakin*inden naklen, c. 7, s. 461.

19) *Tarih-i İbn Asakir*, c. 3, s. 5; *er-Riyazu'n-Nazira*, c. 2, s. 234, Bureyde'den naklen.

20) Muhammed b. İbrahim Beyhaki'nin (h. 320 yılından önce yaşıyordu) *el-Mehasin ve'l-Mesavi*, Muhammed Ebul fazl İbrahim incelemesi, Kahire baskısı; h. 1380, c. 1, s. 64-65

21) Konuyla ilgili geniş bilgi almak isteyenler, *Ehl-i beyt ve Ehl-i Sunnet ekolleri*, Allame Murteza Askeri, c. 1, s. 308-342'ye müracaat edebilirler. (Türkçe baskısı, Kevser Yayınları, yıl 2005, İstanbul basımı)

ye'yi İmam Ali (a.s)'a karşı isyan etmekle suçlarken, Muaviye tarafından kendisi nasıl ve nelerle suçlanmıştır. Şimdi izleyelim:

Bismillahirrahmanirrahim

Ebu Bekir oğlu Muhammed'den Sahr oğlu azgına. Allah'a itaat edenlere selam olsun. Allah'ın velayet ve imametine sahip olanlar karşısında teslim olanlara selam olsun. Ama sonra; Allah Tealâ... Muhammedi seçti ve Peygamberliği ona özgü kıldı. Vahyini alsın ve risaletinin emini olsun diye onu seçti. Onu kendine peygamber etti ve o da kendisinden önceki ilahi kitapları doğruladı ve onu hüküm ve kuralları için kılavuz kıldı. O, hikmet ve güzel öğütle insanları Allah yoluna davet etti. Tamamen halis olarak ve tam bir alçak gönüllülük - le davetini kabul edip onu doğrulayan, onunla birlikte olup iman eden ve emirlerine teslim olan ilk kişi kardeşi ve amcası oğlu Ali b. Ebu Talib'di. (a.s) O, (Ali) gizli ve açık işlerde Resulullah'ı (s.a.a) doğruladı ve onu bütün değerli işlere seçti ve bütün zararlardan savundu ve onu bütün korkunç olaylardan kendi canıyla korudu. Düş - manlarıyla savaştı, dostlarıyla barış içinde oldu. İlk başından beri zorlu ve sıkıntılı durumlarda ve korkunç yerlerde ihlasla ve fedakar - lıkla dayandı. Nihayet her öne geçenden öne geçti. Öyle ki, savaşta onun gibisi bulunmaz, hareket ve davranışta onun benzeri yoktu.

Şimdi görüyorum ki, sen kendini onunla bir saymışsın; oysa sen, sensin ve o da o'dur. O her iyiliğe ilk koşan, Müslüman olanların il - ki ve insanların arasında niyeti en temiz olanıdır. Öyle bir kişidir ki evlatları, insanların evlatlarının en temizi, eşi, kadınların en üstünü ve amca oğulları arasından dünyanın en üstün amca oğludur.

Fakat sen ve baban bütün hilelerinle daima Allah'ın dini kar - şısında azgınlık yapıp Allah'ın nurunu söndürmeye çalışmaktaydı - nız. Bu düşünceyle diğerlerini etrafınıza çağırır, bu yolda mal verir ve ona karşı diğer kabilelerle ahitleşirdiniz. Yine bu düşünceyle ba - ban öldü, yine onun yolunu sürdürmek için yerine sen geçtin. Bunun en bariz delili Ahzab (savaşından) kalanlar, münafıkların bazıları ve Resulullah'a (s.a.a) kin besleyenlerin senin etrafında toplanmış ve sana sığınmış olmalarıdır.

Ama Ali'nin (a.s) şahsiyetinin deliline gelince; sahip olduğu apa -

çık fazileti, üstünlüğü ve İslam'ı herkesten önce kabul etmiş olması dışında, onun ashabı da Kur'an'da fazilet ve makamlarına değinilen, Allah Tealâ'nın kendilerini övdüğü Muhacir ve Ensar'dır. Böyle ta - nınmış çehreler onunla birlikte dirler. Onun etrafına öyle savaşılar toplanmışlardır ki kılıçlarını yıldırım gibi düşmanın tepesine indi - rir, onun yolunda canlarını verir ve kanlarını dökmekten çekinmez - ler. Çünkü fazilet ve şerefi onu izlemekte, zillet ve bedbahtlığı onun emrine itaatsizlikte görürler.

Vay haline senin! Nasıl olur da sen kendini Ali'yle bir tutarsın! O, Resulullah'ın (s.a.a) mirascısı, vasisi! O'nun evlatlarının babası, onu izleyen ilk kişi, onun hayatının sonuna kadar yanında olan, buy - ruklarını duyan, sırlarını göğsünde gizleyen, işlerinde onunla ortak - laşan en son kişidir.

Muaviye, Muhammed b. Ebu Bekir'e cevap olarak şöyle yazdı:

Ebu Süfyan oğlu Muaviye'den babasına zulmeden Muhammed b. Ebu Bekir'e. Selam Allah'a itaat edenlerin üzerine olsun. Ama son - ra: Mektubun elime ulaştı; mektubun Allah'ın azamet ve kudretin - den, Resulullah'ın özelliklerinden bahseden ve aklının kısılalığını, ba - bama karşı küstahlık ve eleştirini gösteren şahsen uydurup eklediğin diğer konuları içermektedir.

Ebu Talib oğlunun hakkında bahsetmiş, onun geçmişine, Resu - lullah'a yakınlığına değinmiş ve ona sıkıntı, zorluk ve korku anların - da canı ve malıyla Resulullah'a yardımda bulunduğunu kaydetmiş - sin. Sonunda da kendi fazilet ve üstünlüğün hakkında değil de, baş - kasının fazilet ve üstünlüğünü delil getirmişsin. O halde fazilet ve üstünlüğü senden alarak başkasına veren Allah'a şükrediyorum.

Peygamberimiz hayattayken babanla yanyanaydık, Ebu Talib'in hakkını kendimiz için bilirdik. Onun faziletce üstünlüğü her ikimize de açıktı. Fakat Allah Tealâ kendi yanında peygamber'i için olanı ona verip, ona vaad ettiği her şeyi yerine getirince ve davetini açığa vurup, hüccetini muvaffak edince, onu kendine çağırdı. Babanla (Ebu Bekir) Faruk (Ömer), zorla ve çirkin bir şekilde onu (Ali'yi) hak - kından mahrum eden ve onunla muhalefete kalkışan ilk kişilerdi!

Çok önceden bu işi yapmayı kararlaştırmış, onun ön hazırlıklarını yapmışlardı!

Sonra babanla Ömer, ondan kendilerine biat ve yardım etmesini istediler. Fakat Ebu Talib oğlu onlardan uzak durdu, onlara biat ve yardım etmekten sakındı. O ikisi de ona ruhi ıstırap ve kederi tattır-dılar ve onu öldürmeye kalkıştılar; nihayet o da teslim olup onlara biat etti. Fakat buna rağmen o ikisi ecelleri gelip ölünceye kadar onu işlerine karıştırmadılar, sırlarını ondan gizlediler. Daha sonra sıra onların üçüncüsü olan Osman b. Affan'a geldi, o da onlar gibi hareket etti...

Biz bu mektuptan, Muhammed b. Ebu Bekir'in mektubunda açıkca itiraf ettiği Hz. Ali'nin (a.s) vasiliği ile ilgili bölümü özellikle vurgulamak istedik.

Bu iki mektubun tamamının metnini öğrenmek isteyenler, Nasr b. Müzahim'in "Vak'atu Siffin" ve Mes'udi'nin "Murucü'z-Zehab" kitabına müracaat edebilirler. ²² Fakat Taberi ile İbn Esir, hicri otuzaltı yılında vuku bulan olaylarda bu iki mektuba değinmelerine rağmen kitaplarında mektup metinlerini kaydetmezler. Taberi, kendi senediyle Yezid b. Zebyan'dan ancak bu kadar yazmayla yetinir:

"Muhammed b. Ebu Bekir, Mısır valiliğine atandığında Muaviye'ye bir mektup yazdı, Muaviye de onun mektubuna cevap verdi. Fakat ben bu mektuptakileri avam halkın duymasından hoşlanmıyorum; çünkü avam halk bunu duymaya güç yetiremez!!"

Binaenaleyh Taberi'nin, Muhammed b. Ebu Bekir'le Muaviye'nin mektuplarının içeriğini büyük tarih kitabında kaydetmemesinin sebebi, onun doğruluğundan şüphe etmesi değil, avam halkın ondan haberi olmasını doğru bulmamasındandır! Taberi'nin bu konudaki ifadesi aynen şöyledir:

"O ikisi (Muaviye ile Muhammed b. Ebu Bekir) arasında yazış -

22) Muhammed b. Ebu Bekir ile Muaviye'nin mektubunu kaydeden: *Vak'atu Siffin*, Nasr b. Müzahim, 1382 Kahire baskısı, s. 118-119; *Tarih-i Taberi* Avrupa baskısı, c. 1, s. 3248; *Tarih-i İbn Esir*, Avrupa baskısı, c. 3, s. 108; *Murucu'z-Zehab*, Mes'udi, 1385 Beyrut Baskısı, c. 3, s. 11; Bu kitapta yalnızca şu kayıt geçer: "O dönemde Hz. Ali (a.s) tarafından Mısır valiliğine atanan Muhammed b. Ebu Bekir, Muaviye'ye bir mektup yazdı... "Yine *Şerh-i Nehcü'l-Belağ*, İbn Ebi-l Hadid, c. 1, s. 284.

malar oldu; ben, avam halkın bu yazışmalara tahammül edememelerinden korkarak onları nakletmek istemedim."

İbn Esir de Taberi'yi izleyerek büyük tarih kitabında bu mektupların metnini kaydetmemiş ve Taberi'nin bahanesini öne sürerek şöyle demiştir: "*Avam halkın tahammül edememesinden korkarak bunların zikrinden sakındım.*"²³

Görüldüğü üzere diğer tüm peygamberler, getirmiş oldukları dinlerini, kendi ölümlerinden sonra karşılaşacağı tehlikelerden korumak için nasıl vasi tayin etmişlerse, Resulullah' da (s.a.a) aynı çizgiyi takip etmiş, hadislerin ve tarihin de tanıklık ettiği gibi kendinden sonra Hz. Ali'yi (a.s) yerine vasi yatin etmiştir. Konumuz bu olmadığı için kısa izahla yetinmeye çalıştık. Daha geniş bilgi elde etmek isteyenler, konuyla ilgili daha detaylı kaynaklara müracaat edebilirler.

23) *Tarih-i İbn Esir*, c. 3, s. 108, Avrupa baskısı.

1980s

3. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYT KAVRAMININ İSLAM ÖNCESİ TARİHİ
VE KÜLTÜREL TEMELLERİ**

*** EHL-İ BEYT TANIMININ METİNSEL DAYANAKLARI**

EHL-İ BEYT KAVRAMININ İSLAM ÖNCESİ TARİHİ VE KÜLTÜREL TEMELLERİ

Ehl-i beyt ismi, islamdan önce “Beytü’l Âlihe/ilâhlar evi” olarak tabir edilen, içinde putların bulunduğu kâbe ile içindeki ilâhlardan sorumlu olan kabileye verilen cahiliye döneminden gelme isimlerden biridir. Daha sonra bu kavramın anlam alanı genişletilerek kavrama, dini anlamın yanında şehrin savunma ve yönetim işlerini de içeren siyasi bir anlam da kazandırıldı. İslam’ın tebliğine kadarki süreçte, *Ehl-i beyt* veya ehl-i âlihe ya da ehlullah kavramları, Mekke’de Beytullah, yani “Allah’ın evi” ile ilgili, dolayısıyla Mekke’nin dini ve siyasi hizmetlerini üstlenmiş olan ve hep aynı soydan gelen kabileler için kullanılmıştır.

Ehl-i beyt kavramı, İslam’ın başlangıcından Mekke’nin fethine kadar geçen sürede cahiliye dönemine ait dini ve siyasi içeriğini korudu. Bu dönemde *Ehl-i beyt* olarak Ümeyyeoğulları’nın nüfuzu, Mekke fethedilinceye kadar Ebu Süfyan vasıtasıyla devam ettirildi. Müslümanlar Mekke’yi fethedince, dini ve siyasi otorite, tamamen onların eline geçti. Artık bu tarihten itibaren *Ehl-i beyt* kavramının içeriği de tamamen değişti; Zira Mekke fethedilip Kâbe putlardan temizlenince, Kureyş *Ehl-i beyt* olmaktan, “Allah’ın Evi” Kâbe, beytü’l-ilâh olmaktan ve toplu halde Mekkeliler de ehl-i âlihe olmaktan çıktılar. Böylece *Ehl-i beyt* kavramı, cahiliye dönemine ait anlamlarını tamamen kaybetti ve arap dilindeki aslı olan “ev halkı” anlamına yeniden dönmüş oldu. İslam’ın tebliğ süresince, ikisi Mekke biri Medine olmak üzere toplam üç surede geçen *Ehl-i beyt* kavramı da lûgat-

taki asli anlamında, yani “ev halkı” anlamında kullanılmaya başlandı. ¹ Artık Müslümanlar içerisinde “*Ehl-i beyt*” denilince, eski cahiliyet döneminde anlaşılan “putlar evi” ve diğer anlamlar değil de, Hz. Peygamber (s.a.a) başta olmak üzere, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Hüseyin soyundan gelen dokuz imam (yani ondört masum) akla gelir oldu.

Üçüncü halife Osman’ın öldürülmesi ve onu bahane ederek Emevilerce geliştirilen siyasi olaylar, Müslümanlar arasında iç çekişmelere, iç çekişmeler görüş ayrılıklarına ve bölünmelere neden oldu. İslâm öncesi cahiliyet döneminde Emevilerin Haşimilere (Resulullah’ın kabilesine) karşı olan düşmanlıkları, Mekke’nin fethinden sonra ve sözde İslam’a girmelerinden sonra da sinsi bir şekilde devam etti. Ve Emevi Muaviye’nin her üç halife tarafından yirmiüç yıl gibi uzun bir zaman Şam valiliğinde kalıp gücünü iyice pekiştirme-siyle birlikte, Hz. Ali’nin hilafete geçmesiyle, eskiden daha şiddetli bir şekilde yeniden gündeme getirildi. Emevilerce *Ehl-i beyt*’e karşı başlangıçta siyasi olarak ortaya çıkan olaylar daha sonra Ehl-i sünnet adı altında itikadi, fıkhi ve ahlaki boyutlar kazanarak dini mezheplerin doğmasına neden oldu. İşte bu gelişmelerden sonra “*Ehl-i beyt*” kavramına Emevi-Sünni çevrelerce, bir şekilde Kur’an ve Hadislere de dayandırılarak, daha önce Resulullah (s.a.a) ve sahabe döneminde hiç kullanılmayan, oldukça farklı bir anlam kazandırıldı.

O günden bu güne *Ehl-i beyt* denilince Alevi ve Şii’lerce Hz. Peygamber (s.a.a) ve onun kızı Hz. Fatıma, damadı ve amcası oğlu Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin ve onların soyundan gelenler anlaşılırken, Emevi ve Sünni çevrelerde Hz. Peygamber (s.a.a) ile eşleri veya bütün ümmet veya Hz. Peygamber (s.a.a) ve eşleri ile birlikte Hz. Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve yine tüm Haşimi’ler anlaşılmış oldu. Böylece Emevi ve Sünni’ler, Alevi ve Şii’lerin aksine, şahsi görüşlerini, Kur’an ve hadisleri anlamada ölçü kabul edip, ayet ve hadislerde apaçık olan manaları terkederek, onları kendi görüşlerine uygun düşecek şekilde açıklamaya koyuldular.

1) *Marife* bilimsel birikim, Yıl: 4, Sayı3, Kış, 2004, s. 15 Zeki Duman.

EHL-İ BEYT TANIMININ METİNSEL DAYANAKLARI

Kur'an, ilk dönemden itibaren Müslüman değer yargısını oluşturan en önemli kaynaktır. Hz. Peygamber'den (s.a.a) hemen sonra Müslüman toplumlar, büyük-küçük tüm ihtilaflarını Kur'an'ın açık-kapalı delaletleriyle çözüme kavuşturmaya çalışmaktadır. Kur'an'da temelleri bulunan ve Resulullah'ın sünnet ve siyretiyle belirgenleşen bu metnin otoritesine başvurma kültürü, itikadi ve fıkhi alanlardaki fırkalaşmaların en önemli nedenlerinden bir tanesidir. Çünkü din dışı taleplerle ortaya çıkmış olsa bile, bu fırkalar, özellikle kendilerini diğerlerinden ayıran karakteristiklerini ayetlere ya da Hz. Peygamber'in sözüne ve uygulamasına dayandırmak için fazladan çaba sarfetmişlerdir.

Bir metin olarak Kur'an, kendisine yönelen böyle bir ilgiyi reddedecek ya da engelleyebilecek durumda değildir. Kur'an'ın anlaşılması ile alâkalı olarak üzerinde herkesin ittifak ettiği ya da çoğunluğu ikna edecek bir anlama şeklinin bulunduğu da söylenemez. Kaldı ki Kur'an, tabiatı gereği farklı anlamlara imkan veren bir takım ifadeler de barındırmaktadır. Söz konusu durumdan diğer fırkalar kadar Ehl-i sünnet ve dolayısıyla Emevi sünniler de istifade etmiş, temel iddialarını ve bu arada temel iddiaları bakımından önemli olan *Ehl-i beyt* kavramını kendi tanımladıkları içerikle birlikte Kur'an'a ve Hz. Peygamber'e atfedilen haberlere dayandırmışlardır. Bu nedenle Kur'an ve hadislerde geçen *Ehl-i beyt* tabirini, ileride de görüleceği gibi her zaman kendi terminolojik yaklaşımı çerçevesinde yorumlamaktadırlar.

4. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYTİN ÖNEMİ**

EHL-İ BEYTİN ÖNEMİ

Ehl-i beyt, biz Müslümanları Kur'an-ı Kerim ve sünnetten sonra var kılan iki şeyden birisidir. *Ehl-i beyt*'i yok saymak, varlığımızın yarısını yok etmek anlamına gelir.

Ehl-i beyt, Resulullah'ın (s.a.a) mayasından yaratılmıştır. Kendilerine ilim ve fehim kısmet olmuştur. Tarih süreci içerisinde müminlerin vicdan ve gönüllerinde derin izlerle durmuştur. Karşısında olanların esamesi, hep kötülüklerle anılmıştır.

Ayrıca Kur'an- Kerim'i en iyi anlayan *Ehl-i beyt*'tir, çünkü Kur'an onların evinde nazil olmuştur.

Sünneti en iyi bilen *Ehl-i beyt*'tir, çünkü sünnetin sahibi onların dedesidir.

Kur'an ve sünneti birlikte en iyi koruyan *Ehl-i beyt*'tir, çünkü Kur'an ve sünnet'in aracısı olan Resulullah (s.a.a) uğrunda en büyük bedeli onlar ödemiştir.

Kur'an ve sünnet ile kıyamete kadar birbirlerinden asla ayrılmayacak olan yine *Ehl-i beyt*'tir. Çünkü Resulullah (s.a.a) öyle haber vermiştir.¹

1) Resulullah (s.a.a) Ehl-i beyt'i ile ilgili şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz aranızda birbirinden asla ayrılmaz iki ağır emanet bırakıyorum. Onların ikisine birlikte sarılıp bağlandığınız sürece doğru yolu kaybedip sapmazsınız; Allah'ın kitabı ve ıtratım Ehl-i beytim. Onların önüne geçmeyin helak olursunuz, onlara öğretmeğe de kalkışmayın, çünkü onlar herşeyi sizden daha iyi biliyor". Bu hadisi lafzındaki küçük farklılıklarla şu kaynaklarda bulabilirsiniz: Kenzu'l-Ummal, c. 1, s. 47; *Sahih-i Müslim*, Kitab-u Fazailu's-Sahabe; *Sahih-i Tirmizi*, c. 5, s. 662; *Müstedreku's-Sahih*, c. 3, s. 109; *Müsned-i Ahmet*, c. 3, s. 17, c. 4, s. 366-371, c. 5, s. 181; *Sünen-i Beyhaki*, c. 2, s. 148; *es-Sevaiku'l-Muhrika*, s. 136, v.d. (*el-Menar Fey-zu'l-Kadir*'de ve İbn Hacer *es-Sevaikul-Muhrika*'da bu hadisin yirmiden fazla sahabiden nakledildiğini kaydetmişlerdir.)

Hiz. Peygamber'in (s.a.a) yakınları olarak hayatı boyunca ona hizmet eden, onun uğrunda her türlü sıkıntı ve zorluğa göğüs geren, bu noktada diğler Müslümanlara örnek olup onlara yol gösteren özellikleriyle *Ehl-i beyt*, günümüze kadarki süreçte tüm samimi Müslümanlar tarafından örnek alınmış, saf ve temiz kalplerinde taht kurmuştur.

Ehl-i beyt'e karşı gösterilen itaat ve sevgi, Hiz. Peygamber'e gösterilen itaat ve sevgiden kaynaklanır. Diğler bir ifadeyle, *Ehl-i beyt'e* gösterilen itaat ve sevginin odak noktasını, kendileri değil de Resulullah (s.a.a) oluşturur. Resulullah, Allah'ın sevgilisi ve Allah tarafından kendisine uyulması gereken bir otorite olduğu gibi, *Ehl-i beyt* de Resulullah'ın sevgilileridirler. Nasıl ki Resul, vahyin eğittiği ve Allah Tealâ'nın insanlar arasından seçip özene bezene yetiştirdiği bir insanlık örneğiye, *Ehl-i beyt'de* Resulullah'ın özenerek eğittiği ve nübüvvet bahçesinde yetiştirdiği eşsiz çiçekleridirler. Böylece *Ehl-i beyt'i* sevmek, gerçekte Resulullah'ı sevmektir. Çünkü sevgilinin sevdiklerini sevmek de gerçekte sevgiliyi sevmektir. Hiz. Muhammed'i (s.a.a) peygamber olarak kabul eden bir Müslümanın, onun *Ehl-i beyt'ine* uyması ve sevmesi için başka bir sebep aramaya gerek yoktur. Zira, Yüce Yaratıcı: **"Resul size neyi verdiyse a lın! Neden sakındırdıysa da sakının"**² buyruğuyla, Resulün de **"Benden sonra (kendilerine uyulması için) size iki ağır emanet bırakıyorum; biri Allah'ın kitabı, diğeri ise soyum/ıtratım *Ehl-i beyt'im*, Kevser havuzunun başında bana gelinceye kadar bunlar birbirinden asla ayrılmazlar. Benden sonra bunlara bakalım nasıl muamele edeceksiniz"** şeklindeki ifadesiyle, bu iki emir ve beyanat bir Müslümanın *Ehl-i beyt'e* nasıl bakması gerektiğini belirleyen bir ilke mahiyetindedir.

Ehl-i beyt, gerek kişiler noktasında gerekse kavram olarak İslam'da, dolayısıyla İslam tarihinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Hiz. Peygamber'in yakın çevresi yani soyu olan bu kişilerin ilk İslam toplumundaki dini ve sosyal fonksiyonları, tüm Müslümanlar tarafından bilinen bir gerçektir. İlk dönemde Müslümanlar Hiz.

Peygamber'e karşı besledikleri sevgi ve saygının bir benzerini, onun soyu ve yakınları olan *Ehl-i beyt'*ine karşı da beslemişlerdir. Hz. Peygamber'in irtihalinden sonra da *Ehl-i beyt* sosyal, siyasal, dini ve ahlaki açıdan islam toplumu içerisindeki konum ve ağırlığını her zaman hissettirmişlerdir. Devam eden süreçte *Ehl-i beyt'*in siyasi, itikadi, fıkhi ve ahlaki boyutları da dikkate alınacak olursa, günümüze kadar uzanan İslam tarihi sürecinde *Ehl-i beyt'*in önemi daha iyi anlaşılmış olacaktır.

5. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYTİN ÜSTÜNLÜĞÜ**

EHL-İ BEYT'İN ÜSTÜNLÜĞÜ

Yasasında, *“Bütün müminler kardeşir.”*¹ diyen bir dinin mensupları, elbette sosyal statü ve soy üzerinden altlık-üstünlük kuramazlar. Onlar, bir tarağın dişleri gibi birbirine müsavi (eşit), bir duvarın tuğlaları gibi birbirleriyle dayanışma içinde olmalıdırlar. Üstünlük; ancak takva yarışında olabilir ki bu da kulluk bilinci çerçevesinde, ancak kardeşin kardeşi teşvik edeceği bir düzeyi işaret eder.

Babanın evladını, kardeşin öz kardeşini, annenin emzirdiği çocuğunu gözetemeyeceği kıyamet gününden sıkca bahseden Kur'an, peygamber olduğu halde iman etmeyen oğlunu tufandan koruyamayan Hz. Nuh'u (a.s), ve yine peygamber olduğu halde iman etmediğinden dolayı eşini helaktan kurtaramayan Hz. Lut'u (a.s) örnek gösteriyordur.

Hele ki, doğduğu anda ana-babasını seçme şansı elinde olmayan bir çocuğun, ebeveyni üzerinden övülmesi ya da yerilmesi, İslam hakkaniyet anlayışına taban tabana zıttır.

Kısacası; aile, akraba ve tanıdıklar şeklinde çizebileceğimiz ve bizi iç içe saran bu halkalar, bazen el ele verip zihnimizi uykuya yatırdıkları gibi, bazen de alışkanlıklarımıza dair bir sınava dönüşür. Çaba isteyen bir eylem olarak hakikat arayıcılığı, en çok bildiklerimiz söz konusu olunca savsar (kendini bırakır). Hele ki, gözümüzü açtığımız andan itibaren tanıyıp bildiğimiz ve gözlerimizi açmadan evvel de var oldukları hemen her fırsatta bize anlatılan sülale, soy ve tanıdıklar galerisi, bizlere sebebi tarifsiz ama her halükarda insana bir güven ve şahsiyet kazandırır. İstikbal; gücünü ve güven

1) Hucurat: 10

duygusunu hep mazide kalmış eski gün'lerinden toparlar. Bununla birlikte hayat, hiçbir çocuğa soyu üzerinden tembelce bir mirasyediliği elbette reva görmez.

Kur'an, Hz. Musa'nın (a.s) mensubiyet duygusuyla yaşadığı bir imtihandan bahseder. Hz. Musa (a.s), firavun yönetimince baskı ve dayatmalarla yıldırılan bir soyun evladıdır. Onun nazarında, mazlum ve ezilenler olarak bildiği kabilesi, firavun ve halkına nisbetle, kendisine ve vicdanına elbette daha fazla yakındı.

Musa (a.s) ne olduğunu tam olarak bilmediği bir kavgaya denk gelince, zihinsel ve duygusal alışkanlıkları üzerine, kendi kabilesinden olan adamı tutarak, arbedeyi ayırmaya çalıştı. Fakat kavga, Musa'nın hiç arzu etmediği bir şekilde sonuçlandı. Gerçi kendi kabilesinden ve soyundan olan adam kurtulmuştu, ama sonraki günlerde aynı adam yine benzeri bir kavganın içinde bulununca, kendisine soyca yakın olan bu adamın aslında haksız olduğunu anladı. Böylece kendine yöneldi ve çok pişman oldu. İnce bir imtihandan geçmişti... Pişmanlığını Rabbine şöyle ifade etti: ***"Ey Rabbim! dedi (Musa), bana bahsettiğin nimetlerin hakkı için bir daha asla suçlulara arka çıkmayacağım"***² Bu söz ile, kendisinden sonra gelecek olan bizlere ibretli bir ders: "Kim ve nereli olursa olsun suçlulara arka çıkmamak... Kim ve nereli olursa olsun mazlumlardan yana olmak!"

Hz. Ali (a.s) buradan hareketle şöyle der: ***"İki kişinin dini sorulmaz, zalim ve mazlumn! Zalim, kim ve nereli olursa olsun karşısındadır, mazlum da kim ve nereli olursa olsun yanında yer alınız!"***

Bununla birlikte din; elbette fitri olanı, içimizde akan genel eğilimleri, yaşayan hayatı da gözardı etmez. İnsanların yaşadıkları sosyal çevrenin, hatta coğrafya ya da iklim gibi çevresel şartların dahi, kişilere birtakım kabiliyetler, meyiller kazandırdığını, bazı yönelimlerin kuşaklar üzerinden tekrarlanan haliyle adeta bir tür eğitim işlevi gördüğünü, insana dair hayatını devam ettirme güdüsünün, dış şartların tesirine göre şekil alabildiği gerçeğini gözardı etmez!

Bu bağlamda *Ehlü'l-beyth* (bilinen ev halkının) yetiştiği nebevi okulun içinden çıktığı toplumun sosyal önceliklerine nazaran da

dayanıklı olmalarını icab ediyordu... Nebevi okul; soyculuğa has onur kaidelerinin en sert şekilde tatbik edildiği bir ortamda boy atarken, mevcut sistemin kendi kuralları çerçevesinde dahi aşağı göremeyeceği bir kimsenin Elçiliğiyle yürüyordu. Diğer bir ifadeyle; Hz. Peygamber ve tabiatıyla onun soyu, onurlarına düşkün ve soyculuğu çok önemseyen Mekke müşriklerinin, mensubiyeti üzerinden dışlayamayacağı, aşağı göremeyeceği kimselerdi.

Onlar Kureyş'in soylu ve iyiliksever prensleriydi...

Onlar, saygı gören köklü bir soyun devamlarıydı.

Ünlü düşünür ibn Haldun'un, Resulullah ve *Ehl-i beyt*'inin bağlı olduğu soy ağacı hakkındaki şu tesbiti çok önemlidir: "Muhammed (s.a.a)'den başka hiçbir kulun, Allah'ın ikramı olarak ne soyunun bu derece mazbut olduğunu, ne de Adem'den (a.s) kendilerine gelinceye kadar soy şerefiliğinin kesintisiz olarak devam ettiğini göreceğimiz başka örnek yok gibidir. ³

- "Ben, Ademoğulları soylarının, en hayırlı, en temiz olanlarından, devirden devire aileden aileye geçe geçe nihayet şu içinde bulunduğum aileden vücuda getirildim" diyen bir peygamberin *Ehl-i beyti*... ⁴

İbn Sa'd, soy bilginlerinden Muhammed b. Saib'e dayanarak, peygamberimizin (s.a.a) anne ve büyükannelerini, batınlarca kaydettikten sonra, Saib'in şöyle dediğini aktarır: "Peygamber'in (s.a.a) elli tane annesini tesbit ve kaydetmeye muvaffak oldum. Hiçbirinde ne zinaya, ne de cahiliye çağında işlenegelen kötü işlerden hiçbirşeye rastlamadım. ⁵

Bu bilgileri, kabataslak bir soy kuşatması bağlamında vermiyoruz. Ancak, Allah Tealâ'nın son peygamberi üzerinden insanlığa yaptığı davetin, herhangi bir zafiyete tabi olmaması açısından, peygamberimize (s.a.a) ve geldiği soya dair verdiği üstünlük ve temizlik vurgusu, müşrik zihniyetlere yönelik takdiri bir cevap olduğunu vurgulamak istiyoruz!

Tarihlerden de bilindiği üzere; o dönemdeki pek çok kavimde zina ve hatta zaman zaman mahremle evlenmek dahi serbestti. Oysa

3) İbn Haldun, *Tarih*, c. 1, s. 115

4) İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 1, s. 25; *Buhari*, c. 4, s. 166

5) M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, c. 2, s. 18

Ehlü'l-beyt mensubu olduğu nurlu soyun silsilesi, her zaman nikah esasını takip etmiş ve eteklerini zinadan temiz tutmuşlardır.

Başlı Resulullah (s.a.a) olan *Ehlü'l-beyt* üzerinden tesbit edilen üst soyu şöyledir:

Muhammed (s.a.a) - Abdullah - Abdulmuttalib - Haşim - Abdi Menaf - Kusayy - Kilab - Mürre - Kâb - Lüey - Galib - Fihri - Malik - Nadr - Kinane - Huzeyme - Müdrike - İlyas - Mudar - Nizar - Maad - Adnan... (Bütün tarihi kaynaklar bu konuda hemfikirdir.)

Bu üst dedeler arasındaki Maad'ın, Hz. İsa (a.s) ile muasır olduğu söylenir. ⁶ Maad'dan itibaren Kâbe'nin bakım ve hizmetlerini görmekle şereflenmiş bu sülale, kendisine yaşama alanı olarak Kâbe ve Haremîni odak edinmiştir. Kâbe'ye yönelik müteaddit hareketlerde, her zaman Kâbe'yi savunmuşlar, doğal afetlerde defalarca kere hizmetlerde bulunmuşlardı. Ebrehe ordusunun Kâbe'yi fil ordularıyla yıkmaya girişimi sırasında da, yine bu soy Kâbe'yi savunanlar arasında yerini almıştır.

Sözgelimi *Ehl-i beyt*'in dedelerinden Abdulmuttalib, cömertliği ve iyilikseverliği ile tanınan, toplumun saygı gösterdiği bir kişiydi. Abdulmuttalib, kıtlık zamanlarında yoksul ve yolcuları doyurmakla kalmıyor, dağbaşlarına çıkıp, kuşlar ve diğer hayvanlar yiyebilsinler diye, yiyecekler bırakıyordu. Hatta bazen dizinin üstüne çöküyor, yabani kuşların ve dağ hayvanlarının arasında, günlerce kıpırdamadan, ağlayarak, Yaradıcı'dan af ve merhamet dilenerek ama hiç de ses çıkarmadan vecd halinde dağlarda durduğu oluyordu. Bütün bu yaşananlar, cömert ve zenginlerin dahi elini titreten kıtlık günlerinde vuku bulmuştur!

Şurada akla şöyle bir soru gelir elbette:

- Üst soydaki iyilik ve merhamet örnekleri, alt soyu olumlu manada etkiler mi?

Soruyu birde tersinden soracak olursak şöyle olur:

- "Üst soyun yaptığı kötülüklerden, işlediği fenalıklardan, alt soy etkilenecek midir? Diğer bir ifadeyle: "Acaba anne babaların işledikleri suçlar, tüm bunlardan habersiz olarak dünyaya gelmiş evlatlara karşı takip edilecek midir?" "Kan, kendini suçta veya hayırda takip ederek, kendi davasını kurabilecek midir?"

6) Zehebi, *Tarihu'l-İslam*, s. 17

Bunlar çok ağır sorulardır! Cevabını bulmak çok derinlere inmeyi gerektirir. Fakat genetik; hem kişiler hemde toplumlar için elbette bir vak'adır, hayatın sınırlar içindeki dar havuzunda yüzüyoruz... Ama ilahi ve sınırsız olan nihai kader programının, genetik üzerinden kendisine bir hudut çizdiğini söylemek, elbette Tevhid'e uygun-suzluk olur. Marifetullahı tehdit etmek olur, haddi aşarak Yaratıcının sanatına sınır koymak olur.

Ehl-i beyt, izleri sürülürken, faziletler içinden ulaşılabilecek bir hasıla gibidir. Onlar; hasattır. Resulullah'ın (s.a.a) elinde gerçekleşmiş, güzel bir bağ hasadı gibidir.

Hasılı; merhametli bir soyun, merhamet vesayetini, omuzlarına yüklenmiş bir ailedir onlar, insanlığa rahmet olarak gönderilmişlerdir.

Evet, *Ehl-i beyt*'i bizler için bu kadar yüksek ve üstün kılan şey, onların Resulullah'a (s.a.a) en çok benzeyen kimseler olmasıdır. *Ehl-i beyt*'i, Resulullah (s.a.a) üzerinden tarif etmek gerekirse; hepsi de onun gibi "orta halli", abartıdan uzak, samimi ve sade hayat yaşayan, sabırlı, çok konuşmayan ve yüksek perdeyi de tercih etmeden sükunet ile Resulullah'ı andıran sadeliğe sahip kimselerdiler. İşte bundan daha büyük üstünlük ne olabilir ki?! ⁷

.

6. BÖLÜM

*** DİNİ AÇIDAN EHL-İ BEYT SEVGİSİ**

*** EHL-İ BEYTİ SEVMEK İMANIN ALÂMETİDİR**

*** EHL-İ BEYT, KUR'AN İLE BİRLİKTE KIYAMETE KADAR
DEVAM EDER. HER MÜMİNE ONLARIN İKİSİNİN DE
HAKLARINI KORUMASI GEREK**

DİNİ AÇIDAN EHL-İ BEYT SEVGİSİ

Ehl-i beyt sevgisi, Müslüman'ım diyen herkesin olmazsa olmazlarından ve onların sevgisi olmadan iman kamil olmaz. Çünkü *Ehl-i beyt*'in başında Resul-Kibriya (s.a.a) gelir. Resul'ün sevgisi olmadan da iman kamil olmaz! İmanı olan bir kimsenin de Resul'ün (s.a.a) sevdiklerini sevmemesi veya onlara düşman olması ya da onları sevmekle birlikte onların sevmediklerini/düşmanlarını da sevmesi düşünülemez! İnsan bu sınırdan kalırsa, ancak münafık olur. Zahirî Müslüman muamelesi görür ama, gönülleri bilen Allah katında işi zordur!

*Ehl-i beyt*i sevmek, Kur'an ve sünnete konu olmasının dışında hem dini hem de fitri nedenlere de dayanmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, cahiliyenin karanlığında yüzen insanın kendisine iyilik ve güzellik kapılarını açarak hayatını anlamlandıran bir kimseye karşı sevgi besleyip saygı göstermesi hem fitratın gereği hem de sosyal bir olgudur.

Kur'an-ı Kerim'de Müslümanların Allah'a karşı sevgi ve itaatleri, Hz. Peygamber'e (s.a.a) itaate bağlanmıştır. ***“Resulüm de ki, Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”***¹

Görüldüğü gibi Allah'ı sevmek Hz. peygamber'e itaatle mümkündür. Hz. Peygamber'e (s.a.a) itaat etmek ise ancak onu sevmek ile mümkün olacaktır. Gerçek anlamda sevgi, işte bu itaatin samimiyetinde gizlidir. Bunun için insanlar Hz. Peygamber'e itaate çağrılırken aynı zamanda ona sevgiye de çağrılmışlardır.

1) Â-li İmran, 31

-“De ki Allah’a ve Resulüne itaat edin, eğer yüz çevirirler - se bilsinler ki Allah kafirleri sevmez.”²

- “Allah’a ve Resulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin”³

Yine diğer bir ayette Müslümanlardaki imanın samimiyetini Allah ve Resul sevgisine bağlamakta, onlara karşı sevginin dünya nimetlerine karşı beslenen sevgiden mutlak olarak çok daha fazla olması gerektiği vurgulanmaktadır:

- “De ki; “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eş - leriniz, mensup olduğunuz oymak ya da boy, kazanıp (biriktirdiğiniz) mallar, kötüye gitmesinden kaygılandığınız ticaret, hoşlandığınız evler size Allah’tan ve O’nun elçisinden ve O’nun yolunda cihat etmekten daha sevimli geliyorsa, bekle - yin o zaman. Allah ira desini açığa vuruncaya kadar; Ve (bilin ki,) Allah günaha gömülüp gitmiş bir topluluğa asla hidayet vermez.”⁴

Hız. Peygamber (s.a.a) ise, bir müminin, imanının tadına varabilmesini, onun kendisine tesirini hissedebilmesini “Allah ve Resulüne sevgisinin her şeyden daha fazla” olmasına bağlamıştır. Yine; “Sizden biriniz beni kendi babasından, çocuklarından ve diğer tüm insanlardan daha çok sevmedikçe tam iman etmiş sayılmaz.” şeklindeki ifadesi, bu sevginin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, Resulullah’ın (s.a.a) *Ehl-i beyti*, onun yakınları/parçaları olduğu için ve yine ona ve getirdiği muazzam İslam dinine çok büyük ve emsalsiz bir şekilde hizmetleri olması hasebiyle, ayrıca Kur’an ve sünnette de yer almaları nedeniyle hem sevilip sayılmaları hem de kendilerine uyulmaları ilahi vecibelerdendir.

Allah-u Tealâ’yı seven/itaat eden kimse, elbette onun sevdiklerini de sever. Önce Allah’ın sevgilisi Resulullah’ı (s.a.a) sever, sonra Resule ait olan, ondan sayılan, onun zerrelerini taşıyan, onunla anılan sevdiklerini, *Ehl-i beyti*ni sever.

2) Â-li İmran, 32

3) Enfal, 46

4) Tevbe, 9/24

Müslümanlardan bir bölümü çeşitli sebeplerle *Ehl-i beyt* sevgisini hep dile getirirler fakat, o sevgiden sıkça bahseden bu ağızlar, onların velayetinden (imametinden) ve onlara itaatin gerekliliğinden hiç bahsetmezler, ibadet yerlerinde *Ehl-i beyt*'in isimlerini süsleme malzemesi olarak kullanırken, onların, İslam'ın itikadi, ameli, ahlaki, sosyal ve siyasal alanlarındaki ekol ve hizmetlerinden hiç de söz etmezler, şehadet ve matemlerinden habersiz gibi davranırlar! Hatta onların düşmanlarını yad ederken, isimlerinin başına kutsallık ve saygı ifade eden "Hazret" kelimesini de kullanırlar. Acaba bir kalbe iki zıt şeyi sığdırmak mümkün mü? Hem Allah'ın sevdikleri *Ehl-i beyti* sevdiğini söyleyeceksin hem de onların düşmanlarını saygıyla anacaksın! İşte bu durumlar, Müslümanların zihinlerinde bir takım soru işaretlerine neden olmakta, konunun doğrusunun ne olduğu ile ilgili bilgi ihtiyacını doğurmaktadır!

EHL-İ BEYTİ SEVMEK İMANIN ALÂMETİDİR

Yüce Allah, müminlere Resulü'nün sevilmesini farz kıldığı gibi onun kendisinden olan "parça"larının da sevilmesini farz kıldı ve bu şekilde Elçisi'nin sevindirilmesini istiyordu!

Ayette şöyle buyrulmuştur

- ***"Resulüm, onlara de ki: Ben bu davetime karşılık olarak sizden bir karşılık ve ücret istemiyorum; (ücretim olarak) sadece yakınlarıma sevgi göstermenizi istiyorum."***⁵

İbn-i Abbas naklediyor: Bu ayet-i kerime indiği zaman bazıları, ***"Ya Resulullah! Sevmemiz vacib olan bu yakınlarınız kimlerdir?"*** diye sordular; Efendimiz:

- ***"Ali, Fatıma ve onların çocukları Hasan ile Hüseyin"*** buyurdu.⁶ Resulullah (s.a.a) başka bir hadislerinde, ***"onları dost edenleri kendisinin de dost edeceğini, onlara düşmanlık edenlere kendisinin de düşman olacağını"*** beyan buyurmuştur.⁷

5) Şûrâ, 13.

6) Tabârani, *el-Kebir*, No: 2641; Heysemi, *Macmau'z-Zevâid*, c. IX, s. 168)

7) Hâkim, *Müstedrek*, c3, s. 149; Tabârâni, *el-Kebîr*, no; 2619, 2620

Yine Resulullah (s.a.a), *Ehl-i beyt* sevgisinin, kendisini sevmekten ileri geldiğini şöyle belirtmiştir:

- **“Sizi nimetleriyle rızıklandırıp gıdalandırdığı için Allah’ı seviniz. Beni, Allah’ı sevdiğiniz için seviniz, *Ehl-i beyt*’i mi de beni sevdiğiniz için seviniz”** ⁸

Resulullah’ın (s.a.a) zevcesi Ümmü Seleme anlatıyor:

- “Resulullah, (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’le yemek yedi. Yemekten sonra, onları üzerindeki elbise ile sardı ve; **“Allah’ım! Bunlara düşman olana sende düşman ol; bunları seveni sende sev!”** diye dâa etti. ⁹

Resulullah (s.a.a) İmam Ali’ye hitaben: **“Ya Ali, seni ancak mümin olanlar sever; sana ancak münafıklar buğzeder”** buyurmuştur. ¹⁰

Allah Resulü (s.a.a), Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için **“Bunlar benim evladımdır; evladımın çocuklarıdır. Allah’ım! Ben onları seviyorum, sen de sev, Allah’ım onları sevenleri de sev!”** diye dua etmiştir. ¹¹

Büyük arif Muhyiddin b. Arabi şöyle demiştir;

- **“Allah Resulü (s.a.a), Allah Teala’nın emriyle bizden yakınlarına muhabet etmemizi istemiştir.”** ¹² Bundan sonra bir mümin Hz. Peygamber’in bu talebini kabul etmezse, yarın kıyamet gününde ona hangi yüzle bakacak ve onun şefaati nasıl umacaktır?” Sonra da şu sözü nakletmiştir:

Bir sadık âşık demiştir ki; **“Sevgilinin yaptığı her şey sevgilidir. Eğer senin Allah ve Resulü için muhabbetin sahih ise, Hz. Peygamberin (s.a.a) Ehl-i beyt’ini de seversin. Herkesin imanı onların muhabbeti ile ölçülür.”** ¹³

8) Tirmizi, *Menâkıb*; 32; Hâkim, *Müstedrek*; c. 3, s. 150)

9) Ebû Yalâ, *Müsned*, No: 6951; Heysemi, *Mecmaûz-Zevaid*, c. 9, s. 166-167

10) *Müslim*, İman, s. 131; Tirmizi, *Menâkıb*; s. 20 ; Nesâî; İman, 19

11) Tirmizi, *Menâkıb*, 50; Beğavi, *Mesabihu’s-Sünnet*; c. 4, s. 194.(No: 4829)

12) Şûra, 23

13) İbnu Arabi, *el-Futûhâtü’l-Mekkiyye*, c. 1, s. 9. Bölüm (özet alındı)

EHL-İ BEYT, KUR'AN İLE BİRLİKTE KIYAMETE KADAR DEVAM EDER. HER MÜMİNE ONLARIN İKİSİNİN DE HAKLARINI KORUMASI GEREK

Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur;

- “Şüphesiz, (ahirete) çağrılıp gitmem yakındır. Size iki büyük ve hukuku ağır emanet bırakıyorum. Birisi, Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabı Kur'an. Diğeri de gözümün nuru *Ehl-i beytim*dir. Allah'ın kitabı Kur'an; semadan yeryüzüne uzatılmış (ilahî ve nuranî) bir iptir. Lâtif ve habir olan (her şeyi bilen Rabbim) bana bildirdi ki; Kur'an ile *Ehl-i beytim* (âhirette) Kevser havuzunun başında bana gelene kadar birbirinden ayrılmayacaklardır. Öyleyse, sizler (size emanet ettiğim) bu iki şeyden bana nasıl halef olduğunuza (benden sonra onlara nasıl davrandığınızı) iyi bakınız; onların hakkını korumaya dikkat ediniz!”¹⁴

Yine Resulullah (s.a.v) buyurmuştur ki;

“Sizin en hayırlınız, benden sonra *Ehl-i beyt*'ime karşı en hayırlı davranan kimselerdir.”¹⁵

“Allah'a yemin ederim ki, bana ve *Ehl-i beyt*'ime buğzeden ve bizi kızdıran kimse, muhakkak cehenneme girer.”¹⁶

“*Ehl-i beyt*im Nuh'un gemisi gibidir; ona binen kurtulur; uzak duran boğulup helak olur.”¹⁷

“Rabbim bana, *Ehl-i beyt*im içinde kim Allah'ın birliğini ve benim peygamberliğimi kabul ederse ona azap etmeyeceğini vaadetti.”¹⁸

14) Ahmed b. Hanbel'in *Müsnedi*, c. 3, s. 17, c. 5, s. 182; Tabarânî, *el-Mu'cemul-Kebir*, c. 5, s. 154, h. 4922-4923; Tirmizî, *Menâkıb*, s. 32, h. 3788. (Aynı konuda biraz farklı bir rivayet)

15) Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 311; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, h. 5924

16) Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 150; İbnu Hıbbân, *el-Ihsân*, c. 15, s. 435, h. 6978

17) Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 151; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 3, s. 157; Tabarânî, *el-Kebir*, h. 2636-2638

18) Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 150

İbret alınacak bir hadise;

Ashabın hafız ve ileri gelenlerinden Zeyd b. Sabit'e (r.a) binmesi için bir hayvan getirildi. Abdullah b. Abbas (r.a) hemen üzengisini tutup binmesine yardımcı olmaya çalıştı. Zeyd, "Ey Resulullah'ın amcaoğlu, lütfen böyle yapma, üzengiye bırak" dedi. İbn-i Abbas: "Biz alimlerimize ve büyüklerimize karşı böyle davranmakla emrolunduk" dedi. Bunun üzerine Zeyd b. Sabit; "Elini bana verir misin?" dedi ve İbn-i Abbas uzatınca onu öptü ve, "biz de Hz. F .ygamber'in *Ehl-i beyt*'ine karşı böyle davranmakla emrolunduk" dedi.¹⁹

Müfessir İbn-i Kesir, şöyle demiştir;

- "*Ehl-i beyt*e karşı hayır tavsiyede bulunan, onlara karşı iyiliği, hürmet ve ikramı emreden kişiyi yadırgamayız. Çünkü onlar tertemiz bir zürriyetten gelmektedirler. Onlar, övünme, nesep ve itibar yönünden yeryüzündeki en şerefli hanenin evlatlarıdır. Özellikle Hz. Resulullah'ın şerefli sünnetine tâbi olan ve ondan hiç ayrılmayan *Ehl-i beyt*, bu hürmet ve izzete en layık kimselerdir. Çünkü Efendimiz sahih bir hadiste; "Size iki tane hukuku ağır emanet bırakıyorum. Birisi Allah'ın kitabı, diğeri de *Ehl-i beyt*imdir. Kıyamette havuzun başında bana kavuşana kadar birbirinden ayrılmayacaklardır" buyurmuştur.²⁰

Müfessirlerin büyüğü Fahrüddin er-Râzî de şöyle demiştir: "Allah Resulü (s.a.a) sahih hadislerinde: "**Fatıma benden bir parçadır; O'nu üzen beni de üzer**"²¹ buyurmuş, Hz. Ali'yi, Hasan ve Hüseyin'i sevdiğini belirtmiştir. Efendimizin sevdiği kimseleri sevmek, bütün ümmete vaciptir. Sonra her namazın sonunda Hz. Peygamber'in *Ehl-i beyt*'ine salât ve selâm okunması, bütün ümmete emredilmiştir. Bu, büyük bir makamdır; onlardan başka hiç kimse-

19) İbn-i Abdu'l -Berr, *Beyani'l -Tlîm*, c. 1, s. 127; Kandehlevî, *Hayatu's Sahâbe*, c. 2, s. 440. Son kısmı hariç; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, h. 2888; (Beyrut 1995); Hâkim, *Müstedrek*, c. 3, s. 423

20) İbn-i Kesir, *Tefsir*, c. 7, s. 201, Riyad, 1997

21) İmam Nesai, *Hesaisu'l-Alevi*, v.d., birçok kaynaklarda, Hz. Fatıma bölümlerinde.

ye nasip olmamıştır. Bütün bunlar gösteriyor ki Hz. Peygamber'in *Ehl-i beyt*'ini sevmek vaciptir.²²

İmam Şafîî, bir sözünde *Ehl-i beyt* sevgisinin farz olduğunu şöyle dile getirir:

- *"Ey Resulullah'ın Ehl-i beyti! Sizi sevmek bize farzdır. Allah, indirdiği Kur'an'da da bunu böyle emretmiştir. Size salât okumadan namaz kılanın namazının kabul olmaması, sizin için en büyük övünç kaynağıdır ve bu size kâfidir."*²³

- *"Allah ve melekleri devamlı peygambere salât ediyor; ey müminler siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin."* (Ahzab/5) Ayeti nazil olunca, Ashap'tan bazıları, Resulullah Efendimize (s.a.a) gelerek: *"Ya Rasulullah! Size nasıl selam vereceği - mizi biliyoruz, fakat Ehl-i beyt'inize nasıl salât okuyalım?"* diye sordular. Efendimiz (s.a.a) şöyle buyurdu;

Şöyle deyin;

- *"Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve onun âline (ailesi ne, zürriyetine) salât et. Peygamberin İbrahim'e ve âline salât ettiğin gibi. Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve onun âline (soyuna, ailesine) bereket ihsan et, onları mübarek kıl, Peygamberin İbrahim'e ve âline bereket verdiği gibi."*²⁴

Bu ayet ve hadislerden hareketle İmam Şafîî, namazın son oturuşunda Efendimiz ve soyuna salât okumayı namazın farzlarından saymıştır. Getirilecek salâtın en kısasının, tercih edilen görüşe göre *"Allahüme salli alâ Muhammedin ve âlihi"* olduğu belirtilmiştir. (Yani: Allah'ım, Muhammed'e ve onun soyuna salât eyle.)²⁵

Ahmed b. Hanbel şöyle der: *"Resulullah ile Ehl-i beyt'ine salât ve selâm getirmek Müslümanların bir görevidir."*²⁶

22) Razî, *Tefsiri Kebir*, c. 27, s. 143

23) Muhammed Afif ez -Za'bî, *Divanûş-Şafîi*, s. 72

24) Buhâri, *Ehâdisü'l-Enbiyâ*, s. 10; *Müslim*, Salât, s. 65-69

25) Şirbini, *Muğnî'l-Muhtâc*, c. 1, s. 270 Beyrut, 1997. Tahricli baskı; Zuhayli, el-*Fıkhr'l-İslâmi ve Edilletühü*, c. 1, s. 670

26) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 323

Ünlü şair Ferazdak, *Ehl-i beyt*'ten, İmam Zeynelabidin'i tanıtırken bir beytinde şöyle söyler;

- “O, öyle bir ailedendir ki, onları sevmek din, onlara buğzetmek küfürdür. Onlara yakınlık kurtuluş ve emniyettir.” ²⁷ Yine Resulullah şöyle buyurmuştur: “**Her nebinin nesli kendindendir. Benim neslim Ali'nin neslidir.**” ²⁸

Yine şöyle buyurur: “***Ehl-i beytim, yeryüzündekiler için bir emniyettir. Onlar gidince yeryüzündekilerin sonu gelir; kıyamet kopar.***” ²⁹

27) Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, c. 3, s. 139; İbn-i Hacer *el-Hejtemi, es-Savaiku'l-Muhrika*, c. 2, s. 574

28) *Cem'alar*: 23

29) Taberânî, *el-Mu'cemu's -Sağır*, s. 318; *el-Evsat*, c. 4, s. 204

7. BÖLÜM

*** İRFANİ AÇIDAN EHL-İ BEYT SEVGİSİ**

*** ARİFLER AÇISINDAN SEVGİNİN İMAN İLE İLİNTİSİ**

İRFANİ AÇIDAN EHL-İ BEYT SEVGİSİ

Arifler, *Ehl-i beyt* sevisiyle ilgili şöyle derler:

Ehl-i beyt sevgisi, Resulullah'a (s.a.a) karşı duymaya mecbur olduğumuz sevginin bir parçasıdır. Yani Resulullah'ın (s.a.a) yakınlarını, ondan ayrı tutarak bir peygamber sevgisine sahip olmak mümkün değildir.

Resulullah'ın (s.a.a) muhteşem hayatını, hayatında yer alan yakınlarını, sevgi duyduklarını ve ilgi gösterdiklerini, neleri ve kimleri sevmediklerini, kelime kelime, satır satır bilip öğrenmek her mümin için zorunlu bir husustur. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) hayatı ve hayatıyla ilintisi bulunanları öğrenmek, manevi alemi keşfetmek demektir, manevi alemi ve dolayısıyla da tüm müminlerin amacı olan Kemâlât'ı elde etmek, ancak Resulullah'ı (s.a.a) çok sıcak tanımakla mümkündür.

Resulullah'ın mana alemindeki (Allah'ın katındaki) makamını kendi kafamızdan bulup bilmemiz zaten mümkün değildir. Ancak Allah'ın Keremiyle mümkündür. Tasavvuf ehlinin bu hususta hadis-i kudsi olarak naklettikleri şöyle güzel bir sözleri vardır:

“*Ben aşikârdım göremediniz. Habibimi gördünüz, bilemediniz.*”

Bundan anlaşılan, Zat-ı Ahadiyyet'in görünmesi nasıl mümkün değilse, Resulullah'ın (s.a.a) Allah katındaki makamını bilmek de ümmeti için mümkün değildir. Binaenaleyh, Resulullah'ı öyle kelime-i şahadet'in lisanı kalıpları içerisine sığdırıp onunla tanıtmak, beyhude bir tanıyıştır. Her Müslümanım diyen kimsenin, onun hayatını ve hayatındaki varlıkları imkanı dahilinde bilip öğrenmek zorunluluğu vardır.

Onun hayatını tüm ayrıntılarıyla bulup bilmek ise ancak *Ehl-i*

beyt'ini, soyunu, en yakınlarını, parçalarını, canlı şahitlerini, ömrünün tüm zamanlarını birlikte geçirdiği kimseleri tanımakla mümkündür. Resulün hamurundan yoğrulan bu zatları tanımadan, Resulü tanıma iddiasında bulunmak, büyük bir gaflettir!

Arifler görüşlerini şöyle sürdürürler: İnsanoğlu'nda birçok duygular bulunmaktadır. Her birinin de kendine has özel bir fonksiyonu vardır. Bütün duyguların en üstünü olan ve varlığın temeli sayılan, sevgi duygusudur. Neden en üstünü? Çünkü yaratılışın, varlık aleminin temeli sevgiye dayalıdır da ondan! Kâinatın yaratılışı, mutlak olarak sevgi üzerine kurulmuştur. Bir hadis-i kudsi'ye göre sevginin temeli de Hz. Muhammed (s.a.a) üzerine kurulmuştur. Cenab-ı Hak, Resulullah'a (s.a.a) hitaben; **"Şayet sen olmasaydın, Kâinatı var etmezdim!"** diye buyurmaktadır. Ve şöyle misal verirler:

Nasıl ki cazibe/çekim gücü dediğimiz hadise, bütün maddesel evrenin ana kanunu olursa, yani taşın, toprağın, maddenin biribirine duyduğu birtakım ilgiler, nasıl sevginin maddeye tercümesi ise, (örneğin bir topluiğnenin, bir mıknaatıs çubuğunun önünde havalanarak kalkıp ona yapışması olayı, doğrudan doğruya aşkın o anda demirin üzerine yansımış bir görüntüsüdür) Hz. Muhammed de (s.a.a), Cenab-ı Hak'kın insanlara karşı taşıdığı aşkın/sevginin bir tercümesidir, aynen öyle *Ehl-i beyt*i sevmek de, gerçekte müminler tarafından Allah'a ve Resulüne karşı yansıyan aşkın değişik bir versiyonudur. Bu bakımdan herşeyde sevgi temeldir. Sevgi temel olunca bütün kâinatı, hadisatı, mahlukatı özünde incelerken sevgi dairelerinin dışına çıkmamak lazımdır. Hatta hayvanlar arasındaki mücadeleler dahi sevgiye dayanmaktadır! Onlar da varlıklarını/benliklerini çok sevdiklerinden dolayı, benliklerini devam ettirebilmek için biribirleriyle amansızca mücadele yapar ve karşısındakini kendi varlığını korumak için yok ederler veya ondan kaçıp saklanırlar. Hassılı sevgi, yaratılışın özünde öyle bir hamur olmuştur ki, bizlerin seyredivip bağdaştıramadığımız bütün hadiseler, kesinlikle sevgiye dayanırlar!

Ariflere göre Hz. Adem'in/insanın bütün mahlukattan üstün olmasının sebebi, onun sevgiyi bulabilecek bir donanımla yaratılmış olmasındandır. Şeytan şayet ondaki bu sırrı keşfedebilseydi, Allah'ın onu niçin sevdiğinin ve aşkının temelindeki cazibeyi anlasaydı, Al-

lah'a karşı **"ben ondan üstünüm"** iddiasıyla ortaya çıkmazdı. Çünkü üstünlük seven ve sevmesini bilenlerindir.

Yine arifler, evliyalar ile ilgili şu görüşü öne sürerler: Hz. Adem'e (a.s) cennetin dışına atıldıktan sonra yüzlerce yıl gözyaşı döktüren şey, Rabbine olan aşkıydı. Sonunda tövbesinin kabulüne sebep olan şey de zürriyetinden en son peygamber olarak gelecek olan Hz. Muhammed (s.a.a) ve onun *Ehl-i beyt*'ine olan sevgisiydi. Yine Hz. İbrahim'i (a.s) gözünü kırpmadan Nemrut'un ateşine daldırtan şey, Rabbine olan tutkusuydu, ateşi su gibi söndüren, İbrahim'in ilahî aşkıydı. Hz. Musa'ya (a.s) kızıldenizi yarıdirtan şey de ancak sevgiyle izah edilebilir.

Hz. Hüseyin'in (a.s) Kerbela vakasındaki başına gelen onca musibetlere göz göre göre tahammül etmesi ve onyediyane gençlerini Allah yolunda kurban vermesi, hanımlarının, kızlarının ve çocuklarının esir olacağını bile bile o kanlı yolu tercih etmesi, yine ilahî aşktan başka birşeyle açıklanamaz.

Ve şöyle devam ederler: Yüce kitabımız, **"alacağınız tüm örnekler Allah Resulünde mevcuttur"**¹ buyuruyor. Resulullah'ın (s.a.a) yukarıda melekler, aşağıda da ins ve cinler tarafından bu kadar sevilmesinin nedeni, O Resul-i Zi'şan'ın kainatı ve ondakileri sevmesinden kaynaklanır, zira herşey aynını yansıtır. O sevdiği için bu kadar sevilmiştir, Rabbini ne ölçüde sevmiş ise, Rabbi tarafından sevilmesi de o ölçüde olmuştur. *Ehl-i beyt*'ini, insanları ve kainatı ne derecede sevmiş ise, aynı derecede de sevilmiştir. Dolayısıyla bizler de Onu, *Ehl-i beyt*'ini, ona iman edenleri hangi ölçüde sever isek, hiç kuşkusuz o ölçüde de onlar tarafından sevilleceğizdir.

Arifler şöyle bir teşbihde de bulunurlar: Sevgide şeytanın düştüğü hataya düşmemek lazım. Zira şeytan sevginin/üstünlüğün maddesel olduğunu zannetti ve bundan dolayı da: **"Ben alevin özünden yaratıldım, Adem ise topraktan yaratıldı, öyleyse ben ondan üstünüm"** diye bir mantık yürüttü. Oysa sevgi, maddesel birşey değildir ki, onun üzerinde mantık-akıl yürütülsün. Hayır sevgi, soyutsal olduğu için akla oturtulamaz, sevginin yeri ve oturtulması gereken mekanı akıl değil, gönüldür. Akıl ile o yola giren onu bulamaz, onu elde etmek ancak gönül/kalp ile olur.

1) Ahzab, 21

Şu halde herşeyde sevgiyi esas alarak yaşamak lazım. Mevla-na'nın dediği gibi, *"Sevgiden dolayı acılar tatlı olur, Sevgiden dolayı bakır altına dönüşür."* Dolayısıyla bütün iman edenlerin kâinata ve ondaki varlıklara, sevgi penceresinden bakması lazım, aksi takdirde hatalar yapmaya, kötüleşmeye, çürümüşlüğe mahkum oluruz.

Ariflere göre gerek fertler, gerek milletler ve gerekse de dinler/mezhepler şayet şu sevgi denilen cevheri, ilahi lûtfu ve varlığın mayasını kaybederse, herşeyini kaybeder, hatta insanlığın mayası olan sevginin bozulması, sunileşmesi, sahteleşmesi dahi insanların katlanamayacağı sonuçlar doğurur. İnsanlık tarihinde görülen tüm dini, mezhebi, milli, siyasi ve ekonomik kavgaların altında yatan tek şey, sevgisizlik gerçeğidir!. Çünkü kavga, sevgisizlikten doğar. Sevgiye bağlanan ve sevgi perspektifinden bakılan bütün meseleler de mutlaka çözüm bulur! Diğer bir ifadeyle; sevgi, ilahi kudretlerden bir kudrettir, var ve yok edemeyeceği hiç ama hiçbirşey yoktur. Şayet istenilirse, insanlık arasındaki tüm sorunlar, hatta Müslümanlar içerisindeki mezhep kavgaları **"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, biribirinizi sevmedikçe de mü'min olamazsınız"** hadisinden hareketle derhal çözülebilir, fakat önemli olan o sevgiyi bulup mümin olabilmektir!!

ARİFLER AÇISINDAN SEVGİNİN İMAN İLE İLİNTİSİ

Arifler, sevgi ile imanın ilintisini şöyle izah ederler: Allah ve Resulüne iman, hiç kuşkusuz hayatın temelidir. İmansız şey bütünüyle çürümüş, kurumuş, kokuşmuş ve dökülmüş bir fösilden başka birşey değildir. İmanın oturacağı yer, akıl değil de kalptir/gönüldür. İman beyine oturamaz. Beyine oturabilecek şey ameldir/eylemdir. Çünkü yapacağımız işleri düzenlemek için, daha verimli kılabilmek için akla/beyine ihtiyacımız vardır. Fakat imanın oturacağı yerde akılla, mantıkla hareket etmeye kalkışırsak, gemiyi/insanlığı batırmış oluruz. Çünkü yeri orası değildir. İman ancak kalbe oturur. O halde kalbe oturan imanın esas ögesinin ne olması gerekir? Diğer bir ifadeyle; Kalbe oturan birşeyin/imanın sermayesi ne olur?

Diyelim ki insan fiziksel hayatını devam ettirebilmesi için yemeye, içmeye, nefes almaya muhtaçtır. Peki kalpteki hayatı sürdürebilmesi için ne tür bir enerjiye ihtiyacı vardır? Kalpteki hayatı sürdüren enerji “sevgi” dir. Kalp, bunun dışındaki bir etkiyle, ayrı bir güçle asla hayatını sürdüremez! O halde, İman’ın devam edebilmesi için sevgi mutlak şarttır, hemde gerekli şarttır! Hiçkimse “Ben iman ettim ama, elimden sevgi gelmiyor” diyemez! Şayet derse, o zaman ona “Öyleyse imanın hastadır, tedavi ettir” denilir.

Arifler, Resulullah (s.a.a) ve *Ehl-i beyt*i ile ilgili sevgiyi de kendi üsluplarıyla şöyle izah ederler: Hz. Peygamber ve O’nun *Ehl-i beyt*’ine olan sevginin sırrı nedir? Nasıl oluyor da seviliyorlar veya az seviliyorlar veya hiç sevilmiyorlar”? Bunun cevabını, doğrudan doğruya yaratılışın ana hükmündeki yerini tayin ile veriyorlar, şöyle ki; “Elest Meclisi”nde, Allah’ın (c.c) o büyük günde “Kendinizi ölçüp biçin, benim kulum olduğunuzu anlayın” dediği zaman, hiçkimsenin çıkmayıp da yalnızca Resulullah efendimizin (s.a.a) ortaya çıkıp: “Evet Rabbimiz olan sensin” demesi hadisesi bir sevgi bombasıdır. Bu sevgi, öyle bir sevgi bombasıdır ki, efendimiz bunu söyledikten sonra, “Elest meclisi”nde bu hadisenin çok yüksek dozdaki cereyanının etkisi altında kalanlar ve kalmayanlar veya az kalanlar olmuştur. Bu cereyandan nasibini alanlar mutlaka gönlünde sevgi cereyanı taşırlar.

Resulullah ve *Ehl-i beyt*’ine olan sevgiye bu ölçüler içerisinde baktığımız zaman, sevginin ışığının imanın çok üstünde olduğunu görürsünüz. Bu çok önemli bir husustur. Sevgi imanın çok üstündedir! Bunu belki kelimacılar pek anlayamaz. “İmandan daha üstün şey olur mu?” derler. Ama buradaki incelik şudur: Eğer sözkonusu olan, iman-ı hakiki ise mutlaka sevgi vardır. Onun için sevgi imandan üstündür diyoruz. Eğer sevgi yoksa, ötekisi zaten iman-ı zahiri olur. Bundan dolayıdır ki efendimiz (s.a.a) “İman etmedikçe cennete giremezsiniz, biribirinizi sevmedikçe de mümin olamazsınız” buyuruyor!

Asr-ı saadet’te geçen olaylardan pek çoğunu biliyoruz. Yani Resulullah’a bağlılık gösteren *Ehl-i beyt* ve o seçkin ashabın hayatlarını biliyoruz. İşte sevgi odur ve ancak gönül içerisinde bir yanardağ gibi devamlı yanan bir ateştir. Yanardağ gibi devamlı yanan bu ate-

şin özünde mutlaka Resulullah'a duyulan sevgi ile beraber, ona ait olan herşeye karşı duyulan sevgi olacaktır. Resulullah'ın seçkin sahabesi onunla birlikte gelen bir ışıktır. Ama *Ehl-i beyt*, Resulullah'ın bizzat madde ve mana bütünü ile yansıttığı bir cereyandır. Resulullah'ın sisteminin içerisinde yer alanları tetkike tabi tutarsak şöyle yapmalıyız; Yüce Allah elest meclisinde müsbet puan almış, efendimizin akıl almaz aşk cereyanına kapılmış ruhları ve insanları büyük bir tasnife tabi tutmuştur. En yüksek puan alanları (süpernova ruhları) Asr-ı saadette Resulullah'ın etrafına ışınlanmışlardır. Bunların bir kısmı akrabalık şeklinde, bir kısmı da seçkin sahabe şeklinde ışınlanmıştır. Her ikisi de yüksek puanlı aşk-ı Muhammed-i taşıyan cereyanlardır.

Resulullah'a (s.a.a) ümmet olanlar da farklıdır. Bir kısmı Resul'ün sistemi içerisine girmeyi başarabilmiş, onun kendi yanına ışınlananları kendi gönüllerine, coğrafyalarına, topluluklarına ışınlamayı başarmışlardır. Örneğin, *Ehl-i beyt* (oniki imamı) sevenler, onları kendi kalplerine sevgi mıknaatısıyla çekip ışınlanmışlardır. Veya coğrafi olarak *Ehl-i beyt* imamlarından Hz. İmam Rıza'yı (a.s) Horasanlılar kendi bölgelerine ışınlanmışlar, Hz. İmam Zeynü'l Abidin (a.s) Medine'ye ışınlanmış, "Sahifeyi Seccadiye'siyle tüm bölgeleri ışıklandırmıştır. Hz. Ali (a.s) Kûfe'ye ışınlanmış, Nehc'ül Belağa'da toplanan hutbeleriyle tüm bölgeleri ışıklandırmışlardır. Hz. Hüseyin (a.s) Kerbelâ'ya ışınlanmış, bütün islami coğrafyayı ışıklandırmışlardır. Kimisi ise Resulullah'ın (s.a.a) sisteminin içerisine girmeyi başaramamış, O'nun etrafına Cenab-ı Hak tarafından ışınlatılan o ışıklardan mahrum kalmışlardır. Gözünü ışığa kapatan bir insana güneş neylesin!

İşte ariflerin (tasavvuf ehlinin) sevgi ile ilgili görüşleri böyledir ve özellikle de Resulullah (s.a.a) ile *Ehl-i beyt*'ini ele aldıklarında bunları asla birbirinden ayırmadan sevgi-iman ilişkisi içerisinde her zaman birlikte değerlendirirler.

8. BÖLÜM

*** DİNÎ LİTERATÖRÜMÜZDE SEVGİNİN İLKE VE ÖLÇÜSÜ**

*** Sevgide ölçü**

DİNÎ LİTERATÖRÜMÜZDE SEVGİNİN İLKE VE ÖLÇÜSÜ

“Gerçek şu ki; size kendi içinizden bir Re-sûl gelmiştir. Sizin sıkıntıya uğramanız, kendisine ağır gelir, size çok düşkün ve müminlere karşı çok merhametli olan bir Resul!”¹

Yukardaki ayet, Resulüllah'ın (s.a.a) ümmetine olan düşkünlüğünü ve onlar adına şefkat ve merhameti en güzel bir şekilde izah ediyor... O, size çok düşkün!

Herşeyin ölçü ve ilkeleri olduğu gibi, sevginin de ilke ve ölçüsü vardır.

Dini literatörümüzde sevgi, Allah için olmalıdır. Din adına bir-şeyi ‘Allah için sevmek’ ile ‘Allah kadar sevmek’ çok farklı şeylerdir. Birincisinde insanın en temel duygularından biri olan sevgi, normal mecrasında yol alır, zamanla gönüllere yerleşir ve kökleşerek gelişmesini sürdürür; İnsan şahsiyetinin pozitif yönde gelişmesine neden olur. İkincisinde ise sevilen varlıklara gereğinden fazla sevgi ve saygı gösterilir. Allah gibi sevilen varlıklar, aslında kendileri, Allah sevgisine ulaştıran birer araç konumunda iken, merkez konuma gelebilirler! Öylesine bir durumda da, artık insanların ruh dünyasında bütünüyle rasyonellikten uzak inançlar yerleşmeye başlar! Daha da vahim olanı gereğinden fazla sevgi ve saygı gösterilen varlıklar, profan (dini olmayan yapılar) mukaddes inançlara dönüşür. Tarihte di-

1) Tevbe: 128

ni ve gayri-dini fanatizmin en esaslı sebepleri de işte bu sevgi konusundaki aşırılıklarda gizlidir.

Sevgide ölçü:

İnsanın zevk aldığı şeye meyiletmesine ‘sevgi’ denir. Meyil, kuvvetlendiği taktirde de aşk’a dönüşür.

Hoşlanma ile sevginin arasındaki fark; hoşlanma, bir kişiye karşı saygı ve sıcak duygular beslemeyi içerirken, sevgi, sevilen varlığa bağlanmayı, önem vermeyi ve mahremiyeti gerektirir. ² H. Stack Sullivan gibi psikologlar ise sevgiyi, iki birey arasında ortaya çıkan özel bir psikolojik süreç olarak değerlendirmektedirler.³

İnsanoğlunun hissettiği ilk sevgi, kendisini emziren ve kucağına alan annesine karşıdır. Daha sonra sevgi, kısa bir müddet sonra biyolojik haz alanına geçer ve doğrudan doğruya annenin şahsına yönelir. Bu yöneliş meme emdiği ve kucağa aldındığı zamanların dışında tamamıyla annenin şahsına yönelmiştir. Sevgi artık hissi köprüyü aşarak manevi duygular alanına ulaşır. Burada manevi esasların dayanağı salt bir his değildir. Emredici ve yasaklayıcı gücü temsil etmesine rağmen çocuğun babasını sevdiği de bir gerçektir.⁴

Meme ve kucakla başlayan, sonra bu köprüden geçerek duygular ve maneviyat dünyasına açılan sevgi bağı, zamanla çevresinde bulunan herkese ve herşeye uzanır. Karşılaştığı, oynadığı, hareket ve kader birliği yaptığı, düşünme ve konuşma sahasında ortaklaşa faaliyet yürüttüğü kimselere uzanır. Bununla birlikte his dünyası genişler, sevginin hududu ve seviyesi de gelişir.⁵ Çocuk bu dereceden sonra muayyen yerleri, eşyayı ve belirli tutumları sever ve benimser. Oyun oynamayı, kendisini teselli edecek, eğlendirecek şeyleri sever. Yemek ve tat zevki artar. Ergenlik dönemine gelmesiyle birlikte karşı cinse karşı cinsel duygularla birlikte ortaya çıkan sevgi duyguları kendini hissettirir. Gelişme grafiği, insanı tek bir varlık olmaktan çı-

2) Doğan Ciceloğlu, Psikolog, *Z. Rubin’e Göre İnsan Davranışı*, Remzi Kitabevi, İst. 2004, s. 539

3) a.g.e s. 541

4) Erich Fromm, *Sevme Sanatı*, çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınevi, Ankara, 1993, s. 116-126

5) Muhammet Kutup, *İnsan Psikolojisi Üzerine Etütler*, çev. Bekir Karlığa, İst, 1987, s. 116, 126

karır ve onu toplumun planına iter. Artık kişide kendisiyle birlikte yaşamak zorunluluğu olduğu kimselere karşı sevgi duygusu gelişir. Dünya sevgisi, evlat sevgisi, akraba sevgisi, mal ve makam sevgisi...⁶ Bir taraftan da insanın sevgisi tabiata ve kainata uzanır. O, her türlü güzelliği sevmeye başlar. İşte o zaman insan adaleti amacıyla doğruluğu, yiğitliği, vatanı, insanlığı v.b gibi şeyleri sever. Sonra onun sevgisi en üst tepeye, zirveye çıkar, Allah'a ulaşır, Allah'a ulaşmış olan sevgi bağı dönerek, ışıklarını bütün sevgi çeşitleri üzerine serper ve sevilen herşey Allah için sevilir. Bu sevgiye ulaşmış olan insan, sıradan bir insan değildir artık. Çünkü sıradan bir insan psikolojisinde, önce korku ve ümit duygusu, sonra sevgi ve nefret duygusu yer alır. Ama sıradanlık çizgisini aşan insanın sevgi çizgisi, sürekli gelişir ve genişler.⁷

Sevgide bilme ve tanıma önemlidir. Bilip anlamadan sevgi tahakkuk etmez. İnsan bildiğini sever. Bunun içindirki cansızlarda sevgi yoktur.⁸

Her canlı için sevilen şey kendi nefsi ve zatıdır. Varlığın devamına meyli ve yok olmasına nefret bundandır. Zira tabiat bakımından 'sevilen şey sevenin haline uygun düşendir'. Sevilen için varlığın devamından daha uygun ve yokluğundan da daha nefret verici hiçbir şey yoktur. Bunun için insan yaşamayı sever ve ölümden hoşlanmaz.⁹

Varlığın devamı sevildiği gibi kemali de sevilmelidir. Zira noksanlıkta derecesine göre kemali kaybetmek vardır. Kaybettiği nispetteki noksanlık, yokluk demektir. Bu aynı zamanda helak demektir. Mutlak varlığın devamı sevildiği gibi kemal sıfatlarının bulunması da sevilir. Şu halde insanoğlunun ilk sevdiği kendi zatı, sonra azalarının selameti, sonra malının, evladının, akrabalarının ve dostlarının selametidir. Bütün bunlar vücudun kemal ve devamına alettir.¹⁰

6) Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İst. 2007, s. 99, 284

7) Orhan Öztürk, *Ruh sağlığı ve Bozuklukları*, Ankara 2001, 75-76, 97-106; Katup, a.g.e., s. 128-129

8) Gazzalî, *İhyau' Ulûmi'd-Din*, çev. Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınevi, İst. 1975, IV/538

9) Gazzalî, a.g.e. IV/539-540

10) Gazzalî, a.g.e. IV/540

Bazı varlıklar herhangi bir iyiliğinden dolayı değil, zatından dolayı sevilir. İşte eksilip artmayan, yok olup tükenmeyen gerçek sevgi budur. Bu, hüsn-ü cemali sevmektir. Güzelliği anlayan herkes güzeli sever. Güzelliğin sevilmesi güzelliğin zatındandır. Zira onda güzelliği anlamak, zevkin kendisidir. Akarsular, yeşillikler mutlak surette yemek içmek için değil, güzel oldukları için sevilir.¹¹

Güzellik ve Cemal, duyularla bilinmeyen şeylerde de vardır. Güz el ahlak, ilim, akıl, iffet, şecaat, takva ve kerem bunlardandır. Bunların hiçbir i beş duyu ile algılanamaz, ancak basiret nuru ile bilinirler. Bu güzel hallerin hepsi de sevimlidirler ve bunlarla vasıflanan her insan da sevilen insandır. Bunun içindir ki evliyalar, enbiyalar, imamlar ve Allah dostları ve diğer din büyükleri hep sevilirler.¹²

Eğer sevgi sadece beş duyuya indirgenir ve Allah Teala bu beş duyunun hiçbir i ile idrak edilemediği ve hayelde de tasavvur edilemediği için sevilmez denilirse; o vakit insanın manevi letafetleri yok sayılmış ve insan, hayvan derecesine düşürülmüş olur. Halbuki insan akıl, nur, kalp gibi özelliklerle hayvanlardan ayrılır. Kalp ise gözden daha çok anlar. Aklın manalardan anladığı güzellik, gözün gördüğü suretlerden anladığı güzellikten daha büyüktür. Buna göre, beş duyu ile idrak edilmekten çok üstün olan ve kalp ile idrak edilen ilahi ve şerefli şeylerin zevki daha büyük olur. Bu bakımdan dürüst tabiatlı ve sağduyulu bir kimse buna daha çok meyleder. Zaten sevgi, anlaşılan şeyden alınan zevke gönül meylinden başka bir anlam taşımaz.¹³

İnsanın diğer insanları ve sevilen diğer varlıkları sevmesine vesile olan bütün vasıflar, gerçek anlamda Allah Tela'da mevcuttur. Bundan dolayı gerçek sevgiye layık olan yalnız Allah'tır. Daha sonra onun dinini bize açıklayan peygamberler ve peygamberin vasileleri /Ehl-i beyt'i ve din önderleridir. Bundan dolayı Yüce Allah şöyle buyuruyor: ***"De ki; Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesa da uğramasından kortuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler, si ze Allah'tan, Resulünden ve Allah yolunda cihat etmekten da -***

11) Gazzali, a.g.e. IV/541

12) Gazzali, a.g.e. IV/543

13) Gazzali, a.g.e., IV/539

***h a sevgili ise, artık Allah emrini yerine getirinceye ka da r bek -
leyin. Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”***¹⁴

İnsan, neyi ne derecede seviyor veya neden ne derece korkuyor-
sa, o yönde ve o oranda hayatını şekillendirir. Mutlak güzel, Cenab-
ı Hak'tır, O'nun dışındakiler cüzlerdir, cüzlerin cazibelerine kapılan-
lar, Cenab-ı Hakka gönül vermekten mahrum kahrılar. Allah ile sev-
diklerini ayıranlar ise, münafık olup çıkarlar! Zira Cenab-ı Hak,
“Birleştirilmesi gerekeni ayıranları” kınar.¹⁵

Bundan dolayı Müslümanlar önce Allah'ı, sonra da Allah'ın sev-
diği kimseleri, O'nun sevgisini kazanmak ve emrini yerine getir-
mek için severler. ***“İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eşler tu -
tarlar. Allah'ı sever gibi onları severler. İman edenlerin Allah
sevgisi ise (her şeyden) sağlamdır.”***¹⁶

İşte görüldüğü gibi müminlerin Allah sevgisinin ne kadar sağ-
lam olduğu, münin olmayanların ise hem Allah sevgisinin hem de
Allah'ın sev dediklerini sevdiklerini iddia etmelerinin sağlam sevgi
olmadığı ayette apaçık belirtilmektedir!

14) Tevbe, 9/24

15) Bakara, 2/27

16) Âl-i İmran, 3/14

9. BÖLÜM

- * ALLAH'I SEVER GİBİ KULU SEVENLER**
- * TARİHTE İLK ŞİRK'E DÜŞEN TOPLUM**
 - * BİR SORU?**
 - * CEVAP**

ALLAHI SEVER GİBİ KULU SEVENLER

“İnsanlardan kimi, Allah’tan başka eşler tutarlar. Allah’ı sever gibi onları severler.”¹

Sevginin en alt sınırı kalbî meyildir. En üst sınırı ise, sevilenin ulûhiyet/tapınma makamına yükseltilmesidir. Ulûhiyet manasındaki sevgi son derece önemli bir esastır. Mabud, en yüksek Mahbuttur (sevilendir). Allah’ın dışında böyle aşırı sevilen şeyler ne olursa olsun ilah konumuna getirilmiş olurlar. Onlara itaat beraberinde Allah’a isyanı getirir. Onları Allah’a denk tutanlar, o varlıkları Allah’ı sever gibi severler

- “Andolsun ki onlara gökleri ve yeri kim yarattı? diye sor - san mutlaka Allah... derler”²...

“Onlara (putlara), bizi sa dece (Allah’a) yaklaştırsın diye ibadet ediyoruz derler.”³

Bu ayetler, müşriklerin kâinatı putların yaratmadığını, mutlak yaratıcının Allah olduğunu, putların herhangi bir zararı gidermeye veya fayda sağlamaya güç yetiremeyeceklerini, aslında ibadete de Allah’ın layık olduğunu bildiklerini, ancak ona yaklaşmak için putlara ibadet ettiklerini bildiriyor. Bu ayetlere göre putperestler, Allah ile putları bir tutuyorlar. Ancak onlar sevgi konusunda putlarıyla Allah’ı bir tutuyorlar. Acaba onlar, putları mı seviyorlar yoksa put sevgisinin gerisinde başkalarına karşı bir sevgi mi söz konusudur?

Müşriklerin, putların herhangi bir zarar ve faydası olmadığını bile bile Allah’ı sever gibi putları sevmeleri düşünülemez. Akıl sahibi insandan bu beklenemez.

1) Bakara, 2/165

2) Lokman, 31/25

3) Zümer, 39/3

“... Allah’ı sever gibi onları severler.” ayetinden sonra **“Ha - ni tabii olunanlar, kendilerine tabii olanlardan hızla uzakla - şınca...”** ⁴ ayetinin gelmiş olması, müminlerin Allah’a boyun eğişi kendilerine gerekli gördükleri gibi putperestlerin de putperestliği ayakta tutan reislerine ve din büyüklerine boyun eğip onlara son de- rece saygı-sevgi besledikleri anlamına gelmektedir. Ayrıca ayette, **“onları severler”** ifadesinde akıllı varlıklar için kullanılan **“hum”** zamirinin kullanılması görüşü güçlendirmektedir. ⁵

Ünlü müfessir Fahri Razî şöyle anlatıyor:

- “Kimi cahiller ve Haşviyye, ⁶ şeyhlerine ve imamlarına saygı ve sevgide çok ileri gittikleri için bazen onların tabiatları hulul ⁷ ve itti- had ⁸ inancına meyletmektedir. Bu şeyh dünya peşinde ve dinden uzak birisi ise kendisine uyanlara işin onların dediği ve inandığı gi- bi olduğu fikrini vermektedir.”

Râzî, yaşadığı dönemi kastederek sözlerini şöyle sürdürüyor:

- “ Ben dinden uzak bazı düzenbaz şeyhlerin, tabi olanlarına ve taraftarlarına, kendisine secde etmelerini emrettiğini, onlara “sizler benim kullarımsınız” dediğini gördüm. İşte böylece o, taraftarlarına hulul ve ittihat fikrini telkin etmekte, bazen ahmaklarla başbaşa kaldığında da uluhiyyet iddiasında bulunduğunu tesbit ettim. Bu husus bu ümmet içinde bile oluyorsa, geçmişte olması niçin yadır- gansın. ⁹

TARİHTE İLK ŞİRKE DÜŞEN TOPLUM

Tarihte ilk şirke düşen toplum Hz. Nuh’un milletidir. Bunun se- bebi ise, salih insanlara olan aşırı saygı ve sevgidir. Hz. Nuh toplu-

4) Bakara, 2/166

5) Fahreddin er-Razi, *Tefsir-i, Kebir*, çev. S. Yıldırım - L. Cebeci

6) Haşviyye, tamamen dini nasların zahiriyle hareket etmeyi metot kabul eden, İslam düşüncesinin her devrinde çeşitli fırka ve tasavvufi ekollerde varlıklarını hissettiren kimselere verilen genel isimdir.

7) Hülul, bazı kimselerin Allah’ın ruhunun kendi bedenlerine girdiğini iddia et- meleri.

8) İttihad, bazı kimselerin bedenlerinin Allah’ın bedeni ile birleştiğini iddia et- meleri.

9) Râzî, a.g.e. XI/486-487

munun tanrıları Ved, Suva, Yağus ve Yeuk aslında salih insanların isimleridir.¹⁰ Ne var ki bunlar öldükten sonra bu kişilere olan aşırı sevgilerinden dolayı onların heykellerini yaptırmışlar ve oturdukları bölgeye de onların isimlerini vermişlerdir. Zamanla da onlara ibadet etmeye başlamışlardır.¹¹

- “(Yahudiler) **Allah'ı bırakıp bilginlerini** (Hahamlarını); (Hıristiyanlar) **da rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i** (İsa'yı) **rab-lar edindiler...**”¹²

Yahudi ve Hıristiyanlar, uluhiyetlerine inanmak veya kulluk vecibelerini onlara takdim etmek gibi bir mana ile alim ve rahiplerini rab edinmiş değillerdi. Bununla birlikte Allah onları kendisine şirk ve küfürle vasıflandırır. Çünkü onlar dini emirleri, İncil ve Tevrat'a aykırı olmasına rağmen alim ve rahiplerinden alıyor ve onlara karşı aşırı sevgilerinden dolayı tabi oluyorlardı.¹³ Bu aşamada insan gözünde sevilen kişi, tanrı gibi veya ondan daha fazla sevildiği için, şirk olarak kabul edilmiştir. Çünkü bu aşamaya gelen insan sevdiğinin rızasını tanrının rızasına tercih edebilmekte, onun isteklerini yerine getirmeyi Allah'a ibadetten daha üstün tutabilmekte, böylece sevgi bütün iç benliğine hakim olabilmektedir.¹⁴

Tarihi süreç içerisinde insanoğlunun yalnızca manevi sahada değil, nefساني ve maddi hazz sahalarında da sevgide ifrada düştükleri görülmüştür. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de, kadınlara karşı temayüllerinde müşriklerin çok ifrat derecesinde olduklarını ve onlara tanrılar gibi ibadet ettiklerini haber vermektedir!

- “(Müşrikler) **Onu bırakıp yalnızca birtakım dişilere tapıyorlar...**”¹⁵

Tarihe mal olmuş politeist inançların hakim olduğu bölgelerde elde edilen materyeller, onların ilahlarını hayvanlar ve dişiler şeklinde tasvir ettiklerini göstermektedir.¹⁶ Dinler tarihi kaynakları be-

10) *Ebu Davud*, Edeb, 116

11) Mübarek b. Muhammed el-Mesli, *eş-Şirk ve Mezahiruh*, Mektebitu'n-Nehda ti'l- Cezaiyye, Cezair 1966, s. 6367

12) *Tevbe*, 31

13) Râzî, a.g.e., XI/486; Seyyid Kutup, *Fi Zilali'l-Kur'an*, çev. M. E. Saraç - İ. H. Şengüller - B. Karlığa, Hikmet yayımları, ist. 1979, VII/264

14) Hayati Aydın, *Kur'an'da İnsan Psikolojisi*, İst. 1999 S. 137-139

15) *Nisa*, 4/117

16) Annamarie Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, Ankara 1995, s. 151-155-171-175-192-193

la, sıkıntı, kıtlık, hastalık ve ölüm gibi görevlerin erkek tanrılara, güzellik, aşk, bereket ve zenginlik gibi sevilen görevlerin de kadın tanrıçalara tahsis edildiğini göstermektedir.¹⁷ Kadınlara karşı bu tarz tutum bütün cahiliye toplumlarının karakteristik özelliğidir.

Bütün bu söylenenlerden şu sonuca varabiliriz: İnsanda varolan sevgi ve korkunun zirvesinde, yalnızca Allah sevgisinin ve Allah korkusunun olması gerekir. Hiçbir şey, Allah'ı sever gibi seviemez ve yine hiçbir şey Allah'tan korkar gibi korkulmaz. Aynen öyle yalnızca Allah'ın sevdikleri Allah için sevilir ve Allah korkusuyla onlara karşı gelinmekten korkulur ve rızasına sığınılır.

Bazı Hristiyanların Hz. İsa'ya olan sevgi ve bağlılıkları sandıkları gibi Hz. İsa'nın şahsında Allah'ın birliği yok olmuş değil; tam aksine Hz. İsa'nın hakikati Allah'ın birliğinde yok olmuştur. Onun dilinden işitilen bir söz, Hz. İsa'nın öz benliğinin ve kişisel varlığının ifadesi değildir. Bu gerçeği Kur'an, Hz. Muhammed'in şahsında, **"De ki, ben özümü Allah'a teslim ettim. Bana uyanlar öyledir."**¹⁸ şeklinde ifade etmektedir. Bir peygamber'in 'bana uyunuz' dediği zaman Allah'ın karşısında yer almaya çalışan, tanrılığı beşeriyete indiren bir benlik değil; aksine insanlığı şirk ve bayağılık bataklığından kurtarıp Allah'ın yüce birliğine ulaştıran bir çağrıdır. Bazı Hristiyanların düştüğü şüphe veya Allah'ın beşeri bir "ben" de yok olacağı tarzında vahdet-i vücud anlayışı, her çağda ortaya çıkabilecek bir anlayıştır. Bundan dolayı İslam akaidinde **"Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur"** şahadetinin yanında yine **"Ben şahadet ederim ki; Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir."** şahadetinin de bulunması oldukça dikkat çekicidir.¹⁹

Hz. Peygamberi (s.a.a), onun *Ehl-i beyt*'ini, diğer peygamber ve imamları sevme hususundaki ölçümüz, yukarıda Kur'an ve sünnet doğrultusunda ana çerçevesini çizdiğimiz yapıdan uzak olmamalıdır. Sevgi ve korku duygularını, İslam'ın öngördüğü ölçüde tutabilmenin esası, mevcudatı **"Yaratan"** ve **"yaratılan"** varlıklar olarak ikiye ayırma ilkesini gözetmekle mümkün olacaktır. Ancak bu taktirde Al-

17) Schimmel, a.g.e., 151-197

18) Al-i İmran, 3/20

19) Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Esev Neşriyat, İst. 1971, I, 574

lah'a karşı beslenen sevgi ile yaratılmışlara karşı gösterilen sevgi kolayca birbirinden ayrılacaktır. Bütün inanç sistemleri içerisinde bazı kimseler, Yüce Yaratıcıyı yaratılmışların çizgisine çekmeğe çalışarak O'nu yaratılmış varlıklar gibi sevmekte; kimileri de bazı varlıkların veya kişilerin ontolojik olarak Allah ile benzer özelliklere sahip olduğunu iddia ederek, onlara karşı olağanüstü sevgi tezahürleri göstermektedirler.

Oysaki Kur'an perspektifinden bakıldığında, Allah'ı kul seviyesine indirmek ve öyle sevmek ne kadar suçtursa, kulu da Allah seviyesine yüceltip sevmek/tapınmak o denli suç kabul edilmektedir. Ay-nen öyle Allah'ın sev dediklerini normal insanlardan/müminlerden ayırdetmeyecek derecedeki kuru sevgi ile sevmek, Allah ve Resulüne saygısızlık olduğu gibi, sevilmeleri hususunda Allah ve Resulünün tenbihlemesi bulunmayan ve yalnızca "*sahabi*" olmaktan başka bir meziyyeti olmayan kimseleri de Resul ve *Ehl-i beyt*'i derecesinde sevmek, yine Allah ve Resulüne karşı o denli saygısızlıktır. Her ne kadar bazı kimselerin İslam'ın yayılmasında bir takım hizmetleri olmuş veya Müslümanların mallarına karşı adeletle davranmayı meslek edinmiş, hatta varını-yoğunu Allah yolunda tasadduk etmiş olsa dahi, o tür insanlar, yaptıklarının karşılığını niyye tlerine göre almış olacaklarıyla birlikte, sevilmeleri, uyulmaları ve hukuklarının gözetilmesi hususunda hiçbir zaman *Ehl-i beyt* ile mukayese edilemezler. Zira *Ehl-i beyt* önemini ve örnekliğini Kur'an ve sünnetten almıştır!

BİR SORU?

Burada şöyle bir soru akla gelebilir:

Acaba Resulullah (s.a.a) ile *Ehl-i beyt*'i farklı bir nurdan mı yaratılmışlardır? Özellikle *Ehl-i beyt* imamlarına Allah tarafından bazı sezgisel bilgilerin verilmesine ve yine onların bedenlerinin farklı bir nurdan yaratıldığına inanmak, böylece ontolojik olarak ve epistemolojik açıdan onları diğer insanlardan farklı kabul etmek, onları kutsallaştırarak ilah gibi sevmek anlamına gelmez mi? Oysaki doğru olanı, *Ehl-i beyt*'i, İslam'ın tebliğinde ve yayılmasındaki hizmetleri, Hz. Peygamber'e olan destekleri, Allah'a kulluktaki samimiyet ve gayretleri dikkate alınarak diğer insanlardan farklılıklarının yalnızca bunlar olduğu gerçeğinden hareketle daha çok sevilmeleri gerek-

mez mi? Diğer bir ifadeyle; Ehl-i sünnet, yukarıda işaret edilen özellikleri gözönüne alarak *Ehl-i beyt*'i severken, acaba Şii ve Alevi'ler neden hizmet ve amellerindeki ayrıcalıklarından dolayı değil de, yaratılışlarındaki birtakım ayrıcalıkların bulunduğunu iddia ederek oradan hareketle onları kutsar gibi bir sevgi anlayışı geliştirmişlerdir? Şia'nın *Ehl-i beyt*'e karşı taşımakta olduğu bu türden bir sevginin haklı gerekçesi var mıdır?

CEVAP:

1 – Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen hadislerle iyi dikkat edildiğinde, *Ehl-i beyt* nurunun kâinatın yaratılmasından daha önce yaratıldığı ve varlığın, başı Resulullah (s.a.a) olan *Ehl-i beyt* yüzü suyu hürmetine yaratıldığı anlaşılmaktadır. “**Lev lake lev mak, ma halektü'l-eflak/şayet sen olmasaydın, Ben kainatı varetmezdim**” Kudsi hadisi, tüm Müslümanların ittifakla kabul ettikleri hadislerden biridir.

2 – Gerek nebilere ve gerekse de (vahiy alma hariç) nübüvvetin bir tür devamı olan velayet sahibi imamlara, Cenab-ı Hak tarafından özel bir “nurun/gücün” verildiği muhakkaktır. Evet onlar da insandır ama bizim gibi normal insanlar değildirler. Nitekim Arap şairi bu gerçeği şöyle dillendirir:

- “*Muhammed (s.a.a) de beşerdir ama, bizim gibi değildir.*

Yakut da taşdır ama, diğer taşlar gibi değildir.”

İmametın de nübüvvetin devamı olduğuna göre, imamlarda da ona benzer bir gücün bulunması kaçınılmazdır. Vahyi hatasız algılayıp onu sünnete/eyleme dönüştürmek özel bir güç/nur gerektirdiği gibi, sünneti hatasız anlayıp ümmeti sünnete (yani vahiy ve onun pratiği olan sünnete) doğru bir şekilde götürmek de yine özel bir donanım (velayet gücü) gerektirir. Diğer bir ifadeyle; vahyin insanlığa doğru sunumu, masumiyet donanımını gerektirdiği gibi, peygamberden sonra kıyamete kadar insanlığın kendisine muhtaç olduğu sünnetin ümmete doğru sunumu da aynı donanımı (masumiyeti) gerekli kılar. Aksi taktirde (yani masum olmayan ve sünneti ümmete doğru sunmayan imamlar ümmetin önüne çıktığı takdirde), ümmet böyle bu günkü gibi korkunç bir manzara arz eder. Dünya ve ahret sa-

adetini sunsun diye ümmete bırakılan sünnet, helaket ve felaketlerine vesile olur!

3 – Peygamber ve imamların sezgisel bilgiler ile donatıldıklarını kabullenmek, ya da onların farklı bir nurdan yaratıldıklarına inanmak, böylece de ontolojik olarak ve epistemolojik açıdan onları diğer insanlardan farklı kabul etmek, onları kutsallaştırarak ilah gibi sevmeleri anlamına gelmez. Zira onlar yaratıcıdır denilmiyor ki, öyle bir anlam çıkarılmış olsun, denilen ve inanılan şey, “onların öyle yaratıldığı hususudur”. Diğer bir ifadeyle, şayet onların ayakları yeryüzünden kesilir ve hayatları vahiyden, (Kur’an’a amel etmekten) kopartılır ise, o taktirde tehlike arz eder, fakat onların da insan oldukları, ama özel donanımlı insan oldukları ve vahye amel etmede de herkesten önde bulundukları kabul edilecek olursa bunun ne sakıncası olabilir ki? Demek oluyor ki Şii ve Aleviler *Ehl-i beyti* hem özel donanımlı olmalarından hem de vahye amel etmede herkesten önde bulunmalarından dolayı sevmektedirler. Ümmeti doğru sünnete götürecek böylesine donanımlı imamlara tabi olunmadığı takdirde, hem sünnet natürel (öz Muhammedî) sünnet olmaktan çıkmış olur, hem de ümmetin safları dağılmış bulunur, birçok fırka, mezhep ve tarikatlara bölünmekle de ümmet olma özelliğini yitirmiş bulunur. (Ne demek istediğimizi anlamak için, günümüzdeki ümmetin fotoğrafına bakmak yeterli olur kanaatindeyim.)

Sözü toparlayacak olursak, Şii ve Alevilerin *Ehl-i beyti* bu denli önemsemeleri, onların yaratılışlarındaki hususiyetlerinden ziyade, o hususiyetleri sebebiyle kendilerini doğru inanca, doğru amele, doğru ahlaka ve doğru sünnete götürmelerinden dolayıdır. Şayet kendi dünya ve ahiret saadetlerini temin eden doğru Muhammedî dini bu denli ciddiye almamış olsalardı, “inan da neye inanırsan inan” ya da “bir imama uy da nasıl bir imam olursa olsun, fasık olsun, zalim olsun fark etmez!” mantığıyla hareket ederlerdi!

10. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYTİ SEVMEKTE AŞIRI GİTMEK**

EHL-İ BEYT'İ SEVMEKTE AŞIRI GİTMEK

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de *Ehl-i beyt*'in sevgisi ile ilgili şöyle buyurmuştur.

- **“Söyle (Ya Muhammed! Peygamberlik ücretine mukabil), *ben sizden yakınlarıma meveddetten* (sevmekten) *gayri bir karşılık istemiyorum.*”**¹

Bilindiği üzere, ayet-i kerime'de geçen meveddet kelimesi muhabbetten daha şiddetli bir sevgiye denir. Yüce Allah Resulülün peygamberliğinin ücreti olarak yakınlarını (*Ehl-i beyt*'ini) böyle bir sevgiyle sevmeyi emretmiştir.

Sevgide aşırıya gitmekten maksat, şayet haktan çıkarak, mahbubu tapılan bir mâbûd haline getirecek derecede heva ve hevese yapmaksa, bunun bir şirk ve küfür olduğunda hiçbir şüphe yoktur. Ayrıca Resulullah'ın (s.a.a) risaletine iman eden her bir Müslüman bu tür bir sevgiyi kesinlikle kabule yanaşmaz. Zira Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi bu tür sevgiyi yasaklamış ve Hz. Ali (a.s)'a hitaben şöyle buyurmuştur.

- **“(Ya Ali) Sende iki grup helak olacaktır; Seni sevmekte aşırı gidenle sana buğzedip düşmanlık besleyen.”**

Ve yine şöyle buyurmuştur:

- **“Ey Ali, seninle İsa arasında bir benzerlik vardır; Yahudiler ona düşman kesildiler, hatta annesine bile iftirada bulundular. Hristiyanlar ise onu hakkı olmayan makama ulaştırarak kadar sevdiler.”**²

1) Ahzab. 33

2) *Müsredrek-i Hakim*, c. 3, s. 123; *Tarih-i Dimeşk*, c. 2, s. 234; Buhari'nin *“el-Ta-rihu'l Kebir”* adlı eseri, c. 2, s. 281; Suyuti'nin *“Tarihu'l-Hulefa”*sı, s. 173; *Ha-sais-i Nesai*, s. 27; *Zehairül-Ukba*, s. 92; *Sevaikül-Muhrika*, s. 74.

Fakat aşırı sevgiden maksat, mahbubu, tapılan mabud'un dışındaki herşeyden fazla sevmek ise, bu türden sevgi zaten imanın gereklerinin en önünde yer almıştır. Zira Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur;

- "Ben sizden birisine kendi çocuklarından, babasından ve bütün insanlardan daha sevimli olmadıkça, o mümin sayılmaz."³

Bu hadise göre, her Müslüman'ım diyen kimsenin, Resulullah (s.a.a) ile birlikte onun sevdiği sevgililer olan Hz. Ali, Hz. Fatıma ve onların neslinden olan pak imamları, içlerinde kendi aile ve çocukları da olmak üzere bütün insanlardan daha fazla sevmelidir. İman ancak bununla kemale erir. Çünkü Resulullah (s.a.a) buyurmuştur ki;

- "Ben sizden birisine çocuklarından ve ... sevimli olmadıkça o mümin sayılmaz." Buna göre, bunları bu şekilde sevmek, aşırıya gitmek değildir. Aksine, o tür sevgiyi hak edenlere hakkını vermektir.

Hz. Peygamber (s.a.a) bir hadisinde de, Hz. Ali (a.s)'a karşı şöyle buyuruyor:

- "Ey Ali, sen hem dünyada efendi ve büyüksün, hem de ahirette. Seni seven beni sevmiştir; Sana buğzeden bana buğzetmiştir. Senin dostun Allah'ın dostudur; sana buğzedene Allah gazab eder. Sana buğzedene eyvahlar olsun."⁴

Ve yine şöyle buyurmuştur;

- "Ali'nin muhabbeti iman; buğzu ise nifaktır."⁵

Yine buyuruyor ki;

- "Biliniz ki, her kim Âl-i Muhammed'in (Ehl-i beyt'in) sevgisiyle ölürse şehit olarak ölmüştür. Biliniz ki, her kim Âl-i Muhammed'in muhabbetiyle ölürse bağışlanmış olarak öl-

3) *Sahih-i Buhari*, c. 1, s. 9 "Hz. Resulullah'ın sevgisi imandandır" bölümü; *Sahih-i Müslim*, c. 1, s. 49 "Resulullah'ın eşinden, çocuklarından, babasından ve bütün insanlardan daha çok sevmenin farz olduğu bölüm. v.d.

4) *Müstedrek-i Hakim*, c. 3, s. 128. Daha sonra Şeyheyn'in şartıyla bu hadisin sahih bir hadis olduğunu kaydediyor; *Nur'ul-Ebsar-ı Şebenci*, s. 73; *Yenabiu'l-Mevedde*, s. 205; *Riyazü'n-Nazira*, c. 2, s. 165

5) *Sahih-i Müslim*, c. 1, s. 48; *Savaiku'l-Muhrika*, s. 73; *Kenzu'l-Ummal*, c. 15, s. 105

müştür. Biliniz ki, her kim Âl-i Muhammed'in muhabbetiyle ölürse tövbe etmiş olarak ölmüştür. Biliniz ki, her kim Âl-i Muhammed'in muhabbetiyle ölürse, imanı kamil olan mümin olarak ölmüştür. Biliniz ki, her kim Âl-i Muhammed'in muhabbetiyle ölürse, ölüm meleği onu cennetle müjdeler..."⁶

Hz. Ali'nin sevgisiyle ilgili şöyle buyurmuştur:

- "Yarın bayrağı öyle bir kişinin eline vereceğim ki, O, Allah'ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu sever.⁷ O durmadan düşmana hamle eder ve asla düşmanın önünden kaçmaz. Allah onun kalbini imanla imtihan etmiştir."

Resulullah'ın (s.a.a) sevgisiyle ilgili buyurduğu böyle bir kimseyi sevmenin karşılığı, Allah ve Resulünün dostluğunu kazanmaksa ve yine öyle bir şahısa düşman olmak, Allah ve Resulünün düşmanlığını kazanmaksa, mümin olan bir kimse, tercihini her zaman Allah ve Resulünden yana kullanmalıdır. Yani Allah ve Resulü'nün sevdiklerini (*Ehl-i beyt'i*) mutlaka Allah ve Resulü kadar sevmelidir. Bundan dolayıdır ki, şafii mezhebinin imamı, M. İdris Şafii şöyle söylemiştir:

- "*Ey Resulullah'ın Ehl-i beyt'i, sizi sevmek Allah tarafından Kur'an'da farz kılınmıştır. Size bu kadar büyüklük ve fazilet yeter ki size salavat göndermeyenin namazı batıldır.*

Müslümanlar içerisinde çok ünlü bir şair olan Farazdak ise, "*Mimiyye*" olarak ün kazanan bir şiirinde *Ehl-i beyt* sevgisiyle ilgili şu dördlüğü söylemiştir:

- "*(Ehl-i beyt) Öyle bir topluluk ki, onları sevmek iman onlara düşmanlık ise küfürdür;*

- *Onlara yaklaşmak da kurtuluş vesilesidir.*

- *Eğer takva ehlini sayarlarsa onlardır önderleri.*

- *Eğer yeryüzünün en hayırlıları kimlerdir diye sorulsa onlardır denilir."*

6) Sa'lebi, "*el-Kebir Tefsiri*", Meveddet ayetinin tefsirinde; Zemahşeri "*el-Keşşaf Tefsiri*"; Fahri Razi "*el Kebir*" c. 7, s. 405; *İhkakü'l-Hak*, c. 9, s. 486.

7) *Sahih-i Buhari*, c. 4, s. 20 ve c. 5, s. 76; *Sahih-i Müslim*, c. 7, s. 120, "Ali ibn Ebitalib'in faziletleri" bölümü.

Ehl-i beyt'i (yani Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve onun soyundan gelen dokuz masum imamı) sevmek, Allah ve Resulünü sevmek olduğu hususu anlaşıldıktan sonra, onlara karşı beslenmesi gereken sevginin sınır ve derecesi de kendiliğinden anlaşılmaktadır.

Ehl-i beyt'in sevgisi ile ilgili Resulullah (s.a.a)'dan nakledilen onca hadislerin etkisinde kalarak, onları sevmeye ölçüyü kaçıran *Ehl-i beyt* taraftarları olduğu gibi, *Ehl-i beyt*'i kiscancından dolayı sahabeyi onlara karşı alternatif kabul edip, haklarında birçok uydu-ruk hadisler görerek onların (sahabenin) sevgi ve takdisinde aşırıya giden birçok sünni Müslümanlar da bulunmaktadır. Öyle ki, Kur'an ve Resulullah'ın (s.a.a) sahabeler içerisinde fasık, münafık ve mürtedlerin bulunduğunu, kimisinin bilinip, kimisinin ise yalnızca Allah ve Resulü'nün katında bilindiğini (genel Müslümanların onları bilmediğini) buyurmalarına rağmen, sahabe hakkında aşırılığa kaçan Ehl-i sünnet, onların tümünün adil olduklarına inanmaktadırlar! Kur'an-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.a) haber vermesine rağmen bunu böyle kabul etmeleri, bütün sahabilerin adaletine inanmayan Şii ekole karşı siyasi bir tepki olsa gerek.

Örneğin Emeviler tüm iktidar döneminde, bir taraftan *Ehl-i beyt*'i kılıçlarla yok ederken, diğer taraftan da tüm islam aleminde bulunan camilerde *Ehl-i beyt*'ten Hz. Ali'ye (haşa) lanetler okutturarak şahsiyetlerini imhaya çalışmışlardır. Diğer bir taraftan da sahabeyi onlara karşı alternatif gösterip, faziletleriyle ilgili yüzlerce hadis uydurarak ve sahabenin derecesini yücelterek *Ehl-i beyt*'in derecesini düşürmeğe çalışıyorlardı.

Hatta Hz. peygamber (s.a.a) döneminde selavat getirilirken yalnızca ona ve âl-ine (Allahümme salli ala Muhammedin ve âl-i Muhammed şeklinde) söylenirken, Emeviler "âl/Ehli beyt" kelimesinden sonra "ve sahbihi/sahabesine" sözcüğünü de getirip ona eklediler. Çünkü *Ehl-i beyt*'e salavat getirmek konusu öyle yüce bir fazilettir ki, ona daha önceden kimse ulaşamamış ve sonra da kimse ulaşamayacaktır. İmam Şafii'nin de belirttiği gibi, bir müminin bir ömür boyu yapmış olduğu ibadetinin kabulü, o namaz içerisinde geçen Muhammed ve âl-i'ne gönderilen salavata bağlıdır. "*Size salavat göndermeyenin namazı kabul olmaz*" ifadesi buna işarettir.

Emevilerin salavatta Hz. peygamber ve âl-inden sonra “ve sah - bihi” kelimesini de ilave etmesi, sahabeleri de bu yüce makama ortak etmeye çalışmalarındandır. Oysaki hem Sahi-heyn’de hem de diğer kaynaklarda yer alan konuyla ilgili hadislerle göre, Yüce Allah, sahabeler başta olmak üzere bütün Müslümanlara Hz. Muhammed (s.a.a), ile birlikte onun âl-ine (*Ehl-i beyt*’ine) salavat getirmeyi farz kılmıştır. Ayrıca muteber hadisler, yalnızca Hz. Resulullah’la yetine- rek *Ehl-i beyt*’e salavat göndermeyenlerin namazının kabul olmayacağı beyan buyurmuştur. Buna göre, Allah’u Teâlâ’nın ve Resulullah’ın da (s.a.a) şahadette bulunduğu üzere sahabeler içerisinde fa- sık, münafık ve mürtedler olmasına rağmen bütün sahabelerin ada- letli olduğuna inanan Ehl-i sünnet, aşırılığa kaçmıştır.

Kendi kaynaklarında Hz. peygamber’in (s.a.a) hataya düştüğü ve bir sahabinin (Ömer’in) o Hazretin hatasını düzelttiğini ve yine Şeytan’ın Hz. Resulullah’la şaka yapıp oynadığı halde Ömer’den kaç- tığı sözleri, aşırılıktan başka ne olabilir ki?

Yine sünni hadislerinde geçen; “Allah-u Teâlâ, Hz. Resulullah’ın (s.a.a) kendisi de dahil olmak üzere tüm Müslümanları bir musibete düçar kılrsa bile Ömer yine kurtulur” sözlerinin aşırılık olduğu aş- kardır! Özellikle de Hz. Resulullah’ın (s.a.a) sünnetini bir kenara bı- rakıp sahabenin ve bilhassa Hülefa-i Raşidin’in sünnetlerine uyul- ması, bir aşırılık örneğidir. (Örneğin teravih namazı, mut’a v.b). Ehl- i sünnetin sahabeyle ilgili aşırılıkları hususunda daha fazla bilgi al- mak isteyenler geniş kaynaklara başvurabilirler.⁸

Bu bölümü, Zamehşeri’den bir anekdotla bitirmek istiyorum:

Ünlü müfessir Zamehşeri tefsirinde; Kıyamet gününde her şah- sın kendi sevdiği ile mahşere geleceği konusunu işler ve daha sonra şöyle der:

O halde *Ehl-i beyt*’i sevip onların hidayetine iktida edenler nasıl onlarla birlikte haşrolmasın ki? Ve bu konuda şöyle bir şiir de söyler:

8) Bu konularla ilgili geniş bilgi için Sudanlı yazar Prof. Dr. Muhammed Ticani Semavi’nin Türkçeye de çevrilmiş olan “*Doğrularla Birlikte*”; *Nasıl Hidayete Kavuştum* ve “*Zikir Ehline Sorun*” isimli eserlerine müracaat edebilirsiniz.

- Şüphe ve ihtilaflar çoğalmış,
herkes de kendisinin doğru yolda olduğunu iddia ediyor.
- Ben ise “lâ ilahe illallah” ile
Ahmed’e ve Ali’ye olan sevgime sarılmışım
- Bir köpek Ashab-ı Kehfî sevmekle saadete erdi
Peygamber’in *Ehl-i beyt*’ini sevmekle nasıl şekavet (bedbaht)
ehli olurum?!

11. BÖLÜM

*** FEDAKARLIKLARIN EHL-İ BEYTİ**

FEDAKARLIKLARIN EHL-İ BEYTİ

- *“Sevdiklerinizden harcamadıkça, Birr’e (yüksek iyilik ve erdem mertebesi) ulaşamazsınız. Ve Allah her ne harcarsanız haberdardır.”*¹

- *“Ben; Ademoğulları soylarının en hayırlı, en temiz olanlarından, devirden devire, aileden aileye geççe geççe nihayet şu içinde bulunduğum aileden vücuda getirildim.”*²

Hz. Peygamber (s.a.a) ve O’nun güzide *Ehl-i beyti* İslam uğrunda her şeylerini feda etmekten hiçbir zaman çekinmemişlerdir. Canlarını, evlatlarını ortaya koydukları gibi, mallarından fazlaca sahip olduklarını, arttırıp biriktirdiklerini değil, yaşamları için çok ihtiyaç duydukları zaruri olanlardan dahi feragat etmişlerdir. Fazlalıklarından ve yüklerinden değil, canlarında çıkarıp vermişlerdir.

- *“Ve ona ihtiyaçları olduğu halde yemeklerini yoksula ve yetime ve tutsağa verirler, onları doyururlar. Sizi, ancak Allah rızası için doyurma dayız ve sizden istemeyiz ne bir karşılık, ne bir şükür.”*³

Birgün Resulullah (s.a.a) ashabından birine *“Fatıma hastadır, benimle birlikte onu ziyarete gelir misin?”* diye sorar. Sahabesi memnuniyetle kabul eder ve beraberce gelirler.

Hz. Peygamber (s.a.a) kızına kapının dışından selam verir ve *“yanımdakiyle birlikte, içeri girebilir miyiz?”* der. Fatıma, ba-

1) Al-i İmran: 92

2) İbn-i Sâd, *Tabâkât*, c. 1, s. 25; *Buhari*, c. 4, s. 166) Hz. Muhammed (s.a.a)

3) Dahr: 8-9

basına yanındakinin kim olduğunu sorar. Zira üzerinde kendisini tam anlamıyla örtecek bir örtüsü yoktur. Babasına, *“Başımı örtecek birşey yok!”* der. Resulullah (s.a.a) üzerindeki aşınmış ve solgun bir örtüyü, kapı aralığından içeri doğru uzatır. Örtünen Fatıma, misafirlerini içeri alır. Resulullah (s.a.a) *‘babasının anası’* diye hitap ettiği ciğerparesine *“Kendini nasıl hissediyorsun?”* diye sorar. Fatıma birkaç gündür ağzına ekmek dahi koymamıştır. *“Ağrım var ey babam, devamlı olarak artıyor”* diye cevap verir. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a); *“Dünya ve ahiret kadınlarının hanımefendisi olmaya razı değil misin (evladım)?”* diye sorar.⁴

Normal bir insanın kızı değildir o... Kâinatın Efendisinin kızıdır. Elinde avcunda olanları yoksullara dağıttığından çoğu günlerini aç geçiren, zaman zaman üzerine giyecek giysisi konusunda dahi sıkıntı çeken, yiyip içeceği, örtü ve giysisi Allah rızası olan Fatıma...

Ehl-i-Beyt Bilmen ev halkı, bir hükümdar ailesi değillerdi, İslâm toplumunun önderinin ailesiydi. O önder ki, toplumun yaşamakta olduğu hiçbir sıkıntıdan azade değildi. Öylesine bir önderin, cemiyyetinin çektiği sıkıntıların en şiddetlisine *Ehl-i beyt*i ile birlikte göğüs geriyordu. (Allah'ın salat ve selamı cümlesinin üzerine olsun.) Onların tüm sıkıntılara göğüs germeleri yalnızca Allah rızası içindi. *“Biz sizi yalnız Allah rızası için doyuruyoruz. Sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz.”*⁵

Bundan dolayıdır ki *Ehl-i beyt* Allah (c.c) katında ve Rasulü (s.a.a) tarafından çok çok sevilenlerdi. Hattızatında *Ehl-i beyt*, *“Sevdiklerinizden infak etmedikçe.....”*⁶ ayeti mucibince infak edilenlerdi. Allah yolunda Resulullah'ın (s.a.a) infak ettikleriydi. *“Sevdiklerinizden infak etmedikçe* (Allah yolunda vermedikçe), *Bir're* (yüksek iyilik ve erdem mertebesine) *ulaşamazsınız.”*⁷

Bütün tefsir kitaplarında İnsan suresinde yer alan 7 ile 10'uncu ayetin nüzul sebebi hususunda şöyle bir kıssadan bahsedilir:

- Hz. Ali ile Hz. Fatıma, evlatları Hasan ile Hüseyin hastalandığında, Allah'a bir adakta bulunurlar. Sonrasında tüm aile üç gün oruç tutmaya niyetlenir... Oysa evde yiyecek hiçbir şey yoktur.

4) Ebu Nuaym, *Hilye*, c. 2, s. 42

5) İnsan/9

6) Al-i İmran / 92

7) a. g. ayet

Hız. Ali bir rivayete göre borç alarak, diğler bir rivayete göre ise çalışıp kazanarak bir miktar arpa bulur, getirir evine... Bundan ek-mek yaparlar. Tam iftar vakti oruç açacakken, bir fakir gelir, kapıla-rını çalar ve "açım" der... Onlar da tümüyle yiyeceklerini ona verip, kendileri sadece su içip yatarlar.

İkinci akşam olup, tam iftar açarlarken, bu sefer kapıyı bir ye-tim çalar, onun da karnı açtır, yemeğı bu sefer de ona verirler.

Üçüncü akşam vakti ise bir tutsak/esir çıkagelir, bu sefer de o açtır ve yemek ister. Yemeğı yine ona verip aç kalırlar.

Ertesi sabah Hız. Ali, Hasan ve Hüseyin'in ellerinden tutarak Resulullah'a (s.a.a) giderler. Üçünün de hali perişandır. Durumu Re-sul'e (s.a.a) anlatırlar. Beraberce Fatıma'nın yanına vardıklarında, onu açlıktan odanın bir köşesine kıvrılmış yatıyor bulurlar. Bu hali görünce Efendimiz (s.a.a) çok müteessir olmuştur. Akabinden Cebra-il gelerek ona İnsan suresinin şu ayetini okur: **"Gerçek erdem sa-hibi olanlar ki; sözlerini yerine getirirler. Ve şiddeti yayılıp genişleyen bir gün'ün korkusundan duyarlar. Onlar, içleri çektiğı halde yemeklerini yoksullara, yetimlere ve tutsaklara verirler.** (Ve kendi kendilerine konuşurlar): **"Biz sizi sadece Allah rızası için doyuruyoruz. Sizden ne bir karşılık ne de teşekkür bekliyoruz."** ⁸

Allame Şerefuddin şöyle der: "Bu suredeki bütün övgü ve müj-deler Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin hakkındadır. Lakin kullanılmış olan lafızlar, böylesi sıfatlara sahip olan herkese de şâmil olmakta-dır. O halde ayettiki lafızlar öncelikle; Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve sonra da bu sıfatları haiz herkese şamildir."⁹

Demek oluyor ki bu ayet ve onun açılımı bağlamında aktarılan tarihi olaylar, hepimizi "erdemli davranmaya" davet ediyor.

İşte *Ehl-i beyt*, böylesine yüksek bir "infak ailesi" fertleriydi. Onların yaptıkları bu iş, bir yürek devrimiydi. İnsanlar ancak fazla-lıklarından muhtaçlara infak ederlerken *Ehl-i beyt*, kendilerinin biz-zat çok çok muhtaç oldukları şeyleri infak ederlerdi. Buna infak de-ğil de Kurânî tabirle "İsar" demek gerçeğın tam ifadesidir. Zira infak

8) İnsan: 7-10

9) Allame Şerefuddin, "*Kur'an ve Hadisler Eşliğinde Hız. Fatıma*", s. 82

“elde olanı Allah rızası için vermek” olurken, îsar; “karşıdaki mümin kardeşini kendinden önde bilip, kendi muhtaç olduğun şeyde, onu kendi nefesine tercih etmek” demektir.

- ***“Ve ihtiyaçları bile olsa onları (karşıdaki ihtiyaç sahip - lerini) ken dilerinden üstün tutanlara...”***

Ehl-i beyt bu hareketiyle “Müminlerin birbirlerine sırtlarını dönme lüksü olmayan bir topluluk olduğunu” öğretiyor! Aksi taktirde, birbirlerinden kopup ümmet şuuru içinde dayanışmazlarsa, sonları tam bir felaket olur.

- ***“Mümin erkeklerle mümin kadınlar, birbirlerinin velisi - dir (koruyucusudur). İyi ve doğru olanın yapılmasını emreder, kötü ve zararlı olanın yapılmasından sakınırlar, namazı dos - doğru kılar, zekatı verirler, Allah ve Resulüne itaat ederler. İş - te Allah, onları rahmetiyle kuşatacaktır, Allah Aziz ve Ha - kimdir...”*** ¹⁰

- ***“Kafirler, birbirleriyle müttefikdir. Siz de birbirinizle öy - le ittifa k içinde olmadıkça, yeryüzünde fitne ve büyük bir ka - rışıklık baş gösterecektir.”*** ¹¹

Asrımızın birbirinden kopmuş ve birbirinin dertlerinden çözül - müş İslâm toplulukları için *Ehl-i beyt*’ten alacakları ibret dolu büyük dersler vardır. Aslında *Ehlü'l-beyt* (Resulullah’ın (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’den ibaret o bilinen risalet ailesi) büyük İslâm ümmetinin nasıl olması gerektiği hususunda ‘küçük bir münyatü - rü’dür. Resulullah (s.a.a), gerçekleştirmek istediği o makro aileyi (büyük ümmet ailesini) mikro ailesiyle (*Ehl-i beyt*’iyle) örnekendir - meye çalışmıştır.

Baba, anne ve evlatlarından müteşekkil *Ehl-i beyt* (genel anla - mıyla ev halkı) sadece barış ve refah günlerinin değil, zorluk, müca - dele ve savaş günlerinin de göğüsleyicisi olmaları gerektiğini vurgu - lamak istiyor... Diğer bir ifadeyle Müslüman aileler, sadece kendi ço - cuklarının değil, toplumun tümünün merhametli aileleri (anne-ba - baları) olma mecburiyetindedirler. Savaşta ve barışta, iyi ve zor gün - de evin direği olan anne-babalar, aslında toplumun bizatihi kendisi değil midir?.

10) Tevbe: 71

11) Enfal: 73

Ehl- beyt'in İslâmî öğretilerine göre insanlar iki sınıftırlar; ya mümindirler ya da değildirler. Müminler de kendi aralarında muhlis, muttaki v.s gibi derecelere sahiptirler, mümin olmayanlar da kendi aralarında kafir, müşrik, münafık v.s gibi derecelere sahiptirler. Fakat tüm durumlarda her iki kesimin de müminin üzerinde hakları vardır. Zira Hz. Ali'nin (a.s) Malik Eşter'e buyurduğu gibi *"tüm insanlar ya yaratılıştaki eşin ya dinde kardeşindirler."* Mümin olmayanların müminler üzerindeki hakkı, yaratılıştaki eş (insan) olmalarından dolayıdır. Fakat mümin olanların müminler üzerindeki hakları, hem yaratılıştan –insan olmaktan- doğan haklarıdır, hem de din kardeşi –iman kardeşi- olmaları hasebiyledir. Kur'an; **"Müminler ancak kardeşlerdir"** ¹² diye buyurmuş ve iman kardeşliği hukukundan bahsetmiştir. İman kardeşliği hukuku, hakların en önünde gelenidir. Baba-Ana hakkı, yakın ve akraba hakkı, sila-i rahim ve komşuluk hakları ise, iman kardeşliği hakkından, mezhep, meşrep, ırk ve coğrafi haklardan daha sonra gelir!

Günümüz dünyası ve geçmişteki topluluklar, diğer bir ifadeyle *Ehl-i beyt* İslâmî öğretilerine tabi olmayanlar, varlıklarını, toplumsal hukuk üzerine tesis etmişlerdir. Başka bir ifadeyle; varlık haklarını toplumsal hukuk üzerine tesis etmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle; hukuklarını toplumsal yaşama göre tanzim etmişlerdir. Aynen bir apartmanda yaşayan aileler gibi, apartman kurallarını orada rahat yaşamak ve yaşayabilmek için belirlerler. İşlerine geldiği gibi değiştirir, istediklerini kaldırıp istediklerini de devam ettirebilirler. Fakat *Ehl-i beyt* İslâm anlayışında hukuk, topluma göre uyarlanmaz, toplum kendini hukuka uydurur.

Yine *Ehl-i beyt* İslâm anlayışında hukuk iki sınıftır.

a-) Genel Hukuk,

b-) Özel Hukuk.

Genel hukuk tabiat, nebadat, hayvanat ve inanan-inanmayan tüm insanları kapsar ve onların tümü bu hukuktan yararlanırlar. Ölü bir arazinin dahi mümin üzerinde hakkı vardır. Şayet o ölü arazi mezraya dönüştürülebilecek durumdaysa ve mümin de orayı ba-

yındırılmazsa, onun hakkı da o müminden sorulur. İşte bunlar genel hukukun kapsamına giren şeylerdir.

Özel hukuka gelince, bu hukukun alanına dahil olan ilk hak, müminlerin (inananların) birbirlerine karşı olan haklarıdır. Diğer bir ifadeyle, iman kardeşliğinin mümine yüklediği haklar, aile haklarından, komşuluk haklarından, sila-i rahim v.s haklarından önde gelir. Çünkü bu, cenab-ı Hakkın belirlediği bir haktır. İman eden bir mümin, iman etmeyen öz kardeşten öndedir. Hele hele *Ehl-i beyt*e bağlı olan ve doğru İslâm öğretilerini İslâm'ın bu doğru (masum) öğretmenlerinden alan müminlerin birbirleri üzerindeki hakları daha bir başkadır. Zira *Ehl-i beyt*e bağlı her mümin, onların bir şubesi konumundadır. Her şube merkezi (*Ehl-i beyt*i) temsil eder. Merkezi temsil eden bir şubenin diğer şubelerden kopuk olması, merkezden kopması anlamına gelir. Merkezden kopan da şubelik özelliğini (*Ehl-i beyt*e bağlılığını) kaybeder. Böylece onun *Ehl-i beyt*ten bağı kesildi mi, artık başka alanlara kaymış olur. Bundan dolayıdır ki, *Ehl-i beyt*e bağlı olan her bir ferdin (şubenin) iman kardeşliğine bağlı olması ve bu özel ilahi hukuktan azami derecede yararlanması, onun en aslî vazifesi olmalıdır. Çünlû öyle bir şahıs, fedakarlıkların *Ehl-i beyt*i'ne bağlı fedakar bir mümindir. Çünkü o, en hayırlı, en temiz olanların (*Ehl-i beyt*in) temsilcisi, şubesi konumundadır.

Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur; “*Allah'ın rahmeti bizim takipçilerimizle (Şiilerimizle) beraberdir. Onlar bizim huylarımızla huylanmışlardır. Üzüldüklerimize üzülür ve sevindiklerimize de sevinirler.*”

Ve Resulullah (s.a.a) da şöyle buyurmuştur: “**Ben, Ademoğulları soylarının, en hayırlı, en temiz olanlarından, devirden devre, aileden aileye geçe geçe, nihayet şu içinde bulundüğüm aileden (Haşimilerden) vücuda getirildim.**”¹³

İşte Ehl-i beyt taraftarı, böyle hayırlı ve temiz olanların safında yer alan kimselerdir!

13) İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 1, s. 25: Buharî, c. 4, s. 166

12. BÖLÜM

* EHLİ BEYT'İN ANASI FATİMA (S. A)

* ACI BİR GERÇEĞİN İTİRAFI

* NEDEN FATİMA DEĞİL DE AİŞE...!

* MÜSLÜMAN KADININ MODELİTESİ FATİMA'DIR (S. A)

* KADINLARIMIZIN KURTULUŞU FATİMA'YLA'DIR

* HZ. FATİMA'NIN (S.A) İSİM VE LAKABLARINDAKİ
HİKMET

* HZ. FATİMA'NIN YÜKSEK AHLAKI

* RESULULLAH'IN (S. A. A) TANITTIĞI FATİMA (S. A)

* RESULULLAH'IN (S. A. A) PARÇASI FATİMA

* RESULULLAH'IN (S.A.A) EN ÇOK SEVDİĞİ FATİMA (S.A)

* BİR PEYGAMBERİN EŞLERİNE BAKIN

BİR DE FATİMA'YA (S. A)

* HZ. ZEHRA'NIN (A.S.) MESCİD-İ NEBEVÎ'DE
YAPTIĞI KONUŞMA

* HZ FATİMA (S. A) İLE İLGİLİ İRFANİ BİR YORUM

* HZ. FATİMA (S. A) VE SOSYAL DEĞERLER

* HZ. FATİMA'NIN ÖRNEK DAVRANIŞLARINDAN BAZILARI

* Hz. Fatıma'nın Vefat Anındaki Davranışları

* Hz. Fatıma'nın (s.a) Toplumsal Kültürü
İslah İçin Çalışması

* HZ. FATİMA'NIN (S. A) DOĞUM VE VEFAT TARİHİ

* Hz. Fatıma'nın Vefat tarihine gelince

EHLÎ BEYTİN ANASI FATİMA (S. A)

“Fatıma benim yanımda en aziz insandır. Eğer iyilik sıfatı bir insanın yüzüne yansıyacak olursa, o şahıs Fatıma’dır. Kuşkusuz Fatıma her açıdan en iyi insandır.”

Hz. Peygamber (s.a.a)

Bilindiği üzere her varlığın iki yönü vardır. Biri zahirî yönü; yani herkesce görülebilen, gözlemlenebilen yönü, biri de batınî yönü; yani gözlerden gizli kalan ve gözlemlenemeyen yönü.

Peygamberlerin, Masum *Ehl-i beyt* imamları’nın ve diğer ilahî insanların gerçek makamları onların herkesce görünen, bilinen yönlerinde değil, Allah’la olan ilişkilerinde tecelli eden kişiliklerindedir. İlahî şahsiyetleri sırf insanlarla olan ilişkilerinde müşahade edilen yönleriyle değerlendirmek, okyanusun derinliklerini araştırmadan onu kıyidan görünen dalgalarıyla tanımaya benze; oysa bu, basit bir tanımadan öte birşey değildir.

İlahî şahsiyetlerin varlık okyanuslarını tanıyabilmek için mutlaka ilâhî yardıma ihtiyaç vardır. Böylece insan ilâhî yardım sayesinde, ilâhî nurları görebilecek bir kalbe sahip olur. Bu ilk aşamadır. İkinci aşama ise, insanoğlunun ilâhî elçiler tarafından sunulan bilgiye muhtaç olmalarıdır.

Hz. Fatıma (s.a) da böyledir. Onunla ilgili birtakım bilgilere sahip olabiliriz, insanî ilişkilerini kaynaklardan öğrenebiliriz, ya da gecelerini Allah’a ibadetle geçirdiğini tarihte okuyabiliriz. Ama onun bu amelinin ve Allah katındaki gerçek değerinin ne olduğunu ancak ilâhî elçiden (Resulullah’tan (s.a.a) öğrenebiliriz. Resulullah (s.a.a)

Hız. Fatıma'nın (s.a) Allah katındaki makamından şöyle haber vermiştir:

“- Kızım Fatıma (s.a) geçmiş ve gelecek bütün kadınlardan üstündür. O, vücudumun bir parçasıdır, gözümün nuru ve kalbimin meyvesidir. O benim ruhumdur. O, insanlardan bir huridir. Rabbinin huzurunda ibadete durduğunda yıldızların yer ehli için parladığı gibi, onun nuru da gökteki melekler için parlar ve Allah Tealâ meleklerine şöyle hitap eder: “Ey melekler, bakın benim cariyem (kulum) Fatıma'ya; o benim huzurunda durmuştur, korkudan titriyor; kalbiyle benim ibadetime yönelmiştir. Sizleri şahit kılıyorum ki, ben onun takipçilerini ateşten koruyacağım.”¹

Yine Hz. Fatıma'nın (s.a), konuşmasında ve davranışlarında Hz. Peygamber'e (s.a.a) en çok benzeyen kişi olduğunu tarihten öğrenebiliriz;² ama onun bütün arzu ve isteklerinde, düşünce ve hareketlerinde rızası Allah'ın rızası, gazabı da Allah'ın gazabı olacak bir makama eriştiğini, yani masum olduğunu ancak Hz. Peygamber'den (s.a.a) öğrenebiliriz.

Elbette Hz. Fatıma'nın (s.a) masum oluşunda şüphe yoktur. Şüphecilerin imamı olarak bilinen Fahr-i Razi bile, “Fatıma'nın masum oluşunda şüphe yoktur” demiştir.

1) *Biharul-Envar*, c. 28, s. 37.

2) Denilebilir ki, Resulullah'ın (s.a.a) diğer kızları da var idi, neden Fatıma (s.a) bu kadar önemseniyorda diğer kızlarına pek de o kadar önem verilmiyor? Acaba Fatıma (s.a) İmam Ali'nin eşi olduğundan dolayı mı bu denli ön plana çıkmış ve diğerlerinden pek de bahsedilmemiştir? Gerçek şu ki, Hz. Peygamber'in (s.a.a) diğer kızları (yada kız evlatlıkları) da vardır, fakat onlardan hiçbirisi Hz. Fatıma'nın makamına ulaşamadı. Zira konu, örf ve kimlik konusu değildir. Yani şayet konu Hz. Peygamber'e (s.a.a) evlat olma konusu olsaydı, elbetteki kızlarının tümü halkın nazarında kimlik bakımından insan olan Resulullah'ın (s.a.a) kızlarıdır. Fakat Hz. Fatıma (s.a) nübüvvetin kızıydı. Diğer bir ifadeyle, Resulullah'ın (s.a.a) hem beşeri yönü vardır hem de nübüvvet yönü. Beşeri boyutu itibarıyla tüm kızları onun evlatlarıdır, fakat Nebevi boyutu itibarıyla yalnızca Hz. Fatıma (s.a) nübüvvetin evladı olma makamına ulaşabilmiştir. Zira Hz. Peygamber (s.a.a) masum olduğu gibi, kızı Fatıma'da masumdur. Ve öyle bir dereceye gelmişti ki, Resulullah'ın da ifadesinde yer aldığı üzere; “*Fatıma'nın rızası Allah'ın rızası, gazabı da Allah'ın gazabı*” oluvermişti. Ayrıca, konunun başında da belirttiğimiz gibi ilahî şahsiyetlerin Allah katındaki makamlarını ancak ilahî elçilerden öğrenebiliriz, onların sahip oldukları beşerî ilişkilerden ya da taşımış oldukları kimliklerden elde edemeyiz!

Farklı kaynaklardan, Hz. Fatıma'nın (s.a) birtakım faziletlerini öğrenmek de mümkündür; Fakat onun Allah katındaki makamını bilmek zordur. İşte bundan dolayıdır ki biz Fatıma'yı (s.a) ancak babası Resulullah'ın (s.a.a) tanıttığı şekilde tanıma mecburiyetindeyiz. Aksi taktirde ancak Fatıma (s.a) hakkında birtakım bilgiler elde etmiş oluruz, o kadar!

Tanımak ile bilmenin arasında farklılığın bulunduğunu da unutmamak lazım!

Şunu da üzülererek belirtmeliyim ki, Ehl-i sünnet kaynaklarında yapılan araştırmalarda *Ehl-i beyt'in anası Fatıma* (s.a) ile ilgili pek de önemli bir bilginin verildiği gözükmemektedir. Oysaki ümmeti olduklarıyla gurur duydukları Peygamberlerinin kızını bu denli önemsememeleri büyük bir talihsizliktir! Bilgiden mahrum bırakılan sün-nî ekole mensup insanların o yüce şahsiyeti tanımamaları da tabiatıyla doğaldır.

Birtakım sün-nî yazarların bu bilgi kısıtlılığını Fatıma'nın (s.a) hayatının kısa sürmesine bağlamaları, özü kabahatından da büyük bir suçtur! Zira, Resulullah'ın (s.a.a) huzur-u saadetinde yalnızca dokuz yıl gibi kısa bir zaman yaşayan zevcesi Aişe'den ikibinden daha fazla hadis rivayet eden ve kendi itiraflarıyla "*dinimizin yarısını Aişe validemizden öğrendik*" diyen bu kesimin, ne hikmetse babası Resulullah'ın (s.a.a) yanında ve dizinin dibinde bizzat yirmi yıla yakın bir zaman dilimi yaşamış olan ve ömrünün tamamına yakını büyük bir mücadele, ilim, irfan, eğitim, öğretim ve fedakarlıklarla geçirmiş bulunan Hz. Fatıma'dan (s.a) iki elin parmak sayısını geçmeyecek kadar az bir hadis nakletmeleri hayli düşündürücüdür! Dolayısıyla haklı olarak insanın aklına şöyle bir soru gelmektedir; Ehl-i sünnet kaynaklarında Resulullah'ın (s.a.a) yalnızca sahabesi (arkadaşı) olmaktan öte herhangi bir özelliği bulunmayan birtakım insanların genişçe yer alıp onca önemsenmesine rağmen, elçinin zerrelerini vücudunda taşıyan ve O'nun buyurmuş olduğu "**Fatıma benden bir parçadır**" ifadesiyle bu denli önemsenen bir yüce şahsiyetin (Fatıma'nın) o denli ihmal edilmesinin arkasında acaba başka nedenler mi vardır? Acaba gerçek iman ehli Müslümanların, Hz. Fatıma'ya (s.a) karşı ilk iki halifenin birtakım siyasi engellerini ölçü ka-

bul edip ve bunu bir “sünnî taasubu” haline dönüştürmeleri, böylece de o yüce şahsiyetin hayatını tarih sayfalarında karartmaları, ve sünnî Müslüman kesimin temiz kalpli hanım ve kızlarının o büyük nübüvvet hatırasının meyvelerini devşirmelerine engel olmaları caiz midir? Ve yine böyle bir vebalin altından çıkmak mümkün olacak mıdır? Konuyla ilgili sünnî tarihçilerin derin bir sessizliğe gömülmeleri, suçluluklarının en büyük kanıtı değil midir? Bu dosyayı asırlardır kapalı tutmalarındaki hikmet nedir?

Dikkat edildiğinde sünnî kaynaklar Hz. Fatıma ile ilgili pek çok kez yalnızca o meşhur “değirmen” hadisesini anlatmışlardır. Ve yine sünnî alimler Hz. Fatıma hakkında sürekli evinde oturan ve Ali’nin kazanarak veya borç alarak getirdiği bir miktar arpayı el değirmeniyle döven, sık sık elleri nasır tutan, hayatından şikayet eden, yorgun ve usanmış bir kadın portresi çizmişlerdir o kadar. Oysaki Fatıma, babası Resulullah’ı herkes reddedip dışlarken, herkes alay edip rencide ederken, herkes eziyet verip işkence yaparken, o bunların tümüne karşı göğüs germiş, babasının Kâbe’de sırtını temizlemiş, Uhud’da düştüğü çukurdan dışarı çıkarıp elinden tutmuş, mübarek yüzünün kanlarını temizleyip merhem koymuş, göğsünü her zaman ve her yerde babasına ve babasının aziz davasına siper etmiş bir yigitti... Fatıma mücahiddi... Fatıma bir tebliğciydi... Fatıma bir öğretmendi... ve her şeyiyle Fatıma cesur ve gâyyurdu...

Bu kelimeler Fatıma’yı anlatmaya yetmiyor elbette ve onu kelimelere sığdırmak da yeterli gelmez, fakat birkaç kelimeyle daha anlatmak gerekirse şöyle özetleyebiliriz: Fatıma, kadın erkek tüm müminlerin velisi, koruyucusu ve destekleyicisiydi. Babası, kocası ve çocuklarıyla birlikte her türlü zorluğa, ambargolara, suikastlara, komplolara, hicrete, açlığa, yoksulluğa ve azılı savaşlara azimle katılan ve katlanan ve yine yaşantısının her anında var gücüyle İslâm’ın, nübüvvet’in ve velayetin/imametinin en büyük sözcülüğünü üstlenen ve Fatımaca mücadele veren kahraman bir mücahitti!

ACI BİR GERÇEĞİN İTİRAFI

Hız. Fatıma (s.a) ile ilgil tarafsız bir araştırma yapıldığında, acı da olsa her araştırmacı şöyle bir gerçeğı itiraf etmek mecburiyetinde kalır: Fatıma'nın (s.a) dünyadan ayrılmasının üzerinden 14 asır gibi uzun bir zaman geçmesine rağmen sevmeleriyle birlikte ona karşı mesafeli duran ve yerini Hız. Peygamber'in (s.a.a) kimi zevceleriyle doldurmaya çalışanlar bir yana, dostu olduklarını iddia eden Şii dünyasında bile onun hakkıyla tanındığını ve zihinlerde onunla ilgili doğru bir tasvirde bulunduklarını söylemek mümkün değildir!

Fatıma'nın (s.a) dostları (Şii'ler) onunla ilgili birçok eserler yazmış, konuşmalar yapmış ve mersileyer/ağıtlar söylemişler ve hala da aynı şeyleri tekrar etmektedirler. Fakat şimdi dahi Hız. Fatıma'nın (s.a) gerçek kişiliğini ortaya koyamamışlardır! Diğer bir ifadeyle Hız. Fatıma (s.a) kimi aldatılmış Müslümanların zihin sahnelerinden silinmeye yüz tutmuşken, duygusal dostları tarafından yapılan övgü ve dökülen gözyaşları da o yüce şahsiyetin olduğu gibi tanınıp anlaşılmasına gölge düşürmüştür! Sonuçta diyebiliriz ki Fatıma (s.a) o yüce azametine rağmen dostları tarafından da etrafına örülen birtakım musibetler ve mazlumiyetler ağına takılıp kalmıştır.

Yaptıkları tüm araştırmalar, ne yazık ki çoğunlukla bu konular üzerinde yoğunlaşıp durmuştur. Onun böylesine durumlarla yüz yüze geldiğı elbetteki doğrudur ve yine gecenin karanlığında defnedilip kabrinin meçhul kaldığı onun mazlumiyetinin en büyük ipuçlarındandır. Fakat bütün bunlarla birlikte onun vermiş olduğu mücadeleleri, oğlu Hasan'ın (a.s) fitnenin zirve yaptığı bir dönemde vermiş olduğu mücadeleden ve yine oğlu Hüseyin'in (a.s)zulmün ayyuka çıktığı bir dönemde vermiş olduğu mücadeleden az değildir.

İmam Hasan'ın ateşten gömlek misali gerçekleştirdiğı sulh, imam Hüseyin'in yazdığı Kerbela destanı ve kızı Zeyneb'in bayraklaştırdığı esaret zinciri, Fatıma'dan izler taşırlar ve bunların tümü onun, babası Resulullah'tan (s.a.a) miras aldığı mücadele boyutunu yansıtan en önemli argümanlardır!

Fatıma'yı tanımak, onun, babası Resulullah (s.a.a) ile birlikte yapmış olduğu tevhid mücadeleleriyle, gönlü kırık ve gözü yaşlı bir şekilde eşi imam Ali (a.s) ile birlikte omuz omuza imamete karşı koynlara yönelik vermiş olduğu savaşlarıyla, Fedek arazisi gibi siyasi ve ekonomik boyutu çok önemli olan bir yer için halifelere yönelik yaptığı çıkışları ve sergilediği duruşlarıyla mümkün olduğu gibi, duygusal ve mantıksal yaşamıyla, çocuk eğitimiyle, ev işleriyle, himmetiyle, cesaretiyle, ihlasıyla, takvasıyla, ibadetiyle, zulme karşı yaptığı feryatlarıyla, kadınlara yönelik öğretmenliğiyle, sadakatiyle, özgüveniyle, ahlakıyla, irfanıyla ve... mümkündür. Ayrıca şunu da hatırd tutmak gerekir ki; bir hareketi/ameli/eylemi tanımak, onu doğuran fenomenlerin kökenini inceleyip ortaya çıkarmakla mümkün olur.

Hız. Fatıma'yı (s.a) tanımak da aynı yasaya tabidir. Ondan başgösteren bütün eylem ve söylemlerin dip derinliklerine inmek, Fatıma gerçeğini anlamak demektir!

NEDEN FATİMA DEĞİL DE AİŞE...!

Fatıma (s.a) Resulullah'ın (s.a.a) kızıdır. İmam Ali'nin (a.s) eşi- dir, Hasan ve Hüseyin'in anasıdır. *Ehl-i beyt*'in merkezidir. Vahiy evinin çocuğudur. Yaşamı boyunca hiçbir şakası, şikesi, şaibesi yoktur. Babası peygamber, eşi ve evlatları ise imamdır. Tevhid mücadelesinde şirkin baş düşmanlarının çocuğudur. Soyunun devam ettiricisidir. İlim, irfan, ahlak, ibadet, imam, takva, şecaet, cesaret, açık sözlülük v.b. herşeyiyle Resulullah'a (s.a.a) en çok benzeyen ve nebini- nin **"Fatıma benden bir parçadır"** sözüyle tüm şahsiyet ve fiziki zerrelere üzerinde taşıdığını teyit ettiği tek kişidir. Peki öyleyse ümmet içerisinde neden Fatıma değil de hep Aişe validemiz anılır oldu? Acaba Aişe'de olup da Fatıma'da olmayan bir şeyler mi vardır?

Evet, Fatıma ile Aişe arasında elbetteki birşeyler vardır! Çünkü Fatıma, babası Muhammed (s.a.a) ve kocası Ali ile aynı takımdandı!... Şirki devirip yerine Tevhidi bina eden, insanlık tarihinin en bü-

yük devrimci/inkılapçı takımıydılar! Devrim, kendi çocuklarını hep yutmuştur... Peygamber (s.a.a) gidince, bunlar da gitmeli, ya susmalı ya da yerlerine alternatif konulmalıydı... öyle de oldu... Peygamber (s.a.a) gitti... Fatıma'nın yerine alternatif olarak Aişe konuldu... Ali ise susturuldu!...

Hasan'a önce zoraki barış imzalatıldı, sonra da zehirletildi, Hüseyin'in ise kellesi kopartıldı.. İşte insanlık tarihinde inkılapçıya/devrimciye ödetilen bedel hep böyle oldu!

Tarih süreci içerisinde bir işin failleri ile o işi sahiplenenler hep aynı sloganı kullanmışlardır ama, çoğunlukla aynı gayeyi taşımamışlardır. Biri her zaman davası uğrunda herşeyini feda etmekten çekinmezken, diğeri o dava sayesinde çıkar sağlama arayışına girmiştir ve hiçbir zaman da bu iki kesimin yıldızları barışık olmamıştır! İslâm için de öyle olmuştur. Din için yaşayanlar ile dinin sayesinde geçinenler hiçbir zaman aynı takımda olamamışlardır! Bu iki kesim, tüm tarih süreci içerisinde varlıklarını hep böyle sürdürdükleri gibi, günümüzde de aynı yolu sürdürmektedirler. Ne yazık ki bunları birbirinden ayırtırmak az bir kesim hariç ezici çoğunluğa nasip olmamıştır. Bunlar, birbirine çok benzeyen kalp altın ile gerçeği gibidir. Ayırt etmek sarraflık ister!

Ayrıca Aişe validemiz Resulullah'a (s.a.a) değil de daha çok o dönemin insanlarına benziyordu. Yani Aişe, günümüz tabiriyle klasik bir Müslümandı. Kendinden bir özelliği yoktu. Kendine ait bir insan değildi. Gücünü yalnızca Resulullah'ın zevcesi olmaktan alıyordu. Fakat Fatıma (s.a) öyle değildi. Hem gücünü sahip olduğu kendine has hususiyetlerinden alıyordu hem de babasından. Haksızlıkla mücadele ve hakkı ikame etme gibi bir gene sahipti Fatıma. Aişe ise ancak eşinden (Resulullah'tan (s.a.a)) duyduklarını halka söylemekle yetiniyordu. Bir ara ashaptan Talha ve Zübeyr gibileri tarafından aldatılıp İmam Ali'ye karşı sahte kahramanlıkta bulunduysada, davası hak ve yolu da doğru olmadığı için yirmibini aşkın evladının boş yere kanını akıtmaktan başka bir kazancı olmadı. Ali'nin haklılığı ve güçlü mantığı karşısında yenilgiye uğrayıp evinde oturmaktan başka hal yolu yoktu.

MÜSLÜMAN KADININ MODELİTESİ FATİMA'DIR (S. A)

Müslüman hanımların ibadetle dünyevi zevkler arasında nasıl bir bağ kurmaları, sosyal olmanın yanı sıra iffetlerini nasıl korumaları, kötü zamane şartlarında hedef ve kimliklerini nasıl muhafaza etmeleri, haksızlıkla mücadeleyi ne şekilde yapmayı, evlatlarını eğitmede hangi metodu kullanmaları, kocaya iyi bir eş olmada, onun ve evlatlarının dünya ve ahiret saadetlerini temin etmede onlara nasıl yardımcı olmaları v.b bir çok hususları anlamada bir “usve-i hasene”ye (güzel modeliteye) ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları giderebilecek tek modelite ise Fatıma’dır. Fatıma’nın yapmış olduğu bu sahalardeki eşsiz mücadelesi, İmam Ali’nin Cemel ve Sıffin savaşlarından ve oğulları İmam Hasan’ın Muaviye ile yaptığı sulhun ve İmam Hüseyin’in de Kerbela kıyamından daha az değildir. Zihinlerimizde bunun tersi bir inanış varsa şayet, sebebi, Fatıma’ya ve yaptıklarını tanıyamayışımızdandır!

KADINLARIMIZIN KURTULUŞU FATİMA'YLADIR

Babası Allah’ın elçisi olan Resulullah (s.a.a), kızı Fatıma hakkında şöyle der: **“Canım Zehram! Allah seni seçkinlerden kıldı. Seni marifet ve ilahi ilimlerle donattı. Seni âlemlerdeki kadınlara üstün bir örnek (modelite) kıldı.”** Bu planda, Fatıma’nın alemlerin hanımlarına modelite kılınması, ilahi bir iradedir. Fakat bu ilahî irade milli ve uluslararası alana taşınamadı. Onun ilahî öğretilerinin mesajı ne anlaşıldı ne de anlatıldı. İlim ve amel sahnelerine yansıtılamadı. İlahiyat camialarında ve günümüz kadınlarıyla ilgili yapılan konferans ve seminerlerde peygamberlerinin kızı olmasına rağmen pek de ondan söz edilmedi. Edilse de bir iki cümleyle geçiştirildi. Aişe validemizin yapmış olduğu hizmet kıvılcımından nur topları yapılırken, Fatıma hakkında, Zeynep, Gülüşüm ve Sakine hakkında hiçbirşey anlatılmadı! Acaba bu duruma İslam toplumu

mu yetersiz kaldı yoksa Müslüman alimler mi kusurlu davrandı?! bilinemiyor, fakat her ikisi de oldu! Oysaki Fatıma, yalnızca Şia'nın değil, bütün islam fırkalarının kabulüdür.

Tabii ki birtakım yazarlar Fatıma hakkında eserler bırakmışlardır, fakat yeterli derecede ve laikiyle tahlil edip sonuç çıkaramamışlardır. Bunu yapabilmeleri için tam ve çok yönlü bir çabaya elbet-teki ihtiyaç vardır. Fakat bunların tümünden daha önemli olanı, gerek yazarı ve gerekse de okuyucusuyla birlikte, halk olarak Fatıma'nın hayat, düşünce ve mücadele çizgilerini tarihin içinden çıkarıp bir mektep haline dönüştürmektir. Bu durum başarıldığı takdirde, Fatıma, Müslüman kadınlar için değişik durum ve şartlar içerisinde nasıl yol izleyecekleri hususunda klavuzluk edecek ve bir proje haline dönüşecektir.

HZ. FATİMA'NIN (S.A) İSİM VE LAKABLARINDAKİ HİKMET

Yüce Allah, Fatıma'nın (s.a) doğumu ile insanlığa büyük bir nimet sundu. Onun varlığı gerçekte insanlık yaşamını aydınlattı. İnsanlığın gelişmesi ve yücelmesi ile ilgili dinin getirmiş olduğu tüm programlar Fatıma'nın kısa hayatı üzerinde pratize edildi. Kısacası Fatıma (s.a) Resulullah'ın elinde, vahyin yüce bir insandan beklediği şekilde yetiştirdi!. Bundan dolayıdır ki Fatıma'nın (s.a) şahsiyetinin ebedileşmesindeki sır, peygamber kızı olması değildir, yüce manevî değerler ve vahiyle bütünleşmesidir!

Fatıma'nın (s.a) şahsiyeti, vahyin üzerine inşa edilmesinden dolayı çok boyutlu bir şahsiyettir. Bundan dolayıdır ki birçok isimle adlandırıldı. Örneğin Fatıma'ya "*Sıddıka*" denirdi, çünkü sadakat, yaşamının ayrılmaz parçasıydı. Nitekim Aişe'den şöyle bir rivayet söylenir: "*Peygamberden sonra Fatıma'dan daha doğru söyleyen birini görmedim*".

Fatıma'ya "*Mübareke*" de denilir. Zira Resulullah'ın (s.a.a) soyunun hayır ve bereket kaynağıdır. Nebinin soyu Fatıma aracılığıyla artıp taşı ve bu süreç hala dahi devam ediyor.

“Tahire” Fatıma’nın diğer bir lakabıdır. Bu lakap, onun her türlü günah ve kötülüklerden uzak olduğunu ifade etmektedir. Nitekim Fatıma’nın da dahil olduğu *Ehl-i beyt* hakkında yüce Allah şöyle buyurur:

- **“Ey Ehl-i beyt, gerçekten Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.”** ³

Resulullah’ın şu aziz yadigarına **“Nur”** anlamına gelen **“Zehra”** lakabı da verilmiştir, çünkü o ne zaman ibadet mihrabında duracak olursa bir nur misali gökyüzünü aydınlatırdı.

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

- **“Allah Fatıma’nın kalbini ve vücudunu iman ve yakine doldurmuştur. Zehra ibadet mihrabında durduğunda melekler arasında parlayan bir yıldız gibi olur.”** ⁴

Ona **“Fatıma”** da denirdi. Fatıma sözcüğü Arapça bir sözcüktür, **“ayırma”** ve **“koparmak”** anlamı ifade eden **“Feteme”** kökünden alınmıştır. Arapça’da örneğin **“Fetemel-ümmü tifleha”** cümlesi, **“Anne çocuğunu sütten kesti”** anlamı ifade ediyor.

Hız. Fatıma’nın bu adla isimlendirilmesinin hikmeti ile ilgili birçok rivayetler nakledilmiştir. İmam Cafer Sadık (a.s) Resulullah’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder: Cebraile, peygamber’e şöyle söyledi: **“Bu kız, yeryüzünde “Fatıma” ismiyle isimlendirildi, zira sevenleri cehennem ateşinden korunacaktır.”**

İmam Rıza (a.s) babaları vasıtasıyla Resulullah’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor: Ey Fatıma, neden Fatıma adıyla isimlendirildiğini biliyor musun?

Hız. Ali (a.s), neden bu isimle isimlendirilmiştir? Diye sordu. Hız. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular: **“Çünkü o ve ona uyanlar, cehennem ateşinden uzaktırlar.”**

Diğer bir hadiste ise Resulullah’ın (s.a.a) şöyle buyurdıkları rivayet edilmiştir: **“Çünkü onun Allah’ın karşısına tevhit ve imanla çıkan zürriyetini, Yüce Allah cehennem ateşinden uzaklaştırmıştır.”**

3) Ahzab: 33

4) Biharu’l-Ensar, c. 28, s. 37

Birgün İmam Cafer Sadık (a.s) talebelerine şöyle sordu: “*Fatıma kelimesinin anlamını biliyor musunuz?*”.

Talebelerinden birisi: “*Siz buyurun*” dedi.

İmam Sadık (a.s): “*Kötülüklerden uzaklaştırılan anlamındadır*” diye buyurdu ve şöyle devam etti: “*Hz. Ali onunla evlenmiş olmasaydı Adem'den kıyamet gününe kadar yeryüzünde ona denk bir kişi bulunmazdı.*”

Bu rivayete benzer bir rivayet de Ehl-i sünnet kaynaklarında yer almıştır. Ümmü Seleme Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor: “*Allah-u Teala Ali'yi yaratmış olmasaydı Fatıma'ya bir eş bulunmazdı.*”⁵

HZ. FATİMA'NIN YÜKSEK AHLAKI

Fatıma, “yüksek bir ahlâka, onurlu bir karaktere, üstün bir nefse, ulu bir duyarlılığa, çabuk kavrayan bir anlayışa, keskin bir zihne, yüce bir erdeme, parlak bir üstünlüğe, misk kokan bir nefese, cesur bir yüreğe, bitmek nedir bilmeyen bir heyecana, yüksek bir hamiyet duygusuna, kendini beğenmişlikten uzaklığıyla hayranlık uyandıran bir izzete sahipti. Kibirlielerin tasavvur ettikleri büyüklük onun düzeyine erişmekten çok uzaktı. Büyüklenenlerin ve zorbalara karşılarında eğilmezdi.”

O, hoşgörü, sükûnet ve geniş göğsüyle, geniş ufuklu vakarıyla, öz güven ve yumuşaklığıyla, ağırlığı ve temkinliliğiyle, sağlam karakteri ve iffetiyle, onurunu korumasıyla bir ahlâk abidesiydi.

Babasının vefatından önce, parlak bir onur ve açık bir hâyâ tim-saliydi. Güler yüzlü ve mütebessim bir güzellik abidesiydi. Ama babasının (s.a.v) vefatıyla birlikte yüzündeki tebessüm kaybolmuştu.

Dilinden haktan başka bir söz dökülmezdi, sadece doğruyu konuşurdu. Kimsenin kötülüğünden söz etmezdi. Gıybet etmez, kimseyi arkadan çekistirmezdi. Kimseyi küçümseyici kaş göz işareti yapmazdı. Başkalarının sırrını saklar, verdiği sözü tutardı. İstişarede

5) Bu hadisi, Harezmi “*Maktelu'l-Hüseyin*” adlı kitabında nakletmiştir. Tirmizi de aynı hadisi “*Menakib*” adlı eserinde getirmiştir. Menavi “*Kunuzu'l-Hakaik*” adlı kitabında ve Kunduzî de “*Yenabiu'l-Mevedde*” adlı kitabında aynı hadisi Ümmü Seleme'nin yanı sıra İbn Abbas'tan da nakletmiştir.

doğruyu söyler, onların gerçek hayrını isterdi, başkalarının mazeretlerini kabul ederdi. Yanlılıkları hoş görürdü. Çok kere sürçmeleri ve kötülükleri ilim ve hoşgörülle karşılardı.

“Kötülükten kaçır, daima iyiliğe eğilimliydi. Güvenilirdi. Sözünde doğruydu. İyi niyetliydi ve sözünde kesinlikle dururdu. İffetin en yüksek doruklarındaydı. Tertemiz bir ünü vardı ve adında en ufak bir leke yoktu. Eğilimleri üzerinde hevâsının etkisi yoktu. Hz. Zehra az ile yetinen zühd sahibi biriydi. O, ihtirasın kalbi parçaladığını, işlerde düzensizlik ve dağınıklığa neden olduğunu çok iyi biliyordu. O, hayatının sonuna kadar babasının kendisine söylediği şu sözün prensip edindi: **“Ey Fatıma! Ebedi nimetlere kavuşa bilmen için, dünya hayatının acılarına karşı sabret.”** Basit bir hayata razıydı. Hayatın zorluklarına karşı sabırlıydı. Helâlin aızıyla yetinirdi. Razıydı ve kendisinden razı olunmuştu. Başkasına ait olan, başkasının sahip olduğu şeylere göz koymazdı. Hakkı olmayan bir şeye de gözlerini dikmezdi. Allah’tan başkasından bir şey istemeye tenezzül etmezdi. O, yüzsüzlük etmez onurlu nefsin tam bir timsaliydi. Nitekim babası (s.a.v) şöyle demişti: **“Asıl zenginlik gönül zenginliğidir.”**

O, dünyasını bir yana bırakarak kendini Rabbine adayan Hz. Betül’dü. Dünyanın çekici süslerine arkasını dönmüştü. Dünya hayatının aldatıcı güzelliklerine eğilim göstermiyordu ve dünyaya meyletmenin ne büyük felâketlere yol açtığını çok iyi biliyordu. Dünya hayatının zorluklarına sabrederken, dilinden Rabbinin zikrini eksik etmeden sorumluluğunu yerine getirme hususunda muazzam bir sabır örneği sergiliyordu.

Hz. Zehra’nın asıl ilgisi ahirete yönelikti. Dünyanın göz alıcı güzelliklerine değer vermiyordu. Çünkü babasının (s.a.v) dünyadan, dünyanın nimetlerinden, lezzetlerinden ve şehevî arzularından yüz çevirdiğini görüyordu.

RESULULLAH’IN (S. A. A) TANITTIĞI FATİMA (S. A)

Konunun başında da belirttiğimiz gibi ilahî şahsiyetleri tanımak için ilahî Elçiler tarafından onlar ile ilgili sunulan bilgilere muhtacız, aksi taktirde okyanusun derinliklerini araştırmadan onu

kıydan görünen dalgalarıyla tanımış oluruz. Bu da basit ve yüzey-sel bir tanımadan öteye gitmez ve böylece de maksat hasıl olmaz.

Resulullah'ın (s.a.a) tanıttığı ilahî şahsiyetler ile bizlerin tanımaya çalıştığımız ilahî şahsiyetler arasında hayli farklılıklar vardır. Zira bizler bir ilahi şahsiyeti tanımaya çalıştığımızda onun herkesçe görülebilen ve gözlemlenebilen insani ilişkilerinden yola çıkarak onu değerlendirmeye çalışırız. Oysaki Elçiler, ilahî şahsiyetleri değerlendirdiklerinde o şahsiyetlerin diğer insanların gözlerinden gizli kalan ve Allah ile olan ilişkilerinden, manevi alemde tecelli eden kişiliklerinden yola çıkarak onları tanıtmaya çalışırlar! Diğer bir ifadeyle, (yukarıda da ifade ettiğimiz gibi) bizler kıydan görünen dalgalarıyla okyanusu tanımaya çalışırken, Elçiler okyanusun dip derinliklerinden yola çıkarak onu tanımlamaya çalışırlar. İşte Hz. Fatıma'yı (s.a) derin temelinden tanıyabilmek için, Resulullah'ın (s.a.a) tanıttığı Fatımaya bakmamız lazım!

Resulullah'ın (s.a.a.) Hz. Fatıma'yı (s.a) dip derinliklerinden tanıtmaya çalıştığı beyanatlarından bazıları şunlardır:

- **"Miraca götürüldüğümde beni cennete dahil ettiler ve ben cennet ağaçlarından bir ağacın yanında durdum; öyle bir ağaçtı ki o, cennette onun gibi güzel, yaprakları beyaz ve meyvesi hoş olan bir ağaç görmemiştim; onun meyvesinden alıp yedim; bu benim sulbümde nutfeye dönüştü; yeryüzüne döndüğümde Hatice'yle biraraya geldim ve o, Fatıma'ya hamile kaldı. O zamandan beri ne zaman cennet kokusunu arzulasam Fatıma'yı kokluyorum."** ⁶

Fatıma'yı bir türlü tanıyamayan zevcesi Aişe Allah Resulü'ne (s.a.a) **"Neden Fatıma geldiğinde onu hep öpüyorsun..."** diye sorduğunda ona bir tür Fatıma'yı tarif eden şu cümlelerle cevap veriyordu;

6) Bu hadisi Suyutî, *ed-Dürrü'l-Mensur'da*, İsra Suresi 1nci ayetin tefsirinde Taberanî'den naklen Aişe kanalıyla Resulullah'tan (s.a.a) nakletmiştir. Yine buna benzer bir hadis; *Müstedrekü's-Sahihayn*, Marifetu's-Sahabe, Menakıbu Fatıma Bintu Resulillah bölümünde nakledildiğini görmekteyiz. Yalnız bu hadiste Resulullah (s.a.a) yediği cennet meyvesinin ayva olduğundan bahsetmektedir. *Zehâirü'l-Ukbâ-i Muhibuddin Taberi* de, el-Kısmu'l-Evvel Fima Cae Fi'l-Karabeti Ala Vechi'l-Umum, Babu **Fazaili** Fatıma (a.s) bölümünde biri İbn Abbas'tan nakledilen hadiste, yiyeceğin, tüm cennet meyvelerinden olduğu, *Siretü'l-Molla'dan* naklettiği hadiste ise elma olduğundan bahsetmiştir.

- “Ey Aîşe, ben miraca götürüldüğüm gece, Cebrail beni cennete götürdü ve orada bana bir elma verdi; ben onu yedim; o, benim sulbümde nutfeye dönüştü. Yeryüzüne indiğim-de Hatice’yle bir araya geldim. İşte Fatıma o nutfeden dünyaya geldi.”

“O, İnsan şeklinde olan bir Hurî (cennet hanımı)dir. Cenneti arzu ettiğim vakit onu öpüyorum.”⁷

Resulullah’ın (s.a.a) bizlere sunmuş olduğu bu bilgilerden, Fatıma’nın (s.a) yaratılış dip kökünün bu dünyaya ait olmadığını, cennet nimetlerine dayandığını anlamaktayız. “Fatıma, insan şeklinde bir Hurîdir” cümlesi de, onun asıl yaratılış kökünün ta oralara, cennetler alemine dayandığından haber vermektedir. Zira insanların yaratılış mayası alem-i sūflî (yer küresi) olduğu gibi, Hurîlerin asıl mayası da elam-i nur (nur alemi)dir. Fatıma’nın (s.a) asıl nutfesinin “yüce alem/cennet” kökenli olduğunu Resulullah’ın (s.a.a) şu ifadesinden de anlamak mümkündür:

- “Kızım Fatıma, Adem soyunadan bir hurîdir; ne hayız olur ve ne de nifas. Onun, Fatıma (kesilmiş, ayrılmış) diye adlandırılması, Allah’ın onu ve dostlarını ateşten (cehennemden) kestiği, ayırdığı içindir.”⁸

Zehârü’l-Ukba kitabının müellifi de s,44 de İmam Hasan’ın doğumu hususunda, Hz. Fatıma’ya hizmet eden Esma adlı kadından Hz. Fatıma’nın nifas ve hayız kanı görmediğini Resulullah’a (s.a.a) söylediğini ve Resulullah’ın da ona “Sen biliyor musun benim kızım (Fatıma) tertemizdir. O hayız ve doğum kanı görmez” dediğini nakletmektedir.

7) Hadisi, Hatib-i Bağdadî, *Tarih-i Bağdad* adlı eserinde, c. 2, s. 87 de Aîşe’den nakledilmiştir. Aynı hadisi Muhibbuddin Taberî de *Zehairü’l-Ukba* s. 36 da, el-Kısmu’l-Evvel Fima Cae Fî’l-Karabeti Ala Vechi’l-Umum, Babu **Fazailu** Fatıma (a.s) bölümünde nakletmiştir ve Ebu Sa’d’ın da *Şerefu’n-Nübüvve*’de bu hadise yer verdiğini kaydetmiştir.

8) Hadis, *Tarih-i Bağdad*’da, Ğayn harfî, Tercümetu **Ganim** b. Humeyd eş-Şuayrî, c. 12, s. 331 de Hatib’in kendi senediyle İbn Abbas’tan nakledilmiştir.

RESULULLAH'IN (S. A. A) PARÇASI FATİMA

“Fatıma benim vücudumun bir parçasıdır; Kim onu gazaplandırırsa, beni gazaplandırmıştır.”⁹

Hiz. Peygamber (s.a.a)

Kur'an-ı Kerim'de birtakım şifreli (müteşabih) ayetler olduğu gibi, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde de aynısını bulmak mümkün... **“Fatıma benden bir parçadır”,** veya **“Ali bendendir ben Ali'denim”** ya da **“Hüseyin bendendir ben de Hüseyindenim”** hadisleri hayli derin hikmetleri ve şifreli anlamları ihtiva eden hadislerdendir.

Allah Resulü (s.a.a) tabi ki (haşa) abes konuşmaz. Onun her konuşmasında sayısızca hikmetler vardır. Biliyordu ki Fatıma onun kızıdır, Hüseyin onun evladıdır, Ali onun en yakınıdır. Etrafindakilerin de bunu böyle bildiğini biliyordu. Öyleyse Fatıma'nın kendisinin bir parçası olduğunu söylemekle acaba Resulullah (s.a.a) neyi kasdediyordu? Ne gibi bir mesaj vermek istiyordu?

Şayet Resulullah'ın (s.a.a) *Ehl-i beytine* karşı izhar etmiş olduğu bu sevgi ve meveddet dolu ifadelerini raslantısal olarak açıklar ve fitrattan kaynaklanan alışkanlık şeklindeki sözler olarak algılırsak, elbette bu, onun takva ve tebliğ bilinciyle örtüşmez... Resulullah'ın (s.a.a) davranışları hiçbir zaman raslantısal değildir ve fitrattan kaynaklanan duygusallık da olamaz. Çünkü o, günahlarından arındırılmış ve masum kılınmış bir peygamber olmakla birlikte, aynı zamanda Rabbinin tetkiki ve uyarısı altındaki kuludur da... Ve yine Onun her hareketi, yönelişleri, kaçındığı her davranış, bizlerin ya-

9) *Sahih-i Buhari*, “Menakib'i Karabeti Resulullah” babı, s. 71

şama usulümüz için emsal teşkil ettiğinden, söz ve davranışlarının tümü, vahiyle ilintili olmalıdır. “O (*Elçi*) kendinden birşey söylemez, (*söyledikleri vahiydir*)”¹⁰

Mevaddet’ul- Kurba’da, İbn-i Hacer Savaik’da (Tirmizi, Hakim ve benzerlerinden naklen) çok az bir tabir ve lafız farklılıklarıyla Peygamber-i Ekrem (s.a.a)’in defalarca şöyle buyurduğunu rivayet etmektedirler:

“Fatıma benim bir parçamdır, gözümün nurudur, kalbimin meyvesidir ve ruhumdur; onu inciten beni incitmiştir, beni inciten Allah’ı incitmiştir; Onu gazaplandıran beni gazaplandırmıştır, ona eziyet eden bana eziyet etmiştir.”

İbn-i Hacer İsabe’de Fatıma (a.s)’ın biyografisini anlatırken Buhari ve Müslim’den naklen Peygamber-i Ekrem (s.a.a)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

“Fatıma benim bir parçamdır, ona eziyet eden bana eziyet etmiştir, onu rahatsız eden beni rahatsız etmiştir.”

Muhammed bin Talha eş-Şafii, Metalib’us- Süul s. 6’da, Hafız Ebu Naim İsfahani ,Hilyet’ul- Evliya c. 2, s. 40’da ve imam Nesai He-sais’ul- Alevi’de Resulullah (s.a.a)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedirler:

“Fatıma benim kızım ve bir parçamdır; onu rahatsız eden beni rahatsız etmiştir, ona eziyet eden bana eziyet etmiştir.”

Ebu’l- Kasım Hüseyin bin Muhammed (Rağib-i İsfahani) Muha-zarat’ul- Udeba, c. 2, s. 214’de Peygamber-i Ekrem (s.a.a)’den şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

“Fatıma benim bir parçamdır; öyleyse onu gazaplandıran beni gazaplandırmıştır.”

Hafız Ebu Musa bin el Müsenna Basri (Ö. H. 252) Mucem’inde, İbn-i Hacer Askalani İsabe c. 4, s. 375’de, Ebu Ya’la Musuli Sünen’in-de, Taberani Mu’cem’inde, Hakim Nişaburi Müstedrek c. 3, s. 154’de, Hafız Ebu Naim İsfahani, Fezail’us- Sahabe’de, Hafız bin Asakir Tar-ih’uş- Şam’da, Sibte bin Cevzi Tezkire s. 175’de, Taberi Zahair s. 39’da, İbn-i Hacer-i Mekki Savaik, s. 105’de ve Ebu’l- İrfan es-Seb-

ban İs'af u r-Rağibin, s. 171'de, Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in Hz. Fatıma'ya şöyle buyurduğunu rivayet etmektedirler:

“Ya Fatıma, Allah-u Teala senin gazabın için gazap eder, senin hoşnutluğun için hoşnut olur.”

Muhammed bin İsmail-i Buhari, Sahih'inin “Menakıb-i Karabet-i Resulullah” babında, s. 71'de (Mesur bin Muhzime'den naklen) ve hakeza, s. 75'de Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

“Fatıma benim bir parçamdır; onu gazaplandıran beni gazaplandırmıştır.”

Buhari ve Müslim'in Sahih'inde, Ebu Davut ve Tirmizi'nin Sünen'inde, Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde, İbn-i Hacer'in Sava-ik'inde, Şeyh Süleyman Belhi'nin Yenabi'sinde ve daha birçok muteber kitaplarımızda Hz. Fatıma'nın faziletleri hususunda birçok benzeri rivayetler nakledilmiştir. Bunları, Hz. Fatıma'nın ilk iki halifeden hoşnut olmadan vefat ettiğini bildiren hadisler olarak da değerlendirmişlerdir!

Denilebilir ki, rivayetler doğrudur. Ama Hz. Ali'nin hakkında nakl olunmuştur. Zira Hz. Ali Ebu Cehl'in kızını almak isteyince Peygamberi Ekrem (s.a.a) ona kızdı ve şöyle buyurdu: **“Her kim Fatıma'yı incitirse beni incitmiştir; beni inciten de Allah'ın gazabına uğramıştır.”** Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in bu sözlerden maksadı, Hz. Ali idi! ¹¹

Cevaben şöyle deriz:

Hz. Ali (a.s) Tathir ayetinin muhatabıdır ve zati bir temizliği vardır. Yani her türlü rics, pislik, lehv ve kötü ahlaktan münezzeh-tir. Hakeza Mübahele ayetinde de Allah-u Teala Hz. Ali'yi Peygam-ber-i Ekrem (s.a.a)'in nefsi olarak kabul etmiştir. Diğer taraftan Hz. Ali (a.s) Resulullah (s.a.a)'in ilim kapısıdır; Kur'ân'dan ve onun ah-kam ve düsturlarından haberdardır. Allah-u Teala'nın şöyle buyur-duğunu da çok iyi biliyordu:

11) Nitekim *Buhari, Sahih* in 5. cildinde Hayber gazvesi babı s. 9'da ve hakeza c. 8, “Kavl'un- Nebiy la Nurisu Ma Tereknahu Sadaka” babı, s. 87'de: *“Hz. Fatıma dünyadan göçünceye kadar Ebu Bekir'le konuşmadı”* demiştir. Buradan hareketle rahatça diyebiliriz ki bu hadis Hz. Ali (a.s) hakkında değil de bizzat Hz. Fatıma (s.a) hakkında onun önemine binaen söylenmiş bir hadistir!

“Allah’ın Resulüne eziyet etmeniz, sizin için câiz değildir.”¹²

Hız. Ali (a.s) gibi birisinin Resulullah (s.a.a)’e eziyet edecek, O’nu hoşnutsuz kılacak bir amel veya söze bulaşmasını akıl nasıl kabul edebilir? Ayrıca büyük ahlak abidesi olan Resulullah gibi bir insanın Allah-u Teala’nın sevgilisine, hem de Kur’ân-ı Kerim’in istisnasız helal kıldığı bir işte gazaplanması mümkün müdür? Allah-u Teala bu hususta bir fark gözetmemiştir. Nikah meselesi şu ayetin hükmüne göre geneldir:

“... Size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikahlayın...”¹³

Bu ayetin hükmü, bütün enbiya, evsiya ve tüm ümmet arasında geneldir. Eğer farzen Hız. Ali (a.s) böyle bir şey isteseydi şer’i açıdan câiz olduğu için Resulullah (s.a.a) helal olan bir şey hususunda O’na gazaplanmaz ve bu kelimeleri O’na söylemezdi.

O halde akıl ve fikir sahibi herkes biraz araştırarak olursa, bu hadisin de Emeviler’in uydurması olduğunu kolayca anlayabilir; nitekim büyük ve değerli sünni alimler de bunu itiraf etmişlerdir.

Ve şayet Resulullah’ın (s.a.a) bu sözlerini, evlat sevgisinin bir tezahürü şeklinde yorumlarsak bu da doğru olamaz. Zira evlat sevgisinin bir sınanma sebebi olduğunu çevresindekilere hep söyleyen, ***‘mal ve evladın bir fitne’***¹⁴ olduğunu çok iyi bilen, bununla birlikte de evlat ve *Ehl-i beyt*ine bu denli aşk besleyen bir Resulün bu tutumu, nübüvvet ilkelerine uyum sağlamaz. O halde, Resulullah’ın (s.a.a) bu sözlerindeki derin hikmetlerin ve muammalı şifrelerin neler olduğuna bakmak lazım.

“Fatıma benden bir parçadır” hadisindeki hikmetin taşımış olduğu muammalı şifreyi çözmek şöyle mümkündür:

“Fatıma benden bir parçadır” hadisindeki hikmet şu olabilir:

1- Parça: Bütün olana, esas ve asıl olana dair tek işaretir.

12) Ahzap/53.

13) Nisa/3.

14) Enfal, 28

Parça: Bütünü hatırlatandır

Parça: Bütüne ait olan küçük bir kısımdır!

Parça: Bütünden kopmuş, kırılmış ve ayrı düşmüştür.

Parça: Benzer değil, benzerden öte, aynı olan, eş olan, bir olan şeydir.

Parça: Az evvel bitişik olup da, şimdi ayrı düşmüş olan.

Parça: Bütününün kanıtı, delili, özü ve özünün bir bölümüdür.

Parçanın; sanki kendine dair, kendine özgü ayrı bir yaşam öyküsü yok gibidir. O, kendini hep ait hissettiği bütünün içinde var ve anlamlı hissetmiştir.

Her küçük kitle gibi parça da büyük olana, bütün olana, kamil olana doğru hızla kaymak, akmak ve yapışmak ister. Öyleyse Resulullah'ın (s.a.a) **"Fatıma benden bir parçadır"** sözünden kastı, bu söylediklerimizden olabilir!

2- Resulullah (s.a.a); **"Fatıma benden bir parçadır"** ifadesiyle ümmetine şu mesajı vermek istiyor olabilir; Yani Resul olarak, (bütün olarak) benim varlığım ile ilgili bütün hükümlere, parçam olan Fatıma da sahiptir. Bir bütün ne ise parça da o'dur! Nasıl sizlerin bana saygı, sevgi göstermesi, itaat etmesi, inanıp güvenmesi ilahi hüküm gereği farzdırsa, Fatıma'ya karşı da aynı hükümler geçerlidir. Nasıl bana eziyet etmek (incitmek)¹⁵, saygısızlıkta bulunmak ve itaatsizlik etmek haramdırsa, Fatıma da aynı hükme tabidir." Demek oluyor ki bütünden (Resulullah'tan) bir parça olan Fatıma'nın hiçbir kul ile mukayesesı mümkün değildir. Çünkü Resulullah (s.a.a), emsali gösterilemez, eşi bulunamaz ve kâinatın yüzü suyu hürmeine yaratıldığı tek mahbub-u ilahidir. O taktirde, o yüce şahsiyetin (bütünün) kendisi neyse, parçası (Fatıma'sı) da odur. Her ikisi de o mukayese edilemez olan aynı yasaya tabidirler!

15) *"Kuşkusuz, Allah ve peygamberini incitenlere, dünya ve ahrette Allah lanet etmiş ve onlara aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır."* Ahzab/57

3- Resulullah'ın **"Fatıma benden bir parçadır"** ifadesindeki hikmet, kendisinin Fatıma'da, Fatıma'nın da kendisinde **"başkalaştıklarından"** haber vermesi olabilir! Şöyle ki: Her şeyin ilkeleri olduğu gibi sevginin de ilkeleri vardır. Sevdiği için titremek ve onun adına kaygılanıp korkmak, sevmenin rükünlerindendir. Başkası için korkup titremeye başladığınız anda, o başkası, **"başkası"** olmaktan çıkar ve **"sevilen"**e dönüşür... Konuyu biraz daha açalım:

Günümüz düşünürleri **"Aşk"**ı, birini merak etmek ve onun için tasalanmak diye tarif ederler! Yani zihninizin içinde, her an sevdiğinizi evirip çevirmek... Onun muhtemel eksikliklerini hissederek, ruhunuzdan bir vakumla, her an ve her an, binlerce kez onu zihninizde yoklamak... Her zihni yoklamada, onu bir kez daha kucaklamak... Onun bir parçası olmak...

Seven kişi bu hal üzereyken, adeta kendisinden taşarak, kendisini arttırarak sevdiğine uzanır ve onu kendisinden bir parça eyleme adına, bir sel misali sevdiğine yönelir.

Hız. Yakub'un (a.s) evladı Hız. Yusuf'a (a.s) olan sevgisinde rasladığımız safha da budur. Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma (s.a) ve **"evlatlarını"** diye hitap ettiği torunları imam Hasan ve İmam Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerlerine olsun) ile ilgili olan sevgisi de öyledir.

"Fatıma benden bir parçadır", ya da **"Hüseyin bendendir, Ben de Hüseyindenim"** hadisleri, **"Resulullah'ın"** Fatıma ya da Hüseyinde başkalaştığının bir şifresi olarak ifade buyurulmaktadır! Daha açık bir dille ifade etmek gerekirse şöyle diyebiliriz: Beden, iyi ve kötü birçok huyların eğleştiği ve birbiriyle yarıştığı bir alandır. Kötü huylar ruh'un özgür atılımını engelleyen, onu yüksek düşüncelerden alıkoyan, yeryüzü koşulları içerisinde hapseden adeta bir mezarlık gibidir. Fakat bedende barınan bu türden huyların tümü terbiyeye müsait ve kontrol edilebilir türden şeylerdir. Güzel huylar ise insanı sürekli kemâlâta yükselten, doyum bilmeyen yüceliklere yönelten ve yeryüzü koşullarından çıkarıp melekut alemine sevkeden yüce bir güçtür. Bundan dolayıdır ki beden varlığı bütün dinlerin ve Batınî tasavvufi grupların sürekli araştırma konusu olmuştur. Çünkü beden, **"başkası olabilme"** zemininin adıdır. Diğer bir ifadeyle be-

den, hukukun ve rızanın da konusu olarak, ruhun bir nevi giysisi olması hasebiyle, hem kişinin sırlarını örter, hem de onun sırlarını - kişinin rızası nisbetinde- dışarıya tanıtır. Buradan hareketle **“Fatıma benden bir parçadır”** ya da **“Hüseyin bendendir ben de Hüseyindenim”** gibi hadisler, bu bedenlerin (Fatıma ya da Hüseyin'in) başkası olma şifresini üzerinde taşıyan ve derin hikmetler ihtiva eden ender hadislerden biridir. Kısacası bu hadisler, Fatıma ya da Hüseyin'in Resulullah'ın (s.a.a) sırlarını taşıdığından haber veriyor! Onların da Hz. Muhammed (s.a.a) ile aynı takımdan (nübüvvet/imamet) olduğunu şifreli bir şekilde insanlığa sunuyor! Ve yine vahyin en yakın tanıkları olduklarını anlatıyor!

Bundan olsa gerek bütün (yani Resulullah (s.a.a)) parçanın (Fatıma'nın (s.a)) tek aşkıydı. Parça (Fatıma (s.a)) daima O'nun (bütünün/Resulün) hasreti içindeydi. Parça, paraç olarak kaldıkça mutsuzdur. Özlemek ve hep özlemektir bütünü... Alev alev yanar ve ayrılıktan hep şikayet eder... Fatıma ve Resul (s.a.a) böyleydi.

RESULULLAH'IN (S.A.A) EN ÇOK SEVDİĞİ FATİMA (S.A)

Ehl-i beyt fertleri, Resulullah (s.a.a) tarafından ziyadesiyle sevilen, merhamet gösterilen seçkin şahsiyetler idi. Elçinin sık sık **“ciğerköşem”** diye hitap ettiği Fâtımatü'z-Zehra (s.a) ve **“gözlerimin nurları”** dediği Hasan ile Hüseyin (Allah'ın selamı üzerlerine olsun), adeta meveddet okyanusunun en nadide incileriydi. Tüm İslam tarihleri Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'nın (s.a) ve torunları Hasan ile Hüseyin'in yüzlerini okşadığını, alınlarından öpüp ellerinden tuttuğunu, gül misali koklayıp bağrına bastığını, torunlarını sırtına bindirip omuzlarında gezdirdiğini, tek bir ağızdan naklediyorlar.

Özellikle de kız çocuklarının diri diri toprağa gömülerek yok edildiği bir toplum içerisinde, Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'yı odaya her girdiğinde ayağa kalkarak karşılaması ve hemen hemen her durumda ellerini tutarak hal hatır sorması ve gül gibi koklayarak bağrına basması, *Ehl-i beyt*ine karşı yapmış olduğu davranışlarının en baş özelliklerindendi.

Elbette Resulullah'ın (s.a.a) *Ehl-i beytine* karşı yaptığı bu türden sevgi gösterileri, Yüce Allah'ın "Rahman" ve "vedud/mevedded" isimlerine yöneliktir. Merhamet ve meveddetin en iyi açıklayıcısıdır! Diğer bir ifadeyle Hz. Fatıma (s.a) ve diğer *Ehl-i beyt* fertleri Resulullah (s.a.a) tarafından Cenab-ı Hak'kın hem "Rahman" hem de "Vedud" isimleri çerçevesinde iki ayrı şekilde sevilmişlerdir. Merhamet sevgisi, yüksek ve faizlet sahibi ruhlar tarafından kendilerini aşarak, merhamet mertebesinde seven insanların sevgisidir. Fatıma (s.a) da ancak yüce şahsiyet sahibi olan babası Resulullah tarafından bu mertebeden sevilen bir şahsiyetti. Çünkü o, Resulün bir altında ve onun kızıydı. Resulullah'ın (s.a.a) dışında hiç kimsenin merhamet mertebesinde Fatıma'yı sevmeye hakkı yoktu. Çünkü Resul dışında hiç kimse onun üstünde değildir!

Resulullah'a (s.a.a) has merhamet sevgisi hariç, aslında Resulün Fatıma (s.a) ve yakınlarını (*Ehl-i beytini*) hem kendisinin sevmesi hem de diğerlerine sevdirmesi esas itibariyle, Yüce Allah'ın "Vedud" ismi şerifleri çerçevesine dahil edilmiştir, "Habib"yada "Rahman" isimlerine değil. ***"De ki peygamberliğimin ücreti olarak yakınlarıma meveddetten başka birşey istemiyorum"*** ¹⁶ ayetinde de görüldüğü üzere ayette "muhabbet" ya da "merhamet" kelimeleri geçmiyor. Ancak Yüce Allah'ın "Vedud" ism-i şerifinin ışımaları olan "meveddet" kelimesi geçiyor. "Vedud/mevedded" ism-i şerifleri ise, hem seven hem de sevilen anlamlarını kendinde kutuplaştırmıştır, pekiştirmiştir ve bu da en üst seviyeye çıkarmış bir isim olarak, Aşk'ın anlamıdır. Kısacası ayet şunu der: ***"Peygamberinizin peygamberlik ücretini ödemek istiyorsanız, o halde yakınlarını muhabbet mertebesinde değil (zira muhabbet, karşı tarafın onu sevdiğinden haberi olmaması mümkün olan tek taraflı sevmektir!), merhamet mertebesinde de değil, (çünkü yalnızca yüksek ve fazilet sahibi ruhlar, kendilerini aşarak, merhamet mertebesinde insanları seven insanlardır. Bizler de Resulullah'ın yakınlarından daha faziletli insanlar olmadığımıza göre, merhamet mertebesinde sevdiğimiz taktirde onları (haşa) küçültmüş oluruz) ancak meveddet/ vedud mertebesinde seviniz!*** Yani hem siz onarı seveceksiniz hem de onlar sizleri seveceklerdir. Onların sizleri sevebilmesi için de onların kriterlerine

uyacaksınız. Onlara benzemeye çalışacaksınız. Onların rızası ve gazabı Allah için olduğu gibi, sizin rıza ve gazabınız da Allah için olmalıdır. Onların sevinç ve kederleri Allah için olduğu gibi sizinkiler de onlar gibi olmalıdır. Onların yaşamı, ölümü, dirimi, namazı, orucu, canı, malı, evladı ve her şeyleri Allah için olduğu gibi, sizinkilerinki de Allah için olmalıdır. Böyle olursanız, onlar da size meveddet ederler, size aşk beslerler, aksi taktirde tek taraflı siz onları sevmiş olursunuz ama, onların bundan haberleri bile olmaz. Ve bir tür platonik (karşılıksız) aşk gibi olur! Yani siz onları her ne kadar çok sevseniz de, onlar tarafından sevilmediğiniz taktirde, bu sevginiz karşılık bulmaz ve sonuçsuz kalır! Böylece de Peygamberinizin peygamberlik ücretini ödememiş olursunuz!

Şimdi dönelim konumuza ve Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'yı (s.a) nasıl sevdiğini bir de zevcesi Aişe'den öğrenelim: Aişe şöyle anlatıyor:

- "Bir gün Allah Resulü'nün (s.a.a) bütün zevceleri huzurunda oturuyorduk. Birden, Fatıma Zehra yanımıza geldi. Öyle bir edayla, öyle bir ahenkle gelmişti ki, yürüyüşü tıpkı Peygamber'in (s.a.a) yürüyüşü gibiydi." ¹⁷

Cemî' İbnu Umeyr et-Teymi'den nakledilen ve Kütübü sitte'de yer alan başka bir hadiste de aynı sevgi gerçeği vurgulanır ve şöyle der: "Bir gün halamla birlikte Aişe'nin yanına gittik.

Aişe'ye: "*Hangi kadın Resulullah'a (s.a.a) daha sevgiliydi?*" diye soruldu. '*Fatıma!*' dedi. '*Ya erkeklerden?*' denildi. '*Fatıma'nın kocası! Zira bildiğim kadarıyla Ali çok oruç tutar, çok namaz kılardı...*' diye cevap verdi. ¹⁸

Hız. Peygamber (s.a.a); kızı Fatıma (s.a) ve evlatları imam Hasan ve imam Hüseyin'i (Allah'ın selamı üzerlerine olsun) görmeden duramazdı. Sabah kalktığı gibi ilk uğradığı kapı ve uzak seferlerden ya da savaşlardan her dönüşte görmeyi özlediği ilk yüzler onların kiydi.

Yine Aişe şöyle rivayet eder: "*Allah Resulüne (s.a.a) evsaf ve şemail, edep ve güzel ahlak, tabiat ve davranış yönlerinden, Fatıma kadar benzeyen bir kimseyi ömrümde görmedim... Fatıma, alemlerin*

17) Buharî, Müslim, Tirmizi, İbn. Hanbel, Müstedrek, İbn Esir, Üsdü'l-Gâbe.

18) Kütübü sitte, Fezail Bl. 4483 nolu Teymi rivayetli hadis.

efendisinin huzuruna gelse, Allah'ın Resulü (s.a.a) O'nu ayağa kal -
karak karşılar ve kendilerinin oturduğu yerde oturturlardı. Eğer Al -
lah'ın Resulü (s.a.a) Fatıma'nın evine gitseler, Fatıma onun ayağına
kalkarak karşılar, hürmetle ellerini öper, kendi oturduğu yere otur -
turdu...¹⁹

BİR PEYGAMBERİN EŞLERİNE BAKIN BİR DE FATİMA'YA (S. A)

Bilindiği üzere Resulullah (s.a.a) nübüvvet makamına sahip bu -
lunduğundan dolayı o mevki ve makamını korumak için riayet etme -
si gereken birtakım yükümlülükleri vardı. Örneğin günah işlemek -
ten masumdu. Sözlerine uygun amel ediyordu. Zorluklara katlan -
makta Müslümanlar ile aynı konumdaydı. Yemesi, giymesi, ev eşya -
sı ve yaşadığı meskeni diğer Müslümanların (hatta fakirlerin) sevi -
yesindeydi. Fakat İslami ahlaka riayet etme hususunda ise herkes -
ten öndeydi: **“Şüphesiz sen pek büyük bir ahlak üzeresin”**²⁰ Ve
yine ibadette de herkesten daha çok onun zahmetlerine en fazla kat -
lanandı: **“Tâ, Hâ. Biz sana bu Kur'an-ı güçlük çekmen için gön -
dermedik.”**²¹

Elinde avcundakileri yoksullara dağıtmada da aynı konumday -
dı.

- **“Ve ona ihtiyaçları olduğu halde yemeklerini yoksula ve
yetime ve tutsağa verirler, onları doyururlar...”**²²

Bundan dolayıydı ki, peygamberler insanların kalbinde özel bir
yere sahipti ve sözleri canı gönülden dinleniyordu. Şayet ideolojileri
yayanlar gibi halktan kopuk ve masa başından bu işleri yapmış ol -
saldı, asırlardır insanlık aleminin derinliklerine bu denli nüfuz
edemezlerdi. İdeolojilerin bu kadar kısa ömürlü olmaları ile dinlerin

19) Tirmizi, Şemail, s. 61

20) Kalem, 4

21) Tâhâ: 1-2

22) Dahr: 8

bu denli uzun ömürlü olmalarının farkı da bu olsa gerek. Peygamberler halkın içinde halkla beraber halk için Hakkı ikame etmek uğrunda her türlü zorluklara göğüs gererlerken, ideologlar halkın dışında, masa başında hiçbir sıkıntıya göğüs germeden, yalnızca fikir üretirler! Bunun içindir ki insanların kalbi derinliklerine pek de nüfuz edemezler. Sözleri tesirsiz, davaları da bereketsiz olur.

Peygamberlerin yüklenmiş oldukları misyonlarını yerine getirebilmeleri için insan olmaları hasebiyle kadınlarına, evlatlarına ve yakınlarına ihtiyaç duymaları tabiidir. Bu açıdan Allah katında bir takım görevleri yerine getirmekle sorumlu olduklarını ve hedefe ulaşmak için onların da kendilerine yardımcı olmaları gerektiğini onlara anlatmaları gerekirdi.

Nitekim vahiy, peygamberimizi bu işe yönlendirmiş ve ailesine şöyle söylemesini emretmiştir:

- *“ Ey Peygamber, eşlerine söyle: “Eğer siz dünya hayatını ve onun süslü-çekiciliğini istiyorsanız gelin size mihrinizi ve reyim ve sizi güzel bir tarzla serbest bırakayım. Eğer siz Allah’ı, Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, artık içinizden güzellikte bulunanlar için büyük bir ecir hazırlanmıştır.”* ²³

Daha sonra Kur’an, peygamber’in ailesine hitap edip şöyle buyurmaktadır:

- *“ Ey Peygamber’in kadınları, kim sizden açık bir çirkinlikte bulunursa, onun azabı iki kat olarak arttırılır. Bu da Allah’a göre pek kolaydır. Ama kim de sizden Allah’a ve Resulüne gönülden itaat eder ve salih bir amelde bulunursa, ona da ecrini iki kere veririz. Ve biz ona üstün bir rızık da hazırlamışızdır. Ey peygamber’in kadınları, siz diğer kadınlar gibi değilsiniz, eğer sakınıyorsanız, artık sözü çekicilikle söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse tamah eder. Sözü maruf ²⁴ bir tarzda söyleyin. Evlerinizde vakarla oturun, ilk cahiliye (kadınları)nın süslerini açığa vurması gibi, siz de süslerinizi açığa vurmayın; dosdoğru namaz kılın, zekâtı verin, Allah’a*

23) Ahzab: 28-29

24) Bilinen bir biçimde ve hiç kuşkuyla yol açmayacak biçimde.

ve Resulüne itaat edin. Ey Ehl-i beyt, gerçekten Allah sizden (her çeşit) günah ve çirkinliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister. Evlerinizde okunmakta olan Allah'ın ayetlerini ve hikmetini hatırlayın. Hiç şüphe yok Allah latiftir, haberdar olandır."²³

Ayetlerden şunu anlıyoruz: peygamber kendi ev halkını ıslah etmek, onları dünyevi zevklere dalmaktan, incik-boncuk gibi süs eşyalarına düşkün olmaktan sakındırmak ve onlara peygamber evinin eğlenme ve ziynetperestlik yeri olmadığını, eşitlik, sade yaşam, İslam ve Müslümanlara hizmet etme yeri olduğunu anlatmakla görevliydi. Peygamber'in evi, İslam'ın o ailede uygulanabilirliğini halkın gözleriyle görmelerini bekledikleri çok kutsal bir yerdir.

Yüce Allah bu ayetlerde peygamber'in eşlerine, onların diğer kadınlar gibi olmadıklarını, peygamber'e eş olmayı kabullenmekle büyük bir sorumluluk kabul ettiklerini ve işlerine dikkat göstermeleri gerektiğini hatırlatıyor. Yine onlara buyuruyor ki, siz peygamber'e ve peygamber ailesine bağlısınız, böyle bir evin şerefini korumalısınız, takvayla ve islami örtüye uymada gayret göstermelisiniz, cahiliye dönemi kadınları gibi sokak ve çarşıda açılıp saçılmamalısınız, hatta konuşma tarzınıza bile azami gayret sarfetmelisiniz. Allah'ın ve Resulünün emirlerine itaat etmelisiniz. Evinizde okunan ayet ve söylenen hadislerle dikkat etmelisiniz. Sizin evinizde iman, takva, maneviyat, beraberlik, isar, fedakarlık, dünya eşyalarının değersizliği ve adaletten söz ediliyor, sakın dahili yaşam ve tavrınız sözünüzün hilafına olmasın. Şayet şu ağır ve o kadar da riskli vazifelerinizle amel ederseniz, o taktirde Resulün *Ehl-i beyt*'inden (ailesinden) olmaya layık olursunuz. Fakat şayet görevlerinizi yapmada kusur ederseniz, bu evde yaşarsınız amma, peygamber'in eşi ve evladı da olsanız Nübüvvetin *Ehl-i beyt*'inden olmaya hak kazanamazsınız!

İşte bu ayetlerden yola çıkarak diyoruz ki, bir peygamber'in (s.a.a) eşlerine bakın bir de Fatıma'ya (s.a.a). Zira peygamber efendimizin eşleri ve evlatları içerisinde Fatıma ve anası Hatice hariç hiçbir eşi ne ayetin ne de hadislerin övgüsüne mazhar olmuştur! Ak-

sine Aişe ve Hafsa Kur'an'da tenkit edilmişlerdir!²⁶ Allah Resulünün (s.a.a) büyük övgüyle bahsettiği eşi Hatice validemiz dahi her ne kadar Resulullah (s.a.a) tarafından el üstü tutulmuşlarsa da, fakat nübüvvetin *Ehl-i beyt* içerisine kadınlardan yalnızca Fatımatü'z-Zehra dahil olmuş anası Hatice dahi dahil edilmemiştir! "Kim bilir *Ehl-i beyt* ayeti nazil olduğunda o şerefi yüce hatun da hayatta olsaydı, sahip olduğu o üstün imanından dolayı belki de *Ehl-i beyt* içerisine o da dahil olmayı hak edebilirdi!" denilebilir. Fakat kanaatim odur ki, o da dahil edilmezdi. Zira Vahyin *Ehl-i beyt*'i, ancak imameti kapsamına alan *Ehl-i beyt*'tir. Fatıma da (s.a) (vahiy alma hariç) nübüvvetin devamı olan imametın ilk anası olduğu için, masumların babası masum olduğundan anasının da masum olması gerekirdi. Bu nedenle O da vahyin *Ehl-i beyt* içerisine dahil edilmiştir.

Şimdi gelelim Fatıma (s.a) ile ilgili Resulullah'ın (s.a.a) övgü dolu sözlerine.

Elbette Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Fatıma (s.a) ile ilgili söylemiş olduğu övgü dolu sözleri burada nakletmek, kitabın hedefini aşar. Fakat örnek babından bunlardan birkaçını nakletmekle yetineceğiz:

1 - Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Dünya kadınlarının en üstünü dört kişidir: İmran kızı Meryem, Muhammed'in kızı Fatıma, Huveyled'in kızı (Hz. Fatıma'nın anası) Hatice) ve Firavunun hanımı Asiye."²⁷

26) Kur'an'da, Halife Ebu Bekir'in kızı Aişe ile Halife Ömer'in kızı Hafsa'yı tenkit eden ayetler şunlardır:

Sahih-i Buhari'de şöyle geçer: Deflarca Aişe'nin davranışlarını kınayan ayetler inmiştir. Bir ayette Allah Teala ona ve (halife Ömer'in kızı olan) Hafsa'ya hitap ederek şöyle buyurmuştur:

- *Eğer ikiniz de Allah'a tavbe ederseniz, (yerinde olur) çünkü kuşkusuz, kalpleriniz saptmıştır sizin.*" (Tahrim/4) (*Sahih-i Buhari*, c. 3, s. 176-177)

Yine buyurmuştur ki: *"Ve eğer Peygamber'e karşı birbirinize arka verirsiniz, bilesiniz ki, onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve müminlerin salihidir; bunların ardından da melekler onun destekçisidir."* (Tahrim/5)

Yine Allah-u Teala bu ikisi hakkında şöyle buyurmuştur:

- *"Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi, Müslüman, mümin ve Kadınlar verir."* (Tahrim/5).

27) *Keşfü'l-Gumme*, c. 2, s. 76

2 - “Fatıma (s.a) cennet kadınlarının en üstünlerinden-
dir.”²⁸

3 - Fatıma’ya şöyle buyurdu: “Kızım, Allah-u Teala dünya-
ya teveccüh eyledi, beni bütün insanlara tercih etti. Tekrar
dünyaya teveccüh eyledi, eşin Ali’yi diğer insanlardan üstün
kıldı. Yine dünyaya teveccüh eyledi, seni bütün dünya kadın-
larından mümtaz kıldı. Yine dünyaya teveccüh eyledi Hasan
ve Hüseyin’i cennet ehlinin gençlerinden üstün kıldı.”²⁹

4 - “Fatıma cennete ilk girecek kimsedir.”³⁰

5 - “Fatıma insan şeklinde bir huridir.”³¹

6 - “Benim kızım Fatıma, kıyamet günü mahşere gelir ve
onun üzerinde hayat suyuyla yoğrulmuş keramet elbisesi
olur; mahlukat ona bakarak şaşkınlığa uğrarlar. Sonra ona
cennetin elbiselerinden bir elbise giydirilir ve bu elbisenin
üzerine yeşil yazıyla yazılır ki:

- Muhammed’in (s.a.a) kızı Fatıma’yı en güzel surette ve
en kamil heybet ile ve tam bir kerametle ve yeterli pay ile
cennete dahil eyleyin.”

Böylece bir gelin gibi etrafında yetmiş bin cariye ile cen-
nete uğurlanır.³²

28) A.g.e, c. 2, s. 76

29) *Keşfü'l-Gumme*, c. 2, s. 91

30) *Biharü'l-Envar* c. 43, s. 44

31) *Delailü'l-İmamet*, s. 52

32) Muhibuddin Taberi, *Zehairü'l-Ukba*, Babu Fi Fazli Ehlibeyt, Zikru Zefafi
Fatıma ile'l-Cenneti Ke'l-Arus.

HZ. FATİMA'NIN (A.S.)**MESCİD-İ NEBEVÎ'DE YAPTIĞI KONUŞMA**

Hız. Peygamber'in (s.a.a) vefatından hemen sonra

İktidar grubu Fatıma'ya Fedek'i vermemeyi kararlaştırdıklarında ve Fatıma (a.s) da bundan haberdar olduğunda, mescide giderek zulme uğradığını ilân etmeyi ve insanlara bu hususta önemli bir konuşma yapmayı kararlaştırdı. Fatıma'nın aldığı bu karara dair haber bir anda bütün Medine'ye yayıldı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) ciğer-paresi, gülü, babasının mescidinde insanlara konuşmak istiyordu. Haber Medine'nin her tarafında yankılandı.

İnsanlar bu önemli konuşmayı dinlemek için mescidi hıncahınç doldurdular.

Abdullah b. Hasan, atalarından (hepsine selam olsun), bu konuşmanın bir kısmını bize rivayet etmiştir. Diyor ki:

Ebu Bekir ve Ömer, Fedek'i Fatma'ya (a.s) vermeme hususunda karar alınca, Fatıma'nın bundan haberi oldu. Derhal başörtüsünü başına bağladı, cilbababını ³³ (çarşafını) giyindi, hizmetçilerinden ve akrabalarının kadınlarından oluşan bir grupla birlikte harekete geçti. Yürürken, etekleri yere çekilen bir elbise giymişti. Resulullah'ın (s.a.a) yürüyüşünden farksızdı yürüyüşü.

Nihayet Ebu Bekir'in yanına geldi. Ebu Bekir, Muhacir ve Ensar'dan ve başkalarından oluşan bir grupla oturuyordu. Hz. Fatıma (a.s) ile diğer insanlar arasında bir perde asıldıktan sonra, (Resulullah'ın mezarı başında) oturdu ve öyle derin bir ah çekti ki, oradakiler de heyecanlanıp ağlamaya başladılar. Ağlama seslerinden mescit adeta kaynıyordu. Bir süre bekledi.

33) Cilbab; kadının her tarafını kaplayan geniş elbise demektir.

Dinleyicilerin sesleri dindikten sonra, ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Allah'a hamd ve sena edip Resul'üne (s.a.a) salât ederek sözlerine başladı. İnsanlar tekrar ağlamaya başladılar. İnsanlar susunca yeniden konuşmaya başladı ve şöyle dedi:

Hamdolsun Allah'a verdiği nimetler için. Şükürler olsun O'na ilham ettikleri için. İlk defa var edip sunduğu engin nimetler için övgüler olsun O'na; bahsettiği eksiksiz ve bol bağışları için, sunmuş olduğu tüm nimetleri için. Nimetleri sayılmaz, lütuflarının sonsuzluğunun şükürü eda edilemez ve ebedi oluşları kavranabilmelerini imkansız kılar. Nimetlerini daha da artırmak için insanları şükretmeye çağırmış, nimetlerini bollastırarak kullarının kendisine hamdetmelerini istemiş ve (kıyamette) benzerlerine davet ederek ihsanını (salih kullarına) iki kat arttırmıştır.

Tanıklık ederim ki, tek ve ortaksız Allah'tan başka ilâh yoktur. Bu bir sözdür ki, Allah, ihlâsı, sırf kendisine yönelik kulluğu bunun tevili (esas, özü) olarak ön görmüştür. Kalplere, ona bağlılığını yerleştirmiştir. Aklın kavrayabilmesi için tevhit düşüncesini aşikâr etmiştir. O Allah ki, gözlerin O'nu görmesi, dillerin O'nu vasfetmesi ve tasavvurların keyfiyetini algılaması imkânsızdır.

Varlıkları ilk defa var etti, öncesinde var olan bir şeyden değil. Benzeyen bir örneği karşısına almadan onları meydana getirdi. Onları kudretiyle oluşturdu. Dilemesiyle onları yeşertti. Bunların olmasına da ihtiyacı olduğu için değil. Onlara şekil vermede kendisine bir faydası olduğu için değil. Sadece hikmetini gerçekleştirmek (sağlamlığını bildirmek) için; ibadetine, itaatine dikkatleri çekmek için; kudretini göstermek için; mahlûkatının kulluğunu sergilemek (ve onları kulluğa çağırmak) için, davetinin üstünlüğünü ortaya koymak için (onları var etti).

Sonra kullarını intikamından uzaklaştırmak ve onları toplayıp cennetine sevk etmek için ödülü, kendisine yönelik itaatin karşılığı kıldı ve cezayı, kendisine karşı gelinmesinin karşılığı kıldı.

Tanıklık ederim ki, babam Muhammed O'nun elçisidir.

Onu henüz mahlûkatlar gayp aleminde gizliyken, korku veren perdelerin gerisinde koruma altındayken ve yokuluk sınırının eşiğinde bulunuyorken elçi olarak göndermeden önce seçti, kendi risaleti için ayırmadan önce isimlendirdi, göndermeden önce tercih etti...

Çünkü Allah, işlerin varacakları sonu bilir. Zamanının içerdiği hadiseler O'nun bilgisinin kuşatması altındadır. Olguların konumlarına dair malumat O'nun katındadır. Allah, onu emrini tamamlamak, hükmünü yürürlüğe koymaya verdiği karar ve taktir ettiği rahmetini etkin kılmak için gönderdi. Çünkü milletlerin çeşitli dinlere bölündüklerini, ateşlere tapındıklarını, putlara kulluk sunduklarını, bildikleri halde Allah'ı inkar ettiklerini gördü.

Allah, babam Muhammed (s.a.a) aracılığıyla mahlûkatın içinde bulunduğu karanlıkları aydınlattı, kalpleri kısılcasına alan buhranları ortadan kaldırdı, gözlerin önündeki bulut perdelerini dağıttı. Böylece insanlara hidayeti gösterdi. Onları sapıklıktan kurtardı. Onlar kör iken görür kıldı. Dosdoğru dine ilette onları, Onları doğru yola çağırdı.

Sonra Allah, şefkatinin ve kendisine özgü kılmanın, seçiminin bir göstergesi olarak onun ruhunu kabz etti. Onu tercih ettiğini, yanına almayı arzuladığını gösterdi. Muhammed (s.a.a), şu dünyanın sıkıntılarından rahat etmiştir; seçkin melekler tarafından kuşatılmış, gafur/bağışlayıcı olan Rabbin hoşnutluğu onu sarmış ve muktedir sultan ulu Allah'ın civarına yerleşmiştir. Allah'ın peygamberi, vahyin emini, mahlûkatın içinde en hayırlısı ve en seçkini babam Muhammed'e salât olsun. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi onun üzerine olsun.

Sonra Hz. Fatıma (a.s) orada bulunan dinleyicilere döndü ve şöyle dedi:

Siz, ey Allah'ın kulları! Onun emrinin ve yasağının muhatabısınız. Dininin ve vahyin taşıyıcıları sizsiniz. Allah'ın kendi nefislerine emin kıldığı kimselersiniz. Allah'ın dinini diğer milletlere tebliğ etmekle yükümlüsü-

nüz. O'ndan gelen hakkın lideri (Kur'an) sizin içinizdedir çünkü. O, Allah'ın size sunduğu bir ahittir ve size halef olarak bıraktığı bir emanettir. O, Allah'ın konuşan kitabı, doğru söyleyen Kur'an'ı, ışıldayan nuru ve parlayan ışığıdır. Kanıtları apaçık ortadadır. Sırları açıktadır. Açık yönleri de göz kamaştırıcıdır. Ona uyanlara gıpta olunur. Ona tâbi olmak, insanı Allah'ın hoşnutluğuna götürür. Onu dinlemek, kurtuluşa vesile olur. Onun aracılığıyla Allah'ın aydınlık kanıtlarına, ayrıntılı olarak açıklanmış azimet gerektiren hükümlerine, yasaklanmış haramlarına, parlak açıklamalarına, yeterli kanıtlarına, teşvik eden faziletlerine, bağışlanmış ruhsatlarına, yazılmış şeriatlarına ulaşılır.

Allah sizin için imanı, şirkten arınmak; namazı, büyük günahlardan temizlenmek; zekâtı, nefsi temizlemek ve rızık genişletmek; orucu, ihlâsı kalıplaştırmak; haccı, dini ayakta tutmak ve adaleti, kalpleri uzlaştırmanın aracı kıldı.

Bize (*Ehl-i beyt'e*) itaati, din için bir düzen (halkın düzene girmesi için) farz kıldı; imametimizi tefrikadan korumak için koydu. Cihadı, İslâm'ın onur ve üstünlük göstergesi; sabrı, ilâhî ödüle kavuşmaya yardımcı; marufu emretmeyi, kötülükten sakındırmayı, halkın genelinin maslahatı icabı farz kıldı. Anne ve babaya iyiliği, ilâhî gazaba uğramaktan korunmanın yolu; akrabalık bağlarını gözetmeyi, ömrün uzamasına ve sayının artmasına vesile kıldı. Kısası, kanların dökülmesini önlemek; adakları yerine getirmeyi, bağışlanmak; ölçü ve tartıyı eksiksiz yapmayı, haksızlığı, eksik tartıp ölçmenin neden olduğu kötülükleri ortadan kaldırmak için farz kıldı. İçki içmeyi yasaklamayı, pislikten arınma aracı kılması; (zina vb.) iftira atmaktan uzak durmayı, lânete uğramaktan korunmak için; hırsızlığı terk etmeyi iffetliliğin ve toplumda emniyeti hâkim kılmanın bir gereği olarak farz kıldı.

Allah, rablığın sırf kendisine özgü kılınmasının bir göstergesi olarak da şirk koşmayı haram kılmıştır.”

***“O hâlde Allah’tan gereği gibi korkup sakının. Ancak Müslüman olarak ölün.”*³⁴**

***“Emrettiklerine ve yasakladıklarına uymak suretiyle Allah’a itaat edin. Çünkü ancak alim kulları Allah’tan korkar”*³⁵**

Ardından sözlerini şöyle sürdürdü:

“Biliniz ki, ben Fatıma’yım ve babam da Muhammed’dir. Dönüp dönüp tekrar söylüyorum. Söylediklerimde yanlış bir şey yoktur. Yaptıklarımı, haksızlık olarak yapmıyorum.

***“Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O; size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”*³⁶**

Eğer onun soyunu araştırıp tanırırsanız, kadınlarınızın değil, benim babam olduğunu; sizin erkeklerinizin değil, benim amcamın oğlunun (Ali’nin) kardeşi olduğunu görürsünüz. Gerçekten onun soyundan olmak, onunla aynı nespten olmak çok güzeldir. O, risaleti açıklayarak tebliğ etmiş, insanları uyarmıştır. Müşriklerin yolundan, hayat tarzlarından ise yüz çevirmiştir. Müşriklerin belini kırmış, nefes borularını kesmiştir. Hikmetle ve güzel öğütlerle insanları Rabbinin yoluna davet etmiştir. Putları parçalamış, şirkin elebaşlarını yerle bir etmiştir. Nihayet birlikleri dağılmış olarak gerisin geri kaçtılar. Derken gece sabahından ayrıldı, hak en yalın şekliyle ortaya çıktı. Dinin lideri konuşunca, şeytanın şakşakçılarının dili tutuldu. Münafıklığın hasis temsilcisi helâk ile burun buruna geldi (nifakın tacı yere düştü). Küfrün ve hak karşıtlığının düğümleri çözüldü. Karınları (oruçtan) aç, yüzleri ak toplulukla birlikte ihlâs kelimesini söylemeye başladınız. Bundan önce siz bir ateş çukurunun tam kenarında duruyordunuz. Kolayca

34) Âl-i İmrân, 102

35) Fâtır, 28

36) Tevbe, 128

içilen bir yudumluk su kadar önemsiz ve aç insanın bir kerede yutacağı az bir lokma gibi değersizsiniz. Çabuk parlayıp hemen sönen saman alevi gibi dayanıksızdınız. Başka toplumların ayakları altında eziliyordunuz. Develerin kirlettikleri pis su birikintilerini içiyor, tabaklanmamış bir deri parçasıydı yemeğiniz. İtilip kakılan, aşağılanan pespayelerdiniz. Çevrenizdeki toplumların sizi kapıp götürmelerinden korkuyordunuz. Bütün bunlardan ve de nice güçlü erlerin belâsına uğradıktan, Arap kurtlarına lokma olduktan ve Ehl-i Kitab'ın azgınlarına tutsak düştükten sonra Allah sizi Muhammed'le (s.a.a) kurtardı. Onlar her ne zaman savaş ateşini yakmak istedilerse, Allah onu söndürdü. Ne zaman şeytan boynuzunu gösterdiyse ya da ne zaman müşriklerden bir grup ağzını açmak istediye, kardeşini (Ali'yi) tam ortasına attı. O da onların başlarını ezmedikçe, yaktıkları fitne ateşini kılıcıyla söndürmedikçe onlardan vazgeçmezdi. O, Allah'ın zatı için var gücünü harcar, Allah'ın emri hususunda hiçbir çabadan geri durmazdı. Resulullah'a (s.a.a) yakını, Allah'ın velilerinin önderidir. Kollarını sıvamış, insanlara öğüt veriyordu. Çok çalışıyor, büyük emekler sarf ediyordu. Allah için bir iş yaptığında kınayanların kınamasından korkmazdı. Siz ise refah içinde konforlu hayatınızı sürdürüyordunuz; rahatınız yerinde, bir eliniz yağda, bir eliniz balda olmak üzere can güvenliğine sahip olmanın keyfini çıkarıyordunuz. Bu arada başımıza bir felâketin gelmesini dört gözle bekliyordunuz, bizim kara haberimizin bir an önce gelmesi için sabırsızlanıyordunuz. Savaş olunca geri durur, çatışmadan kaçardınız."

"Allah, Peygamber'inin (s.a.a) nebiler yurduna ve seçkinler diyarına intikalini uygun görünce, içinizdeki nifak düşmanlığı açığa çıktı, din kisvesi eskidi. O güne kadar susan hainler konuşmaya başladı, adı sanı bilinmeyen kimseler öne geçmeye, batıl ehlinin soylu develeri (önderleri) böğürmeye başladılar. Bunlar sizin meydanlarınızda itibar görür oldular. Şeytan bir kez daha başını deliğinden çıkar-

dı, sizlere fısıldadı. Gördü ki, onun çağrısına icabet etmeye dünden razısınız, ona kanmayı içinizden geçiriyorsunuz. Derken sizi kışkırttı. Baktı ki, çabuk tahrik oluyorsunuz. Sizi öfkeliendirdi; hemen küplere bindiğini gördü. Böylece size ait olmayan bir deveye damganızı vurdunuz. Kendinize ait olmayan kaynağın başına kondunuz. Bütün bunlar çok kısa bir sürede oldu; henüz yaramız tazeydi ve kabuk bağlamamıştı. Daha Peygamber'in na'şını kabre koymamıştık. 'Fitne çıkmasından korkuyoruz' diyerek bu işleri kaşla göz arasında kopardınız. ***"Haberiniz olsun! Tam fitnenin ortasına düşmüşlerdir. Gerçekten cehennem kâfirleri kuşatmıştır."***³⁷

Heyhat! Ne oldu size? Allah'ın kitabı elinizde olduğu hâlde nereye yöneliyorsunuz? Halbuki Allah'ın kitabının konuları açık, hükümleri parlak, bilgileri göz kamaştırıcı, yasakları göz önünde ve emirleri apaçık ortadadır. Ama siz onu arkanıza atmışsınız. Yoksa ondan yüz mü çevirmek istiyorsunuz? Yoksa ondan başkasıyla mı hükmediyorsunuz? ***"Zalimler için bu ne fena bir değişimdir!"***³⁸

"Kim, İslâm'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o, a hirette ziyan edenlerden olacaktır."³⁹

"Sonra fitnenin oluşturduğu panik biraz yatışınca ve kontrol edilebilir hâle gelinceye kadar kısa bir süre beklediniz. Hemen ardından fitne ateşini harlandırdınız, alevlendirdiniz. Yoldan çıkaran şeytanın telkinlerine icabet etmeye başladınız. Şeytanın, dinin göz kamaştırıcı nurunu söndürme, seçilmiş Peygamber'in (s.a.a) sünnetini işlevsiz hâle getirme amacına yönelik vesveselerine kapıldınız. Köpük içiyoruz diyorsunuz ama, sütü de içip bitirdiniz.⁴⁰ Pey-

37) Tevbe, 49

38) Kehf, 50

39) Al-i İmran, 85

40) Orijinali *"teşrebûne hasven fi irtiğa"* olan bu deyim, bir şeyi görünürde sergileyen ama asıl amacı başka bir şey olan kimseler için kullanılır. [Dolayısıyla şöyle bir anlam kastedilmiş olabilir: *"Beytülmalî gizlice dilediğiniz şekilde harcıyor."*]

gamber'in (s.a.a) *Ehl-i beyt*'ine ve çocuklarına zarar vermek için türlü dolaplar çeviriyorsunuz, gizli saklı plânlar kuruyorsunuz. Yüreğe saplanan bıçak gibi, ok gibi acı veren eziyetlerinize sabrediyoruz ve siz şimdi benim, babamdan miras alma hakkımın olmadığını diyorsunuz. Yoksa siz, cahiliye hükmünü mü istiyorsunuz? Kesin olarak inanan bir kavim için Allah'tan daha güzel hüküm veren kim olabilir?! Hâlâ bilmiyor musunuz? Evet, size gün gibi aşikârdır ki, ben onun kızıyım. Ey Müslümanlar! Bana kalan miras zorla elimden mi alınacak?!"

"Ey Ebu Kuhafe'nin oğlu! Allah'ın kitabında, sen babanın mirasını alabilirsin, fakat ben alamam diye mi yazıyor? Öyleyse iğrenç bir şey yapıyorsun. Yoksa bilinçli olarak mı Allah'ın kitabını terk ettiniz, onu arkanıza attınız?

Çünkü Allah'ın kitabında, *'Ve Süleyman Davud'a mirasçı oldu.'*⁴¹ deniliyor. Zekeriyya Peygamber'in (a.s) oğlu Yahya'dan söz edilirken de şöyle deniyor: *'Bana bir veli lütfet ki, bana ve Yakub'un soyuna mirasçı olsun.'*⁴² Ve yine şöyle buyurmuştur: *'Allah'ın kitabında akrabaların bazıları, bazılarına (miras hususunda) daha evlâdır.'*⁴³ Yine buyurmuştur ki: *'Allah size, çocuklarınız hakkında, erkeğe, kadının payının iki misli (miras vermenizi) emreder.'*⁴⁴ Yine buyurmuştur ki: *"Eğer bir hayır (mal) bırakıyorsa, baba ve annesine ve yakınlarına verilmesi için adalet ve iyilik üzere vasiyet etmek takva sahipleri için bir borç olarak yazılmıştır."*⁴⁵

"Ama siz, benim bir payımın olmadığını, babamın mirasını alamayacağımı, onunla benim aramızda bir akrabalık olmadığını iddia ediyorsunuz. Yoksa Allah özel olarak size bir ayet indirdi de babamın, miras ayetinin hükmünün dışında tutulmasını mı emretti? Yoksa, her biri başka bir dine mensup iki kişi birbirlerine mirasçı olamazlar mı de-

41) Neml, 16

42) Meryem, 60

43) Enfâl, 75

44) Nisâ, 11

45) Bakara, 180

mek istiyorsunuz? Acaba ben ve babam aynı dinin mensupları değil miyiz? Siz Kur'an'ın özel nitelikli hükümlerini ve genel nitelikli hükümlerini babamdan ve amcamın oğlundan (Ali'den) daha mı iyi bileceksiniz?"

"Fedek'i hazır süslenmiş olarak al. Ama haşredildiğin gün karşına çıkacağını bil. Allah ne iyi hakemdir! Ve Muhammed (s.a.a) ne iyi önderdir! Kıyamette buluşuruz. Kıyamet kopunca batıl ehli olanlar büyük bir hüsrana uğrayacaklardır.

"O zaman pişmanlık da size bir fayda sağlamaya caktır. Her haberin gerçekleştiği bir zaman vardır. Rezileden azabın kime geldiğini göreceksiniz. Kimin kalıcı azaba mahkûm olduğunu da." ⁴⁶

Sonra Ensar'a taraf baktı ve şöyle dedi:

"Ey yiğitler topluluğu! Ve ey dinin yardımcıları ve İslâm'ın koruyucuları! Bana yapılanlara karşı içinde bulunduğunuz bu gaflet nedir? Uğradığım zulme karşı bu uyuşukluk da neyin nesi? Babam Resulullah (s.a.a) şöyle demiyor muydu?: **'Kişinin saygınlığı çocuklarında devam eder.'** Ne çabuk bozuldunuz? Bu aceleniz ne? Şu anda maruz kaldığım eziyetleri savma gücünüz var oysa. İstedığimi ve istemeye devam ettiğimi geri alacak kudrete sahipsiniz. Yoksa **'Muhammed öldü'** mü diyorsunuz? Evet onun ölümü boşluğu doldurulmayacak, çatlağı kapatılmayacak, gediği doldurulmayacak denli büyük bir felâkettir. Onun kaybından dolayı yeryüzü karanlığa gömüldü. Güneşin, ayın yüzü tutuldu. Onun ölümüyle meydana gelen felâket yüzünden yıldızlar söndüler. Ümitler suya düştü, dağlar ürperdi; dokunulmazlıklar, mahremiyetler çiğnenir oldu. Onun ölümüyle birlikte hürmetlere riayet eden kalmadı. Bu, Allah'a andolsun, büyük bir felâkettir. Korkunç bir musibettir. Onun gibi bir felâket görülmüş değildir, şu dünyada onun gibi bir musibet bir daha yaşanmayacaktır. Sizin evlerinizde okunan Allah'ın kitabı bunu du-

yurmuştı. Bundan önce Allah tarafından gönderilen nebi ve resullerin başlarına neler geldiğini ve bu, değişmez bir hüküm ve kesin kazadan ibaret idi:

“Muhammed bir elçidir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, topuklarınız üzere gerisin geri mi döneceksiniz? Kim topukları üzere dönerse, Allah’a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlerin ödülünü verecektir.”⁴⁷

Ah Kıyleoğulları,⁴⁸ ah! Babamın mirası talan mı edilecek? Hem de ben sizin gözlerinizin önünde duruyorken, sesimi duyabiliyor iken? Meclislerde, toplantılarda davet edildiğiniz hâlde öylece susup bakacaksınız? Şaşkınlık, elinizi-kolunuzu bağlayacak mı? Gerekli sayınız ve donanımınız olduğu hâlde? Gücünüz ve araçlarınız, silâhlarınız ve kalkanlarınız olmasına rağmen size ulaşan çağrıya karşılık vermeyecek misiniz? İmdat çağrısını duyduğunuz hâlde yardıma koşmuyorsunuz. Hâlbuki sizler yiğit ve savaşçı insanlar olarak bilinirsiniz, hayırla ve iyilikle anılırsınız. Sizler ki, biz *Ehl-i beyt* için seçilmiş seçkinlersiniz, beğenilmiş hayırlı kimselersiniz. Araplarla savaştınız, zorluklara ve ağır koşullara katlandınız. Milletlerle vuruştunuz, nice yiğitlerle savaştınız. Sizler sürekli bizimleydiniz, bizimle birlikte hareket ederdiniz. Biz emreder, sizler emrimizi hep yerine getirirdiniz. Derken İslâm değirmeni bizim eksenimizde dönmeye, günlerin bereketi, nimet ve rızık akmaya başladı. Şirkin soluğu kesildi, iftiranın coşkusu dindi ve küfrün ateşi söndü. Kargaşa çağrısı sustu. Dinin düzeni egemen oldu. Şu hâlde, gerçek açıklandıktan sonra neden bir kenara çekildiniz? Her şey açıklandıktan sonra neden gizlediniz? Karar verdikten sonra sözünüzden döndünüz? İmandan sonra şirke düştünüz?”

“Verdikleri sözü bozan, Peygamber’i yurdundan çıkarmaya kalkışan ve ilkönce size karşı savaşa başlamış olan bir kavme yazıklar olsun! Yoksa onlardan

47) Âl-i İmrân, 144

48) Evs ve Hazreç kabileleri

korkuyor musunuz? Eğer gerçekten müminler iseniz, bilin ki, Allah, kendisinden korkmanıza daha lââyık - tır."⁴⁹

"Dikkat edin! Ben, sizin rahat ve konforlu hayata dört elle sarıldığınızı (bu rahatınızı bozmamak adına ses çıkar- madığınızı) görüyorum. Hilâfete daha lââyık olanı, ondan uzaklaştırdınız. Rahatınız ve keyfinizle baş başa kaldınız. Darlıktan kaçıp genişliğe sığındınız. Böylece daha önce içi- nize aldığınız şeyleri attınız. Oysa siz bu şeyleri kolaylıkla sindirmiştiniz. ***Siz ve yeryüzünde bulunan herkes in - kâr etse de, Allah ganidir ve övgüye lââyıktır.***"⁵⁰

Haberiniz olsun! Ben, yüreğinizi kaplayan sevinci, kalp- lerinizi kaplayan hainliği bilerek bu sözleri söyledim. Ama bu sözler; keder ve hüznün kapladığı nefsin deşarj olması, öfkenin dışa vurması, canın iyice zayıflaması, göğsün için- dekileri artık saklayamaması kabilinden sözlerdir. Önünü- ze somut kanıtlar koyma amacına yöneliktirler. Varın siz onu (hilâfeti) sırtlanın; hep sırtınızda bir yara gibi kala- caktır. Zayıf karakterinizin bir göstergesi ve utanç lekeniz olacaktır. Cebbar olan Allah'ın gazabının ve ebedî rezilli- ğin damgası olarak alnınızda kalacaktır. Allah'ın tutuştur- ulmuş ve kalplere sirayet eden ateşine sürükleyecektir si- zi. (Bilin ki,) yaptıklarınız Allah'ın gözünün önündedir. ***'Zalimler yakında hangi inkılapla devrileceklerini bileceklerdir.'***"⁵¹ Ben, sizi önünüzdeki bir azaba karşı uya- ran uyarıcının kızıyım. Öyleyse yapın yapacağınızı, biz de yapacağız. Bekleyin bakalım, biz de beklemekteyiz."

Bu konuşmadan sonra, Ebu Bekir ile birtakım tartış- maları da oldu. Fakat konuyu fazla uzatmamak için, bura- da tamamlamak mecburiyetinde kaldık.⁵²

49) Tevbe, 13

50) İbrâhîm, 8

51) Şuârâ, 227

52) Geniş bilgi almak isteyenler, *Hidayet Önderleri, Hz. Fatıma*, Telif Komisyo- nu, Kevser Yayıncılık, 2006 basımı s, 193-199'a bakabilir.

HZ. FATİMA (S. A) İLE İLGİLİ İRFANİ BİR YORUM

Ya Ali! sana verilmiş olan üç özellik vardır ki onlar, (senden başka) hiç kimseye, hatta bana bile verilmemiştir: Sen benim gibi bir kayınpedere sahipsin; benim böyle bir kayınpederim yoktur; Fatıma gibi sıddıka bir eşin var; benim eşim (fazilet yönünden) onun gibi değildir ve senin sulbünden Hasan ve Hüseyin gibi çocuklar vücuda gelmiştir; benim böyle çocuklarım yoktur, ama siz bendensiniz ve ben de sizdenim.⁵³

Hz. Peygamber (s.a.a)

Hz. Muhammed (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Ben, miraç gecesi cennetin kapısına şöyle yazılmış olduğunu gördüm:

- “La ilâhe illallah, Muhammedun Resulullah, Aliyyun habibullah, el-Hasanu ve’l-Hüseyynu safvetullah, Fatimetu hiyeretullah, alâ bağîzîhim la’netullah.”⁵⁴

53) *er-Riyazu’n-Nazıra* kitabının sahibi bu hadisi, Ebu Said’in Şerefu’n-Nübüvve adlı eserinde naklettiğini zikretmiştir. (*er-Riyazun-Nazire*, 4. bap, Menakıbu Emiri’l-Müminin Ali b. Ebi Talib, Zikru İhtisasihi Bi-Selasin Bi-Sebebi’n-Nebi (s.a.a) ve Lem Yu’ten-Nebi Mislehünne, c. 2, s. 202.)

54) (Yani Allah’tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah’ın elçisidir, Ali Allah’ın beğendiği bir şahıstır, Hasan ve Hüseyin Allah’ın seçkin kıldığı kimselerdir, Fatıma Allah’ın beğendiği bir şahıstır, onlara düşmanlık yapana Allah’ın lâneti olsun.) Bu hadisi Hatib-i Bağdadi, İbn Abbas yoluyla Resulullah’tan (s.a.a) nakletmiştir. (*Tarihu Bağdad*, Muhammed babı, Zikru Men İsmihu Muhammed ve İbtidau İsmi Ebihi Harfu’l-Elif, Tercumetu Muhammed b. İshak b. Mehran, No: 88 c. 1, s. 259.

Evet, bunlar bir takımdı aslında, Muhammed (s.a.a), Ali (a.s), Fatıma (s.a), Hasan ve Hüseyin (a.s) bir bütünün ayrılmaz parçalarıdır. **“Siz bendensiniz ben de sizdenim”** sözü, bölünmezliğin bir ifadesidir.

Ve yine bunların her biri birer “insan-ı kamil”dir. Yani bunlardan her biri Hakkı gösteren ve Hakkın kendi zatını onlarda müşahade ettiği aynalar olduğu gibi aynı zamanda da bütün varlık âlemini gösteren birer aynadırlar. Diğer bir ifadeyle, insan-ı kâmil iki boyutlu bir ayna gibidir. Bir boyutuyla ilahi isim ve sıfatların tecelli ettiği ve Hak Teâlâ'nın kendisini onda müşahade ettiği aynayken, diğer boyutuyla da varlık âlemini ve tüm vücudî sıfat ve kemalleri yansıtan birer aynalardır.

Bu bağlamda yaratılmışların en kamil insanları nebiler ve on-dört masumlardır. Nitekim Hz. Mehdi'den (s.a) olduğu nakledilen bir duasında şöyle buyurmaktadır: **“Allah'ım! Onlar senin emirleri -nin sahipleri, sırlarının eminleri, eminlerinin müjdeleyicileri ve kud-retini öven kimselerdir. Sen onları kendi ayetlerin, tevhidinin erkânı ve kelimelerinin hazinesi kılmışsın ki onlardan tek farkın onların se-nin kulların ve mahlukların olmalarıdır.”**

Görüldüğü üzere bu mübarek duada, tevhidin erkânı ünvanıyla zikredilen insan-ı kamil'in mertebesi ile ilahî mertebenin farkı zahirde, mazharda, rububiyette ve merbubiyette olursa, âlemlerin rabbi merbub kâmilde tecelli etmiş ve O zahir de, bu tam olan mazharda zuhur etmiş olur. Dolayısıyla bu mazhar onu, sıfatlarını ve isimlerini gösterebilir ve Hakk Teala da kendisini bu mazharda müşahade edebilir.

İmkân âleminde insan-ı kâmilden daha üstün bir varlık yoktur. Zira mana ehli araştırmacıların dediklerine göre âlem, insan üreten bir fabrika gibidir. Zaten eğer böyle olmazsa: yani insan-ı kâmil diye tabir edilen bilfiil insan âlemde var olmazsa, yaratılış düzeni bozulur. Çünkü yaratılıştan gaye insanın yaratılmasıdır. Diğer varlıklar (cemadat, nebatat ve hayvanat) insan için yaratılmışlardır ki bu hakikati Kur'an'da da görmek mümkündür.

İslam'ın asli inançlarında, yeryüzünün Hakk'ın hüccetinden arı olmayacağı ve her zaman için Allah'ın bir hüccetinin olacağı belirtil-

miştir ki, bu zamanda bu makamın mesuliyetini imam Mehdi (a.f) üstlenmiştir.

Yukarıda belirtilen bu hakikatler, dini metinlerde, özellikle de dualarda insan-ı kâmil hakkında zikredilmiş en yüce maarifleri teşkil eder. Örneğin Cami-i Kebir Ziyareti duasında Masum İmamlara (a.s) hitaben şöyle diyoruz: *“Selam üzerinize olsun! Ey Nübüvvet Ehl-i beyti (a.s)! Rahmet madeni, ilim hazinesi, kerametın esası, ümmetlerin önderi, halkların rehberleri, şehirlerin sağlam erkânı, ilahi sırların eminleri, Peygamberin dostları. Selam üzerinize olsun (ey) hidayet İmamları, karanlıklardaki aydın meşaleler, akıl sahibi ve halkın sığınağı, yüce misaller, dünya ve ahiret halkı için Allah'ın hüccetleri. Selam üzerinize olsun (ey) marifetullahın mahalli, ilahi bereketin nüzul yeri, ilahi hikmetin madenleri, ilahi sırların koruyucuları. Ben şahadet ederim ki siz Raşit İmamlar, ilahi emirlerin müttii, Hakk'ın tevhidinin erkânı, varlık âleminin ve halkın işlerinin nazırı, şehirlerdeki ilahi nurlar olup sıratı müstakime hidayet edicilersiniz. Allah işleri sizinle başlattı sizinle bitirir, sizin vesilenizle rahmet yağmurları yağar, göklerin ve yeryüzünün düzenini sizinle korur, sizin vesilenizle sorunlar giderilir ve uygunsuzluklar ortadan kalkar, eğer iyilikten ve hayırdan söz açılırsa sizler bunun evveli, aslı, kaynağı, başlangıcı ve sonusunuz.”*

Bunların yanı sıra dini metinlerde de insan-ı kâmil, ilahi feyzin vasıtası, yaratılışın ereksel illeti, tevhidin direği, hikmetin ve ilahi marifetin madeni ve Allah'ın varlık âlemini onunla yaratmaya başladığı ve onunla bitireceği gibi yüce tanımlarla karşımıza çıkıyor.

İnsan-ı kâmil ile ilgili yukarıda belirttiklerimiz sadece erkekler için geçerli değildir, Hz. Fatıma gibi en üstün kadın da insan-ı kâmilin en bariz örneğidir. İbni Eb-il Hadid Nehc'ül Belağa'nın şerhinde şöyle diyor: *“İslam Peygamberinden (s.a.a), Fatma'nın (s.a) kadınların efendisi olduğu şeklinde rivayet edilen mütevatir bir hadis vardır.”*

Kulların, insan-ı kâmil makamına nail olabilmelerinin sırrı şudur: İlahi hilafet makamı, insanlık makamıyla ilgilidir. Allah'ın halifesi olmanın sırrı isimleri öğrenmededir. Allah-u Teala buyuruyor ki: *“Allah bütün isimleri Âdem'e öğretti.”*⁵⁵ Öğrenme ve öğret-

menin mihveri insanın ruhudur. Beden ve ruhun birleşimi değildir. Zira âlim olan ruhtur ve ruhun da dışısı yahut erkeği olmaz. Dolayısıyla ilahi isimleri derk eden ruhtur. Netice itibariyle meleklerin muallimi olan insanın ruhudur. Başka bir tabirle Allah'ın halifesi insanın ruhu olduğu için dişilik ve erkeklik söz konusu değildir diyebiliriz. Öyleyse insan-ı kâmil makamına ulaşmak için erkek olmak şart olmadığı gibi kadın olmak da buna engel değildir. Bunu en açık şeklide Hz. Zehra'da görmekteyiz.

Büyük âlimlerimizden bazıları demişlerdir ki: insan-ı kâmil eğer erkek olursa tümel aklın sureti ve mazharı, eğer kadın olursa tümel nefsin sureti ve mazharı olur. Dolayısıyla vasilerin serveri, Peygamber Efendimizin (s.a.a) sırdaşı Hz. Ali (a.s), tümel aklın sureti ve bunun kâmil mazharıdır. Âlem kadınlarının serveri Hz. Fatma (s.a) ise tümel nefsin sureti ve mazharıdır.

O, on bir masum İmamın (a.s) annesidir. Rivayetlerde belirtildiğine göre Hz. Fatma'ya (s.a) aşırı muhabbetinden dolayı İslam Peygamberi (s.a.a) ona “**Ümmü Ebiha**” (babasının annesi) lakabını vermiştir. Allame Hâsanzade Amuli de Enfûsi tefsir esasınca Peygamberin (s.a.a) bu sözünün açıklamasında diyor ki: “Tümel akıl baba ve tümel nefis de anne olduğu için bütün varlık bunlardan zuhur etmişlerdir. Nurların ve faziletlerin annesi Hz. Fatma (s.a) tümel nefsin kâmil mazharıdır. Dolayısıyla o, son Peygamber (s.a.a) olan babasının annesidir.”

Hz. Fatma (s.a) hakkındaki yüce hakikatleri beyan etmekle birlikte diyorlar ki: “Bir insan için tasavvur edilen bütün boyutlar Hz. Fatma'da (s.a) tecelli etmiştir. O Melekuti bir kadındır. Tam anlamıyla insanlık nüshasıdır. O, âlemde insan suretinde zahir olan Melekuti bir varlıktır. Belki de bir kadın suretinde zahir olmuş ceberuti ilahi bir varlıktır. O, Peygamberlerin bütün özelliklerine sahip bir kadındır. Eğer erkek olsaydı mutlaka Peygamber olurdu. Melekuti, ilahi, ceberuti, mülki ve nasuti tecellilerin hepsi onda toplanmıştır. Tabiat mertebesinden gayb mertebesine ve ulûhiyetten fenaya kadar tüm manalar Hz. Fatma (s.a) için hâsıl olmuştur.”

Hakeza başka bir yerde Hz. Fatma (s.a) için diyor ki: “Hz. Fatma (s.a), *Ehl-i beyt* in (a.s) iftihar bir kadındır. O, aziz İslam'ın çehresinde parlayan güneş gibidir. Onun faziletleri ismet hanedanının

ve Resulü Ekrem'in (s.a.a) sonsuz faziletlerindendir. Biri onu övmeye kalkışırsa şüphesiz bunu gereği gibi yerine getiremez. Herkes kendi idraki oranında onun hakkında *Ehl-i beyt* ten (a.s) rivayet edilen hadisleri derk etmeye çalışmıştır. Fakat yine de onun gerçek mertebesi dillendirilmemiştir."

HZ. FATİMA (S. A) VE SOSYAL DEĞERLER

Toplumdaki değerler, toplumların sosyal hayatlarına dönük zaman içerisinde şekillenen "olması gerekenler" ve "olmaması gerekenler"dir. Bu değerler toplumların siyasi, kültürel ve sosyal farklılıklarıyla farklılık kazanabilir.

Örneğin siyasi istikrara sahip bir toplumda şekillenen toplumsal değerler, bu yönden eksiklikler yaşayan bir topluma oranla çok farklı olabilir. Belirli bir dini benimsemek veya hatta farklı coğrafyalarda olmak bile bu değerlerin çok farklılık kazanmasına yol açabilir.

Hız. Fatıma neredeyse hiçbir toplumsal değere sahip olmayan bir ortamda gözlerini dünyaya açtı. İnsani değerlerden yoksun, birtakım hurafe ve yanlış bilgiler üzere kurulu bir sosyal hayat süren dönemin Arapları, ancak birbirlerini öldürerek hayatta kalabiliyorlardı. Yeni doğan kız çocuklarını canlı canlı gömen bu topluluk, birçok insani değere de uzak durulması gereken yanlışlıklar olarak bakıyordu.

Bu değer karşısı yanlışlıkları, değer haline getirip onlara sınımsız sarılan topluma yüce Allah en sevdiği insanı elçi olarak gönderdi ve böylelikle bu toplum için en iyi toplum olma yolu açıldı. Ancak ne var ki yıllarca yanlış yöne giden bir toplumu bir anda doğruya yöneltmek o kadar da kolay olmayacaktı.

Böyle bir ortamda Hız Fatıma babasından aldığı erdemler ışığında yanlışları bertaraf eden bir simge olarak karşımıza çıkıyor. Cahiliye döneminde kadınlara yönelik yapılan yanlışlıklardan ve bu yönlerdeki yanlış sosyal anti değerlerden bahsetmişken günümüz kadınına farklı kıylarlarla yapılan muamelenin o gün yapılan muameleden çok da farklı olmadığını söylemeden geçemeyeceğiz.

Her ne kadar günümüzde artık kimse yeni doğan kızını canlı canlı mezara gömmüyorsa da farklı şekilde kadınlar ve kızlara yapılan değer karşısı eylemler, o gün yapılan yanlışlıklardan daha tehlikeli ve çok daha yıkıcıdır.

Hız Fatıma'nın hayatı, baştanbaşa yenilikler yaratmakla doludur, eski yanlışlıkları kaldırıp yerine gerçek değerleri yerleştirmek ve bu uğurda yılmadan çalışmak Hız Fatıma'nın hayatının her köşesinde gözden kaçmayan bir gerçektir.

Kadınların hiçbir değer taşımadığı bir dönemde Hız Fatıma'nın eli, Resulullah'ın öpücüklerinin en çok uğradığı yerdı. Erkek evladı olmayanların soysuz adlandırıldığı bir dönemde Hız Fatıma, babasının kevseriydi.

Hız. Fatıma'nın gözden kaçmayan dünyaya karşı isteksizliği ve dünya güzelliklerine gösterdiği itinasızlık, belki de günümüz kadınlarının en çok ihtiyaç duyduğu şeydir.

Hız. Fatıma'nın evliliği ve aile yaşamı toplumdaki eski yanlışlıkların kırıldığı bir diğer dönüm noktasıdır. Bu evlilik tarzı aslında yeni bir hareketin başlangıcı ve bir sosyal değerın temel taşlarıdır.

Aslında bu ailedeki fertlerin birçok davranışı aynı niteliği taşıyor ve sadece kendi asırlarının insanlarına hitap etmediği gibi birçok toplumsal değerın ana kaynağıdır da. Hız Fatıma, babası, eşi ve çocukları, her biri bir erdem kaynağı, adeta insanları ateşin içinden alıp cennete yerleştiren kişiler ve belki de bütün insanların hayatlarını bile borçlu oldukları bu insanlar hiçbir zaman dünya ve geçici güzelliklerine dönüp bakmadılar, sade bir hayat ve en fakir insanların hayat tarzı bir yaşam sürdürdüler.

İşte ancak bu insanlar diğer insanlara doğruyu gösterebilir, onları yanlışlıkların derinliklerinden ve öldürücü zevklerin sarhoşlğundan kurtarıp yeniden hayata döndürebilirler.

Hız. Fatıma, Cebrail'in uğrak yeri olan evde doğdu ve onun getirdiği öğretileri ilk ağızdan aldı. Bu öğretileri eksiksizce hayatına yansıtan bu yüce kadın bütün zamanlar kadınlarının efendiliği unvanıyla uyulması gereken en güzel örnektir. Sadece kadınlar değil, insanlık namına sahip olduğu büyük erdemler, erkeklerin de kılavuzudur.

Günümüz kadınlarının değerleri bu eksen üzerine şekillenmelidir, bu yüce kadının öğretilerinden esinlenerek ve kusursuz kişiliğinin yansıttığı mükemmel hayat tarzını örnek alarak kendi hayatlarına çeki düzen vermelidirler.

Hız. Fatıma'nın ilim ve bilgiye gösterdiği önem ve yine onun, büyük şehirlerde bile parmakla sayılacak sayıda kişinin okuma yazma bildiği bir dönemde ilmin zirvesine varması, günümüz kadınlarının ilim ve bilgiye ne denli önem vermeleri gerektiğini açıkça gözler önüne seriyor.

Dönemin en büyük bilgi paylaşım merkezi ve aracı olan cami ve minberi kullanarak insanları aydınlatmaya çalışan Hız Fatıma, bu davranışıyla, diğer adıyla "iletişim devri" olan günümüzdeki kadınlara çok şeyler anlatıyor.

Kadını bir ticari araç haline getiren günümüzün doymak nedir bilmeyen insan suratlı şeytanları, bu amaçlarına ulaşabilmek için bu araçları sonuna kadar kullandıkları gibi bu amaçlarını devam ettirmek için de bu araçları gece gündüz demeden kullanıyorlar.

Kadınları bilinçlendirmek ve onları bu tuzaklardan kurtarmak elbette ki herkesten çok bilinçli kadınların görevidir. Zira her işin inceliklerini o işin içinde olan kişi daha iyi bilir. Bilinçli erkekler her ne kadar da genel olarak kadınların köleleştirilmesine karşı olsalar da yine de bir kadının nasıl bu tuzaklara yakalandığını ve nasıl bu tuzaklardan uzak durması gerektiğini bir kadın kadar anlayamaz ve bu konuda bir kadın gibi fikir yürütemezler. Kuşkusuz kadınlar kadınların dilinden daha iyi anlarlar.

Hız. Fatıma'nın toplumdaki etkinliğini ve temelini attığı değerleri elbette ki sadece sosyal değerlerle sınırlandırmak doğru değildir. Zira Hız. Fatıma'nın siyasi ve ekonomik değerlerdeki rolü daha çok büyüktür.

Özellikle siyasi konulardaki etkinliği, tarih sayfalarını kısaca aralayan hiç kimsenin gözünden kaçmayacak niteliktedir. Ama burada konuyu daha fazla uzatmıyor, toplumlardaki bütün kadınların bir gün bilinçlenmesi umuduyla konuyu burada noktalıyoruz.

HZ. FATİMA'NIN

ÖRNEK DAVRANIŞLARINDAN BAZILARI

Hız. Fatıma'nın (s.a) elbetteki tüm davranışları örnektir. Fakat kitabımızın hacmini gözönünde bulundurarak davranışlarından bazılarını nakletmekle yetineceğiz.

Hız. Fatıma'nın Vefat Anındaki Davranışları:

Hız. Fatıma (s.a) vefat anlarında önce su istedi ve abdest aldı. Temiz bir elbiseye bürünerek kıbleye yüzünü çevirip şöyle bir duada bulundu:

- *"Allah'ım, ölümü bana getirdiğinde özlediğim ve seferden dönmüş sevgilimi karşılar gibi bir konumda beni bırak.*

Allah'ım, rahmet ve inayetini bana indir. Benim ruhumu pak ruhlar ve canımı salih canlar ve cenazemi mutahhar cenazelerle yan yana bırak. Amellerimi makbul amellerden kıl."

Bu dualarından sonra Hız. Fatıma (s.a) hicri 11. yılın 3 Cemadiü's-Sani gününde vefat etti ve insanlık alemine çok değerli miraslar bıraktıktan sonra Rabbine kavuştu.

Hız. Fatıma'nın (s.a)

Toplumsal Kültürü Islah İçin Çalışması

Hız. Fatıma'nın (s.a) vermiş olduğu mücadele alanları hayli fazladır, onlardan biri de, toplumsal lüktürü ıslah etmek ve kültür seviyesini yükseltmektir. Hayatıyla ilgili kaynaklara bakıldığında Fatıma (s.a) toplum içerisinde çözüm bekleyen çok sade meselelerden tutun da en karmaşık olanlarına kadar çözüm yolları bulmuş ve sorulan konulara cevaplar vermiştir. Çarpıklıklar, sapık düşünce ve eylemlere karşı amansızca mücadele vermiştir. Yaşamının sonuna dek topluma hak yolunu göstermiştir.

Tarihlerin naklettiğine göre bir gün bir kadın Hz. Fatıma'dan on tane soru sordu ve cevabını aldı. Fakat utanıp, artık sizi rahatsız etmeyeceğim dedi. Hz. Fatıma (s.a) şöyle buyurdu. *"Utanıp çekinmene gerek yoktur. İstedğin soruyu sorabilirsin. Çünkü Yüce Allah her bir soruya verdiği cevap konusunda sayısız sevap yazdırıyor."*

Allah aşkı ve sevgisi cennet kadınlarının efendisi Hz. Fatıma'nın kalp ve ruhuna öylesine işlemiştir ki, Allah'a hizmet etmekten büyük bir mutluluk ve zevk duyduğunu, her şeyden arınıp, Allah'ın cemalini temaşa etmeye çalıştığını söylüyordu. Hz. Fatıma (a.s.) ibadetin Rabb"ul aleminin marifetini kavramadaki özel anlam ve değerinin bilincinde olup, şöyle buyuruyordu:

"Kim ki Allah'a ihlâslı bir şekilde ibadet ederse, Allah katında en üstün maslahatla donanacaktır."

Kur'an-ı Kerim hakkında da şöyle buyuruyor: *"Kur'an-ı Kerim karanlıkları aydınlatan parlak bir nurdur. Kur'an, inananlarını cenneti rıdvana hidayet eden bir önderdir. Sizin dünyanızda üç sevgilim vardır. Bunlardan biri Kur'an'ın tilaveti, ikincisi Resulullah'ın yüzüne bakmak, üçüncüsü ise Allah yolunda infak yapmaktır."*

Hız. Fatıma'nın üstün özelliklerinden biri, başka insanların istek ve ihtiyaçlarını önemseyip karşılamaya çalışmaktı. İslam'ın bu gözde kadınının hayatında güzel bir kıssa ve öyküyle karşılaşırız. Gece vakti, İmam Ali'nin (a.s.) evinde güzel bir dua ve yalvarış sesi duyuluyordu. Çocuk yaşta olan İmam Hasan annesinin sözlerini duyuyordu. Sabaha kadar uyanık kalıp, sevgili annesinin dualarını dinlemeye çalışıyordu.

Hız. Fatıma Allah'a yalvarıp dua ediyordu. O, halkın mutluluğu, yoksullarla komşuların dilek ve ihtiyaçlarının karşılanması için dua ve niyazda bulunuyordu. Fakat kendisi ve hane halkı için dua etmiyordu. İmam Hasan (a.s.) bu dua biçiminden hayrete düştü. Annesi Fatıma'nın namaz ve duasının bitmesini bekledi, daha sonra annesine sordu: *"Anneciğim niçin herkes için dua edip, niyazda bulundun da, kendin ve ailen için dua etmedin?"* Hız. Fatıma, güzel yüzlü evladına bakınıp, gülümseyerek buyurdu ki; *"Evladım, ilkin komşu, sonra kendimiz için dua ve istekte bulunmalıyız."*

Hız. Fatıma'nın parlak hayatının bir özelliği de, siyasi, toplum-

sal ve kültürel faaliyetler ve kendi kendini kemallerle donatma çabalarının yanı sıra, tarih yapan, beşeri toplumun tarih çığırını değiştiren evlatlar yetiştirmesiydi.

Hız. Fatıma öylesine mutlu, ihlaslı, muttaki ve pak aile hayatı kurmuştur ki, İmam Ali (a.s.), sevgili eşi Hız. Fatıma hakkında şöyle buyurmuştu: *"Fatıma, hiçbir zaman beni asla rencide etmedi ve benden azar işitmedi. Ben hiçbir zaman onu herhangi bir işe zorla -madım, o da bana hiçbir saygısızlık yapmadı. Allah'a and olsun Fatıma'yı asla öfkelenendirmedim. Onun yüzüne baktığımda bütün hü -zün ve gamım kayboluyordu ve acılarla dertlerimi de unutuyordum."*

İslam dininin yüce kadınının yaşamının en parlak noktası bireysel, ailevi ve sosyal yaşamını bütünleştirmesi ve çalışkan, fedakar ve mücadeleci bir kadın olarak simge haline gelmesiydi. Hız. Fatıma o dönemin kadınlarının zillet ve karanlık dolu yaşamına son verdi. Hız. Fatıma bir yandan yüce Allah'a taparken öbür yandan Resulullah efendimizin evinin parlayan nuru oldu.

Hız. Fatıma sosyal ve siyasi arenada boy gösteren Müslüman bir kadinken aynı zamanda babasının en yakın azizi olma özelliğini de taşıyor, ilahî konumuna saygı duyuyor ve sürekli Resulullah diye hitap ediyordu.

Hız. Fatıma eşinin en yakın dostuydu, öyle ki Hız. Ali (a.s.) eşi hakkında şöyle buyurur:

"Fatıma'nın bakışı ile acılarımı unutuveriyorum."

Hız. Fatıma küçük bir evde büyüyen, ancak tarihin büyüklüğü kadar ebedi hamasetler yaratan çocukların annesidir. O da tüm insanlar gibi bu dünyada yaşadı, ancak hiçbir zaman bu dünyadan korkmadı ve ona gönül bağlamadı.

Hız. Fatıma dünya ve maneviyat arasında denge sağlamanın mümkün olduğunu ispatladı. Ve yine Hız. Fatıma herkes gibi bu dünyada yaşadı ve tüm güzelliklerinden yararlandı, ancak esas gönlü, yüce Allah için çarpıyordu.

Hız. Fatıma üstün ve ebedi bir örnektir. Çünkü Kur'anî talimatı yaşamının her alanında en iyi şekilde uyguladı. Peygamber efendimizin tabirine göre **"Hız. Fatıma haktan başka düşünmedi ve yapmadı."**

Resulullah efendimiz kızını “**Ümmi Ebi ha**” yani babasının annesi olarak adlandırdı. Bu tabire göre Hz. Fatıma güçlü bir destekçi olarak her zaman babası resulullah efendimizin yanında yer aldı. Hz. Fatıma eşi Hz. Ali ile ortak yaşamında da aynı rolü en iyi şekilde ifa etti. Toplum doğru yoldan saptığından Hz. Fatıma islam emellerini savundu, evlere gitti ve halkı sapkınlıkla mücadeleye davet etti. Bu yüzden Hz. Fatıma, herkesin insanlık dersi alabileceği bir insandır.

Günümüzde İslam dinini kabul edenler kadının gerçek kimliğini Hz. Fatıma’nın (a.s.) şahsiyetinde arıyor ve büyük bir aşk ve inançla onu örnek alıyor. Hz. Fatıma’nın şahsiyeti, islam dininde kadın erkek eşitliğinin yüzeysel bir konu olmadığını, esas meselenin kadın ve erkeklerin eşit haklarının korunması olduğunu ispatlıyor. Gerçekte Hz. Fatıma’nın yaşam tarzını izlemek günümüz kadınına saygınlık kazandırmak anlamındadır.

HZ. FATİMA'NIN (S. A) DOĞUM VE VEFAT TARİHİ

Hiz. Fatıma'nın doğum tarihi hakkında İslâm alimleri arasında birçok ihtilaf vardır. Ehl-i sünnet bilginlerinin birçoğu onun doğumunu Bi'set'ten (Resulullah'a peygamberliğin gelişinden) önce biliyorlar. Abdurrahman b. Cevzi "Tezkiretü'l-Havas" kitabında s.306'da şöyle kaydeder: "Tarih yazarları Fatımatu'z-Zehra'nın Kureyş'in Mescidü'l-Haram'ı yapmakla meşgul oldukları yılda, yani Bi'set'ten beş yıl önce doğduğunu kaydetmişlerdir.

Muhammed b. Yusuf Hanefi "Nezmü Dürerü's-Simteyn" adlı eserinin 175. sayfasında şöyle der: "Fatıma, Kureyş'in Kâbe'yi yapmakla meşgul oldukları yılda dünyaya geldi."

Taberî de "Zehairu'l-Ukba adlı kitabının 53. sayfasında şöyle nakleder: "Fatıma, Kureyş'in, Kâbe'nin evini yapmakla meşgul oldukları yılda dünyaya geldi. O vakit Resulullah (s.a.a) 35 yaşındaydı.

Ebu'l-Ferec, "Mekatilu't-Talibin" adlı eserinin 30. sayfasında şöyle kaydeder: "Fatıma Bi'set'ten önce Kâbe'nin bina edildiği yılda meydana geldi."

Şii alimlerinin çoğunluğu da, örneğin "İbn Şehraşub", "Menakib" adlı eserinde c.3, s.357'de, Kuleynî "Usul-u Kafi" adlı eserinin c.1, s.458'de, Meclisi "Biharü'l-Envar"ının c.43, s.6 ve "Hayatü'l-Kulüb"ünün c.2, s.149'da, Muhaddis-i Kummî "Münteha'l-A'mal" adlı kitabının c.1, s.94'de, Muhammed Taki Sipehr "Nasihu't-Tevarih"inin s.17'de; Ali b. İsa "Keşfu'l-Gumme"sinin c.2, s.75'de, Taberî "Delailü'l-İmamet" adlı kitabının s.10'da; Feyzi Kaşanî "Vafi"sinin c.1, s.173'de ve diğer birçokları da kitaplarında Hiz. Fatıma'nın (s.a)

Bi'set'ten beş yıl sonra dünyaya geldiğini yazmışlardır. Delilleri ise bu konu hakkındaki İmam'lardan nakledilen hadislerdir. Ebu Basir, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Cemadî'l-Ahir'in yirmisinde, Resulullah (s.a.a) kırkbeş yaşındayken o (Fatıma) dünyaya geldi. 8 yıl Mekke'de, 10 yıl da Medine'de babasıyla yaşadı.

Değerli babasından sonra 75 gün hayatta kaldı. Cemadî'l-Ahir'in üçüncü günü Hicretin onbirinci yılında vefat etti. (Delailü'l-İmamet, s.10)

Habib-i Sicistanî şöyle diyor: Hz. Ebu Cafer'den (a.s) şöyle buyurduğunu duydum: "Muhammed'in kızı Fatıma, beş yıl Resulullah'ın Bi'set'inden sonra doğdu. Vefat ettiğinde mübarek ömründen 18 yıl, 75 gün geçiyordu. ⁵⁶

Said b. Müseyyib şöyle diyor: Hz. Ali b. Hüseyin'e (a.s): "Peygamber hangi yılda Fatıma'yı Ali (a.s) ile evlendirdi?" diye sordum; buyurdular ki: "Hicretten bir yıl sonra; o tarihte Fatıma dokuz yaşında idi." ⁵⁷

"Feridü's-Simtayn" kitabında, c.1, s.88'de şöyle yazıyor: "Ebu Bekir ve Ömer Resulullah'tan (s.a.a) Fatıma ile evlenmeyi rica ettiler; Hazret cevaplarında: "Daha küçüktür" buyurdu. Ama Ali b. Ebi Talip Resulullah'a (s.a.a) Fatıma ile evlenme teklifinde bulunduğu anda Hazret kabul etti." Bu rivayet Fatıma'nın Bi'set'ten sonra doğmasıyla daha uygundur. Çünkü Bi'set'ten önce doğmuş olsaydı, o zaman 18 yaşında olurdu; 18 yaşındaki bir kız artık küçük değildir. Bu çeşit hadislerden, Fatıma'nın doğumunun, Resulullah'ın (s.a.a) Bi'set'inden sonra vaki olduğu anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere İslâm alimleri arasında, Hz. Fatıma'nın doğum tarihi hususunda çok ihtilaf vardır. Fakat *Ehl-i beyt* imamları o hazretin doğumunu Bi'set'ten beş yıl sonra bildikleri için sözleri, Ehl-i sünnet tarihçilerinin sözlerinden öndedir. Zira Resulullah'ın *Ehl-i beyt*i ve Fatıma'nın evlatları annelerinin yaşını başkalarından daha iyi biliyorlardı!

56) *Usul-i Kafi*, c. 1, s. 457

57) *Revzatu'l Kâfi*, s. 281, Necef baskısı, yıl: 1385 H.

Şöyle bir soru akla gelebilir: “Hatice, Biset’in onuncu yılında vefat etti; vefat ettiğinde 65 yaşındaydı. Binaenaleyh, şayet Fatıma Bi’set’in beşinci yılında doğmuş olursa Hatice’nin 59 yaşında hamile olması gerekir. Böyle bir yaştaki kadının da hamile olması pek de inandırıcı olmamaktadır.

Akla gelebilecek böyle bir sorunun cevabını iki yolla vermek mümkündür: Birincisi, Hatice’nin vefat ettiğinde 65 yaşında olması kesin değildir. İbn Abbas’ın sözüne göre Hatice, Fatıma’ya hamile olduğunda 48 yaşlarındaydı. Zira İbn Abbas şöyle diyor: Hatice, 28 yaşında peygamberle evlendi. ⁵⁸

İbn Abbas’ın sözü de diğerlerinin sözünden üstündür. Çünkü Peygamber’in akrabaları kendi dahili durumlarını başkalarından daha iyi biliyorlar. Bu rivayete göre Hatice, Resulullah’ın Bi’set’inin zamanında 43 yaşındaydı. Fatıma’nın doğduğu yıl olan Bi’set’in beşinci yılında 48 yaşlarındaydı, bu yaşta hamile olmak ise normaldir.

İkincisi: Şayet İbn Abbas’ın sözünü kabul etmezsek ve Hatice’nin 40 yaşında evlendiğini söylersek, buna göre 59 yaşında hamile olması gerekir. Yine bu da mümkün olmayan birşey değildir. Çünkü Fakih ve bilginler, Kureyş kadınlarının 60 yaşına kadar adet gördüklerini yazmaktadırlar; o taktirde bu yaşlarda hamile olması mümkündür. Hatice de Kureyş kabilesinden olduğundan dolayı bu kaideye dahildir.

Ayrıca kadının bu yaşlarda ender de olsa hamile olması bir gerçektir. Tarihte ve günümüzde bu yaşlarda hamile olan birçok kadına raslamaktayız. Hatice’nin de bu ender kadınlardan olmasının ne sa-kıncası vardır?

Hız. Fatıma’nın doğum tarihindeki görülen ihtilaflar, dolayısıyla evlilik ve vefat zamanındaki yaşına da sirayet etmiştir. Zira doğum tarihini Bi’set’ten beş yıl önce kabul edersek, evlilik çağında 18, vefat zamanında da 28 yaşlarında olması gerekir. Fakat Bi’set’ten 5 yıl sonra doğmuş olursa, evlilik zamanında 9, vefat zamanında da takriben 18 yaşında olması icab ediyor.

Hız. Fatıma'nın Vefat tarihine gelince:

Hız. Fatıma'nın (s.a) hicri onbirinci senesinde vefat ettiğinde kuşku yoktur. Çünkü Resulullah (s.a.a) hicri onuncu yılında Veda Haccı'nı yapmış ve onbirinci senesinin başlarında da vefat etmiştir. Tarihçiler, Hız. Fatıma'nın (s.a) babasının vefatından sonra bir yıldan daha az bir süre yaşadığı hususunda görüş birliği içindedirler.

Bazıları Fatıma'nın, Resulullah'tan (s.a.a) sonra altı ay, bazıları doksanbeş gün, bazıları yirmibeş gün, bazıları yetmişbeş gün ve bazıları da bundan daha az yaşadığını kaydetmişlerdir.

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir.

- Fatıma (s.a), hicretin on birinci senesinin cemaziyül ahir ayının üçüncü gününe denk gelen salı günü vefat etmiştir.”⁵⁹

Cabir b. Abdullah el-Ensari'den (r.a) şöyle rivayet edilmiştir:

Peygamberimiz (s.a.a) vefat ettiği zaman Fatıma'nın yaşı onsekiz yıl yedi aydı.⁶⁰

İmam Muhammed Bakır'dan (a.s) da şöyle rivayet edilmiştir:

Fatıma vefat ettiği zaman yaşı onsekiz yıl yetmişbeş gündü.

Ebu'l-Ferec İsfahanî şöyle der:

Fatıma (s.a), Resulullah'ın vefatından kısa bir süre sonra vefat etmiştir. Bu sürenin ne kadar olduğu hususunda ihtilaf vardır. En fazla olduğunu söyleyenlere göre altı ay, en az söyleyenlere göre de kırk gündür. Fakat İmam Muhammed Bakır'dan (a.s) gelen sahih bir rivayette Fatıma'nın (s.a) Peygamberimizden (s.a.a) üç ay sonra vefat ettiği belirtilmektedir.⁶¹

59) *Delailu'l-İmame*, Tabaeri, s. 45; *Keşfu'l-Gumme*, c. 1, s. 53

60) *Menakıbu Âl-i Ebi Talib*, c. 2, s. 357.

61) *Keşfu'l-Gumme*, s. 128.

13. BÖLÜM

*** EHL-İ SÜNNET’TE EHL-İ BEYT SEVGİSİ**

*** EHLİ BEYTİ SEVMEDE ŞİA İLE SÜNNİ ARASINDAKİ
İNCE FARKLILIKLAR**

EHL-İ SÜNNET’TE EHL-İ BEYT SEVGİSİ

Rasul-ü Kibriya’nın (s.a.a) *Ehl-i beyt*’inin yalnızca Şii Müslümanlarca değil, Ehl-i sünnet nezdinde de yüce makamlarının bulunduğu, inkarı mümkün olmayan bir gerçektir.

Ehl-i sünnet büyüklerinden bazılarının *Ehl-i beyt* karşısında olmaları, onların tümünün *Ehl-i beyt*’e karşı oldukları anlamına gelmez. Zira, Hz. peygamber’i (s.a.a) o kadar önemseyen bir milletin, onun *Ehl-i beyt*’ini (ev halkını) önemsememeleri imkan dahilinde olamaz.

Aslına bakılırsa, Emevi ve Abbasi hükümetleri tarafından tarihte *Ehl-i beyt* aleyhine gerçekleştirilen birçok olaylar ve onların zehirli propagandaları sonucu, Ehl-i sünnet Müslümanlar, o yüce insanları hakkıyla tanıyamamış, tanıyanlar ise onları (*Ehl-i beyt*), Hz. Peygamber’in (s.a.a) halifelerine karşı olarak tanımışlardır.

Ehl-i sünnet’in büyük yazarlarından Zamahşeri ve Suyuti, Emeviler (Muaviye) döneminde, bütün islam coğrafyasında yer alan yetmiş bin cami kürsüsünden (haşa) Hz. Ali’ye lanet okutulduğu hususunu kaydetmişlerdir.

Ehl-i sünnet medreselerinde ders kitabı olarak okutulan ve “Nesefiye” inancına şerh olarak yazılan “Nebras” isimli kitapta şöyle kaydedilir: “Muaviye döneminde ortaya çıkan bidatlardan birisi, Cuma hutbelerinde, hatiplere, (haşa) Hz. Ali için lanet okutulmasıydı. Bu kötü sünnet, yine Emevi Halifelerinden olan Ömer b. Abdülaziz tarafından kaldırıldı ve onun yerine, hutbelerde şu ayetin okunması istendi: **“Şüphesiz Allah, adalet ve iyiliği emreder.”** ¹ Hanefi

mezhebine mensup Cuma imamları hala, şimdi dahi bu ayeti okumaktadırlar.

Katı *Ehl-i beyt* düşmanı olan Emevi ve Abbasi sultanları, Ehl-i sünnet olmamalarıyla birlikte, sürekli olarak Ehl-i sünnet'e şu telkinde bulunmuşlar: "*Ehl-i beyt'i sevmek Şiiliğin alametlerindendir, dolayısıyla Ehl-i beyt'i sevmek, Ehl-i sünnet olmakla bağdaşmaz!*" Bundan dolayıdır ki, kimi Ehl-i sünnet alimleri Emevi ve Abbasi'lerin bu oyunbazlıklarının tesiri altında kalarak, ya; Gazi b. Hallekan gibi: "*Ehl-i beyt sevgisiyle, Ehli sünnet inancı birarada olamaz.*"² diye görüş belirtmişlerdir, ya da "*Ehl-i beyt*" kavramının içerisini Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'den boşaltmış, yerini Resulullah'ın (s.a.a) eşleriyle veya tüm Abdülmuttalıp oğullarıyla ya da tüm Müslümanları koyarak doldurmuşlardır.

Emevilerin *Ehl-i beyt*e karşı oynadıkları bu oyun, Müslümanları hayli etkisi altına almıştır. Öyle ki Emeviler döneminde Müslümanlardan büyük bir bölümü Hz. Ali'yi dördüncü halife olarak dahi bilmiyorlardı. Cuma hutbelerinde üç halifeye ve (Şam, Güney Afrika ve Endülüs/İspanya gibi bazı bölgelerde, üç halifeyle birlikte) Muaviye'ye de selam gönderiyorlardı.³ Çok az bir bölgede *Ehl-i beyt*'in makamı ve hilafete daha layık oldukları kabul ediliyordu.

İşte Emevi'lerin *Ehl-i beyt*e karşı uyguladıkları böylesine bir sıkıyönetim döneminde, Abdullah b. Şaddad leysi arzusunu şöyle dile getiriyordu; "*Keşke kimse bana müdahale etmese de Ali'nin faziletlerini bir anlatabilsem!*"⁴

Abdurrahman b. Ebi Leyla da, hadis naklederken Hz. Ali'nin adını ağzına almaktan korktuğundan, O'nun adı yerine: "*Resulullah'ın ashabından birisi bana dedi...*"⁵ cümlesini kullanıyordu.

Hasan-ı Basri ise, Hz. Ali'den "*Ebu Zeynep*" diye söz ederdi.⁶

Emeviler yıkılıp, yerlerine Abbasiler gelince, *Ehl-i beyt*'in o makus kaderi hiç değişmedi. Hatta daha da kötüleşti. *Ehl-i beyt* ile öz amca çocukları olan Abbasiler, "*Hilafet Ehl-i beyt'in hakkıdır*" sloganıyla yola çıkmış, fakat iktidarı elde ettikten sonra, Emevilerden da-

2) Seyit Razi Rezevi, *Kezebu Ala's-Şia*, s. 332

3) İbn-i Teymiye, *Minhacu's-Sünnetin'n-Nebeviye*, c. 4, s. 162

4) *Ehl-i Sünnete göre Ehl-i Beyt*, S. Ebu'l Hasan Bakırî, s. 11

5) a.g.e. s. 11

6) İbn-i Şehr-i Aşub, *Menakub-i Ali b. Ebu Talib*, c. 2, s. 174

ha fazla onlara zulüm ve baskıda bulunmuşlardı. Sebebi malum! Zira “Saltanat kimden olursa olsun aynı şekilde işler! Varlığını zulme borçludur! Zaten zulmetmezse, ayakta duramaz!” Kur’an: **“zalimler, kafirlerin ta kendisidir”** diye buyurduğu için olsa gerek Hz. Ali şöyle der: “Sultanlara yakınlık duyanlar, cehenneme en yakın olanlardır.”

Abbasiler döneminde *Ehl-i beyt*’e karşı zulüm daha da artınca, şairlerden birisi olayı şiirinde şöyle dillendirir:

“Keşke Mervanoğullarının zulmü bize dönse

*Keşke Abbasilerin adaleti cehenneme girse.”*⁷

Diğе bir şiirde ise şöyle der:

*Allah’a and olsun ki, Abbasilerin Alevilere ettiği zulmün onda birini Emeviler etmedi.”*⁸

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: “*Ehl-i beyt*, mademki tarihte bu kadar zulüm ve baskıya maruz kalmış ve yaşadıkları dönemin hakim iktidarlarına muhalefet etmiş ve yine dostları o kadar sıkı takip altında tutulmuşlarsa, neden günümüz İslam aleminde onların muhabbet ve sevgilerinin farz olduğu hususunda ittifak hasıl olmuştur?”

Neden onlar (*Ehl-i beyt*) bütün Müslümanlarca evliyaullah olarak zikrediliyorlar?

Nasıl oldu da tarihin bir döneminde kendisine cuma hutbelerinde (haşa) sövülen Ali, dördüncü halife olarak zikredilebildi?

Neden bugün Cuma hutbelerinde üç halifeden sonra Hz. Ali’ye de selam gönderilmektedir? Hatta bazı yerlerde Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e de selam gönderilmekle birlikte, isimleri dahi camilerin duvarlarına resmedilmektedir?

Nasıl oldu da Ehl-i sünnet içerisinde, *Ehl-i beyt*’in faziletleri hakkında bu kadar kitap yazıldı? Onların baş düşmanları Muaviye, Yezid, Mervan, Haccac v.s gibi isimler Ehl-i sünnet Müslümanlarca çocuklarına isim olarak koyulmazken, neden Ali, Fatıma, Hasan ve

7) Şeyh Bakır Şerif Kureyşi, *İmam Rıza’nın Hayatı*, c. 2, s. 199; Ali b. Muhammed Alavi, *El-Mecdu Fi Ensabi’t-Talibin*, s. 74

8) Mirza Nuri, *Müstedrekü’l Vesail*, c. 1, s. 15; S. Cafer Murtaza, *İmam Rıza’nın Hayatı*, s. 96

Hüseyin isimleri bu kadar yaygın bir hal aldı? Acaba bunların tümü, Ehl-i sünnetin de *Ehl-i beyt*'i sevdiğinin göstergesi değil midir?

Şunu belirtmek gerekir ki, Ehl-i sünnet ile Emevîlik ayrı şeylerdir. Adı üzerinde Ehl-i sünnet/Sünnet Ehli demek, Hz. Peygamber (s.a.a)'ın yolunu, davranışını, ahlakını ve hareketlerini örnek alıp, kendini ona uyarlamaktır. Ehl-i sünnet olan bir Müslümanın, *Ehl-i beyt*'ini (ev halkını) sevmeyen bir beygamber tasavvur etmesi mümkün olur mu hiç? Bundan dolayıdır ki tüm Ehl-i sünnet, Resulullah'ı (s.a.a) sevmenin farz olduğunu kabûl ile birlikte, onun *Ehl-i beyt*'ini sevmenin de farz veya en azından vacip olduğunu söylemişlerdir. Yani Hz. Muhammed'i (s.a.a) sevmek ne kadar farz/vacip ise, Ali'yi, Fatıma'yı, Hasan ve Hüseyin'i de sevmek o kadar farz/vacipdir demişlerdir!

Demek oluyor ki, *Ehl-i beyt* gerçeğinin ortaya çıkması konusunda, Ehl-i sünnet alimlerinin çok büyük emekleri olmuştur. Zira eğer Ehl-i sünnet alimleri, *Ehl-i beyt*'in sevgisini ve onların faziletlerini anlatmayıp, kaynaklarında nakletmemiş olsalardı Ehl-i sünnet mensupları bu gerçekleri o kadar da rahat kabullenmeyeceklerdi. Zira, Emevî ve Abbasi hakim güçlerin *Ehl-i beyt* aleyhinde yapmış oldukları onca zehirli propagandalar buna engel oluyordu, *Ehl-i beyt*'in faziletlerini Şiilerin anlatması ve onlarla ilgili Hz. peygamber'den (s.a.a) hadisler nakletmesi de, Ehl-i sünnet toplumunda pek de tesir etmiyordu. Bunun nedeni, Emevîlerin Şii aleyhine yapmış oldukları zehirli propagandasıyla birlikte, gûlat'ın (*Ehl-i beyt* hakkında aşırıya kaçıp sapık inançlar uyduran ve kendilerini Şii olarak adlandıranların) uyduruk hadisleriydi.

Bundan dolayıdır ki, Ehl-i sünnet'in Rical ilminde, ravinin Şii oluşu (onların tabiriyle "Rafîzî" oluşu) o rivayetin zayıf olduğunun en açık bir kanıtıdır. Hatta Ehl-i sünnet alimlerinin güvenilir söyledikleri Şii bir kişinin naklettiği hadislerin bile kabulünün mümkün olamayacağı söylenilmektedir. Şii alimlerin kendi görüşlerini ispat etmek için Ehl-i sünnet usulüne göre onların kaynaklarına uymalarının nedeni bu olsa gerek. Nitekim "el-Gadir" kitabının sahibi Allame Emîni de öyle yapmıştır.

Şuraya gelmek istiyorum:

Ehl-i sünnet'in büyük alimleri, Emevî ve Abbasi hükümdarları-

nın o kadar korkunç kan dökücülüklerine rağmen, şayet her türlü tehlikeyi göze alarak *Ehl-i beyt*'in faziletlerini anlatabilmiş ve kaynaklarında nakledebilmişlerse, onları takdir etmek ve bütün insanlara tanıtmak gerekir. Bunların birçoğu fakih ve içtihad sahibi kimselerdir. Bir çoğu açıktan açığa *Ehl-i beyt*'in izinde olduklarını ilan etmemelerine rağmen, şifreli sözler ve gizli işaretler ile onların hakkaniyetini tebliğ etmişlerdir. En azından onlar ile ilgili faziletleri kaynaklarında kaydetmişlerdir.

Eğer o gün onlar o gerçekleri yazmış olmasalardı, bugün İslâm toplumunun büyük bir bölümüne Emevi zihniyeti (vahhabilik) hakim olurdu. Onlar ile *Ehl-i beyt* taraftarlarının (Şiilerin) arasındaki bağ da, Emeviler ile şehid Hicr b. Ady ve on arkadaşı gibi olurdu. Hiçbir *Ehl-i beyt* taraftarının kellesi kendisine ait olmazdı! Dolayısıyla *Ehl-i beyt*'den de hiçbir eser kalmazdı. (Haşa) Ancak küfür ile yad edilirlerdi.

Günümüz sünni dünyasında *Ehl-i beyt* imamları en azından veli/evliya olarak kabul görmektedir. Şayet Ehl-i sünnetin büyük alimleri onları öyle tanımlamamış olsaydı, aynen Muaviye'nin dönemi gibi, ne Şiileri kabul ederlerdi ne de *Ehl-i beyt* imamlarını!

Hasılı; "*Ehl-i beyt*, Ehl-i sünnet dünyasında onların büyük alimlerinin vasıtası ile varolmuştur" dersek abartılı söylemiş olmayız. Bu nedenle, *Ehl-i beyt*'i anlatan ve onların faziletlerini aktaran Ehl-i sünnet alimlerini taktir etmek gerekir. Gelecek nesilleri de bu konuya teşvik etmek lazım. Nitekim *Ehl-i beyt* imamları ve alimlerinden birçoğu, geçmişte bu tür alimleri farklı şekillerde taktir ve taltif etmişlerdir. İmam Cafer Sadık'ın (a.s) binlerle ifade edilen öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun Ehl-i sünnetten olduğu bildirilmiştir. Buradan anlaşılan o ki, Ehl-i beyt imamları, insanların mezhebi boyutlarına değil, dini boyutlarına önem vermişlerdir.

Ömer b. Abdülaziz hakkında, *Ehl-i beyt* imamlarından Hz. Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: "*Her kavmin bir necibi vardır, Emevilerin necibi ise Ömer b. Abdülaziz'dir.*"⁹

Seyit Rezi, Ömer b. Abdülaziz hakkında şöyle der: "*Ey Ömer b. Abdülaziz! Emevilerden bir civanmert için gözyaşı dökmek gereksey -*

9) Şeyh Tusi, *el-Hilaf*, c. 1, s. 264; Allame Hilli, *Müntehi'l-Metleb*, c. 2., s. 98

di, ben senin için gözyaşı dökerdim, mümkün olsaydı sana mükafat verirdim, zira sen bizi küfür ve sövgüden kurtardın."

Her ne kadar Ehl-i sünnet büyük alimlerince *Ehl-i beyt* ile ilgili bütün gerçekler ortaya konulmuş ve *Ehl-i beyt*'e karşı saygısızlık ortadan kalkmışsa da yine de kendi büyük alimlerini dinlemeyip nefsi davranan, saygıda kusur eden ya da yeterince saygıda bulunmayan bazı kişilere rastlamak mümkündür. Hatta bazen Emevi zihniyetli gruplarla da karşılaşılıp, onlardan Emevî muamelesi görmek de mümkün olabilir! Bunu unutmamamız lazım ki, Emeviler ölmüş ama zihniyetleri hep yaşayacaktır.

Şii din alimlerinin şu an üzerinde durdukları konu, *Ehl-i beyt*i Resulullah'ın (s.a.a), İslam ümmetinin vahdet/birlik noktası olabileceği ve ümmetin "*Kur'an ve Ehl-i beyt*" etrafında birleşebilecekleri gerçeğidir. Ancak dikkat edilmesi gereken konu, *Ehl-i beyt*'in hangi yönünün vahdet/birlik noktası olabileceği hususudur. Sevgi, kaynak, ilim, siyasi liderlik, irfanî liderlik, batınî hilafet v.s.! Bizim takip etmemiz gereken şudur: "Acaba *Ehl-i beyt*'in bu hususiyetlerinin hangisi Ehl-i sünnet içerisinde konu edilmektedir ve bunların hangisi ümmet içerisinde ittihat kaynağı teşkil edebilir?

Ehl-i sünnetin eski alimleri, her ne kadar *Ehl-i beyt* imamlarının siyasi liderlikleri ile ilgili kabulleri, Hz. Ali ve Hz. Hasan ile sınırlı kalmışsa da, fakat tasavvuf kollarının (biri hariç) tamamına yakını *Ehl-i beyt* imamlarına ulaşmaktadır. Böylece sünni tarikatlar, *Ehl-i beyt* imamlarının batınî hilafetliklerini ve irfani liderliklerini kabul ettikleri gibi, onların ilimlerini de kendilerine kaynak göstermişlerdir. Sevgilerini ise, tasavvuf ilkeleri arasına yerleştirmişlerdir!

Muasır sünni alimlerin *Ehl-i beyt*'e bakışları da hayli dikkat çekicidir. Emevi siyasetinin tesirinde kalan eski sünni alimlerden büyük bir kesim, dört mezhep dışında kalan diğer mezhepleri "fırka-i dalle/sapık fırka" olarak kabul ederken, günümüzdeki el-Ezher'in reislerinden "Şeyh Mahmut Şaltut" gibi bir kısım tanınmış alimler, "Caferi" mezhebine göre amel etmenin de doğru olduğu hususunda fetvalar yayınlamışlardır. Bu da şunu gösteriyor ki, muasır alimlerin *Ehl-i beyt* ve taraftarları hususundaki görüşleri, git gide Emevi tasallutundan uzaklaşmaktadır ve bunun kendisi İslam tarihinde

emsali görülmemiş bir asabiyyet devrimidir.

Bizler, geçmişten daha ziyade, günümüzdeki Ehl-i sünnet alimlerinin bizlere ve *Ehl-i beyt*'e nasıl baktıklarına dikkat etmeliyiz! Acaba günümüzde yaşayan kardeş Ehl-i sünnet alimlerinin bizim ve *Ehl-i beyt*'in hakkındaki düşünceleri nelerdir? Bizim ve *Ehl-i beyt* hakkındaki geçmiş eski alimlerinin görüşlerini ne derecede kabul ediyorlar?

Mümkün olduğu kadar burada, bu öngörülere de yer vermeye çalışacağız.

EHİLİ BEYTİ SEVMEDE ŞİA İLE SÜNNİ ARASINDAKİ İNCE FARKLILIKLAR

Ehl-i sünnet alimleri eserlerinde, Hz. peygamber'i (s.a.a) sevmenin ve ona itaat etmenin dini bir görev olduğunu ayet ve hadislerle delillendirdikten sonra, onun hane halkını sevmenin gereğini ve onların faziletlerini de anlatmaktadırlar.¹⁰ *Ehl-i beyt* ve *Ehl-i beyt*'in fazilet ve üstünlüğüne dair doğrudan veya dolaylı olarak temas eden ayetlerin varlığını da kabul ederler.¹¹ Yine birçok hadiste de onlara sevgi beslenmesi istenmiş ve bu husus Hz. peygamber'i (s.a.a) sevmenin bir gereği sayılmıştır.¹² Bu sebeple peygamberin aile ve yakın akrabası, sünni Müslümanların nazarında müstesna bir mevkiye sahip olmuştur. İmam şafii de bir şiirinde Ehl-i beyt'e olan sevgisini şöyle ifade eder.

Ey binitli kişi! Mina'daki o taşlıklılı yerde dur

Ve oranın taşlı yerlerinde oturanlarla kalkıp gidenlere kulak ver.

Seher vaktinde tıpkı taşan Fırat nehrinin ahengiyle

Hacılar Mina'ya doğru dolup taşıdığında

10) Bkz. Ebu'l-Mu'in en-Nesefi, *Tefsiratu'l-Edille*, Thk. H. Atay/Ş. Ali Düzgün, Ankara 2003, II, 514-533; Şah Velîyullah Dihlevî, *Huccetullahi'l-Baliğa*, çev. M. Erdoğan, İstanbul, 1994, II, 676-677

11) Bkz. Âl-i İmran 3/61; el-Ahzâb, 33/6, 28-34-53

12) İbnu'l-Haceri'l-Heytemî, *es-Sevaiku'l-Muhrika*, Kahire, 1308, s, 87-127

Bil ki eğer Muhammed'in Ehl-i beyt'ini sevmek bir rafizilik (taşkınlık) ise ins ve cin alemleri şahadet etsin ki (o halde ben) bir rafiziyim.

13

Âl-i Muhammed'e zekat ve sadaka verilmesinin haram kılınması da bu neslin cemiyet içinde rencide olmaması ve kendilerine olan saygının sarsılmaması gibi temel bir prensibe dayanmaktadır. Ehl-i sünnetin *Ehl-i beyt'e* karşı taşınmış oldukları sevginin temelinde, onlara gulat tarafından atfedilen ontolojik bir üstünlük, diğer insanlardan temel insani özellikleri itibariyle farklılaşma gibi unsurlar yoktur.

Tarihi tecrübe peygamber, peygamber yakınları ve ilk nesilleri sevme konusunda aşırılıklarla dolu olduğu için, islâm tarihinde onlara gösterilen sevgi ve saygıda aşırılığa kaçılmaması hususunda azami hassasiyet gösterilmiştir. Sonuç olarak diyebiliriz ki Ehl-i sünnet'in *Ehl-i beyt* sevgisi, ilkeler üzerine kurulu bir sevgi değil de, ölçü esasından hareket edilen bir sevgidir. Diğer bir ifadeyle; ilkeli sevgi, sevilen şey ile sevenin bir bütünlük arzemesi şeklinde tezahür ederken, ölçülü sevgi, seven ile sevilenin arasında sürekli bir sınırın/ayrışmanın bulunduğu görünümünü arzeder. Dolayısıyla Şii Müslümanlar sevgiyi aşka dönüştürüp sevilende başkalaşmak ve onun benliğinde kaybolmak kabilinden algılarken, Sünni Müslümanlar sevgiyi daha çok muhabbet/ilgi duyma türünden okurlar.

14. BÖLÜM

*** MÜSLÜMANLAR ARASINDA EHL-İ BEYT'İN KONUMU**

MÜSLÜMANLAR ARASINDA EHL-İ BEYT'İN KONUMU

Ehl-i beyt, gerek kavram ve gerekse sahip bulunduğu fonksiyon açısından İslâm tarihinde ve Müslümanlar arasında çok önemli bir konuma sahiptir. Önemini hem Kur'an-ı Kerim hemde sünnetten almıştır. Bu nedenle de sosyal, siyasal, itikadi, ameli, ilmi ve ahlaki konularda mesnedlerden sayılmıştır. Tek bir cümleyle söylersek *Ehl-i beyt*, İslâm dünyasının baştan beri kalıcı olan iki ana çizgisinden birini oluşturmuştur: *Ehl-i beyt* safında yer alanlar ve karşısından (veya dışında) olanlar.

Safında yer alanlar arasında da *Ehl-i beyt*, birbirinden değişik farklı konumlara sahip bulunmaktadır:

1- *Ehl-i beyt*'i, Tevhid esaslı doktrinel/itikadi anlamda inançlarının merkezine yerleştirip, fonksiyonelliğini kabul ile birlikte sevenler.¹

2- *Ehl-i beyt*'i, doktrinel anlamda inançlarının merkezine yerleştirmekle birlikte fonksiyonelliğini şart bilmeyip, yalnızca duygusal bir yaklaşımla sevenler.²

1) Bunlar, İmamiye'nin İsna-aşeriye/oniki imamı kolu olan ve günümüzde şii/şia olarak tanınan Müslümanlardır. Şiiler de kendi içlerinde itikadi konularda Ahbari/hadisci ve usuli/akılcı olmak üzere ikiye bölünmüşlerdir. Ahbari'ler/hadisciler imamet ve adeleti, Usuli'd-Din (İman esasların) dan kabul ederlerken, Usuli'ler/akılcılar Usul-i Mezhep (mezhep esasların'dan) kabul ederler. Fakat son dönem şii alimlerinin hemen hemen tamamına yakını Usuli görüşünü benimsemişlerdir. Yani diğer tüm itikadi mezhepler gibi Usuli'd-Din'in (iman esaslarının) Tevhid, Nübüvvet ve Meâd gibi üç esastan ibaret olduğunu, 'imamet' ve 'adalet' in ise mezhep (şii mezhebi) ilkelerinden ve şia olmanın alameti-farikasından görürler. Biz ileride bu konuyu geniş bir şekilde ele alıp inceleyeceğiz ve bu kesimden bahsederken şii ve şia terimini kullanacağız.

2) Bunlar Gûlat (Ehl-i beyt'i sevmeye aşırı gidenler) olarak bilinen İsmaili, Alevi, Nusayri ve bunun gibi imamiyenin batını kolunu teşkil eden kesimdir. Bu kol-

3- *Ehl-i beyt*î, inanç esaslarının dışında tutmakla birlikte, fonksiyonelliğini kabul etmeyip yalnızca sevmekle yetinenler.³

4- *Ehl-i beyt*î, ümmetin büyük çoğunluğunun kabul ettiği bilinen kavramsal anlamın dışında kendilerince yorumlayıp, hem ayrıcalıklarını ifade eden sevgilerine karşı çıkanlar hem de fonksiyonelliklerini reddedenler.⁴

lardan kimileri Ehl-i beyti Tevhid esaslı anlamda inançlarının merkezine yerleştirirken, kimileri de daha ileri giderek onlara (haşa) uluhiye ve Allah'ın hulul ettiği inancını taşırlar. Yine bunlardan büyük bir bölümü Ehl-i beyt'in fonksiyonelliğini manevi ve tasavvufi boyutta önemserler. Bunlara göre Hak-Muhammed-Ali üçlüsüyle dillendirilen inanç sistemleri, yalnızca sevgi ve aşktan ibarettir. Muhammed-Ali, Hak nurundan yaratılan tek nurdur, Muhammed Ali'dir, Ali'de Muhammed'dir. İleride bunlarla ilgili genişçe açıklama yapacağız ve bu kesimden bahsederken Batınî'ler terimini kullanacağız.

3) Bunlar, bugünkü adıyla 'Ehl-i sünnet' veya 'sünnî' olarak bilinen Müslümanlardır. Ehl-i beyti sevmeleriyle birlikte onlara inanç merkezlerinde yer vermezler. İnançlarının Kur'an ve Sünnet merkezli olduğunu kabul ederler. Fakat Kur'an ve sünneti şiadaki gibi Ehl-i beyt anlayışıyla değil de ahabın anlayışıyla okumaya çalışırlar. Diğer bir ifadeyle: Dini anlayışlarının merkezine Ashabı koyarlar. Kur'an'ın pratize şekli olan sünneti, daha ziyade Ashap kanalından kabul ederler. Ehl-i beyt'ten ise yalnızca Hz. Ali'yi ashop seviyesinde veya en fazla hilafetteki dördüncü sırasından kabullenip, diğerlerinden pek hadis nakletmezler. Sünnî tasavvuf kesimi ise, Ehl-i beyti sevmenin yanında onların velayetine (manevi anlamdaki imametine) inanırlar ve Hz. Ali'den 'Şah-ı Velayet' olarak bahsederler. Fakat 'Velayet' kavramını Ehl-i beyte bir ayrıcalık olarak kabul etmelerine rağmen yinede onları halifelerden üstün görmeyizler. Diğer birtakım aşıptan üstün tutarlar. İleride yine bunlar ile ilgili geniş açıklama yapacağız ve bu kesimden bahsederken de 'Ehl-i sünnet' veya 'sünniler' tabirini kullanacağız.

4) Bunlar Ehl-i sünnet içerisinde yer alan ve müslümanların tamamına yakını tarafından kabul edilen Ehl-i beyt kavramını kendilerince yorumlayıp Emevî bakış açısıyla değerlendiren az bir kesimdir. Bunlar, Ehl-i beyt'e karşı Emevîlerin sahip oldukları mantığın aynısına sahipler. Hatta tarihi süreçte Emevîlerin Ehl-i beyt ve taraftarlarına karşı yapmış oldukları muamelenin aynısını, hala dahi Ehl-i beyt taraftarlarına karşı devam ettirirler. Onları sapıklıkla suçlayıp kanlarını helal görürler. Bunlar, Kur'an ve sünnette geçen Ehl-i beyt kavramını ya sünnet yada ümmet olarak tefsir ederler. Daha açıkcası Resulullah'ın (s.a.a) soyuna karşı taşıdıkları Arabî kini, onların faziletlerine işaret eden tüm kavramlara da yansıtırlar. "Ehl-i beyt" tamlamı, Kur'an ve hadislerde yer aldığı için muhalefet etmezler ama, içini boşaltıp başka anlamlar yükleyip öyle kabul ederler. Bunlar, Ehl-i beyt'e karşı Ehl-i sünnet ile Haricilerin ortasında bir görüş taşırlar. İslam'ın, Ehl-i beyt'siz de yaşanıp sürdürülebileceği tecrübesi olması gerekliliğinde ısrar ederler. Belki de bu yaptıklarını, müslümanlar içerisinde yatay bir denge sağlamak amacıyla veya kimseden yana olmamak adına yapmış olabilirler. Fakat bunu böyle yaparken vicdanen rahatsız olmaları gerekir. Çünkü Ehl-i beyt'e karşı yapılanlar yeterlidir! İleride bunlardan da bahsederken "Emevî" veya "Vehhabi" tabirini kullanacağız.

Ehl-i beyt'in safında yer alanları dört sınıfta topladıktan sonra, bunların her birinin görüş ve delillerini teker teker ele alıp gücümüz yettiği oranda izah etmeğe çalışacağız. Herbir görüşün delillerini Kur'an ve hadislerden naklederken, Ehl-i sünnet kaynaklarına öncelik vereceğiz. Zira Ehl-i sünnet alimleri şia kaynaklarını kabul etmediği için, şia'nın da delillerini Ehl-i sünnet kaynaklarından aktarmaya gayret edeceğiz.

Ehl-i beyt'in karşısında (veya dışında) olanları ise, konumuz dışı olduğundan nakletmeyeceğiz. Zaten İslam alimlerinin hemen hemen tamamına yakını Harici ve Yezidi gibi *Ehl-i beyt*'e karşı olan oluşumları, İslam dışı oluşumlar olarak kabul etmekte ve onları pek de ciddiye almamaktadırlar. Diğer bir ifadeyle; *Ehl-i beyt*i İslam dışında tutmak isteyen o grupların kendileri hem İslam dışı kalmış hem de çok azı hariç çoğunlukla yok olup gitmişlerdir. Zira, *Ehl-i beyt* ile beraber yaşayabilen bir din anlayışı, herkesi kuşatan ve herkese beraberce yaşama hakkı tanıyan bir anlayıştır. *Ehl-i beyt*'siz bir dini anlayış, karşıtlarını yok ettiği gibi taraftarlarını da imha eder.

15. BÖLÜM

*** HANGİ EHL-İ BEYT?**

KUR'AN'IN EHL-İ BEYT'İ Mİ, EHL-İ BEYT NESLİ Mİ?

HANGİ EHL-İ BEYT?

KUR'AN'IN EHL-İ BEYT'İ Mİ, EHL-İ BEYT NESLİ Mİ?

Tarihte yaşayan ve Kur'an ile Sünnet'in referans gösterdiği *Ehl-i beyt* ile Müslüman toplulukların kendi kafalarındaki *Ehl-i beyt* aynı değildir!

Tarihi süreç içerisinde *Ehl-i beyt* kavramının algılanışında bir değişimin olduğu kesindir. Emevilerin algıladıkları *Ehl-i beyt* ile Kur'an'ın tarif ettiği *Ehl-i beyt* veya Abbasilerin *Ehl-i beyt*'e yamadıkları kişiler ile sünnet'in çerçevesini çizdiği *Ehl-i beyt* arasında büyük farklılıklar vardır. Yine şia'nın *Ehl-i beyt*'i ile sünni'nin *Ehl-i beyt*'i de hayli farklıdır. Diyelim ki Emeviler ile Abbasilerin en büyük siyasi rakipleri Hz. peygamber'in (s.a.a) soyu (*Ehl-i beyt*) idi ve bunlar da kendilerince haklı olarak bu kavramı kendi siyasi anlayışları istikametinde yorumlamaya başladılar. Fakat kendilerini Emevi ve Abbasi siyasetinin dışında göstermeye çalışan Ehl-i sünnet'in aynen onların yolunu takip ederek bu kavramı saptırmalarının hikmeti ne?

Emevi ve Abbasiler kendi saltanatlarına bir meşruiyet zemini bulmak için böyle bir yolu seçmeye mecbur iken, Ehl-i sünnetin böylesine bir tercihte bulunmasına neden olan etken ne? Acaba Ehl-i sünnet, sünnetin çerçevesini çizdiği *Ehl-i beyt*'i olduğu gibi kabullenip, Emevi ve Abbasileri karşlarına almış olasalardı, sahip oldukları hilafet ekolünü ayakta tutabilirler miydi? Zira o taktirde Kur'an ve sünnetin çerçevesini çizdiği *Ehl-i beyt*'i (yani Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i) doğrulamış olur böylece de bindikleri dalı kendi elleriyle kesmiş bulunurlardı. Bundan olsa gerek ki, Ehl-i sünnet; 'düşma -

nımın düşmanı benim dostumdur' mantığıyla hareket etmiş ve sözde kendilerinden kabul etmedikleri Emevi ve Abbasiler ile dirsek temasına geçerek sünnetin çerçevesini çizdiği *Ehl-i beyti* değil de, Emevi ve Abbasilerin tanımladıkları *Ehl-i beyti* kabullenme yoluna gitmişlerdir!

Bu nedenlerdir ki *Ehl-i beyt* kavramı, dönemden döneme birtakım değişimlere uğradı. İtikadi ve siyasi mezheplerin tam olarak teşekkülünü tamamladığı hicri 3. ve 5. (miladi 9 ve 11.) asırlardan sonra fırkalara göre, birbirinden değişik biçimde muhtelif tanımlara konu oldu. O halde *Ehl-i beyt* kavramının ne olduğu, bu kavramın geçirdiği süreçler ve zamanla ona giydirilen anlamlar, detaylı bir şekilde ortaya konulmalı ve üzerinde önemli çalışmalar yapılmalıdır.

Ayrıca gerek tarih süreci içerisinde ve gerekse günümüzdeki Müslümanların ve özellikle de *Ehl-i sünnet*'in en büyük yanlışları, "*Ehl-i beyt*" ile "*Ehl-i beyt nesli*"ni birbirinden ayırdedebilmeme hususudur!

Kur'an-ı Kerim'de yer alan ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti ile çerçevesi çizilen *Ehl-i beyt*'in başı, Hz. peygamber'dir. Kur'an: "***Ey Ehl-i beyt! Allah, ancak (maddi-manevi) pisliği/ricsi sizden uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor***"¹ ayetiyle, başta Hz. peygamber olmak üzere *Ehl-i beyt*'inin tertemiz (masum) olduğuna vurgu yapmaktadır. Yani bütün Müslümanlar bu ayetten yola çıkarak Hz. peygamber'in masum (tertemiz) olduğuna iman ediyorlar. Nasıl Kur'an, Resulullah'ın "masum" (tertemiz) olduğuna şahitlik ediyorsa, Resulullah da Kur'an ile birlikte Âl-i âba'nın (aba'nın çocukları olan Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in) masumluğuna/tertemiz olduklarına şahitlik ediyor. "***Allah'ım, bunlardır benim Ehl-i beyt'im***" sözüyle, *Ehl-i beyt*'ine son noktayı koyuyor.

Fıkıhî literatürümüzde her bir şahısın başka bir şahıs için yapmış olduğu şahitlik kabul edilebilir. Fakat, bir kimsenin her türlü günah ve masiyetten masum ve mütahhar olduğuna sade ve sadece Cenab-ı Hak veya masumluğu Allah tarafından bildirilen başka bir masum (örneğin peygamber) şahitlik ederse, o taktirde o kimsenin

masum ve mutahhar olduğuna inanılır. Böylece de onun söylediği ve yaptığı, İslâmi içtihadı mesned kabul edilip hüccet sayılır.

Resulullah'ın (s.a.a) mayasından yaratılanlar ve onun gerek mübarek vücudunun ve gerekse de ruhunun zerrelerini kendi vücut ve ruhlarında taşıyan *Ehl-i beyt* hakkında Yüce Elçi şöyle buyurur:

“Her kim benim hayatımı yaşamak, benim ölümümle ölmek (Muhammedi yaşayıp Muhammedi ölmek) ve Rabbinin diktiği Adn cennetinde oturma sevinç ve mutluluğuna ermek istiyorsa, benden sonra Ali’yi veli edinsin. O’nun dostlarına da dost olsun ve benim soyumdan gelen imamlara uysun. Zira onlar (Ehl-i beyt imamları), benim mayamdan yaratılmışlar ve kendilerine ilim ve fehim kısmet olmuştur. Veyl olsun ümmetimden olup, bu imamların fazlını (üstünlüğünü) yalanlayanlara ve onlarla olan kan bağımlı gözardı edenlere; Allah, benim şefaati onlara nasip etmesin.” ²

Ehl-i sünnet’te yaygın olduğu üzere *Ehl-i beyt* nesline *Ehl-i beyt* demek bir kavram kargasına yol açar, Hz. peygamber’in vefatından sonra, *Ehl-i beyt* soyundan (ondört masumdan) “*Ehl-i beyt* nesli’nin” devam ettiğini söylemek gerek!!

Yani “Ehl-i Byet” ile “*Ehl-i beyt Nesli*”ni birbirinden ayırdetmek lazımdır.

Ehl-i beyt, başı Resulullah olmak üzere Fatıma, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin’in neslinden dokuz imamdır. Böylece bunlar ondört masumu oluştururlar. İslâmi mesnedlere, hükümlere ve içtihatlarla, sözleri ve hareketleri mesned sayılan “*Ehl-i beyt*” işte bunlardır. *Ehl-i beyt* nesli ise, bunların zürriyetinden devam eden seyyit ve şeriflerdir. *Ehl-i beyt*’in soyundan olmalarına rağmen söz ve hareketleri hiçbir zaman hüccet/delil kabul edilmez, İslami içtihatlarda da mesned sayılmaz. Peygamber’e ve getirdiği dine ihanet etmedikleri sürece bunlara peygamber hatırına sevgi ve saygı göstermek her türlü Müslüman’ın vicdan borcudur. İşte gerek tarih süreci içerisinde ve gerekse günümüz sünni Müslümanlar arasında sünnetin çerçevesini çiz-

2) Ebu Naim el-İsfahanî “*Hilyetü’l-Evliya*, c. 1, s. 86; Muttaki Hindi “*Kenzu’l-Ummal*, c. 6, s. 217’de İbn Abbas’tan nakletmişlerdir.

diği “*Ehl-i beyt*” (ondört masum) ile onların soyundan gelen “*Ehl-i beyt*” neslini birbirinden ayrıştıramama basiretsizliğinin temelinde yatan ana unsurun, Emevi ve Abbasi oyunbazlığının bulunduğu hususudur. Şayet bu husus halledilmiş olursa, sünni Müslümanların *Ehl-i beyt* imamlarına bakış açıları daha bir farklılık arzetmiş olur!

16. BÖLÜM

- * KUR'AN'IN EHL-İ BEYTİ KİMLERDİR?
- * SÖZLÜKTE “EHL-İ BEYT”, “ÂL” VE “İTRAT”IN ANLAMI
- * KUR'AN'DA “EHL”, “BEYT” VE “ÂL” KELİMELERİ
- * KUR'AN VE HADİS ESASLARI ÜZERİNE
BELİRTİLEN GÖRÜŞLER
- * BİRİNCİ GÖRÜŞ
- * KUR'AN AYETLERİNDEN ALINAN SONUÇ
- * EHL-İ BEYTİN KİMLER OLDUĞUNU SÖYLEYEN
HADİSLER
- * HADİSLERDEN ALINAN SONUÇ

KUR'AN'IN EHL-İ BEYTİ KİMLERDİR?

- “Doğrusu Allah, ancak siz Ehl-i Beyt’ten pislği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.”¹

Kur’an’da yer alan *Ehl-i beyt* kavramı ile ilgili tartışmalar, *Ehl-i beyt*’ten kasdın ne olduğu, peygamber eşlerinin de *Ehl-i beyt* halından sayılıp sayılamayacağı konusu, ümmet alimleri içerisinde günümüze dek tartışıl gelmiştir.

Konuyla ilgili görüşlere geçmeden önce, düşüncelerimize yardımcı olması açısından şu gerçeği hatırlatmada yarar görüyorum:

Ümmet içerisinde ilk görüş ayrılığı, Resulullah’ın (s.a.a) vefatından hemen sonra, “*Hilafet*” konusuyla başlamıştır. Bu görüş ayrılığı, daha sonra belkide kıyamete kadar ümet içerisinde yok olmayacak tüm ihtilafların esasını teşkil etmiştir. Ne kadar fitne tohumları varsa tümü bu ihtilaftan gıdalanmıştır! Bir tümör misali olan bu ihtilaf, Hicretin ilk asrının ortalarında ümmetin itikadi boyutuna kadar sıçramıştır! Birsürü itikadi mezhep ve marazların ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. Bu ihtilaf marazı, bununla yetinmeyip, fikhî/ameli mezhepleri de doğurmuştur. Bu yetmemiş gibi Kur’an’da yer alan ve Kur’an’ın ana dinamiklerinden olan kavramları da etkisi altına sokmuştur! Ümmetin seçkin alimleri bu marazlardan kendisini koruyup Allah’ın kitabını, Resulü’nün sünnetini ve o ikisinin koruyucusu olan *Ehl-i beyt*’ini olduğu gibi anlayıp anlatırken, alim etiketi taşıyan büyük bir kesim, o marazların menbaı olan dönemlerinin siyasi otoritelerinin uydusu haline gelmiştir. Zalim si-

yasiler tüm menfur düşüncelerini bu kesimin eliyle gerçekleştirmiş-tir! Gerek mazlum ümmet, gerekse de muazzaz İslam dini, hep bu kesim alim müsveddelerinden darbe yemiştir! Hakim siyasi otorite-yi, Kur'an ve sünnet üzerinden değerlendirmesi gereken bu kesim, siyasi iradeye göre onları (Kur'an ve Sünneti) şekillendirmişlerdir. (İbn-i Teymiye, İbn-i Haldun bunların son örneklerindendir.) Hz. Ali'nin ifadesiyle; önce "hak" ve "batıl"ı tanıyıp, sonra kişileri bunla-rın terazisine koymaları gerekirken, kişiler ile hak ve batılı değer-lendirmişlerdir! Dinin esas ilkelerinden olan ve Tevhid'den sonra ikinci derecede öneme haiz bulunan "adelet" ilkesini görmezlikten gelmiş, *'toplumda fitne çıkar'* bahanesiyle, adeta zalim siyasi otorite-lere destek olmuşlardır. ***"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, Allah da işlerinizi düzeltsin ve günah-larınızı bağışlasın. Kim Allah ve Resulüne itaat ederse büyük kurtuluşa ermiş olur."***²

Yine onlar, İslami hükümlerin beslendiği ana şartellerden *'emri maruf ve nehyi münker'* gibi hayatî ehemmiyet taşıyan kavramları iptal etmiş, dönemlerinin zalim siyasi güçlerini ayakta tutabilmek için *"Mürchie"* inancını ortaya çıkarmışlardır. *"Olanlar, olması gere-kenlerdir, bunun hesabını dünyada bizler yapamazız, Allah ahiret-te hesabını görür; bizlerin müdahale hakkı yoktur"* anlamına gelen *"Mürchie"*yi bir ekol haline getirerek, İslam'ın *"emri maruf ve nehyi münker/iyiliğe davet ve kötülükten sakındırmak"* gibi en önemli top-lumsal ilkelerinden birini yoketmişlerdir. Ve yine onlar; Efendimizin hadislerinde "Kur'an ile birlikte ve Kur'an'a yakın değerler taşıyan, Kur'an ve sünnet'in hem koruyucusu hem de pratize edilmiş şekli olan, vahiy ve sünnetin canlı şahitleri bulunan, Resulullah'ın (s.a.a) ıtratı/soyu olan *"Ehl-i beyt"* kavramının içini boşaltmış, *"Beyt/ev"*in içerisini, hiç te alakası olmayan kimselerle, hatta ümmetin tümüyle doldurmuşlardır! İleride de değineceğimiz gibi Kur'an-ı Kerim ayet-leriyle, Resulullah (s.a.a) hadis ve eylemleriyle, Resul'ün (s.a.a) eşle-ri beyanatlarıyla ve mümin sahabe kendi tanıklıklarıyla *"Ehl-i beyt"*in kimler olduğunu beyan ederken, Emevi mantıklı bu alim müsveddeleri ısrarla başka birilerinden bahsetmişlerdir. Müslüman-ların zihinlerini bulandırmış, İslâm'ın hiçbir tarafını sağ bırakma-

mışlardır! Allah'ın indirdiği hakikatları olduğu gibi aktarmayan bu tiplerin azaparı ne kadar da şiddetlidir!

- “Benden sonra size iki ağır emanet bırakıyorum. Eğer onları tutarsanız, yolunuzu şaşırmazsınız. Onlar; Allah'ın kitabı Kur'an ve Ehl-i Beyt'imdir” hadisi, “*Ehl-i beyt*’in, İslam’ın hiçbir tahrife uğramadan bugüne kadar gelmesinde çok önemli bir yerinin bulunduğuna işaret etmektedir. Buradan hareketle; “*Ehl-i beyt*’in hem İslam’ın gerçek dinamiği olduğu hem de gördüğü fonksiyonu inkar etmenin mümkün olamayacağı gayet açıktır. Fakat Ehl-i sünnet içerisinde -tasavvuf kesimi hariç- sözde sevgiden başka, *Ehl-i beyt*’in Kur'an'a yakın bir payı zahiren görülmemektedir. Hatta hadislerde geçen “*Ehl-i beyt*” kelimesini “Sünnet” olarak yorumlamaları, bir anlamıyla doğru olup, diğer anlamıyla da *Ehl-i beyt*i yok saymak olduğundan, Emevi mantığını anımsatıyor! İslam’ın, Kur'an ile birlikte ikinci kaynağı olan sünnet çizgisinde bugüne kadar varlığını sürdürmesinde, *Ehl-i beyt*’in çok önemli paylarının olması gerekir! İşte bu payları, Ehl-i sünnet Müslümanları görmezlikten gelem e z !

Bilindiği üzere Ehl-i sünnet inancında Resulullah'ın (s.a.a) risaletine verasette, ilk üç halife Hz. Ali'den daha fazla öne çıkmıştır. Adeta Rasulullah (s.a.a), Kur'an ile birlikte *Ehl-i beyt*i değil de halifeleri ümmetine emanet etmiştir. Sanki Rasulullah (s.a.a) Kur'an ve sünnetini *Ehl-i beyt*’inden almalarını öğütlememiş de Hulefa ve ashabından almalarını tenbihlemiştir! Oysa ki *Ehl-i beyt*’in babası Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “Biziz nübüvvet ağacı, vahyin indiği, meleklerin inip çıktığı yer. Biziz ilim madenleri, hikmet kaynakları. Bize yardım eden, bizi seven rahmeti bekler. Bize düşman olan ve buğzeden ise azabı bekler.”³

“Biziz Rasulullah'ın kendisinden hiç ayrılmayan, sürekli onunla birlikte olan ashabı. Biziz hazinesinin hazinedarları, ilminin kapıları. Evlere ancak kapılarından girilir. Kapıdan girmeyene hırsız denir. Kur'an'ın ayetleri Ehl-i beyt hakkında nazil olmuştur. Onlardır Rahman'ın hazineleri, defineleri. Konuştuklarında doğru söylerler. Sustuklarında kimse onlara karşı konuşamaz.”⁴

3) Nehcül-Belağ: 109. Hutbe

4) Nehcül-Belağ: 154. Hutbe

*“Onlar hakka muhalefet etmez, hakta ayrılığa düşmezler. Onlar -dır İslâm’ın direkleri ve halkın sığınakları. Hak onlarla yerini bulur, batıl onlarla yerinden ayrılır. Hak zahir olunca da batılın dili kesilir. Onlar, dini derin kavrayışla kavrayıp, tüm gereklerine riayet ederler; sadece işitip rivayet etmezler. İlmi rivayet edenler çok olur, ama ona riayet edenler az olur.”*⁵

Görüldüğü üzere *Ehl-i beyt*, Kur’an’dan sonra “*tartıya gelmez*” bir fazilet sahibidir. Yalnızca fazilet sahibi değil, halifeler döneminde (özellikle de Emevi ve Abbasi dönemlerinde) idarelerde oluşan yozlaşmalara, farklı din ve sapık felsefi görüşlerin İslam’ın temiz bünyesine girmeye çalışmasına engel oluşlarında, bu yeni inanç ve düşüncelere karşı, dinin hem bütün aslî düsturlarını korumada hem de fert ve toplum hayatında Kur’an ve sünnet çizgisinde yaşanmasını sağlamada ve yine hem yeni şartlara cevap vermek için gerekli kaideleri onun aslî düsturlarından istinbat etmede hem de onu yaymayı sürdürmede çok önemli vazifeler üstlenmişlerdir. Böylece asıl gayeleri, diğerleri gibi üç-beş günlük hilafet/makam sahibi olup, geçici menfaatlar peşinde koşmak değil, Rasulullah’ın (s.a.a) kendilerine emanet bıraktığı Kur’an ve Sünneti korumak, kollamak, yaymak ve yaşatmaktır.

Tarihte, Emevi ve Abbasi gibi kaba kuvvete dayalı siyasi otoriteler tarafından ümmetin önüne koyulan itikadî ve fikhî mezhepler, her ne kadar büyük çoğunluk tarafından kabul görmüş olsalar da, temeli Kur’an ve *Ehl-i beyt* ilim ve maneviyatına dayalı ve onlar destekli hareket ve yayılmalar kadar kalıcı ve etkileyici olamamıştır. Hilafet dönemlerinde Müslümanlar, askerî/maddi yayılmasını herne kadar Güney, Güneydoğu Asya ve Afrika içlerine kadar hiçbir ciddi karşı koymaya uğramadan götürmeyi başarmışsa da, İslam’ın öz benliğinden çıkan mana hareketlerinde *Ehl-i beyt*, çok büyük ölçüde rehberlik yapmıştır. Mana hareketlerine öncülükleri ile birlikte ilmi, hatta birtakım tabii ilimlerde de *Ehl-i beyt*’in yeri oldukça mühimdir.

Öte yandan tüm halifeler, özellikle de Emevi ve Abbasi yönetimler, karşılarında her türlü yolsuzluk ve İslam’dan sapmaya muhalif olarak birinci derecede *Ehl-i beyt*’i görmüş, onların nüfuzundan çekinmiş ve kendilerine çeki-düzen verme mecburiyetini hissetmişlerdir.

Hız. Ali'nin (a.s) hilafeti döneminde takip ettiği 'mutlak adalet temeline oturan' idaresi, Hız. Hasan'ın (a.s) Muaviye düzenbazlığı karşısında ümmetin selametini kendi hakkına tercih etmesi, Hız. Hüseyin'in (a.s) İslâm'ın tahrif edilmesini önlemek uğrunda muhteşem şahadetiyle başlayan tavizsiz duruşu, bunlardan sonra gelen *Ehl-i beyt* imamlarının ise, siyasetle aralarına ciddi mesafe koyarak, ilim ve mana üzerine yoğunlaşır ümmet üzerinde büyük tesir ve nüfuzları, bu sahada da yol gösterici olmuştur.

Özet olarak; İslâm'ın gerçek dinamiklerinden biri olan *Ehl-i beyt*, Kur'an ve sünneti, ilim, manâ ve pratik hayatlarıyla yaşarken, bir yandan da başkalarını hidayete erdirmeye çalışmışlardır. Dünyada bunu hakkıyla başarabilen tek bir güç varsa, o da "*Ehl-i beyt*"tir. *Ehl-i beyt*, Kur'an'dan sonra, tarihin kendisine göre aktığı tek gerçek çizgidir. Gittikleri heryere hayatı götürenler yine bunlardır. (Allah'ın salat ve selâmı cümlesinin üzerine olsun)

Şimdi asıl konumuza gelelim: Acaba "*Ehl-i beyt*"ten kasıt kimlerdir? Konuya girmek için ilk önce "*Ehl-i beyt*" kelimesinin sözlük anlamını öğrenmek lazım. Ve yine "*Ehl-i beyt*" kelimesine yakın anlamlar taşıyan "Âl " ve " İtrat " kelimelerine de bakmak lazım. Zira Kur'an-ı Kerim ve kimi hadislerde yalnızca "*Ehl-i beyt*"e yakın anlamlar veya aynı anlamı kaseden " âl " ve " itrat " kelimeleri de geçmiştir.

SÖZLÜKTE "EHL-İ BEYT", "ÂL" VE "İTRAT"IN ANLAMI

"*Ehl-i beyt*", Arap dilinde iki kelimedenden oluşan bir isimdir; "Ehl" ve "Beyt".

"Ehl" (çoğunluğu: ehâl, âhâl, ehlûn, ehlât)⁶ fiil kalıbındaki müştakları sözlükte; cana yakın olmak, bir yerde meskun bulunmak, uygun ya da müsait olmak, lâıyk/liyakatli olmak, birşeyi hak etmek, bir şeye imkan tanımak, mümkün kılmak, hoş karşılamak, evlenmek gibi anlamlar içerir. Müzekker (erkil) bir kelime olan 'ehl' ise;

6) Ragıb el-İsfahani, *el-Müfredat fî Ğaribi'l-Kur'an*, İstanbul 1986, s. 36; İbn'u Munzur, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem, *Lisanu'l-Arab*, Beyrut 1990, 'EHL' mad.

eş, yakın, akraba, taraftar, dindaş, iş arkadaşı, birşeye layık olan, ahali, bir yerde yaşayan anlamlarına gelmektedir. “Beyt” de “ev” anlamını ifade eder. Böylece “*Ehl-i beyt*”, “ev halkı” anlamına gelmektedir. Bu taktirde; “Peygamber *Ehl-i beyti*”nin sözlük anlamı şöyle olur: “Hz. Peygamber’in (s.a.a) eşleri, çocukları, torunları, damatları ve damatlarının içerisinde de Hz. Ali.”

Ehl kelimesi, nisbet manasını da taşıdığı için, bir insana nisbet edildiğinde, ‘ehlü’n-Nebiy’ gibi, o insanın ailesinden olanlar; bir şehire nisbet edildiğinde, ‘ehl-i Mekke’ gibi. O şehirde olanlar; bir ülkeye nisbet edildiğinde, ‘ehl-i Rûm’ ya da ‘ehlü Irak’ gibi, o ülkede olanlar anlamına gelir.⁷ Peygamberlere nisbet edildiğinde ise, kimi zaman onların getirdikleri ilâhi mesaja kulak veren müminler topluluğuna/ümmele delalet eder. Nitekim “Ehlini namaza emret”⁸ ayetinden, namazın emredilmesi istenen kesim, Hz. Peygamber’in (s.a.a) ümmetidir, ailesi değildir. Zira ailesinin tümü namaz kıhyorlardı. Kimi zaman da onun ailesine delalet eder. Nitekim Hûd suresinde⁹ Hz. Nuh’un “*Ey Rabbim! Oğlum benim ehlimdendir (ailemdendir)*” çağrısına, bir peygamber’in ehlinde (ailesinden) kimin olacağına adeta o peygamber’in değil de Yüce Allah’ın karar verebileceğini ifade edecek şu cevap verilir; “(Hayır) *O senin ehlinde (ailemden) değildir.*” Bu cevapta, “*ehl*” kelimesine dini-ahlaki¹⁰ bir anlam yüklenmekle birlikte, peygambere “ehl” olmanın çok zor bir iş ve ilahi bir karar olduğu vurgulanmıştır! Yani Hz. Nuh’un (a.s) oğlunun “ehl”inden (ailesinden) olduğuna dair kararı, Cenab-ı Hak tarafından reddedilmiş, adeta “*Kimin senin ehlinde/ailemden olduğuna dair kararı sen değil ben veririm*” gibi bir ültümatom verilmiştir!

Evcil hayvanlara ‘ehil hayvanlar’ denildiği gibi, insanlara çabuk ısınan, onlara karışıp kaynaşabilme özelliğine sahip olan insanlara ve aynı köyden olanlara da ‘ehliyyun’ tabir edilir; İnsanlardan ve toplumdan uzak olanlara da ‘vahşi’ denilir.¹¹

‘Ehl’ kelimesi dâa cümlesinde; “*rahat edeceğin ve huzurunda yaşama -*

7) İbn Manzur, *Lisanu’l-Arab*, ‘EHL’ Mad. XI/29

8) İbn Manzur, *Lisanu’l-Arab*, ‘EHL’ Mad. XI/29

9) Hud Suresi 11/45-46.

10) Rağib el-İsfahani, *el-Müfredat*, ist. 1986, s. 36

11) İbn. Manzur, a.g.e. “EHL” mad. XI/30

yacağın biryere geldin" anlamında, 'merhaban ve ehlen' şeklinde kullanılır.

"Ehl", sahip manasına da gelir; "*Ehlüttakva ve ehlül-mağfire*", yani takvanın ve mağfiretin sahibi olan Allah! "*Ehlül-emr, ulül-emr*", emir ve irade sahibi demektir. "*Allah seni cennet ehlinden kılsın*" sözü, yani "seni cennete sahip olanlardan eylesin, seni cennete koysun" anlamında kullanılmıştır.¹²

Bazen "ehil", layık anlamına da gelmektedir. "*Emaneti ehline bırakınız*"¹³ ayetinde olduğu gibi.

"Âl" kelimesi ise Arapça'da serap, dağ, dağın çevresi ve çadır dişi reğî manasına geldiği gibi, kişinin kendisi, ailesi, dost ve arkadaşları gibi anlamlara da gelmektedir. Bazı alimler,¹⁴ "Âl" kelimesinin "Ehl" kelimesiyle eş anlamlı olduğu görüşündedirler.

Tacu'l-Arus sözlüğünde şöyle geçer; "Âl" ve "Ehl" aynı anlamdadır, "Âl", aile, ümmet ve dostlar anlamındadır. "*Selman biz Ehl-i beyttendir*" veya "*Sadaka Muhammed ve âl-i Muhammed'e haramdır*" hadislerinde geçen "*Ehl-i beyt*" ve "âl"den kasıt, yakınlıktır.

Fîruzâbadî (v.817/1415) 'ehl' lafzının Kur'an'da on ayrı anlamda kullanıldığını söyledikten sonra bunlar arasında; bir beldenin sakinleri, Tevrat ve İncil okurları (Ehl-i Kitap), mal, mülk sahibi, kabile ve yakın akraba, ümmet, ıtrat, aşiret, eş, çocuk ve torun gibi manaları zikretmiştir.¹⁵ Bir görüşe göre "Âl" kelimesi de "ehl" kökünden türetilmiş ve o kelimenin müteratifi olarak kabul edilmiştir.¹⁶ Bununla birlikte, iki kelimeyi birbirinden farklı kılan bazı nüanslar da mevcuttur. Ebû Hilal el-Askerî'nin (v.400/1009) belirttiğine göre "ehl" kelimesi nesep, hem de bir yere mahsus olma (ihtisas) anlamında kullanılır. Örneğin, "ehlür-racul" terkihi bir kimsenin akrabasına, "*ehlu'l-Basra*" ve "*ehlu'l-ilm*" gibi terkipler ise biryere ve zümreye mensubiyeti ifade eder. Buna karşılık "*âl*" lafzı, bir kimsenin yal-

12) İbn. Manzur, a.g.e. s. 30; Asım Efendi, *Kamus Tercemesi*, İst. "EHL" mad. III/1162

13) Nisa, 58

14) Ahmet Özel, "ÂL", DİA, II. 305-306; İbn Hacer, *Mukaddimet-u Fethu'l-Barî*

15) Mecdüddin el-Fîruzâbâdî, *Basâiru Zevî't-Temyiz*, Beyrut trz. II, 83-84

16) Rağib el-İsfahanî, *el-Müfredat*, s. 37-38; el-Kurtubî, *el-Cami li Ahkâm'l-Kur'an*, I, 260-261

nızca akraba ve arkadaş çevresine delalet eder. Bu yüzden, kişinin ailesi ve dostları için “*âlu’r-racul*” demek caiz olduğu halde “Basralı” anlamında ‘âlu’l-Basra’, yahut “ilim erbabı” anlamında ‘âlu’l-ilm’ tabiri kullanılmaz.¹⁷

“Beyt”, (çoğulu; ebyât, buyût, ebâyit) lafzına gelince; sözlükte ev, mesken, çadır, kabuk, onur, şiir dizesi, kabir gibi anlamlara gelmektedir.¹⁸

“*Ehl-i beyt*” lafzı, en yalın ve yaygın anlamıyla “hane halkı” anlamını ifade eder. Ev sahibinin yanı sıra eş, çocuk, torun ve yakın akrabayı da kapsar.

Cahiliye devri arap toplumunda kabilenin hakim ailesini ifade eden *Ehl-i beyt* lafzı, İslâmi dönemden itibaren günümüze kadar sadece Hz. Peygamber’in (s.a.a) ailesi ve soyu (yani Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’den ibaret beş tane âl-i Âba’dan ibaret olan kimseler) anlamında kullanılagelen bir terim olmuştur.

KUR’AN’DA “EHL”, “BEYT” VE “ÂL” KELİMELERİ

Kur’an-ı Kerim’de “Ehl”, “Beyt” ve “Âl” kelimeleri, birçok ayette terkipler halinde kullanılmıştır. Örneğin “Âl-i İmran”, “Âl-i Yakub”, “Âl-i Musa” denildiğinde, adı geçen şahsın ve peygamberlerin soyu, “*Ehl-i beyt*” denildiğinde Hz. İbrahim’in (a.s) hanımı, Hz. Musa’nın (a.s) annesi, “Ehl-i kitap” tabiriyle, kendilerine kitap indirilenler, özellikle Yahudi ve Hristiyanlar; “Ehl-i İncil” ile sadece İncil taraftarları, onu benimseyen ve ona uyan Hristiyanlar; “Ehl-i Karye” ile de işaret edilen, o köy ya da belde halkıdır.¹⁹ Kur’an-ı Kerim’in Ahzab Suresi âyet 33 de geçen “*Ehle’l Beyt*” kelimesinden kastedilen ise, yalnızca Hz. Peygamber’in (s.a.a) kendi soyudur. (Yani Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’dir.)

17) Ebû Hilal el-Askerî, *el-Furûk fi’l-luğa*, Beyrut 2000, s. 315

18) İbn Manzur, *Lisanu’l-Arabi*, II, 14-15; Murteza ez-Zebidi, *Tacu’l-Arûs*, Kuveyt 1986, IV, 456-467.

19) Bkz. Bakara, 2/105-109; Âl-i İmran, 3/33, 64; Mâide, 5/47; Hicr, 15/65; Kasas, 28/12; Bakara, 2/49, 248

Kur'an-ı Kerim'de "Beyt" kelimesi, genelde ev ve mesken anlamında kullanılmıştır; Allah'a nisbet edildiği ayetlerde ise 'Beytullah', yani "Kâbe" kastedilmiştir. Kur'an'da geçen Kâbe ve Mescid-i Aksa, Allah'ın evi, yani "Beytullah" anlamındadır.

Firuzâbâdi'ye göre "Beyt", Kur'an-ı Kerim'de menzil/mesken, eşlerin evleri, mescid, Kâbe, Peygamber'in odaları, nübüvvet evi, hapishane, arı kovanı, hayvan derisinden yapılmış çadır vb. onbeş ayrı manada kullanılmıştır.²⁰

Ehl-i beyt tabiri, hadislerden çok azında ashabın hane halkından, pek çoğunda ise Resulullah'ın (s.a.a) ıtratından/soyundan bahsedilmiştir.²¹ Hz. Peygamber'in (s.a.a) ıtratıyla/soyuyla ilgili hadislerin bir kısmında, Kur'an ile *Ehl-i beyt*ten ibaret olan "sakaleyn/iki ağır" şeyin emanet olarak bırakıldığı ve onlar hakkında dikkatli davranılması gerektiği bildirilmiştir.²² Söz konusu hadislerden bir kısmında ise, onların (*Ehl-i beyt*'in) faziletlerinden bahsedilmiştir. Denilebilirki "*Ehl-i beyt* ile ilgili hadislerin tamamına yakınında, *Ehl-i beyt* sözcüğünden kastedilenler, "Hz. Peygamber (s.a.a), Hz. Ali (a.s) Hz. Fatıma (s.a), Hz. Hasan (a.s) ve Hz. Hüseyin (a.s)'dan oluşan (penc ta âl-i aba/Hamse-i Tahire) diye bilinenler olmuştur."²³

"İtrat"da soy ve evlat anlamındadır. Hz. İmam Rıza (a.s) "İtrat" ve "âl"ı aynı anlamda tarif ediyordu.

Abbasi halifelerinden Memun, Hz. İmam Rıza'ya (a.s); "*Ey Ebu'l Hasan, "ıtrat" ile "âl" bir midir?"* diye sorduğunda imam; "*ıtrat", ay - nen "âl"dır"* diye cevap vermiştir.²⁴

Muhammed b. Müslim şöyle nakleder: "Zeyd b. Ali'nin yanına varıp şöyle dedim: "*Bazıları seni Mehdi diye biliyorlar.* Buyurdu: *Hayır, ben Mehdi değilim, ancak ıtrattanım.*"²⁵

20) Firuzâbâdi, *Besair-u Zevî't-Temyiz*, II, 196-197

21) Bkz. *Buhari*, "Savm" 30; *Tirmizi*, "Edahi" 10; "Menakıb" 30, 60, "Sevabu'l-Kur'an" 13, "Fiten" 52; İbn Mace, "Mukaddime" 11, 16, "Cihad" "Fiten" 34, "Edahi"1; Dârimi, "Fezailu'l-Kur'an" 33; İbn Hanbel, *el-Müsned*, II. 5, III. 17, 36

22) Müslim, "Fezailu's-Sahabe" 36; *Tirmizi*, "Menakıb" 31; İbn Hanbel, *el-Müsned*, V, 181

23) Bkz. Muttaki el-Hindi, *Kenzu'l-Ummal*, Beyrut 1985, XII. 93-132; XIII, 638-689.

24) *Biharu'l-Envar*, c. 25, s. 222

25) *Biharu'l-Envar*, c. 4, s. 200; *Kifayetu'l-Eser*, s. 309.

Ehl-i beyt'in sözlük anlamını öğrendikten sonra şimdi onların kimler olduğu hususundaki görüşleri inceleyeceğiz. Fakat inceleyeceğimiz görüşleri üç ayrı kategoride ele alıp inceleyeceğiz.

1- Kur'an ve hadis esasları üzerinden belirtilen müfessir ve muhaddislerin görüşleri.

2- Zekat ve sadakanın kimlere helal olup olmayacağı hükmünü esas alıp, ona göre görüş belirten fakihlerin görüşleri.

3- Bilinen taassup marazını esas alıp onun üzerinden görüş belirten saray alimlerinin görüşleri.

Netice itibariyle diyebiliriz ki burada ele alıp inceleyeceğimiz görüşler; Müfessir, Muhaddis, Fakih ve siyasi saray ulemasının görüşleri olacaktır. Siyasilerin tesirleri altında kalan Müfessir, Muhaddis ve Fakih'lerin görüşlerini de imkan dahilinde izaha çalışacağız.

KUR'AN VE HADİS ESASLARI ÜZERİNE BELİRTİLEN GÖRÜŞLER

Kimlerin *Ehl-i beyt*/ev halkı olduğunu Kur'an ve hadis esasları üzerine belirtenler de kendi aralarında görüş ayrılığına düşmüş ve şu farklı görüşleri öne sürmüşlerdir:

- 1- Kur'an ve hadislerde yer alan '*Ehl-i beyt*'ten kasıt, yalnızca "Resulullah'ın (s.a.a) soyunun devam ettiği kızı Hz. Fatıma, kocası Hz. Ali, bunların çocukları Hz. Hasan ve Hüseyin'dir," diyenler.
- 2- Rasulullah'ın (s.a.a) soyunun devam ettiği kimseler ile birlikte, "O'nun eşleri de *Ehl-i beyt*tendir" diyenler.
- 3- Kur'an ve hadislerde yer alan "*Ehl-i beyt*"ten maksat, "yalnızca Rasulullah'ın (s.a.a) eşleridir, soyu değildir" diyenler.
- 4- Kur'an ve hadislerde geçen '*Ehl-i beyt*'ten maksat, "Ne Rasulullah'ın soyu, ne de eşleridir, maksat ümmetidir" diyenler.

Şimdi bu görüşleri teker teker inceleyip, delillerini sunmaya çalışacağız:

BİRİNCİ GÖRÜŞ

Bu görüşü savunanlar şöyle derler:

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **“Ey Peygamber'in hanımları! Eğer Allah'tan sakınıyorsanız, sizler herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Sözü tatlı ve yumuşak bir edayla söylemeyiniz ki; kalbinde hastalık bulunan kimse, kötü şeyler ümit etmesin! Daima ciddi ve ağırbaşlı söz söyleyin!”**²⁶

Evlerinizde vakarla oturun, eski cahiliye günlerindeki gibi cazibelerinizi sergilemeyin. Namazlarınızı dosdoğru kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisine itaat edin. Ey Ehl-i Beyt; Allah sizden kiri, günahı giderip, sizi tertemiz yapmak istiyor!”²⁷

Ayetin başlangıcı Rasulullah'ın (s.a.a) eşleriyle ilgilidir. Peygamber eşlerine; **“Sizler herhangi bir kadın değilsiniz”** sözüyle, hem sorumluluk yükü ve ağırlık yüklenmiştir, hem de **“eski cahiliye günlerindeki gibi cazibelerinizi sergilemeyin”** cümlesiyle, ağır başlılık ve ciddiyet tavsiye edilmiştir. Diğer bir ifadeyle; bu ayetlerin üst tarafları müminlerin annelerine, diğer müminlere emsal teşkil etme noktasında hem ayrıcalıklar verir, hem de yozlaşmış cahiliye toplum örneklerinden taşıdıkları bazı hususiyetlerden sıyrılıp, ağırbaşlı olmalarına yönelik bir ültümatom mahiyeti taşır. **“Evlerinizde vakarla oturun!”** şeklindeki ibare de çok anlamlı!

Rasulullah'ın (s.a.a) gerek eşleri, gerekse kızı ve torunları, onun dinini ilk anlattığı ve uygulamaları ilk tatbik ettirdiği kişilerdir. Hz. Ali ise, bakımı ve terbiyesi küçük yaşlardan beri Rasulullah (s.a.a) tarafından gerçekleştirilmiş, evliliğinden önce de zaten bu ev halkından olan bir kişiydi.

Bu ayet; özde peygamber'in eşlerine yöneliktir. 33. ayetteki **“Ehle'l Beyt”** vurgusuna gelince; Bu vurgu öz anlamıyla Hz. Fatıma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi **“Âl-i aba/örtü altına girenler”** ile birlikte, hiç şüphesiz **“Ehl-i beyt”**in başı olan Rasulullah'a (s.a.a) yöneliktir.

26) Ahzab, 33 ve 34.

27) Ahzab, 32-33

Şöyle ki;

1- İslam alimleri bir konuyu elde etmek için, ilk önce Kur'an-ı Kerim'e müracaat ederler. Şayet Kur'an'da bulamazlarsa veya bulup da net bir bilgi alamazlarsa, hadislere müracaat ederler. Ve yine bir konu bir ayette yer almış fakat netlik kazanmamışsa, diğer ayetlerden yardım alırlar. Zira Kur'an-ı Kerim'in nüzulu mucize, tertibi ise beşeri'dir. Diğer bir ifadeyle; Kur'an-ı Kerim'in gerek sözleri gerekse içerikleri Cenab-ı Hak'kın eseridir. Surelerin sıralanış şekli ve ayetlerin yerleşik düzeni ise, kimi rivayetlere göre Rasulullah (s.a.a), kimi rivayetlerce de Rasulullah'tan sonra mushafı biraraya getirip toplayan görevli Kur'a'larca belirlenmiştir. Örneğin Rasulullah'a (s.a.a) Hira dağında nazil olan ve **"ikra/oku"** emriyle başlayan ilk **"Alak"** suresi, Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi olması gerekirken, elimizdeki mevcut Mushafta (Kur'an'da) 96'ncı sırada yerini almıştır. Oysaki bu sure İmam Cafer Sadık, Abdullah b. Abbas ve Halife Osman'ın Mushaflarında ilk sure olarak yerleşmiştir. Yine elimizdeki mevcut Kur'an-ı Kerim'de Bakara Suresi 2'nci sırada yer alırken, İmam Cafer Sadık ve Abdullah b. Abbas'ın Mushafında **"Nûn"** Suresi 2'nci sure olarak yerleşmiş, Halife Osman'ın Mushafında ise **"Kalem"** suresi ikinci sırada yerini almıştır. Surelerin sıralamaları farklı olduğu ve nüzul sırasına göre yerini almadığı gibi, aynı surelerde yer alan ayetler de, nüzul sırasına göre yerleştirilmemiştir. Örneğin büyük surelerin birçoğunda, hem Mekke'de nazil olan ayetler yer almıştır hem de Medinede. Ve Medine'de nazil olan ayetlerden bir kısmı, ayet yerleşik sırasına göre Mekke'de nazil olan ayetlerden öne yerleştirilmiştir, bazen de tersi olmuştur. Oysa ki Kur'an ayetlerinin ilk nazil olduğu yer Mekke'dir. Dolayısıyla Mekke'de nazil olan ayetlerin, Medine'de nazil olan ayetlerden önde yazılması gerekirdi. Fakat görüyoruz ki, gerek surelerin sıralanmasında gerekse de aynı surenin içerisinde yer alan ayetlerin sıralanmasında, hiç te bu esas gözönüne alınmamıştır. Örneğin elimizdeki Kur'an'da 2'nci sure olarak yerleştirilen ve 286. ayetten ibaret bulunan Bakara suresi, büyük bir kısmı hicretin ilk iki yıllık döneminde olmak üzere, tamamı Medine'de nazil olmuştur. Oysaki Mekke'de nazil olan **"İhlas"** suresi, elimizdeki Mushafta 112'nci sırada yer almıştır. Halbuki Kur'an'ın ilk surelerinden olması gerekirdi. Yine 6'ncı sırada yer alan **"En'am"**

suuresinin bazı ayetleri Mekke'de bazıları ise Medine'de nazil olmuştur. Fakat aynı sureye yerleştirilmiştir.

Şunu söylemek istiyorlar:

a) **“Ey Ehl-i beyt; Allah sizden (maddi ve manevi) *kiri, gühahı giderip, sizi tertemiz yapmayı diler*”** ayeti, her ne kadar Resulullah'ın eşlerine hitap eden ayetlerin bitişiğinde zikredilmiş ve aynı surede yer almışsa da bu, onların hakkında nazil olmuştur anlamına gelmez. Yukarıda da açıkladığımız gibi ayetlerin nüzulu Allah tarafından, dizilişi ise beşer eliyle olmuştur! Ayetlerin sıralanmasında biri biriyle münasebetleri için azami gayret sarfedilmesine rağmen, yine de bir bakmışsınız ki ya lafızlarında ya da içeriklerinde hiç de birbirleriyle bağlantısı bulunmayan farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Örneğin Rasulullah'ın (s.a.a) eşlerine hitap eden bu ayetlerde de muhataplar hep kadın oldukları için, arap dili grameri gereği hep **“Künne”** zamiri kullanılmıştır, **“Ehl-i beyt”** ile ilgili ayet, şayet efendimizin eşlerine yönelik olsaydı **“ankünne”** (siz eşler - siz hanımlar) zamiriyle devam ederken, **“Ehl-i beyt'e** gelince **“en-küm”** zamirini kullanmaya başlıyor. Arapça dil gramerinde de, muhatabın çoğunluğu erkek olan muhataplar nazara alınarak **“küm”** (siz erkekler) zamiri kullanılır. Buradan da anlaşılıyor ki **“Ehl-i beyt”**ten maksat, Rasulullah'ın eşleri değil, çoğunlukla erkeklerin teşkil ettiği Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'dir.

b) Ayette geçen **“Ehl-i beyt”** sözcüğündeki **“Beyt/ev”** den maksat, ne peygamber'in (s.a.a) eşlerinin çamur ve tuğladan yapılan maddi evleridir, ne de kızı Fatıma'nın evidir. **“Beyt/ev”** den maksat nübüvvet ve Risalet evi olsa gerek! Zira şayet eşlerinin içinde yaşadıkları evler kasdedilmiş olsaydı, Kur'an'ın tekil olan **“Beyt/ev”** yerine, çoğulu ifade eden **“büyut/evler”** kelimesini kullanması gerekirdi. Çünkü Rasulullah'ın (s.a.a) eşleri tek bir evde yaşamıyordu, her birinin kendine ait evi vardı. Şayet illa da **“eşinin yaşadığı bu ev”** kasdedilmiştir denilirse, o taktirde Rasulullah'ın (s.a.a) ilk eşi Hz. Hatice'nin

evi kastedilmiş olmalıdır. Zira Kur'an; "*Ehl-i beyt*" dememiş, "*Ehle'l-Beyt*" tabirini kullanmış. "Beyt" in başına "*el*" edatını ilave etmiştir! Anlamı ise; "*tanınan ev*", "*bilinen ev*" şeklinde olur. Ünlü sünni alim İbn-i Hacer de "*el-Beyt*"ten maksadın, peygamber eşlerinin evleri olduğunu anlamış olacak ki, bu ayetin tefsirinde, eşlerin evleri arasından yalnızca (*tanınan evi*) (*Hatice'nin evini*) seçmiştir! Zira Hasan ile Hüseyin Fatıma'dan, Fatıma'da Hatice'den dünyaya gelmiş, Ali ise Hatice'nin evinde büyümüştür! Dolayısıyla "*el-Beyt/tanınan ev*"den maksat, Hatice'nin evi, "*ev halkı*"ndan maksat ise Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin olmalıdır!

İbn-i Hacer, ayetin kendi görüşünü kanıtladığına dair, bir de Ümmü Seleme'nin şu ünlü hadisini nakletmiştir: "Ümmü Seleme diyor ki, bu ayet nazil olduğunda Hz. Peygamber (s.a.a) Fatıma, Ali, Hasan ve Hüseyin'i yanına çağırdı; geldiklerinde üzerlerine bir "Kesa/parça" örttü ve şöyle buyurdu: "Allah'ım! Bunlardır benim *Ehl-i beytim*." ²⁸

Ayrıca şu sosyolojik vakıayı da gözardı etmemek lazım, şöyle ki, İnsanoğlu ergenlik çağına ulaşp, bağımsızlığını kazandıktan sonra, kendine ait ailesinin temelini, birleşmiş olduğu ilk eşi ile atmış olur. Çocukların olmasıyla da o temel sağlamlık kazanır. Eşinin ölümü veya rızası sonucu o aile içerisine getireceği eş veya eşler veya üvey evlatlar, ilk asıl ailenin bir fer'i oluverirler. Toplum içerisinde o şahıs, ilk kurduğu aile düzeni ile tanınır. Genelde onun ailesinden bahsedildiğinde, ilk ailesinden bahsedilir. Ayette de bu esas nazara alınmış olabilir!

"*el-Beyt*"ten maksadın, Hz. Fatıma'nın da evinin olmadığını söyledik! Zira ayette; "*el-Beyt*"denmiştir (*yani tanınan ev*). Şayet Fatıma'nın evi (veya Ali'nin evi) kastedilmiş olsaydı, o taktirde "*Ehl-i beyt*", "Rasulullah'ın Ehl'i Beyt'i" olmaktan çıkar "Ali'nin *Ehl-i beyt'i*" oluverirdi. Oysaki Kur'an, Rasulullah'ın *Ehl-i beyt*'inden bahsediyor. Diğer bir ifadeyle Kur'an, "*Ehl-i beyt*"in başına Ali'yi değil de Rasu-

28) İbn-i Hacer, *Fethu'l-Barî*, c. 7, s. 104; Tirmizi ve diğerleri de bu hadisi aynen nakletmişlerdir.

lullah'ı koyuyor. Buradan da anlaşılıyor ki, Rasulullah (s.a.a), *Ehl-i beyt*'in hem içindedir hem de başında. Böyle olması da kaçınılmazdır. Çünkü Rasulullah'ın soyu, Kevser'den (Kızı Fatıma'dan) devam etmiştir. Ayet: **“Sana Kevser'i verdik”** dediğine göre Kevser'in (o bereketli soyun) sahibi, başı, Rasulullah olmalıdır. Kevser de (o bereketli soy da) *Ehl-i beyt* olduğuna göre, Rasulullah da *Ehl-i beyt*'tir.

2- Yukarıda da belirttiğimiz gibi; şayet bir konu bir ayetten net olarak elde edilemezse, diğer ayetlerden destek alınır ve daha sonra hadislerle geçilir. “Tahtir ayeti”nde yer alan *“Ehl-i beyt”*in kimler olduğu hususunda elde edeceğimiz verilerden biri de mübahele/yeminleşme ayetidir. Ayet şöyledir:

- **“Bu Rabbinden gelen bir hakikattır, öyleyse şüpheciler - den olma! Sana gelen asıl bilgidir sonra, kim seninle bu hakikat hakkında tartışır, de ki; Gelin! Oğullarımızı ve oğullarımızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendimizi çağıralım. Sonra da tevazu içinde ve gönülden yalvaralım ve Allah'ın lanetinin aramızdan yalan söyleyenlerin üzerine olmasını dileyelim!”** ²⁹

Hiz. Peygamber (s.a.a) Hicri 9. yılda, Necran'dan gelen kalabalık bir Hristiyan topluluğuyla münazara yapmış ve onlara Kur'anî hakikatı tebliğ etmiş, tebliğe dair nasıl bir vazifesi varsa, hepsini yerine getirmişti... Ve fakat, Necranlıları bir türlü yola getirememişti. Bu durum ise Rasulullah'ı çok üzmüştü. O dönem adetleri içinde çok önemli bir yeri olan 'mübahele'ye gidilmek için ortak karara varılmıştı. Mübahele bir tür yeminleşmedir ki bugün de bazı medeni hukuk davalarında eldeki yüm delillerin ibrazından sonra, hakikat hali ortaya çıkmamış ise, yemin teklifinde bulunulur.

Bu aşamada Rasulullah (s.a.a), kadınları kadınlarla, çocukları çocuklarla ve nefsleri nefslerle karşılıklı yeminleşmeye davet eder. Bu davetinde o kadar ciddidir ve o kadar inançla konuşmaktadır ki, Necran rahipleri Rasulün bu ciddiyetinden korkup geri adım atarlar. Yeminleşmekten imtina eder ve eman dilerler, cizye ve barış anlaşması imzalamaya razı olurlar.

Bu manzara (yeminleşme günü), Ünlü sahabi Saad b. Vakkas vasıtasıyla şöyle anlatılır:

- *“Rasulullah (s.a.a) yemin heyetini beklerken, Hz. Hüseyin’i kucağına almış, Hz. Hasan’ın ise elinden tutmuş olarak ve Hz. Fatıma ile Hz. Ali’de arkasında olmak üzere, Rahiplerin temsilcisini beklemekteydi... Rasulullah (s.a.a) ehline! “Ben dua edince, siz de Amin deyiniz” diye tekrarlatmaktaydı. “Allah’ım, bunlar da benim ehlim” demekteydi.³⁰ Ama Necran sözcüleri gelerek, Rasulullah’ın bu kararlılığından dolayı yeminleşmeden vazgeçtiklerini beyan ederler...*

Ebu Harise, Rasulullah’ın (s.a.a) ve onun ehlinin bu görkemli kararlılığı hakkında Necran rahiplerine şöyle dediğini anlatır: *“Ben burada öyle çehreler görüyorum ki; eğer Allah’tan bir dağın yok olmasını dahi isteseler, Allah onların dualarına icabet edecektir. Sakın bunlarla mübahaleye girmeyin, zira kesinlikle helak olursunuz. Öyle ki, kıyamete kadar yeryüzünde bir tek Hristiyan bile kalmaz!”³¹*

Mübahale/yeminleşme gününü önemli kılan şey; o günde iki büyük Hristiyan ve İslam ordularının karşı karşıya gelmesi değildir. Tam tersine Rasulullah’ın (s.a.a), ordulardan daha önemli olan, hak yolunda feda etmeye öne çıkarabileceği en son şeylerini; kendini, canının canını, canlarını; Ali’sini, Fatıma’sını, Haseneyn’ini ortaya koymasıdır.

Burada asıl dikkatimizi çeken husus, ayette geçen *“Canlarımız”* sözünden kastın Rasul ve Ali’nin, *“Oğullarımız”* sözünden kastın, Hasan ile Hüseyin’in ve *“Kadınlarımız”* sözünden de kastın, yalnızca Hz. Fatıma’nın olduğu hususudur. Hadislerin tanıklığına göre, Rasulullah (s.a.a), eşlerinden hiçbirisini yanına almamış, kadınlardan da yalnızca Fatıma ile birlikte gelmişti. Ve hadisin devamında da; *“Allah’ım bunlar benim ehlim”* demesi, *“Ehl-i beyt’in* bunlardan ibaret olduğunu gösteriyor.

3- Tahtir ayetinde *“Ehl-i beyt”*’in kimler olduğuna dair diğer bir veri/ayet ise, Şura/23’de geçen *“meveddet”* ayetidir. Ayet şöyledir:

30) *Kütübü Sitte*: Fezail Bölümü 4493 no’lu Sâd b. Ebi Vakkas hadisi.

31) Fahr-i Râzi, *Tefsir*; Vahidî, *Esbâb-ı Nüzul*.

- **“De ki: Buna (peygamberliğime) karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum.** (ücretim) **Sadece Kurba** (yakınlarım) **da sev-giyi...”**

Ayette geçen **“Kurba”** kelimesi, yakınlık/akrabalık anlamındadır. Elmalılı Hamdi Yazır, tefsircilerin ayette geçen **“kurba”** kelimesi için farklı görüşleri olduğunu zikreder... Bir görüşe göre; Efendimiz (s.a.a) “Risaletim ve nübüvvetim nedeniyle hukukumu tanımayanlar, bari akrabalık hukukuna riayet edin de, söylediklerimi dinleyin, düşmanlık etmeyin” manasında açıklama yapmıştır diye düşünürler.

Diğer bir grup ise; ayette geçen **“kurba”** kelimesinin, akrabalık olduğunu ve bundan maksadın; Hz. Ali ve Hz. Fatıma ile evlatları olduğunu düşünürler...

Üçüncü bir grup ise, bahsedilen karabetin (akrabalığın) Allah'ı sevmek ve ona itaat etmekle elde edilecek Kurbet bağı olduğunu ifade eder.

Ahmed b. Hanbel ve Taberani, Hz. Peygamber'in burada Kurba ile Hz. Ali, Hz. Fatıma ve evlatlarını kastettiğini dile getirirler. Ve yine İbn-i Hacer Sevaiku'l-Muhrika adlı eserinde, Zemahşeri Keşşaf adlı eserinde, İbn-i Abbas rivayetiyle; mezkur ayetlerin, Resulullah'ın (s.a.a) akrabalarından Hz. Ali, Hz. Fatıma ve evlatları için nazil olduğunu yazarlar.

KUR'AN AYETLERİNDEN ALINAN SONUÇ

Kur'an ayetlerine bakıldığından, her ne kadar kimi müfessirler farklı görüşler öne sürmeye çalışmışlarsa da büyük çoğunluk ayetlerin ortak noktası hususunda *Ehl-i beyt*'ten maksadın, Resulullah da dahil olmak üzere, “Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin” olduğunu vurgulamadan edememişlerdir. Dolayısıyla *Ehl-i beyt* ayeti, diğer ayetlerle tefsir edildiğinde, bütün göstergeler ondan maksadın **“Âl-i aba”** olduğunu vurgulamaktadır.

EHL-İ BEYT'İN

KİMLER OLDUĞUNU SÖYLEYEN HADİSLER

Tathir ayetinde geçen “*Ehl-i beyt*”in kimler olduğunu izah eden hadisler şunlardır:

1- Resulullah'ın (s.a.a) eşi Ümmü Seleme şöyle der;

- “*Doğrusu Allah, ancak siz Ehl-i beyt'ten pisliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister*” ayeti benim evimde nazil olduğunda, Rasulullah (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i yanına çağır-
dı; geldiklerinde üzerlerine bir kesa (parça) örttü ve şöyle buyurdu:
“Allah'ım! Bunlar benim *Ehl-i beyt*imdir. Öyleyse onlardan pisliği gider ve onları tertemiz kıl.”

Bu hadis-i şerifi, hadis külliyyatından birçoğu nakleder.

Örneğin:

- 1- Sahih-i Müslim, *Ehl-i beyt* Faziletler babı, c.4, s.1883, h.2424
- 2- Sahih-i Tirmizi, c.5, s.351, s.107
- 3- Müstedrek-i Hakim, c.3, s.133-147 ve c.2, s.416
- 4- Hasais-i Nesei, s.33
- 5- Müsned-Hanbel, c.4, s.107
- 6- Telhis-i Zehebi, c.2, s.416
- 7- Mu'cem-i Tebaranî, c.3, s.48 ve c.12, s.98
- 8- Şevahidu't-Tenzil, Hakim Haskani, c.2, s.11
- 9- Buhari, et- Tarihu'l-Kebir, c.8, s.187
- 10- İbn-i Hacer, el-İsabe, c.2, s.509
- 11- İbn-i Cevzi, Tezkiretu'l-Havas, s.233
- 12- Tefsir'i Fahri Razi, c.25, s.209
- 13- Kunduzi el-Hanefi, Yenabiu'l-Meveddet, s.107, İstanbul Basımı
- 14- Harezmi, Menakib, s.23

- 15- es-Siretü'l-Halebiyye, c.23, s.212
- 16- es-Siretü'l-Dahlaniyye, c.3, s.329
- 17- İbn-i Esir, Üsdü'l-Gabe, c.2, s.12 ve C.5, S.521
- 18- Tefsir-i Taberi, c.22, s.6
- 19- Suyuti, ed-Dürrü'l-Mansur, c.6, s.603
- 20- Tarih-i İbn-i Asakir, c.42, s.100-101
- 21- Zemahşeri, Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.538
- 22- İbn-i Arabi, Ahkamu'l Kur'an, c.3, s.153
- 23- Tefsir-i Kurtubi, c.14, s.182
- 24- İbn-i Hacer, es-Sevaiku'l-Muhrika, s.143
- 25- İbn-i Abdul'l-Birr, el-İstiaab c.3, s.1100
- 26- İbn-i Abdu Rabbih, el-İkdu'l-Ferid, c.4, s.311
- 27- Müntahabu Kenzu'l-Ummal, c.5, s.96
- 28- Beğavi, Menasihu's-Sünnet, c.4, s.183
- 29- Vahidi, Esbabu'n-Nüzul, s.239
- 30- Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.492

Bunların dışında adlarını zikredemediğimiz diğer birçok kaynaklar da bu hadisi nakletmişlerdir. Bu kadar alimin itiraf ettiği gibi, bizzat Rasulullah (s.a.a), bu ayetteki *Ehl-i beyt*'ten kimlerin kasdedildiğini açıkladıktan sonra, Allah ve Raslulünün maksadına muhalif sözlerin hiçbir değeri olamaz.

2- Kaynaklarında nakledilen hadislerle göre; Tahtir ayeti nazil olduktan sonra, ayette yer alan "*Ehl-i beyt*"in kim olduklarını tüm sahabenin iyi anlaması için ve başka bir şekilde yorumlamamaları için, Rasulullah (s.a.a) altı ay boyunca namazlardan önce Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in bulunduğu evin önünden geçerek bu ayeti okumuş ve şöyle buyurmuştur: "***Allah, ancak siz Ehl-i beyt'ten pisliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.***" Kalkın namaza, Allah'ın rahmeti üzerinize olsun."

Bu hadisi de birçok kaynaklar nakleder, Örneğin:

- 1- Sahih-i Tirmizi, c.5, s.352
- 2- Müstedrek-i Hakim, c.3, s.158

- 3- Zehebî, Telhisü'l-Müstedrek...
- 4- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.259
- 5- İbn-i Esir, Üsdü'l-Gabe, c.5, s.521-522
- 6- Haskanî, Şevahidü't-Tenzil, c.2, s.12-13
- 7- Suyutî, ed-Dürrü'l-Mensur, c.6, s.606-607
- 8- Tefsir-i Taberi, c.22, s.5-6
- 9- Belazurî, Ensabu'l-Eşraf, c.2, s.104, h.38
- 10- Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.492
- 11- Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.168 ve diğerleri

Yukarıda sıraladığımız bu kaynaklara bir de *Ehl-i beyt* İmamları kanalıyla naklolunan hadisler eklenecek olursa, bu görüşün dışındaki kalan görüşler, yalnızca *Ehl-i beyt*'e düşmanlıklarıyla bilinen Harici ve Emevilerin görüşleri kalır ki, onlar da bir değer teşkil etmezler.

Bu ayetleri, Rasulullah'ın (s.a.a) buyruğunun aksine, kendi zevklerine göre tefsir edenler, alim etiketi taşıyalar dahi, Emevi ve Abbasi yardakçıları olduklarını ispatlamış olurlar!

Ayrıca Tathir (arınma) ayeti, maddi ve manevi kirlerden arındırılmış zühd, takva, ihlas, ilim, hilim, cesaret, yiğitlik, iffet, dünyaya rağbetsizlik ve Allah'a yakınlaşmada bütün insanlar için örnek olmuş, tarihte en ufak bir suç ve günah işledikleri kaydedilmemiş tertemiz insanların varlığından ve Yüce Allah'ın onların öyle olmalarını murad ettiğinden haber veriyor! Oysaki, Peygamber efendimizin eşlerinden bazıları, gerek kendisinin hayatı döneminde gerekse dünyadan irtihainden sonra birtakım hatalar işlemiş ve bu hatalarına karşı hem vahiy'den ihtar almış hem de Müslümanların tepkisini çekmişlerdir. Örneğin Peygamber eşlerinden hiç birisi onun kadar ün yapmamış ve kimi Müslümanlara göre; hepsinin faziletlerini bir araya toptasak bile Ebu Bekr'in kızının faziletlerinin onda biri kadar dahi olamaz dedikleri ve dinlerinin yarısını kendisinden öğrendiğini iddia ettikleri Aişe validemiz ile Halife Ömer'in kızı Hafsa'nın hakkında nazil olan ve ültümatom anlamı taşıyan birkaç hadis ve ayeti örnek olarak verip, yorumunu araştırmacıya bırakacağız.

Sahihi Buhari'de geçen bir rivayete göre; Rasulullah'ın huzurunda Aişe'nin saygısızlığı öyle bir hadde varmıştı ki, Rasulullah namaz kılarken karşısına geçmiş, ayaklarını Rasulullah'ın secde yerine uzatmıştı. Rasulullah işaret edince ayaklarını topluyor, başını secdeden kaldırıncaya yine ayaklarını uzatıyordu.³²

Yine Buharî şöyle nakleder: "Aişe sinirlendiğinde -ki çok sinirlenirdi- Rasulullah'ın adını ağzına almaz, yemin ederken de "İbrahim'in Rabbine andolsun" derdi.³³

Bir defa Aişe ile Hafsa, Rasulullah'a (s.a.a) karşı bir komplo hazırladılar. Bu yüzden Rasulullah bir ay zevcelerinden uzaklaştı ve hasırın üzerinde uyudu.³⁴ **"Eşlerinden istediğinin sırasını erte-ler, istediğini kabul edersin..."** ayeti inince, utanmadan Peygamber'e: **"Görüyorum Rabbin, senin tutkularını hiç ihmal etmiyor"** demişti.³⁵

Defalarca Aişe'nin davranışlarını kınayıcı ayetler inmiştir.³⁶ Bir ayette Allah Teala ona ve Hafsa'ya hitap ederek şöyle buyurmuştur:

- **"Eğer ikinizde Allah'a tevbe ederseniz, (yerinde olur) çünkü kuşkusuz, kalpleriniz sapmıştır sizin!"**³⁷

Yine buyurmuştur ki: **"Ve eğer peygamber'e karşı birbirini -ze arka verirsiniz, bilesiniz ki, onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve müminlerin salihidir; bunların ardından da melekler onun destekcisidirler."**³⁸

Bu açık tehdit, Aişe ve çoğu zaman onun sözlerini dinleyip ona uyan Halife Ömer'in kızı Hafsa'ya karşıdır!

Yine Allah Teala bu ikisi hakkında şöyle buyurmuştur:

- **"Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi, Müslüman, mümin ve ... kadınlar verir."**³⁹

Buhari şöyle der: "Bu ayetler, Ömer b. Hattab'ın da dediği gibi

32) Sahihi Buhari, c. 1, s. 107.

33) Sahihi Buhari, c. 7, s. 47

34) Sahihi Buhari, c. 3, s. 175-176, Mezalim Kitabı

35) Sahihi Buhari, c. 6, s. 147 ve c. 7, s. 16; Sahihi Müslim, c. 2, s. 1085, h. 1464

36) Sahihi Buhari, c. 3, s. 176-177

37) Tahrim Suresi; Ayet, 4

38) Tahrim Suresi; Ayet, 5

39) Tahrim Suresi; Ayet, 5

Aişe ve Hafsa hakkında nazil olmuştur.⁴⁰ Bu ayet tek başına, Müslümanlar arasında Aişe'den daha hayırlı kadınlar olduğunu ispatlamaktadır.

HADİSLERDEN ALINAN SONUÇ

Tathir (arındırma) ayetinde yer alan *“Ehl-i beyt”* kavramına, Kur'an ve hadislerde onların yaptıkları hataları ihbar ve ihtar eden ayet ve hadislerle bakıldığında, Rasulullah'ın (s.a.a) eşlerini dahil etmek mümkün gözüküyor. Çünkü ayet *“Ehl-i beyt”* kavramı içerisinde yer alanların, Cenab-ı Hak tarafından her türlü maddi ve manevi kötülüklerden arındırıldığından bahsederken, tarihin ve Kur'an'ın tanıklığına ve Rasulullah'ın beyanatlarına binaen, birçok hataları bulunanları o kavrama dahil etmek insafsızlık olur. Şayet Rasule eş olmaları, onların temiz olmalarına kanıt sayılır denilirse, Rasul eşi olupta temiz olmayan Nuh ve Lut Peygamberlerin eşlerine ne demek lazım: *“Allah inkar edenlere, Nuh'un karısıyla Lut'un karısını örnek verdi. İki de kullarımızdan iki salih kulun (nikahı) altındaydılar. Derken onlara (peygamberlere) ihanet ettiler. Kocaları Allah'tan (gelen) hiçbir şeyi onlardan savamadı. (Onlara:) “Haydi girenlerle beraber siz de ateşe girin” denildi.”*

*“Ve Allah inananlara, Firavun'un karısını örnek verdi. Hani o şöyle demişti: “Ey Rabbim! Bana cennette bir ev kur ve beni Firavun'dan ve onun (kötü) işlerinden kurtar, ve beni şu zalimler topluluğundan kurtar!” (Yine Allah inananlara) İmran kızı Meryem'i (örnek gösterdi). O iffetini korudu da ona ruhumuzdan üfledik ve Rabbinin sözlerini ve kitaplarını doğruladı. O, gönülden itaat edenlerdendi.”*⁴¹

Bu ayetlerden anlaşıldığı üzere Peygamber'in eşi ve zevcesi olmanın her ne kadar birçok fazileti olsa da, insanı Allah'ın azabından kurtarmada bir etkisi olamaz. Peygamber eşi olmak, iyi amelle bir-

40) Sahihi Buhari, c. 6, s. 195-197.

41) Tahrim Suresi, 10-12

likte olursa faydalı olur. Aksi halde azap iki katı olur. Çünkü Allah'ın adaleti, vahiyden uzak olan bir kimseyi, evinde vahiy nazil olan ve vahye yakın olan kimse gibi azaplandırmamayı gerektirir. Hakkı tanıdığı halde hakka muhalefet eden kimse, hakkı hiç tanımayan cahilden daha kötüdür ve onun azabı daha fazladır.

Ehl-i beyt kavramı içerisinde yer alanların ise, hem Kur'an, hem hadis, hem de tarih'te faziletlerine işaret eden birçok beyanlar mevcuttur. Örneğin Rasulullah (s.a.a) onlardan Hz. Ali hakkında şöyle der: **"Ey Ali! Müminden başkası seni sevmez ve münafıktan başkası sana düşman olmaz."**⁴² Yine onlardan biri olan Hz. Fatıma hakkında da şöyle der: **"Fatıma benim vücudumun bir parçasıdır; kim onu gazaplandırırsa beni gazaplandırmış olur ve kim beni gazaplandırırsa Allah'ı gazaplandırmış olur."**⁴³

42) *Sahihi Müslim*, c. 1, s. 86, h. 78; *Sahihi Tirmizi*, s. 5, s. 635 ve s. 643, h. 3736; *Suneni Nesei*, c. 8, s. 116

43) *Sahihi Buhari*, c. 5, s. 26; *Sahihi Müslim*, c. 4, s. 1902, h. 2449; *Sahihi Tirmizi*, c. 5, s. 698, 3867

17. BÖLÜM

- * EHL-İ SÜNNETE GÖRE EHL-İ BEYT'TEN KASDIN
ÜMMET OLDUĞUNU SÖYLEYENLER**
- * HZ. MUHAMMED'İN (S.A.A) TÜM ÜMMETİ
ÂL-İ MUHAMMED'DİR:**
- * ŞİA'YA GÖRE ÂL'İN İSTİLAHİ ANLAMI**

.

EHL-İ SÜNNETE GÖRE EHL-İ BEYT'TEN KASDIN ÜMMET OLDUĞUNU SÖYLEYENLER

Ehl-i beyt'ten kasdın ümmet olduğunu söyleyen kimi sünni alimleri şöyle bir görüş öne sürerler:

Âl-i Muhammed (Muhammed'in (s.a.a) âl-i) konusu çok önemli konulardan biridir. Zira hergün beş vakit namazlarda selâvat getirdiğimizde "Muhammed ve âl-i'ne getiriyoruz. Namazlarda salâvat getirmek kimi mezheplere göre farz, kimilerine göreyse vacipdir. Dolayısıyla Peygamberimizin âl-i'nin kim olduğunu bilmemiz gerekir.

Âl ile ehl'in sözlük anlamı birdir. İbn-i Hacer, 'Fethu'l-Barî' adlı eserinde, Âl ile ehl'in aynı anlamda olduğunu belirtmektedir.¹

Âl kelimesinin de aslı 'ehl'dir. Kelimedeki hâ önce hemzeye, sonra da elife çevirilerek âl olmuştur. Âl, kişinin ev halkı, soyu yakınları ve dindarları anlamında kullanılmıştır. Ehl, kişinin yakın akrabalarıdır. Bu anlamda peygamber'in ehli, onun eşleri, kızları ve damatlarından Hz. Ali'dir.²

Fakat dilciler iki Kur'an kavramı olan 'ehl' ve 'âl' kelimeleri arasında şöyle bir ince anlam farkı olduğuna dikkat çekmişlerdir: Ehl, neseb ve aidiyet bildirir. Ehlü'r-Racül (kişinin ailesi), Ehlü'l-İlim (İlim adamı), Ehlü'l-Karye (şehir ahalisi) gibi. Âl ise, yakınlık ve arkadaşlık bildirir. Âl-i'r-Racül (kişinin yakınları, arkadaşları), Âl-i Firavn (Firavunun yandaşları). Âl kelimesinde neseb bağı yoktur!³ Bu-

1) İbn-i Hacer, *Mukaddimetu Fethi'l-Barî*, s. 72

2) İbn Manzûr, *Lisân*, XI, 28; Muhammed Nureddin el-Muneccid, *el-İştirak'ül-lafzî Fil Kur'an*, s. 106

3) Bkz. Askeri, *Furûk*, s. 233; Bir başka görüşe göre âl kelimesi rücû etmek, yönetmek anlamına gelen âle fiilinden türetilmiştir.

na göre *Ehl-i beyt-i Rasûl*, Allah Resulü'nün akrabaları anlamına gelirken; Âl-i Muhammed, daha geniş manada Hz. Peygamber'in nesep bakımından yakınlarını içine aldığı gibi, tüm arkadaş ve taraftarlarını da içine alır.

“Ehl” kelimesi Kur'an'da şu anlamlarda kullanılmıştır: Ahâli (Ehlü'l-Kurâ) ⁴, okuyucu (Ehlü'l-Kitâb, Ehlü'l-İncil), ⁵ mal mülk sahibi, ⁶ evladü iyâl, kavim, akraba, ümmet, (Meryem, 19/55), layık-müştehak (Ehlü't-Takvâ, Ehlü'l-Mağfire) (Müdessir, 74/56) tüm akraba ve yakınlar. (Firuzabâdî, Besair, II, 83-84)

Kur'an'da geçen ‘ehl’ kelimesinin kullanımlarını kısaca değerlendirecek olursak, şu sonuçları elde ederiz:

Ehl kelimesi pek çok ayette, akıl sahibi kimselere izafe edilerek kullanılmıştır. ⁷ Otuzdan fazla ayette ‘kitap’a izafe edilerek, ‘kitap ehli’ anlamında kullanılmıştır. ⁸ Yine kelime bir yerde İncil’e, ⁹ iki yerde de Zikir’e ¹⁰ izafe edilmiştir. Bu ayetlerde kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hristiyanlara seslenirken, onlardan Kitap’ın gereklerini yerine getirerek, Kitap’a yaraşır gerçek müminler olmaları istenmektedir. Başka bir deyişle “*Ey Kitap Ehli!*” hitabından, ‘siz kendilerine Kitap gelmiş kimseler olarak bu yanlışları yapmamalısınız, Kitaplı bir topluma bunlar yakışmaz, size yakışanlar şunlardır...’ gibi hem taltif hem de sitemkâr bir mana vardır.

Yine Kur'an'da “Ehl” kelimesi ondört yerde, dünyadaki genel ve özel yerlere izafe edilmiştir. ¹¹ Bir ayette de cehenneme izafe edilmiştir. ¹²

4) A'raf, 7/97; Yûsuf, 12/109

5) Mâide, 5/47

6) Nisâ, 4/59

7) Bkz. “Ehlûke” 3/121; 11/40, 46, 81; 12/25; 15/65; 20/132; 23/27; 29/33; “Ehlûküm”, 12/93; “Ehlûnâ”, 12/65, 88; 52/66; “Ehlühû” 27 Kere; “Ehlühâ 20 Kere; “Ehlühüm”, 12/62; 36/50; 83/31; “Ehlühünne”, 4/25; “Ehlûnâ”, 48/11; “Ehli”, 11/45; 20/29; 26/169; “Ehlühüm”, 5/89; 66/6; “Ehlühim”, 39/15; 42/45; 48/12.

8) Bkz. Bakara, 2/105; Âl-i İmrân, 3/64, 65, 69, 70, 71, 72, 75, 98, 99, 110, 113, 199.

9) “Ehlü'l-İncil”, bkz. Mâide, 5/47.

10) “Ehlü'z-Zikr”, Nahl, 16/43; Enbiyâ, 21/7.

11) Bkz. “Ehlü'l-Kurâ”, 7/96, 97, 98; 12/109; 59/7; “Ehlü'l-Karye”, 18/77; 29/31, 34; “Ehlü'l-Medyen”, 20/40; 24/45; “Ehlü'l-Medine”, 9/101, 120; 15/67; “Ehlü Yesrib”, 33/13.

12) Bkz. “Ehlü'n-Nâr”, Sâd, 38/64.

Üç ayette ev anlamındaki “beyt” kelimesine izafe edilerek ev halkı anlamında kullanılmıştır.¹³

Bir ayette ise Yüce Allah'ın sakınılmaya ve isyan edilmemeye lâayk oluşu anlatılırken ‘Ehlü't-Takva’¹⁴ şeklinde ve kendisinden sakınanları affetmesi şanında oluşu anlatılırken ‘Ehlu'l-Mağfire’¹⁵ kullanılmıştır.

Görüldüğü üzere tüm bu kullanımlarda ortak nokta, kelimenin ‘aidiyet’ bildirmesidir.

Âl kelimesi ise, Kur'an'da şu anlamlarda kullanılmıştır: Kavim, yandaş, aile efradı, soy-sop.¹⁶

Genelde peygamberlere izafe edilerek kullanılan kelime, olumsuz kimselerden sadece Firavuna izafe edilmiştir. Ama önemine binaen en fazla kullanılan kalıp “Âl-i Firavn” ifadesi olmuştur.¹⁷ Bu kullanımlarda âl kelimesi hem aidiyeti ve hem de yakınlığı ifade etmektedir.

Her iki kavramın Kur'an'daki bu kullanımlarından hareket ederek söyleyecek ve kavramları en geniş manalarıyla ele alacak olursak, peygamberin ehli, onun dininden olan, onun izinden giden ümmeti içine alır. Nitekim “Şirkten takvaya yönelmiş her müttaki kişi, Hz. Peygamber'in ehli ve âlidir.”¹⁸ “Her peygamber'in ehli, onun ümmetidir.”¹⁹ denilmiştir. Nasıl ki Âl-i Firavn, Firavn'un Kavmi, yandaşı, etbaı ve dindaşları olan kesimi içine alıyorsa; Âl-i Resül'de, ne seb bağı olsun olmasın, onun döneminde yaşasın yaşamasın, onun dini ve milleti üzerine olan herkestir. Bu sebeple onun din ve milletinden olmayanlar, onun yakınları bile olsalar onun âlinden sayılmazlar.²⁰ Çünkü Firavn ve âlinin suda boğularak helâk edildikleri-

13) Bkz. “Ehlü'l-Beyt”, 11/73; 28/12; 33/33

14) Bkz. Müdessir, 74/56.

15) Bkz. Müdessir, 74/56.

16) Firuzabâdi, a.g.e. II, 162

17) Bkz. “Âl-i Firavn”, 2/49, 50; 3/11; 7/130, 141; 8/52, 54(iki kere); 14/6; 40/28, 45, 46; 54/41 (Toplam 13); “Âl-i Musa”, 2/248; “Âl-i Harun”, 2/248; “Âl-i İbrahim”, 3/33; 4/54; “Âl-i İmran”, 3/33; “Âl-i Yâkûb”, 12/6; 19/6; “Âl-i Lût”, 15/59, 61; 27/56; 54/34; “Âl-i Dâvûd”, 34/13.

18) Kurtubi, *el-Câmi*, I, 381; Tahtavi, *Hâşiye*, s. 8

19) İbn Manzûr, *Lisân*, XI, 28-29

20) Kurtubî, a.g.e. de şöyle bir not düşer: “Rafiziler/şiiiler, Hz. peygamber'in âli, sadece onun kızı Fatıma ve torunları Hasan ve Hüseyin'dir.” Derken; bazıları Âl-i Muhammed, onun eşleri ve zürriyetidir, demişlerdir. Bkz. Kurtubi, a.g.e, I, 381-382

ni anlatan ayetlerde, Âl-i Firavun'u oluşturanlar, Firavun'un oğlu, kızı, amcası, dayısı, kardeşi ve yakınları değildi. O yüzden Ebû leheb ve Ebû Cehil, Hz. Peygamber'in akrabası olsalar bile onun âlinden sayılmazlar.

Nitekim Hz. Nuh'un inanmayan oğlu için Yüce Allah, "... O, **senin ehlinden değildir. Çünkü onun yaptığı iyi olmayan bir iş - tir..**" ²¹ buyurmuştur. ²² Ayet, "**O, senin dininden değildir; yahut o sana tufanda kurtulmayı vaadettiğimiz yakınlarından değildir, çünkü onun özü bozuktur,**" ²³ diye anlaşılmıştır. Yine başka ayette Hz. Nuh'un ve Hz. Lût peygamberlerin inkârcı hanımları anlatılırken şöyle buyrulmuştur: "**Kocaları, Allah'tan gelen hiçbirşeyi onlardan savamadı...**" ²⁴

Âl-u'n Nebi ifadesi de, Hz. peygamber'in soyu, onun eş ve çocukları, ona uyan ve onun izinden gidenler, Haşim ve Muttaliboğulları, Hz. Fatıma'nın soyundan gelenler, onun aile efradı, nesep veya nisbet bakımından ona uzanan, onu izleyen herkestir, diye anlaşılmıştır. ²⁵ *Ehl-i beyt*ten Cafer'i Sâdık, "Hz. Peygamber'in dininin gereklerini yerine getiren tüm Müslümanlar onun âlidir" ²⁶ diyerek bu gerçeği vurgulamıştır.

Nitekim Amr b. As, Peygamberimizin kendisine şöyle söylediğini anlatır: "**Dikkat et, benim babamın yakınları olan falanlar benim dostlarım değildir. Benim asıl dostlarım, Allah ve Salih müminlerdir.**" ²⁷

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de; "**Doğrusu Allah ve melekleri, peygamberine selât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona, tam a - lamıyla selât ve selâm edin.**" ²⁸ buyurulmuştur. Peygamberimize, kendisine nasıl selât ve selâm edileceği sorulunca da O, şöyle deyin buyurmuştur:

"Allah'ım, Muhammed ve âline selât et. Tıpkı İbrahim ve

21) Hûd, 11/46

22) Kurtubi, a.g.e., I, 382

23) Kurtubi, a.g.e., IX, 46

24) Tahrim, 66/10

25) Tehanevi, *Keşşaf*, I, 87-88; Kurtubi, age, XIX, 182-183

26) Rağıb el-İsfahani, *el-Müfredât*, s. 38; Fîruzabâdî, age., II, 162-163

27) Yakub b. İshak Ebu Avâne *Müsnedi*; Beyrut, S. I, 96; Kurtubi, age., I, 382

28) Ahzâb, 33/56

âline selât ettiğin gibi. Doğrusu Sen övülmeye lâıksın ve yücesin. Allah'ım, Muhammed ve âlini mübarek kıl. Tıpkı İbrahim ve âlini mübarek kıldığın gibi. Doğrusu Sen, övülmeye lâıksın ve şanı yüce/iyiliği bol olansın.”²⁹

Yukarıdaki tanım ve açıklamalar ışığında peygamberimizin tavsiyesiyle namazlarda okunan salâvatların yalnızca Hz. peygamber'in yakınlarından olan âli ile sınırlı olmadığını ve onun izinde olan tüm müminleri kapsadığını söyleyebiliriz. Öte yandan peygamberimizin tavsiye ettiği bu duayı, meleklerin, Hz. İbrahim'in ev halkına yaptıkları şu duadan esinlenerek tavsiye ettiğini de söyleyebiliriz:

“Ey ev halkı! Allah'ın rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun! Doğrusu Allah övülmeye lâıık ve şanı yüce/iyiliği bol olandır.”³⁰

Elbette Hz. Peygamber'in neseben ve sıhren (evlilik yoluyla) yakını olmak, herkesin istediği birşeydir. O'nun seçkin torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in soyundan (şerif ve seyyid) olmak da öyledir. Ama tüm bunlar, insanın elinde olmayan ve Allah'ın takdiriyle olan şeylerdir. Dolayısıyla Allah vergisi her nimet gibi, bu nimetler de O'nun yolunda kullanılıp değerlendirilebildiği oranda anlamlı ve şerefli. Aksi takdirde, nice insanlara verilen nice nimetler, onların azgınlık ve taşkınlığını artırmış ve sonuçta helâklerine neden olmuştur. Kan dökücü Kâbil'in Hz. Adem'in oğlu olması; putperest bir kişi olan Azer'in Hz. İbrahim peygamber'in babası olması; Hz. Nuh ve Hz. Lût peygamberlerin inkarcı karılarının peygamber eşleri olmaları. Ebu Leheb'in Hz. Peygamber'in amcası olması gibi. Tüm bu yakınlıklar, bu kişilere hiçbirşey kazandırmamıştır. Üstelik Hz. Peygamber döneminde yaşayan inkârcılardan sadece Ebu Leheb'in adı (künye olarak) Kur'an'da geçmiş ve Hz. Peygamber de onun hakkını, **“Benim Ebu Leheb ile herhangi bir yakınlığım kalmamıştır.”** buyurmuştur. Yine o, **“Öncelikle en/yakın akrabanı uyar”**³¹ ayeti inince, kızı Hz. Fatıma ve halası Hz. Safiye'yi, peygamber'in yakını olmakla aldanmamaları konusunda şöyle diyerek uyarmıştır:

29) Buhârî, *“Tefsîru Sûre”*, 33/10; *“Deavat”*, 31, 32; Müslim, *“Salât”*, 65-69; Ebû Davûd, *“Salât”*, 179; Taberi, *Camîu'l-Beyân*, XXII, 43-44; Kartubi, age, XIV, 233-235

30) Hûd, 11/73

31) Şu'arâ, 26/214

“Ey Ka’boğulları! Ey Abdülmenafogulları! Ey Haşimoğulları! Ey Abdülmuttaliboğulları! Kendinizi ateşten koruyun. Ey Muhammed’in kızı Fatıma! Ey Muhammed’in halası Safiyye! Kendinizi ateşten koruyun. Vallahi ben, Allah’tan gelecek şeyi sizden savamam, O’na karşı birşey yapamam. Ancak Allah size merhamet ederse, o başka. Benim malımdan dilediğinizi isteyin, onu verebilirim! Ama Allah’ın azabına karşı size birşey yapamam!” ³²

Bu uyarılar bize, peygamber yakını olmanın mücerred olarak kişiye bir üstünlük ve ayrıcalık kazandırmayacağını anlatmaktadır. Üstelik Kur’an’da, peygamber yakını olmanın, diğer insanlardan farklı olarak birtakım yükümlülükleri beraberinde getirdiği üzerinde durulur:

“Ey Peygamber hanımları! Sizden kim açık bir hayâsızlık yaparsa, onun azabı iki katına çıkarılır. Bu Allah’a göre kolaydır. Sizden kim de Allah’a ve Peygamber’ine itaat eder ve yararlı iş yaparsa, ona da mükafatını iki kat veririz. Ona Biz, bol rızık hazırlamışsızdır. Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz.” ³³

Yukarıda bir kısmı sayılan bu kişiler, Allah’ın kendilerine bahsettiği seçkinlerin yakını olma nimetinin kadr’ü kıymetini bilememişler ve bu nimeti, nimet sahibine yaklaşma aracı olarak değerlendirememişlerdir. Şayet onlar, bu nimetin kıymetini bilerek, nimetin gereğini yerine getirmiş olsalardı, peygamber’in yakınları, tevhid ehli kişiler olarak sitayiş (övme) ile anılacaklardı. Ama öyle olmamış ve onlar bu sefer *‘Peygamber yakını azgınlar’* olarak yine özellikle anılmışlardır.

Bu örneklerden de hareket ederek diyoruz ki, “âl” ve “ehl” kelimelerini dar kalıplardan kurtararak, kapsamlı anlamda algılamak gerekmektedir. Zaten insan, kendi iradesi doğrultusunda yaptıkları ve kazandıklarıyla Allah katında değer kazanacaktır. Aynı şekilde kişi, Hz. Peygamber’in yolunu izlemekle, onun dinini sahiplenmekle ona olan yakınlığını artıracak ve onun akrabası olacaktır. Bu anlayış, kelimenin Kur’an’daki kullanımlarından olan ve yukarıda verdi-

32) Ebû Avâne, age., I, 93, 96

33) Ahzâb, 33/30-32

ğimiz anlamlarda da paralellik arz edecektir. Şöyle ki, Hz. Peygamber'in izinden giden müminler, onun ümmeti, ona yaraşır bir topluluk ve onun aile bireyleri mesabesinde değerlendirilecektir. Tabii ki peygamberimizin âline selâm okuma, öncelikle Hz. Peygamber'in kendisine inanmış yakınlarını kapsayacaktır. Ama bu dâua onlarla sınırlı kalmayacak, kıyamete kadar onun izinden gidenleri de içine alacaktır.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

1- “Ehl” ve “âl” kelimeleri, temelde aidiyet ifade eden kelimelerdir. Kelimeler, kişinin neseben ve sıhren (evlilik yoluyla) yakınlarını kapsadığı gibi, kişiyle başka bağlarla alakalı olan kişileri de kapsayabilmektedir.

2- Zürriyet ve sıhriyet (evlilik) yoluyla Hz. Peygamber'in yakını olmak insanın elinde olan birşey değildir. Bu her insanın arzuladığı güzel birşey olsa bile, temelde bir ayrıcalık ve üstünlük sebebi değildir. Hz. Peygamber'in yakını olan kişiler, bu saygınlıklarını yalnızca O'nun akrabası olmakla değil, onun izinden gitmekle kazanmışlardır.

3- Tarihte zürriyet ve sıhriyet bakımından Hz. Peygamber'in yakını olanlardan, onun sağlığında ve onun vefatından sonra gelen seyyid ve şeriflerden onun yolunda gidip ona yakışanlar olduğu gibi, ona yakışmayanlar ve hatta bunu istismar edenler bile olmuştur. Seyyid ve şerifliği, sadece kimi zamanlarda onlara tanınan imtiyazlardan yararlanma fırsatı olarak değerlendirmek isteyenler hep olmuştur. Bugün de yaşayış ve gidişatıyla Hz. Peygamber'e hiç benzermediği halde, sırf onun soyundan gelmiş olmayı kullanmak isteyenler az değildir. Kaldı ki, özellikle bu işleri takip eden bir kurum olan Nakibu'l-Eşrâfın ³⁴ işlerliğini kaybetmesinden beri, onun yakını olmak da sağlam bir şekilde ve kesin olarak tesbit edilebilen birşey değildir.

34) XV. yüzyıldan itibaren Osmanlılarca ihdas edilip Osmanlı saltanatının ılgasına kadar devam eden bu kurum, Hz. Peygamber'in soyundan gelenlerin defterini tutuyor, onların işlerini görüyor ve onlara tanınan bazı ayrıcalıklardan onları yararlandırıyordu. Bu, Osmanlı kurumundan önce de Hz. Peygamber'in soyundan gelenler tesbit edilmiş ve onlara özel bir ilgi ve hürmet gösterilmiştir. Bkz. Şamil İslâm Ansiklopedisi, VI, 133. 134

4- Kur'an-ı Kerim'de geçen 'âl' ve 'ehl' kelimeleri, hem Hz. Peygamber'in yakınları için, hem başka insanların yakınları için ve hem de genel anlamda kullanılmıştır.

Hız. Peygamber'in âlinden olmanın, kişiye Allah katında birşeyler kazandırabilmesi için, âl kavramını genel anlamda almak en doğru ve tutarlı yoldur. Namaz duaları başta olmak üzere pekçok duada yer alan '**Âl-i Muhammed**' ifadelerine bu anlamı yüklemek, bu kapsamlı anlayışın bir gereğidir. Bu anlamda Âl-i Resûl'den olmak/sayılmak, isteyen herkese açık bir kapıdır. O halde yarışanlar bu uğurda yarışınlar ve o halkada yerlerini almaya baksınlar.

Hız. MUHAMMED'İN (S.A.A) TÛM ÜMMETİ ÂL-İ MUHAMMED'DİR:

"Hız. Muhammed'in (s.a.a) tüm ümmeti âl-i Muhammed'dir" görüşü, Divbendiyan tarikatının güvenilir kaynağı olan Nebras şerhinin şerhi, 'Akaid-i Nesefiye' adlı eserin yazarının görüşüdür.³⁵ Ondan önce de bu görüşü Süfyan Sevrî ve Ezherî kabullenmişlerdir.³⁶

Abdullah b. Kudame de bu görüşü seçerek şöyle diyor: *"Âl-i Muhammed ona uyan ümmettir."* Zira Hız. Peygamber buyurmuştur: **"Her Takvalı benim âlimdir."**³⁷

Hatip Bağdadî bu görüşü, en doğru görüş olarak bildirmiştiir.³⁸

İmam Malik ve İmam Ahmed b. Hanbel'in bazı taraftarları bu görüşü benimsemişlerdir.³⁹

Allame Nevevi ise, bu görüşü geçersiz sayarak şöyle demiştir: Beyhakî bu rivayeti zayıf bulmuş ve onunla istidlal etmeyi caiz görmemiştir. Zira bu hadisi nakledenler, Yahya b. Muin ve Eba Hermeze'yi yalancı olarak nitelendirmiştir."

35) Nebras, s. 11

36) el-Mecmu Fi Şerhi'l-Mezheb, c. 3, s. 466

37) Abdullah b. Kudame, el-Muğni, c. 1, s. 581

38) el-Hatip, el-Hududu'l-Arize, s. 25

39) Menahicu's-Sünneh, c. 7, s. 75

Ahmed b. Hanbel ve diğer hafızlar da bu rivayeti zayıf saymışlardır.⁴⁰

Nebras kitabının yazarı, **“Her mümin ve takvalı benim âlimdir”** hadisini senetsiz sayarak⁴¹ diğer yollardan da reddederek şöyle demiştir: *“Ümmetin âl-i Muhammed olmaları doğru insanlar nezdinde sahih değildir. Zira Hz. Peygamber buyurmuş: “Sadaka Muhammed’e ve âl-i Muhammed’e haramdır.” Ümmetin tamamı âl-i Muhammed olurlarsa, sadakanın hepsine haram olması gerekir. Bundan dolayıdır ki hiçkimse böyle bir görüşe inanmamaktadır.”*⁴²

Hiz. Peygamber’e (s.a.a) salâvat gönderme konusunda Ehl-i sünnet alimlerinin görüşleri alınmış, neden son zamanlarda salâvatta değişikliğe gidilmiş ve *‘âlihi*den sonra “ve sehibi” de ilave edilmiştir?” diye sorulmuş. Hepsinin cevabı şöyle olmuştur: “Enes’in Hz. Peygamber’den naklettiği: **“Her takvalı mümin âl-i Muhammed’dir”** hadisi gereği ashap, âl’in açıklaması olarak zikredilmiştir.

Fakat Nebras kitabına haşiye yazanlardan biri, çok acı bir gerçeği itiraf etmek zorunda kalmış ve *“âl ve Ehl-i beyt’ten maksadın masum imamlar olduğu”*nu şöyle itiraf etmiştir:

*“Bazı araştırmacılara göre, salâvattan âl-i Muhammed’i silme -nin sebebi, Emevîlerin ve Abbasilerin baskısından olmuştur. Onlar âl-i Muhammed’e salâvat göndermek yerine, lânet okuyup küfrediyorlardı. Çok yakından zalimler anlayacaklar...”*⁴³

Âl-i Muhammed’den maksat şayet peygamber’in eşleri, fakihler veya peygamber’e tabi olan herkes olsaydı, Emeviler ve Abbasiler onun zikrolunmasına asla karşı çıkıp da engellemezlerdi.

Nebras kitabına haşiye yazanlardan birisi de bu görüşü (yani “âl”dan maksadın tüm ümmet olduğu görüşünü) farklı bir yolla reddederek şöyle diyor: Hz. Peygamber (s.a.a) buyurmuş: **“Aranızda iki ağır emanet bırakıyorum. Bunlar Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim ve ıtratım, Ehl-i beyt’imdir.”** Ümmetin tamamı âl-i Muhammed sayılırsa, bu hadise göre halkın kendi kendilerine uymaları gerekir, bu da doğru değildir.⁴⁴

40) *el-Mecmu Fi Şerhi’l-Mezheb*, c. 3, s. 467

41) *Nebras*, s. 10

42) *Nebras*, s. 10, Dipnot

43) *Nebras*, s. 10, Dipnot 1

44) *Nebras*, s. 10, Dipnot 4

Üzülerek belirtmeliyiz ki, maalesef Ehl-i sünnet kesiminde -tasavvuf ehli hariç- hiç kimse söz ve yazılarında Rasulullah’a (s.a.a) salâvatta O’nun âl-i’ne yer vermemektedirler. Hz. Peygamber’in (s.a.a) ismi zikredildiğinde “*sallallahu aleyhi ve sellem*” denilmekte “*ve âlihi ve sellem*” denilmemektedir! Halbuki kendi kaynaklarında Hz. Peygamber’in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklederler: “**Kim bana salât ve selâm gönderir, âl-i’me göndermezse, bana zulmetmiş olur.**”⁴⁵

Nebras kitabı salâvatta âl-i’ne salâvat göndermenin kaynaklı olduğunu itiraf ettikten sonra, Ehl-i sünnetin buna amel etmemesini şöyle bir bahaneyle yorumluyor: “*Hz. Peygamber ve âl-i, tek can gibidirler. Peygamber’e (s.a.a) salâvat göndermek, aynı zamanda âl-i’ne de salâvat göndermektir. Âl-ini zikretmeye gerek yoktur.*”⁴⁶

Daha önce Nebras kitabının haşiyesinden naklettiğimiz gibi aslında Emevi ve Abbasiler âl’in zikredilmesini yasaklamış, onlara salâvat göndermek yerine, lânet okutup (haşa) küfretmişlerdir.

Şurada akla şu soru da gelmiyor değil: Şayet Hz. Peygamber ile âl-i Muhammed tek can gibilerse, o taktirde 70 yıl boyunca bütün camilerde âl-i Muhammed’e lânet okutup küfrettiren Muaviye ve Emevilerin hükmü ne olur acaba! En azından böylelerine “Hazret” gibi saygıyı ifade eden sözleri kullanmaktan kaçınmak iman gereği olmaz mı?

ŞİA’YA GÖRE ÂL’İN İSTİLAHİ ANLAMI

Ehl-i beyt imamlarından Hz. Ali Rıza (a.s), ünlü Abbasi halifesi Memun tarafından tertiplenen ilmi bir toplantıda, kendisinden âl’in ne anlama geldiği ve kimler olduğu hususunda sorulan bir soruya şöyle cevap vermiştir: “*âl-i Muhammed, salâvatta zikredilen, sadakanın haram olduğu kişilerdir. Benim kızlarım gibi, kızlarının nikâhı peygamber’e (s.a.a) haram olan kişilerdir. Zira ben onun âlinden, sizler ise onun ümmetindensiniz.*”⁴⁷

45) Nebras, s. 12, Dipnot 1

46) Nebras, s. 12, Dipnot 1

47) Biharu’l-Envar, c. 25, s. 216

Bazı rivayetlerde, “*sadaka ve zekâtın haram olduğu kişiler âl-i Muhammed'dendirler.*”⁴⁸ diye geçmiştir.

Tüm İslam mezheplerinde ve günümüz Müçtehidlerinin tamamının fetvalarında sadaka ve zekâtın tüm seyitlere haram olduğu söylenmektedir. Buna göre Seyyitler âl-i Muhammed'dendirler.

Hz. Mehdi'nin zuhur alametlerinden birisi, âl-i Muhammed'den birisinin Kâbe'de rükün ve İbrahim makamı arasında öldürülmesidir. Bu genç, Hz. Mehdi gibi İslâm'ın evvelinden sağ olarak kalmamıştır. Zuhur döneminde Seyyitler soyundan dünyaya gelecek ve âl-i Muhammed'den sayılan bu genç öldürülecektir.⁴⁹

Ehl-i beyt imamlarından Hz. Hasan Askerî (a.s), Âl-i Muhammedi üç sınıfa ayırmıştır:

1- Kendilerine zulüm edenler: Bunlar İmamet makamına inananlardır.

2- Muhafazakarlar: Bunlar, İmamet makamına inanırlar ancak, her hayır iş yapanı imam bilirler

3- 12 İmam'ın İmametine inananlar.⁵⁰

İşte görüldüğü üzere Ehl-i sünnet alimlerinin hiç birinin görüşü diğeriyle uyuşum sağlamamıştır. Kimi Kur'an ve sahih hadislerin tesiri altında kalıp hakkı söylerken, büyük bir çoğunluğu Emevi ve Abbasi siyasetinin güdümünde kalmış ve gerçeği saptırmaya çalışmış, kimi görüşleriyle de kendi söylediklerini iptal etmişlerdir. Dolayısıyla, konuyla ilgili en isabetli görüşü, yine de *Ehl-i beyt* imamlarının kendileri belirtmişlerdir!

48) Hurri Amili, *Vesailu's-Şia*, c. 9, s. 521

49) Şeyh Saduk, *Kemalu'd-Din ve Tamamu'n-Nime*, s. 331; Şeyh Tusî, *el-Gaybe*, s. 466; Kutbuddin Ravendî, *el-Haraic ve'l-Ceraih*, c. 3, s. 1154.

50) Bin Hamza Tusî, *es-Sakib Fi Menakib*, s. 566; Kutbuddin Ravendi, *el-Haraic ve'l Ceraih*, s. 2, s. 687

18. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYT KAVRAMINDAKİ İHTİLAF TA
SİYASİ ETKENLER**

EHL-İ BEYT KAVRAMINDAKİ İHTİLAFTA SİYASİ ETKENLER

Ehl-i beyt kelimesine yüklenen farklı anlamların ortaya çıkmasında, ayeti açıklayan hadislerin muhtelif olmasıyla birlikte, siyasi etkenleri de gözardı etmemek lazım! Zira tarihte Emevi ve Abbasi sultanları ile *Ehl-i beyt* arasında vuku bulan hadisler, herkes tarafından bilinen tarihi bir gerçektir. Emeviler ile Abbasilerin, *Ehl-i beyt* yaptıkları zulüm ve uyguladıkları siyasi baskılar, bütün Müslümanların nefretini kazandırmıştır. İş o hadde varmıştı ki, Haşimoğulları, *Ehl-i beyt* adıyla anılmaktan sakınır hale gelmişlerdi. Zira bu ünvan (yani *Ehl-i beyt*), Emeviler veya Abbasiler karşısı anlamına gelmekteydi.

Hiçbir insaflı insanın, Emevilerin *Ehl-i beyt*'e karşı olan düşmanlıklarını inkar etmesi mümkün olamaz. Emevilerin Kur'an ve sünnet gereği *Ehl-i beyt*'i sevdiklerini, aynı zamanda siyaset/içtihad gereği de onlara düşman olduklarını söylemek de çok gülünç olsa gerek! Sevmek ve düşmanlık iki zıt şeydir, ikisinin bir arada olması mümkün değildir.

İslâm tarihi tetkik edildiğinde, *Ehl-i beyt* ile Emevi ve Abbasi yönetimleri arasında ortaya çıkan hadiseler okuyucuyu ister istemez iki şeyden birine karar vermeye icbar ediyor; ¹

a) Hak olan *Ehl-i beyt*'e karşı onların yaptıkları, Kur'an ve sünneti inkar ettiklerinden dolayı yapılmış olaylardır.

b) Kur'an ve sünnette yer alan *Ehl-i beyt* ile ilgili ayet ve hadisleri tevîl edip (saptırıp) ondan sonra *Ehl-i beyt* karşı o zulümleri işlemişlerdir.

1) *Menakıb-i Ali b. Ebi Talib*, c. 2, s. 174

Birinci durumda (yani Emevi ve Abbasilerin Kur'an ve sünneti inkar etmeleri halinde) öyle yapmaları mümkün değildir. Zira Kur'an ve sünneti inkar ettiklerinde küfre girmiş olurlardı.

Küfre girdikleri taktirde de Müslümanlara sultanlık yapamazlardı! Ortada ikinci görüş (yani Emevi ve Abbasilerin Kur'an ve sünnette ehl-i Beyt ile ilgili ayet ve hadisleri tevil etme/saptırma görüşü) kalıyor ki, bu durumda da Emevi ve Abbasilerin ve onlara yarıdakçılık yapan alimlerin *Ehl-i beyt* kavramı ile ilgili belirtmiş oldukları görüşlerin tamamı şaibeli, şüpheli ve eleştirmeye müsait görüşlerdir!

Emevi ve Abbasiler döneminde hadisleri tevil etmenin çok yaygın ve normal bir halde olduğunu vurgulamak açısından birkaç örnek vermede yarar görüyorum.

Ünlü sahabi Ammar b. Yaser'in Siffin savaşındaki şehadetinden sonra Muaviye, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onun hakkında buyurmuş olduğu: **"Ammar'ı zalim ve sapık bir topluluk öldürecektir. Ammar onları cennete davet ederken onlar, Ammar'ı cehennemde davet edecekler"** ² şeklindeki hadisi tevil ederek, Ammar'ı öldürenin Ali olduğunu iddia etti, sebebini de şöyle açıkladı; *"Ammar'ı savaşa götüren Ali idi."* Bunun cevabında Hz. Ali şöyle buyurur: *"Ey Muaviye! O zaman Hamza'nın katili de peygamberdir (s.a.a), çünkü onu Uhut savaşına götüren peygamber oldu."* Bu sözden sonra Muaviye mecbur kalıp aynı hadiste geçen ve azgın/sapık anlamına gelen *"bağ'ye"* kelimesini *"talep etme"* anlamına tevil ederek şöyle dedi; *"Hz. Peygamber doğru söylemiştir, biz Osman'ın kanını talep ettiğimiz için Ammar'ı öldürdük!"*

Ayrıca, Teberra (*Ehl-i beyt* düşmanlarından uzak durmak) konusu, *Ehl-i beyt* mensuplarının arasında olduğu gibi, Ehl-i sünnet arasında pek görülmemektedir.

Ehl-i beyt düşmanlarından olanları (özellikle de Muaviye'yi) Ehl-i sünnet büyükleri içerisinde çok az insan eleştirmiştir. Hatta bazıları Yezid hakkında bile söz söylemekten kaçınmışlardır. Gerekçe olarak da Yezid'in tövbe edebileceğini öne sürmüşlerdir!

2) *Sahih-i Buhari*, c. 1, s. 115; c. 3, s. 207; *Müsned-i Ahmed*, c. 3, s. 91; Hâkim Nişaburî, *el-Müstedrek*, c. 2, s. 149.

Bazılarına göreyse Kerbela zulmü, Yezid'in işi bile değildir. Yezid orada olanlara bile razı değildi. Onlara göre bunu yapan İbn-i Ziyad'dır.

Doğrusunu söylemek gerekirse; Ehl-i sünnet alimlerini üç kategoride değerlendirmek lazım;

1) Emevi ve Abbasi hakim güçlerin tesiri altında kalıp, onların siyasi mülahazelerini esas alarak *Ehl-i beyt*'e bakıp onları değerlendiren alimler.

2) Kur'an ve Rasulullah'ın gör dediği yerden *Ehl-i beyt*'i görüp öyle değerlendiren alimler.

3) Hem Allah ve Rasulünü hem de siyasi otoriteleri memnun etmeyi amaçlayan, ("Hûda/Allah ile Hurmayı" (dünyevi çıkarları) bir arada tutmayı isteyen) alimler.

Ehl-i sünnet alimlerinin neredeyse tamamına yakını bu üçüncü sınıf alimler oluşturmaktadır!

Diğer bir ifadeyle bu sınıf alimler, her zaman iyiler ile kötüler bir arada sevdirmeye çalışanlardır. Ehl-i sünnet'in en fazla tartışmaya açık yönlerinden biri de hep bu olmuştur. Açıkçası Ali ile Muaviye'yi bir arada sevmeleri, iyi ile kötüyü, eğri ile doğruyu ve Hak ile batılı birbiriyle karıştırmalarına vesile olmuştur!

İkinci sınıfı oluşturan ve çok azınlıkta olan alimler ise, Emevi ve Abbasilerin *Ehl-i beyt*'i tarih sahnesinden silme planlarını zaman içerisinde tesirsiz bırakmışlardır. Bunların o mücadeleleri sonucu, günümüzdeki Ehl-i sünnet'in büyük çoğunluğu *Ehl-i beyt*'e ve Peygamber'in hanedanına saygı ve sevgi beslemektedirler. Bu konu onların söz ve davranışlarında açık bir şekilde gözükmektedir. Onların büyük bir çoğunluğu oniki imamların isimlerini zikrederken, "*imam*" tabiriyle zikretmiş ve sonunda "*raziyallahu anh*" (Allah ondan razı olsun) tabirini kullanmayı ihmal etmemişlerdir.

Ehl-i sünnet içerisindeki *Ehl-i beyt* hakkında yazılan eserleri şayet araştırmak mümkün olsa, *Ehl-i beyt* ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) pak hanedanının faziletleri, üstünlük ve kerametleri hakkında yazılan eserlerin çoğunluğunun, bu sınıf Ehl-i sünnet alimleri tarafından yazıldığı görülecektir.

19. BÖLÜM

- * EHL-İ SÜNNET'TE EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ**
 - * EHL-İ SÜNNET'İN TAMAMI TARAFINDAN KABUL EDİLEN EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ**
 - * EHL-İ SÜNNET'İN BİR BÖLÜMÜ TARAFINDAN KABUL EDİLEN EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ**
 - * EHL-İ BEYT HAKKINDA ŞİA İLE EHL-İ SÜNNET ARASINDAKİ FARKLILIKLAR**

EHL-İ SÜNNET'TE EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ

Ehl-i sünnet arasında *Ehl-i beyt*'in özellikleri hususunda iki tür görüşün bulunduğunu görmekteyiz. Görüşlerden bir bölümü tüm Ehl-i sünnet tarafından kabul edilmekteyken, bir diğer bölümü yalnızca belirli bir kesim tarafından kabul edilmektedir.

EHL-İ SÜNNET'İN TAMAMI TARAFINDAN KABUL EDİLEN EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ:

1- *Ehl-i beyt*'i sevmek dindendir.

2- Müslümanlar arasında yapılan tüm savaşlarda *Ehl-i beyt* haktır.

3- *Ehl-i beyt*'in üstün bir soyu vardır. Soy yönünden hiçbir kimse bunlarla tartıya gelmez. Onların soyu Hz. Peygamber'e (s.a.a) ulaşmaktadır.

4- Hz. Ali (a.s) ve evlatları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin sahabelerden oldukları için diğer imamlardan üstündürler. İmam Zeynelabidin ve İmam Muhammed Bakır (a.s) tabiinden oldukları için onlardan sonra gelen imamlardan üstündürler.

5- Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin; üç halife, peygamberler, Hz. Meryem ve Melekler haricindeki herkesten üstündürler.

6- Halk, *Ehl-i beyt* ve seyitlerle evlenmek açısından eşit değildir.

7- Nakip rütbesi *Ehl-i beyt* ve seyitlere mahsustur.

8- Yüce makam sahibi oldukları için *Ehl-i beyt'e* ve seyitlere zekât ve sadaka haramdır.

9- *Ehl-i beyt* ve seyitler salâvatta Hz. Peygamberle şeriktirler.

10- Ganimetlerde humus *Ehl-i beyt* ve seyitlere mahsustur.

11- Tarikat reisliği *Ehl-i beyt'e* ve onların soyundan gelen seyitlere, batınî hilafet ise yalnız *Ehl-i beyt'e* mahsustur.

Şeblenci şöyle der: "Evliyaların kutbu her zaman *Ehl-i beyt'ten* olmalıdır."¹

EHL-İ SÜNNETİN BİR BÖLÜMÜ TARAFINDAN KABUL EDİLEN EHL-İ BEYT'İN ÖZELLİKLERİ

1- *Ehl-i beyt'in* tamamı evliyaullah ve keramet sahibidirler.

2- "Aleyhisselam" tabiri *Ehl-i beyt'e* mahsustur.

3- Hz. Ali'ye karşı olanlar kâfir, fasık ve azgındırlar.

4- Hz. Ali'nin diğer üç halifeden üstün olduğu. (Velayet yönünden şah-ı velayettir.)

5- *Ehl-i beyt'in* şıfası; Bazılarına göre ise *Ehl-i beyt* ve hatta peygamber bile öldükten sonra şifa veremezler.

6- *Ehl-i beyt'in* şefaati.

7- Hz. Fatıma'nın, Hz. Meryem ve Aişe'den üstünlüğü, bazıları Hz. Fatıma'nın her ikisinden de üstün olduğunu, bazıları Hz. Meryem'in Hz. Fatıma'dan üstün olduğunu, çok az bir grup ise Aişe'nin Hz. Fatıma'dan üstün olduğunu söylemişlerdir.

8- *Ehl-i beyt'e* türbe yapmak; Bazıları *Ehl-i beyt* ve diğerlerine türbe yapılmasını bidat ve haram görürler. Zira türbe, avam halkın onları ululaştırarak aşırılığa gitmelerine sebep olabilir.

9- *Ehl-i beyt* mezarlarını ziyaret etmek ve öpmek: Bazıları ise *Ehl-i beyt'in* türbelerini ziyaret edip öpmeyi, şirk ve bidat olarak görmektedir.

1) Şeblenci, *Nuru'l-Ebsar*, s. 244; *Müsned-u Şemsî'l-Ahbar*, c. 1, s. 133; *Cevahiru'l-Akdeyn*, s. 206; *Esafu'r-Ragibin*, s. 192; *Behaim-u Nuri'l-Ebsar*, c. 2, s. 71; *el-İthaf bi-Hubbi'l-Eşraf*, s. 20; *Darul-Gevas li Şeerranî*, s. 96

10- Ehl-i sünnet'ten bazılarına göre imamların, hatta Abdülkadır Geylani ve Muhyiddin A'rabi gibi büyük şahsiyetlerin bile türbeleri şifa ve şefaât kaynağıdır. Halkın hacet ve dileklerini icabet ederler. Onların türbelerini yapmak ve ziyaret etmek caizdir.

EHL-İ BEYT HAKKINDA ŞİA İLE EHL-İ SÜNNET ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Ehl-i beyt hakkında beş konuda Şia ile Ehl-i sünnet arasında farklılıklar bulunmaktadır:

1- Ehl-i sünnet'e göre *Ehl-i beyt*'ten 12 İmam masum değildirler. Şia'ya göre masumdurlar.

2- Ehl-i sünnet'e göre peygamber tarafından *Ehl-i beyt*'ten İmam/halife ve vasî tayin edilmemiştir. Şia'ya göre *Ehl-i beyt*'ten imamlar/halifeler Hz. Peygamber tarafından Allah'ın emri gereği tayin edilmişlerdir.

3- Ehl-i sünnet'e göre sahabelerin makamı, *Ehl-i beyt*'ten (*Ehl-i beyt* imamlarından) üstündür. Şia'ya göre *Ehl-i beyt* imamlarının makamı sahabinin makamından üstündür.

4- Ehl-i sünnet'e göre sünnî imamların ilk dördü (Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli) fakihlik açısından diğer tüm imamlardan üstündür, Şia'ya göre 12 imam diğer tüm İslami konularda olduğu gibi fıkıhta da herkesten daha üstündürler.

5- Ehl-i sünnet'e göre *Ehl-i beyt*'e uymaktan maksat, onların sevgisine sarılmak, onlara saygıda bulunmak, onların emirlerine uymak, onların sözlerine inanmaktır. ² Şia'ya göre *Ehl-i beyt*'e uymak, onları sevmek-saymak ile birlikte, Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra onların imametine/hilafetine inanmak, onları dini ve dünyevi konularda önder kabul etmek, dostlarıyla dost düşmanlarıyla düşman olmaktadır.

20. BÖLÜM

- * SÜNNİ MÜFESSİRLERİN EHL-İ BEYT İLE İLGİLİ
AYETLER HAKKINDAKİ YAKLAŞIMLARI**
- * Bilinen Emevi Mantığını Yansıtan Görüşler**

SÜNNİ MÜFESSİRLERİN EHL-İ BEYT İLE İLGİLİ AYETLER HAKKINDAKİ YAKLAŞIMLARI

Sünni ekole bağlı müfessirler, *Ehl-i beyt* hakkında nazil olduğu şîi ekole mensup müfessirler tarafından ittifakla kabul edilen ayetler hakkında birbirinden farklı görüşler sergilemiş ve ittifak edecekleri herhangi bir görüş beyanında bulunamamışlardır.

Sünni müfessirlerin görüşlerini;

- a- Bilinen Emevi mantığını yansıtan görüşler,
- b- Vicdanının sesine kulak verenler,
- c- Orta yolu izleyenler,
- d- Görüş belirtmeyenler

olarak dört başlık altında toplamak mümkündür. Şimdi bu görüşlerin neler olduğunu ve sahiplerinin kimlerden oluştuğunu açıklamaya çalışalım:

Bilinen Emevi Mantığını Yansıtan Görüşler:

Bilindiği üzere Emeviler, Kuryeş Kabilesinin en güçlü ve önde gelen kabilelerinden biriydi. Cahiliyet dönemi müşrik Mekke halkının idaresinde büyük söz sahibi olanlardandı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) kabilesi Haşimî'ler manevi yönden Mekke'nin öncülüğü konumunu üstlenmişken, Emeviler maddi ve ticari yönden önde gelenlerdi. Böylece aralarında adeta gizli bir rekabet ve anlaşmazlık sözkonusuydu. Bu rekabet ve anlaşmazlık, Hz. Peygamber'in mebus oluşundan sonra bütünüyle su yüzüne çıkmış, gizli çekişmeler, yıllarca

süren açık savaşlara dönüşmüştü. Emevilerin büyüğü olan Ebu Süfyan, Resulullah'ın Mekke'den Medine'ye hicret etmesine en büyük sebep olmakla birlikte, Medine'ye yerleşen peygamber'den yine el çekmeyip, üzerine üç kez güçlü ordularla gelmiş, Bedir, Uhud ve Ahzab/Hendek gibi savaşları tepriplemiştir. Çok zengin olduğundan, savaşların tüm masraflarını ve araç-gereçlerini (lojistik desteğini) bizzat kendisi üstlenmiştir. Emevilerin İslam ve Müslümanlara karşı yapmış oldukları bu savaşlar tam yirmi yıl sürmüş ve Mekke'nin fethiyle son bulmuştur.

Mekke'nin fethinden sonra kerhen/istemeyerek İslam'ı kabul eden Emeviler, Resulullah (s.a.a) hayattayken hiçbir önemli göreve getirilmemiş ve sürekli kendilerine ihtiyatla yaklaşılmıştır. Resulullah'ın (s.a.a) irtialinden sonraysa, iş başına gelen halifeler tarafından kendilerine İslami yönetimde görevler verilmiş ve böylece o günden itibaren onlar sinsice İslam üzerinde ve Müslümanlar arasında emellerini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. *Ehl-i beyt'i* ve İslam'ı sürekli önlerinde engel olarak görmüş, var güçleriyle de onların imhasına gayret sarfetmişlerdir. Zaman olmuş Kur'an'ı mızraklarının ucuna takmış, böylece Kur'an hakkının arkasına sığınıp *Ehl-i beyt* hakkını ortadan kaldırmış, zamanı da gelmiş, *Ehl-i beyt'in* (yaşayan Kur'an'ların) kafasını kesmiş ve öylece onları ortadan kaldırmışlardır.

Onların (Emevilerin) Kur'an ve *Ehl-i beyt'e* karşı yapmış oldukları bu olaylar, ümmetten bir bölümünün sakeleyn hadisindeki Resulullah'ın "**Kur'an ve soyum Ehl-i beyt'ime birlikte sımsıkı sarılınız**" sözünün niçin bu kadar "vurgulu" söylendiğini ve Resulullah'ın bunların ikisine birden ve bunları birbirinden asla ayırmadan sahiplenilmesi gerektiğini niçin bu kadar ısrarla söylediğini anlamaya başlamıştır. Anlamıştır ki, aslında Resulullah (s.a.a) şunu söylemek istemiştir:

"Ey Müslümanlar! Size kendimden sonra iki ağır şeyi emanet bırakıyorum, Kur'an ve Ehl-i beytimi. Bunların birini alıp diğerini sakın ola elden bırakmayasınız! Sizin elinizde bıraktığımız o iki haktan biri batılın eline geçerse, batıl derhal bıraktığınız o hakkın arkasına sığınacak, o hakkı elinde araç olarak kullanacaktır. Allah'a ulaşmak için mi kullanacak? Hayır, elindeki o hakkı, diğer hakkı ort-

dan kaldırmak için kullanacak.” Batılıların dedikleri, “*dini ancak din kılıcıyla yok edebilirsiniz!*” mantığıyla hareket edecektir. İşte batıl, İslam tarihi süreci içerisinde (özellikle de Emeviler) hep öyle yapmıştır! Önce hak olan Kur’an’ın arkasına sığınmış, onun sayfalarını Sıffin savaşında mızrakların ucuna takmışdır, niçin? Ali’nin hilafetini/imametini iptal etmek için. Bunu başarmışlar da. Hakemiyet olayıyla Ali’nin hilafetini yok ettikten sonra, diğer bir ifadeyle; ellerine geçirdikleri iki haktan biri olan Kur’an ile, diğer hak olan Ali’nin hilafetini (çünkü nede olsa Ali dördüncü halifeydi) ortadan kaldırdıktan sonra artık Ali’nin (*Ehl-i beyt*’in) fiziken de ortadan kaldırılması zamanı gelmişti ve öyle de oldu. Allah’ın Evinde, namazda, secde halinde iken kafasından kılıçla vurulan Ali, şehid edildikten sonra, artık Emevilerin *Ehl-i beyt*i ortadan kaldırma planlarının en büyük parçası gerçekleşmişti. Muaviye, Emevilerin otoritesini tüm İslam aleminde tesis ettikten sonra, önce *Ehl-i beyt*i Resulullah’ı ortadan kaldırdı, daha sonra da onların Kur’an ve sünnetteki izlerini bütünüyle silip yok etmek için yoğun bir mücadele verdi. 60-70 yıl o günkü İslam aleminde var olan yüzellibin cami kürsüsünden cuma günleri *Ehl-i beyt*e küfürler yaptırıp, iftiralar ettirdi, onlara karşı çıkanları zürriyetiyle birlikte ya kafasını kesip yok etti, ya da bütçeden haklarını kesip sürgüne zorladı.

Ve yine *Ehl-i beyt* ile ilgili nazil olan ayet ve söylenen hadislerin okunmasını yasakladı. Diğer bir çare olarak da *Ehl-i beyt* kavramının içini boşaltmaya ya da saptırmaya veyahut da o kavramlara karşı alternatif kavramlar oluşturmaya hayli çaba harcadı. Örneğin, Hz. Peygamber (s.a.a) döneminde sahabe, Resulullah’ın *Ehl-i beyti*ne karşı, özellikle de Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’e karşı, özel bir sevgi ve saygı beslemektelerdi. Zira Resulullah’ı (s.a.a) öyle görüyorlardı.

Açıkcası kalbinde asabiyyet marazı bulunmayan tüm sahabiler, *Ehl-i beyt*e karşı özel bir ilgi duyuyorlardı. Hatta Hz. Peygamber’in irtihalinden sonra dahi, sahabenin, *Ehl-i beyt*e karşı sahabeden herhangi birini “alternatif model” olarak görmesi mümkün değildi. İşte zaman geçtikçe derin damarlarındaki kıskançlık, kin ve Arabi düşmanlığı atamayanlar ve özellikle de Emevi’ler, Kur’an ve *Ehl-i beyt* ikilisine (sekaleyn) karşı, “Kur’an ve sünnet” ikilisini alternatif ola-

rak ortaya koydular. Sünneti söylerlerken de zihinlerinin arkasında “Ashab”ı kasdettiler.

Böylece, Resulullah'ın (s.a.a) asr-ı saadetinde insanlığın iyiliğine, ilerlemesine, kemaline, dünyevi ve uhrevi saadetine hizmet eden “ed-Din”, Resulullah'ın irtihalinden sonra Kur'an'ın na ehillerin (ona ehil olmayanların) eline geçmesi sonucu, insanlığın aleyhine hizmet eden bir “din” haline dönüştü. Bu şekilde *Ehl-i beyt*'in yerini sahabi, nebevi dinin yerini de Arabi/Emevi din almış oldu. O gün bu gündür ne İslâm'ın asrı saadet güneşi bir daha yüzünü gösterdi, ne de o gülümseyen yüzler görüldü! Kin, kesavet, gözyaşı, kan, taassup, Müslümanların yakasını hiç bırakmadı. Çünkü Müslümanlar, Tevelli ve Teberri'lerini (Allah ve Resulünün dostu ile dost, düşmanı ile düşman olmayı) hiç beceremediler! Özellikle de Ehl-i sünnet! Resulullah'ın mayasından, hamurundan, etinden, kanından, ruhundan meydana gelen soyunu, zürriyetini, neslini, evlatlarını katleden, yok eden, kadın ve kızlarına, çocuk ve tıfıl'larına dahi merhamet etmeyen, esir alan, gayri Müslim muamelesi yapan Emeviler ile aralarına bir türlü belirgin bir çizgi koyamadılar. Emevileri tasvip etmediklerini söyleyip yazdılar ama, *Ehl-i beyt*'e karşı Emevi muamelesi yapmasalar dahi onlara karşı hep Emevi mantığıyla yaklaştılar.

Başka bir ifadeyle, yeni-yeni Tevella'yı (*Ehl-i beyt*'i sevmeyi) anlamaya başladılar ama, Teberra'yı (*Ehl-i beyt*in düşmanına düşman olmayı) hiç anlamadılar. Teberra'sız Tevella, abdestsiz namaz kılmaya veya yumurtasız omlet yapmaya benzer! Bundan dolayıdır ki Ehl-i sünnet'in Emevilerden ayrılması ve onlar ile aralarındaki kırmızı hattın çizilmesi lazımdır. Zira Ehl-i sünnet inancında da *Ehl-i beyt*i sevmek farz ve vaciptir. Ehl-i sünnet mezhebinde de kitapları Kur'an-ı Kerim olduğu için Tevelli ve Teberri imanın gereklerindendir.

Ehl-i sünnet de *Ehl-i beyt*'i sevmenin vacip olduğuna inandığı için, onları sevenleri sevmenin yani, *Ehl-i beyt* dostlarına dost olmanın gereğine inanmaktadır, çünkü sevgilinin sevgilisi de sevgilidir. Aynen öyle *Ehl-i beyt*'e düşman olanlara düşman olmak da imanın ve sevgiliyi sevmenin gereklerindendir.

Düşmanlığa düşman olmak tabiatıyla ve bir ölçüde hoş karşılanabilir. Fakat sevgililerin (*Ehl-i beyt*in) hayatlarına kasdeden düş-

manının zulüm ve kötülüklerini sayıp döken sevenlerine düşman olmak anlaşılacak bir durum olmasa gerek! Bundan dolayı Ehl-i sünnet gerçekten *Ehl-i beyt*i Kur'an ve sünnetin emri doğrultusunda seviyorsa, onları kendine düşman seçen Emevilerden; niçin *Ehl-i beyt*i kendilerine düşman seçtiklerini sormalı, ikinci olarak da onları (*Ehl-i beyt*i) sevenleri yargılamak yerine saflarında yer almasalar da en azından karşılarında da durmamalıdır!

Gelelim asıl konumuza: Yukarıda Sünni müfessirlerden bir bölümünün *Ehl-i beyt* hakkında nazil olan ayetlere yaklaşımlarının, Emevi mantığı tarzında bir yaklaşım olduğunu söylemiştik. Emevi mantığı görünümü veren bu kesim sünni müfessirler, *Ehl-i beyt* ile ilgili ayetlere, Cenab-ı Hak'kın ve Rasulü'nün (s.a.a) gör dedikleri yerden bakmayıp, Emevilerin baktığı gibi gördüklerinden dolayı böyle bir hataya düşmüş oldukları anlaşılmaktadır! Daha doğrusu bu sınıf Sünni müfessirler, Tevelli ve Teberri'lerini, Allah ve Resulüne göre değil de, Emevilere göre ayarlamış, onların dostlarıyla dost, düşmanlarıyla da düşman olmaya çalışmışlardır. Oysaki İslam'ın ve Müslüman olmanın mümine yüklediği görev, Allah ve Resulü'nün sevdiklerini sevmek, onların düşman olduklarına da düşman olmaktır! Kendi soyunu kurutmaya çalışan bir zalime Resulün (s.a.a) dost olduğunu söyleyen bir akıla şaşmayız ama, öyle bir imandan şüphe leniriz!!

Emeviler, başı Resulullah (s.a.a) olan *Ehl-i beyt*'in Kur'an ve sünnette yer alması hasebiyle bunlara karşı koymanın küfür sayılacağını bildikleri için, açıktan açığa onları inkar etme cesaretini kendilerinde göremiyorlardı, ancak onlarla ilgili nazil olan ayetleri, rivayet edilen hadisleri ve sahabe içerisinde söylenen faziletlerini ilk önce inkar etme yoluna gidiyor ve farklı yorumlarla konuyu saptırmaya yöneliyorlardı.

Ayrıca *Ehl-i beyt*'e karşı sahabeyi alternatif olarak göstermek için, bir yandan sahabe hakkında (özellikle de halife Osman ve Emeviler hakkında) hadis uydurmayı teşvik edip uydurulan hadislerin sahiplerini dinar ve dirhemlerle ödüllendirirken, diğer yandan da *Ehl-i beyt* ile ilgili hadisleri nakledenleri ve *Ehl-i beyt* taraftarlarını ağır cezalarla susturmaya çalışıyorlardı.

Örneğin, bir hadisinde Resulullah (s.a.a) *Ehl-i beyt*'ini Nuh'un gemisine benzetirken, Emeviler ilk önce bu hadise karşı çıkıyordu. Resulullah'ın böyle birşey söylemediğini, bunun bir şîu uydurması olduğunu dolayısıyla da bu tür mevzu hadislerle inanılamayacağı görüşünü ortaya atıyorlardı. Vicdan sahibi Müslümanlar bu hadisin doğru olduğunu ve Resulullah'ın bu hadisi söylediğini nakleden insanların güvenilir insanlar olduğunu söyleyip, Emevilerin o inkar mantığını reddettiklerinde, bu sefer taktik değiştirip alternatif hadisler uydurtma yoluna gidip, örneğin *Ehl-i beyt*'e karşı: "*Ashabım gökteki yıldızlara benzer, hangisine uyarsanız hidayeti bulursunuz*" hadisini uydurtmuşlardır ve "*Gemi, yıldızsız yönünü bulamaz*" sözünü de ileri sürerek, ashabın *Ehl-i beyt*'ten üstün olduğunu ifade etmeye çalışmışlardır.

İşte Emeviler böyle bir zihniyetin kurucularıdır. Gerek geçmişte ve gerekse de günümüzde kimi saf ve temiz Sünni Müslümanlar, ondört asırdır o zihniyetin düzenbazlıklarını bir türlü çözememiş, yakın zamanda da çözeceğe benzemiyorlar. Zira Vahhabilik o zihniyetin günümüzdeki ürünüdür ve bütün hızıyla da sünni Müslümanlar üzerinde çalışıp semeresini almaktalar!

İşte bu kesim, Ahzab suresi 33. ayetinde zikredilen "*Ehl-i beyt*" ifadesinde, yalnızca o evde yaşayan Hz. Peygamber'in eşlerinin kasdedildiğini söylerler. Onlara göre ayette kasdedilen yalnızca Hz. Peygamber'in eşleridir ve istinasız onların hepsi de bu ifadenin anlamına dahildir. Onların arasında hiçbir erkek de yoktur. ¹

Bu görüşü savunanlar görüşlerinin, sahabeden İbn Abbas ve tabiundan da İkrime'nin kabul ettikleri görüş olduğunu öne sürerler. ² Bunlardan biri olan Müfessir Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî (ö.1250/1834), tabiundan Ata, Kelbi, Mukatil ve Sard b. Cübeyr'in de bu kanaatta olduğunu belirtmiştir. ³ Bu görüşü tercih edenler daha çok ayetin siyakını dikkate almış, hadis ve diğer ayetlere pek de aldırış etmemişlerdir!

1) Mukatil b. Süleyman Tefsiri, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 2003, III, 45.

2) es-Seâlibi, el-Cevâhiru'l-hisan fî tefsiri'l-Kur'an, Müessesetu'l-alemi li'l matbuât, Beyrut, III, 228

3) eş-Şevkânî, Fethu'l-Kadîr, Mustafa el-Babi el-Halebî, Mısır, 1964, IV, 278

İbn Vehb ed-Dineverî'nin (V.307/922), İmam Maturîdî (V.333/944) ve müfessir el-Kurtubî'nin (v.671/1272) tefsirinde de benzer bir yaklaşım görülmektedir. Örneğin İbn. Vehb ed-Dineverî'nin tefsirinde, Ümmü Seleme hadisi gibi diğer rivayetlere yer verilmeden yalnızca ayetteki '*Ehl-i beyt*' ifadesi ile Hz. Peygamber'in ev halkına hitap edildiği ve böylece onların da günahattan temizlenmek istendiği ifade edilmektedir.”⁴ Aynı tutumu sergileyen müfessir el-Kurtubî'de (v.671/1272) bu ayetin önceki ayetlerle tam bir uyum ve bütünlük içerisinde olduğunu söyleyerek, siganın müzekker olarak gelmesini “ehl” kelimesinin müzekker olma özelliğine dayandırmakta, dolayısıyla, ayetteki *Ehl-i beyt* tabiriyle kastedilenlerin, Hz. Peygamber'in eşleri olduğunu iddia etmektedir.⁵ Maturîdî de (v.333/944) aynı görüşü savunanların safında yer almıştır.⁶

Yukarıda belirttiğimiz gibi bu kesim sünni alimler, Emevi mantığının tesiri altında kalan kimselerdir! Kur'an-ı Kerim ve sünnet'in örfünde anlaşılan kavramlar ile siyasi bir takım güçlerin anlattıkları kavramları ayırdetme basiretine sahip olamamışlardır. Şayet bunu temyiz gücüne sahip olabilselerdi, tüm İslam ümmetinin hayat bulduğu temek dinamiklerden biri olan *Ehl-i beyt*'i, düşmanlarının değerlendirmesiyle değerlendirmez, konuya Resulullah'ın (s.a.a) bak dediği yerden bakarlardı!

2- *Ehl-i beyt* hakkında nazil olan ayetlere, vicdanlarının sesine kulan vererek yaklaşan sünni alimler ise, Ebû Said el-Hudrî, Mücahid, Katade, Kelbî gibilerdir. İbn Ebi'l Hadid, et-Taberî ve el-Bagavi'nin de bu kesimden olduğunu, fakat renklerini pek belli etmek istemediklerini de söyleyebiliriz.

Ehl-i sünnet'in büyük alimlerinden olan ve temiz vicdanlarının sesine kulak veren bu kesim alimler de, aynen bütün Şii müfessirlerin tam ittifakla benimsedikleri şu görüşü kabullenmişlerdir: “Ahzab 33 deki ayette zikredilen *Ehl-i beyt*, yalnızca Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüsey'n'den ibarettir.”

4) İbn Vehb ed-Dineverî, *Tefsir-u İbn Vehb*, tbk. Ahmed Ferid, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1424 2003, II, 176

5) el-Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmî'l-Kur'ân* Daruş Şa'd, Kahire, 13723 XIV, 183.

6) T. Özdeş, *Maturidi'nin Tefsir Anlayışı*, İnsan Yayınları, İst. 2003, s. 121-122; Duman, “Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i beyt, s-51

Bu görüşü kabul eden sünni alimler haklı olarak ayette yer alan siganın *Ehl-i beyt*le ilgili kısmına gelince müennesten (kadına hitap eden zamirden) müzekkere (erkeğe hitap eden zamire) dönüşmesini ve bir de ayetlerde yer alan diğer tüm hükümlerin çerçevesi sünnet tarafından çizildiği gibi, "*Ehl-i beyt*" ayetinin çerçevesinin de "âl-i aba", "âl-i Kesa" olarak bilinen, sahih olduğunda şüphe olmayan ve mütevatir hadislerden sayılan, Resulullah'ın eşi Ümmü Seleme, Aişe ve birçok sahabe tarafından nakledilen hadislerle çizildiğini, bu hadislerle göre de *Ehl-i beyt*'in "Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin" olduğunu belirtmişlerdir. Ehl-i sünnet'ten bu görüşü kabul eden ve kimi-leri de mutaassıp sünnilerce Şiilikle itham edilip zan altında tutulan bu kesim, genelde bütün kaynaklarda yer alan ve sahih olarak kabul edilen Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşi Ümmü Seleme validemizin söylediği şu rivayeti dikkate almışlardır: Rivayete göre Ümmü Seleme *Ehl-i beyt*'e dair ayetin kendi evinden nazil olduğunu söylemiştir ve yine aynı rivayete göre Resulullah (s.a.a) Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i çağırarak ve onları Hayberi bir elbisenin altına almış ve "**Bunlar benim Ehl-i beyt'imdir**" demiştir. Bunun üzerine "**Ey Ehl-i beyt, Allah sizden yalnızca çirkinlikleri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor**" ayeti nazil olmuş ve Allah Resulü "**Allah'ım, onlardan ricsi gider ve onları tertemiz yap**" demiştir. Bunun üzerine Ümmü Seleme "**Ben de mi ey Allah'ın Resulü?**" deyince, Allah Resulü: "**Sen ezvâc-ı nebidensin ve hayır üzeresin**" diye buyurmuş ve *Ehl-i beyt*le dahil etmemiştir.⁸

Hadisin başka kanallarla gelen rivayetlerinde, gerek olayın başlangıcının nasıl olduğu konusunda, gerekse son kısmında yer alan soruya verilen cevapta bazı farklılıklar görülmektedir. Bunun nedeni yerinde değerlendirilecektir.

3- Ehl-i sünnet alimleri içerisinde, orta yolu izleyen diğer bir grup insanlar da vardır ki, bunlar *Ehl-i beyt* ile ilgili nazil olan Ahzap 33. ayetin siyakı ile, *Ehl-i beyt* hakkında rivayet edilen hadisleri birleştirmiş, buradan hareketle, Ahzap 33 teki ayette geçen "*Ehl-i beyt*"ten kastın, Hz. Peygamber'in eşleri ile, Hz. Ali, Hz. Fatıma,

7) Ahzap/33

8) es-Seâlibi, *el-Cevâhiru'l-Hisan fî Tefsîri'l-Kur'an*, Müessesetu'l-Alemi Lil Matbuat, Beyrut, t.y, III, 227.

Hz. Hasan ve Hz. Hüsey'nin kasedildiğini söylemişlerdir. Böylece bunlar, Hz. Peygamber'in eşlerinin böyle bir iddiası olmamasına rağmen, onların adına böyle bir iddiada bulunmuş, orta yolu bulma ve her iki kesimin gönlünü elde etme adına, hak ve hakikat bir kez de böyle düşünenlerden yara almıştır!

Tarihi süreç içerisinde Sünni müfessirlerin çoğu, bahsi geçen bu ortayolu takip etmişlerdir. Onlardan biri olan Fahrettin er-Râzî (v.606/1209), Ahzab 33. ayetin tefsirini oldukça kısa tutmasına rağmen orada, Yüce Allah'ın, *Ehl-i beyt* ifadesinin muhtevasına hem kadınlar hem de erkekler girsin diye, kadınlara hitabı bırakıp, "**اَنْ-كُوم**" diyerek erkeklere hitap ettiğini belirtmiş, ayetteki *Ehl-i beyt* ile kasedilenlerin kimler olduğu konusunda, evla olanın Hz. Peygamber'in çocukları ile hanımları olduğunu ifade etmiştir. Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüsey'nin de *Ehl-i beyt*ten olduğunu belirtirken, Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fatıma ile evliliğini ve hiçbir zaman Hz. Peygamber'den arılmayışını, onun da *Ehl-i beyt*ten olduğuna gerekçe göstermiştir.⁹

Orta yolu izleyen sünni Müfessirlerden İbn Kesîr (v.774/1372) ise, *Ehl-i beyt*ten kimlerin kasedildiği konusunda ilk önce her iki görüşe dair rivayetleri sıralamış, daha sonra da her iki yaklaşımın arasını uzlaştırma yoluna gitmiştir. İbn Kesîr, Ahzab 33 ve ondan önceki ayetlerde değinilen konunun, Hz. Peygamber'in eşlerinden bahsettiğini vurgularken, Âl-i Aba ile ilgili rivayetlere gelince, rivayetlerin doğruluğuna itiraz edebilecek bir gerekçe bulamamış olacak ki, ayet ile hadislerin arasını şu ifadelerle uzlaştırmaya çalışmıştır:

- "*Bu rivayette (Âl-i Âba rivayeti) böyle vaki olmakla birlikte evla olan ilkidir, onu almak daha uygundur...*"¹⁰

Benzer tutum el-Makrizî¹¹ (v.845/1424) ve es-Seâlibî¹² (v.876/1471)de de görülmektedir. Bunlar da orta yolu bulmaya ve *Ehl-i beyt* ifadesinden kasedilenlerin, Hz. Peygamber'in eşleri ile

9) er-Razî, *Mefatihul-Gayb*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1978, XIII, s. 210, 211

10) İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, Daru Kahruman, İst. 1985, VI, s. 210-211

11) Bkz. *Makrizî*, Marifetu mâ yecibu Li âli beyt'in-nebeviyyi mine'l-hakki alâ men adahum, s. 12, 32

12) es-Seâlibî, *el-Cevahiru'l-hisan Fi tefsiri'l-Kur'an*, Müessesetu'l-alemi lil matbuat, Beyrut, t, y, III, 228

Hız. Ali, Hız. Fatıma, Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin olduğunu vurgulamaktadırlar. Diğer bir ifadeyle bunlar, Ahzab 33'de geçen "*Ehl-i beyt*" ifadesinden kastedilenlerin, Hız. Peygamber'in eşleri olduğunu, Âl-i Aba ve bunun gibi birçok hadislerde çerçevesi çizilen "*Ehl-i beyt*"ten maksadın "Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin" olduğu belirtilen hususun inkar edilemeyeceğini, hatta Peygamber eşlerinden bile *Ehl-i beyt*'in onlar olduğunu belirten hadislerin nakledildiğini gördüklerinde, tabiri caizse egolarını tatmin etmek için ve Resulullah'a rağmen! orta yolu bulma yoluna gitmişlerdir!

4- Ehl-i sünnet müfessirlerinden kimileri ise Ahzab 33 de geçen '*Ehl-i beyt*' ifadesinde yer alanların kimler olduğu hususunda görüş beyanında bulunmamışlardır. Oysaki bu sınıf müfessirlerin diğer ayetlere karşı uyguladıkları kurallara bakıldığında, o ayetlerde geçen hükümler ile ilgili beyan ettikleri görüş belirtme kuralını, bu ayet hakkında da belirtmeleri kaçınılmazdı. Fakat *Ehl-i beyt* ifadesinde kimlerin yer aldığını beyan etme hususunda, Örneğin İbn Cerir et-Taberî (v.310/922), iki farklı görüş bulunduğunu belirterek; bunlardan birinin, Hız. Peygamber'in bir gün kızı Hız. Fatıma'yı, damadı Hız. Ali'yi ve torunları Hız. Hasan ile Hız. Hüseyin'i abası altına alarak "**Bunlar benim Ehl-i beytim'dir**" rivayetine dayanarak '*Âl-i Âba*' denilen yakınları olduğunu belirten görüş olduğunu belirtmektedir. Taberî, ayette geçen "*Ehl-i beyt*"ın kimlerden olduğunu ortaya koymak için, birinci görüşü kabul edenlerle ilgili olarak Ebû Sâid el-Hûdrî, Aişe, Enes b. Malik, Ümmü Seleme, Vâsile b. Eska ve bunun gibilerinden Âl-i Âba'ya dair birçok rivayet naklederken, Ehl-i bey'ten kastedilenler Resulullah'ın eşleridir iddiasıyla ilgili ancak bir tek rivayet nakletmiştir.¹³ Böylece her ne kadar Pemgamber eşlerinin *Ehl-i beyt*ten sayılmayacağını açıkca ifade etmemiş olsa da, "*Susmak kabullenmektir*" mantık kaidesi ile hareket etmiş, sessiz bir şekilde Şii görüşü onayladığına işaret etmiştir. Ayrıca Taberî'nin *Ehl-i beyt*'e karşı duyduğu sempatiden dolayı, Sünni dünyada Şiilikle ihtam edildiği de unutulmamalıdır!¹⁴ Yakut el-Hamavî'nin "*Taberi, halktan korkulduğu için geceleyin defnedildi çünkü Şiilikle ihtam*

13) Taberî, *Câmiu'l-Beyan*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1408/1988, XX, 6-8

14) Bu konuda geniş bilgi için Bkz. Rasul Jafarian, al-Tabari and His Times, al-Tawhid, Vol. VIII, Say. 2, s. 135-137. (Alıntı Marife dergisi; Mesut Okumuş, Yıl. 4, s. 3, Kış 2004, s. 226

edilmekteydi" ifadesi ve yine Zehebi'nin "onda biraz Şiilik vardı" sözü ve bu sözlere ilaveten onun "*Ehl-i beyt*'in fazileti"ne dair bir eser yazması ve yine Gadir-i Hum hadisinin sahihliği konusunda bir kitap yazması, haklı olarak sünni alimlerin onun Şii olduğu hususundaki kaygılarını artırmıştır. Aslında Taberi'nin ünlü Tarihi ve Camiü'l-Beyan adlı tefsir eseri hariç, diğer eserlerine bakıldığında, onun ömrünün sonlarına doğru tam anlamıyla Şii akidesine teslim olduğu izlenimini vermektedir. Diğer bir ifadeyle, Taberi'nin de son yılları, İmam Hanefi'nin "*son iki yıl Cafer Sadıkla olmasaydım helak olurdum*" sözünü ve kaderini anımsatmaktadır! Ne var ki sünni Müslümanlardan bir bölüm yazar çizer takımına (tarihçilere) hükmeden taassup marazlığı, bu iki büyük alimin ömrünün son yıllarının karartılmasına vesile olmuş ve (objektif olarak) bu iki Sünni alimin hayatının son dönemleri halka yansıtılmamıştır!

Ehl-i beyt ifadesinden kimlerin kasdedildiği hususunda görüş beyanında bulunmayan önemli sünni müfessirlerden birisi de El-Bağavî'dir (v.516/1122)

El-Beğavî, Ahzab Suresi 33. ayeti tefsir ederken, *Ehl-i beyt* ifadesinde kimlerin yer aldıklarını ifade eden üç görüşün bulunduğunu, birinci görüşe göre Hz. Peygamber'in eşlerinin yer aldığını ve bu görüşün İbn Abbas'tan alındığını, ikinci görüşe göre Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kasdedildiğini, bu görüşün de sahâbeden Ebu Said el-Hudrî, Aişe, Ümmü Seleme ve tabiundan Mücahid ve Ketade gibi bir gruptan alındığını, üçüncü bir görüşe göre de, *Ehl-i beyt*'ten kasdedilenin, Hz. Peygamber'den sonra kendilerine sadaka almanın haram olduğu Ali, Akil, Cafer ve Abbas aileleri olduğunu söylemiş, fakat kendi görüşünün ne olduğunu izhar etmemiştir.¹⁵

15) Beğavî, *Meâlimu'l-Tenzil*, Darul Marife, Beyrut 1992, III, 528-529.

21. BÖLÜM

- * EHL-İ BEYT KAVRAMININ KUR'AN'DA GEÇTİĞİ
AYETLER VE SİYAK-SİBAK BÜTÜNLÜKLERİ
İÇERİSİNDEKİ ANLAMLARI**
 - * BİRİNCİ AYET**
 - * İKİNCİ AYET**
 - * ÜÇÜNCÜ AYET**

EHL-İ BEYT KAVRAMININ KUR'AN'DA GEÇTİĞİ AYETLER VE SİYAK-SİBAK BÜTÜNLÜKLERİ İÇERİSİNDEKİ ANLAMLARI

“*Ehl-i beyt*” kavramı Kur'an-ı Kerim içerisinde yalnızca üç ayette geçmektedir.

1-Hûd suresi 73. ayette Hz. İbrahim'in (as.) *Ehl-i beyti*/ev halkı hakkında

2. Kasas suresi 12.ayette Hz. Musa'nın (as.) *Ehl-i beyti*/hane halkı hakkında

3. Ahzab suresi 33. ayette Hz. Peygamber'in (s.a.a.) *Ehl-i beyti* (yani başta Hz. Peygamberin kendisi olmak üzere damadı ve amcası oğlu Hz. Ali, Kızı Hz. Fatıma, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin) hakkında. Ayetleri nakletmeden önce, söz konusu ayetlerde yer alan “*Ehl-i beyt*” kavramının siyak-sibak ¹ bütünlüğü içerisinde tam manasıyla anlaşılması için birkaç konunun izaha ihtiyacı vardır.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan tüm ayetlerin anlaşılması için, kimi ayetlerin yalnızca tefsire, kimilerinin ise hem tefsire hem de tevile ihtiyacı vardır. Tefsir ile tevilin farkı şudur; lügatta açmak, açığa çıkarmak, açıklamak, şerh etmek ve yorumlamak gibi manalara gelen tefsir ² istilahi manada Kur'an'ın lafzını, dil bilimi yönünden şerh / tahlil edip murat edilen manayı izah etmektir. Metinde murat edilen

1) Siyak-sibak'ın anlamı, yani bir ayetin hem kendinden önce hem de kendinden sonraki ayetler ile birlikte bir bütünlük içerisinde ele alınıp incelenmesi ve murad-ı ilahinin o şekilde elde edilmesi demektir.

2) Tefsir kavramı Kur'an'da, kelimenin lügat manası itibariyle açıklamak ve kastedilen manayı ortaya koymak anlamında sadece bir ayette ve tek bir defa geçmektedir. “*İnkar edenler, sana hiçbir temsil getirmezler ki, biz de hemen ardından sana gerçeği ve en güzel açıklamayı* (tefsir) *getirmiş olmayalım.* (Furkan; 25/33)”

manaya lügavi ya şer'i ya da örfi olabilir; lügavi mana ise ya hakiki ya mecazi ya da temsildir.³

Tevil ise⁴ mutlak, tam ve kusursuz bir tefsir faaliyetinden sonra gelen ve devam eden bir anlama sürecidir; uygulanan eksiksiz ve hatasız bir tefsirden sonra ortaya çıkan lafızdaki mananın, ayette murat edilen mana olmadığı akli ya da nakli karinelerle açıkça belli ise, lafızdan elde edilen manayı-usûl bilgilerine uygun, güçlü ve sağlıklı karinelerle desteklemek şartıyla, lafızdan muhtemel olan manalarda en uygununa dönüştürmektir.

Hasılı tefsir ve tevil, ayette murat edilen manayı anlamak içindir; aralarındaki en önemli fark, tefsirde kesinlik, yani “*bu lafızdan murat budur*” şeklinde Allah'ı şahit kılma durumunun olması; tevil ise zann-ı gâlib ile o metinden elde edilen en uygun mana ya da sonuç olmasıdır.⁵

Dolayısıyla Kur'an'ı Kerim'de yer alan ayetleri tefsir ya da tevil edebilmek için, aşağıda sıralayacağımız temel ilkelere sahip olmadan hiç kimsenin ayetleri ve ayetlerdeki muradı elde etmesi mümkün gözükmemektedir. O temel ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Ayetleri tefsir ya da tevil edebilmek için tam bir Kur'an tasavvuru geliştirip, tüm samimiyetle ona iman etmek gerekir; Çünkü Kur'an'a dayalı, sağlıklı, her bakımdan etkili ve geçerli dini, ahlâki, siyasi ve sosyal tasavvurlar, ancak asli hüviyetini korumakta olan sağlıklı bir Kur'an tasavvuru ile gerçekleşir. Hiç kuşkusuz sünnet'in kendisi en sağlıklı, en etkili ve en geçerli Kur'an tasavvurudur. Diğer bir ifadeyle, en doğru Kur'an tasavvuru, Resulullah'ın (s.a.a.) sünnet ve siretidir. Diğer bir ifadeyle, sağlıklı bir Kur'an tasavvura sağlıklı (sahih) sünnet ile mümkündür. Sahih sünnet, Kur'an kadar önemlidir! Zira Kur'an tasavvurunun (anlayışının) ilk kapısı, sahih sünnet ve sirettir. Bundan dolayıdır ki Resul, Kur'an ve sünnet'in sağlıklı tasavvurunun korunması ve yaşanması için, Kur'an ve sünnetin canlı şahitleri olan ıtratını (*Ehl-i beyt*ini), Kur'an ile birlikte ümmetine emanet etmiştir. Kur'an ile *Ehl-i beyt*i eşleştiren, bunla-

3) bkz. Kafiye, *Kitabu't-Tefsir fi Kavaidi İlmi't-Tefsir*, s. 4, 5

4) “Tevil” kavramı Kur'an 'da, lügat manaları itibariyle 15 ayette, toplam 17 defa açıkça ve 1defa da kapalı olarak geçmiştir.

5) Marife, yıl, dört, sayı üç, kış 2004, s. 8, Zeki DUMAN

rın kıyamete kadar birbirinden ayrılmayacağını bildiren, ayıracakların ise iflah olmayıp sapıklık vadisinden kurtulamayacaklarını vurgulayan Allah Rasulunun o mesajına muhalefet edenler, mazeretleri ne kadar tımtırlıklı olursa olsun, ümmetin içerisinde düştüğü bu vahim zilletin vebalinden hiçbir zaman kurtulamayacaklardır!

Günümüz İslam dünyasında, farklı İslamlardan söz ediliyor olmasının nedeni, Kur'an-ı Kerim'de **“zikir ehli”** olarak tabir edilen *Ehl-i beyt'in*, Kur'an ve sünnet tarafından referans gösterilmesine rağmen, adeta Kur'an diye bir kısım ahad haberlere ya da Emevilerce uydurulan hadislerle dayalı hükümlerin yürürlükte bulunması sebebiyle olmuştur. Bu durum ise Müslümanlar arasında İslami bir inanç, düşünce birliği, dolayısıyla da ideal bir hedefin bulunmamasının alt yapısını oluşturmuştur. Oysa ki Kur'an-ı Kerim Müslümanlara, bütün sorunlarında doğruya ulaşmak için zikir ehline (*Ehl-i beyt*) müracaat etmeyi emretmektedir. Çünkü Yüce Allah ilim verdikten sonra onları bu iş için seçmiştir. İlimde derinleşenler ve Kur'an-ın tefsir ve tevilini bilen onlardır. Hz. Ali'nin de buyurduğu gibi; *Onların (Ehl-i beyt'in) dışında kim böyle bir iddiada bulunursa, (yani Kur'an'ın gerçek tefsir ve tevilini yapabileceklerini söylerse) yalancıdır.* Daha açık söylemek gerekirse; 14 asırdan beri Müslüman müfessirlerin tüm Müslümanlar tarafından benimsenen bir Kur'an tasavvurunu inşa edememiş olmalarının altında yatan gerçek neden, Kur'an'ın emri olan **“Bilmediklerinizi zikir ehline sorun”** ayetinin referans göstermiş olduğu *Ehl-i beyt* imamlarına boyun eğmemeleri, dolayısıyla da Kur'an'a teslim olmayışlarıdır!

Bütün Müslümanların; Allah Teala'nın **“Biz onu hak (asli hüviyeti) ile indirdik o da haklı olarak (asli hüviyetini koruyarak) inmiştir.”** ⁶ dediği Kur'an-ı Kerim'in indirildiği andan itibaren kıyamete dek, Allah'ın muhafazası altında olup ⁷ özgün varlığını koruyan; ⁸ dolayısıyla değiştirme, bozma, metnine ilave ve eksiltme yapma gibi tahrifata ⁹ karşı korunmuş ¹⁰; lafzı ve manasıyla birlikte orijinalitesini muhafaza etmekte olan bir Kelâmullah'a iman etmek-

6) İsrâ, 17/105

7) Hicr, 15/9

8) Fussilet, 41/42

9) Krş. Vakia, 56/77-80

10) Krş. Hac, 22/52

le birlikte; **“Ona (Kelâmullah’a/Kur’an’a) temizlenenlerden (masumlardan) başkası dokunamaz (onu anlayamaz)”**¹¹ ayeti-ne de bütün samimiyetleriyle iman edip, onların kapısına başvurmaları gerekir. Diğer bir ifadeyle her müfessirin (Kur’an bilgininin); Kur’an’ın Allah tarafından,¹² Cebrail vasıtasıyla,¹³ levh-i mahfuz’dan nakledilerek,¹⁴ yaklaşık 23 yılda, Hz. Muhammed (s.a.a.)’in kalbine,¹⁵ pasajlar halinde,¹⁶ Arap dili ile¹⁷ lafız, mana ve beyan olarak indirildiği ve Hz. Peygamber’in (s.a.a.) vefatından hemen sonra da cem edilen mushafta yer alıp, kuşaktan kuşağa tevatür yoluyla nakledilmiş ve namazlarda okunabilen muciz bir Kur’an bilincine sahip olmakla birlikte, Kur’an-ı anlama ve hikmetini kavrama hususunda da Resulullah (s.a.a.) tarafından Kur’an ile birlikte emanet edilen ve sekaleyn’den (iki ağır emanetten) biri olan *Ehl-i beyt*’in de Kur’an doğrultusunda ve Kur’an ile birlikte hidayet vesilesi oldukları bilincine sahip olmaları gerekir! Şayet sekaleyn’in (iki ağır emanetin) biri olan Kur’an-ı kabul edip, diğer yarısı olan ıtratı/*Ehl-i beyt*’i saf dışı bırakırlarsa o takdirde “kendi aralarında büyük ihtilaflar baş gösterdiği gibi birine göre; bir ayetin hükmü mensuh” kabul edilirken, diğerine göre “metni neshedilmekle birlikte hükmü baki” kalır. Veya birine göre her hangi bir ayet “muhkem” kabul edilirken diğeri için “müteşabihatten” kabul edilir. Böylece Kur’an gerçeğine aykırı yüzlerce düşünce veya Kur’an dışı bir çok Kur’an’lar ortaya çıkmış bulunur. Sonuçta da inançta ve amelde tüm Müslümanların ittifak edecekleri bir Kur’an tasavvuru kurmak hiç bir zaman mümkün olmaz.

2. Kur’an-ı Kerim, en belirgin vasfı cehalet ve putperestlik olan çok tanrılı müşrik bir toplumun yaşadığı topraklarda nazil olmuş, indiriliş yöntemi, okunuş biçimi ve yönlendirici etkisiyle o bölge insanına yeni bir ruh ve yeni bir hayat vererek onları, tek Allah’a ina-

11) Vakıa, 79

12) Bkz. Bakara, 2/97-98; Nisa, 4/166; Nahl, 16/102; Şu’ara, 26/192-193; Kadr, 97/4

13) Buruc, 85/21-22

14) Şu’ara, 26/192-195

15) Şu’ara, 17/106

16) Şu’ara, 26/195

17) Kıyamet, 75/16-19

nan, hayırsever fertlere dönüştüren, ahlaksal, hukuksal, siyasal ve sosyal düşünce ve yaşayış tarzlarıyla tüm insanlığa örnek teşkil edecek örnek bir İslam toplumu yaratmış, fonksiyonel bir semavi kitaptır.

Ne oluyor da vahşiliğin öylesine korkunç bir hakimiyeti döneminde yukarıda bahsettiğimiz o emsalsiz güzellikleri oluşturan Kur'an, günümüzde aynı fonksiyonelliğini ifade etmekten aciz kalıyor? Resulullah (s.a.a) döneminde Kur'an-ı masumdan (Resul'den) sorup anlayan ümmet, ondan sonra da onun *Ehl-i beyt*'inden sorsaydı, acaba ümmetin sonu böyle mi olurdu?

3. Kur'an, on üç yılı Mekke de, on yılı da Medine de olmak üzere, iki ayrı zeminde ve iki farklı inanç ve hayat tarzını yaşamakta olan muhatapların, güncel ve öncelikli ihtiyaçlarına cevap olmak üzere pasajlar¹⁸ halinde indirilmiştir. O nedenle her pasaj okunurken, inzal edildiği zaman, zemin; dolayısıyla sosyal ve kültürel bağlamı göz ardı edilmemelidir. Bu konuda güvenilirliği vahiy tarafından onaylanan Resul (s.a.a) ve *Ehl-i beyt*'i dışındaki rivayetlerin ve indi yorumların yönlendirici etkisine kapılmamak için dikkatli olmak şarttır.¹⁹

Örneğin Kevser Suresi, bi'setin, yani Hz. Peygamberin (s.a.a) peygamber olarak gönderilişinin ikinci yılında inzal edilmiştir. Sürenin indiriliş sebebi, metninden de anlaşılacağı üzere oğlu öldüğünde müşriklerin ona, hakaret amacıyla "*Ebter*", yani "soyu kesik" veya "*adını yaşatacak oğlu olmayan*" lakabını takmalarıdır. Yüce Allah, elçisini teselli etmek için ve soyunun kızı Fatıma'dan devam edeceğini, kıyamete kadar en hayırlı ve bereketli neslin, kızı Fatıma kanalıyla var olacağını bildirmek için, "*Kevser*" süresini nazil etti.

Kevser süresinin asıl meali şöyle olmalıyken: "***Şüphesiz biz sana Kevser'i (Fatıma'yı) verdik. Şu halde Rabbin için namaz kıl ve tekbir alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır. Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır***", *Ehl-i sün* -

18) Pasajdan kasıt: "***Biz, Kur'an-ı, insanlara dura dura okusun diye, okuma parçalarına ayırdık ve bölüm bölüm indirdik.***" (İsra, 17/106) ayetindeki "*fereknahu Kur'a'n en*" cümlesi, Hz. peygambere bir celsede indirilen ayet ve ayetler topluluğunu ifade etmektedir.

19) Marife, yıl, 4, sayı, 3, kış 2004, Z. Duman'dipnottan)

net şöyle meallendirmişlerdir: "Biz sana bol nimet verdik. O halde (yalnız) Rabbine ibadet et ve (yalnız O'nun adına) kurban kes. Şu gerçek ki, senden nefret eden (her türlü iyilik ve güzellikten) kesilmektedir".²⁰

Ehl-i sünnetin Surede yer alan **"Fe salli li Rabbike venhar"** kelimesini **"namaz kıl, kurban kes"** olarak yorumlaması, tarihin doğrulamadığı bir yorumdur. Zira Sure bi'setin ikinci yılında nazil olmuştur. Müslümanların sayısı ise, hatta bir kısmı İslam'a girdiğini gizleme durumunda olanlarla birlikte henüz iki elin parmaklarının sayısını geçmeyecek kadar azdı. Ayrıca müşriklerin, putları hakkında indirilen ve hem putlarını hem de onlara tapanları aşağılayan ayetlere ve Hz. Peygamber'e öfkeleri sebebiyle sayıları bu kadar az olan Müslümanların, Mescid-i Haram'da cemaat halinde bayram namaza kılmalarını müsaade etmeyeceklerini hesaba katmamak olmaz. Kaldı ki, Hacc suresi, 22/34-37. ayetlerini görmeden, bi'setin ikinci yılında indirilmiş olan Kevser Suresini, kurbanın vücbiyetine Kur'an'dan delil göstermek hata olur.

Bi'setin henüz ikinci yılında iken ve Müslüman sayısının o kadar azlığına rağmen Müslümanlar Mekke'de ve Mescid-i Haram'da kurban bayramı namazı kılıp hutbe okumadıklarına göre, Allah'ın bu emrini hicret sonrasına kadar, yaklaşık on bir yıl geciktirmiş olduklarını söylemek doğru mudur?

Demek oluyor ki Kevser suresinin gerçek mealı *Ehl-i beyt*'in yorumu olan **"Şu halde Rabbin için namaz kıl ve tekbir alırken ellerini boğazına kadar kaldır"** şeklindeki mealdir.

Diğer bir ifadeyle Kur'an, sadece bir bilgi ve öğüt kaynağı değil, öncelikle Kur'an, inzal edildiği tüm zaman ve yerlerdeki bütün Müslüman toplumun varlık sebebi ve varlığını sürdürebilmelerinin vazgeçilmez kaynağıdır. Emeviler gibi Arap milliyetçilerinin veya ırk, mezhep ve meşrep taassubuna yakalanan ufku dar bilginlerin onu anlayıpta tüm ümmetin üzerine rahmet kanatlarını sermesi mümkün gözükmemektedir. Bundan dolayıdır ki Resulullah (s.a.a) Kur'an-ı tek başına ümmetine emanet etmemiş, ümmetin varlığının, Kur'an-ı olduğu gibi anlayıp yaşamasına ve yaşatmasına bağlı oldu-

20) M. Esed, *Kur'an Mesajı*

ğunu bildiğinden dolayı, Kur'an ile birlikte, onun sıkı bir eğitimini alan ve vahyin kucağında büyümüş olan *Ehl-i beyt*i ile birlikte emanet etmiş ve ümmetin kurtuluşunun da bu ikisine birlikte sarılıp sahip çıkmasına bağlı olduğunu ısrarla tembihlemiştir.

4. Hz. peygamber'in söylem ve eyleminden/davranışlarından müteşekkil olan sünnet vahiy değildir elbet. Fakat vahyin kontrolü altında vücut bulan Kur'an-ın hayata intikal ettirilmiş mükemmel bir pratiğidir. Diğer bir ifadeyle peygamber, canlı Kur'an'dır. Şayet peygamber olmasaydı özellikle de ameli boyutuyla Kur'an-ı anlamak asla mümkün olmayacaktı. O halde sünnet, Kur'an-ın diğer bir versiyonudur. Peygambere itaat,²¹ Allah'a itaat olunca, sünnete tabi olmanın da Kur'an'a ittiba olacağı muhakkaktır.

Kur'an-ı anlama konusunda, Kur'an'dan sonra itiraz edilemeyecek en önemli kaynak, hiç şüphesiz Hz. Peygamber'dir. Hz. Peygamber'den sonra ise, ya onun özel eğitimini alan ve dizinin dibinde yetiştirilmiş ve herkesten daha fazla Resulullah'ın söz ve davranışlarına şahit olmuş kimselerden Kur'an ve sünneti almaya ve anlamaya çalışacağız ya da Resulullah ile özel bir ilişki içinde olmayıp genel anlamda ve yüzeysel bir şekilde irtibatı olan, onun özel eğitiminden geçmeyen, Resulullah'ın söylediklerini, hadislerini doğru anlayıp anlamadığı belli olmayan, aynıyla nakledip etmediği bilinmeyen, hasılı genel anlamda naklettikleri hadislerde sıhhat problemi olan kimselerden (ashaptan) alıp anlamaya çalışacağız!

Şayet Resulullah'ın özel eğitimine tabi tutulan *Ehl-i beyt*'inden Kur'an ve sünneti alıp anlamaya çalışırsak, o takdir de itikadi, ameli, ahlaki, siyasi ve sosyal meselelerin hiç birisinde ümmet içerisinde, dağılma, bölünme, hizipleşme, kinleşme, düşmanlaşma, cepheleşme ve (Allah korusun) tekfirleşme diye bir şey söz konusu olmayacaktır. Vahdet'in nimeti, bereketi ve rahmeti Müslümanların başından yağacaktır. Böylece **“yeryüzüne salih kulları varis olacaktır”** ilahi vaadi tahakkuk bulacaktır. Şayet Resulullah'ın Kur'an ile birlikte emanet ettiği *Ehl-i beyt*'ini bırakıp onun yerine ashabı koyar isek, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi ashapta genelde Hz. Peygamber ile geceli gündüzlü bir arada olamama, özel eğitimini alama-

ma ve onun söz/hadis ve eylemlerini/siretini olduğu gibi algılayamama ve aynıyla nakletme problemi olduğundan ve yine aklen de yüz binlerce sahabeyi kendi ev halkı kadar eğitmenin mümkün olamayacağı gerçeği de göz önüne alındığında, onlar vasıtasıyla Kur'an ve sünneti anlamaya çalışmak mümkün olmadığı gibi, Müslümanlar arasında da ayrışma ve bölünmelerin eksik olmayacağı muhakkaktır. Bu günkü şu vahim durumumuz, ne söylemek istediğimizi çok iyi izah etmektedir.

Şayet Resulullah'ın kendisinden sonra müracaat etmemizi emrettiği ve referans olarak gösterdiği Ehl-i bey'tini terk eder de onun yerine kendimizce ahabî referans kabul edersek, o takdirde unutulmamalıdır ki Kur'an-ı Kerim ayetlerinde yer alan murad-ı ilâhînin bir çoğunu âhâd haberlere feda etmiş oluruz. Bu konuda pek çok örnek olmakla beraber konumuz olan Ahzab suresi 33. ayeti ve yine bu ayet ile Şürâ suresi 23. ayet (mübahele ayeti) arasındaki kimi Müslümanlar tarafından ahabî rivayetine dayanarak kurulan ilişki ve o rivayetlere dayalı klasik tefsirlerdeki maksadını aşan yorumları örnek verebiliriz. Özellikle Şürâ suresi 23. ayette *Ehl-i bey't*'in kimler olduğu gerek sünnet ve gerekse de tarihi belgeleriyle açıkça tespit edilmişken, bu gerçeği görmeye engel teşkil eden rivayetleri ahabîten nakletmek hayli manidardır!

5. Ondört asırdan beridir ümmetin alimleri, ilahi hakikatlere (dini gerçeklere) ulaşabilmek için, "usul ve yöntem/ulümü'l-Kur'an" adıyla bir bilgi metodu geliştirmişlerdir! Güya bu bilgi yöntemiyle (sünnet ve *Ehl-i bey't*'e bağımlı olmadıklarını ve onlarsız da Kur'an-ı çözebileceklerini ispatlamak için) bütün Müslümanların veya en azından büyük çoğunluğun ittifakla kabul edebilecekleri bir Kur'an tasavvuru (Kur'an-ı anlama anlayışı) geliştirip bütün sorunları olmasa da büyük çoğunluğunu halledeceklerini zannediyorlardı! Bu gayeye ulaşmak içinse; söz konusu usul yönteminin altyapıları olan dil bilimi (lûgat ilmi) denilen Sarf, Nahiv, Bedii, Beyân, Meâni/Belâgat gibi ilimleri oluşturup geliştirdiler. Çünkü Kur'an-ı Kerim sünnetullah gereği²² apaçık Arap dili²³ ile indirilmiş ilahi bir kitaptı.

22) *Biz gönderdiğimiz her elçiyi, indirilenleri kendilerine açıklasın diye hep kavminin diliyle gönderdik.* (İbrahim, 14/4)

23) Şu'arâ, 26/195.

Hatta söz konusu alimler, bu ilimlere ilaveten Kur'an tarihi, Kur'an ilimleri, tefsir usulü ve tefsir tarihi gibi temel enstrümanları da oluşturup geliştirdiler. Fakat bu ilimlere rağmen yine de ya bu bilgilerin eksikliğinden ya da hepsinin var olmasına rağmen doğru kullanmayı başaramadıklarından İslam alimlerinin gerçek bir tefsir şuru oluşturup doğru bir bilgiye sahip oldukları söylenemez! Aynı mezhep/sınıf/kategori içinde yer alan iki alimin dahi görüş birliği içerisinde oldukları görülmemiştir. Oysa ki Resulullah'ın (s.a.a) referans gösterdiği *Ehl-i beyt* imamlarının hiçbirisi, her hangi bir konu hakkında birbirine muhalif tek bir görüş belirtmemişlerdir. Zira bunlar (Allah'ın selamı üzerlerine olsun) nübüvvetin devamı olan imamet zincirinin birbirine tutunan halkalarıdır. Sözlerini hep birbirinden almış ve sonucu Resulullah'a (s.a.a) dayandırmışlardır. Oysa ki *Ehl-i beyt* dışındaki İslam anlayışı, pek de farklı olmakta, itikadla birlikte fıkhi konularda da birbirine zıt bir çok meseleler görmektedir!

6. Ayet ve hadislerde yer alan her kelime, ancak bağlamında anlam kazanır. Tüm ayetler siyak ve sibak bütünlükleri içerisinde murad-ı ilahiyi bizlere ulaştırır. Ve yine her ayetin siyak ve sibak bütünlükleriyle birlikte bir de mutlaka Kur'an-ı Kerim bütünlüğü içerisinde yeniden gözden geçirilir. Diğer bir ifade ile, şayet bir ayet siyak ve sibak bütünlüğü içerisinde bir anlam ifade ediyorsa, fakat bu anlam Kur'an'ın bütününe ruhuna aykırı bir anlam ortaya koyuyorsa, o taktirde bütününe ruhuna uyacak bir şekilde onu anlamlandırmak icap eder. Zira ulema tüm meselelere, İslam'ın genel perspektifinden bakmak mecburiyetindedir. Şayet öyle olmazsa (yani her ayet, siyak ve sibakıyla birlikte Kur'an 'ın bütünlüğü içerisinde yeniden gözden geçirilmeden; parçacı bir yaklaşımla -ayetler bölünüp veya Kur'an'ın genel perspektifi göz ardı edilerek- okunduklarında) birçok ayetlerde indiriliş maksadına aykırı anlamların ortaya çıkacağı muhakkaktır. Dolayısıyla her ayetin veya onun her cüzünde kastedilen mananın, ilk önce indirildiği pasaj ya da o pasajın bir cüzü olan tematik paragraf bütünlüğü içerisindeki manasına bakılmakla birlikte, tarihi ve kültürel bağlamlarının da göz önünde bulundurulması yalnızca siyak ve sibak bütünlükleri içerisinde değil, mutlaka Kur'an bütünlüğü içerisinde de değerlendirilmesi gerek-

mektedir. Buradan hareketle, örneğin Ahzab 33.ayetini ele alırken, *Ehl-i beyt* ile ilgili ayet, her ne kadar Hz. Peygamber'in (s.a.a.) zevcelerinden bahseden diğer ayetlerin bitişiğinde bulunmuş olsa dahi, hem o ayetlerde hem de diğer ayetlerde efendimizin eşlerinin yapmış oldukları hatalardan bahsedilirken, ve yine diğer bir ayette kınanırken ve tövbe etmelerinin gerekliliğinden bahsedilirken, Resulullah'ın eşleri olsa dahi o tür hata sahibi insanları getiripte, *"tertemiz oldukları"*ın vurgulandığı ve birçok ilahi övgülere maruz olan ve yine diğer bir çok ayetlerde kendilerinin tüm insanlığa örnek olacak erdem ve yetkinliklerinden bahsedilen Resulullah'ın soyu olan *Ehl-i beyt*'inin arasına yerleştirmek Kur'anî hakikatlerle çelişmektedir!

7. Şayet Kur'an müfessirlerinin tefsirden amaçları, İslami hakikatleri ortaya çıkarmak, onu yazarak, ayetlerin ruhunu -hedefini keşfedip muradı ilahiyi kavramak, hak ve hakikat bilincine erişmek, kalpteki fitne arzusunu, batıl inanç ve önyargıları, zihinsel ve toplumsal tutkuları ortadan kaldırmak, Kur'an-ı amacına uygun olarak anlamak, hakikati görmeyi engelleyen taassupları yok etmek ve bu uğurda hulusi niyet ile çaba harcamaktırsa, o taktirde Kur'an'ın getirdiklerini anlamakta şahsi görüşlerini ölçü kabul etmeyi bir kenara bırakıp, ayetleri ve dolayısıyla da Kur'an ve sünneti kendi görüşlerine uygun düşecek şekilde değil de kendi görüşlerini Kur'an ve sünnete göre uyarlama mecburiyetleri bulunmaktadır. Zira öyle olmayan bir müfessir, hiçbir zaman *"Kur'anî hakikatlere erişemez"*. Kur'an ayetlerini istediği tarafa çeken, kendi maksadına uygun biçimde tevil eden, siyasi, hukuki, sosyal ve bireysel inancı ve menfaati sebebiyle Kur'an-ın hedefini saptıran müfessirler, Kur'an-ın kendi tabiriyle: *"Kalplerinde sapkınlığa meyli olanlardır."* ²⁴

8. Hiçbir zaman unutulmamalıdır ki Kur'an-ı Kerim, çok açık ve net bir şekilde kendisini kimlerin anlayabileceklerini *"Temizlenenlerden başkası ona dokunamaz."* ²⁵ tabiriyle bildirmiştir. Diğer bir ifadeyle Kur'an, "masum/temiz" olduğundan, içinde (haşa) beşeri ve şeytani herhangi bir vesvese ve görüş bulunmadığından, halis ve muhlis Kelamullah/Allah'ın sözü olduğundan, onu ancak masum/temiz, gönlü ve düşüncesi şeytani ve nefساني düşünce ve çirkeflilikler-

24) Al-i İmran, 3/7

25) Vakıa, 79

den temizlenmiş kimseler anlayabilirler. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi ön dört asırdan beridir Kur'an-ı dil, metin ve tarihsel bütünlükleri içerisinde anlamaya çalışıp *Ehl-i beyt*'i reddedenler, hiçbir zaman Kur'an hakikatlerini yakalama şansına sahip olamamışlardır. O türden müfessirlerin tefsir ettikleri Kur'an, hiçbir zaman Kur'an değil, kendinin anlayış ve kültürü oluvermiştir. On dört asır önce nazil olan Kur'an, nazil olduğu asrın henüz ilk çeyreğinde masum'un (Resulullah'ın) beyanıyla o asrın idrakine sunulup, cehalet asrını sadet asrına tebdil ederken, Resul'den sonra onun *Ehl-i beyt*'inin (masumların) devreden çıkarılmasıyla, o günden günümüze dek ümmet alimlerinin eliyle bir kez olsun herhangi bir asrın idrakine sunulmamış, aksine sürekli kavgaların, ayrışmaların, bölünmüşlüklerin ve dolayısıyla da ümmetin zillet içerisine düşmesinin kaynağını oluşturmuştur!

Durumun böyle olması, artık Kur'an-ın yeniden masumların bakış açısıyla tefsir edilemeyeceği ve ilk asrın ilk çeyreğindeki fonksiyonelliğini ifa edemeyeceği anlamına gelmez elbette! Zira Kur'an, zamanlar ve mekanlar üstü ilahi bir mucizeye sahip Kelamullah-ı Mecid'dir. Kur'an, her asır ve çağda, ölü gönülleri ihya etme ve insanlığa hayat verme özelliğine sahiptir. Bunu böyle kabul etmemek, Kur'an-ı tanımamak olur.

Kur'an'ın tekrar ihya edici fonksiyonelliğine geri dönmesi için, Resulullah (s.a.a.) tarafından onun bir ikizi olarak biz ümmete emanet bırakılan *Ehl-i beyt* ile birlikte ele alınıp, onların bakışları ile Kur'an'a bakabildiğimizde, Kur'an'ın hidayet edici, birleştirici ve bereketlendirici nimetlerini devşirme imkanına kavuşmuş olacağız. Keyfi yorumlara veya mezhep taassupları gibi ön şartlı yaklaşımlara imkan verilmemesi için yeniden Kur'an ve Resulullah'ın "sekaleyn/iki ağır emanet"inden biri olan *Ehl-i beyt*'i Kur'an ve sünnet doğrultusunda ele alıp inceleyeceğiz. Bu amaçla burada ilk olarak Ahzab suresi 33. ayeti ve ayette yer alan *Ehl-i beyt* kavramının anlamını ele alıp, hem Sünni hem de Şii görüşleri teker teker incelemeye çalışacağız. Daha önce de belirttiğimiz gibi Şii görüşü naklederken, Şiilerin görüşlerini temellendirdikleri Sünni kaynakları nakledip, gerekli görüldüğü yerlerde ise onların da kaynaklarına işaret edeceğiz. Fakat şunu belirtelim ki Şii ekol *Ehl-i beyt* ile ilgili görüşlerinin tama-

mına yakınıni Sünni kaynaklardan nakletmiş, böylece de Sünni eko-
le mensup alimlere pek söyleyecek söz bırakmamıştır!

Yukarıda Kur'an tefsiri ve müfessirler ile ilgili 8 madde halinde
belirttiğimiz konuları naklettikten sonra, şimdi Kur'an'da *Ehl-i beyt*
sözcüğünün yer aldığı ve konunun da başında belirttiğimiz üç ayeti
siyak-sibak ve Kur'an bütünlüğü içerisinde ele alıp teker teker ince-
lemeye çalışacağız.

BİRİNCİ AYET

Yüce Allah Hûd Suresinde Hz. İbrahim'in (a.s.)ev halkıyla (*Ehl-i
i beytiyle*)ilgili şu olayı anlatır:

- ***"Dediler ki:'Ey Ehl-i beyt! Allah'ın işinden ötürü hayret
edecek ne var!Allah'ın rahmeti ve bereketi sizin üzerinizdedir.
Kuşkusuz o, övülmüştür, şerefli dir."*** ²⁶

Şimdi bu ayeti yalnız başına ele aldığımızda pek te bir şey anla-
şılmadı! Fakat siyak ve sibak bütünlüğü içerisinde ele aldığımızda,
yani bu konuyu doyurucu bir şekilde anlamak istediğimizde, ayetin
hem kendinden önce hem de kendinden sonraki ayetler ile birlikte
bir bütünlük içerisinde ele alıp incelememiz icab eder. Ayetin bütü-
nü/pasajı şöyledir:

- ***" Elçilerimiz (melekler) İbrahim'e bir müjdeyle geldi ve
"selam" dediler; İbrahim'de onlara " size de selam...." dedi.
Sonra çok geçmeden İbrahim, onların önüne kızarmış bir bu-
zağı eti çıkardı. İbrahim, elçilerin ellerinin yemeğe uzanma-
dığını görünce, onları yadırgadı ve içine bir korku düştü.***

***Elçiler "korkma" dediler.'biz Lût kavmi için gönderil-
dik.İbrahim'in hanımı ayakta durup gülmüştü. Bundan son-
ra biz onu, İshak ve İshak'ın ardından Yakup ile müjdeledik.
O şöyle demişti: "Vah başımıza gelene!Ben yaşlı bir ka dın, şu
kocamsa ihtiyar bir adam olduğu halde ben mi doğuracağımı -
şım? Bu gerçekten hayret verici bir şeydir!" Elçiler dedi ki: Ey
ev sahibesi (Ehl-i beyt), Allah'ın rahmeti ve bereketi üzeriniz -
deyken sen Allah'ın işine mi şaşırıyorsun? Kuşkusuz O, övül-
müş, şanı yücedir..."İbrahim'in korkusu gittikten ve gelen***

müjdeyi aldıktan sonra Lût'ün kavmini bize karşı savunmaya başla dı; çünkü İbrahim son derece halim, içli ve özü bize dönük idi. "İbrahim dediler,'onları savunmaktan vazgeç; zira bu hususta Rabb'in emri gelmiştir artık; onlara karşı durulmaz bir azap kesinlikle gelecektir." ²⁷

Ayette ifade edilen şudur:Hz. İbrahim'e (s.a.)gelen elçiler, iki tane melektir. Gelmelerindeki maksat, o güne dek hiç çocukları olmamış olan Hz. İbrahim'i ilerlemiş yaşına ve eşinin de kısır olmasına rağmen, Allah'ın lütfedeceği bir oğlan çocuğu ile müjdelemektir. Onların müjdesi üzerine Hz. İbrahim'in (a.s.)hanımı, içine düştüğü şaşkınlığı gizleyemedi ve ellerini yüzüne kapatarak **"bir çılgılık attı ...ardından da misafirlere yöneldi ve,'ben hiç çocuğu olmaya n (ağır)yaşlı bir kadınım!"** dedi. ²⁸ Elçiler de ona şu cevabı verdiler: **"Ey ev sahibesi, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinizdeyken sen, Allah'ın işine mi şaşıryorsun?"** Bu cevaptan da net olarak ortaya çıkıyor ki, buradaki **"Ey Ehl-i beyt!"** hitabının muhatabı Hz. İbrahim'in ev halkıdır.

İKİNCİ AYET

Kasas Suresinde Hz. Musa'nın (a.s.)hane halkıyla ilgili şöyle geçer:

- "Biz, Musa'ya, önceden başka kadınlardan emmesini yasak etmiştik. Durumu uzaktan takip etmekte olan kız kardeşi, Firavun ailesine yaklaştı ve, 'o çocuğu sizin için emzirmeyi tekeffül edecek bir ev halkına sizi götürüyem mi?Onlar ona çok iyi bakarlar" dedi. ²⁹

Ayete bakıldığında, zamirlerin mercii belli değildir; o nedenle sütannelerin kime haram kılındığı, **"o çocuğu sizin için emzirmeyi tekeffül edecek bir ev halkın a sizi götürüyem mi?"** diyen kadının kimliği ve işaret edilen *Ehl-i beyt*'in kim olduğu, ayet bütünlüğü içersinde açık değildir. Bu kapalılıkların giderilebilmesi için bu ayetin de metinsel bağlamını yakından görmek mecburiyeti vardır. Ayetin bağlantısı şöyledir:

"- Biz Musa'nın annesine;'çocuğu emzir, öldüreceklerin -

27) Hûd, 11/69-76.krş. Zariyat, 51/35-37

28) Zariyat, 51/29

29) Kasas, 28/1-14

den korktuğunda onu bir sandık içerisinde ³⁰ Nil nehrine bırak ve sakın korkma, üzülme! Biz onu sana döndürecek ve elçilerimizden biri yapacağız' diye vahyettik."³¹

*"Firavun ailesi, ileride kendilerine düşman ve üzüntü kaynağı olacak bebeğe rastlayıp nehirden onu çıkardılar. Muhabakk ki Firavun, Hâman ve orduları, o anda hata etmekteydiler... Karısı Firavun'a dedi ki: "bu çocuk ikimize de bir sevinç kaynağı olabilir, onu öldürme! Belki bize fayda verir veya onu kendimize çocuk ediniriz". Hâlbuki onlar olacakların farkında değillerdi."*³²

*"Musa'nın annesi geceyi, kalbi bomboş olarak geçirdi. İnananlardan olsun diye şayet kalbini sağlam tutmasaydı, nerdeyse onu kendisi ifşa edecekti! Ablasına da, kardeşini takip et, demişti. O da, kimseye sezdirmeden kardeşini uzaktan gözetlemekteydi. Biz Musa'ya süt emzirecek kadınları önceden yasaklamıştık... Ablası, "onu sizin için emzirmeyi tekeffül edecek bir ev halkına sizi götürüyem mi? Onlar ona iyi bakarmı", dedi. Biz, gözü aydın olsun, üzülmesin ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilsin diye Musa'yı annesine geri döndürdük. Fakat onların çoğu bu gerçekleri bilmezler."*³³

İki paragraf biçiminde naklettiğimiz bu ayetlerin bir araya getirilip bütünleştirildiğinde ortaya çıkan gerçek anlam şu oluyor: "Hz. Musa'yı (a.s) Nil nehrinde takip eden zat kendi ablasıdır. Yine Firavun ailesine: *"Onu sizin için emzirmeyi tekeffül edecek bir ev halkına sizi götürüyem mi?"* diyen de odur.

Ablasının işaret ettiği *Ehl-i beyt* ise, Hz. Musa'nın (a.s) annesidir; zira *"Böylece biz onu, gözü aydın olsun, gam çekmesin ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilsin diye annesine geri çevirdik..."*³⁴ ayeti de bunu doğrulamıştır.

30) Krş. Taha, 20/39

31) Hz. Musa'nın annesine gelen vahiy, vahiy çeşitlerinden ilham anlamındadır. Bu ilham'ın diğer içe doğma ve sezgiden farkı, ilham edilen bilgilerin açık ve net olması, şahsı ikna etmesi ve iç huzuru, güven duygusunu aşılmasıdır. (Marife, yıl: 4, sayı, 3, k.ş 2004, s. 18 dipnotu. 2. Duman)

32) Kasas, 28/7-9

33) Kasas, 28/10-13

34) bkz. Kasas, 28/13

ÜÇÜNCÜ AYET

Ahzab suresi ayet 33 de Hz. Peygamber (s.a.a)'in başta kendisi olmak üzere *Ehl-i beyt'i* (soyu) ile ilgili olarak şöyle geçer:

“Ey Ehl-i beyt! Allah, ancak pisliği (ricsi) sizden uzak tutmak ve sizi tertemiz kılmak istiyor.”

Müslüman âlimlerin/müfessirlerin “*Ehl-i beyt*” kavramı ile ilgili tartışmalarda delil olarak gösterdikleri metin, yukarıda naklettiğimiz Ahzab suresi 33. ayette yer alan bu paragraftır.

Ayet, kendi başına gayet açık ve net bir şekilde Yüce Allah'ın başta Resulü olmak üzere onun soyunu (*Ehl-i beyt'ini*) her türlü günah/rics kabul edilen tüm kötülük ve pisliklerden arındırıp, tertemiz kılmak istediğini ve ilahi muradın, onların örnek/model insanlar olmaları hasebiyle tüm günah ve kabahatlerden arındırılması olduğu mesajını pek açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ayrıca ayet “*innema/yalnız ve yalnızca*” hasr edatıyla (hususiyeti ifade eden bir edat ile) başlamış ve ayeti kendinden önceki ayete bağlayacak “vav” gibi her hangi bir atf-ı beyan harfiyle de ifade edilmemiştir ki kendinden önceki ayetin sonuç cümlesi niteliğinde olsun. Ve yine ilk iki ayette olduğu gibi kendilerine hitap edilen kimseler ve kendisinden kastedilen asıl mana da kapalı kalmamıştır! Yüce Yaraticının Resul'ü ve *Ehl-i beyt'ini* her türlü hata ve günahlardan temizleme/koruma gibi bir iradesinin bulunduğu, güneş gibi apaçık ortada yer almış ve bu ayeti okuyan her Müslüman (alim olmasa bile) gayet basit bir şekilde ilahi muradın bu olduğunu çok iyi anlamaktadır. Ve yine her Müslüman, Yüce Yaraticısının dost edindiği kimselerin, peygamberler ve evliyalar gibi her türlü günah ve hatalardan arındırılmış insanlar olduğunu gayet iyi anlatmaktadır. Cenabı Hakk'ın her Müslüman'ım diyeni dost edinmediği dini bir gerçektir.

Şimdi gelelim asıl konumuz olan Ahzab suresi 33. Ayete. Dedik ki, ayet doğal olarak kendi başına kendilerine hitap edilenlerin Resulün *Ehl-i beyt'i* olduğunu ve kastedilen asıl mananın da onlardan her türlü pisliği/günahı giderip onları tertemiz kılmak istediği hususunu çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayetin siyak sibak bü-

tünlüklerine bakmadan da metindeki muradını gayet açık bir şekilde yansıtmaktadır.

Ayetin tamamını ele alıp incelediğimizde, Resulullah'ın eşlerini muhatap aldığını, onlara bir takım emirler, yasaklar ve öğüt almaları açısından da yine bir takım nasihatler cümlesinden söz etmektedir. Ayetin öncesi şöyledir:

“(Ey Peygamber’in eşleri) Evlerinizde oturun, eskiden cahiliye dönemindeki gibi dikkat çekecek biçimde süslenip yıldızaşarak sokağa çıkmayın, namazı ikama edin, zekâtı ve rin, Allah’a ve Elçisi’ne itaat edin!”

Ayet “ve karne/ ve oturun” cümlesiyle başlamıştır. Belli ki bir atf-ı beyan konumundaki “vav” ile başladığına göre, bu ayetin öncesinde geçen ayet ile mutlak bir bağlantısı vardır ve bağlantısı olduğu ayette de yine hitap Hz. Peygamber’in (s.a.a) eşlerinedir. Fakat bu ilahi hitap, yukarıda naklettığımız bir sonrasında yer alan ayetteki hitaba göre daha tehditvari ve daha tırmalayıcı bir hitaptır. Ayet şöyledir:

“Ey Peygamber! Hanımlarına de ki: “Eğer siz, dünya hayatını ve onun ziynetini istiyorsanız gelin, size müt’alarınızı³⁵ verip güzellikle sizi boşayayım; yok eğer Allah’ı, Resulünü ve ahireti dilerseniz, şüphe yok ki Allah, sizden iyiler için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”³⁶ “Ey peygamber Hanımları! Sizden kim, apaçık bir aşırılık yaparsa, onun cezası ikiye katlanır! Bu, Allah için kolay bir iştir! Kim de Allah’a ve Resulüne, içtenlikle itaat eder ve salih iş yaparsa, ona da ecrini iki kere veririz; ayrıca ona, güzel de bir rızık hazırladık. Ey peygamber hanımları! Eğer Allah’a ve Resulüne karşı gelmekten sakınırsanız, siz diğer kadınlardan her hangi biri gibi değilsiniz. O halde, edalı bir şekilde konuşmayın ki kalplerinde maraz olanlar (size karşı) bir arzuya kapılmasın; daima yerinde ve uygun şekilde konuşun. Evlerinizde oturun, eskiden

35) Müt’a;dünya hayatında bir insanın, her hangi bir biçimde ihtiyaçlarını karşılayan ve kendisinden faydalanılan yiyecek, giyecek ve benzeri cinsten geçimlik demektir.(bkz. Ragıp, Müfredat. “MTA” mad.)

36) Zemahşeri şöyle demiştir: “Allah, özel statüleri gereği, peygamber hanımlarını, hem terbiyeye davet ederek te’dib hem de onlara özgü bir takım şart ve hükümler indirerek onları bu ayette tehdit etmiştir”. (Bkz, Keşşaf, 3/258)

cahiliye dönemindeki gibi dikkat çekecek biçimde süslenip yıldızlaşmayın, namazı ikame edin, zekâtı verin, Allah'a ve Elçisine itaat edin!

Bir kısım Sünni müfessirler, *Ehl-i beyt* ile ilgili nazil olup da ayetlerin dizilişi esnasında Resulullah'ın eşleriyle ilgili nazil olan bu ayetlerin hemen peşinde yerleştirilen bu ayetten (tathir ayetinden) maksadın Resul'ün eşleri olduğunu iddia etmektedirler.

Kimi müfessirler ise şöyle demiştir: Son birkaç yıl içerisinde elde edilen fey ve ganimetler sebebiyle Müslümanlar, ekonomik yönden bir hayli kalkınmıştı. Fakat Hz. Peygamber'in geliri mahdud idi; hanımlarının gönüllerini hoşnut edecek kadar dünya nimetinden ve ziynetinden yararlanılma imkanı bulunmuyordu. Oysaki dünya hayatının ziyneti, insan için, özellikle de müminler için var edilmiş ve gönüllere cazip kılınmıştır! Peygamber'in hanımlarında, hem cinsleri gibi, normal olarak dünya hayatının ziynetine ve süslenmeye karşı ihtiyaçları, belki de zaaflarının olması yadsınamazdı. Bu yüzden onlar, dünya hayatının nimetlerinden ve ziynetlerinden yeterince yararlanılmadıklarından şikâyet ederek paylarının arttırılmasını istediler ve bu isteklerinde biraz da ileri giderek Hz. Peygamber'i fazlasıyla üzdüler. Bu olaydan sonra, bir pasaj halinde söz konusu ayetler indirildi.³⁷

Görüldüğü üzere Müfessirlerden bir çoklarının da itiraf ettikleri gibi, Resulullah'ın eşleri de gayet sıradan bir insan gibi dünyevi boyuta önem vermiş ve hatta Resulullah'a eziyet etmenin Kur'an'da yasaklanmasını ve eziyet edenlerin lanetleneceği bildirilmesine rağmen onun eşleri bir takım dünyevi metarlardan dolayı Allah Resulüne eziyette bulunmuş ve Yüce Yaratıcı tarafından ihtar almışlardır. Oysaki Kur'an'ın "*Ehl-i beyt*'i" bu tür nefsani ve dünyevi arzu ve isteklerden münezze kimseledir. *Ehl-i beyt*'in anası Hz. Fatıma'nın Resulullah'ı üzdüğü veya dünyevi metalar peşinde koştuğuna değil Kur'an, tarih dahi asla tanıklık etmemiştir!

Güya Yüce Allah, Resulullah'ın eşlerini tembihleyip nasihatlerde bulunduktan sonra, işte onları kastederek;

37) *Müslim*, Talak, 29/1478; Taberi, Tefsir, 21/99 vd; Vahidi, *Esbabü'n-Nüzul*, s. 203; İbn Kesir, *Tefsir*; 6/401 vd)

“Ey Ehl-i beyt (yani Ey peygamber’in eşleri)! Allah, ancak pisliği/ricsi sizden uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor!” diye beyan buyurmuştur.

Bu anlayış birkaç açıdan mümkün gözükmemektedir;

1. Peygamberin eşleriyle ilgili nazil olan ayetlerin satır araları dikkatle okuduğunda, *“Ehl-i beyt”* ile ilgili ayet/paragraf hariç, diğer ayetlerin, zevcelerinin Resulullah’a karşı nahoş bir davranışta bulunmaları üzere indirildiklerini sezinlemek, hiç de zor değildir. Bu hadise (yani peygamber’in eşlerinin ona karşı yapmış oldukları eziyet olayı) Kur’an’a/ vahye konu olacak kadar çok önemli bir meseledir ki Allah peygamberine emrediyor: *“Ey peygamber, hanımlarına söyle, eğer onlar istediklerinden vazgeçmeyeceklerse, seninle dünya ziynetleri! arasında bir tercih yapsınlar; şayet onlar, dünya hayatını ve ziynetlerini tercih edecek olurlarsa, onları hiç zarara uğratmadan ve yakın gelecekte hiçbir sıkıntıya düşmelerine imkan vermeyecek tarzda güzelce boşa! Böylece onlar, istediklerine kavuşma imkânı bulmuş olur, sen de onların şikâyetlerinden ve sana reva gördükleri eziyetlerden kurtulursun. Yok eğer Allah’ ve elçisini tercih eder ve kifa-yetsiz de olsa, dünya nimetlerinden paylarına düşene kanaat gösterirlerse, onların Peygamber’i üzecek davranışlardan artık uzak durmaları gerekir.”*

2. *Ehl-i beyt*’ten maksadın peygamber’in eşleri olduğu hususundaki iddia, ne akli ne nakli ne de tarihi gerçekler ile bağdaşmayan bir iddiadır. Zira sünni kaynaklarının tamamına yakını kendi sahih ve muteber kaynaklarında bu ayetin (*tathir/temizlenme ayeti*) beş kişi hakkında nazil olduğunu, onların da Hz. Muhammed (s.a.a), Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (Allah’ın selamı tümünün üzerine olsun) olduğunu nakletmektedir. Aşağıda ismini verdiğimiz o kaynaklara göre Hz. Peygamber (s.a.a), bu ayetin onlar ve kendisi hakkında olduğunu açıklamış, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’i abasının altına alarak şöyle buyurmuştur:

“Allah’ım! Bunlar benim Ehl-i beyt’imdir. Öyleyse onlardan pisliği gider ve onları tertemiz kıl.”

Bu hadisi tüm Şii kaynaklar nakletmekle birlikte, Ehl-i sün-

net'ten de bir çok kaynaklar nakletmiştir. Onlardan bazıları şunlardır:

1. Sahih-i Müslim, *Ehl-i beyt* Faziletleri Babı, c.4, s.1889, h.2424
2. Sahih-i Tirmizi, c.5, s.351, h.3205
3. Müsned-i Hanbel, c.4, s.107
4. Müstedrek-i Hakim, c.3,8.133 ve 147, c.2ř.416
5. Hasais-i Nesei, s.33.
6. Telhis-i Zehebi, c.2, s.416
7. Mucem-i Teberani, c.3, s.48 ve c.12, s.98
8. şevahidu't Tenzil, Hakim Haskani, c.2, s.11
9. Buhari, et-Tarihu'l Kebir, c.8, s.187
10. İbn-i Hacer, el-İsabe, c.2, s.509
11. İbn-i Cevzi,, Tezkiretü'l-Havas, s.233
12. Tefsiri Fahri Razi, c.25, s.209
13. Kunduzi el-Hanefi, Yenabiu'l Meveddet, s.107, İst. Basımı
14. Menakıb-i Harezmi, s.23
15. es-Siretü'l-Halebiyye, c.3, s.252
16. es-Siretü'l Dehlaniyye, c.3, s.329
17. İbn-i Esir, Üsdü'l-Gabe., s.2, s.12 ve c.5, s.521
18. Tefsiri Taberi, c. 22, s.6
19. Suyuti, ed-Dürrü'l-Mensur, c. 6, s.603
20. Tarih-i İbn-i Asakir, c.42, s.100-101
21. Zemahşeri, Tefsiri Keşşaf, c.3, s.538
22. İbn-i Arabi, Ahkamul-Kur'ani c.3, s.143
23. Tefsiri Kurtubi, c.14, s.182
24. İbn-i Hacer, es-Sevaikü'l-Muhrika, s.143
25. İbn-i Abdulbirr, el-İstiab, c.3, s. 1100
26. İbn-i Abdu Rabbih, el-İkdu'l-Ferid, c.4, s.311

27. Müntahab-u Kenzi'l-Ummal, c.5, s.183

28. Begavi, Mesabihu's-Sünnet, c.4, s.183

29. Vahidi, Esbabu'n -Nüzul, s.239

30. Tefsir-i İbn-i Kesir, c.3, s.492 ³⁸

Bu kadar Sünni âlimlerinin itirafından sonra, artık *Ehl-i beyt*'ten kastın peygamber eşlerin olduğunu iddia etmekte olana söylenecek tek söz olur; bu kadar delillerden sonra yine de kabul etmiyorsan, öyleyse hadi güle güle, canın cehennem!

3. Konunun başında da belirttiğimiz gibi; bir ayetin asıl muradının ne olduğunu anlamak için, o ayeti siyak ve sibak bütünlüğü içerisinde ele alıp incelememiz gerektiği gibi, bir de Kur'an-ı Kerim'in genel bütünlüğü içerisinde ele alıp incelememiz gerekmektedir. Şayet bir ayet, önünde ve gerisinde yer alan bağlamları ile birlikte murad-ı ilahiye açık bir şekilde yansıtmıyorsa, diğer ayetler vasıtasıyla ondaki ilahi muradın ne olduğunu ortaya koymak mümkündür. Konumuzla ilgili ayet ise, hem tek başına ilahi muradın ne olduğunu ortaya koymakta, hem de diğer ayetler onu yeterince izah etmektedir. Örneğin, Mübahele ayeti olarak bilinen **“....Öyleyse de ki: Gelin çağıralım çocuklarımızı ve çocuklarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı ve kendimizi ve kendinizi, sonra mübahele edelim (yeminleşelim) de Allah'ın lanetini yalancılardan üzeri ne gönderelim”**³⁹ ayeti nazil olunca, Resulullah (s.a.a); Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırıp şöyle buyurdu: “Bunlar bizim evlatlarımız, kendimiz ve kadınlarımızdır. Haydi, siz de çocuklarınızı, kadınlarınızı ve kendinizi getirin”. Ve ekleyerek; **“Allah'ım! Bunlar benim Ehl-i beyt'imdir”** buyurdu.⁴⁰

4. Kraldan çok Kralcılık yapan sözüm ona o tür iddia sahibi kimseler, bilmezler mi ki Hz. Peygamber'in eşleri dahi bu ayetin kendileri hakkında nazil olmadığını söylemiş ve aynı zamanda hiç birisi de *Ehl-i beyt*'ten olduğu iddiasında bulunmamışlardır. Özellikle de Resulullah'ın eşlerinden Ümmü Seleme ile Aişe bu ayetin Resulullah,

38) Bu kaynaklar *Zikir Ehline Sorun*, Dr. M. Tıcanı, s. 101-102'den nakledilmiştir. Geniş bilgi için a.g.e. bkz.

39) Âl-i İmran suresi 61.

40) *Sahih-i Müslim*, c. 4, s. 1871, “Ali b. Ebi Talip'in Faziletleri Babı; *Sünen-i Tirmizi*, c. 5, s. 225

Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (tümüne Allah'ın salat ve selamı olsun) hakkında nazil olduğunu rivayet ederler. Resulullah'ın hanımlarının bu husustaki itiraflarını Müslim, Tirmizi, Hakim, Taberi, Suyuti, Zehebi, İbn-i Esir ve diğer tüm Ehl-i sünnet alimleri tahriç etmişlerdir.

5. Tathir ayeti nazil olduktan sonra, Resulullah (s.a.a) Müslümanların gelecek zamanda ayetin önüne ve sonuna bakarak (siyak-sibak kaidesini uygulayarak!) *Ehl-i beyt*'i başka şekilde yorumlayabileceklerini ve diğerlerini de bu ayete dahil edeceklerini gaibi yardımlar vasıtasıyla bilmiş olacak ki bu ayet nazil olduktan sonra kimi rivayetlere gör altı ay kimilerine göre de daha fazla bir müddet boyunca her namazdan önce Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in bulundukları evin önünden geçerken şöyle buyurmaktaydı:

“Allah, ancak siz Ehl-i beyt'ten pislği/ricsi gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister. Kalkın namaza, Allah'ın rahmeti üzerinize olsun”.

Bu hadisi Ehl-i sünnet alimlerinden bir çoğu nakletmektedirler. Bazıları şunlardır:

1. Sahih-i Tirmizi, c.3, s.352
2. Müstedrek-i Hakim, c.3, s.158
3. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.259
4. İbn-i Esir, Usdü'l- Gabe, c.5, s.521-522
5. Haskani, Şevahidu't-Tenzil, c.6, s.12-13
6. Suyuti, ed-Dürrü'l-Mensur, c.6, s.606-607
7. Tefsir-i Taberi, c.22, s.5-6
8. Belazuri, Ensabu'l- Eşraf, c.2, s.104, h.38
9. Tefsir-i İbn Kesir, c.3, s.492
10. Heysemi, Mecmau'z Zevaid, c.9, s.168

Ehl-i sünnet âlimlerinin kaynaklarında yer alan bunca hadislerle bir de Şii kaynaklarındaki hadisler ilave edilirse, artık o tür iddiaları savunacak her hangi bir mazerete yer kalmayacaktır kanaatindeyim.

İlgili ayeti, Resulullah'ın (s.a.a.) buyuruğunun aksine kendi zevklerine ve mezhep taasuplarına göre tefsir edip başka yorumlar yükleyenler, alim kisvesinde olsalar dahi kalbinde hastalık taşıyan kimselerdir ve bu tür hastalıklı kimselerin de durumu Allah katında bellidir!

6. Bütün bunca argumanların dışında, akıl da tathir ayetinin Peygamber'in eşlerini kapsamadığına hükmeder. Şöyleki;

a) Örneğin Resulullah'ın (s.a.a.) eşlerinden Aişe'yi ele alalım. Resulullah'ın eşleri arasında ona en yakın ve en sevimli olduğu iddia edilir.⁴¹ Öyleki, öteki zevceleri Aişe'yi kıskanmış ve Peygamber'den kendileri ile Ebu Bekir'in kızı arasında adeleti uygulamasını istemişlerdir! Buna rağmen ne Aişe'nin kendisi ve ne de dostları hiçbir zaman Aişe'nin de o abanın altında olduğunu iddia etmeye cesaret edemezlerdi. Çünkü Resulullah söz ve hareketleriyle buna izin vermemiş ve net bir şekilde *Ehl-i beyt*'in kimler olduğunu belirtmiştir. Hatta müminlerin anası Ümmü Seleme, Resulullah'ın (s.a.a.)ona izin vereceğini umarak onlarla birlikte abanın altına girmek istemiş ama Peygamber (s.a.a) onu da reddederek şöyle buyurmuş: **“Senin sonun hayırdır.”**

b) Tethir ayeti, *Ehl-i beyt*'in masumluğuna dalalet etmektedir. Çünkü her türlü pisliğin giderilmesi, küçük- büyük tüm günahların temizlenmesini gerektirir. Müslümanlar su ve toprak ile temizlik yaparak bedenlerini temizler. Ama Allah Teala, *Ehl-i beyt*'in ruhlarını da temizlemiş, akıl ve kalplerinde şeytan'ın vesvesesine ve günahlara meyletmeye hiçbir yer bırakmamıştır. Böylece bütün hareket ve amellerinde Allah'ı göz önünde bulundurmaları ve her işlerini Allah için yapmalarını sağlamıştır. Bu nedenle, bu tertemiz insanlar; zühd, takva, ihlas, ilim, bilim, cesaret, yiğitlik, iffet, dünyaya rabbetsizlik ve Allah'a yakınlaşmada bütün insanlar için örnek olmuş ve tarih onların en ufak bir günah işlediğini kaydetmemiştir.

41) Gerçi bu iddia doğru değildir. Eşleri arasında Resulullah'a (s.a.a.)en sevimli olanın, eşi Hatice olduğu rivayet edilir. Hatice, Resulullah'ın ilk eşi olmakla birlikte Hz. Peygamber'e ilk iman eden kadındır ve Hz. Fatıma'nın da anasıdır.

c) Şayet *Ehl-i beyt* kavramına Peygamber'in (s.a.a) eşlerini dahil etmiş olursak, o taktirde hem tarihi gerçekler ile hem de Kur'an ile çelişki yaşamış oluruz. Zira şayet taasupları bir kenara bırakarak gerçeklerin peşinde olursak "Hz. Peygamber'in eşleri içersinde, diğer hepsinin faziletlerini bir araya toplasak bile Aişe validemizin faziletlerinin onda biri kadar dahi olmaz" diye övündüğümüz Aişe'nin günahlardan ma-sum/hatasız olduğunu söyleyebilir miyiz?

Bırakınız Resulullah'tan sonraki yaptığı hataları, Allah Resulü'nün (s.a.a.) kendi hayatı döneminde dahi birçok hatalar yapmış ve defalarca halife Ömer'in kızı Hafsa ile birlikte Resulullah'a karşı plan hazırlamış, bir defasında da Resulullah'ı Allah'ın helal ettiğini kendisine haram etmek durumunda bıraktıkları herkes tarafından bilinen bir gerçektir.⁴²

Defalarca Hz. Peygamber'in (s.a..a.) eşlerini (özellikle Aişe ve Hafsa'yı) kınayan ayetler nazil olmuştur.⁴³ Bir ayette Allah Teala, Aişe ve Hafsa'ya şöyle buyurmuştur.

"Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz, (yerinde olur). Çünkü -Kuşkusuz, kalpleriniz sapmıştır sizin".⁴⁴

Yine buyurmuştur ki: ***"Ve eğer Peygamber'e karşı birbirini -ze arka verirsiniz, bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve müminlerin salihidir; bunların ardından da melekler onun destekçileridir".⁴⁵***

Ayetteki bu açık tehdit, Aişe ve çoğu zaman onun sözlerini dinleyip ona uyan Hafsa'ya hitaptır.

Yine yüce Allah bu ikisine hitaben şöyle ikazda bulunmuştur:

"Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona sizden daha iyi Müslüman, mümin... kadınlar verir".⁴⁶

Buhari, sahihinde şöyle der: "Bu ayetler, Ömer b. Hattab'ında

42) Bu olayı Buhari ve Müslim *sahihlerinde* kaydetmişlerdir. Bir defasında da ikisi Peygamber'e karşı birbirine arka vermişlerdi. Bu olay da sahihlerin hepsinde ve tefsir kitaplarında yazılıdır. Allah Teala her iki olaya da Kur'an da yer vermiştir.

43) *Sahih-i Buhari*, c. 3, 5. 176-177

44) Tahrim/4

45) Tahrim/4

46) Tahrim/5

dediği gibi Aişe ve Hafsa hakkında nazil olmuştur.⁴⁷ Bu ayet tek başına, Müslümanlar arasında birinci Halife Ebu Bekir'in kızı Aişe ile ikinci Halife Ömer b. Hattab'ın kızı Hafsa'dan daha hayırlı kadınların olduğunu ispatlamıştır..!”

Eldeki kaynakların tanıklığına göre müminlerin annesi Aişe'de had safhada kıskançlıklar bulunmaktaydı. Bu durumu Hz. Peygamber'i (s.a.a.) çok rahatsız ederdi. Bir defasında Peygamber efendimiz, ilk hanımı ve tarihe *'kadınlardan ilk Müslüman şahıs'* olarak geçen Hatice validemizi andığında, Aişe şöyle demişti: *“Bana ne Hatice'den! O, işi bitmiş yaşlı bir kadındı ve Allah onun yerine sana daha hayırlısının verdi”*. Resulullah (s.a.a.) bu sözleri duyunca öfkeden tüyleri ürpermişti.⁴⁸

Bir defasında, Hz Peygamber (s.a.a.) Aişe'nin evinde iken, eşlerinden biri ona çok sevdiği yemeği hazırlayıp göndermiş, Aişe yemek dolu tabağı kırmış ve Resulullah'ın (s.a.a.) yemeği tatmasına engel olmuştur.⁴⁹

Bir defasında da, sinirlenerek Resulullah'a (s.a.a.) *“Adeletli ol!”* demiş, bunun üzerine orada bulunan babası (Ebu Bekir) Aişe'ye bir tokat atmış, Aişe kanlar içinde kalmıştı.⁵⁰

Kıskançlığı o dereceye varmıştı ki, Resul-i Ekrem (s.a.a.) Numan'ın kızı Esma ile evlenince, yalan konuşarak ona; *“Peygamber yanına gelince senden Allah'a sığınırım! dersen, çok hoşuna gider.”* demişti. Aişe bu planla Resulullah'ın o zavallı ve saf kadını boşaması hedefini güdüyordu. Nihayet böyle de oldu ve bu sözünden dolayı Hz. Peygamber (s.a.a.) Esma'yı boşadı.⁵¹

Resulullah'ın huzurunda Aişe'nin saygısızlığı öyle bir hadde varmıştı ki, Resulullah (s.a.a.) namaz kılarken karşısına geçmiş, ayaklarını Resulullah'ın secde yerine uzatmıştı. Resulullah işaret edince ayaklarını topluyor, başını secdeden kaldırıncı yine ayaklarını uzatıyordu.⁵²

47) *Sahih-i Buhari*, c. 6, s. 195-197.

48) *Sahih-i Buhari*, c. s. 48-49, Peygamber'in Hatice ile evlenmesi Babı; *Sahih-i Müslim*, c. 4.s. 1889, Hadis: 2438.

49) *Sahih-i Buhari* c. 7, s. 46, Babü'l-Gayre

50) *Kenzül- Ummal*, c. 13, s. 696; *İhya -u Ulumi'd-Din*. c. 2, s. 65

51) *et-Tabakatu'l Kubra*, c. 8, s. 145-146; *el-İsabe*, c. 4, s. 233; *Tarih-i Yakubi*, c. 2, s. 85

52) *Sahih-i Buhari*. c. 1, s. 107.

Buhari şöyle nakleder: “Bir defa Aişe’yle Hafsa Resulullah’a (s.a.a.) karşı bir komplo hazırladılar. Bu yüzden Resulullah (s.a.a.) bir ay zevcelerinden uzaklaştı ve hasırın üzerinde uyudu.”⁵³

“Eşlerinden istediğinin sırasını erteler, istediğini kabul edersin...” ayeti inince utanmadan Peygambere; **“Görüyorum Rab - bin senin tutkularını hiç ihmal etmiyor!”** demiştir.⁵⁴

Aişe sinirlendiğinde -ki çok da sinirlenirdi- Resulullah’ın (s.a.a.) adını ağzına almaz, yemin ederken de **“İbrahim’in Rabbine andolsun”** derdi.⁵⁵

Aişe, Resulullah’a (s.a.a.) çok eziyet eder ve mübarek kalbini sürekli kırardı. Ama Resulullah (s.a.a.) yüce Ahlakı ve sabrı ile buna tahammül ederek iyi davranır ve **“Şeytan sana musallat olmuştur”** derdi.⁵⁶

Denilebilir ki: Peygamber eşi olmak, onlar için bir fazilet kabul edilemez mi? Peygamber eşi olmak ile diğer mümin hanımlar arasında bir ayrıcalık bulunduğu çoğu Müslümanlarca kabul edilmekte, hatta onlara Kur’an’ın emri gereği **“Ümmül mümin/müminlerin annesi”** ünvanı verilmiştir!?”

Derim ki; Kur’an’da bunlara **“müminlerin annesi”** ünvanının verildiği ve hatta bir sevap işlediklerinde iki kat ve yine bir günah işlediklerinde de iki kat ceza ile mükafatlandırıldıkları muhakkaktır. Fakat peygamber eşi olmanın, diğer Müslümanlar karşısında kendilerine ana olma ve ana ile evlenememe gibi bir takım İslami hukuklar yüklemesinden başka her hangi bir değer ifa etmemektedir. Allah katında yararlı ve zararlı olabilecek tek şey, insanın amel-leridir. Hatta ayet, sırf Peygamber’in eşi oldukları için onların hesapsız ve kitapsız olarak cennete gireceklerine inanan Müslümanları şuurlandırmak için, onlar hakkında tehlikeli bir örnek vermiş ve şöyle buyurmuştur:

-“Allah inkar edenlere, Nuh’un karısıyla Lut’un karısını örnek verdi. İkisi de kullarımızdan iki Salih kulun (nikahı) altındaydılar. Derken onlara ihanet ettiler. Kocaları Al-

53) *Sahih-i Buhari*. c. 3, s. 175-176, *Mezalı Kitabı*.

54) *Sahih-i Buhari*, c. 6, s. 147 ve c. 7, s. 16; *Sahih-i Müslim*. c. 2, s. 1085, h. 1464.

55) *Sahih-i Buhari* c. 7, s. 47.

56) Bu hadisler, *Zikir Ehline Sorun*, Dr. Muhammed Ticani, s. 107-109’dan nakledilmiştir. Daha geniş, bilgi için a.y.k. bkz.

**lah'tan (gelen)hiç bir şeyi onlardan savamadı.(Onlara;)
“Haydi girenlerle beraber sizde ateşe girin.” denildi.”**

“Ve Allah inananlara, Firavun ‘un karısını örnek verdi. Hani o şöyle demişti:”Ey Rabbim!Bana cennette bir ev kur ve beni Firavundan ve onun (kötü) işlerinden kurtar!”(Yine Al - lah inananlara)İmran kızı Meryem’i (örnek gösterdi). O iffeti - ni korudu da ona ruhumuzdan üfledik ve Rabbinin sözlerini ve kitaplarını doğruladı. O, gönülden itaat edenlerdendir.”⁵⁷

Ayetlerden anlaşıldığı üzere Peygamber’in eşi olmanın her ne kadar bir takım faziletleri olsa da, insanı Allah’ın azabından kurtarmada bir etkisi olamaz. Şayet bir etkisi olsaydı, Hz. Nuh ve Hz. Lut P e y g amber olmalarına rağmen onarlın ateşe girmelerine engel olurlardı. Demek oluyor ki Peygamber eşi olmak, iyi amelle birlikte olursa faydalı olur. Aksi halde Kur’an ‘ın da ifadesiyle azap iki kat artar. Çünkü Allah’ın adaleti, vahiyden uzak olan bir kimseyi, evinde vahiy nazil olan ve vahye yakın olan kimse gibi azaplandırmamayı gerektirir. Hakkı tanıdığı halde Hakka muhalefet eden kimse, Hakkı hiç tanımayan cahilden daha kötüdür ve onun azabı daha fazladır. Buradan hareketle haklarında Kur’an’da birçok ikaz, ihtar ve tembih bulunan Peygamber eşlerinin masum olmaları ve dolayısıyla da *Ehl-i beyt* kavramı gibi masum ve kutsiyeti ifade eden bir çerçevenin içerisine onları da dahil etmenin aklen mümkün olmadığı görülmektedir.

6. *Ehl-i beyt* kavramına Resulullah’ın (s.a.a) eşlerinin dahil olmayacağını ve ondan maksadın Resul’ün soyu olduğunu gösteren delillerden bir tanesi de, yine Kur’an da Şura suresi ayet 23’de yer alan “mevedded” ayetidir. Ayette şöyle geçer:

“De ki: Sizden, tebliğime (peygamberlik görevime) karşılık bir ücret istemiyorum; istediğim, ancak yakınlarıma sevgidir”.

Bütün İslam alimleri Allah-u Teala’nın bu ayet-i Kerime’de Resulullah’a (s.a.a) peygamberlik hizmetine karşılık, yakınlarına sevgiden başka bir karşılık istemediğini söylemesini emrettiği ve yine Resulullah’ın (s.a.a) yakınlarına sevgi ve muhabbetin, her bir Müslüman için en önemli bir fariza olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Hakeza Resulullah’ın (s.a.a) yakınlarının sadece Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin olduğunda da görüş belirtmişlerdir. Zira eşler, kan bağı

taşınamalarından dolayı yakınlarından sayılmazlar. Ayrıca ümmetten hiç kimseyi sevmenin, başı Resululah'(s.a.a) olan Ehl-i beyte farz olmayışı, bilakis, ayet-i kerime gereğince Resulullah (s.a.a)ve yakınlarının (Ehl-i beytinin) muhabbet ve sevgisinin her Müslümana farz olması, onların bütün ümmetten üstün olduğunu gösterir!

7. Resulullah'ın eşleriyle ilgili ayetlere dikkat edildiğinde peygamberin hanımlarını kasteden hitaplarda sürekli kadınlar için **"siz"** manasına gelen ve çoğul muhatap zamiri olan **"tünne"** ve **"künne"** zamirleri kullanılmıştır. Fakat *Ehl-i beyt* konusuna gelince, ayetin muhatabı kadınlar olmayıp erkekler olunca, derhal hitap da değişmiş ve bu sefer ayetteki zamirler **"anküm"** ve **"yutahhirekum"** gibi müzekker/erkil olarak gelmiştir. Oysaki kadınlara hitap eden zamirler, dil kuralı açısından bütünüyle **"ankünne"** ve **"yutahhire-künne"** gibi müennes/dişil şeklinde söylenmesi gerekirdi.

Tabiun'dan Ebu Said el-Hudri (ö.), Mücâhid (ö.103/721) ve Kata-da (ö.117/735) ye göre, bu ayetteki *Ehl-i beyt*'ten maksat, Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüsey'n'dir. Çünkü diyorlar, ayetteki **"li yuzhibe ankum ve yutahhirekum..."** cümlelerinde erkekler için çoğul muhatap zamiri olan ve erkekler için **"siz"** manasına gelen **"Kum"** zamirlerinin getirilmesi buna delalet etmektedir. Ayette eğer Peygamber'in hanımları kastedilmiş olsaydı, kadınlar için **"siz"** manasına gelen ve çoğul muhatap zamiri olan **"li yuzhibe ankunne"** ve **"yutah-hirekunne"** denilmesi gerekirdi.⁵⁸

Müfessirlerden Ali b. Musa şöyle der: **"Ey Ehl-i beyt! Şüphesiz Allah sizden, ancak kötülüğü uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmak ister"** ayetinde emir ve yasakların peygamber'in hanımlarına da yansıyacağı muhakkaktır.

Maksat, Allah nezdinde *Ehl-i beyt*'in, yani Kisa (örtü) ashabı olan Hz. Peygamber (s.a.a), Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüsey'n'in ihtiramının korunmasıdır. Yüce Allah, bunlara en küçük bir lekenin gelmesini istemiyor.

Bu ilahi iradenin anlatılması için, Allah Teala *Ehl-i beyt*'ten olmayan, ama onlarla bir çeşit irtibatları bulunan Peygamber hanımlarına kötülüklerden sakınmalarını emrederek, başkalarının davranışları sebebiyle de olsa *Ehl-i beyt*'e leke gelmesini istemiyor.⁵⁹

58) Bkz. Şevkani, *Fethul-Kadir*, IV/279.

59) Bkz. Ali b. Musa, *Müsne'd-i İmam Rıza*, Tahran, 2 /3

Yirminci asrın ünlü bilgin ve müfessirlerinden Tabatabâi de el-Mizan isimli tefsirinde şöyle der: “Eğer rivayetlerin Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile birlikte Peygamber hanımlarının da *Ehl-i beyt*e dahil edilir ve söz konusu ayetin siyakında onlara da hitap vardır denilirse, ben de derim ki, bu rivayetlerin çoğu ve özellikle Ümmü Seleme yoluyla gelenler, ayetin Ümmü Seleme’nin evinde hazır bulunanlar (Âl-i Kisa) hakkında indiğini ve Peygamber hanımlarının bunun dışında olduğunu gösterir.”⁶⁰ Kaldı ki, *Ehl-i beyt*in Hz. Ali ve onun soyundan gelenler olduğu hususunda varid olan hadislerin çokluğu ve söz konusu ayetin Peygamber’in hanımları hakkında özel olduğunun hiçbir kimse tarafından iddia edilmemiş olması gibi deliller, bu kavramın Peygamber’in hanımlarını kapsamadığını göstermektedir.”⁶¹ Ona göre, “***Ey Ehl-i beyt! Şüphesiz Allah, kötülüğü sizden uzak tutmak ve sizi, sadece tertemiz yapmak istiyor***” bölümü, Hz. Peygamber’in hanımları hakkında inen pasajdan bir cüz değil, onlara muttasıl da değildir; Onlardan ayrı olarak indirilmiştir. Bu kısım, bugünkü bulunduğu yere ya Peygamber’in emri ile sonradan konulmuştur ya da Kur’an cem edilirken yanlış yazılmış olabilir.”⁶²

Tabersi (ö.538/1141) de “***Ey Ehl-i beyt! Şüphesiz Allah, pisliği sizden uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmak istiyor***” ayetinin, Peygamber’in *Ehl-i beyt*inin (yani Hz Ali, Hz. Fatima, Hz. Hasan ve Hz Hüseyin’nin) hakkında nazil olduğunu söylemekle birlikte, ilgili ayetin önünde yer alan ayetlerin ise, Hz Peygamber’in eşerli hakkında nazil olduğunu belirtmektedir. Tabersi, Hz. Ali ve evlatları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in olduğu gibi, Hz. Hüseyin’in soyundan gelen imamların da bu ayet kapsamına dahil olup, her türlü günah ve aşırılıklardan korunmuş olduklarını; bu yüzden onların da Peygamber’in ortak vasıflarından olan “*İsmet/ masumiyet*” vasfına muttasıl olduklarını söyler.”⁶³

60) Seyyid Muhammet Hüseyin el-Tabatabai, *el-Mizan* 16/310, Beyrut Bsm. 1973

61) a.g.e. 16/311

62) a.g.e. 16/ 311, Tabersi, *Mecmau’l- Beyan*, 7/560

63) Tabersi, *Mecmau’l-Beyan fi Tefsir’il- Kur’an*, 8/ 137-138

22. BÖLÜM

*** SEKALEYN HADİSİ (RESULÜN İKİ AĞIR EMANETİ**

*** SEKALEYN HADİSİNİN RİVAYETLERİ**

*** SAHİH-İ MÜSLİM'DE GEÇEN RİVAYETLER**

*** 1. Hadis:**

*** 2. Hadis:**

*** 3. Hadis:**

*** TİRMİZİ'DE GEÇEN RİVAYETLER**

*** DARİMİ'DE GEÇEN RİVAYET**

*** AHMED B. HANBEL'DE GEÇEN RİVAYET**

*** BEZZAR'DA GEÇEN RİVAYETLER**

*** EBU YA'LA MÜSNED'İNDE GEÇEN RİVAYETLER**

*** HAKİM'İN MÜSTEDREK'İNDE GEÇEN RİVAYETLER**

*** TABERANİ'DE GEÇEN RİVAYETLER**

*** BEYHAKİ'DE GEÇEN RİVAYETLER**

*** BEĞAVİ'DE GEÇEN RİVAYETLER**

*** İBN HİŞAM'DA GEÇEN RİVAYETLER**

*** MALİK B. ENES 'İN MUVATTA'SINDA**

GEÇEN RİVAYETLER

*** SEKALEYN HADİSİNİN SENED BOYUTUNU
DEĞERLENDİRME**

*** SEKALEYN HADİSİNİN METİN BOYUTUNU
DEĞERLENDİRME**

*** SEKALEYN'DEN ANLAŞILAN MANA**

*** 1- ALLAH'IN KİTABI**

*** 2- EHLİ BEYT**

*** a-İTRAT**

*** b-ASABE**

*** c-NESEB**

SEKALEYN HADİSİ (RESULÜN İKİ AĞIR EMANETİ)

“Size iki ağır emanet bırakıyorum ki, onlara sımsıkı sarılırsanız Benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. O iki şeyden biri diğerinden daha büyüktür. Onlar, semadan yer yüzüne uzatılmış ip olan AL-LAH’ın kitabı ve *Ehl-i beyt*im olan ıtratım (soyum) dur. Bunlar Kevser havuzunda huzuruma gelinceye kadar bir birlerinden ayrılmazlar. Bu ikisi (Kur’an ve *Ehl-i beyt*) hususunda beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin.”¹

Sakeleyn (iki ağır emanet) hadisi olarak bilinen bu hadis, hem Şii hem de sünni görüşü açısından büyük önem taşımaktadır.

Kaynakların neredeyse ittifakla verdiği bilgiye göre, hadisin irad edildiği yer, Mekke ile Medine arasında bulunan ve *Gadir-i Hum* diye bilinen yerdir. Bu yerde Hz. Peygamber (s.a.a) veda haccı dönüşü yanındaki ashabına son bir veda konuşması yapmış ve bu hitap içerisinde de bir tür vasiyet niteliği taşıyan bu hadisi irad buyurmuştur.

Ehl-i beyt ile ilgili tüm ayet ve hadislerin yorumunda olduğu gibi, “*sakeleyn hadisi*”nin yorumunda da yine Ehl-i sünnet yorumcuları problemler çıkarmaya çalışmış, zorlama teviller ile kavramı sapırtmış, bilinen Emevi-Abbasi mantığı ile, farkında olmadan veya kasıtlı olarak onların siyasi görüşleri doğrultusunda değerlendirme gayreti göstermişlerdir. Şii ekol ise, her zaman olduğu gibi, yine konuya nebevi bir çizgide yaklaşım sergilemiş, hadiste yer alan “*Ehl-i beyt*” ifa-

1) Tirmizi, *Menakıb*, 31

desinden kimlerin kastedildiğini Ehl-i sünnet kaynaklarından isbat etmiştir.²

“*Sekaleyn hadisi*”, Şii literatürde mühim bir yer işgal eden en önemli hadislerden biridir. Diğer bir ifadeyle bu hadis, Şii ekolün adeta varlığını tayin eden kaderlerinden biridir. Zira, şayet bu hadis gerek senet ve gerekse de metin yönünden doğru kabul edilir ve Resulullah tarafından irad edildiği sabit olursa, Şii ekolünün hakkaniyetinin isbatına vesile olduğu gibi, karşısında yer alan diğer inançların da iptaline vesile olabilir! Bundan dolayı Şii inancına mensup olanlar bütün gayretleriyle bu hadisin sahih, mütevatir, senet ve metninin sağlam olduğunu isbata çalışırken, sünni ekol mensupları da aynı gayretle söz konusu hadisin senet ile metninin doğru olmadığını, bunu başaramayınca da haber-i vahid (tek haber) olduğunu, kendi kaynaklarında bir çok kanallarla ve bir çok rivayetçi tarafından nakledildiğini görünce, bu sefer de kavramın içeriğini boşaltıp veya başkalarını hanenin içine sokma gayretine girişmiş, diğer hadisler tarafından *Ehl-i beyt*’in çerçevesi “*Muhammed, Ali, Fatma, Hasan ve Hüseyin*” ile çizildiğini görüp inkar edemeyince de tek bir kaçış yoluna tevessül etmiş ve şöyle bir mazaretin arkasına sığınmışlardır: “*Ehl-i beyt*’in (özellikle Hz. Hüseyin’in) İslam adına çektiği acılar, sıkıntılar ve kendilerine reva görülen zulümler elbette her Müslümanı üzer ve bu tarihi trajedilerden alınması gereken ibretleri (!) almaya çalışır. İşte Şiiler *Ehl-i beyt*’in bu trajedik/üzücü olaylarını kullanarak onlar hakkında bir sürü rivayetler uydurmuştur, bizimkiler de (yani hadis nakleden kaynak eserlerin sahibi Ehl-i sünnet alimleri) nede olsa insan olduklarından duygularının tesiri altında kalmış, Şiilerin *Ehl-i beyt* ile ilgili uydurdıkları hadisleri alıp kendi kaynak kitaplarında yer vermişlerdir! “Bu nedenle biz bu hadisleri doğru kabul edemeyiz!”

İşte buna; “*özü kabahatinden de büyük*” tabiri kullanılır.

Biz daha fazla bir şeyler söylemeden takdiri okuyucuya bırakıp, “*sakaleyn hadisi*” ile ilgili Ehl-i sünnet rivayetlerinden hareketle “*Ehl-i beyt*” kavramının nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde durmaya çalışacağız.

2) Hamevi, Yakub b. Abdillâh, *Mucemü'l-Büldan*, Beyrut, ts., VI, 268

SEKALEYN HADİSİNİN RİVAYETLERİ

“*Sekaleyn hadisi’nin*” birçok rivayeti bulunmaktadır. Hadisi başta sünni hadisçiler olmak üzere, sünni müfessirler,³ Fıkıh imam-ları, dilciler,⁴ siyerciler,⁵ tabakat⁶ ve garibu’l-hadis⁷ yazarları gibi birçok bilim dallarındaki müellifler nakletmişlerdir.

“*Sakaleyn hadisi*” Ehl-i sünnet’in temel kaynak kitaplarından ve Kur’an-ı Kerim’den sonra en doğru kaynak olarak kabul ettikleri Sa-hih-i Müslim’de, Sünen-i Darimi’de, Müsned-i Ahmed b. Hanbel’de, Beyhaki’nin “Şuabul-İman”ında, “es-Sünenül-Kübra”sında ve “Dela-ilun-Nübüvve” sinde, Taberani’nin el-Evsat’ında ve bunlar gibi bir çok hadis kitaplarında rivayet edilmiştir. Şimdi hadisin değerlendirmesi-ne geçebilmek için hadisçilerin rivayetlerini aktarmaya çalışalım.

SAHİH-İ MÜSLİM’DE GEÇEN RİVAYETLER

Sahih-i Müslim’de geçen “*Sakaleyn hadisi*” üç tarikten nakledil-mektedir.

1. Hadis:

Hadis şöyle nakledilmektedir: Züheyr b. Harb⁸ (v.234/ 848) ve

3) Bkz Hazin, Alauddin Ali b. Muhammed, *Tefsir* (İubabu’t- Tevil fi Meneni’t Tenzil), Beyrut, ts, I263; IV, 95; ibn Kesir, Ebü’l Fida İsmail, *Tefsiru’l-Kur’ani’l- Azim*, Daru’l- Fikr, ts IV, 113, Süyuti, Abdurrahman b. Ebi Bekr, *ed-Dürrü’l- Mensur*, Beyrut, 1992, II 107.

4) Mesela bkz. İbn Mazur, Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem, *Lisanü’l-Arab*, Beyrut, ts, XI, 88

5) Mesela bkz. İbn Hişam, Abdülmelik, *es- Siretu’n-Nebeviye*, Daru İbn-i Kesir III, 603

6) Bkz. İbn Sa’d, Muhammed, et- Tabakatu’l- Kübra, Beyrut, 1968 II 194

7) İbnu’l-Cevzi, Abdurrahman b. Ali, *Garibu’l –Hadis*, Beyrut, 1985, I 126

8) Sünni Rical alimleri, Züheyr’in güvenilir bir kişi olduğunu ifade etmektedirler. Nitekim ibn Main “Sika”, Nesai “Sika, me’mun”, ibn Hibban da “mutkin, zabıt” ifadeleri kullanmaktadırlar. Geniş bilgi için bkz. İbn Hacer, Ahmed b. Ali, *Tehzibu’t- Tehzib*, Beyrut, 1993, II, 202- 203.

Şüca b. Mahled (v.235/849) ile birlikte İbn Uleyye⁹ (v.193/809)'den nakledilmiştir. Züheyr şöyle der: Bize İsmail b. İbrahim nakletti. (İbrahim de) bana Ebu Hayyan¹⁰ (v.145/762)dan nakletti. (Ebu Hayyan'da) bana Yezid b. Hayyan¹¹ (v...?)dan nakletti. Yezid şöyle dedi: Ben ve Husayn b. Sebre ve Ömer b. Müslim, Zeyd b. Erkam (v.68/687)'a gittik. Onun yanına oturduğumuzda Husayn ona "Ey Zeyd! Çok hayra nâil oldun; Resûlullah (s.a.a) ile görüştün, Onun hadisini dinledin, onunla birlikte savaşa katıldın, onun arkasında namaz kıldın, böylece bir çok hayra nâil oldun. Ey Zeyd! Rasulüallah'tan (s.a.a) işittiklerinden bize hadis rivayet et."

Bunun üzerine Zeyd "Ey Kardeşimin oğlu! Vallahi, yaşlandım zamanım da geldi, Resullah'tan (s.a.a) ezberlemiş olduğum şeylerin bazısını unuttum. Bu sebeple size söylediğim şeyleri kabul edin, rivayet edemediğim şeylerden dolayı da beni mükellef tutmayın" dedi ve sonra sözüne şöyle devam etti: "Bir gün, Mekke ile Medine arasında Humm (yani Gadir-i Humm) denilen yerdeki suyun yanında, Resulullah (s.a.a) aramızda hitap etmek üzere kalktı ve Allah'a hamd ve senâda bulundu, nasihat etti ve hatırlatmada bulundu, sonra da şöyle buyurdu:Bundan sonra:

"- Ey insanlar! Dikkat edin! Ben de bir beşerim, Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim de icabet edeceğim vakit yaklaşıyor. Ve ben size sakaleyni (iki ağır emaneti) bırakıyorum. Onlardan ilki Allah'ın kitabı (Kur'an) dır ki, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona sımsıkı sarılın"

Böylece Hz. Peygamber Allah'ın kitabına teşvik etti ve gönülleri ona rağbetlendirdi. Sonra da şöyle buyurdu: **"Ve Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum."**

9) İbn Uleyye, esbet ve hüccet, hata yapmadı gibi ifadelerle tadil edilmekte dir. Bkz. Kemal Sandıka, *ilk üç Asırda İslam Coğrafyasında Hadis*, Ankara, 1991, s. 149-150.

10) Sünni Rical alimleri, onu "sika, şadük, sebt, salih" gibi ifadelerle tadil etmişlerdir.(bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, VI, 137; Zehebi, Muhammed b. Ahmed b. Osman, *el-Kaşif Fi Mârifeti Men lehû Rivayetu F'îl-Kütübüs-Sitte*, Kahire, 1972, III, 256).

11) Nesâî onun sika olduğunu söyler. İbn Hubban'da onu Sikat'ında zikretmiştir. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, VI, 203; Zehebi onu tevsik etmektedir. Bkz. *Kâşif*, II, 276

Bunun üzerine Husayn, Zeyd'e "Peygamber'in Ehl-i beyt'i kim -dir? Ey Zeyd! Onun hanımları da Ehl-i beyt'ten değil mi?" diye sordu. Zeyd de; "Peygamber'in hanımları da Ehl-i beyt'indendir, fakat onun asıl Ehl-i beyt-i, kendisinden sonra sadaka kendilerine haram kılınan kimselerdir" dedi. Husayn da "Onlar kimlerdir?" diye sordu. Zeyd de, "Onlar; Ali'nin âli, Cafer'in âli ve Abbasın âlidir" dedi. Husayn, "Bunların hepsi kendilerine sadaka haram kılınmış olanlar mı?" diye sordu. Zeyd'de "Evet" dedi.

Müslim bu rivayeti, sahabiden olan Zeyd b. Erkam'dan nakletmiştir. Bu hadis, "sakaleyn hadisi" ile ilgili rivayetlerin en uzun şekilde nakledilmiş olanlarından birisidir. Ayrıca Ehl-i sünnet rical alimlerine göre hadisin senedindeki râvilerin güvenilir kişiler olması da, hadisin senedinin sahih olduğunu göstermektedir.

Sahih olarak kabul edilen bu hadisin metni üzerinde durulduğunda da, birkaç önemli 'noktanın açıklığa kavuşturulduğu dikkati çekmektedir:

1- Rivayette, hadisin irad edildiği yerin, açıkça Mekke ile Medine arasındaki Gadir-i Hum denilen yerde gerçekleştiği vurgulanmıştır.

2- Rivayette Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hadisi, yanındaki sahabelere hitapta bulunduğu bir dönemde ve bu hitap içerisinde irad buyurduğu belirtilmiştir. Demek oluyor ki bu hadis, veda hutbelerinin içerisinde geçmiştir! Fakat ne hikmetse Ehl-i sünnet içerisinde pekte yaygın olan veda hutbesinde *Ehl-i beyt* ile ilgili bu konu pek de bilinmemektedir!

3- Hadiste açıkça Hz. Peygamber'in (s.a.a) iki ağır ve çok önemli şey bıraktığı belirtilmektedir ki, bunlar; Allah'ın kitabı Kur'an, diğeri'de elçinin soyu, ıtratı olan *Ehl-i beyt*idir.

4- Hadiste Resulullah'ın (s.a.a) "Rabbinin elçisinin (ölüm me- leğinin) gelmesinden ve kendisinin de icabet edeceği (Rabbi- nin huzuruna gideceği) vaktin yaklaştığından bahsetmesi, peşicek de kendisinden sonra iki ağır emaneti (*sakaleyn*) bıraktığını ve bunlara karşı ümmetinin nasıl bir muamele et- mesi gerektiğini üç kere "**Ehl-i beytim konusunda sizlere Allah'ı hatırlatıyorum**" diye vurgu yapması açıktan açığa "*Ehl-i beyt'in*" ne denli önemli olduğunu belirtmektedir. Ve yi-

ne bu hadis, Resulullah'ın (s.a.a) ümmetine karşı yapmış olduğu bir vasiyet niteliği taşımaktadır. Tekrar tekrar *Ehl-i beyt*ini vurgulamakla, kendisinden sonra *Ehl-i beyt*'ine alternatif olarak ortaya çıkacak veya çıkarılmak istenecek o sinsî güçlerin önüne engel koymak istenmektedir.

5- Hadisin sahibi ashaptan biridir. Direkt olarak bu hadisin şahitlerinden. Hadisinde, Peygamber'in asıl *Ehl-i beyt*'inin hanımları olmadığını, kendilerine sadakanın haram olduğu kimşelerin asıl *Ehl-i beyt* olduğunu ve bunların da Ali evlatları, Akil evlatları, Cafer ve Abbas evlatları olduğunu açıkça belirtmektedir. Böylece Hz. Peygamber'in soydan en yakınları olan Haşimilerin *Ehl-i beyt*'ten oldukları açıklanmış olmaktadır.

2. Hadis:

Müslim, ikinci rivayetinde hadisi Muhammed b. Bekkâr,¹² (v.238/852),

Hass'an b. İbrahim¹³ (v.182/798), S'aid b. Mesûk¹⁴ (v.126/743), Yezid b. Hayyan (v.?), Zeyd b. Erkam (v. 68/687), Peygamber (s.a.a) isnadiyle zikreder. Yukarıdaki hadislerle aynı olduğu için Müslim, hadisin metnini tekrar zikretmez. Râvilerin sağlam olması sebebiyle hadis de sened bakımından sahih olmaktadır.

Müslim, üçüncü tarîkte hadisi, Ebû Bekir b. Ebi Şeybe¹⁵ (v.235/849), Muhammed b. Fudayl¹⁶ (v.194/810) senediyle neklenderken, bir başka senete geçerek İshak b. İbrahim¹⁷ (v.238/852), Cerir¹⁸ (v.188/762) tariki ile nakleder. Senette Ebû Hayyân'dan sonraki râ-

12) İbn Mâin ve Dârekusni, onun hakkında "sika" derlerken, İbn Hubban da sikat'ında zikretmiştir. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, v. 51.

13) Zehebi onun "sika" olduğunu söyler. (*Kaşif*, II, 215)

14) İbn Mâin, Nesâî, Ebu Hatim, onun "sika" olduğunu söylerler. Geniş bilgi için Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, II, 335.

15) Ricâl âlimleri, İbn Ebi Şeybe'yi tevsik etmektedirler. (Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, 252-253).

16) Şii olduğu söylenmekle birlikte ricâl âlimlerinin ittifakı bulunmaktadır. (Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, V, 259)

17) İshak'ın güvenilirliği hususunda ricâl âlimlerinin ittifakı bulunmaktadır. (bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 140-141)

18) Ricâl âlimleri Cerir-i tevsik ederler, hatta onun "sika" olduğunda icma bulunduğu da iddia edilmektedir. (Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 369).

viler aynıdır. Ancak Cerir'in rivâyetinde az bir metin farklılığı bulunmaktadır. O da; **"Allah'ın kitabı ki, onda mutlak hidayet ve nur vardır. Kim ona sımsıkı sarılırsa ve ona iyice tutunursa hidâyet üzere olur. Kim de ona uymakta hata ederse sapıtır."**¹⁹ Ziyadesidir. Hadisin isnadının sağlam olması itibariyle hadis sened bakımından sahih olmaktadır.

Yine Müslimin bir diğer rivayetinde hadis şu şekilde rivayet edilmektedir.

3. Hadis:

Muhammed b. Bekkâr b. Reyyan (v. 238/852), Hassan b. İbrahim (v.128/745), Saîd b. Mesruk (v.126/743), Yezid b. Hayyân (v.?) -Zeyd b. Erkam (v.68/687) isnadıyla nakledilir ve Yezid b. Hayyân şöyle der; **"muhakkak ki, çok hayır gördün; Resulullah ile birlikte oldun, onun arkasında namaz kıldın."** Hadisi, Ebü Hayyan (bir önceki naklettiğimiz hadisini naklettiği şekilde naklettikten sonra şöyle dedi;

"- Dikkat edin! Size sakeleyni bırakıyorum; onlardan biri; Allah Azze ve Celle'nin kitabıdır ki, o Allah'ın ipidir. Ona tabi olan hidâyet üzere olur. Kim de onu terk ederse dalalet üzere olur." Yine biz; **Onun *Ehl-i beyt-i* kimdir? Hanımları mı?"** dedik. Zeyd; **"Hayır. Allah'a yemin olsun kadın, bir zaman erkekle beraber olur, sonra erkek onu boşar, o da ailesine ve kavmine döner. Onun *Ehl-i beyt-i* aslıdır ve kendisinden sonra sadaka almaları haram olan asabesi/yakınlarıdır."** dedi.²⁰

Bu rivayette de hadisin metni üzerinde durulduğunda çok önemli birkaç noktanın daha açıklık kazandığını görmekteyiz:

Hadisin senedindeki raviler, önceki iki hadisin senedinde yer alan râviler gibi güvenilir olması sebebiyle hiç kuşkusuz hadis sened bakımından görüldüğü gibi önceki rivayetlere göre farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkları şöyle sıralayabiliriz;

1. Hadiste lafız farklılığı olmakla birlikte Müslim'in 1 numara

19) *Müslim*, Fezailü's-Sahâbe, 36)

20) *Müslim*, Fezailü's-Sahâbe, 37; ayrıca bkz. Yebzih, Muhammed b. Abdullah el-Hatib. *Mişkâtul-Mesâbih* (thk: Muhammed Nâsir el-Elbâni), Beyrut, 1979, III, 1732.

ile gösterdiğimiz rivayetinde olmayan fakat ikici rivayetinde ziyade olarak zikredilen kısım, bu rivayetin metninin içinde yer almıştır. Mânâ aynı olmakla birlikte kelimelerin lafızlarında farklılık bulunmaktadır. Bu da hadisin mânâ ile rivayet edildiğini gösterir.

2- Hadisin lafzında bazı farklılıklar bulunmasına rağmen, bunda da diğer hadislerde olduğu gibi “*sakaleyn/iki ağır emanet*” sözü aynen geçmektedir. Diğer bir ifadeyle; Müslim’in Zeyd b. Erkam’dan naklettiği hadislerin lafızlarının bir bölümünde farklılık olmasına rağmen tek farklılığın olmadığı şey, hadislerde geçen “*sakaleyn/iki ağır emanet*” sözcüğüdür. Ve yine Zeyd b. Erkam’dan yapılan bu rivayetlerin hapsindeki bu farklılıklar, râvilerden bazılarının hadiste kasıtlı veya kasıtsız tasarrufta bulunmuş olabileceklerini göstermektedir!

3. Bu rivayeti önceki iki rivayetlerde Hz. Peygamber’in (s.a.a) hanımlarının *Ehl-i beyt*’e dahil olmadığı ifade edilmekle birlikte, bu hadiste, daha açık bir ifadeyle Resulullah’ın (s.a.a) hanımlarının *Ehl-i beyt*’ten olmadığı ve olamayacağı gerekçesiyle birlikte açıklanmıştır.

4. Bu hadis, “*Ehl-i beyt*’in kimler olduğunu ve kimler olmadığını” açıklığa kavuşturma bakımından, çok önemli bir izahtır. Resulullah’ın hanımlarının *Ehl-i beyt*’ten olmadığını açık bir dille izah ettiği gibi “*Ehl-i beyt*’in Resulullah’ın aslı olduğu da açık bir dille ifade edilmiş, böylece *Ehl-i beyt*’in; “Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin” olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kendilerine sadaka haram olanların, Hz. Peygamber’in hanımlarını kapsamadığı ifade edilmiş olmaktadır. Bu sebeple Hz. Peygamber’den sonra kendilerine sadaka almaları câiz olmayanların onun soyundan olanlar olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

TİRMİZİ’DE GEÇEN RİVAYETLER

Tirmizi (v.279/892), “*Sakaleyn*” ile ilgili hadisi, Câbir (v.74/693) ve Zeyd b. Erkam’dan nakletmektedir. Câbir’den naklettiği hadis şöyledir;

1. Tirmizi bu hadisi, Nasr b. Abdirarahman el-Küfi ²¹ (v.248/862), Zeyd b. el-Hasen ²² (v.120/737), Cafer b. Muhammed ²³ (v.148/765), babası Muhammed b. Ali ²⁴ (v.118/736), Câbir b. Abdillâh (v.74/693) tariki ile naklediyor: Câbir şöyle anlatır: “Resulullah’ı (s.a.a) veda haccında arefe günü Kavsâ adındaki devesinin üzerinde hutbe okurken gördüm. Onun şöyle buyurduğunu işittim;

“- Ey insanlar! Size, ona tutunduğunuz sürece asla sapıklığa düşmeyeceğiniz iki şey bıraktım: Allah’ın kitabı ve *Ehl-i beyfım* olan ıtratımı (soyumu).” ²⁵

Tirmizi, Câbir’den nakledilen bu hadis için “*Bu yolla nakledilen hadis, hasendir garipdir*” der ²⁶. Câbir’den nakledilen bu rivayete göre hadis, vedâ haccında ve Arafat’ta varid olmuştur ²⁷. Müslim’in, Zeyd b. Erkam’dan naklettiği rivayette ise Arâfat’ta değil, Gadir-i Humm’da vârid olmuştur. ²⁸ Demek oluyor ki, hadis, Resulullah (s.a.a) tarafından birden fazla yerlerde irad buyurulmuştur!

Tirmizi’nin, Zeyd b. Erkam’dan naklettiği hadis de şöyledir;

2. Tirmizi-Ali b. el-Münzir ²⁹ (v.256/870), Muhammed b. Fudayl ³⁰

21) Nesâî, onun sika/güvenilir olduğunu söyler. İbn Hıbbân da Sikât’ında zikreder. (İbn Hacer, *Tehzib*, 6, 616)

22) İbn Hıbbân *Sikat*’ında zikretmiştir. İbn. Hacer:II, 237.

23) Ricâl âlimleri Cafer’in “sika” olduğunu söyler. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 385, 386

24) El-İclî, onun sika olduğunu söyler. İbn Hacer, *Tehzib*, 6, 225

25) *Sünen-i Tirmizi*, Muhammed b. İsa, İst. 1992, Menâkıb, 31, Ayrıca bkz. Tebrizi, III, 1735; Endülüsi, Ahmed b. Muhammed b. Abdi Rabbih, *el-İkdu’l-Fe-rid*, Beyrut, 1989, IV, 55

Endülüsi bu hadisi, Peygamber’in (s.a.a) veda haccı hutbesi içerisinde nakletmektedir. Demek oluyor ki, Resulullah (s.a.a) bu sözünü, sık sık fırsat bulduğu her yer ve ortamda etrafındakilere duyurmaya hayli gayret sarfermiştir. İlk üç halife ile birlikte Emeviler döneminde de (Ömer b. Abdülaziz hariç) hadis yazma ve yayma yasağı bulunmasına rağmen şayet yetmiş sahâbî tarafından bu hadis nakledilebilmişse, bunda ilâhî ve gaybî yardımların bulunduğu görmezlikten gelemeyiz!

26) Tirmizi, *Menakıb*, 31

27) Ebu Davud, *Menasik* 56. bab’ta, İbn Mace de *Menasik* 84. bab’ta, Cabir’in, Hz. peygamber’in (s.a.a) Veda haccını anlatmış olduğu uzun bir rivayetini tahric etmektedir.

28) Şii olmakla birlikte Ehl-i sünnet rical âlimleri onun “sika ve saduk” olduğunu söylerler. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 242-243

29) Muhammed’in şii olduğu bilinmekle birlikte İbn Main onun için sika; Ebu Zûr’a, “saduk”; Ebu Hatim, “şeyh”; Nesai de “leyse bihi besün/sakıncasızdır” der. İbn Hacer, *Tehzib* V 259

30) İbn Main onun için “sika”, Nesai’de “sika ve seht ifadelerini kullanmaktadırlar. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, II 424

(v. 194/810), Süleyman b. Mihran el-A'maş³¹ (v. 147/764), Atiyye³² (v. 111/729), Ebu Said el-Hudri.

Diğer bir tarik: el-A'meş (v.147/764). Habîb b. Ebî Sabit (v.119/737). Zeyd b. Erkam (v.68/687) tarikiyle nakledilen bu hadiste Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur; **"size (iki şey) bırakıyorum ki, onlara sımsıkı sarılırsanız benden sonra asla dalalete düşmezsiniz. O iki şeyden biri diğerinden daha büyüktür. Onlar, semadan yeryüzüne uzatılmış ip olan Allah'ın kitabı ve Ehl-i beytim olan ıtratımdır. Bunlar Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmazlar. Bu ikisi hususunda beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin."**³³

Tirmizi'nin, Zeyd b. Erkam'dan naklettiği bu rivayette, hadisin,

31) İbn Main onun "salih"; Ebu Zür'a da "leyin"olduğunu söylerken Ebu Hatim, onun zayıf olduğunu ancak hadisinin yazılabileceğini, Nesai de zayıf olduğunu söylemektedir.(İbn Hacer, *Tehzib* IV, 144.

32) İbn Hubban'ın belirttiğine göre Atiyye, Ebu Said el- Hudri'den hadis dinlemiş ve el-Hudri vefat edince de Muhammed b. es-Saii el-Kelbi'nin (v. 144/761) meclisine devam etmiş ve onun kıssalarını dinlemeye başlamıştır. El- Kelbi,"Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurdu " dediğinde Atiyye, bunu ezberliyor ve Kelbi'yi de Ebu Said olarak künyelendiriyordu, ondan da rivayette bulunuyordu. Atiyye'ye; "Bunu sana kim tahdis etti?" denildiğinde, "Bana Ebu Said tahdis etti" diye cevap veriyordu. Ne var ki, Atiyye'nin, Kelbi'yi kasederek "Ebu Said" demesinden başkaları, Ebu Said el-Hudri'yi kastettiğini tevehhüm ediyorlardı, diyen ibn Hubban; Atiyye'nin hadisleriyle ihticac edilmesinin ve hadislerinin yazılmasının helal olmadığını söyler. (İbn. Hubban, *Kitabû'l-Mercuhin*, Sahab org, II, ravi sıra no: 807)

İbn Hacer de İbn Hubban'ın bunu garip görerek anlattığını belirtir ve İbn Hubban'ın bu görüşlerini aynen nakleder. (Bkz. *Tezhib*, IV, 143-144)

Zehebi'de Atiyye'nin tabiunun meşhurlarında olduğunu ve zayıf olduğunda icma edildiğini ifade etmektedir. (Bkz. *Siyeru A'lamî'n-Nübelâ*, Beyrut. 1982 V. 324; *el-Muğni fi'd-Duafa* (thk: Nureddin ıtr)Suriye, 1971, 11 336.)

Konumuz açısından meseleye baktığımızda Ebu Said el-Hudri'den hadis dinleyen Atiyye'nin sekaleyn hadisini Kelbiden naklettiğine dair bir açıklamaya rastlayamadığımız gibi, hadisin nakledildiği kaynaklardaki rivayetlerin bazılarında –ileride zikredildiği üzere- 'Ebu Said' künyesi ile birlikte 'el Hudri' nisbetinin de zikredildiği açıkça görülmekte ve böyle bir karışıklık ortadan kaldırılmış olmaktadır. Bu sebeple de 'Ebu Said' lakabının Kelbi'nin değil, 'el Hudri'nin nisbeti olduğu, bunun için de Atiyye'nin sekaleyn hadisini Ebu Said el Hudri'den nakletmiş olduğu ihtimalinin çok yüksek olması rahatlıkla söylenebilir. Bununla birlikte sekaleyn hadisinin sahih rivayet olması, hatta tevatür şartlarını taşıması sebebiyle Atiyye'nin zayıf ravi olması, sekaleyn ile ilgili rivayetin sıhhatine engel olmamakla birlikte desteklemekte olduğu söylenebilir.

33) Tirmizi, *Menakub*, 31; Ayrıca bkz. Tebrizi, III, 1735

Müslim'in yukarıdaki rivayetine nisbetle daha da ihtisar edilerek (özetlenerek) nakledildiği görülmektedir. Yine Tirmizi'nin bu rivayetinde *"sakaleyn/iki ağır emanet"* ibaresinin olmadığı, onun yerine *"(iki şey)bırakıyorum"* sözünün geçtiği dikkati çekmektedir. Buna rağmen bırakılan şeylerin *"Kur'an ve ıtratı olan Ehl-i beyt'i"* sözü de *"sakaleyn"i* ifade etmektedir. Bunun böyle olması ise büyük ihtimalle hadisin senedinde yer alan herhangi bir ravinin hadisi rivayet ederken bu kelimeyi (sakaleyni) sehven atlamış olabileceğinden kaynaklanmaktadır. Yine hadisin metninin sonundaki **"Bu ikisi husunda Beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin"** ifadesi, Ebu Said el- Hudri'nin rivayetlerinde de bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, Zeyd b. Erkam'dan yapılan diğer rivayetlerde bu ifade olmazken Tirmizi'nin bu rivayetinde bu ziyadelik bulunmaktadır.

Tirmizi'den bu iki rivayeti nakletmekle yetiniyoruz. Bununla birlikte Tirmizi, bu konuda Ebu Zerr³⁴ (v.31/ 651)den, Ebu Said'den ve Huzeyfe'den³⁵ de rivayetin olduğunu kaydeder.³⁶

DARİMİ'DE GEÇEN RİVAYET

Darimi (v.255/868), *"Sakaleyn hadisi"*ni Sünen'inde sadece bir yerde tahric etmiştir. Rivayet şöyledir:

-Darimi, Cafer b. Avn³⁷ (v.206/821) –Ebu Hayyan (v.145/762)-Yezid b. Hayyan (v....?), Zeyd b. Erkam (v.68/687)'dan naklediyor. Zeyd der ki: Resulullah (s.a.a.), bir gün hutbe okumak üzere kalktı.

“- Ey insanlar! Ben de bir beşerim, Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim de ona icabet edeceğim vakit yaklaşıyor. Ve ben size sakaleyn'i bırakıyorum. Onlardan ilki Allah'ın kitabı (Kur'an)dır ki, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabına tutunun ve Allah'ın kitabına sımsıkı sarılın ve ona yapışın.”

Böylece Hz.peygamber Allah'ın kitabına teşvik etti ve gönülleri

34) Ebu Zerr'in Rivayeti için bkz. El-Meylani, es- Seyyid Ali el- Hüseyini, *Nefehatu'l -Ehzar Fi Hulasati'l - Envar*, Beyrut, 1995. II, 99.

35) Huzeyfe'nin rivayeti için bkz. El- -Meylani, II, 117

36) Tirmizi, *Menakıb*, 31.

37) Zehebi, Cafer b. Avn'ın "sika" olduğunu söyler (*Kaşif*, I, 185)

ona rağbetlendirdi. Sonra da: “**Ve Ehl-i beyt-im; Ehl-i beytim konusunda size Allah’ı hatırlatıyorum**” buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı.”³⁸

Darimi ‘nin isnadı ile Müslimin isnadı Ebu Hayyan’da birleşmektedir. Müslim’in 1 numara ile gösterdiğimiz rivayetinde geçen ve hadisin metninin sadece Hz.peygamber’e ait olan kısmı nakledilmiştir. Hadisin senedindeki ravilerin güvenilir olmasıyla senedin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

AHMED B. HANBEL’DE GEÇEN RİVAYET

“*Sekaleyn /iki ağır emanet*” hadisi, Ahmed b. Hanbel (v.241/855)’in Müsned’inde sekiz yerde geçmektedir. Biz bunların tümünü burada nakledeceğiz.

1. **Hadis:** Abdullah b. Ahmed³⁹ (v.290/902), Ahmed b. Hanbel (v.241/855), Esved b. Amir⁴⁰ (v.208/823), Ebu İsrail İsmail b. Ebi İshak el- Meladi⁴¹ (v.169/823). Atiyye (v.111/729), Ebu Said el-Hudri (v.74/693) tarikiyle nakledilmiştir. Ebu Said der ki, Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurdu:

“- Ben size sakaleyni bırakıyorum; Onlardan biri digerin-den daha büyüktür.(Onlar); semadan arza uzatılmış bir ip olan Allah’ın kitabı ve ıtratım olan *Ehl-i beyt*imdir. Onlar, Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklar.”⁴²

2. **Hadis:** Abdullah b. Ahmed (v.241/855), Atiyye el-Avfi (v.111/729), Ebû Sâid el-Hudri (v.74/693) tarikiyle nakledilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

“- Ben davet olunmaya ve icabet etmeye yaklaştım. Ve ben size Allah Azze ve Celle’nin Kitabı ve ıtratım olan saka-

38) Darimi, Abdullah, Sünen, ist., 1992, *Fezailu’l-Kur’an*, 1.

39) Nesâi ve Dârekutni, Abdullah’ın “sika” olduğunu söylerler. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, II, 96.

40) Ebû hâtimi Esved için “sadûk, sâlih” ifadelerini kullanırken İbnu’l-Medini de “sika” olduğunu söyler. İbn Hubbân da Sikat’ında zikretmiştir (Zehebi, *Kaşif*, I, 131).

41) Bir çok sünni rical âlimi tarafından tenkid edilmiştir (Zehebi, *Kaşif*, I, 131).

42) Ahmed b. Hanber, *Müsned*, III, 17; Ayrıca Krş. İbn sâd, II, 194.

leyni bırakıyorum; Allah'ın kitabı semadan arza uzatılmış bir iptir. İtratım da *Ehl-i beyûm*dir. Gerçekten latif, Habîr (olan Allah), onların Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklarını bana haber verdi. Bu sebeple onlar hakkında beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin.”⁴³

3. Hadis: Abdullah b. Ahmed (v.290/902), Ahmed b. Hanbel (v.241/855), İbn Nümejr⁴⁴ (v.199/814), Abdülmelik b. Süleyman⁴⁵ (v.145/762), Atiyye (v.11/729), Ebû Sâid der ki; Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

“- Muhakkak ki, Ben size Sakaleyni bıraktım; Onlardan biri diğerinden daha büyüktür. (onlar); semadan arza uzatılmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve ıtratım olan *Ehl-i beytim*dir. Dikkat edin, onlar, Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklar.”⁴⁶

4. Hadis, Abdullah b. Ahmed (v.290/902) Ahmed b. Hanbel (v.241/855), İbn Nümejr (v.199/814)- Abdülmelik b. Ebi Süleyman (v.145/762), Atiyye (v.111/729). Ebû Saîd el-Hudri (v.74/693) tarikiyle nakledilmektedir. Ebû Sâid derki; Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

- “Muhakkak ki, ben size, kendisine tutunduğunuzda bendan sonra asla sapıtmayacağınız sakaleyni bıraktım; Onlardan biri diğerinden daha büyüktür. (Onlar); semadan arza uzatılmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve ıtratım (onları) *Ehl-i beyûm*dir. Dikkat edin, onlar, Havz-i Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklar.”⁴⁷

5. Hadis: Abdullah b. Ahmed (v.290/902), Ahmed b. Hanbel (v.241/855)-İsmail b. İbrahim (v.193/808), Ebu Hayyan et-Teymi (v.145/762), Yezîd b. Hayyân et-Teymi (v.?), Zeyd b. Erkam (v.68/687)

43) A.g.e. III, 26

44) İbn Hubbân, *Sikat*'ında zikretmiş, el-İclî ve İbn Sâd da onun “sika” olduğunu söylemişlerdir. İbn Hacer, *Tezhib*, III, 386.

45) Rical alimlerinin çoğunluğuna göre sikadır. Bazıları ise zayıf olduğunu söylerler. Geniş bilgi için bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, III, 498,

46) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 26

47) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 59.

tariki ile nakledilmiştir. Yezid şöyle der: Ben ve Husayn b. Sebre ve Ömer b. Mûslim, Zeyd b. Erkam'a gittik. Onun yanında oturduğumuzda Husayn ona; Ey Zeyd! Çok hayra nâil oldun; Resulullah'ı(s.a.a) gördün, hadisini dinledin, onunla birlikte savaşa katıldın, onunla birlikte namaz kıldın, böylece bir çok hayra nâil oldun.

Ey Zeyd! Resulullah'tan (s.a.a) işittiklerini bize de rivayet et." Bunun üzerine Zeyd! "Ey kardeşimin oğlu! Vallahi, yaşlandım, zamanım da geldi, Resulullah'tan (s.a.a) ezberlemiş olduğum şeylerin bazısını unuttum. Bu sabep size söylediklerimi kabul edin, rivayet edemediğim şeylerden dolayı de beni mükellef tutmayın" dedi ve sonra sözüne şöyle devam etti." Bir gün, Mekke ile Medine arasında Humm denilen yerdeki suyun yanında Resulullah (s.a.a) aramızda hitap etmek üzere kalktı ve Allah'a hamd ve senada bulundu, nasihat etti ve hatırlatmada bulundu, sonra şöyle dedi;

- "Bundan sonra Ey insanlar! Dikkat edin! Ben de bir beşerim, Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim de icabet edeceğim vakit yaklaştı. Ve ben size sakaleyn (iki ağır şeyi) bırakıyorum. Onlardan ilki Allah Azze ve Celle'nin kitabıdır ki, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabına tutunun ve ona sımsıkı sarılın."

Böylece Hz. Peygamber Allah'ın kitabına teşvik etti ve gönülleri ona regbetlendirdi. Sonra da şöyle buyurdu; "Ve Ehl-i beytim, Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum, Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum." Bunun üzerine Husayn Zeyd'e; Peygamber'in *Ehl-i beyti* kimdir? Ey Zeyd! Onun hanımları *Ehl-i beyt*'ten değil mi?" diye sordu. Zeyd de; "Muhakkak ki Peygamber'in hanımları Ehl-i beyt'tendir, fakat onun asıl Ehl-i beyti kendisinden sonra sadaka kendilerine haram kılınan kimselerdir." dedi. Husayn da "Onlar kimlerdir" diye sordu. Zeyd de "onlar; Ali'nin âli, Âkilin âli, Cafer'in âli ve Abbas'ın âlidir." Dedi. Husayn "bunların hepsi kendilerine sadaka (almaları) haram olanlar mı?" diye sordu. Zeyd de "evet" dedi.

Yezid b. Hayyân dedi ki, Zeyd b. Erkam bize bu meclisinde rivayet etti, Abdullah b. Ziyâd dedi ki, Zeyd'e vardım: Senin Resulullah'tan (s.a.a) rivayet ettiğin hadisleri Allah'ın kitabında bulamıyo-

ruz. Sen onun cennette havuzu olduğunu naklediyorsun. O da dedi ki, muhakkak ki, biz onu Resulullah'tan (s.a.a) naklettik ve onu bize va'detti. O da "yalan söyledin, fakat, sen ihtiyarsın, bunamışsın" dedi. Bunun üzerine "gerçekten ben onu kulaklarımla Resulullah'tan (s.a.a) işittim ve kalbim onu ezberledi, Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Bana kasten yalan söyleyen cehennemdeki yerini hazırlasın." Ve ben Resulullah'a yalan isnadında bulunmadım. Zeyd bize o mecliste Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Muhakkak ki, cehennem ehlinde olan adam, cehennem için öyle büyütülür ki, azı dişlerinin biri uhud dağı kadar olur."⁴⁸

6. Hadis: Abdullah b. Ahmed (v.290/902),⁴⁹ Ahmed b. Hanbel (v.241/855), Esved b. Âmir (v.205/820). Ebu İsmail İsmail (v.68/687) tariki ile nakledilmiştir. Ali der ki: Zeyd b. Erkam ile karşılaştım. Muhtar'ın huzurunda idi veya ondan ayrı idi. Ona "Resulullah'tan (s.a.a)⁵⁰ "Ben size sakaleyni bırakıyorum" buyuruğunu işittin mi?" dedim. O da "evet" dedi⁵¹

7. Hadis: Abdullah b. Ahmed (v.290/902), Ahmed b. Hanbel (v.241/855), Esved b. Amir (v.205/820), Şureyk⁵² (v.177/793), Rukeyn⁵³ (v.131/748), el-Kasım b. Hassan⁵⁴(v...?), Zeyd b. Sabit (v.45/665) tarafından rivayet edilmektedir. Ancak bu rivayette 'sakaleyn' yerine 'halifeteyn' kelimesi kullanılmaktadır. Heysemi (v.807/1404), bu hadisin senedinin 'ceyyid' olduğunu söyler.⁵⁵

8. Hadis: Abdullah b. Ahmed (v.290/902), Ahmed b. Hanbel (v.

48) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV; 366-367.

49) Ricâl alimleri tevsik etmektedir. (İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 101; Zehebi, II, *Kâşif*, 257).

50) Ali'yi, Nesâî, Ebû Hatim ve başkaları tevsik etmişlerdir. (Zehebî, *Kâşif*, II, 284; ibn Hacer, *Tehzib*, IV, 202).

51) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 371.

52) Şureyk'i, İbn Main tevşik ederken bazıları onun "seyyü'l-hıfz" olduğunu söylemiştir. Kufelilerin rivayetlerini en iyi bilen alimlerden birisidir. (Zehebi, *Kâşif*, II, 10).

53) Rukeyn'i, Ahmed b. Hanbel tevsik eder. İbn Hubban'da Sikatında zikreder. (Zehebi, *Kâşif*, I, 313).

54) el-Kasım'ın halinin bilinmediğini söyleyen olduğu gibi, İbn Şahin, Ahmed b. Salih ve Zehebi onun "sika" olduğunu söylemektedirler. İbn Hubban da Sikat'ında zikreder. (İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 514; Zehebi *Kâşif*, II, 389).

55) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, (v, 181-182); Heysemi, Nureddin Ali b. Ebi Bekir, *Mecmeu'z-Zevaid ve Menbeu'l-Feva'id*, Beyrut, ts., IX, 162-163.

241/855), Ebu Ahmed ez-Zübeyri ⁵⁶ (v.203/818), Şureyk (v.177/793), Rukeyn (v.131/748), el-Kasım b. Hassan (v...?), Zeyd b. Sabit (v.45/665) tarikiyle nakledilen bu rivayetin senedinde sadece bir ravi farklılığı bulunmaktadır. O da Ahmed b. Hanbel'in kendisinden hadisi aldığı Ebu Ahmed ez-Zübeyri'dir. Bu isnad ile nakledilen hadisin metninde bir önceki rivayette bulunan **"Kitabullah"**dan sonra gelen **semadan arza uzatılmış olan (Allah'ın kitabı) ve ıtratım (soyum)"** cümlesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla hadisin metninde ihtisar yapılmıştır (Kısaltmaya gidilmiştir). Aynı zamanda metnin sonunda da **"cemian"** kelimesi bulunmaktadır. ⁵⁷ Hiç bir rivayette bulunmayan bu kelimenin ayette, **"Cemian/toptan Allah'ın ipine sarılın!"**⁵⁸ şeklinde geçmesi sebebiyle herhangi bir ravi tarafından ilave edilmiş olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

Görüldüğü üzere **"sekaleyn"** hadisi, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde sekiz yerde geçmektedir. Bu rivayetlerden dördünü ashapdan; Ebu Said el-Hudri, ikisini Zeyd b. Erkam; ikisini de Zeyd b. Sabit rivayet etmiştir.

BEZZAR'DA GEÇEN RİVAYETLER

Heysemi (v. 807/1404)'nin, Mecmeu'z-Zevaid'de Bezzar (v.292 / 904)'dan naklettğine göre **"Sekaleyn Hadisi,"** Ebu Hureyre ve Hz. Ali tarafından da nakledilmektedir.

1- Ebu Hureyre (v.58/677)'nin rivayeti şöyledir;

- Ebu Hureyre dedi ki; Resulullah (s.a.a) **"Size, kendilerinden sonra ebediyyen sapıtmayacağınız iki şey bıraktım: Allah 'ın kitabı ve neseb'im. Bu ikisi havzımda huzuruma gelinceye kadar asla ayrılmazlar"** buyurdu.⁵⁹

Bu rivayette hadisin metni oldukça muhtasar olmakla birlikte **"sekaleyn"** kelimesinin yerine **"isneyn / iki"** kelimesinin kullanıldı-

56) İbn Main ve el-İçli, Zübeyri'nin sika olduğunu söylerler. Nesei'de "leyse bihi be'sün" sakıncasıdır der. İbn Hacer, *Tehzib*, V, 166.

57) Ahmed b. Hanbel, V, 189.

58) Al-i İmran, 103.

59) *Heysemi*, IX, 163.

ğ1, "*Ehl-i beyt'im*" ifadesinin yerine de "*nesebi*" kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu da hadisin Resulullah'ın (s.a.a) kendi ağzından çıkan kelimeler ile değil, sahabenin (Ebu Hureyre nin) kendi anlattığı şekilde (yani manen) rivayet edildiğini göstermektedir.

Heysemi, bu hadisin senedinde Salih b. Musa et-Talahi ⁶⁰ olduğunu ve bunun ise zayıf olduğunu ifade eder. Dolayısıyla hadis senedi itibariyle zayıf olmaktadır.

2- Hz. Ali (v.40/660) nin rivayeti de şöyledir;

-Ali b. Ebi Talib (r.a) anlatıyor: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

- "**Muhakkak ben vefat edeceğim ve ben size Allah'ın kitabı ve *Ehl-i beyt'im* olan sekaleyni bıraktım, benden sonra asla dalalete düşmezsiniz ve yine yiğidin aranıp da bulunamadığı gibi Resulullah'ın (s.a.a) ashabı da aranmadıkça kıyamet asla kopmayacaktır.**" ⁶¹

Görüldüğü gibi hadisin ravisi Hz. Ali'dir, fakat Heysemi, bu hadisin senedinde el-Hars'ın olduğunu ve bunun da zayıf olduğunu söyler. ⁶² Bununla birlikte hadisin metninde diğer rivayetlerde bulunmayan ve *Ehl-i beyt'*den çok sahabenin değerini bildiren "*yiğidin aranıp da bulunamadığı gibi Resulullah'ın (s.a.a) ashabı da aranmadıkça asla kıyamet kopmayacaktır*" cümlesi bulunmaktadır. Bu da el-Hars'ın Hz. Ali'ye kendi ağzıyla ashabın kendisinin de içerisinde yer aldığı *Ehl-i beyt'*den üstün olduğunu itiraf ettirmesi anlamına geliyor. Resulullah'ın soyuna (*Ehl-i beyt'*ine) karşı içinde rahatsızlık taşıyan kimi sahabiler genelde böyle yapmış, kimisi "*Ehl-i beyt'*" sözcüğünün yerine "*sünnet*" sözcüğünü koymuş, kimisi de "*ümme*" v.s., kimisi hadisi olduğundan eksiltmiş, kimisi de ilavede bulunmuştur. Bu durumlardan anlaşılan şudur;

Resulullah'ın Kur'an ile birlikte, Kur'an'a layık, Kur'an kadar doğru, Kur'an gibi doğru yolu objektif bir biçimde ve Kur'an kadar inandırıcı, kökü, kökeni ilahi ve nebevi izler taşıyan kimselerin bu-

60) Rical alimleri, Salih'in hadisinin yazılamayacağını, değerinin olmadığını ve hadisin zayıf olduğunu, sika ravilerden münker hadis rivayet ettiğini söylerler. (Geniş bilgi için bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, II, 540). Zehebi de Salih'in vahî/zayıf olduğunu kaydetmektedir (*Kaşif*, II, 24).

61) *Heysemi*, IX, 163.

62) *Heysemi*, IX, 163.

lunması ve örnek olmaları ve örnek alınmaları için Allah ve Resulu tarafından referans gösterilmeleri gerekir, aksi takdirde kimi inat ehlinin *Ehl-i beyt*'e karşı alternatif olarak uydurdukları "*ashap*" kavramı hiç de inandırıcı ve güven verici olmamaktadır, zira bunların bir çoğu Resulullah'ın çağında yaşamış olmalarına rağmen onun ışığını alamamış, araplıklarını aşamamış ve derin damarlarını kıramamış kimselerdir!

EBU YA'LA MÜSNED'İNDE GEÇEN RİVAYETLER

Ebu Ya'la (v.307/ 919), '*sakaleyn hadisi*'ni, Müsned'inde iki yerde tahrir etmektedir. Her iki rivayet de Ebu Said el-Hudri tarafından nakledilmektedir. Rivayetler şöyledir :

1. **Hadis:** Ebu Ya'la, Bısr b.el-Velid (v..?), Muhammed b. Talha ⁶³ (v. 167 / 783), A'meş (v.147/ 764), Atiyye b. Sad (v.111/ 729), Ebu Said el-Hudri (v.74/ 693) tarikiyle nakledilmektedir. Peygamber-(s.a.a) şöyle buyurdu: "**Ben davet olunmaya ve icabet etmeye yakınlıyorum ve Ben size sekaleyni bırakıyorum, onlardan biri; Allah'ın kitabı ki, semadan arza uzatılmış bir iptir. Diğer de ıtratım olan *Ehl-i beytim*dir. Gerçekten latif, Habir (olan Allah), onların Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklarını bana haber verdi. Bu sebeple onlar hakkında beni nasıl takip edeceğinize dikkat edin**" ⁶⁴

Ebu Ya'la'nın diğer rivayeti ise şudur;

2. **Hadis:** Ebu Said el-Hudri (v.74/693)den nakledilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu; "**Muhakkak ki, ben size sekaleyni bırakıyorum. Onlardan biri diğerinden daha büyüktür,(onlar); semadan arza uzatılmış bir ip olan Allah ın kitabı ve ıtratım (olan) *Ehl-i beytim*'dir. Onlar, Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklar.**" ⁶⁵

63) Ebu Zur'a, Muhammed b. Talha'nın 'saduk' olduğunu söylerken bazı rical alimleri de zayıf olduğunu söylemektedirler. (Zehebi, *Kaşif*, III, 65; İbn Hacer, *Tehzib*, V, 154-155).

64) Ebu Ya'la el-Mevsili, *Müsned*, hadis no: 1021.

65) Ebu Ya'la, hadis no: 1027.

Görüldüğü üzere Ebu Ya'la'nın her iki rivayetinde de hadisin sahibi ravisi Ebu Said el-Hudri'dir. İkinci rivayette hadis sadece sahabi ravisiyle nakledilmektedir. Ancak hadisin metnindeki ana tema aynıdır; *sekaleyn*

Hadislerin metinlerine baktığımızda ikinci rivayette **“gerçekten Latif, Habir (olan ALLAH), bana haber verdi ki”** ifadesi bulunmaktadır ki, bu ifade, hadisi, Hadis-i Kudsi yapmaktadır. Yine birinci rivayetin sonundaki **‘Bu sebeple onlar hakkında beni nasıl takip edeceğinize dikkat edin’** ifadesi ikinci rivayette bulunmamaktadır.

HAKİM'İN MÜSTEDREK'İNDE GECEN RİVAYETLER

‘Sakaleyn hadisi’, Hakim el-Neyşaburi (v.405/1014)'nin Müstedreki's-Sahihayn isimli kitabında da geçmektedir. Hadis, Zeyd b. Erkam, Ebu Hureyre ve İbn Abbas tarafından nakledilmektedir. Rivayetler şöyledir;

1. Hadis: Hakim-Ebu Bekr Muhammed b.el-Huseyn b. Muslih (v.?), Muhammed b. Eyyub (v.?), Yahya b. el-Muğire es-Sadi (v.253/867)⁶⁶, Cerir b. Abdilhamid (v.188/803)⁶⁷, el-Hasen b. Abdillah en-Nehai (v.?)⁶⁸ Müslim b. Subeyh (v.100/718)⁶⁹, Zeyd b. Erkam tarihi ile nakledilmektedir. Rasulüllah (s.a.a) şöyle buyurmuştur; **“Muhakkak ki ben size Allah'ın kitabı ve Ehl-i beytim olan sekaleyni bırakıyorum; onlar Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklar.”**

Hakim bu hadisin, şeyhaynin şartlarına göre isnadının sahih olduğunu ancak kitaplarında tahric etmediklerini söyler.⁷⁰

2. Hadis: Hakim (v.405/1014) - Ebu Bekir b. İshak el-Fakih, Muhammed b. İsa es-Seken (v.279/892), Davud b. Amr ed-Dıbbi

66) Bazı alimler, tadil ederken bazıları da cerh etmişlerdir. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, VI, 182-183.

67) Sika ravidir. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 369.

68) Rical alimleri el-Hasen'in 'sika' olduğunu söylerler. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 496; Zehebi, *Kaşif* I, 223.

69) Tabiundan olup sika ravidir. Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, V;430.

70) Hakim, Muhammed b. Abdillah, *el-Müstedrek ala's-Sahihayn*, Beyrut, 1990, III, 160-161.

(v.228/842), ⁷¹ Salih b. Musa et-Talahi (v..?), ⁷² Abdülaziz b. Rafi (v.130/747), Ebu Salih (v..?), Ebu Hureyre tarikiyle nakledilmiştir. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur; **“Size iki şey bıraktım ki, onlar (a uyduk) dan sonra asla dalalete düşmezsiniz. (onlar); Allah’ın kitabı ve sünnetimdir. Ve onlar Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar asla ayrılmıyacaklar.”** ⁷³

Hakim’in bu rivayetini Suyuti (v.911/1505) de el-Camiu’s-Sağır isimli eserinde tahriç etmektedir. ⁷⁴

3. Hadis: Hakim’in, Ebu Bekir Ahmed b. İshak, el-Abbas b.el-Fadl el-Esfati (v..?), İsmail (v.282/895), İbn Ebi Üveys ⁷⁵ (v.226/840), Babası (v.169/785), Serv b. Zeyd ed-Dili, ⁷⁶ İkrime (v.105/725), İbn Abbas (r.a) tarikiyle naklettiği bu hadiste de Rasulullah’ın (s.a.a)veda haccında irad ettiği hutbe içerisinde, **“Ey insanlar! Size (iki şey bıraktım ki) onlara sarıldığınızda ebediyen dalalete düşmezsiniz. Onlar Allah’ın kitabı ve Nebi’sinin sünnetidir”**ifadesi bulunmaktadır.” ⁷⁷

Görüldüğü gibi Hakim’in bu son iki rivayetinde, Malik’in rivayetinde olduğu gibi, diğer rivayetlerinden farklı olarak ‘*Ehl-i beyt* veya ‘*ıtrat*’ kelimeleri yerine ‘*sünnet*’ifadesi kullanılmaktadır. Bu bakımdan ya ‘*Ehl-i beyt*’ ve ‘*ıtrat*’ kelimelerinin, hadislerin senedinde yer alan ve Ehl-i sünnet rical alimlerince de doğru (sika) adam olarak kabul edilmeyen şahıslar tarafından saptırılıp yerine ‘*sünnet*’ kelimesinin kasıtlı olarak yerleştirildiğini kabul etmek zorunda kalacağız (nitekim iyi dikkat edildiğinde çok iyi görülmektedir ki, hangi hadisin senedinde bozuk bir adam yer almışsa, mutlaka o hadisin bir yerinde bir bozulma olmuştur, ya da o ravilerin ‘*Ehl-i beyt*’ ve ‘*ıtrat*’ kelimesinden sünnet manasını çıkardığını kabul edeceğizdir. Çünkü

71) Bazı alimler Davud’u cerh ederler. Bazıları da sika olduğunu söylerler. İbn Hacer, *Tehzib*, II, 116-117.

72) Rical alimleri, Salih’in ‘sika’ olmadığını, hadisinin ‘zayıf, metrüku’l-hadis’ olduğunu, münker hadis rivayet ettiğini söylerler. İbn Hacer, *Tehzib*, II, 540.

73) Hakim, I, 172.

74) Suyuti *el-Camiu’s-Sağır*, Beyrut, 1990, hadis no: 2282

75) Zayıf bir ravidir. (Bkz. Zehebi, *Mizan*, I, 222-223

76) İbn Abbas’tan irsal yapmakla birlikte ‘sika’ olduğu söylenmektedir. İbn Hacer, *Tehzib*, I, 344; Zehebi *Mizan*, I, 373

77) Ayrıca bkz. Beyhaki, Ahmed b. el-Hüseyn, *Delailü’n-Nübüvvet*, Beyrut, 1985, v, 449

hadislerin tamamına yakını ve senedlerinde yer alan güvenilir insanlar kanalıyla rivayet edilen hadisler ‘Ehl-i beyt’ ve ‘ıtrat’⁷⁸ diye söylerken, bir iki şüpheli şahsın bunların zıddına söz söylemelerini doğru kabul etmek elbette beklenemez! Ya işin içerisinde Ehl-i beyt ve Resulullah’ın (s.a.a) soyuna karşı oldukları için böyle bir saptırma yoluna gittikleri kabul edilecek ya da en iyi niyetle, onların Ehl-i beyt ve ıtrat/soydan anladıkları ‘sünnettir’ denilip öyle yorumlanacaktır! Fakat sünnet soyut bir kavram olduğu için, emanet edilmesi aklen mümkün olmayan bir şeydir. Kur’an-ı Kerim, en azından o dönemde yazılmış ve değişik malzemeler üzerinde yazıya döküldüğü için somut bir hal almıştı. Ama sünnet öyle bir konumda olmadığı için, ancak onun somut örneği olan Rasulullah’ın (s.a.a) özel eğitiminden geçmiş bir takım canlı şahitlerin bulunması ve onların ümmete örnek gösterilmesi gerekirdi. Nitekim Resul (s.a.a) öyle de yaptı. Somut olan Kur’an’ın yanına somutlaşmış sünnetin canlılarını koyuverdi ve onlara da ‘ıtratım/soyum, Ehl-i beyt’im dedi. Fakat onun soyuna karşı olan veya iyi niyetinden dolayı bir takım insanlar, hadisteki ‘Ehl-i beyt’ veya ‘ıtrat’ sözleri yerine ‘sünnet’sözünü yerleştirdiler. Fakat olmadı!

Hakim’in Zeyd b. Erkam’dan naklettiği aşağıdaki hadiste de Hz.peygamber (s.a.a)veda haccından dönerken Gadir-i Hum denilen yerde konaklar ve sekaleyn ile ilgili hadisini irad eder. Rivayet şöyledir;“Zeyd b. Erkam (r.a) dedi ki, Resulullah (s.a.a)veda haccından dönerken Gadir-i Hum’da durakladı ve etrafındakilerin yakınına gelmelerini emredip şöyle buyurdu; “Ben davet olunmaya ve ıca-bet etmeye yakınlaşıyorum ve ben size sekaleyni bırakıyorum, Onlardan biri diğerinden daha büyüktür. Allah’Teala nın kitabı ve ıtratımı/soyumu. Onlar hakkınada nasıl beni takip edeceğinize dikkat ediniz. Gerçekten onlar, Havz-ı Kev-serde huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklardır.”⁷⁸

Sekaleyn ile ilgili olarak Zeyd b. Erkam ‘dan nakledilen bu rivayette, daha önce Zeyd’den nakledilen rivayetlerden farklı olarak, bu rivayetin sonunda, önceki rivayetlerin hiçbirinde olmayan ‘ Resulullah sonra şöyle buyurdu; Allah Azze ve Celle, benim Mevlamdır, ben-

de tüm müminlerin Mevlasıyım. Sonra Ali'yi (r.a) elinden tuttu ve şöyle dedi: **“Ben de kimin Mevlası isem Ali de onun Mevlasıdır, Allah'ım! Ona dost olana dost ol, düşman olana da düşman ol.”** Fazlalığı bulunmaktadır. Hakim, bu hadisin Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ancak (ne hikmettirse! Buna ragmen) sahihlerinde tahriç etmediklerini söyler.⁷⁹

Hakim bu rivayetinden sonra yine Zeyd b. Erkam'dan şu rivayetleri nakleder; “Resulullah (s.a.a), Mekke ile Medine arasında büyük ağaçların olduğu bir yerde konakladı ve insanlar bu ağaçların altında bir müddet dinlendikten sonra Hz. Peygamber (s.a.a) ve yanındakiler tekrar akşama kadar yola devam ettiler. Resulullah (s.a.a), namaz kıldı ve hutbe irad etmek üzere kalktı, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra hatırlatmalarda ve nasihatda bulundu. Bir müddet konuştuktan sonra, **“Ey insanlar! Size iki şey (emrayn) bırakıyorum, onlara ittiba ettikten sonra asla sapmazsınız; Allah'ın kitabı ve Ehl-i beyt'im olan ıtrat'ım”** buyurdu, sonra da ‘Biliyor musunuz! Ben mümin'lere kendilerinden daha evlayım.’ buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı. Sahabiler ‘evet dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), **“Ben kimin Mevlası isem Ali'de onun Mevlasıdır.”** buyurdu.⁸⁰

TABERANİ'DE GEÇEN RİVAYETLER

Taberani, *sekaleyn hadisi*'ni Evsat isimli eserinde iki yerde tahriç etmiştir. Her iki rivayet de Ebu Sait el-Hudri tarafından nakledilmektedir.

1. Hadis: el Hasen b. Muhammed b. Mus'ab el Eşnani el Küfi, Abbad b. Yakub el Esedi (v.250/864)⁸¹ Ebu Abdürrahman el Mesudi (v. 160/776),⁸² Kesir en Nevva (v.?)⁸³ Atiyye el Avfi, Ebu Said-i Hudri tariki ile naklediliyor. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **“Ben**

79) Hakim, III, 118

80) A.g.e III, 118

81) Alimler, Abbad'ın şii olmakla birlikte hadiste sika olduğunu söylerler. Bkz. Zehebi, *Mizan*, II, 379

82) Ahmed b. Hanbel, İbn Main ve İbnu'l-Medini tesvik etmektedirler.

83) Ebu Hatim ve Nesai, Kesir'in zayıf olduğunu söylemektedirler. (İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 577).

size sekalyeni bırakıyorum, biri diğerinden daha büyüktür. (onlar); semadan arza uzatılmış olan Allah Azze ve Celle'nin kitabi ve *Ehl-i beytim* olan ıtratımdır. Bu ikisi Havz -ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklar.” Taberani, hadisin senedinde bulunan Kesir en-Nevva'dan yalnız el-Mesudi'nin rivayette bulunduğunu ifade etmektedir.⁸⁴

2. Hadis: el-Hasen b. Müslim b.et-Tayyip es-Sanani, Abdulhamid b. Subeyh, Yunus b. Erkam (v.?) Harun b. Sa'd (v.322/933), Atiyye (v.111)729), Ebu Sa'd el-Hudri (v.74/693) tarifiyle nakledilir. Resülüllah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Size sekaleyni bırakıyorum, ona sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla felakete düşmezsiniz.(onlar); Allahın kitabı ve ıtratımdır. Onlar Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar asla ayrılmazlar.”⁸⁵ Taberani, hadisin senedinde bulunan Harun b.sa'd 'dan sadece Yunus'un rivayette bulunduğunu kaydetmektedir.

BEYHAKİ'DE GEÇEN RİVAYETLER

Beyhaki (v.458/1065); “*Sekaleyn hadisi*”ni Şuabû'l-İman; es-Sünenü'l-Kübra' ve Delailü'n-Nübüvve isimli her üç eserinde tahrîc etmektedir. Şiabül-İman isimli eserindeki rivayeti şöyledir: Zeyd b. Erkam'dan bize hadis-i sabitte rivayet olundu ki, Peygamber (s.a.a) hitabette bulunduğunda: “Size sakaleyni bırakıyorum, onlardan birincisi Allah'ın kitabıdır; onda mutlak nur ve hidayet vardır. Allah'ın kitabına sımsıkı sarılın ve ona tutunun.”⁸⁶ buyurdu ve ona teşvikte bulundu, gönülleri de ona rağbetlendirdi.” Hadiste görüldüğü üzere Beyhaki'nin bu rivayeti, Zeyd b. Erkam'dan nakledilmesine rağmen çok muhtasar (kısaltılmış) bir şekilde nakledilmekte ve “*sakaleyn*” ifadesi zikredilmesine rağmen sakaleyn den birincisi olan Allah'ın kitabı zikredilmekte olup “*Ehl-i beyt*” ifadesi zikredilmemektedir. Bu durum Zeyd b. Erkamdan nakledilen diğer rivayetlere bakıldığında, büyük bir noksanlık arz etmemektedir. Beyhaki, Şuabû'l-İman'da “*Hadis-i sabitte bize rtivayet olunduki*” diye

84) Taberani, *el-Evsat*, hadis no: 363

85) Taberani, *el-Evsat*, hadis no: 376

86) Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, Beyrut, 1990, II, 327

rek hadisi sadece Zeyd b. Erkam'dan direkt olarak rivayet etmekte ve ondan sonraki ravileri zikretmemektedir.

es-Sünenü'l-Kübra isimli eserinde ise hadisi üç yerde tahriç ederek ikinci ciltte "*Peygamber'in Ehl-i beyt'inin, onun âli olduğu beya-nı*" babında nakleder. Zeyd b. Erkam tarafından nakledilen hadisin rivayet şekli şöyledir:

Hadis: Muhammed b. Abdillâh el- Hafız (v.?), Ebül-Fadl el-Hâsen b. Yakup el-Adl (v.342-953), Muhammed b. Abdilvehhab el-Ferra (v.272)885), Cafer b. Avn (v.206)821), Ebu'l Hayyan (v.145)762), Yezid b. Hayyan (v.?) Zeyd b. Erkam (v.68)687)tarihi ile nakledilmektedir. Zeyd şöyle der:

- Bir gün, Mekke ile Medine arasında Humm (Gadir-i Humm) denilen yerdeki suyun yanında Resulüllah (s.a.a)aramızda hitap etmek üzere kalktı ve Allah'a hamd ve sena'da bulundu, nasihat etti ve hatırlatmada bulundu, sonra şöyle buyurdu: **Bundan sonra: "Ey insanlar! Dikkat edin! Ben de bir beşerim, Rabbimin elçisinin gelmesi ve Benim de icabet edeceğim vakit yaklaşıyor. Ve ben size sekaleyni bırakıyorum. Onlardan ilki Allah'ın kitabı (Kur'an)dır ki, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona sımsıkı sarılın."** 87

Böylece Hz. peygamber Allah'ın kitabına teşvik etti ve gönülleri ona rağbetlendirdi. Sonra da şöyle buyurdu: "**Ve Ehl-i beytim; Ehl-i beytim konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum.**" Bunun üzerine Husayn, Zeyd'e"Peygamber'in *Ehl-i beyt'i* kimdir? Ey Zeyd! O'nun hanımları da *Ehl-i beyt'ten* değil mi? diye sordu. Zeyd de: Peygamber'in hanımları da *Ehl-i beyt'indendir* fakat onun asıl *Ehl-i beyti*, kendisinden sonra sadaka kendilerine haram kılınan kimselerdir. dedi: Husayn'da "onlar kimlerdir?"diye sordu. Zeyd de "Onlar; Ali'nin âli, Akil'in âli, Caferin âli ve Abbas'ın âli'dir"dedi. Husayn:Bunların hepsi kendilerine sadaka haram kılınmış olanlar mı?diye sordu. Zeyd de: "evet" dedi:88

Beyhakinin bu rivayeti, muhteva açısından Müslim'in 1 numara ile zikrettiğimiz rivayeti ile hemen hemen aynı olmakla birlikte Beyhaki'nin bu rivayette hadisin ravileri olan Yezid b. Hayyan'ın

87) Nesai, 'sika' olduğunu söyler, İbn Hubban da *Sika'*nda zikretmektedir.

88) Beyhaki, *Sünen*, II, hadis no: 2679

Zeyd b. Erkam'a sadece kendisinin gittiği ifade edilmektedir. Halbuki, Müslim'de Yezid'in yanında Husayn b. Sebre ile Ömer b. Müslim de bulunmaktadır. Bu buluşma esnasında Husayn ile Zeyd arasındaki konuşmaların detayı Beyhaki'nin rivayetinde atlanarak Zeyd'in Resulüllahtan işittiği kısmın nakline geçilmiştir.

Beyhaki, Sünen'in yedinci cildinde "kendilerine farz sadakayı (zekatı) almaları haram kılınan Muhammed'in (s.a.a) âlinin beyanı" konu başlığı altında yine Zeyd b. Erkam'dan nakledilen hadisi rivayet eder.⁸⁹

Beyhaki'nin bu rivayeti de yine birinci rivayeti ile hemen hemen aynıdır. Aynı zamanda Beyhaki, bu rivayetin sonunda "*sekaleyn hadisi*"nin Cübeyr b. Mut'im ⁹⁰(v.56)675) tarafından da rivayet edildiğini ifade etmektedir.

Beyhaki, Sünen'in onuncu cildinde de "*sekaleyn/iki ağır emanet hadisi*"ni tahriç etmektedir. Bu rivayet de yine Zeyd b. Erkam tarafından nakledilmektedir. Hadisin metninin manası yukarıda verildiği için burada tekrar etmeyi gerek görmüyoruz. Beyhaki Delailü'n-Nübüvve isimli eserinde "*Hz. Peygamberin Veda Haccı'nın sıfatı*" ile ilgili babta hem Urve b. Zübeyr ⁹¹(v.99)717)'den hem de ibn Abbas (v.62)6819)'tan naklettği hadislerde sekaleyn zikredilmektedir ve Urve'nin rivayeti şöyledir: Hz. Peygamber (s.a.a) hutbesinin sonunda şöyle buyurdu: "**Ey insanlar, benim sözümü dinleyin. Size açık iki şey bıraktım ki, ona sımsıkı sarılırsanız, ebediyen sapıtmazsınız: Allah'ın kitabı ve Nebinizin sünneti...**" ⁹²

BEĞAVİ'DE GEÇEN RİVAYETLER

Beğavi (v.516)1122)'de "*sekaleyn hadisi*"ni Şerhü's-Sünne isimli eserinde tahriç etmektedir. Rivayetlerden birini Zeyd b. Erkam, diğerini de Ebu Said el-Hudri kanalıyla nakleder.

89) Bkz. Beyhaki, *Sünen*, VII, hadis no: 13017

90) Tabiundan olup sikadır. İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 117

91) Vefatının 69/688 olduğu söylenmektedir.

92) Beyhaki, *Delail*, V, 448

1-Zeyd b. Erkam kanalıyla naklettiği hadis şöyledir: "Zeyd der ki, Resulullah (s.a.a), bir gün hutbe okumak üzere kalktı. Allah'a hamd ve senada bulundu sonra da şöyle buyurdu:

- "Ey insanlar! Ben de bir beşerim, Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim de ona icabet edeceğim vakit yaklaşıyor. Ve ben size Sekaleyni bırakıyorum. Onlardan ilki Allah'ın kitabı (Kur'an)dır ki, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabına tutunun ve Allah'ın kitabına sımsıkı sarılın ve ona yapışın."

Böylece Hz. peygamber Allah'ın kitabına teşvik etti ve gönülleri ona rağbetlendirdi. Sonra da: "Ve *Ehl-i beytim*; *Ehl-i beytim* konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum" buyurdu."⁹³

2-Ebü Said el- Hudri kanalıyla naklettiği hadis de şöyledir: Ebu Said el-Hudri der ki; Resullah'ın (s.a.a) şöyle söylediğini duydum:

"- Ey insanlar! Ben size, kendisine tutunduğunuzda ben-den sonra asla sapıtmayacağınız sakaleyni bıraktım; Onlardan biri diğerinden daha büyüktür. (Onlar); semadan arza uzatılmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve ıtratım (olan) Ehl'i beytimdir. Dikkat edin, onlar, Havz-ı Kevserde huzuruma gelinceye kadar birbirinden asla ayrılmayacaklar."⁹⁴

Beğavi, bu rivayet için '*hasen garip*' der. Ancak Şerhu's-Sünen'in muhakkikleri bu hadisin dipnotunda Zeyd b. Sabit'in ve Cabir'in rivayetlerinin bu hadisin şahidi olduklarını ve bunlarla kuvvetlendiğini, böylece hadisin kavi olduğunu ifade etmektedirler.

Şunu hemen ifade edelim ki, hadisin metninde 'sekaleyn' ifadesinin olmadığı dikkati çekmektedir. Dolayısıyla burada bir ravi rivayet ederken bu kelimeyi unutmuş olabileceği anlaşılmaktadır. Çünkü metnin siyakinde 'terektü fiküm' ifadesinden sonra 'sekaleyn' kelimesinin olması gerekmektedir, diğer rivayetlerde olduğu gibi.

Bunlar dışında Hz. peygamber'in (s.a.a) yalnız *Ehl-i beytini*, diğer bir ifadeyle *ıtratını/soyunu* tavsiye ettiğini bildiren rivayetler de bulunmaktadır. Nitekim Abdurrahman b. Avfın naklettiği bir hadiste Hz. peygamber (s.a.a) Mekke'nin fethinden sonra '... *ıtratımı size tavsiye ediyorum*' buyurduğunu nakletmektedir.

93) Begavi, el-Hüseyn b. Mes'ud, *Şerhu's-Sünne* (thk: Şuayb el Arnayut, Muhammed Zühayr es-Saviş), Beyrut, 1983, XIV, 117-118

94) Begavi, XIV, 118-119.

İBN HİŞAM'DA GEÇEN RİVAYETLER

'*Sekaleyn hadisi*', İbn Hişam'ın es-Siratü'n-Nebeviyye isimli eserinde İbn İshak (v.150/767)tan naklettiği Veda hacı hutbesinin içinde şu şekilde geçmektedir:

'... Size ap açık bir şey bıraktım ki, ona sıkı sarılırsanız, ebediyen sapıtmazsınız, Allah'ın kitabı ve Nebi'sinin sünneti...'

Hadiste de görüldüğü gibi '*Allah'ın kitabı*' ifadesinden sonra '*Ehl-i beytim*' yerine '*Nebi'sinin sünneti*' ifadesi kullanılmıştır.

MALİK B. ENES 'İN MUVATTA'SINDA GEÇEN RİVAYETLER

Malik b. Enes (v.179/795), el-Muvatta adlı Musannefinde '*seka - leyn hadisi*'ni tahric etmektedir. Hadis şöyledir;

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Size iki şey bırakıyorum ki, ona sımsıkı sarılırsanız asla şaşmazsınız. Allah'ın kitabı ve Nebi'sinin sünnetidir*".⁹⁵

Malik hadisi 'belaga/ulaştı'sığıyla dogrudan Resulullah'tan nakletmektedir, senedini zikretmemektedir. Fakat, el-Muvatta'ya şerh yazan el-Zurkani (v.1122/1710), İbn Abdilberr'in (v.463/1070); bu hadisi Kesir b. Abdillan b. Amr b. Avf⁹⁶ (v...?), babası Abdullah b. Amr,⁹⁷ dedesi Amr b. Avf,⁹⁸ Resulullah (s.a.a) tarikiyle muttasıl senetle tahric ettiğini belirtmektedir.⁹⁹

Hadisin senedinde Kesir'in bulunmasıyla hadisin senedi zayıftır. Çünkü Kesir zayıf ravi'dir.¹⁰⁰ Diğer hadislerin aksine, hadisin

95) Malik b. Enes, *el-Muvatta*, ist, 1992, Kader, 3.

96) Ehl-i Sünnet Rical alimleri Kesir'i şiddetli şekilde cerh etmişlerdir. Hatta onun hiçbir değerinin olmadığı, yalancı olduğu ve güvenilir olmadığı söylenmektedir. (Bkz. İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 584; Zehebi, *Mizanu'l İtidal fi Nakd'ir Rical* thk: Ali Muhammed el-Buhari), Darü'l-fıkr, ts. III, 406-408.

97) İbn Hacer, İbn Hubban'ın onu Sikat'ında zikrettiğini belirtmektedir. İbn Hacer, *Tehzib*, III, 220.

98) Muaviye döneminde vefat etmiştir.

99) Zurkani, Muhammed b. Abdilbaki, *Şerhu'z-Zurkani ala'l-Muvatta*, Beyrut, 1990, IV, 307.

100) İbn Hacer, *Tehzib*, IV, 370

metninde ‘Ehl-i beyt’ yerine ‘sünnete Nebiyyihi/Nebi’sinin sünneti’ tabirinin kullanılması da Kesir’in zayıf ve güvenilir olmadığını doğrulamaktadır. Fakat Ehl-i sünnet kesimi, hadisin senedinde yer alan bu zayıf ve güvenilir olmayan şahısa değil de, ‘sünnet’ kelimesine daha çok önem verir ve ‘sünnet’ sözcüğünü ‘Ehl-i beyt’e’ adeta alternatif gibi kabul ederler!

SEKALEYN HADİSİNİN SENED BOYUTUNU DEĞERLENDİRME

‘Sekaleyn hadisi’ni sened yönünden ele alıp değerlendirdiğimizde, hadisin; Zeyd b. Erkam, Ebu Said el-Hudri, Zeyd b. Sabit, Ebu Hureyre, Hz. Ali b. Ebu Talip, Cabir b. Abdillâh el-Ensari, İbn Abbas başta olmak üzere birçok ashaptan ravisi bulunmaktadır. Dolayısıyla ‘sekaleyn hadisi’ birçok tarikten nakledilmektedir.

İbn Hacer ei-Heytemi, ‘sekaleyn hadisi’nin’ yirmiden fazla sahâbi tarikinin olduğunu ve bu konuda fazla izaha ihtiyaç olmadığını ifade etmektedir.¹⁰¹ Abdulaziz el-Tabatabai’de es-Sahavi (v.902/1496) nin ‘sekaleyn hadisi’ni yirmiden fazla sahâbiden naklettiğini zikretmekte ve bu sahâbilerden yirmidört tanesinin ismini vermektedir.¹⁰² Abdulaziz, Nurettin es-Semhudi (v.911/1505) nin de yirmiden fazla sahâbiden tahriç ettiğini kaydederken,¹⁰³ ed-Dehlevi’den naklen, hadisi rivayet eden otuzdört sahâbinin ismini ve bu sahâbilerden rivayette bulunan tabiilerin ve diğer ravi’lerin isimlerini vermektedir.¹⁰⁴ Aynı şekilde Nesai’nin el-Hasais isimli eserinin tercüme ve şerhini yapan Abdulkadir Çuhacıoğlu’da ‘sekaleyn hadisi’nin şerhinde Ehl-i

101) Heytemi, Ahmet b. Muhammed, *es-Savaikul-Muhrika*, İst. 1994, s. 228; Ayrıca bkz. s. 150.

102) Bu sahâbiler şunlardır: Cabir, Huzeife b. Esid, Huzeime b. Sabit, Zeyd b. Sabit, Sehl b. Sad, Damure el-Eslemi, Amir b. leyla el-Gifari, Abdurrahman b. Avf, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Amr, Adiyy b. Hatim, Ukbe b. Amir, Ali b. Ebi Talip, Ebuzerr, Eburafi, Ebu Şureyh el-Huzai, Ebu Kudame el-Ensari, Ebu Hureyre, Ebu’l -Heysem el-Tihami, Ümmü Seleme, Ümmü Hani b. Ebi Talip ve Kureys’den bir kişi. (bkz *el-Meylani* II, 89)

103) *el-Meylani*, II, 88

104) *el-Meylani*, II, 226-236

sünnet alimlerinin temel kaynak eserlerinden nakledilen ‘sekaleyn hadisi’nin otuz sahabe ravisi’nin ismini zikretmektedir.¹⁰⁵

‘*Sekaleyn hadisi*’ mütevatir hadistir. Çünkü bu hadisin Ehl-i sünnet’ten 39, Şia’dan ise 82 tariki vardır. İslamda hiçbir konunun bu kadar fazla hadis üzerine bina edildiği çok az görülmüştür. Hadisin bu kadar fazla tarikle bize kadar gelişinin sebebi, Hz. Peygamber (s.a.a)’in bunu birçok yer ve zamanda tekrar tekrar söylemiş olmasıdır. Veda haccında, Medine’de, Gadir-i Hum’da ve diğer birçok yerde değişik insanlar içerisinde ‘*sekaleyne/iki ağır emanete*’ vurgu yapması bunlara (Kur’an ve *Ehl-i beyt’e*) ne kadar önem verdiğinin göstergesidir.

SEKALEYN HADİSİNİN METİN BOYUTUNU DEĞERLENDİRME

‘Sekaleyn hadisi’ metin açısından ele alındığında, gelen rivayetlerin hadis metinlerinde bir takım farklılıklar görülmektedir. Hadisin rivayetlerindeki metinlerde bulunan lafız farklılıkları yanında kelime fazlalıklarının veya bir diğerine göre kelime eksikliklerinin bulunduğu açıkça görülmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen bütün rivayetlerin ortak yanı, Hz. Peygamberin **Kitap** (Kur’an) ve *Ehl-i Beyt* (ıtratı, asabesi, nesebi, soyu) dur. Kimi rivayetlerdeki *Ehl-i Beyt* kelimesi yerine ‘sünnet’ sözünün geçmesi, hadisi rivayet eden ravinin *Ehl-i Beyt*’den anladığı ‘sünnet’ anlamını ifade etmesidir. Emevi döneminde onların baskısı altında kalan ve onların *Ehl-i beyt* ne denli düşman olduklarını bilen kimi rivayetçi de kasten onların zulmünden korunmak için ‘*Ehl-i Beyt*’ kelimesi yerine ‘Sünnet’ tabirini de kullanabilir!

Bu bakımda ‘*Sekaleyn Hadisi*’ nin lafzı mütevatir olmasını kabul etmeyen kimi sünni alimler olsa da, fakat manevi mütevatir olduğu Şii-sünni alimleri tarafından ittifakla kabul edilmiştir. Zira hadisin az ya da çok lafız farklılıklarının olması yanında, hemen he-

105) Bkz. Çuhacıoğlu, Abdulkadir, *Hz. Peygamberin Dilinden Hz. Ali, el-Hasais tercüme ve şerhi*, Amasya, 2002, s. 226-230.

men bütün rivayetlerde ‘*sekaleyn*’ (iki ağır emanet olan Kur’an ve Ehl-i Beyt) de birleşmiştir.

‘*Sekaleyn* hadisi’nin, Veda haccında Arafat’da, veda haccından dönerken Gadir Humm denilen yerde, Medine’de v.s birden fazla zaman ve mekanda varid olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim İbni Hacer et Heytemi de, Arafat ve Gadir-i Hum yanında, Medine’ de Hz. Peygamber’in hastalandığında varid olduğunu söyleyerek hadisin bir zaman ve mekanda değil değişik zamanlarda ve mekanlarda Allah’ın kitabına ve ıtratına / soyuna göstermesi gereken ihtimama işaret etmek maksadıyla tekrar varid olmasında hiçbir maninin olmadığını söylemektedir.¹⁰⁶

SEKALEYN’DEN ANLAŞILAN MANA

Sekaleyn kelime olarak “iki ağır şey” demektir. İslam termolojisiinde ise sekaleyn, rivayetlerde yer alan Allah’ın Kitabı Kur’an ve Hz. Peygamber’in (s.a.a.) Ehli Beyt’i (ıtratı) nesli olarak beyan edilmiştir. Kimi rivayetçiler ise Allah’ın Kitabı ile Ehli Beyt yerine her ikisinin de birlikte anlamını ifade eden sünnet tabirini kullanmışlardır. Bu tür şekilde rivayet edilen hadise, “*manevi anlamda rivayet edilen hadis*” denilir. Yani hadisi sahibinin ağzından çıktığı şekilde değil de rivayetçinin anladığı şekilde nakletmek olur. Lafızlarında ihtilaf olan hadislerin tümü bu türden hadislerdir.

Hadiste Allah’ın Kitabı ile ehli Beyt için sekaleyn tabiri kullanılmıştır. Ancak bazı rivayetlerde sekaleyn kelimesinin yerine hali-feteyn, şeyeyn, emreyn veya isneyn kelimelerinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu farklılıkların tümü yukarıda da açıklandığı gibi ravinin ya kolayına geldiği için veya sekaleyni kasdettiği için ya da Emevilerin Ehli Beyt’in taraftarlarına sıkı yönetim kullandıkları dönemlerde kimi hadis kitaplarına kaydedildiği için Ehli Beyt kelimesinin yerine o türden kelimeleri kullanmaları ihtimal dahilindedir.

Kur’an ve Ehli Beyt’in ‘*sekaleyn/ iki ağır şey*’olarak isimlendirilmesi hususunda iki görüş vardır: Bir görüşe göre Kur’an ve Ehli

Beyt'in bu isimle isimlendirilmesinin nedeni, bu ikisinin muktezalarıyla/gerekleriyle amel etmenin ağır oluşundan dolayıdır.¹⁰⁷ Diğer görüşe göre ise her ikisinin (Kur'an ve Ehli Beyt'in) de kadrinin büyüklüğündendir.¹⁰⁸ Böylece rivayetlerin ana temasını şu iki unsur oluşturmaktadır: "*Allah'ın Kitabı Kur'an-ı Kerim ve Ehli Beyt.*"

1- ALLAH'IN KİTABI

Hadiste Kur'an-ı Kerim, Sekaleyn'in¹⁰⁹ birincisi ve büyüğü olarak ifade edilmektedir.

Nitekim Allah da Kur'an'ı sakil (ağır) olarak tavsif ederek '*Biz sana sakil/ağır bir söz ilka edeceğiz*' buyurmaktadır. Kur'an'ın sakil olmasını; alimler vahyin gelişinin ağırlığı yanında ahkamı ile amel etmenin; emir ve yasaklarının tatbik ve icrasının zorluğu gibi birçok manada yorumlamaktadırlar.¹¹⁰

Yine Kur'an-ı Kerim, Sema'dan Arza uzatılmış bir ip olarak tavsif edilmektedir ki, bu vasıf Kur'an'da '*Allah'ın ipine toptan sım-sıkı sarılın*'¹¹¹ ayetine telmih etmektedir. Yine kendisinin insanları '*hidayete erıştiren bir hidayet ve nur olan kitap*' olarak tavsif edilmektedir. Kur'an'da gerek hidayet olmasa gerekse nurun olması da Kur'an'ın birçok yerinde zikredilen vasıflarındandır.

Hasılı '*sekaleyn*' ifadesinin birinci unsurunun Kur'an-ı Kerim olduğunda ve bu mananın anlaşılmasında hiçbir problem yoktur, hatta Şii-sünni tüm Müslümanlar arasında ittifak vardır.

2- EHLİ BEYT

'*Sekaleyn Hadisi*'nin birçok rivayetinde Ehli Beyt ifadesi kullanılmıştır. Ancak kimi rivayetlerde de *Ehli Beyt* anlamını ifade eden *itrat*, *asabe* ve '*neseb/soy*' ifadeleri kullanılır. Bazı rivayetlerde Ehli

107) İbnü'l-Cevzi, *Garibü'l-Hadis*, Beyrut, 1985, I, 126; Beğavi XIV, 118

108) İbnü'l-Cevzi I, 126

109) Sakaleyn insanlar ve cinler için de kullanılmaktadır. Ancak Sakaleyn hadisindeki sakaleyn hadisi bu manayı ifade etmemektedir.

110) Müzzemmil, 73/5

111) Geniş bilgi için bkz. Şevkani, Muhammed b. Ali, *Fethül Kadir*, Beyrut, ts V, 316. vd.

Beyt ifadesi üç kez tekrarlanırken bazı rivayetlerde de *ıtrat/soy* ve *Ehl-i Beyt* ifadesi arka arkaya *İtratın ve Ehli Beytim* şeklinde zikredilmektedir.

Şii alimlerin tamamı ile Sünni alimlerin büyük bir çoğunluğu *'sekaleyn'*in maksadın Kur'an ve Ehli Beyt olduğunu kabul ederken, yalnızca Sünnilerden bazı alimler, hadisin yorumlanmasında sekaleynin ikinci unsuru olan *'Ehl-i Beytim'*, *'İtratım'*, *'Nesebim'* ve *'Asabem'* ifadelerinde problem çıkarmaya çalışmışlardır. Buna rağmen Ehl-i sünnetin ezici çoğunluğu bunları ciddiye almayıp, hepsinden maksadın *Ehl-i Beyt* olduğunu kabul etmişlerdir. Zira hadisin rivayetlerinin içerisinde en çok kullanılan *Ehl-i Beyt* ifadesidir. Şunu da hemen ifade edelim ki Ehli sünnet kaynaklarında yer alan bazı rivayetlerde *Ehl-i Beyt* ve bu manayı ifade eden diğer kelimeler kullanılmaksızın sadece *'Allah'ın Kitabı'* ifadesi kullanılmaktadır.

Bunun böyle olmasının nedenini iki yolla açıklamak mümkündür:

1- Bu türden rivayetler ya *Ehl-i beyt*'in yüce vasıf ve konumlarını kıskanmalarından dolayı böyle bir yola başvurulmuş olmalı ve sekaleyn hadisinde *'Ehl-i beyte'* karşı alternatif bir rivayet koymaları için hadisteki *Ehl-i beyt* ifadesini alıp onun yerine diğer bölümlerine dokunmadan yalnızca sünnet kelimesini koymuşlardır.¹¹²

2- Ya da *Ehl-i beyti* sünnet manasında kullanmışlardır. Çünkü bunlara göre şayet *Ehl-i beyt* ve *ıtrattan* şahıslar murad edilmiş olursa, kişilerle amel olunamaz, ancak ahkam ile amel olur ki oda ancak sünnet olabilir. Ya da *Ehl-i beyt*'ten nakledilen sünnet olabilir. Yukarıda zikredildiği gibi Malik'in, ibn Hışam'ın, Hakim'in, Beyhaki'nin, Suyutî'nin naklettikleri kimi rivayetlerde *Ehl-i beytin* yerine "sünnet" ifadesinin kullanılması bu görüşü yansıtmaktadır.

Bu görüşün gerçeğe uymadığını söyleyebiliriz şöyleki;

1- Kendisine amel edilmesi için *sakaleyn*'in birincisi olan Kur'an'ı Kerim bırakıldıktan sonra, onunla birlikte emanet edilen ve Sekaleyn'in ikinci kısmını oluşturan *Ehl-i beyt*'de Kur'an'a amel etmek-

112) Nitekim Ehli sünnetin Emevi mantığını taşıyan kesiminde bu durum pek de yaygındır. Özellikle de halifelerin faziletleri ile ilgili Resulullah'tan nakledilen hadislerde Ali ismini kaldırıp yerine Osman ismini koymuş ve böylece sanki bu hadis Osman hakkında söylenmiş gibi nakledilmektedirler!

le yükümlü olduğundan, buradan böyle bir anlamı çıkarmak mümkün değildir.

2- Sünnet, Kur'an'ın pratize edilmiş şekli olduğuna göre bu esasından hareket edilecek olursa demek oluyor ki sünnet Kur'an'ın içinde ve Kur'an'dadır, Kur'an da sünnetin içinde ve Kur'an'ın yorumlanmış ve yaşanmış şeklidir. O halde sünneti Kur'an'dan ve Kur'an'ı sünnetten ayırmak olmaz. *Ehl-i beyti* Kur'an'ın yanında onunla birlikte emanet ettiğine göre, demek oluyorki *Ehl-i beyte* yüklenen başka misyonlar vardır. Bu misyonların/ görevlerin bir kısmı ümmete karşı olan / dünyevi ve idari görevlerdir, bir kısmı da dine karşı olan uhrevi/manevi görevlerdir.

3- Bütün İslam tarihçilerinin kaydettiğine göre Hz. Peygamberin (s.a.a.) kendi döneminde hadislerin tümü, Kur'an-ı Kerim gibi ne ezberlenmiş ne de toplanıp yazılmıştır. O halde o hazretin ümmetine sünnetini bırakması nasıl düşünülebilir?! Bütün sahabi tarafından bilinmeyen ve yazılmayan sünnetin ağır emanet olarak bırakılmasını hangi mantık kabul eder.

4- Hz. Peygamberin (s.a.a.) vefatından önce hastalığı şiddetlenince, ümmetin kendisinden sonra sapıklığa düşmelerine engel olacak vasiyetini yazdırmak için kalem kağıt istediğinde, yanında bulunanlardan Ömer bin Hattab (ikinci halife); *'Resulullah'ın hastalığı ağırlaştığından sayıklıyor, bize Allah'ın kitabı yeterlidir'*¹¹³ diye Peygamberin o arzusunu geri çevirmiş ve engel olmuştu! Eğer Peygamber (s.a.a.) daha önce (Gadir Hum'da) *'Ben sizin aranızda Allah'ın Kitabını ve sünnetimi bırakıyorum'* demiş olsaydı, Ömer'in yalnızca *'Allah'ın Kitabını yeterli görmesi yanlış olur; 'Allah'ın kitabı ve sünneti bize yeterlidir'* demesi gerekmez miydi?!

5- Şayet Resulullah (s.a.a.)'ın yazılı sünneti vardıysa ve onu da Kur'an ile birlikte ümmete emanet olarak bıraktıysa, o halde birinci halife Ebu Bekir ile ikinci halife Ömer hangi hakla o Hazretin hadislerini toplamış yaktı ve ümmeti sünnetsiz bıraktılar?!

6- Şayet Resulullah (s.a.a.) Kur'an ile birlikte sünnetini bıraktıysa, öyleyse neden Peygamberin vefatından hemen sonra birinci

113) *Sahihi Müslim*, Bab-u Marez'in Nebi ve Vefatihi, c. 5, s. 138 ; ve *Kitabu'l-Vesaya*; c. 2 s. 16

halife Ebu Bekir ‘Peygamberden bir şey nakletmeyin, eğer sizden bir şey sorarlarsa, sizin ve bizim aramızda Allah’ın Kitabı vardır deyiniz. Onun helalini helal, haramını da haram biliniz’ diye ashabı tembihliyordu. ¹¹⁴

7- Şayet Resulullah’ın (s.a.a.) ‘**Ben sizin aranızda Allah’ın Kitabını ve kendi sünnetimi bırakıyorum**’ hadisi doğru ise, o takdirde diyebiliriz ki ümmet içerisinde bunca bölünmüşlüklerle, ihtilaflara, kendi reylerine göre onlarca mezhep ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasına, bizzat Resulullah’ın (s.a.a.) kendisi vesile olmuştur! Zira eğer sünnet bir ölçü olsaydı Ebu Bekir ve Ömer zekat vermeyenlerle savaşmak konusunda ihtilafa düşmezdi! Yine Ebu Bekir ile Peygamberin (s.a.a.) kızı Hz. Fatıma (s.a.) Ebu Bekir’in Peygambere isnat ettiği ‘**Biz Peygamberler miras bırakmayız.....**’ hadisinde ihtilaf etmezdi. Ebu Bekir bu sözü Resulullah’ın söylediğini iddia ederken, Hz. Fatıma söylemediğini iddia etmiştir. Yine Peygamber Efendimizin kendi hanımları arasında onca ihtilaflar – farklı görüşler – baş göstermezdi! Ebu Hureyre ile Aişe, Aişe ile Ömer’in oğlu Abdullah, Abdullah bin Abbas ile Abdullah b. Zübeyr, Hz. Ali ile diğer halife ve sahabeler arasında ve sahabe ve tabiin arasında bunca ihtilaflı görüş olmazdı. Hasan Basri, Süfyan-i Servi, İmam Malik, Ebu Hanife, İmam Şafi, Ahmed bin Hanbel ve saymakla bitiremeyeceğimiz görüş ve ekol sahibi bu kadar farklı yollar ortaya çıkmazdı!...

İnsanlık içerisinde ihtilafları yok edip ittifakları –vahdet- gerçekleştirmek için yoğun mücadele veren bir Peygamberin, kendi döneminde dahi yığınlarca münafık, sapık İslam düşmanlarının varlığını bilmesi ve hatta kendisi hayatta iken dahi kendisine birçok yalan şeyler isnat ettiklerini duyup ‘**Bana yalan şeyler isnat edenler çoğalmıştır. Bana yalan bir şeyi isnat eden kimse Cehennemde yerini hazırlasın**’ demesine rağmen, nasıl olur da Müslümanların böyle bir bataklığın içerisinde düşmesine öncülük edebilirdi?!

Yukarıda işaret ettiğimiz bu durumları ve konunun uzamaması cihetiyle işaret etmediğimiz birçok hususlardan yola çıkarak diyebiliriz ki bu ‘**Kur’an ve sünnetim**’ hadisi, Ehli Beyt karşıtlarınca uy-

durulan mevzu bir hadistir. Zira Ehli Beyt'i hilafetten uzaklaştırdıktan sonra bu tür uydurma hadislerle ihtiyaçları vardı.

Resulullah (s.a.a.), hidayet ölçüsü olarak '**Kur'an ile birlikte ıtratı olan Ehli Beyt'i**' emanet olarak bıraktığı hadisinin doğruluğu apaçık ortadadır. Zira gerçekte sünnet ölçü olamaz, ölçü Kur'an ve onunla birlikte ümmeti peygamberin gerçek sünnetine götürecek olan *ıtratı/Ehli Beyt*idir. Kur'an, ilahi garanti altında olduğu gibi, onunla birlikte emanet edilen Ehli Beyt de Tathir ayeti mucibince ilahi garanti altındadır. Sünnetin böyle bir durumu söylenemez. Şayet olsa idi, bu kadar israiliyat içerisine giremez ve netice itibariyle de ümmetin parçalanmasına vesile olmazdı.

Şimdi de, bazı hadislerde geçen ıtrat, asabe ve neseb kelimelerini izah edelim.

'*Sekaleyn Hadisi*'nin rivayetlerinde geçen 'Ehli Bey, ıtrat, asabe ve neseb' kelimeleri müteradif (birbirine yakın anlamlı) kelimelerdir. Şöyle ki;

a-İTRAT

İtrat, kişinin çocukları ve çocuklarından olan yakınları, amca ve amcalarının çocuklarından olan yakınlarına denir. Hz. Peygamberin ıtratı, Abdulmuttalib oğulları ve onların oğulları, Hz. Ali ve oğullarıdır.¹¹⁵ İbnu'l A'rabi'ye göre ıtrat, kişinin çocukları ve bunlardan gelen zürriyetidir. Buna göre Hz. Peygamberin ıtratı, Hz. Fatıma ve onun nesebidir.¹¹⁶

b-ASABE

Asabe, kişinin çocukları ve baba tarafından akrabalarına denir.¹¹⁷ Hadiste geçen asabe kelimesinden maksat, Hz. Peygamberin kızı Hz. Fatıma ve onun çocukları ve Hz. Peygamber'in baba tarafından olan akrabalarıdır.

c-NESEB

Neseb; akrabalık, özellikle de baba tarafından olan akrabalığa denir.

115) *İbnu'l Esir*, III, 177; *İbn Manzur*, IV, 538

116) *İbn Manzur*, IV, 538

117) *İbn Manzur*, I, 605

Yapılan bu tariflerde görüldüğü üzere, hadisin rivayetlerinde geçen bu kelimelerin tümü hemen hemen aynı anlamı ifade etmektedir. Yani Hz. Peygamber'in soyunun devam ettiği Ali ve Fatıma'dan türeyen evlatları kastedilmiştir.¹¹⁸

118) *İbn Manzur*, I, 775

23. BÖLÜM

*** AKLİ YÖNDEN EHL-İ BEYT'TEN MURAD NEDİR?**

AKLÎ YÖNDEN EHL-İ BEYT'TEN MURAD NEDİR?

Resulullah tan (s.a.a) değişik kanallardan nakledilen birçok rivayetlerde “*Ehl-i Beyt'im, ıtratım, nesebim*” gibi ifadeler yer almıştır. Acaba aklî yönden bunlardan murat nedir? Diğer bir ifadeyle “*Ehl-i Beyt*”ten anlaşılabacak mana, kelimenin ifade ettiği lâfzî manası mıdır? *Ehl-i beyt* peygamberin asabesi, soyunun devam ettiği Ali, Fatıma ve bunların evlatları mıdır? Yoksa “*Ehl-i Beyt*” ifadesinden maksat, kimi Ehl-i sünnet âlimlerinin yorumladığı gibi “*Hız. Peygamber'in sünneti*” midir?

Şayet “*Ehl-i beyt*” ya da “*İtrat*” tan maksat, Hız. Peygamber'in nesli ise, bu durumda, bunlardan Hız. Peygamber'in neslinden gelen insanların hepsinin mi anlaşılması gerekir, yoksa bir sınırlaması olacak mıdır? Zira tarihe bakıldığı zaman Hız. Peygamber'in nesli o kadar çoğalmıştır ki, bunların içinde âlim ve ilmiyle amel olanlar olduğu gibi âlim olmayanlar da bulunmakta, hatta âlim olmayanlar çoğunluğu teşkil etmektedir. Durum böyle olunca bunlara nasıl ittiba edilecek (uyulacak) dir. Daha açıkçası Resulullah'ın (s.a.a), Allah'ın emri olarak kendisinden sonraki ittiba etmemiz (tabi olmamız) gerektiğini buyurduğu şahıslar “*Ehl-i beyt*” midir *Ehl-i Beyt nesli* midir? Şayet “*Ehl-i beyt*” ise, “*Ehl-i Beyt*” ile “nesli”nin arasındaki belirleyici unsurlar nelerdir? Ve şayet kendilerine uyulması emredilen “*Ehl-i beyt*” in çerçevesi Allah ve Resulü tarafından çizilmişse, o çerçevenin tarifi nedir ve nasıl olabilir? Başka bir deyişle, kendilerine Resul'den sonra uyulması (imameti) emredilen *Ehl-i beyt* imamları ile Müslümanların kendince tayin etmiş veya ettirilmiş oldukları “*Hilafetin*” arasında ne gibi bir fark vardır? İşte *Ehl-i beyt*ten muradın ne olduğunu anlamak ve vüzuha kavuşturmak için bütün bu soruların cevabını bulmak lazımdır.

Ve yine Resulullah'ın (s.a.a) biz ümmetine “*Ehl-i Beyt*”e temessük etmemizi ve onlara Kur'an ile birlikte sarılmamızı öğütlemesindeki maksadı, acaba yalnızca onları dilimizle sevip kalbimizle muhabbetlerini taşımamız mıdır? (Ki, şayet maksadı bu olursa, o takdirde bu durum, Kur'an ve sünneti, *Ehl-i beyt* dışındakilerden de almamıza bir engel teşkil etmez! Nitekim Ehl-i sünnet böyle yapmış, Kur'an ve sünneti başkalarından almaya her hangi bir mani görmemiş ve bu fikirlerini desteklemek gayesiyle de “*Ashabım gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız doğru yolda olursunuz*” hadisini uydurmuşlardır!

“Ve şayet “*Ehl-i beyt*”e temessük etmek ve Kur'an ile birlikte onlara sarılmaktan maksat, onlara muhabbet ile birlikte, onların saygınlığını ve hukukunu / velayetini muhafaza etmek, onların sözlerine itimat etmek, onları Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin dini ve dünyevi işlerinde önder kabul ederek onlara ittiba etmek ise, o takdirde böyle bir inanç, tabiki Kur'an ve Sünneti *Ehl-i beyt* dışındakilerden almaya engel teşkil eder! Zira “*Resul size neyi verdiyse alın*” ayetindeki ilahi emir gereği, Resul bize “*Ehl-i Beyt*”i vermiş ve onlar hakkında da “*Şayet Kur'an ile birlikte bunlara sımsıkı sarılırsanız, benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz*” ve yine “*Ehl-i beytimden sakın öne geçmeyin helak olursunuz, çünkü onlar sizden iyi bilirler*” buyurmuşlardır.

Demek oluyor ki ıtrata (*Ehl-i beyt*'e) temessük etmek (onlara sarılmak) tan maksat, yalnızca onları sevmek değil, onların hidayet ve siretleri ile hidayetleşmektir. Onları Resulullah'tan (s.a.a) sonra, Kur'an ve Sünneti anlamada, onlara amel etmede ve onların yol göstericiliği ile hidayet yoluna girmede, onları rehber edinmektir. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a.) (yani ev sahibinin) hallerini en iyi bilen ve en yakından tanıyan *Ehl-i beyt*'tir. Onun yoluna en uygun hareket edenler, onun getirmiş olduğu dinin bütün hüküm ve ahkâmının taşıdığı hikmetlerini en iyi bilenler yine onlardır. İşte böyle bir durumdaki *Ehl-i beyt*, Allah'ın kitabına mukabil (onunla eş) olmaya layık olabilir. Aksi takdirde, yalnızca peygamber'in mübarek kanını taşımasından dolayı Resulullah'a hürmete binaen sevilen ve sevilmesi gereken bir Ehli Beyt'in Kur'an'a eş ve onunla birlikte kıyamete kadar korunmasının öğütlenmesi, o yüce hikmet sahibi Nebi'nin (s.a.a) hikmet anlayışına (hâşâ) gölge düşürür.

Ayrıca, sevgi kadar çok kolay olan bir şeyi, Resulullah'ın getirip de amel kadar çok zor olan bir şey ile (yani *Ehl-i beyt* sevgisini Kur'an ile) birlikte zikretmesi ve her ikisini de ağırlık ve zorluk anlamına gelen "*sekaleyn/ iki ağır-zor şey*" kavramıyla ifade etmesi, yine onun (hâşâ) hekimliğine ters düşer.

Yukarıdan beri yapılan açıklamalardan hareketle, Hz. Peygamber 'in "*ıtratım / soyum*" ifadesinden maksadın mutlak surette Hz. Peygamber'in neslinin değil, çerçevesini vahiy ve sünnetin çizmiş bulunduğu velayet ve imametleri Kur'an ve Sünnet tarafından tescil edilen hidayet imamlarının olduğunu.

Zira Kur'an-ı Kerim'de "*De ki, işte yolum budur, basiret üzere Allah'a davet ediyorum, ben ve bana tabi olanlar da*"¹ buyrulmaktadır. Bu ayet bize şundan bahsediyor:

Hz. Peygamber (s.a.a) insanları basiret üzere hakka davet ediyor, öyle ise davet edicilerde bulunması gereken özelliklerden biri de "basiret" sahibi olmaktır.

Demek oluyor ki, Resulullah'tan sonra insanları hakka davet edenler de, Resul'den sonra onun kadar veya en azından onun bir altında basiret sahibi olması gereken şahıslardır. Basiret sahibi olmaktan maksat da, ayetten anlaşıldığı kadarıyla peygamber'in sünneti ve yolu üzere olmaktır. Diğer bir ifadeyle, onun yolundan / sünnetinden gitmeyenlerin kendilerinin hakikat yolunda olduklarını söylemeleri veya Hz. Peygamberin yoluna davet etmeleri, basiretten öte körü körüne taassuptan başka bir şey olamaz.

Hz. Peygamber'in böyle olanları da "**Ehl-i Beyt**"im olarak vasfetmesi veya himaye etmesi düşünülemez. Sonuç olarak şöyle özetleyebiliriz; Ayette geçen "**basiret üzere**" sözünden kastedilen şey, Allah'a/dine davet edici olan bir kimse "**ben ve bana tabi olanlar da**" ayeti mucibince en azından Resulullah (s.a.a) kadar basiret sahibi kimseler olmalıdır. Buradan hareketle, ne Resulullah'ın kanını taşıyan her *Ehl-i beyt* neslinden olan şahıslar Nebi kadar basiret sahibi kimselerdir, ne de toplum tarafından basiret sahibi olduklarına inanılan kimseler gerçek basiretin sahibi kimselerdir. Resulün söylemesi emredilen yol, ancak basiret sahibi kimselerin vesilesiyle

1) Yusuf: 108

kendisine ulaşılabilir bir yol olduğuna göre ve yine o yola ulaştırılmalardan biri, ayetin de şahitliği ile Resul olduğuna göre, basiret sahibi olmaları gerekenlerin de kimler olduğunu bizlere bildirmesi yine basiret sahibi olan Şahsa (Nebiye) düşer.

Zira bazı konular vardır ki, ehli olanın dışında onunla ilgili görüş belirtmek, felaketten başka bir sonuca vordırmaz. Çok acil cerrahi müdahaleyi gerektiren bir hastaya, cerrahın yerine kasabın müdahalesine benzer ki bu da öldürücü olur. Konumuza dönersek, Kur'an, insanın dünya ve ahiretini ilgilendiren bir "yol"dan bahsediyor, bu yola da davet eden davetçinin basiretli olmasını vurguluyor. **"Ben ve bana tabi olanlar basiret üzere davet ediyoruz"** der. Fakat bu basiret sahiplerinin kimler olduğunu bir çok hadiselerde vurgulamasına ve **"ıtratım / Ehl-i beytim, nesebim"** kelimeleriyle o basiret sahiplerini izah etmesine rağmen, peygamber'e inat, illa da bunlardan acaba neyi kastetmiştir diye **"kör oyunu"** oynamak, ızan ve insaf dışı bir şeydir.

Şurası çok iyi bilinmektedir ki büyük hikmet ve basiret sahibi bir peygamber'in normal bir insan gibi kalkıpta körü körüne taassupta bulunup, **Ehl-i beytim**den (soyumdandır) diye kendi sulbünden olan her kesin basiret sahibi davetçi insanlar olduğunu ve ümmetin onlara uyması gerektiğini iddia etmesi mümkün değildir. Kur'an'ın şahitliği gereği **"O, ne yaparsa /ne söylerse, nefsinden söylemez/yapmaz, onun yaptıkları/söyledikleri kendisine indirilen vahiydir."** Bundan hareketle, Şayet Resul, uymamızı, sarılmamızı, sahiplenmemizi istediği birileri varsa ve bu da Kur'an ile birlikte zikrediliyorsa, demek ki Kur'ana hem kef / (eş olabilecek), yaptıkları ve söyledikleri her şey ve söz Kur'an ile uyum sağlayıp onun pratiğe dökülmüş başka bir versiyonu olan şahıslar ve **Ehl-i beyt'** tir. Yoksa Kur'an ile amel etmemiş, hikmetine cahil kalmış, tek fazileti (şayet faziletse) Resulullah'a yakınlığı olan kimseleri, Resulullah'ın (hâşâ) taassup üzere ümmetin önüne geçirmesi ve ona uymalarını arzu etmesi, her şeyden önce Kur'an'ın genel esprisine aykırı bir durumdur! Hz. Peygamberin böyle olanları, **"Ehl-i beytim"** olarak vasfetmesi ve himaye etmesi de düşünülemez.

Zira Allah'a isyan sayılan günahları ve fitneleri işleyen, neseb itibarıyla **Ehl-i beyt** neslinden olsa bile, taşımış olduğu bu değer

gerçek anlamda ona her hangi bir faydasının olmayacağı ittifakla kabul edilen bir görüştür. Tüm Müslüman âlimleri bu görüşlerini Hz. Nuh'un oğlu ile ilgili nazil olan **“o senin ehlinden değildir, çünkü o salih bir kişi değildir”** ayetiyle örnekledirirler. Hayır, *Ehl-i beyt* ile *Ehl-i beyt* neslini birbirinden ayırt etmek lazım! Ya diyeceğiz ki Resulullah (s.a.a) bunu bize hâşâ anlatamadı, ya da biz anlamadığımızı veya beşer olduğumuz için taassup marazına yakalanıp şaştığımızı itiraf etmeliyiz. Resulullah'ın birçok değişik zaman ve mekânlarda *Ehl-i beyt* ile ilgili siparişlerde bulunması, *Ehl-i beyt* nesli ile ilgili değil, Nübüvvetin devamı olan ve yeryüzünde kendisinden sonra imamet / velayetin kendileriyle devam edeceği *Ehl-i Beyt-i Nübüvvettir*. Onlar risaletin nazil olduğu, nübüvvet'in kucagında ve vahyin yuvasında eğitilmiş *Ehl-i beyt*'tir.

Bazı sünni yorumcuların, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ahirete irtihalinden sonra Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve bunların neslin-den gelen insanların maruz kalacakları acı hadiselerden dolayı Peygamber Efendimizin onlara karşı saygısız davranılması, hukuklarının korunmaması ve onların sahih rivayetlerinin kabul edilmemesi şeklindeki ümmetin hatalı davranışlar içerisinde düşmesi gibi tavırlardan ümmetini sakındırmak maksadıyla sık sık *Ehl-i beyt*'ine sarılmayı teşvik ettiğini söylemeleri hakikati saptırmaktan öte bir şey değildir! Zira bu tür bir görüş, zalim sultanların korunma zırhı olarak ortaya çıkardıkları cebriye kokusu taşımaktır. Sanki *Ehl-i beyt* imamlarının başına gelecekler, karşı konulması mümkün olmayan bir ilahi taktirdi de, o takdire karşı koymak da, her kim olursa olsun gayri kabil-i mümkün olduğundan, öyleyse, **“olanlar, olması gerekenlerdi”** deyip öyle teslim olacağız anlamına gelir!

Oysaki Resulullah'ın ısrarla Kur'an ve *Ehl-i beyt*'i birlikte ve bir arada ve birbirinden ayrılmayacak bir şekilde hep birlikte sahiplenilmesini öğütlemesindeki gayesi şuydu: “Yani bu iki hakikati, benden sonra birbirinden ayırıp, biri ötekisini yok etmek için kullanabilirler! Bunların varlığı ruh ile beden varlığı gibidir. Bu ikisinden birinin diğerinden diyalogu kesmesi, her ikisinin de yok olması demektir. Varlıkları, birlikteliklerine bağlıdır, yoklukları ise, ayrılıklarına dayalıdır. Ne zaman ayrıldılar, o zaman derhal yok olacaklardır.”

Nitekim Kur'an ile Peygamber, vahiy ile nübüvvet de aynen öy-

ledir. Kur'an ile Peygamberi birbirinden ayırdığınız an her ikisi de bitmiş demektir. Nitekim Yahudilerden büyük bir bölümü de öyle yaptılar. Hz. Musa'dan (a.s) sonra ikiye bölünüp, bir bölümü Tevrat bize yeterlidir deyip, Musa'nın siretini ve sünnetini reddettiler. Bir bölümü ise hem Musa'ya hem de siretine sahip oldular. Yahudilerin bu marazî mantıkları Hz. Peygamberin 'kimi ashabına da bulaşmış olacak ki Resulullah (s.a.a) hasta iken vasiyet yazması için kendisine kağıt ve kalem getirmeleri istenince, birileri "*Allah'ın kitabı bize yeter*" diyerek bu talebi reddetmiş ve Yahudi mantığını orada işletmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a) den hemen sonra ümmet tarafından Kur'an ile *Ehl-i beyt* ayrışma yoluna girdi. İlk çatlaklık ortaya çıktı fakat bölünme / ayrışma tam belirginleşmedi. Asıl ayrılmanın belirginleşmiş şekli, Sıffin savaşındaki Halife Hz. Ali ile vali Muaviye arasındaki savaşta ortaya çıktı, Muaviye, Amr bin As'ın önerisiyle Kur'an sayfalarını mızrakların ucuna vurunca, bir hakkı (Ali'nin imametini) diğer bir hak (Kur'an) ile sona erdirdi. Yani bir bütün olan hak (Kur'an ve *Ehl-i beyt*), ikiye bölününce, hak, hak olmaktan çıkıp, yekdiğerini iptal eden haklar, dolayısıyla da görünürde birbirinin karşısında yer alan batıllar haline dönüşüverdiler. Zira ümmetin bir kısmı (Muaviye ve taraftarları) Kur'an'ın safında yer alıp *Ehl-i beyt*in (Ali'nin) karşısında durmuş, Ali'nin safında yer alanlar da (Şi-iler) adeta *Ehl-i beyt*in safında yer alıp Kur'an'a karşı gelmiş gibi oluyorlardı. Hakikatte her ne kadar durum böyle değildiyse de ve Hz. Ali'nin buyurduğu: "*Bunlar Kur'an'ı yok etmek için Kur'an'ın arkasına sığınıyorlar*" gibi bir gerçek ortada vardıysa da fakat aklı gözünde olan halk bunu Ali gibi göremiyorlardı. Çünkü öyle görebilmek için Ali olmaları gerekirdi! Sonunda olan oldu ve tarihin de tanıklığı gibi bir hak (Kur'an) diğer bir hakkı (yani *Ehl-i beyt*'i) yok etti.

Çünkü hakkın özelliği odur. Hak, şayet batılın eline geçerse, batıl o hak ile, mutlaka diğer hakları yok eder. Şayet hak, hakkın eline geçerse, hak, o hak ile ihkak-ı hak ve hukuk eder. Şayet hak, batılın eline geçerse, batıl önce elindeki hakka muhalif olan hakları yok eder, sonunda da işe yaramaz hale getirdiği elindeki hakkın işine son verir. Muaviye ve diğer *Ehl-i beyt*'e karşı olan herkes de öyle yaptılar. Önce haklardan biri olan hilafeti ellerine geçirdiler. İlk baş-

ta hem Kur'an'a hem de *Ehl-i beyt*'e saygın oldukları ve muhabbet beslediklerini izhar ettiler.

Daha sonra yavaş yavaş *Ehl-i beyt*'i halkın gözünün önünden almaya çalıştılar. Resulün (s.a.a) soyuna 25 yıl devletin hiçbir kademesinde iş vermediler. Daha sonra Kur'an'ın ve sünnetinin gerekliliği hususunda hayli inandırıcı mücadele verdiler. Halkı buna inandırdıktan sonra, artık Kur'an'ı mızrakların ucuna vurma zamanı gelmişti, biri yücelip diğeri alçaltılmalı ve yok edilmeliydi. Her şey adeta ilk günden programlanmıştı. Kur'anlar mızraklara vurulunca, diğeri (*Ehl-i beyt*) artık yok edilmeliydi. Nitekim *Ehl-i beyt*'in babası, Allah'ın evinde (Kabe'de) dünyaya gelen o yüce zat, Allah'ın evinde de yok edildi. Hak, yine hakkın içinde, hakkın kucağında, hakka yürüdü ve böyle oldu işte hakkın yok oluşu!

Sonuç olarak şöyle söyleyebiliriz:

Sakaleyn hadisi, birçok sahabe tarafından nakledilmiştir. Metin bakımından hadisin rivayetlerinde farklılıklar bulunmakla birlikte bütün rivayetlerin ortak yönü sakaleyndir. Dolayısıyla hadisin manen mütavahir olduğu kabul edilmiştir.

Sakaleyn'in birinci unsuru olan Kur'an-ı Kerim hususunda Şii-Sünni ittifak içerisinde ona bağlılıklarını kabul etmişlerdir. Ancak sakaleynin ikinci unsuru olan *Ehl-i beyt* tabirinin yorumlanmasında Şia ile Sünni arasında problemler ortaya çıkmıştır. Şii taraftarları, bütün rivayetlerde "*Ehl-i beyt*" ifadesini lâfzî anlamda değerlendirerek, onların, başta Hz. Peygamber (s.a.a) olmak üzere Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve onun soyundan gelen dokuz imam olduğunu söylemiştir. Sünni taraftarları ise "*Ehl-i beyt*" ifadesini genelde lâfzî anlamda değil de "Sünnet" anlamında yorumlar ve bu görüşlerini desteklemek mahiyetinde de "Sakaleyn" hadisini kaynaklarında kullanırlar. "*Ehl-i beyt*" ifadesini lafzi anlamada değerlendirirlerken de ya bütün neslini içerisine alacak biçimde yorumlarlar ya da bütün neslini değil de onun sünnetine uygun şekilde yaşayan âlim insanlar olarak *Ehl-i beyt* kavramını sınırlandırırılar.

Kanaatimizce hadislerde yer alan ve Kur'an ile birlikte sarılıp sahip çıkılması istenen, Havz-ı Kevser'de Resulullah'ın huzurunda birlikte varacağı vurgulanan "*Ehl-i Beyt, Itrat, asabe ve nesep*" ifade-

leri, ne genel anlamda Hz. Peygamberin bütün neslini kapsar, ne de sünnet anlamını ifade eder. Zira sünnet soyut bir kavramdır ve emanet edilemez. Kur'an somut olduğu için, somutla birlikte emanet edilen şeyin de somut olması gerekir. Oysaki o dönemde Kur'an yazılmıştı ama sünnet henüz yazılmamıştı. Peygamberin bütün neslini de kapsamaz, zira yukarıda da izah ettiğimiz gibi, kendilerine Kur'an ile birlikte uyulması gereken kimselerin, Kur'an'ı anlayıp yaşamada, hüküm ve hikmetlerini izah etmede, en az Resulullah (s.a.a) kadar bilinçli, basiretli, ihlâslı, örnek, model ve güvenilir bir konumda olmaları gerekir. Resulullah'ın tüm nesli böyle olmadığına göre, geriye bir tek ihtimal kalıyor; o da Resulullah'tan sonra, Resulullah'ı aratmayacak kadar bilgili, inançlı, ihlâslı, takvalı, temiz, cesaretli, adil, hak uğrunda her şeyini feda etmeye hazır, örnek ve model insan olacak tipteki peygamber soyundan insanlar. Bunları belirlemek ise, ya o şahısların kendisine bırakılmalıdır, ya da etrafındaki insanlara. Her iki durumda da hakikatin ortaya çıkması çok zordur. Zira bu tür işleri kusursuz belirlemek ancak masum / korunmuş olanların işidir. O da Hz. Peygamber (s.a.a) olduğuna göre, *Ehl-i beyt'*inden olan o tür insanları ancak Resulün belirlemesi gerekir. Aksi takdirde korunmuş olan Kur'an, korunmuş olmayanların eline verilirse, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, hakkın, batıl eliyle, korunmuşun (masun Kur'an'ın) suçlu eliyle katline dönüşmüş olur. Böyle bir durumda ise insanın her iki cihanda da saadetini irade buyuran murad-ı ilahi hâsıl olmamış olur. Bu durumsa yaratılışın hikmetine aykırıdır. Demek oluyor ki Ehl-i Beyt'ten maksat on dört masumdur. Vesselam...

24. BÖLÜM

*** HZ. ALİ'NİN EHL-İ BEYT HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ**

HZ. ALİ'NİN EHL-İ BEYT HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Ehl-i beyt imamlarının başı Hz. Ali (a.s) *Ehl-i beyt* ile ilgili görüşlerini şöyle açıklıyor:

- “Andolsun Allah’a ki, emirleri tebliğ etmek, vaatleri tamamlamak ve tüm sözler bana öğretildi. Doğrusu hikmet kapıları ve işlerin aydınlatıcı ışıkları biz *Ehl-i Beyt*’in katındadır.”¹

-“Biz *Ehl-i Beyt*’ten ayrı olarak kendilerini bilgide üstün sayanlar; yalan yere bize zulmederek bu zanna kapılanlar neredeler? Oysa Allah bizim derecemizi yüceltmiş, onları alçaltmıştır. Bize ihsan etmiş, onları mahrum bırakmıştır. Bizi haremine almış, onları oradan çıkarmıştır. Hidayet bizimle istenir. Körlük bizimle giderilir. Bilin ki, imamlar Kureyştendir. Kureyşin de Haşim soyunun bu boyundan. Yöneticiler başkalarından olamaz.”²

-“Biziz Resulullah’ın kendisinden hiç ayrılmayanlar; sürekli onunla birlikte olan ashabı. Biziz hazinesinin hazinedarları, ilminin kapıları. Evlere ancak kapılarından girilir. Kapıdan girmeyene hırsız denir. Kur’an’ın ayet-i kerimleri *Ehl-i Beyt* hakkında nazil olmuştur. Onlardır Rahman’ın hazineleri, defineleri. Konuştuklarında doğru söylerler. Sustuklarında kimse onlara karşı konuşamaz.”³

-“*Ehl-i Beyt*’tir ilmin yaşayışı, bilgisizliğin ölümü. Hilimleri ilimlerinden, susuşları söyleyişlerindeki hikmetten haber verir size. Hakka muhalefet etmez, hakta ayrılığa düşmezler. Onlardır İslam’ın direkleri ve halkın sığınakları. Hak onlarla yerini bulur, batıl onlarla yerinden ayrılır. Hak zahir olunca batılın dili kesilir. Onlar dini derin bir kavrayışla kavrayıp, tüm gereklerine riayet ederler; sadece

1) *Nehcül-Belağa*, 120. söz

2) *Nehcül-Belağa*, 144. hutbe

3) *Nehcül-Belağa*, 154. hutbe

ışitip rivayet etmezler. İlmi rivayet edenler çok olur; ama ona riayet edenler az olur.”⁴

–“Biziz nübüvvet ağacı, vahyin indiği, meleklerin inip çıktığı yer, biziz ilmin madenleri, hikmet kaynakları. Bize yardım eden, bizi seven rahmeti bekler. Bize düşman olan ve buğz eden ise azabı bekler.”⁵

–“Peygamberin soyu soyların, ailesi ailelerin en hayırlısıdır; ağa-cı ağaçların en iyisidir. Haremde bitmiş, kerem âleminde boy atmış-tır. O ağacın upuzun dalları-budakları vardır. Meyvesine herkesin ulaşmasına imkân yoktur.”⁶

–“Nereye gidiyorsunuz? Ne zaman döneceksiniz? Hidayet sancak-ları dikilmiştir. Deliller apaçaktır, nişaneler dikili durmaktadır. Ne diye başı dönmüş bir halde çöllere dalarsınız? Neden ve niçin yeler-yortarsınız? Peygamberinizin itreti (Ehl-i Beyt'i) aranızdadır. Onlar sizi gerçeğe çeken iplerdir. Dinin bayrakları, hakikatin dilleridir on-lar. Onları Kur'an'ın en iyi konaklarına indirin (Kur'an'da anıldığı, emredildiği şekilde onlara uyun). Susamış develer gibi onların yanı-na, onların kaynağına koşun. Ey insanlar! Bu sözleri, bu inancı son peygamberden alın. Bilin ki, biz Ehl-i Beyt'ten olup da ölen ölmez, di-ridir. Bizden olup da çürüyüp gittiği zannedilen çürümez. Bilmediği-niz sözü söylemeyin. Çünkü gerçeğin çoğu inkâr ettiğiniz şeylerdir. Aleyhine kesin bir deliliniz olmayan kimseyi mazur görünüz. O kim-se de benim. Sizin içinde, sizin aranıza iki değer biçilmez şeyin en büyüğü olan Kur'an'la amel etmedim mi ben? İki değer biçilmez şeyin küçüğü olan Ehl-i Beyt'i aranıza bırakmadım mı ben?”⁷

–“Peygamberinizin Ehl-i Beyt'ine dikkat edin. Onların yolundan ayrılmayın; onlara uyun. Onlar sizi asla doğru yoldan çıkarmazlar. Sapıklığa sevk etmezler. Onlar oturursa siz de oturun; onlar kalkar-sa sizde kalkın. Onların önüne geçmeyin, aksi takdirde yolunuzu kaybedersiniz; sersemleşir, sapıtır gidersiniz. Onlardan geride kal-mayın; yoksa helak olur bitersiniz!”⁸

İşte bu, Allah'ın her türlü kirlenmeden arındırıp tertemiz kıldı-ğı Ehl-i beyt hakkında Hz. Ali'nin sözleridir. Ehl-i beyt ailesinden

4) Nehcül-Belağa, 239. hutbe

5) Nehcül-Belağa, 109. hutbe

6) Nehcül-Belağa, 94. hutbe

7) Nehcül-Belağa, 87. hutbe

8) Nehcül-Belağa, 97. hutbe

olan Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Zeynül-Abidin, Hz. Cafer Sadık ve diğer *Ehl-i beyt* imamlarının sözlerini de dinleyecek olsak, onların da aynı sözleri tekrarladıklarını, aynı yoldan gittiklerini, her yerde ve her zaman halkı Kur'an'a ve Resulullah'ın (s.a.a) *Ehl-i beyt*'ine davet ettiklerini, kurtuluş ve hidayet onlara uymada olduğunu anlattıklarını görürüz.

Gerek tarih, gerekse tarih boyu tasavvuf ehlinin ileri gelenleri, tarikat liderleri, mezhep kurucuları, din büyükleri ve iman sahibi her Müslüman, *Ehl-i beyt*'in ilmi ve ameli üstünlüklerini kabul etmiş, Resulullah'ın en yakınları olduklarını itirafla birlikte dinin kurucularının da onlar olduklarını söylemişlerdir. İşte bu yüzden ki, ***“Doğrusu Allah, ancak siz Ehl-i Beyt'ten pisliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.”***⁹ ayetine, Resulullah'ın eşlerinin dâhil olmadığını, fazilette zevcat-ı tahirat'ın *Ehl-i beyt* ile eşit görülmesinin caiz olmadığını söylemişlerdir. Zira *Ehl-i beyt*, dinin kurucularıdır, Kur'an ile birlikte, kıyamete kadar birbirinden ayrılmayacak bir konumdalar.

Yani kıyamete kadar dinin/Kur'an'ın korunması onlara bırakılmış bir vazifedir. Hz. Mehdi'nin de kıyamete yakın bir dönemde zühur edeceği göz önünde alındığında, onun yapacağı görevlerden birinin de dinin tahrifat ve tahribatlardan bozulmuş yönlerini ıslah etmek olduğuna göre, demek oluyor ki *Ehl-i beyt*, Resulullah'ın kızı Fatıma'dan devam etmesi gereken bir soydur. Çünkü Resulullah'ın eşleri kastedilmiş olsaydı, onların dünyada varlıkları yatay olduğundan, yani kırk elli sene sonra tümünün ölüp sonlarının kesileceğinden, elçinin bunlara dini koruma görevini bırakması aklen mümkün gözük müyor.

Ayrıca kadın olmaları ve Kur'an'ın emri gereği evlerinde oturmaları hükmü de ayrı bir konu. Resulün Kur'an ile birlikte emanet ettiği onun koruyucusu olan kimselerin dikeylemesine hayatlarının devan etmesi gerekir. Yani soydan soya, kıyamete kadar yeryüzünde yaşayacak ve Kur'an ile birlikte bir insan silsilesinin bulunması gerekir. Bunların da Hz. Fatıma evlatları oldukları apaçık ortada! *Ehl-i beyt*'in başı Resulullah (s.a.a) son halkası da kıyamete yakın ortaya çıkacak olan Hz. Mehdi'dir. Demek oluyor ki, bunlar Kur'an'ın nazil olduğu günden kıyamet kopacağı ana kadar koruculardır.

Müslim, Buhari, Tirmizi, Ahmed, Nesei ve diğer tüm büyük hadis kaynaklarında da yazarların fazilet ve menkıbet bölümlerinde, *Ehl-i beyt*'in faziletler bölümünü, Resulullah'ın eşleri ve diğerlerinin-
kinden ayrı olarak zikretmiştir. Bu da gösteriyor ki Resulullah'ın eş-
leri, *Ehl-i beyt*'ten kabul edilmemiştir. ¹⁰

Ayrıca, Sahih-i Müslim'de, "Ali b. Ebi Talip'in faziletleri babında, Zeyd b. Erkam'dan Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nakle-
dilmiştir: "Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum. Onlardan birisi Allah'ın kitabıdır. O, Allah'ın ipidir. Ona uyan hidayete kavuşur, onu terk eden ise sapıtır. Diğeri ise Ehl-i Beyt'imdir. Sizlere Ehl-i Beyt'imi tavsiye ediyorum, Sizlere Ehl-i Beyt'imi tavsiye ediyorum, Sizlere Ehl-i Beyt'imi tavsiye ediyorum." Zeyd b. Erkam'a; Resulullah'ın eşleri de Ehl-i Beyt'ten sayılırlar mı? Diye sorulunca şöyle dedi: "Val-lahi hayır. Kadın kocasıyla bir müddet yaşar. Sonra kocası onu boşadığında evine ve kavmine geri döner. Ama Ehl-i Beyt'i (kendi sülbü olan ev halkı) onun ailesinin asıl fertleri olup, sadaka almaları haram olan insanlardır." ¹¹

Ayrıca Buhari ve Müslim, Aişe'nin Resulullah'ın (s.a.a) *Ehl-i beyt*'inden olmayıp Ebu Bekir'in ailesinden oluşuna tanıklık ederler. Bu konuda teyemmüm ayetinin nüzulü bölümüne bakınız. ¹²

Görüldüğü üzere Ehl-i sünnet'in büyük âlimleri, Aişe'nin *Ehl-i beyt*'ten olmadığını kaydetmişlerdir. Fakat Emevi tesiri altında kalan kimi mutaassıp âlim müsveddeleri, ne pahasına olursa olsun gerçekleri tersine göstermek istiyorlar! Oysaki Kur'an şöyle haykırır:

-“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söyleyin ki, Allah da işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah ve Resulüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur.” ¹³

10) *Sahih-i Müslim*, c. 4, s. 1883 ve sonrası

11) *Sahih-i Müslim*, c. 4, s. 1873 h. 2408

12) *Sahih-i Buhari*, c. 1, s. 91; *Sahih-i Müslim*, c. 1, s. 279, h367

13) Ahzap/70-71

25. BÖLÜM

*** EHL-İ BEYTİ İSTİSMAR EDENLER**

EHL-İ BEYTİ İSTİSMAR EDENLER

İnsanlık tarihine bakıldığında, manevi değer teşkil eden her şey, şahıs veya siyasi kurum ve kuruluşlar tarafından sürekli istismar edilmiş veya edilmek istenmiştir. Zira insanoğlu istismara açık bir özellikte yaratılmıştır.

Biz Müslümanlardan kimi Kur'an'ı, kimi Sünneti, kimi İslam'ı, kimi İslami şahsiyetleri, kimi kurumları, kimi de kavramları istismar ettiği gibi, *Ehl-i beyt*'i istismar edenler de hep var olmuş ve olacaktır da.

İslam tarihinde Resulullah'ın (s.a.a) irtihalinden sonra, *Ehl-i beyt*'i ilk istismar eden, birinci halife Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe olmuştur. İlk halife bir sözünde: *“Ey insanlar! Hz. Muhammed'e (s.a.a) olan hizmetinizi onun Ehl-i Beyt'i hususunda da muhafaza ediniz* ¹ *ve “Allah'a yemin olsun ki Resulullah'ın akrabaları benim nazarım - da kendi akrabalarımın daha sevimli ve üstündür.” diye söylemesine rağmen, Resulullah'ın: “Fatıma benden bir parçadır, ona eziyet eden bana eziyet etmiştir, bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiştir”* ² ifadesinde bu denli önemseydiği ve yine *“ümmü ebiha / babasının anası”* diye hitap ettiği tek evladı Fatıma'nın, babasının kendisine bağışladığı Fedek arazisini elinden alarak ve yine kocası Hz. Ali'nin hilafet hakkını lağvederek üzdüğü, dünyadan göç ederken de birinci halifeyle helalleşmeden gittiği ve hatta eşi Hz. Ali'ye onlara haber vermeden kendisini defnetmesini vasiyet ettiği

1) Zehebi, *Sahih-i Buhari*, Muhtasarı Tecridi Sarih Tercümesi ve Şerhi, Terc.

Kamil Miras Ank. 1986, IX/363

2) *Buhari*, Fedailü's-Sahabe, 12 ve 22

tarikhler tarafından kaydedilmiştir.³ Bu hareketin benzerlerinin ikinci ve üçüncü halifeler tarafından da sergilendiğini görmekteyiz.⁴

Hız. Hüseyin'in Kербela'da hunharca şehit edilmesinden sonra ortaya çıkan ve onun intikamını alma sloganıyla hareket eden birçok kişi ve fırkalar da bu iddialarında samimi görülmemişlerdir. Muhtar Sakafî'nin hareketi bu konu için bir örnektir. Emevi devletinin sonlarına doğru Horasan bölgesinde isyana girişen Haris b. Süreyc bile hiç ilgi ve alakasının olmamasına rağmen *Ehl-i beyt* intikamıyla ilgili söylemlerle hareket etmiştir. Yine Abbasiler de bir şekilde kendilerinin de *Ehl-i beyt* olduklarını iddia ederek faaliyetlerini "*er-Rıza min al-i Muhammed / Muhammed soyundan razı olunacak birisi*" sloganıyla yürütmüşler, iktidara geldiklerinde ise ilk katlettikleri kişiler *Ehl-i beyt* nesli ve onların safında yer alan insanlar olmuştur. Bu istismar örneklerini siyasi arenada olduğu gibi sosyal ve tarikat alanlarında da görmek mümkündür. Bugün bile kendilerinin *Ehl-i beyt* olduklarını veya onların safında yer aldıklarını iddia ederek, toplumda kendine özel bir yer konumlandırmaya çalışan kişi veya kitlelerin varlığı bir vakıdır. Hatta son dönemlerde *Ehl-i beyt*i normal bir Müslüman gözünde görmekten öteye gitmeyen Vahhabîlerin bile, "*ashap*" sloganıyla artık bir yere varılamayacağını fark edip, "*Ehl-i Beyt*" ekolüne sarılan şia'nın güçlü büyüme ve ilerlemesini önlemek için *Ehl-i beyt*i sahiplenmeye (istismar etmeye) yeltenedikleri görülmektedir!

Ehl-i beyt istismarının arkasında siyasi emellerin bulunduğu açıktır. Fakat bu istismar bazı çevrelere siyasi çıkarlar sağlamakla kalmamış, dinin inanç ve düşünce yönünün de saptırılmasına yol açmıştır. Dinin ilahi, ibadi, ahlaki ve gaybi boyutu, zaman zaman zarar görmüş, din neredeyse bir takım şahıslara indirgenmiştir. İnsanlara Allah ve Resulünden daha ziyade *Ehl-i beyt* ve yer yer de onların efsaneleştirilmiş / lahuti hayatları anlatılmıştır. Bu ifrat tutum ise kimi Müslümanlarda *Ehl-i beyt*'in unutulmasına yahut büyük ölçüde göz ardı edilmesine yol açmış, onların faziletinden mahrum kalmıştır.

Tarihte ve günümüzde Gulat ve Bâtıniler gibi kimi *Ehl-i beyt*

3) İbn Hacer Askalânî, *el-İsabe*, c. 4, s. 375 v.d.

4) Örnek rivayetler için bkz. Yakubi, *Tarihu'l-Yakubi*, Beyrut, 1995 II/153

merkezli oluşumların, İslam'ın temel prensipleri ile örtüşmediği muhakkaktır. Şia, sürekli bunların sıkıntısını çekmiştir. Çünkü bu grup, nübüvvetin tarifini yaptığı *Ehl-i beyt'i* değil de, kendi kafalarındaki *Ehl-i beyt'i* inanç sistemlerinin merkezine yerleştirdikleri için, gerek *Ehl-i beyt* imamlarının ve gerekse Şia ekolünün bunları hiçbir zaman ve hiçbir suretle kabul etmemesiyle birlikte, hem bunların kendilerini *Ehl-i beyt'e* ve onun temsilcisi Şia ekolüne yamalamaları ve hem de Şia'nın muhaliflerinin kasıtlı olarak bunları da Şia'dan kabul etmeleri, taşımış oldukları sapık inançlarının ve batıl emellerinin faturasının Şia'nın adına kesilmesine vesile olmuştur. Hatta kimi Şii şahıslar veya muhaddisler bunların duygularına kapılarak, *Ehl-i beyt* ile ilgili uydurdukları ifrata varan söz ve hadislerinin tesiri altında kalarak bir kısmını kaynak kitaplarında dahi nakletmişlerdir. Bu noktadan hareketle, Ehl-i sünnet'in Şia'ya karşı ihtiyatlı yaklaşmasına sebep olan ve hatta Şii hadislerle karşı menfi bir tavır sergilemesini sağlayan Gulat ve Bâtınilerin o uyduruk hadislerini, Şia'nın çok daha dikkatle ele alıp objektif bakış açısıyla yorumlaması kaçınılmaz bir vakadır. Zira bu kesim, *Ehl-i beyt* imamları tarafından lanetlenmelerine rağmen, tarihi süreç içerisinde dayandıkları ilkelerle ilgili birçok rivayet uydurmuş (imamlara nispet vermiş) ve bazı ayetleri de istedikleri gibi anlayıp zorlama yorumlarla *Ehl-i beyt'e* nispet vermişlerdir.

Bu tür toplulukların inanç ve düşüncelerindeki *Ehl-i beyt*, daha ziyade bir mefhum olarak algılanmakta, Muhammed-Ali ifadesiyle söylemlere yansımaktadır. Bunların düşüncesindeki *Ehl-i beyt'i* sorgulamak yerine, inanç sistematığı içerisinde İslam ilkeleriyle örtüşme oranına bakmak bize daha net bilgiler verecektir.

Her şeyin ötesinde gerçek olan bir durum vardır ki, 'Sünni'siyle, Şii'siyle, Alevi'siyle Müslümanların ortak paydalarından biri de *Ehl-i beyt* sevgisidir.' Bu sevgi her türlü istismarın ötesinde tarih boyunca tüm Müslümanların gönül dünyasındaki sarsılmaz yerini muhafaza etmiştir ve etmeye de devam edecektir. Bu vesile ile *Ehl-i beyt'in* ve *Ehl-i beyt* sevgisinin Müslümanlar arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarını güçlendirmesi en büyük dileğimizdir.

26. BÖLÜM

* EHL-İ BEYT VE SÜNNET'İN ÖNEMİ

* a - Sünnet'in Kaynağı Olan Peygamberlerin
Masum Olması Gerekir.

* b - Sünnet'in Koruyucusu Tarafının Korunmuşluğuna
(Masumiyetine) Delalaet Eden Kur'an Ayetleri

* Sünnet'in Korunmasında İlâhî ve Nebvî Tedbirler:

* a- İlâhî Tedbirler.

* b - Nebvî Tedbirler:

* a) Sünnet'in Öğrenilmesini ve Öğretilmesini
Teşvik Ederek:

* b) Yayılmasına ve Yazılmasına Özendirerek:

* c) Yalan Uyduranlara İhtarda Bulunarak

* d) Ehl-i Beyt'i Referans Göstererek:

* HADİSLERİN TEDVİN VE TASNİF DÖNEMİ
ÇALIŞMALARI

BİRİNCİ ASRIN SONUNA KADAR SÜNNETİN
YAZILMASININ ENGELLENMESİ

* a - Ebu Bekir ve Ömer Döneminde

* HALİFE OSMAN DÖNEMİNDE HADİS

* MUAVİYE DÖNEMİNDE SÜNNETİN DURUMU

,

γ

EHL-İ BEYT VE SÜNNETİN ÖNEMİ

Sözlükte, “metod ve gidişat” ¹ anlamına gelen sünnet, dini terminolojide; “*Kur’ân-ı Kerim’in hiçbir şekilde açık beyanının olmadığı hususlarda, Resulullah’ın (s.a.a) söz ve davranış yoluyla emir ve yasakları*” demektir. ²

Efendimiz’in (s.a.a) takriri/onayı da sünnet kapsamına girer. Takrir, Allah Resulü’nün (s.a.a) Müslümanlardan birinin amelinı görüp de, onu sakındırmaması şeklinde gerçekleşir. Aslında Resulullah (s.a.a) sessiz kalışıyla o amelin doğruluğunu kabul ve itiraf ediyor demektir. ³

Sünnet, Kur’an’dan sonra İslâm’ın ikinci kaynağıdır. Bu itibarla Müslümanlar nezdinde çok önemli bir konuma sahiptir. İlk dönemlerden günümüze dek sünnet’e din nazarıyla bakılmıştır. Zira, Kur’an’ın kaynağı vahiy olduğu gibi, sünnetin de kaynağı vahiydir:

- “*Resul size ne verdiyse onu alın. Size neyi yasakladıysa ondan uzak durun.*” ⁴

- “*O (Resul), kendi hevasından konuşmaz. O, (size ilettiği) kendisine indirilen (ilâhî) vahiyden bir vahiydir.*” ⁵

- “*De ki: Eğer Allah’ı seviyorsanız bana tabi olun, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.*” ⁶

1) *el-Mu’cemu’l-Vesit*, “Sünen” kavramı. (Allame M. Askerî, *Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet Ekolleri* c. 2, s. 13. Kevser Yayıncılık, Mart 2006 İstanbul Basımı’ndan iktibas edilmiştir.)

2) *Nihayetu’l-Lügat*, İbn Esir, “Sünen” kavramı. (A.g.e.’den iktibas edilmiştir.)

3) Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 274-275. Ensar’dan olan Sahabi Sehl b. Sa’d şöyle diyor: Hz. Peygamber’in (s.a.a) karşısında yapılan (ve sakındırılmayan) şey de sünnet kapsamına girer.” (A.g.e.’den iktibas edilmiştir.)

4) Haşr/7

5) Necm/3-4

6) Âl-i İmrân / 31

Kur'an'ın kaynağı olan vahiy ile sünnetin (hadislerin) kaynağı olan vahyin/ilhamın aralarında şöyle bir fark vardır:

a) Kur'an vahy-i metlûv, ⁷ Sünnet ise vahy-i gayri metlûvdur. ⁸

b) Kur'an-ı Kerim, nazil olduğu andan itibaren kıyamete kadar ilâhi gözetim ve koruma altındadır. Batıl'ın hiçbir zaman kendisine yol bulmadığı tek kitaptır. Baştan sona kadar tümü doğru olup, artırma ve eksiltmeden güvende kalan yegane vahiy ürünüdür. Sünnet ise, tümüyle Kur'an-ı Kerim gibi ilâhi gözetim ve koruma altında değildir. Diğer bir ifadeyle, Sünnet'in bir kaynak, birde nakil tarafı vardır. Kaynak tarafı (yani Peygamber) Kur'an gibi ilahi koruma ve gözetime mazhar olmuştur. Nakil tarafı ise ümmete havale edilmiştir. Efendimizin (s.a.a) doğduğu andan itibaren ilâhi gözetim ve muhafaza altında yaşayışını sürdürmesi, eylem ve söylemlerinin (siret ve hadislerinin); **"Onun konuşması vahiy'dir. O, asla kendi hevasından konuşmaz"**⁹ buyruğuyla teyid edilmesi, Kur'an gibi 'ilahi gözetim ve koruma altında olduğu' tarafıdır. Ne kendisi hata yapar ne de sözlerinde (ağzından çıkan hadislerinde) hata olur. Hem kendisi masumdur hem de sözleri. Bu sünnet'in kaynak tarafıdır; gerek zahirinin ve gerekse de anlamının korunması, çarpıtılmadan aktarılması, unutturulmaması, içtihad bahanesiyle saptırılmaması, içine hurafe ve bidatların sokuşturulmaması ve İsrailiyatın karıştırılmaması ve olduğu gibi nakledilmesi ise, ümmete havale edilen nakil tarafıdır!

Konuyu biraz daha açalım:

Bilindiği üzere Kur'an-ı Kerim nazil olmaya başladığı ilk andan itibaren, hiç şüphesiz sünnet de fonksiyonunu icra etmeye başlamıştır. Zira Sünnet, Kur'an'ın hem açılımı hem de pratizeye/eyleme dönüşmüş şeklidir. Bundan dolayıdır ki, bütün hükümlerin ilk kaynağı Kur'an, ikinci kaynağı sünnet olmuştur.

Kur'an ile sünnet bütünlüğü buradan ortaya çıkmıştır. Diğer bir

7) Vahy-i metlûv: Allah Tealâ'nın doğrudan doğruya vahyetmesi. Kur'an-ı Kerim böyle bir vahiydir.

8) Vahy-i gayri metlûv: Allah Tealâ tarafından peygamberlerin kalplerine bildirilen vahyi, peygamberlerin kendilerine ait kelimelerle yanındakilere bildirmesidir.

9) Necm: 3

ifadeyle, Kur'an'sız Sünnet'in ve Sünnet'siz Kur'an'ın tek başına hakikat ve hükümleri ortaya koymada yeterli olamayacakları gerçeği buradan kabullenilmiştir. Kabullenmeyenler ise hüsrana uğramıştır! Tarihte büyük bir yara bırakan Haricilerin asıl sıkıntıları Kur'an'sızlık değildi, Sünnet'sizlikti! Ve bunların bu davranışlarında Halife Ömer'in *"Allah'ın kitabı bize yeter"* mantığının izleri bulunmaktadır! Kur'an'ı anlamada veya Kur'an'da yer alan hakikat veya hükümleri ortaya çıkarmada sünneti aracı yapmadığınız taktirde, kendince/indi yorumlamaya başlarsınız, böyle yaptığınızda ise Haricilerin ve diğerlerinin hatasını işler ve hüsrana düşersiniz.

Sünnet olmadan Kur'an'ın pratiğe aktarılması mümkün olmaz. *Ehl-i beyt'siz* de sahih sünneti ele geçirme imkanına kavuşulamaz. Bu yönüyle Sünnet, Kur'an'ın pratize edilmiş şeklidir. *Ehl-i beyt* ise onun canlı ve en yakın şahitleri olmaları münasebetiyle Sünnet'in emniyet siboplarıdır. Ayrıca vahyin ilk tatbikatı, Resul ile birlikte ve Resul tarafından *Ehl-i beyt* üzerinden yapılmıştır. Hz. Ali (a.s)'ın: *"Sizi birşeye davet etmeden önce kendim ona amel ettim ve sizi birşeyden sakındırmadan önce, yine kendimi ondan sakındım"* sözü bu gerçeğe işaret etmektedir. Yani vahiy ve sünnet'in en yakın halkası, her zaman *Ehl-i beyt*'tir. Bunlardan sonraki halka ashap, tabiin ve etba-u tabiindir. Vahiy ve sünnet, ilk doğduğunda önce birinci halka olan *Ehl-i beyt* tarafından en derinlemesine kavranıp amel edilmiş daha sonra ise diğer halkalara geçiş yapmıştır. Yine Hz. Ali (a.s)'ın aşağıda naklettiğimiz ifadesinde *Ehl-i beyt*'in sünnete karşı davranışı şöyle izah edilmiştir:

*"Ehl-i Beyt, dini hakikatleri derin bir kavrayışla kavrayıp, tüm gereklerine riayet ederler; Sadece işitip rivayet etmezler. İlmi rivayet edenler çok olur; ama ona riayet edenler az olur."*¹⁰

Sünnet, kimi Sünniler tarafından yanlış algılandığı gibi tek başına müstakil bir teşri kaynağı değildir. Hayır, Sünnet Kur'an'ın yanında, Kur'an ile birlikte ve Kur'an'a uyum sağlayan; asıl ve esasını Kur'an'ın teşkil ettiği bir teşri kaynağıdır. Bundan dolayıdır ki, *Ehl-i beyt* imamları; *"Bizden bir hadis naklettiklerinde, onu Kur'an'a götürünüz, şayet Kur'an'a uyuyorsa onu kabul ediniz (ve biliniz ki o sö-*

10) *Nehcü'l-Belağa*, 239. hutbe.

zû biz söylemişiz) ve şayet Kur'an'a uymuyorsa (biliniz ki onu biz söylememişiz) onu reddediniz.” diye buyurmuşlardır.

Buradan hareketle Sünnet, Kur'an ile yanyana ve onun yedeğinde olan teşri kaynağıdır.

Sünnet; Kur'an'ın mutlak buyurduğu hükümleri takyid etmek, umum şeklinde beyan edilenleri tahsis etmek, mücmel olanlarını tafsil ve mübhem olanlarını ise tefsir etmek fonksiyonuna sahiptir. Örneğin Sünnet Kur'an'da yapılması emredilen namaz, hac ve cihat gibi ibadetlerin keyfiyet ve yapılış şekilleriyle ilgili geniş açıklamalarda bulunmuş, miras hukukuyla ilgili umumi hükümler ifade eden ayetleri tahsis etmiş, Müslümanların yönetimiyle ilgili örneğin; **“İtaat ediniz Allah’a, itaat ediniz Resule ve sizden olan emir sahiplerine de”** ayetinde, mutlak bir şekilde ifade edilen **“sizden olan emir sahiplerine”** sözünden maksadın **“Ehl-i Beyt”** imamları olduğunu; “Sakaleyn” ve bunun gibi onlarca hadislerle takyid etmiş, hasılı dini hükümlerin tümü, Kur'an ve sünnetin birlikte değerlendirilmesiyle şekillendirilmiştir. Fakat ümmet içerisinde, özellikle de fıkhi meselelerde farklı görüş ve davranışların ortaya çıkması, Kur'an'ın veya sünnet'in farklı oluşundan değil, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini aktaran ve anlayan kanalların farklı oluşundan kaynaklanmıştır. Oysa Kur'an; **“Bugün dininizi kemâle erdirdim, size olan nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslâm'a razı oldum”**¹¹ buyurarak İslâm'ın tamamen erdirildiğini söylemektedir.

Yukarıda, Kur'an ile Sünnet'in birlikte teşri kaynağını oluşturduğunu söylemiştik. Ve yine teşri kaynağından biri ve en önemlisi olan Kur'an'ın Allah tarafından korunduğunu ve teşri kaynağının diğer ayağını oluşturan Sünnet'in de kaynak tarafının (yani Peygamberin) yine Allah tarafından ne şekilde korunduğuna işaret ettik. Şimdi burada sünnet'in kaynağı olan peygamberlerin ve peygamberlerden sünneti alıp nakledenlerin nasıl bir özelliklere sahip oldukları üzerinde duracağız:

a - Sünnet'in Kaynağı Olan Peygamberlerin Masum Olması Gerekir.

Sünnet'in kaynağını oluşturanlar peygamberlerdir. Peygamber'ler alelade insan değil, özel donanımlı insanlar olmaları gerekir. Çünkü onlar, Allah adına ortaya çıkmış, insanları hiadeyete vardırmayı gaye edinmiş insanlardır. Diğerlerini ıslaha uğraşan birinin, ilk başta kendisinin salih olması lazım. Salih olmayan muslih olmaz. Bundan dolayıdır ki peygamberler *"ismet/ korunmuşluk"* gibi özel bir donanımına sahip kimselerdir. Büyük-küçük bütün günahlardan kendi gayretleri ve Allah'ın inayeti ile korunmuş insanlardır. Mantıken de böyle olması gerekir. Çünkü peygamberler Allah Tealâ'nın emir ve buyruklarına muhatap olanlardır. Aldıkları emirleri insanlara olduğu gibi aktarmalıdır. Eğer masum olmasalar, saf olmayan vicdanlarına indirilen vahiyleri, kendi his, duygu ve düşüncelerinin alaca karanlığında değerlendirir, isteyerek veya istemeyerek çarpıtırırlardı. Bundan dolayı onların tertemiz (*masum*) olmaları gerekir ki, gönüllerine aksettirilen hakikatlar yanıltıcı olmasın.

İman, itikat ve amele ait bütün dini hükümlerini peygamberler vasıtasıyla öğrenen insanlar peygamberleri, dini en kâmil ve mükemmel insanlar olarak görmelidir ki, onlara tabi olup, dünya ve ahiret saadetini elde edebilsinler. Demek ki Resullerin masum oluşları, Sünnet'lerin kaynak itibarıyla, Allah Tealâ tarafından hata ve yanlışlıklardan muhafaza edildiğini göstermektedir.

b - Sünnet'in Koruyucusu Tarafının Korunmuşluğuna (Masumiyetine) Dalalet Eden Kur'an Ayetleri

Kur'an'daki bazı ayetler, hem direk hem de dolaylı olarak Sünnet'in koruyucu tarafının da korunmuşluğuna (İsmetine) delalet etmektedir. yukarıda temas ettiğimiz, *"Bugün dininizi kemâle erdirdim, size olan nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslâm'a razı oldum"*¹² ayeti bu çerçevede değerlendirilebilir. Zira ayet, Resulullah'ın (s.a.a) veda haccı dönüşü Gadir-i Hûm denilen bölgede Hz. Ali'nin (a.s) velayetinin ilanından sonra nazil olmuş, onun velayetiyle din kemâl'e ermiş, nimet tamamlanmıştır. Vela-

yet'in fonksiyonu, Elçi'den sonra Kur'an ve Sünnet'i korumak ve kollamaktır. Velayet, murad-ı ilâhî olduğuna göre, sünnet'in korunmuşluğu da irade-i ilahîdir.

Yine **“Şüphesiz Zikri biz indirdik, onu koruyacak olan da biziz.”**¹³ ayetinde geçen **“Zikr”** kelimesi sünnet'i de ihtiva etmektedir. Her ne kadar ilk bakışta, **“Zikr”** den maksat Kur'an gibi anlaşılıyorsa da, Kur'an'ın yerine **“Zikr”** denilmesi, daha geniş anlamda bir kavramla karşı karşıya bulunduğumuzu göstermektedir. Allah Tealâ'nın **“Zikr”**in korunmasıyla ilgili teminatı, sadece Kur'an'la sınırlı olmayıp peygamberimizin vasıtasıyla gönderilen dinin tamamını, dolayısıyla sünnet'i de kapsamaktadır.

Ayrıca Kur'an'da peygamberimize hitaben: **“Sana da ey Resulüm bu zikri indirdik ki kendilerine indirileni insanlara açıklayasın.”**¹⁴ denilmektedir ki, eğer sünnet bizim için güvenilir bir kaynak değilse, Kur'an'da yer alan namaz, oruç, zekat ve hac gibi emirlerin yapılaş keyfiyetlerini bilmemiz, dolayısıyla da buna benzer naslardan istifade etmemiz mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla bize farz kılınan hükümler batıl olacaktı. Oysaki Kur'an, **“Bir anlaşılmazlığa düştüğünüz zaman onu Allah ve Resulüne götürün...”**¹⁵ ayetiyle, bütün meselelerin önce Kur'an sonra da Efendimizin söz, fiil ve takrirleri ışığında çözülmesi gerektiğine işaret ederken, sünnet'e müracaat etmeden dini yaşamanın mümkün olmadığını ibraz etmişlerdir. Böylece Kur'an'ın korunması nasıl ilâhî teminat altındaysa, sünnet'in korunması da böyledir ve bir zorunluluktur. Zira, fıkıhın usul prensibinde ifade edildiği gibi, **“Vacibin kendisiyle tamamlanmış şey de vaciptir.”**

Sünnet'in Korunmasında İlâhî ve Nebevî Tedbirler:

Sünnet'in korunmasında iki türlü tedbirden bahsedebiliriz:

- 1- İlâhî tedbirler.
- 2- Nebevi Tedbirler.

13) Hicr: 9

14) Nisa: 44

15) Nisa: 59

1- İlâhî Tedbirler.

Sünnet'in korunmasıyla ilgili ilâhî tedbirlerin en başında, sünnet'in kaynağı olan peygamber'in masum/korunmuş olması gelir.

1- Bilindiği üzere peygamberler'in en belirgin sıfatlarından biri de İsmet'tir.

İsmet, peygamberlerin küçük-büyük bütün günahlardan korunmuş olmaları demektir. Ayrıca peygamberler unutmaya da unutturulma gibi hatalardan da korunmuştur. Zira, kendilerine ittisal ile dünya ve ahiret saadetini elde edeceğimiz peygamberlik gibi önemli, ulvî ve kudsî bir vazifeyi üstlenen bir şahsın, unutkanlık gibi bir hataya düşmesi eksiklik olur. “Unutmak,” her ne kadar dinde bir hata olarak kabul edilmesede bu, bizler için geçerli bir mazerettir. Allah'ın seçkin kulları ile bizlerin farkı da bu olsa gerek! Demek oluyor ki Yüce Allah'ın sünnet'in korunmasıyla ilgili almış olduğu ilahi tedbirlerden biri, görevlendirdiği Elçinin masum oluşudur. Elçilerin masum oluşları, Sünnet'in kaynak itibarıyla, Allah tarafından hata ve yanlışlardan muhafaza edildiğini göstermektedir.

2) Sünneti koruyanların Allah tarafından seçilmiş bir topluluk olması.

Peygamber'imiz Hz. Muhammed (s.a.a) bir hadis-i şerifinde:

- “**Dikkat ediniz, bana Kur'an ve onun bir benzeri verildi**”¹⁶ diye buyurmuştur. Kur'an'ın bir benzerinden murad, sünnet olsa gerek. Dolayısıyla kaynağı tertemiz olan vahyin/Kur'an'ın tebliğ görevini üstlenen şahsın, nasıl ki masum/temiz olması ve Yüce Allah tarafından seçilmesi icab ediyorsa, kaynağı masum/temiz olan sünnetin içerisine hataların girip onu tahrif etmesinden korunması için de birtakım masum/temiz insanların seçilip bu görevi üstlenmesi gerekir. Zira Kur'an, ilk inmeye başladığı andan itibaren sünnet,

16) *Ebu Davud*, Sünen: 5.

Kur'an'la içli dışlı olarak fonksiyonunu icraya başlamış ve dinin ikinci kaynağı olmuştur. Diğer bir ifadeyle *Kur'an dini teşkil ederken, sünnet onu şekillendirmiştir*. Bundan dolayıdır ki ilk dönemlerden itibaren sünnete “*din*” nazarıyla bakılmıştır. Dini teşkil eden Kur'an muhafazası için her türlü tedbiri alan Allah ve Resulü'nün, dini şekillendiren “*Sünnet*”in korunması için tedbir almaması ve vahyi insanlara tebliğ için seçtiği temizlenmiş kulun bir diğer benzerini tayin etmemesi mümkün değildir!..

2 - Nebevî Tedbirler:

Hız. Peygamber (s.a.a), Sünnet'in korunması için şu tedbirleri almıştır:

- a) Sünnet'in öğrenilmesini ve öğretilmesini teşvik ederek.
- b) Yayılmasına ve yazılmasına özendirerek
- c) Yalan uyduranları ihtarda bulunarak
- d) *Ehl-i beyt*'ini referans göstererek.

a) Sünnet'in Öğrenilmesini ve Öğretilmesini Teşvik Ederrek:

Mübelliği olduğu dinin sürekliliğinin Sünnet'in korunması, anlaşılması ve yaşanmasıyla mümkün olacağını çok iyi bilen peygamberimiz, sünnet'in öğrenilmesini ve öğretilmesini teşvik etmiş ve bunu yapanlara duacı olmuştur. Bir hadisinde şöyle buyuruyor: “Allah bizden bir söz işitip onu muhafaza edenin ve sonra da bir başkasına tebliğ edenin yüzünü ak eylesin ve güldürsün.”¹⁷ Yine bir başka hadisinden şöyle buyurur: “Allah, benim sözümü işitip, belledikten sonra, onu tebliğ edenin yüzünü ak eylesin ve güldürsün.”¹⁸

b) Yayılmasına ve Yazılmasına Özendirerek:

Hız. Peygamber'in (s.a.a) Sünnet'in korunması için aldığı tedbirlerden biri de, Sünnetinin yayılmasını ve yazılmasını teşvik etmesiydi.

17) *Tirmizi*, ilim. 7

18) İbn Mâce, *Mukaddime* 18

Veda haccından dönerken, Hz. Ali (a.s)’ın velayetini ilan etmek için Gadir-i Hum’da buyurmuş olduğu Veda Hutbesinde, sözlerinin sonunda: “(Sözlerimi) burada bulunanlar, bulunmayanlara tebliğ etsin (iletsin).”¹⁹ buyurduğu gibi, hafızasından şikayet eden bir sahabiye “Sağ elinden yardım iste”²⁰ diyerek hadislerin tesbit metodlarından biri olan yazıyı teşvik etmiştir.

Yine Resulullah (s.a.a) üç defa; “Allah’ım! Halifelerime rahmet et; Allah’ım! Halifelerime rahmet et; Allah’ım! Halifelerime rahmet et” buyurdu.”

“Ya Resulullah! Sizin halifeleriniz kimlerdir?” diye sorduklarında, “Benim peşimden gelip hadis ve sünnet’imi ezberleyenlerdir.” buyurdu²¹ ve hayırlı dualar verdi.

Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden şöyle rivayet eder:

-Resulullah’a (s.a.a), “Ya Resulullah! Senden duyduğum herşeyi yazayım mı? diye sorunca, “Evet” buyurdu “Öfkeli ve sevinçliyen söylediklerinizi de mi? diye sorduğumda da, “Evet, çünkü ben hiçbir durumda haktan başka birşey söylemem.” buyurdu.”

c) Yalan Uyduranlara İhtarda Bulunarak

Hz. Peygamber (s.a.a) sünnet’in korunmasını sağlamak için bir yandan teşvik edip hayırlı dualar verirken, diğer yandan da yalan hadisler uydurulmasını önlemek ve yalan uydurmaların önüne geçmek için şöyle ihtarda bulunuyordu: “Kim benim adıma yalan uydurursa, cehennemdeki yerine hazırlansın.”²² Bu gibi sözleriyle kendisinden nakledilen herşeyin olduğu gibi aktarılması için gerekli uyarıları yapıyordu.

d) Ehl-i Beyt’i Referans Göstererek:

1- Bizim gibi normal insanlar vazifeye tayin ettiğimiz şahıslar için mutlaka güvenlik araştırması yapar veya yaptırırız.

19) Tirmizî, ilim 12

20) Dârimî, Mukaddime 51

21) A.g.e. 51

22) Buharî, ilim 38

Hele o şahısa tevdi edilecek vazife sünnet gibi ilahî emanetleri ihtiva eden bir vazifeyse, herhalde güvenlik araştırması yedi göbek ötesine kadar uzatılmalıdır. Ve yine bizim gibi normal insanların tamamen dünya ile ilgili ve basit meselelerle alakalı işlerde vazife tevdiinde bu denli hassas davranılır da, **“Emaneti (işi) ehline verin”**²³ ilahî emrine muhatab olan ve yüce sorumluluk bilinci sayesinde meleklerin dahi ulaşamayacağı öylesine yüce bir makamda yer alan o şanı yüce peygamber’in (s.a.a) en önemli görev olan ve aynı zamanda tüm insanların dünya ve ahiretlerini ilgilendiren bir vazife için ashap da olsalar, onlar arasından liyakat aramaması düşünülemez! Cenab-ı Hakkın, sünneti koruma gibi böylesine kudsî bir vazifeyi sıradan ve kusurlu (masum olmayan) insanlara temsil ettirmeyeceği açıktır. Buradan hareketle, **“Resulullah’ın (s.a.a) sünneti ashap tarafından korunmuştur”** iddiası inandırıcı değildir.

2- Sünnet, Kur’an’ın Resulullah (s.a.a) tarafından pratize edilmiş şeklidir. Dolayısıyla Resul (s.a.a), Kur’an’ın amelî hükümlerini eylemiyle/ameliyle, itikadî hükümlerini ise hadisleriyle tefsir etmiştir. Binaenaleyh, sünnete nazaran çok özet olan ve lafızlarının mucize olmasından dolayı herkes tarafından kolayca ezberlenme imkanı bulunan Kur’an-ı Kerim’in dahi tüm ashap tarafından ezberlenmediği, bilinen bir gerçektir. Hatta Halife Ömer dahi, ömür boyu Kur’an’dan yalnızca Bakara Suresini ezberleyebilmiştir! Hal böyleyken, Kur’an’ın onlarca kat fazlası olan sünnet ve hadisleri ashaptan şahısların ezberleyip veya yazarak koruduklarını iddia etmek, gülünç olur. Zira ashabın büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmez, bilenlerin tümünün de Resulullah ile ilk baştan ömrünün sonuna kadar gece ve gündüzüyle, her zaman ve her yerde birarada bulundukları söylenemez.

3- Kimi Müslümanların: **“Cenab-ı Hak, Kur’an-ı koruduğu gibi sünneti de korumuştur. Bunun için sünnet’in ilk muhatabı**

olan sahabe seçilmiş bir topluluktur, onlar sünnet'in anlaşılması ve muhafazası konusundaki muvaffakiyetleri, ilahî bir tercih ve taktirin neticesidir" gibi afaki iddialarda bulunmaları, sünnetin tarihi gerçekleriyle hiç de bağdaşmıyor. Zira birincisi: Sünnet, vahyin başka bir versiyonudur. Nasıl ki vahyin emir ve buyruklarına muhatap olan peygamberler, aldıkları emirleri insanlara olduğu gibi aktarmaları için dosdoğru bir ruh yapısına sahip olmaları gerekiyorsa, sünnet'e muhatap olup, onları korumak için de ashabın içinden birtakım insanların öylesine dupduru bir ruh yapısına sahip olmaları gerekir.

Eğer peygamberler, böyle dupduru bir ruh yapısına sahip olmasalardı, gelen ilahî mesajları, geldiği gibi intikale muvaffak olamazlardı. Hem de ilâhî vahiy onların saydam olmayan mahiyetlerine, duru olmayan gönüllerine, saf olmayan vicdanlarına çarpar, adeta ışık gibi kırılır ve ışığın kırılıp başkalaşması gibi, bu mat gönül ve bünyeler herşeyi kendi his, duygu ve düşüncelerinin alaca karanlığında değerlendirir, isteyerek veya istemeyerek çarpıtırırlardı. Bundan dolayı da aynanın temiz olması gerekir ki, vicdanlardan aksettirdiği hakikatler yanıltıcı olmasın. Bunun içindir ki Resul, kıyame kadar gelecek nesilleri ilgilendiren, onların Kur'an ile beraber ve Kur'an gibi dünya ve ahiret saadetlerini temin edecek olan sünnet'i, kendisi gibi saf ve temiz ruhlara sahip kimselere emanet etmelidir. Aksi taktirde bugünkü manzarayla karşılaşmış oluruz, Resulullah'ı pazar haline getiririz! Kimimiz ashaptan "*Resulullah şunu yap demiştir, veya helal buyurmuştur*" diye hadis naklederiz. Kimimiz de yine ashaptan aynı konu hakkında: "*Resulullah (s.a.a) yapma demiş veya haram buyurmuştur*" diye naklederiz! Böylece İslam dinini tezatlarla dolu çelişkiler dini haline getirmiş oluruz. Nitekim yine birtakım Müslümanlar öyle yapmışlardır.

Kimilerinin: "*Efendimizden itibaren, binlerce alim, hayatını bu yola vakfetmiştir. İslâm alimleri, sünnetin tamamının alimler tarafından bilindiğini belirtmişlerdir. Yani, âlimlerin yaklaşımından da namaz, zekat, hac, oruç, muamelat ve feraizden hiçbir şeyin kaybolmadığı sonucunu çıkarabiliriz. Peygamberimizin söz, fiil ve takrirleri, geliş yolları ve seviyeleri farklı bile olsa, derlenip toplanmıştır*" id-

diası da doğru bir iddia değildir. Zira her ne kadar binlerce alim hayatını bu yola vakfetmişse de iki alimin gerek itikadi ve gerekse ameli herhangi bir meselede ittifak ettikleri görülmemiştir. İttifak ettikleri tek şey, dini hükümlerin yalnızca isimlerinde olmuştur. Hepsi namaz'a namaz, hac'ca hac demiş o kadar, teferruatına inildiğinde her biri farklı bir görüş ileri sürmüş, yine herbiri o farklı görüşünü aşıptan naklettiği hadislerle desteklemiştir! Biri "*Allah'ın kıyamette gözükeceğini*" söylemiş ve yine hadislerden deliller getirmiştir. Biri "*zalim ve fasık da olsa yöneticiye itaatın farz olduğunu*" söyleyip hadislerden deliller getirirken, diğeri "*onlara itaatın haram olduğunu*" söyleyip yine hadislerden deliller sunmuştur. Böylece Müslümanlar kime inanacaklarına şaşakalmış bir hal almışlardır. Bundan dolayı Resulullah (s.a.a) birçok sözleri ve eylemleriyle *Ehl-i beyt*'ini referans göstermiştir. Bir hadisinde: "**Ehl-i beytimden öne geçmeyin helak olursunuz, onlardan geri de kalmayın yine helak olursunuz.**" buyurmuştur.

HADİSLERİN

TEDVİN VE TASNİF DÖNEMİ ÇALIŞMALARI

Tedvin, değişik yazı malzemelerinde veya hafızalarda bulunan hadislerin, herhangi bir usul gözetilmeksizin bir kitap içinde toplanmasıdır. Tasnif ise, tedvin edilen hadisleri belli bir usule göre sınıflandırarak eser meydana getirmektir.

Sünnet'in belgeleri niteliğindeki hadislerin tedvin edilmesi (biraraya toplanması) meselesi, sünni Müslümanlara göre hicri birinci asrın sonları ile II. asrın ortalarında, Ömer b. Abdülaziz'in emriyle başlatılmış ve ilk resmi tedvin çalışması İbn Şihab ez-Zühri (v.124/742) tarafından yapılmıştır. Şii Müslümanlara göreyse Resulullah (s.a.a) hayattayken onun sünnetinin canlı şahitleri olan *Ehl-i beyt* tarafından korunmuştur.

Tarihçiler, Hadislerin kayıt altına alınmasındaki bu kadar gecikmenin nedenini şöyle nakletmişlerdir:

İlk iki Halife, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hadislerinin yazılıp ya-

ynlanmasını önlemişlerdir. *Ehl-i beyt* ise buna karşı çıkıp hadislerin yazılıp yayınlanması için çok ciddi bir faaliyet başlatmışlardır.

Ehl-i beyt ile ilk iki halife arasındaki biribirine zıt bu iki hareket, apaçık bir şekilde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatının son anlarında yanındakilere dönerek, **"Bana bir kağıt getirin de, benden sonra asla sapmayasınız diye size birşey yazayım."** buyurması üzerine, ashaptan birilerinin, **"Resulullah sayıklıyor!!"** dediği andan itibaren baş göstermiştir.²⁴

Buharî, İbn Abbas'tan rivayet ettiği bir hadiste, bu sözü kimin söylediğini şöyle açıklamıştır:

- "Hz. Resulullah'ın ölüm vakti gelip çatınca, aralarında Ömer b. Hattab'ın da olduğu birkaç kişi O hazretin evinde olduğu sırada, **"Gelin benden sonra asla sapmamanız için size birşey yazayım."** buyurdu. Ömer; **"Resulullah'ı ağır kuşatmış; sizin yanınızda Allah'ın kitabı var; Allah'ın kitabı bize yeter!"** dedi.

Ömer'in bu sözü üzerine Hz. Resulullah'ın (s.a.a) emrini yerine getirme konusunda orada bulunanlar arasında ihtilaf yaşandı. Bazıları Ömer'in sözünü desteklediler. Sesler yükseldi ve kimin ne dediğinin anlaşılmadığı bir ortam oluştu. Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a), **"Dışarı çıkın! Benim yanımda birbirinize bağırmanız yakışmaz."** buyurdu.²⁵

Bir başka rivayete göre Ömer'in kendisi olayı şöyle anlatıyor:

"Biz Resulullah'ın yanında oturmuştuk. Kadınlarla aramızda bir perde vardı. O sırada Resulullah şöyle buyurdu: "Beni yedi kırba su ile gusledin ve benden sonra asla sapmayasınız diye size birşey yazmam için kağıt kalem hazırlayın." Resulullah'ın eşleri:²⁶ Resulullah'ın (s.a.a) emrini yerine getirin" dediler. Ben karşı

24) *Sahih-i Buhari*, 'Cihad' kitabı, 'cevaizu'l-vefd' babı, c. 2, s. 120; 'Cizye' kitabı, 'İhracu'l-Yehud min ceziretu'l-arab' babı, c. 2, s. 136; *Sahih-i Müslim*, c. 5, s. 75, 'vasiyet babı; bunu yedi kanaldan nakletmiştir. Müsned-i Ahmed, Muhammed Şakir incelemesi, 1935. hadis, c. 1, s. 222; *Tabakat-i İbn Sa'd*, Beyrut basımı, c. 2, s. 244; *Tarih-i Taberi*, c. 3, s. 193, (Bu kaynakta Ömer'in sözü şöyle nakledilmiştir: **"Ona ne oluyor? Sayıklıyor mu?"**). *Sahih-i Müslim*, c. 5, s. 76; *Tarih-i Taberî*, c. 3, s. 193'de ve *Tabakat-ı İbn Sa'd* da, c. 2, s. 243'de şöyle geçiyor: **"Hz. Resulullah sayıklıyor!"**

25) *Sahih-i Buhari*, 'ilim' kitabı, c. 1, s. 22

26) *İmtau'l-Esma* kitabında, s. 546, Zeyneb binti Caşh'la beraberindekilerin söyledikleri geçer...

çıkıp: “Siz konuşmasanız daha iyi olur! Siz Resulullah’ın eşleri, o hasta olunca gözünüzden yaş çıkması için gözlerinizi sıkar, fakat hazret iyileşir iyileşmez yakasını tutarsınız.” dedim. Bunun üzerine Resulullah: “Onlar sizden daha iyidir!” buyurdu.”²⁷

Bir rivayette şöyle geçer:

- Hz. Resulullah’ın (s.a.a) eşlerinden Zeynep, “Hz. Peygamber’in size ne emrettiğini duymadınız mı?” dedi. Bunun üzerine oradakiler arasında tartışma başladı ve her taraftan anlaşılmaz sesler yükseldi. Hz. Peygamber: “Dışarı çıkın.” buyurdu. Onlar dışarı çıkınca da hazret vefat etti.”²⁸

Bazı rivayetlerden, onların bu olaydan çok daha önceleri, Hz. Resulullah (s.a.a) hayattayken hadislerin yazılmasını engelledikleri anlaşılmaktadır. Abdullah İbn Amr b. As şöyle diyor:

- “Ben, Hz. Resulullah’dan duyduğum herşeyi yazıyordum; Niha - yet Kureyş Muhacirleri beni bu işten alıkoyarak dediler ki; “Sen Resulullah’dan duyduğun herşeyi yazıyorsun; oysa Resulullah da beşer - dir; öfkeleniği ve sevindiği zaman konuşmaktadır!” Onların bu sözünden sonra artık birşey yazmadım ve konuyu Resulullah’a aktardım. Hazret parmağıyla mübarek dudağına işaret ederek şöyle buyurdu: “Yaz. Vallahi ondan, haktan başka birşey çıkmaz.”²⁹

Aslında Kureyş Muhacirleri, Abdullah b. Amr b. As’la aralarında geçen “Resulullah da bir beşerdir; öfkeleniği ve sevindiği zaman konuşmaktadır” sözüyle, bu tutumlarının arka planındaki nedenini ortaya koymuşlardır. Onlar, Abdullah’ın bir veya birkaç kişi hakkındaki Hz. Resulullah’ın (s.a.a) hoşnutluğunu veya öfke ve nefretini açıklayan bir hadisi rivayet etmesinden endişeleniyorlardı. Hz. Peygamber’in hayatının son anlarında vasiyet yazmasına engel olma-

27) *Tabakat-ı İbn Sa’d*, Beyrut basımı, c. 2, s. 243-244, “Kitabullezi erade en yuktebehu’r-resul li-ümmetihi/Resul’ün ümmetine yazmak istediği yazı” babı; *Ni-hayetu’l-İreb*, c. 18, s. 357; *Kenzü’l-Ummal*, birinci baskı, c. 3, s. 138 ve c. 4, s. 52.

28) *Tabakat-ı İbn Sa’d*, c. 2, s. 244.

29) *Sünen-i Daremi*, c. 1, s. 125, “men rehase fi’l-kitabe” babı; *Sünen-i Ebu Davud*, c. 2, s. 126, “kitabetu’l-ilm” babı; *Müsned-i Ahmed*, c. 2, s. 162, 192, 207 ve 215; *Müstedreku’s-Sahihayn*, -Hakim-, c. 1, s. 105-106; *Camiu beyani’l-ilm-i ve fazlihi*, Abdu’l-Birr, c. 1, s. 85, ikinci baskı, Kahire, 1388. Amr b. As’ın oğlu Abdullah’ın hayatı için bkz. *Usdu’l-Gabe*, c. 3, s. 23 ve *en-Nubela*, c. 3, s. 56; *Tezhibu’t-Tezhib*, c. 5, s. 337.

rı ve o hazretin huzurunda gürültü çıkartarak yakışsız sözler söylemeleri de bunu teyid eder mahiyettedir. Bu düşünceyi teyid eden husus ise Muhacirlerin vasiyetin yazılmasına engel olmayı başarımlarıyla birlikte, hükümeti ellerine geçirip gücü ellerinde bulundurduktan sonra, hadis yazmaya veya hadisleri yaymaya engel olmalarıdır!

BİRİNCİ ASRIN SONUNA KADAR SÜNNETİN YAZILMASININ ENGELLENMESİ

Ebu Bekir ve Ömer Döneminde

Zehebi bu konuda şöyle rivayet eder: Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in vefatından sonra insanları toplayarak dedi ki:

- *"Sizler Resulullah'tan üzerinde ihtilaf etmekte olduğunuz hadisleri rivayet ediyorsunuz. Bu durumda sizden sonra gelecek olan insanlar onlar hakkında sizlerden daha fazla ihtilaf edeceklerdir. O halde hiçbir şekilde Resulullah'tan hiçbirşey anlatmayın. Kim de size soracak olursa deyin ki, bizimle sizin aranızda Allah'ın kitabı vardır. O kitabın helallerini helal, haramlarını haram bilin!"* ³⁰

Tabakat-ı İbn Sa'd'da şöyle geçer:

Ömer b. Hattab'ın hilafeti döneminde, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hadisleri çoğaldı. İşte bu nedenle Ömer herkesin Hz. Resulullah'tan (s.a.a) yazıp, yanlarında bulundurdıkları hadisleri getirmelerini istedi. Halk itaat ederek onları Ömer'in yanına götürdüklerinde tümünün yakılmasını emretti. ³¹

Böylece ilk iki halife, hicretin birinci yüzyılına kadar hadis yazımını engellemiş oldular. Hatta bununla da yetinmeyip hadis yazımının yanısıra hadis rivayetini de yasakladılar!

Karaza b. Ka'b'tan şöyle rivayet edilmiştir:

Ömer bizi Irak'a gönderince, şehrin dışına kadar bize eşlik etti. Sonra *"Neden size eşlik ettiğimi biliyor musunuz?"* diye sordu. *"Bizi*

30) *Tezkiretu'l-Huffaz*, Zehebî, Ebu Bekir'in biyografisinde, c. 1, s. 2-3

31) *Tabakat-ı İbn Sa'd*, c. 5, s. 140, Ebu Bekir'in torunu Kasım b. Muhammed'in hayatı bölümünde.

yolcu etmek ve onurlandırmak için” dedik. Ömer, “Bunun dışında bir sebebi daha var. Sizler öyle bir bölgenin insanlarına gidiyorsunuz ki Kur’an okuyuşları arı kovanının vızılıtsı gibidir; sakın Hz. Resulullah’tan hadis naklederek onları bu işlerinden alıkoymayınız. Şunu iyi bilin ki bu konuda ben sizi sıkı bir şekilde gözetlemekteyim!” dedi.

Karaza der ki: Ben bu açık emirden sonra Resulullah’tan (s.a.a) hiçbir hadis anlatmadım.

Başka bir rivayette şöyle geçer:

- “Karaza b. Ka’b-ve beraberlerindeki Kûfe’ye- girince, “Bize Resulullah’ın (s.a.a) hadislerini anlat!” dediler. Ama o, “Ömer bizi bundan alıkoymuştu” dedi.³²

Sahabe arasında Karaza b. Ka’b gibi halifelerin sünnetine uyarak Hz. Peygamber’in (s.a.a) sünnetini yaymaktan sakınan kişiler vardı: Abdullah b. Ömer ve Sa’d b. Ebi Vakkas da bunlardandı. Darremî bu konuda kendi Sünen’inde “İlim” kitabının “Men Habele’l-Fe-taya” babında c.1, s.84-85’de şöyle yazıyor:

Şabî’den şöyle rivayet edilmiştir:

- Bir yıl boyunca Abdullah b. Ömer b. Hattab’la bir yerdeydim; Bu süre içerisinde ondan, Resulullah’tan (s.a.a) bir hadis bile rivayet ettiğini duymadım!

Ondan naklettiği diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

- Ben bir buçuk veya iki yıl Abdullah b. Ömer’le birlikteydim: Bu süre içerisinde ondan şunun dışında bir hadis duymadım:

Saib b. Yezid şöyle rivayet etmiştir:

Sa’d b. Ebi Vakkas’la Mekke’ye gittik; dönüp Medine’ye gelinceye kadar ondan Resulullah’tan naklettiği bir hadis bile duymadım.

Ve yine sahabe arasında halifelerin sünnetine muhalefet edip Hz. Peygamber’in (s.a.a) sünnetini rivayet eden, bu yolda tehdit, ezi-

32) İbn Abdulbirr, ‘*Camiu’l-Beyani’l-İlm*’ adlı eserinde, “Zikru men zemme İksare mine’l-hadis dune tefehhumi lehu” babı, c. 2, s. 147’de bunu üç senetle tahriç etmiştir; *Tezkiretu’l-Huffazi* Zehebi, c. 1, s. 4-5; Hatib-i Bağdadî, *Şeref-u Ashabi’l-Hadis*’de, s. 88.

Karaza b. Ka’b, Ensar’ın Hazrec kolundandır. *Usdu’l-Gabe*’de şöyle geçer: Karaza, Ömer’in Ammar b. Yasir’le Kûfe’ye gönderdiği on kişiden biridir. Uhud ve sonrasını gördü. 23. yılda Rey şehrini fethetti. Ali, Cemel savaşına gidince onu Kûfe’ye vali tayin etti. Karaza, Ali’nin hilafeti döneminde Kûfe’de vefat etti. *Usdu’l-Gabe*, c. 4, s. 203.

yet ve işkenceye maruz kalan kişiler de vardı. Onlardan bazıları şöyledir:

Kenzü'l-Ummal, Abdurrahman b. Avftan Ömer'in Abdullah b. Huzeyfe, Ebu Derda, Ebuzer ve Ukbe b. Amir gibi Hz. Peygamber'in bazı ashabını dört bir yandan çağırıp, "*Resulullah'tan her tarafa yadığınız bu hadisler de nedir?*" diye tenkit ettikten sonra "*Yanımda kalın. Hayır vallahi; yaşadığım sürece benden ayrılmayın...*" diyerek onları gözetim altında tutmuş ve ölünceye kadar onları yanından ayırmamıştır.³³

Yine Ömer, Zehebî'nin naklettiğine göre, "Resulullah'ın hadislerini rivayet etmekte çok ileri gittiniz" ithamıyla İbn Mesud, Ebu Derda ve Ebu Mesud el-Ensari'yi hapsetmiştir.³⁴

Halife Ömer, sahabelere şöyle diyordu:

- "*Resulullah'tan hadis rivayet etmeyi azaltınız. Ancak kendisiyle amel edilenleri söyleyin!*"³⁵

Halife Ebu Bekir ve Ömer dönemi böyleydi.

HALİFE OSMAN DÖNEMİNDE HADİS

Ebuzer bir toplulukta oturuyordu. İnsanlar etrafını sararak ondan soru soruyorlardı. Bir adam gelip başına dikilerek, "*Sen fetva vermekten men edilmemiş miydin?*" dedi. Ebuzer başını kaldırıp ada-

33) *Kenzü'l-Umma*'daki hadis numarası 4865, 1.baskı, c. 5, s. 239, ikinci baskı, c. 10, s. 180, h. 1398; *Muntehabu Kenzi'l-Umma*'da, c. 4, s. 61.

34) *Tezkiretu'l-Huffaz*, c. 1, s. 7, Ömer biyografisinde. İbn Mesud, Ebu Abdurrahman Abdullah b. Mesud-i Hezali'dir. Annesi Ümmi Abd bint-i Abduved-i Hezeli'dir. Babası, Benî Zuhre'nin müttefikiydi. Abdullah b. Mesud çok önceleri Müslüman olmuş, Kâbe'de yüksek sesle Kur'an okumuş, bunun üzerine müşrikler onu döverek kanlar içinde bırakmıştır. Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etti. Bedir ve sonraki olaylara şahit olmuştur. Emevi Velid'in valiliği döneminde, onun Kûfe'de işlediği uzulsüzlüklere karşı çıktığı için Osman tarafından iki sene boyunca maaşı kesildi, h. 32'de vefat etti. Vasiyetinde halife Osman'ın kendi cenazesine namaz kılmamasını istedi. *Usdu'l-Gabe*, c. 3, s. 256-260; *Müstedrek-i Hakim*, c. 3, s. 315, 320; bkz. *Ahadis-u Aişe*, s. 62, 65; (2) Ebu Mesud-i Ensari Ukbe b. Amr-i Bedri Vefatında ihtilaf edilmiştir. *Usdu'l-Gabe*, c. 5, s. 296.

35) *Tarih-i İbn Kesir*, c. 8, s. 307.

ma baktı ve: “Yoksa sen casusluk mu yapıyorsun -Eliyle boynuna işa -ret ederek- eğer buraya kılıcınızı koysanız ve ben sizin infaz etmeniz -den evvel Resulullah’tan (s.a.a) duyduğum bir hadisi nakledeceğim vaktim olsa yinede bunu yapacağım.” dedi.”³⁶

Hadislerin nakledilip yayılmasına karşı uygulanan sıkıyönetim, Halife Osman döneminde daha güçlüydü, Halife Osman, bu konuda daha da ileri giderek minberin üzerinden şöyle haykırıyordu:

- “Hiçkimsenin, Ebu Bekir ve Ömer döneminde duyulmayan bir hadisi rivayet etmesi caiz değildir.”³⁷

Ahnef b. Kays’da şöyle diyor:

-Şam’a gittiğimde Cuma namazı kılmak için camiye girdim. Orada bir adam gördüm. Hangi topluluğun yanına varacak olsa oradakiler yerlerini değiştiriyorlardı! Namazını çabuk kılıyordu. Yanına oturarak ona, “Sen kimsin?” dedim. “Ben Ebuzer’im” dedi. Sonra bana, “peki sen kimsin?” diye sordu. Ben de Ahnef b. Kays olduğumu söyledim. Bunun üzerine, “Yanımdan kalk, benden sana şer bulaş -masın.” dedi. “Bana nasıl şer bulaştırırsın ki?” diye sorunca, dedi ki: “Şu adam -Muaviye- habercisiyle, hiçkimsenin benimle oturmaması -na haber saldı.”³⁸

Böylece Resulullah’ın (s.a.a) bu yüce sahabisi, egemen güçlerin haksızlıklarına muhalefet etmesinden dolayı bir beldeden bir beldeye hep sürgün edilmiş, sonunda da h.31 yılında Rebeze denilen bir yaylakda sürgün bir haldeyken yalnız başına vefat etmiştir.

Hadislerin yazılıp yayınlanması hadisesi, ilk halife döneminde başlamış Halife Osman’ın hilafetinin ilk yarısına kadar çok sıkı bir şekilde devam etmiştir. Ancak Osman’ın hilafetinin ikinci yarısından sonra, Aişe, Talha, Zübeyr ve Amr b. As gibi önde gelen sahabeler ve tabiinin ileri gelenleri Osman’a karşı çıkıp açıktan muhalefet etmeleriyle, artık sünneti rivayet etmek isteyenlerin karşısında bir engel kalmamıştı. İşte bu nedenle, bu dönemde Hz. Peygamber’in

36) Ebuzer ile ilgili bu hadise, Halife Osman döneminde vuku bulmuştur. Halife Ömer döneminde sahabilerden hiçkimse otoritenin emirlerine karşı böyle açıkca muhalefet etmeye cesaret edemezdi. Bu rivayeti *Sünen-i Darimi* c. 1, s. 132; *Tabakat-ı İbn Sa’d*, c. 2, s. 354, Ebuzer’in biyografisinde; *Buharî Sahih*’inin ‘el-İlmu Kable’l-Kavl’ c. 1, s. 161 de nakletmiştir.

37) *Muntahabu’l-Kenz bi Hamiş-i Müsned-i Ahmed*, c. 4, s. 64.

38) *Tabakat-ı İbn Sa’d*, c. 4, s. 168.

(s.a.a) hadislerinden bir kısmı rivayet edilebildi; ancak yine de rivayet edilen bu kısım hadisler Hz. Ali (a.s) döneminde de yazılmadı. Bununla birlikte sahabiler tarafından geçmişte ifşa etmeye cesaret edemedikleri ve yasaklanan hadisler, Hz. Ali döneminde rivayet edildi.

Bunun üzerine ashap tarafından Hz. Peygamber'den (s.a.a) rivayet edilen sünnetlerle ilk üç halifenin içtihatları arasında apaçık bir ihtilaf ortaya çıktı. Ortaya çıkan bu ihtilaflardan bazılarına ileride değineceğiz.

Buraya kadar ilk üç halife döneminde hadisleri yazmaya ve yaymaya çalışan sahabilerin karşılaştıkları yasak ve baskılardan bazı örnekler sunduk, fakat şunu da unutmamak gerekir ki ilk üç halife, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünnet ve hadislerinin yazılıp yayınlanmamasının asıl nedenini açıktan dile getirmiyor, dolaylı yollarla yapmaya çalışıyorlardı. *"Kur'an ayetleri ile hadislerin birbirleriyle karşılaşmasını önlemek için böyle yapıyorlardı"* sözü ise pek inandırıcı gelmemektedir. Zira Kur'an ayetlerinin hem lafızları hem de içerikleri mucizedir. Bin hadisin içerisine bir tek ayet karışsa, hem lafızıyla hem de anlamıyla derhal ayet olduğu farkedilir. İlk üç halifenin niçin hadislere engel olduklarının arka planını, onların devamı olan Muaviye döneminde aramak gerekir. Zira Muaviye iktidarı döneminde, hem ashabin birçoğu dünyadan göç etmişti, hem de artık *Ehl-i beyt* gücünü kaybetmişti. Böylece Muaviye için artık gizleyip saklayacak bir durum kalmamıştı. Şimdi Muaviye dönemi hadis/sünnet durumunu inceleyelim.

MUAVİYE DÖNEMİNDE SÜNNETİN DURUMU

Tüm oluşum ve değişimlerin bir çekirdek kadrosu vardır. Bu çekirdek kadro ana kitleyi etkileyebildiği oranda hedefine ulaşmıştır. Bu, sosyolojik bir yasadır. Hz. Peygamber (s.a.a) ideal İslâm dininin toplumsal oluşumunu nasıl bir avuç çekirdek kadroyla gerçekleştirmeyi başarmışsa, Resûl'den (s.a.a) sonraki İslâm'ı tahrif etmek isteyenler de yine bir avuç az sayıdaki çekirdek kadro tarafından bunu gerçekleştirmiştir. İşte onlardan biri de Muaviye'dir.

23 yıllık bir mücadele sonucu Resulullah (s.a.a) tarafından oluşturulan nebevi yapı, vefat etmesiyle birlikte birden topa tutulmuş, küçük kıyamet ilk halife seçiminde koparken, büyük kıyamet Hz. Ali'nin hilafete geçmesiyle meydana çıkmış, ne hikmetse diğer halifeler iş başındayken sessizliğe boğulan Aişe validemiz, cennetle mühdelenen! Talha, Zübeyr ve sır katibi Muaviye, ağız birliği yapmışçasına birden harekete geçmiş, ünlü Cemel ve Sıffin savaşlarıyla büyük kıyameti koparmışlardır. Böylece **“insanlar için gönderilen bu hayırlı topluluk”** birbirleriyle çekişen, birbirlerini tekfir eden, kanlı bıçaklı kavgalara giren, ardı arkası kesilmeyen bölünmelere vesile olan bir **“ashap topluluğu”** haline gelmişlerdir. Tartışma ve savaşların odağını, Resulullah'ın kutsal şehri **“Medine-i Resul”**, **Kûfe**, **Şam** ve **Basra** gibi ilim ve ashap merkezleri oluşturmuş, görüşler ve karşıt görüşler, devrimler ve karşıt devrimler, tezler ve anti tezler, Kur'an ve Sünnet'e zıt içtihatlar ve birbirini yalanlayan uyduruk hadis ve bidatlar, hep bu merkezlerde ortaya çıkmıştır!

Nebevi velayetin/imamaetin en ağır zamanda kendisine ulaştığı İmam Ali (a.s), Cemel, Sıffin, tahkim, Nehrivan'la biribiri ardınca gelen badireleri atlatmak için oradan oraya koşup durdu, fakat sonunda Allah'ın dediği oldu. **“Nasılsanız öyle idare olursunuz”** gerçeği vuku buldu.

Ümmet layık oldukları Emevî yönetiminin eline geçti. Artık ne olduysa onların eliyle oldu.

Resulullah'ın (s.a.a) 23 senede yerleştirdiği ideal İslâm dini, Kur'an, Sünnet, *Ehl-i beyt* ve cemaat gibi dört sağlam temeller üzerine oturtuldu fakat Muaviye bu dört temel dinamikleri teker teker yok etti. Şöyleki;

1 - Kur'an-ı Kerim'i ortadan kaldırmak ya da onun metni üzerinde birtakım filî tahrifatlar yapmak mümkün olmadığı için, Emevîler (Muaviye) İslâm'ın bu ana dinamiğini devre dışı bırakmak için başka usuller kullandı. Örneğin, Kur'an sayfalarını Sıffin savaşında mızrakların ucuna geçirmeleri ve bu düzenbazlıklarıyla kendilerini mutlak yenilgiden kurtarıp, meşru halifenin otoritesini işlemez hale getirmeleri, Kur'an'ı ortadan kaldırma usullerinden biriydi. Hz. Ali (a.s)'ın söylediği gibi **“Onlar (Muaviye ve yandaşları), Kur'an'ın hü-kümlerine isyan etmek için sayfalarını kullanıyorlar.”** Muaviye'nin Kur'an-ı devre dışı bırakmak için kullandığı bu usûl, daha sonra ge-

lecek olan yöneticiler için de bir sünnet halini aldı. Kur'an ile hile canbazlığı, hakemiyet olayında da Amr. b. As tarafından başka bir versiyonla kullanıldı. Hariciler'in Kur'an bütünü içerisinde koparıp aldıkları tek bir ayet ve bunun üzerindeki geliştirdikleri çarpık anlayış da o oyunun bir parçasıydı.

2 - İslâm'ı ortadan kaldırmanın diğer bir usulü de, Kur'an'ın canlı şahitleri ve taşıyıcıları olan *Ehl-i beyt-i* ortadan kaldırmaktı. Zira bu canlı şahitler susturulmadan ya da ortadan kaldırılmadan İslâm'ı hükmen yok etmek mümkün değildi. Bundan dolayı Emevî'ler bir taraftan zahirde İslâm'ın savunucuları olduklarını gösterirken, diğer yandan güç bulduklarında kılıçla, bulamadıklarında da iftira, bühtan ve cami minberlerinde küfürler ettirmekle *Ehl-i beyt'i* ve onların sadık dostlarını teker teker ortadan kaldırıyorlardı!

3 - İslâm'ı ortadan kaldırma usüllerinden biri de Sünnet'in tertemiz ırmağını bulandırmaktı. Resulullah zamanında münafıkların yapmaya çalışıp da bir türlü başaramadıkları şeyi, onun irtihalinden hemen sonra yapmaya başladılar, fakat Emeviler döneminde ortam bu işe daha elverişli bir hale gelmişti. Kimi samimi sahabiler gördükleri bu vahim olaylar karşısında ya bir köşeye çekilip susmayı tercih etmişler, ya da yönetim tarafından susturulmuşlardı. Bu arada halâ konuşmaya devam edenler de -Hücr b. Ady ve on arkadaşları gibi binlercesi- kelleleri kesilerek ortadan kaldırılmışlardır. Beri yandan, Müslüman olmuş gibi görünen Hristiyan rahip Temim-i Dari ve yahudi alim Ka'bul-Ahbar gibi zındıkların önü açılmış, harıl harıl yalan hadisler uydurmaya başlamışlardı. Bir yandan Resulullah adına yalan uydurulurken, ötede, kimisi iyi niyetle kimisi ihanetten ama her halûkârda sünneti katleden bidatlar başını alıp yürümüştü.

4 - İslâm'ı ortadan kaldırma usullerinden biri de, İsrailiyat kapısının açılmasıydı. İsrailiyat, İslâm'da doğru kabul edilmeyen tahrifata uğramış Tevrat ve İncil'deki batıl inançların, görünürde Müslüman gözüken Yahudi ve Hristiyan alimlerince İslâm'a mal edilmiş uyduruk inançlardır.

Halife Ömer, Osman ve Muaviye gibileri, Yahudi asıllı Ka'bu'l-Ahbar'dan yaratılışın başlangıcı, kıyamet gününde vuku bulacak olaylar ve hatta Kur'an-ı Kerim tefsiri ve diğer konular hakkında soru soruyorlardı! İlginçtir ki Enes b. Malik, Ebu Hureyre, Abdullah b.

Ömer, Abdullah b. Zübeyr ve Muaviye b. Ebu Süfyan gibi sahabiler ve tabiin, Ka'b ve Temim-Dari'den rivayet etmişlerdir.

İsrailiyatın nakli bu iki Yahudi ve Hristiyan alimiyle ve onların öğrencileriyle sınırlı değildir; onlarla birlikte ve hatta onlardan sonra diğer bir grup da bu işi sürdürmüş -bunları masalcı olarak niteleyip mescitten dışarı çıkaran- Hz. Ali (a.s)'ın kısa süren hükümeti hariç, Abbasilerin hilafetine kadar faaliyetleri devam etmiştir!

Bunlar, İslâmi düşünce tarzında ve Müslümanların inançlarında çok ciddi bir etki bırakmış, İslâm'da İsrailiyat kültürünün baş göstermesine neden olmuş ve belli bir yere kadar İslâm'ı kendi dinlerine benzetmeyi başarmışlardır. Allah'ın cisim olduğuna, peygamberler'in günah işlediğine inanmak, yaratılış ve kıyamet hakkında özel algılamalar ve diğer İsrailiyat düşünceleri, Ehl-i sünnet inancına buradan sızmıştır.

Bunların Emeviler (özellikle de Muaviye) döneminde nüfuzları oldukça genişledi, öyleki Muaviye'nin kendisi, katibi Sircan,³⁹ özel doktoru İbn Esat,⁴⁰ saray şairi Ahtel⁴¹ gibi bir grup Hristiyan'ı kendine sırdaş edinmiş ve onlarla düşüp kalkıyordu.

39) Sircan'ın (veya Sercun'un) biyografisi için bkz. *Tarih-i Taberi*, c. 2, s. 205 ve İbn Esir, c. 4, s. 7; Muaviye babı. Mansur-i Rumi'nin oğlu Sircan, Muaviye'nin katibi ve sırdaşıydı. Muaviye'den sonra da Yezid'in katibi olmuştur. *Eğani*, c. 16, s. 68'de Sircan'ın Yezid'in içki arkadaşı olduğunu ve Müslim Küfe'ye gitikten sonra, Yezid'e İbn'i Ziyad'ı Küfe'ye vali tayin etmesi önerisini verenin de olduğunu kaydetmiştir. bkz. *Tarih-i Taberi*, c. 2, s. 228 ve 239 ve İbn Esir, c. 4, s. 17. Sircan'ın oğlu da Abdülmelik'in katibiydi. bkz. Mesudi'nin *et-Tenbih-i ve'l-İşrafi*, s. 261 ve *Hutet-i Makrizi*, c. 1, s. 159.

40) İbn Esal, Muaviye'nin özel doktoruydu. Muaviye, oğlu Yezid için biat almak istediği zaman, Şam halkının Halid b. Velid'in oğlu Abdurrahman'a eğilimli olduğunu anladı. Bunun üzerine İbn Esal'a, bir yıl vergiden muaf olup Hams'ta vergi memuru olacağı vaadiyle Abdurrahman'ı zehirlemesini emretti. İbn Esal, Muaviye'nin emrine itaat edince Muaviye de vaadini yerine getirdi. Sonra da Halid b. Abdurrahman veya Muhaci ismindeki kardeşinin oğlu onu öldürdü. bkz. *Eğani*, c. 15, s. 12-13; *Tarih-i Taberi*, c. 2, s. 82-83; İbn Esir, c. 3, s. 378. Yakubi kendi tarihinde şöyle yazar; Muaviye, Hristiyan İbn Esal'ı Hams'tan haraç toplamak üzere görevlendirdi; oysa ondan önce hiçbir halife Hristiyan birine böyle bir görev vermemişti. *Tarih-i Yakubi*, c. 2, s. 223.

41) Ebu Malik, Gıyas b. Gavs'il-Ahtel, Teğlib Hristiyanlarındandı. O, Ömer'in hilafetinin başlarında dünyaya gelmiş ve hicretin 95. yılında vefat etmiştir. Cahiz, onun Muaviye'ye yaklaşmasının nedenini şöyle açıklıyor: Muaviye, daha fazla Ali'nin (a.s) taraftarı olup kendisini kabul etmemelerinden dolayı Ensar'ı hicvetmek isteyince, oğlu Yezid aracılığıyla Ka'b b. Ca'l'den Ensar'ı hicvetmesini istedi. Ka'b kabul etmedi, fakat; "Ben onları hicvetmekten sakınmayan Hristiyan bir şairi tanıtırım sana" dedi ve o Hristiyan şairi ona tanıttı. (*el-Beyan Ve't-Tebyin*, c. 1, s. 86)

Eğani, c.13, s.142’de Ka’b b. Ca’l’den şöyle nakletmiştir: Yezid b. Muaviye bana dedi ki, “İbn Hassan, Abdurrahman b. Hakem’i eşiyle arasında geçen o olay nedeniyle rezil ederek bizi de rüsva etmiştir. O halde sen de Ensar’a hicvet.” Ben ise, “Sen beni şirke davet ediyorsun! Hz. Resulullah’a (s.a.a) sığınak verip ona yardım eden kişileri mi hicvedeyim?! Ancak ben sana Hristiyan bir şairi tanıtayım...” Her durumda Ethal Ensar’ı hicvetmiş ve bir şiirinde şöyle demiştir:

Kureyş ahlakî güzelliklerde yüceldikçe yüceldi

Alçaklık ise Ensar’ın sarıkları altında gizlendi.

Ensar, Ethal’ı cezalandırmak için Muaviye’den yardım isteyince Muaviye; “Dilini kesin; ancak eğer, Yezid’e sığınmış olursa ona dokunmayın” dedi ve peşinden de Yezid’e, “Ben bunlara böyle dedim, sen Ethal’ı koruman altına al” dedi.”⁴²

Ve c.8, s.299’da ise şöyle geçer: Ensar, Muaviye’ye, “Bu Hristiyan kafir kürk cübbe giyiyor, kürk atkı takıyor ve altından haç kolyesi takarak Müslümanlar hakkında çirkin şeyler söyleyerek onlarla alay ediyor. Sakalı şarap kokuyor, sarhoş bir vaziyette önceden izin almaksızın Abdülmelik Mervan’ın yanına gidiyor.” “Kûfe mescidinde böyle bir şiir okuyor...”⁴³

Ve c.16, s.68’de ise onun Yezid’in müşaviri ve kafa kafaya verip şarap içtiği arkadaşı olduğu, Eğani, c.8, s.301’de ise onun Yezid’le birlikte hac yaptığı geçer!⁴⁴

Açıktır ki bunlar Emevi hanedanının saray erkanı olurken Hristiyan inanç, adap ve gidişatlarını terk etmemiş, onları kendileriyle birlikte hilafet sarayına götürmüşlerdir.

42) Eğani, c. 13, s. 174.

43) Eğani, c. 8, s. 321.

44) Bu bölümler, Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet Ekolleri, A. Murtaza Askerî, c. 2, s. 50-52’den nakledilmiştir.

27. BÖLÜM

*** MEŞRU HAKİMİYET EHL-İ BEYT YÖNETİMİDİR**

MEŞRU HAKİMİYET EHL-İ BEYT YÖNETİMİDİR

- *“Kim Allah’ın indirdikleriyle hükmetmezse kafirler onlardır!”¹*
- *“Kim Allah’ın indirdikleriyle hükmetmezse işte zalimler onlardır.”²*
- *“Kim Allah’ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar fasıklardır.”³*

Yukarıda kaydedilen vahyin belirttiği üzere; Hakimiyet, kayıtsız şartsız Allah’ındır ve meşru hakimiyet, çerçevesi vahiy ve sünnet tarafından çizilen hakimiyettir. Yukarıdaki ayetlerden de anlaşıldığı gibi İslami yönetim anlayışında mutlak otorite, mutlak güç ve mutlak kanun koyucu Allah’tır. Fert ve toplumu kuşatan hukuk kuralları bütünü olan Şeriatını Kur’an’da vaz’eden Allah, onu kendisi adına yürütme (hilafet) işini elçisi eliyle gerçekleştirmiştir. **“Elçi si-ze neyi verirse alın, neden sakındırırsa ondan sakının”⁴**

İslami yönetim anlayışında bir fert, aile, sınıf veya zümre Allah’ın otoritesine ortak olamaz. İslam bu yönüyle teokrasi değildir. Teokrasi, din adına ortaya çıkmış bir zümrenin tahakkümüdür. İslam’da böyle bir zümre yoktur. Allah Tealâ, koyduğu hukuk kuralları önünde yaratılmış vassafına sahip olan herkesi -onu uygulama makamında olanlarda dahil- eşit görmekte, böylece de, İslami idare şeklinin esası, hukukun üstünlüğü ilkesine dayanmaktadır.

İslami yönetimde “devlet”, bugün dünyada geçerli olan devlet anlayışından çok farklıdır. İslam dışındaki beşeri tüm devlet anla-

1) Maide, 44

2) Maide, 45

3) Maide, 47

4) Haşr, 7

yışları her sahada güce (örgütlenmeye) dayalıyken, İslam devlet anlayışı adalete ve fazilete dayalıdır. İslam dışı yönetimlerde halktan ayrı, halka rağmen ve bağımsız olarak yaşayabilecek kadar örgütlenen ve elinde bulundurduğu yasama, yürütme ve yargı imkanlarıyla bir “şahs-ı manevi” halini alan “devlet” adlı bir örgütün tahakkümünü pekiştirmek için kullanmak varken, İslami yönetimde halktan ayrı ve bağımsız “devlet” adlı bir “şahs-ı manevisi” yoktur. Çünkü bu yönetimde halk “*İyalullah/Allah’ın ailesi*”dir, devlet ise Allah’ın adaletinin dağıtıcısı ve halkın hizmetkarıdır.

İslami yönetim mekanizması nerdeyse “*kutsal örgüt*” olarak nitelendirilen “devlet” temellerine değil, fazilet ve adalet temellerine dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle İslami yönetim; evrensel adaleti toplumda geçerli kılmanın diğer bir adıdır.⁵

İslam hukuku dokunulmazlığın ve imtiyazın olmadığı bir huktur. Kanunu uygulayandan yürütmenin başına (peygambere) kadar herkes onun önünde eşittir. Fakat yürütmenin başı (peygamber ve peygamberin vasileri/imamlar) diğerleri için örnek teşkil ettiklerinden, nasıl ki indirilen vahiy her türlü hata ve yanlışlıklardan mahfuz ise, hem o vahyi anlayıp uygulamaya koymada, hem de o vahyin hükümlerinin muhatabı diğer insanların akıl ve gönüllerinde kuşku yaratmaması hususunda onların (yürütmenin başlarının) da her türlü günah ve hatalardan masum olması gerekir.

“Allah’a itaat etmeyene itaat yoktur” ilkesi, İslami yönetimin temel ilkelerindendir. Dolayısıyla kimilerinin iddia ettikleri gibi “Şûra’ya dayanan bir İslami siyaset önderliği, onu tayin edenlerin masum (hatadan mahfuz) olmadıkları gözönünde tutulacak olursa, seçecekleri liderin (yürütmenin başı) de hata yapabilecek biri olduğundan, yöneten-yönetilen ilişkileri üzerine söylenmiş olan “*İtaat edin Allah’a, itaat edin Resulüne ve sizden olan emir sahiplerine (imamlara)’de.*”⁶ hükmü gereği Allah ve Resulüne mutlak itaatın farz olduğu vurgulandığı gibi “*sizden olan emir sahiplerine de*” sözüyle, emir sahiplerinin de Allah ve Resulü kadar mutlak itaat makamı olduğu vurgulanmıştır. Diğer yandan da “Allah’a itaat etmeyene itaat yoktur” veya “Benden sonra kötü bir sınıf yönetime gelir, söylediklerini yapmaz, yapmadıklarını

5) Şura, 42/15

6) Nisa, 59

söylerler. Emrolunmadıkları şeyleri yaparlar. Kim eliyle onlara karşı koyup savaşırsa o mü'mindir. Diliyle onlara karşı savaşırsa o yine mü'min kimsedir. Kalbi ile onlara karşı buğzeden kimse de mü'mindir. Bundan sonrasında hardal tanesi kadar iman yoktur.”⁷ gibi birçok hadisler mucibince Kur'an ve Resul kadar masum olmayan emir sahiplerine (yürütmenin başları) itaat caiz görülmediği gibi, onlara karşı koymak da güç bulunduğu da farz, bulunmadığı taktirde de o gücü elde etmek teşvik edilmiştir. Örneğin;

- “Cihad'ın en faziletlisi, zalim yöneticinin -halifenin- karşısında hakkı söylemektir”.⁸

“Halk, başlarına geçen bir zalim (yönetici)in zulmüne engel olmazsa, Allah'ın onlara kapsayıcı bir bela göndermesi umulur. Benden sonra (benim tayin ettiğim vasilerin dışında) bazı yönetimler iş başına gelecekler. Onların yalanları doğrudur diyenler, onların işledikleri zulme yardımcı olanlardır, işte onlar benden değildir, ben de onlardan değilim.”⁹

- “Uzak olmayan bir vakitte sizin başınıza öyle yönetimler gelir ki, rızıklarınızı ellerine geçirirler (sömürürler). Ne söyleseniz yalan, ne yapsanız kötü iş olur. Siz onların bayağılıklarına (kötü yanlış işlerine) iyi/doğru demedikçe sizden memnun olmazlar. İşte o zaman siz, onları doğru yola getirmek için karşılarında hakkı söyleyeceksiniz. Eğer onlar azgınlık yapar haddi aşarlarsa ve bir kimse de bunlara karşı geldiği için öldürülürse elbette o şehid dir.”¹⁰

- “Her kim yönetimi (hilafeti) hoşnut etmek için Allah rızasına aykırı olacak bir biçimde konuşursa, Allah'ın dininden çıkmıştır.”¹¹

İşte görüldüğü üzere bir taraftan emir sahipleriyle ilgili mutlak itaate davet eden ayetler, diğer taraftan da Allah ve Resulü kadar mutlak itaat otoritesine sahip olan emir sahiplerinin, Allah ve Resu-

7) *Ebu Davut*, Kitabu'l-Melâhim, b: 17; *Tirmizi*, Kitabu'l Fiten, bab: 12; *Nesei*, Kitabu'l-Bîa, bab: 36.

8) *Nesei*, bab: 37, VII/161

9) A.g.e bab: 35, VII/160

10) *Kenzu'l – Ummal*, H No: 14876, VI / 67

11) A.g.e. H. No: 14888, VI/70 (Bu bölüm İmamlar ve Sultanlar, M. İslamoğlu, s. 48-49 sf. İkt. Edilmiştir.)

lüne itaat etmeyenleriyle (masum olmayan) yapılması gereken cihat hükümleri, Kur'an ile emir sahibinin (yürütmenin başının) yek vücud olmalarını, diğer bir ifadeyle; *“masum olan kitabın yanına, masum olan emir sahiplerinin konulması gerektiği hakikatını”* ortaya çıkarmaktadır! Zira şayet masum kitabın yanına masum olmayan (yani o kitabı anlamada ve uygulamada hataya düşen) bir emir sahibi (önder) konulmuş olursa, onların bir arada kalması ve birbiriyle uyum içerisinde olması mümkün olamaz. Çünkü kitabın doğruluğunu bildirdiği bir şeyi, doğru olmayan bir önderin ya sözüyle ya da ameliyle bir gün tekzip edeceği muhakkaktır. Ve yahut ta kendi yanlışına kitaptan dayanak bulmak için onu zoraki de olsa te'vil etme yoluna gideceği muhakkaktır (Şüra ayetinde olduğu gibi). Neticede de bu ikisinin (masum kitap ile masum olmayan önderin) bir arada bulunması mümkün olmayacaktır. Ya masum kitap onu (yanlış önderi) yok edecektir ya da masum olmayan önder onu (kitabı) kendince yorumlayacaktır. Nitekim öyle de oldu. Resulullah'ın birlikte emanet ettiği masum kitap ile masum önder (imam) Ümmet tarafından birlikte kabul edilmeyince ve biri (kitap) alınıp diğeri (masum imam) atılınca, masum olmayan önderler netice itibariyle Allah'ın kitabını (ilahi yönetimi) kaldırıp yerine kendi hükümlerlerini (beşerî sultayı) kurdular. Kendilerini Allah'ın kitabına uydurmaları yerine, kitabı kendilerine uyarlamaya koyuldular. Böylece de farklı farklı anlayışlar ortaya çıktı. Farklı anlayışlar farklı ekollere, farklı ekoller farklı mezheplere, farklı mezhepler de kavgalara dönüştü, kavgaların kine dönüşmesi ise, Müslüman ümmetin bugünkü vahim duruma düşmesine vesile oldu. Neticede dini kimliklerini kaybeden ümmet, siyasi birlikteliklerini de kaybettiler. Siyasi birliktelikleri kaybolunca da izzetleri yerini zillete bırakmış oldu! Varılan sonucun tek nedeni ise ilahi yönetimin beşerî sultaya dönüştürülmesiydi! *“Vahiy emanetini insanlığa taşıma”* anlamına gelen imamet, *“beşerî gücü vahyin karşısına dikme”* anlamındaki saltanata dönüştürülünce, artık meşru hakimiyetten bir eser kalmadı. Bundan dolayıdır ki, meşru hakimiyetin Ehli-i beyt yönetimi olduğunu söyledik! Yani çerçevesi vahiy ve sünnet tarafından çizilen ilahî hakimiyetin, İslâm tarihinde yalnızca *Ehl-i beyt* yönetimiyle gerçekleştiğine şahit olduk. Mutlak adalet otoritesine dayalı İmam Ali (a.s.)'nin yönetimi, bunun en bariz örneğidir.

28. BÖLÜM

*** VASIYET DOSYASI İLAHÎ YÖNETİME
SON VERMENİN İLK ÇIKIŞ NOKTASIDIR**

*** RESULULLAH'IN VASIYETİNE ENGEL OLUNMASI**

*** Vasiyetname**

VASİYET DOSYASI İLAHÎ YÖNETİME SON VERMENİN İLK ÇIKIŞ NOKTASIDIR

“Allah’ı hakkıyla takdir edemediler”¹

Din, “vahiy” ve “Nübüvet” olmak üzere iki boyutlu bir hakikattir. Eğer bu iki boyutu birbirinden ayırır, birini diğeri olmadan düşünürseniz “din” denilen hakikatı parçalamış olursunuz, parçalanan hakikat da hakikat olmaktan çıkar.

Müslüman ümmet hakikatı parçalamanın bedelini tarih boyunca çok ağır ödemiştir. Bu bedel, belki de hakikatı parçalamanın cezasıdır!

- *“Dinlerini paramparça edip hizipleşenler var ya, senin onlarla hiçbir alakan yoktur. Onların işi Allah’a kalmıştır. Allah onlara yapıp ettiklerini bir bir haber verecektir.”²*

Yine Müslüman ümmet sadık peygamberlerine ve onun iki ağır emaneti olan Allah’ın kitabı ve soyu *Ehl-i beytine* tabi olmadıkları için, kendilerini arkalarına takan bir sürü dalalet önderlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermişlerdir! Şayet içinde şüphe bulunmayan Allah’ın vahyi Kur’an’a ve onun hemkefi olan *Ehl-i beyte* birlikte sarılmazlarsa, ümmetin içinden çıkan ya da çıkacak olan dalalet ehlinin tuzağına düşmekten de hiçbir zaman kurtulamayacaklardır. *Çünkü mesele “inanmak” değildir. Asıl olan inanılan şeyin “hakikat” olmasıdır.* Onun için batıla inanmaya “iman”, dalalet ehline de “mümin” denilemez. Zira imanın konusu, aklen ve ilmen kendisinden emin olduğumuz şeydir. Emin olmanın tek yolu ise; *“Resul size ne -*

1) Zümer: 67

2) En’am: 159

yi verdiyse onu alın, neden sakındırdıysa ondan sakının.”³
hükmüne teslim olmaktır.

Ayet bize, inanma meselesinin “*neye olursa olsun yeter ki inan*” meselesi olmadığını, meselenin “*inancımızın değerinin, inandığımız şeyin doğruluğuyla orantılı olduğu*”nu vurgulamaktadır. Diğer bir ifadeyle, doğru inancın, Resulün bize verdiği inanç olduğunu ifade buyurmaktadır. Resulün dışındaki ya kendimiz ya da başkaları vasıtasıyla elde ettiğimiz inancın “*doğru inanç*” olmadığı hiç kuşku götürmeyen bir gerçektir.

- “Sizden önce kitap ehli, alimlerinin kitaplarını alıp Allah’ın kitabını terk ettikleri için helak oldular.”⁴

- “*De ki: Ey kitap ehli, siz Tevrat’ı, İncil’i ve Rabbinizden size indirileni hayatınıza koymadıkça hiçbir şey değilsiniz.*”⁵

Bu izahattan sonra şimdi gelelim Resulullah’tan (s.a.a) sonra ilahi yönetime nasıl son verildiği konusuna:

İlahi yönetimin sona erdirilip beşeri sultanın hakimiyetini kurması hadisesinin ilk çıkış noktası, Resulullah’ın (s.a.a) ölüm döşesindeyken yazdırmak istediği vasiyetnamesine karşı koyma olayıdır. Bu hadise İslam ümmetinin o günkü yaşayan Müslümanları için en çetin sınav olmuştur. İtiraf etmek gerekirse ümmet o gün bu sınavı yüzünün akıyla geçememiştir! Resulullah’ın (s.a.a) etrafına toplanan sahabe grubundan bazılarının (özellikle Ömer b. Hattab’ın) Resullullah’a tepkisi çok korkunç olmuştur. İslam tarihinde derin yaralar açan ve ümmetin o gün bu gün içinden çıkamadığı bu vahim durumun en büyük acısı, Ömer b. Hattab’ın “*Bu şahıs (Resulullah (s.a.a) (haşa)sayıklıyor! Allah’ın kitabı bize yeter!*” mantığını ümmetin önüne koyması olmuştur. Dolayısıyla Resulullah’ın nassın (Kur’an’ın) yanına uygulayıcı (*imam*) tayin etme girişiminde bulunmasına engel olunulması, ‘ilâhi yönetime’ son vermenin ve ‘beşeri sulta’nın iş başına gelişinin ilk adımıydı! Ayrıca Resulullah’a (s.a.a) karşı bu türden soysuz duygularla karşı koyan bu insanlar, değil Ri-saletin hakkını tanımak, normal insanlara dahi tanınan hakkı kendi peygamberlerine çok görmüşlerdir. “*Allah’ın kitabı bize yeter*” sö-

3) Haşr: 7

4) Darimi, *Sünen*, Mukaddime, 42, 475

5) 5/68

züyle ümmet içerisinde uygulayıcısız nassı kabul etme ekolünün ilk kurucusu da yine onlar olmuştur. Uygulayıcısız nassa sarılma ekolü, günümüzde bir çok sıkıntı ve sapıklığa vesile olduğu gibi, tarihte de bir çok tehlikeli akımların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Örneğin ümmetin başına büyük belalar açan Hariciler'in kendi dönemlerindeki en büyük sıkıntısı kitapsızlık değildi, kitabı (Kur'an-ı) alıp da uygulayıcısını (emire'l-müminin Ali b. Ebi Talib'i) reddetmeleriydi. Kur'an'ın sırf zahirine bakıp ondan hüküm çıkarmaya çalışan Hariciler, Resullulah'ın uygulamalarını görmezden gelerek ve yine Emirü'l-müminin Ali b. Ebi Talib'i (a.s) dinlemeyerek, ayetleri kendince yorumlamaya kalkmışlardı. Sonuçta da yaptıklarını yapmışlardı!

Toparlayacak olursak;

Halife Ömer'in "*Allah'ın kitabı bize yeter*" mantığı, vahiy ile nübüvvet bütünlüğünün parçalanmasının ilk çıkış noktasını oluşturmuş ve parçalanmış hakikat da hakikat olmaktan çıkmıştır. Parçayı (kitabı) bütüne (kitap ve nübüvvet bütünlüğüne) tercih eden Ömer'in bu anlayışı, bir çok batıllara kapı açtığı gibi, ümmetin vahim duruma düşmesine de zemin hazırlamıştır.

Şimdi gelelim vasiyyet konusunun tarihi detayına:

RESULULLAH'IN VASIYETİNE ENGEL OLUNMASI

“Vasiyetsiz ölen benden değildir.”⁶

Bir inancın yüceliği, onun insana ve insan hayatına vermiş olduğu değerlerle ölçülür. İslam dinini yüce kılan şey, onun hem insan hayatını hem de hayat sonrası dönemini önemsemesidir. Bundan dolayıdır ki İslam, insan hayatıyla ilgili bir çok hükümler sergilemiş, ölüm anı (ihtizar) durumuyla ilgili de bir kısım esaslar sunmayı ihmal etmemiştir.”Vasiyet” de bunlardan biridir.

“Emretmek ve ölümden sonra bir şeyin yerine getirilmesini istemek”⁷ anlamında olan vasiyet, bir fıkıh terimi olarak da *“Bir malı ve ya yararlanma hakkını, ölümden sonraya bağlayarak bir şahsa veya hayır kurumuna karşılıksız olarak bağışlamaktan ibarettir. “Sizden birine ölüm gelince, eğer geriye mal bırakacaksa anneye, babaya ve yakın akrabaya ma’ruf şekilde vasiyette bulunmak, takva sahipleri üzerine bir hak olarak yazıldı.”⁸*

İnsan denilen bu yaratığın, kendi hayatı döneminde sorumluluğunu üzerinde taşıdığı kimselere karşı duymuş olduğu mesuliyet arzusunun ölümden sonra da devam etmesini arzulamış olmasından dolayıdır ki yüce din “vasiyet” denilen bir kavram belirlemiş ve bu kavram Resulullah’ın ağızından şu cümleyle ifadesini bulmuştur; **“Vasiyetsiz ölen benden değildir.”**

Evet, vasiyet, ölüm anını her an aklından çıkarmayan bir mümi-

6) *Sahih-i Buharî*, c. 3, s. 186; *Sahih-i Tirmizi*, Kitabu'l-Vesâyâ; *Sünen-i ibn-i Mâce*, Kitabu'l-Vesâyâ.

7) Kadri paşa, *el-Ahvali'sh-Shahsiyye*, mad. 530

8) Bakara / 180.

nin kendinden sonraki sevdiklerinin birbirleriyle ihtilafa düşmelerini önlemek ve kendinden sonra ne yapmaları gerektiğine dair bir takım düsturlar vermektir. Diğer bir ifadeyle vasiyet, bir insanın ölüm belirtilerini hissettiğinde yapmak isteyip de yapamadıklarını sevdiklerinden yapmasını veya takip etmesini rica etmesidir. Böylesine bir arzu insanlığın fitrî özelliklerindendir.

Normal bir ferдин benliğinde küçücük bir aile efradına karşı böyle bir sorumluluk ve arzusunun var olduğu gerçeği kabul edilir ve de kendinden sonra geride bıraktıklarının isnat edecekleri ve etrafında toplanacakları bir esas bırakmadan gitmeye razı olmadığı düşünülürse, alemlere rahmet olarak gönderilmiş bir peygamberin ümmetine karşı böylesine önemli bir sorumluluğunu ifa etmeden dünyadan ayrılması hiçbir zaman düşünülemez. Özellikle **“vasiyet-siz ölen benden değildir”** vurgusunu yapıp kendisinin (haşa) buna amel etmemesini düşünmek, bütünüyle dinden çıkmak olur. Ve yine Resulullah'ın (s.a.a) ümmeti arasında isnat edecekleri ve etrafında toplanacakları bir esas (*yol haritası*) bırakmadan gittiğini düşünmek de Resulün kendisinden sonra ümmetinin ihtilafa düşmesini arzu etmesi anlamına gelir ki bu da mümkün değildir.

Vasiyetname

Aslında Peygamber Efendimizin *“Veda Hutbesi”* O'nun vasiyeti niteliğindedir. Zira hayatındaki *“Veda”* Haccının, ümmetiyle vedalaştığı anın son hitabesidir. Bir daha aramızda bulunmayacağını imâ etmiş ve üç defa **“Şahid ol ya Rab!”** diyerek, bu hutbede bir manifesto niteliğinde söylediklerine Cenabı Hak'kı şahit tutmuştur.

Bu *“Vasiyet”* ve *“Manifesto”* da Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Ey insanlar! Biliniz ki; bende ancak bir insanım. Aradan çok geçmeden yüce Rabbimin elçisi bana da gelecek ve ben de O'nun davetine icabet edeceğim. Ben size İki ağır emanet bırakıyorum ki, onlara sımsıkı sarılırsanız Benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. O iki şeyden biri diğerinden daha büyüktür. Onlar, semadan yeryüzüne uzatılmış ip olan Al-

lah'ın kitabı ve Ehl-i beyt'im olan ıtratım (soyum)dur. Bunlar Kevser havuzunda huzuruma gelinceye kadar birbirinden ayrılmazlar. Bu ikisi (Kur'an ve Ehl-i beyt) hususunda beni nasıl takip edeceğinize iyi dikkat edin. Ehl-i beytim hakkın-da size Allah'ı hatırlatırım! Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım, Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım.”

Resulullah (s.a.a) hutbesinin bu kısmını irat buyurduktan sonra da şöyle seslenmiştir:

“- Ey insanlar! Siz ne üzerinde şahadet edersiniz?”

Onlar da:

- *Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederiz!* dediler.

Peygamberimiz (s.a.a):

“- Daha ne üzerine şahadet edersiniz?” diye sordu. Onlar da

- *Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna şahadet ederiz!* dediler. Peygamberimiz:

“- Sizin veliniz kimdir?” diye sordu. Onlar da:

- *Bizim velimiz, Allah ve Resulüdür!* dediler. Peygamberimiz:

“- Ey insanlar! Benim, müminler için, öz nefislerinden ile-ri olduğumu biliyorsunuz değil mi?” diye sordu. Onlar da:

- *Evet, ya Resulullah!* dediler.

O zaman peygamberimiz (s.a.v), Hz. Ali'nin elinden tutup:

“- Ben kimin velisiysem, Ali de onun velisidir. Allah'ım! Ali'ye dost olana dost ol; ona düşman olana da düşman ol! Ona yardım edene yardım et!” diyerek niyazda bulundu.⁹

Nihayet Resulullah (s.a.a) Veda haccından Medine'ye dönüp kent merkezine girince, devesini mescidin kapısında çöktürdükten sonra mescide girip iki rekat namaz kıldı, sonrada evine döndü.

Asıl soru şu ki, acaba Resulullah (s.a.a) ölüm belirtilerini kesin-kes hissettiği son anlarında herhangi bir vasiyette bulundu mu yoksa vasiyeti yalnızca Veda Haccı dönüşündeki “*Gadr-i Hum*” denilen bölgede söylemiş olduğu sözlerle mi sınırlı kaldı? Diğer bir ifadeyle, Resulullah'ın kendinden sonra kendisini temsil yetkisi taşıyacak her hangi birine işaretleri oldu mu, yoksa yalnızca konuya “*iki ağır ema-net -sakaleyn-*” olarak bilinen o ünlü hadisiyle mi yetinmiş oldu?

9) Ahmed b. Hanbel, Tirmizi, Müslim.

Bunun dışında meseleyi İslami kaynaklara taşıdığımız zaman şu bilgilerle de karşılaşmış bulunuyoruz: Resulullah (s.a.a) ölümünden birkaç gün önce ordu kumandanlık sancağını kendisinin azat ettiği kölesi ve kölesinin oğlu Usame b. Zeyd'e vererek onu, aralarında Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde Cerrah ve Sa'd b. Ebî Vakkâs, Said b. Zeyd gibi Muhacirler ve Ensar'ın ileri gelenleri olan kişiler üzerine ordu kumandanı olarak tayin edip Rumlarla savaşa gönderdi. Usame, Resulullah'ın (s.a.a) emrine itaat ederek Medine'ye üç mil uzaklıktaki Curuf denilen bölgede konakladı. O sırada Resul-i Ekrem (s.a.a) hastalanarak yatağa düşmüştü.

Resulullah'ın (s.a.a), Ensar ve Muhacirlerin önde gelenlerini, daha onyedi yaşında olan Usame'nin emrine vermesi onları rahatsız etmişti. Dolayısıyla, *"Bu genç ilk Muhacirlerin kumandanı mı olacak?"* diye itiraz sesleri yükselmişti!

Bu türden itirazları duyan Resulullah (s.a.a) hayli öfkelenmiş, başına bir mendil bağlayıp omzuna bir havlu atmış olduğu halde evinden ayrıлып minbere çıkmış ve şöyle buyurmuştur:

"Bazılarınızdan Usame'nin kumandanlığı hakkında duyduklarım da neyin nesidir? Siz daha önce babasının kumandalığına da itiraz etmişsiniz. Oysa vallahi hem Zeyd (Usame'nin babası) kumandanlığa layıktı, hem de oğlu Usame."

Resulullah (s.a.a), bu konuşmasından sonra minberden inerek evine döndü. Bunun üzerine Usame'nin ordusuna katılması gerekenler tekrar Resulullah'la (s.a.a) vedalaşıp orduya katıldılar. Onlar gittikten sonra yeniden Resulullah'ın hastalığı ağırlaştı. O haliyle devamlı **"Derhal Usame'nin ordusunu gönderin gitsin"** buyuruyordu.

Nihayet pazar günü Resulullah'ın (s.a.a) ağrıları şiddetlendi ve pazartesi günü Usame ordusuna hareket emri verdi. Ama o sırada onlara Resulullah'ın (s.a.a) ihtizar (ölüm) halinde olduğu haber verince Usame, Ömer ve Ebu Ubeyde Medine'ye döndüler.¹⁰

İbn-i Abbas'tan rivayet olunduğuna göre kendisi şöyle demişti! Resulullah (s.a.a) ihtizar (ölüm) halindeyken halkın ileri gelen-

10) Bu olay *Tabakat*, İbn Sa'd, Beyrut baskısı c. 2, s190-192'den özetle nakledilmiştir.

leri odaya dolmuş, Hz. Peygamber'in yatağının etrafını sarmışlardı; Ömer de onların arasındaydı. Resulullah bir ara şöyle buyurdu; **"Bana, kalem-kağıt getirin; size bir yazı (vasiyetname) yazdıracağım ki, benden sonra dalalete düşmeyesiniz."** Ömer ise; **"Resulullah'ın ağırları şiddetlendi o kendisinde olmayarak konuşuyor (sayıklıyor). Kur'an sizin yanınızda bulunmaktadır. Allah'ın kitabı size yeterlidir"** diye reddetti.!

Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) isteğine muhalefet edince oradakilerin arasında tartışmalar başladı. Bazıları Resulullah'ın (s.a.a) emrinin yerine getirilmesini isterken bazıları da Ömer'in sözünü tekrarlıyordu. Gürültü ve tartışmalar yükselince Resulullah (s.a.a), **"Çıkmak yanımdan; benim yanımda tartışıp kavga etmeniz yakışmaz."** ¹¹ buyurdu.

Diğer bir rivayette de İbn Abbas, gözyaşları ayağının altındaki kumları ıslatıncaya kadar ağladıktan sonra olayı şöyle naklediyordu:

Resulullah'ın (s.a.a) ağırları şiddetlenmişti. O haliyle şöyle buyurdu: **"Bana kağıt kalem getirin de size benden sonra asla sapmamanız için bir şeyler yazayım."** Resulullah'ın bu buyruğu üzerine oradakilerin arasında tartışma başladı; oysa hiçbir peygamberin huzurunda tartışmak yakışmaz. Sonunda **"Resulullah sayıklıyor"** dediler. ¹²

Başka bir rivayette de İbn-i Abbas bu vasiyetin engellenmesini, Müslümanlar için büyük bir musibet olarak vasıflandırarak şöyle demiştir;

(Ümmetin başına gelen) Bütün bu kötü durumlar orada onların ihtilaf edip gürültü çıkararak Resulullah'ın (s.a.a) o yazıyı yazmasına engel olmasıyla başladı. ¹³

11) Buharî, Hadis: 114, 2888, 2997, 4169, 5345, 6932; Müslim, Ahmed b. Hanbel; İbn-i Sa'd *Tebakat*; Diyarbekrî, *Tarihu'l Hamis*.

12) *Sahih-i Buharî*, Kitabü'l-Cihad, "Cevaizu'l-Vefd" babı, c. 2, s. 120 ve Kitabü'l-Cizye "İhracu'l- Yehud Min Cezireti'l-Arab babı; *Sahih-i Müslim*, Kitabü'l-Vasiyyet, "Terku'l-Vasiyyet babı ve diğer bir çok kaynaklarla ilgili bilgileri; *Abdullah b. Saba Masalı* kitabında, Sakife olayının baş bölümünde c. 1, s. 98-102'den elde edebilirsiniz.

13) *Sahih-i Buharî*, Kitabü'l-İtisam Bi'l-Kitab-i Ve's-Sünneh, "Kerahiyyetu'l-Hilaf" babı ve Kitabü'l- Merza, "Kavlu'l Meriz; Kûmû Anni" babı ve Kitabü'l-Mağazî "Marazun Nebi"; *Sahih-i Müslim*, Kitabü'l-Vasiyyet, "Terku'l-Vasiyyet" babının sonu

İbn-i S'ad, Ömer b. Hattab'a ulaşan diğer bir rivayet senediyle bu hadiseyi anlatırken şunu da ilave etmektedir:

"... Validelerimiz, Resulullah'ın emri gereğince, kalem-kağıdın mutlaka getirilmesini ısrarla isteyince Ömer, ben onlara:

- Siz susun! Siz de Yusuf peygamberi üzen sözler söyleyen kadın - lar gibisiniz; Resulullah hastalanınca gözyaşı döküyorsunuz, iyile - şince de onun yakasına sarılıyorsunuz! dedim. Bunun üzerine Resu - lullah:

- Bu kadınlar, sizden daha hayırlıdır! buyurdu"

Hiç şüphesiz Resulullah (s.a.a), sağlığında ve rahat zamanların - da olduğu gibi, hastalığında ve sıkıntılı zamanlarında da Yüce Rab - bin koruması altında bulunuyordu. Bundan dolayı Resulullah'ın (s.a.a) hastalığında da yanlış bir şeyi emretmesi söz konusu olamaz - dı. Bu itibarla Resulullah'ın (s.a.a) sağlığında olduğu gibi, bu kabil sıkıntılı hallerinde de emirlerine teslimiyet gösterilmesi imanın ge - reği idi!

Peygamberimizin (s.a.a) yazdırmak istediği vasiyetin konu - sun, kendisinden sonra hilafet meselesi olduğu, oradakilerce de tah - min ediliyordu. Nitekim yukarıda da belirttiğimiz gibi bu hadisi ri - vayet eden İbn-i Abbas da, bu vasiyetin engellenmesini, Müslüman - lar için büyük bir musibet olarak vasıflandırmıştır.¹⁴

İkinci halife Ömer b. Hattab, yalnızca Resulullah'ın (s.a.a) vasi - yet olayına karşı çıkmamış, ancak Hudeybiye antlaşmasında, casus - luk yapan Hatıb b. Ebi Beltea ve baş münafık Abdullah b. Übeyy olaylarında da Resulullah'ın (s.a.a) emirlerine karşı teslimiyet gös - termemiştir.

Halife Ömer'in, Resulullah'ın (s.a.a) vasiyetinin hilafetle ilgili olacağından, hilafet konusunun Resulullah (s.a.a) tarafından açıklı - ğa kavuşturulmasına engel olmasının, Ebu Bekir'in halife seçilme - sinde de başta peygamberimizin amcası Hz. Abbas ve en yakını olan Hz. Ali (a.s) olmak üzere peygamberimizin en yakın akrabaları olan Haşimilerin görüşlerini almamasının, *Ehl-i bey'*i hakkın göstergesi olarak kabul eden Ebu Zerr, Mikdad, Selman-i Farisi, Zübeyr ve

14) *Buharî; Müslim; İbn-i Sad, Tabakat; Diyarbekrî, Tarihu'l Hamise* bakabilirsiniz.

bunlar gibi bir çok seçkin imanlı sahabenin müdahil olmalarına fırsat vermeden işi oldu bittiye getirmesinin, kendisini bir önceki halife olan Ebu Bekir'in tavsiyesi üzere hilafete getirmesinin veya kendisinin yaptığı gibi kendinden sonra gelecek olan halifenin seçimini bir şûra tarafından tayin ettirmesinin ve Muaviye gibi, eline geçecek bütün fırsat ve imkanları şahsi saltanatı uğuruna kullanıp İslam'ın kaldırdığı cahiliyeleri yeni baştan ihya etmesinin ve İslam'ın eski cahiliyeden farkı olarak yalnız ibadetleri bırakacak olan öyle birini Şam valiliğine getirmesinin, gerçekten Müslümanlara faturası ağır olmuştur. Ümmetin bugünkü perişan duruma düşmesinde asıl ve ilk faktör, ikinci halifenin öncülüğünde bir takım şahısların Resulullah'ın (s.a.a) vasiyet yazdırmasına engel olmasıdır! Diğer bir ifadeyle, Ümmetin ondört asırlık tarihinin en büyük yarası, Resulullah'ın (s.a.a) vasiyet yazdırmasına engel olma belasıdır. Çünkü önceden de belirttiğimiz gibi ortaya çıkan bütün nifakların, kanlı kavgaların, bölünmüşlüklerin, ezilmişliklerin hepsinin temelinde yatan neden, Resulullah'ın vasiyetname yazdırmasına sahabiden Ömer b. Hattab gibi bazılarının karşı çıkması olmuştur. Müslümanlar arasında sosyal ve siyasal bir ur olan bu konu, hala bütün şiddetiyle acılarını devam ettirmektedir. Ümmetin bugünkü acılarının dinmesi, ümmet alimlerinin konuya sağduyuyla yaklaşıp ve onu katmerleşen taassup örtüsü altından dışarı çıkarıp vûzuha kavuşturmasına bağlıdır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; İlahi yönetimin yeryüzündeki uzantısı olan ve (vahiy alma hariç) nübüvvetin devamı bulunan "imame-tin" sona erdirilip beşeri sultanın (hilafetin) ilk yüzünü göstermiş olduğu yer, Resulullah'ın (s.a.a) vasiyetine karşı koymada kendini göstermiştir.! O günden itibaren gittikçe İlahi yönetim beşeri sultaya dönüşmüş ve sonuç itibariyle de ümmetin bugünkü varmış olduğu vahim durumu hazırlamıştır!

29. BÖLÜM

*** SAKİFE DOSYASI**

İLAHİ YÖNETİMİN BEŞERİ SULTAYA DÖNÜŞTÜĞÜ ÜSS

*** SAKİFE TOPLANTISININ TARİHİ BOYUTU**

*** UMUMİ BİAT**

*** HAŞİMÎ CEPHESİ**

*** HZ. ALİ (A.S) NEDEN BU TEKLİFLERİ KABUL ETMEDİ?**

*** OLAYLARIN KISA BİR TAHLİLİ**

*** 1- Pazarlıklı İmana Sahip Olan Sahabiler**

*** 2 - Hakkı Batılla Örtten Sahabiler**

*** 3 - Pazarlıksız İbrahimî İmana Sahip Olan Sahabiler**

*** Hz. İbrahim'in (a.s) Örnek İmanı**

SAKİFE DOSYASI

İLAHİ YÖNETİMİN BEŞERİ SULTAYA DÖNÜŞTÜĞÜ ÜSS

“Muhammed ancak bir peygamberdir. On - dan önce nice peygamberler geldi geçti. Ölürse yahut öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz?”¹

Muhacirler, Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Dolayısıyla hükümete geçme - ye herkesten daha layıktırlar. Bu konuda za - limlerden başka kimse onlarla kavga etmez!

(Ebu Bekir b. Ebi Kuhafe)

“Ey Ensar! Hükümeti kendiniz ele alın. Bu in - sanlar (Muhacirler) sizin topraklarınızda ve ellerinizdedirler. Hiçbir azgın sizin emriniz karşısında baş kaldırma cüretini gösteremez. Eğer bunu kabul etmezlerse, biz kendimize bir Emir seçelim onlar da kendilerine bir Emir seçsinler.”

(Habbab b. Munzir el-Ensari)

Resulullah'ın (s.a.a), Muhacir ve Ensar'ın da desteğiyle 23 sene - de yerleştirdiği Tevhid dini, aslında çok sağlam temeller üzerine bi - na edilmişti. Bu binanın yerinde daha önce cahiliye döneminin ta - assup, tefrika, kin ve düşmanlıklarından yoğrulmuş köhne yapısı vardı. Allah Resülü (s.a.a) o yapıyı yerle bir etmişti. Onun kırıntıla - rını sağlam Tevhid binasının altına gömmüştü. Yeni Tevhid binasına yeni ve sahih temellerle başlatılmıştı. Projesi Allah'a ait olan bu bi -

1) Âl-i İmran: 114

nanın mimarı bizzat Resulullah'tı. Sütunları, kendi hamuruyla yoğrulmuş *Ehl-i beyt*'i, taşları ise İslam cemaatını oluşturan Muhacir ve Ensar gibi ashabıydı.

İnsanlık tarihinin ilk olarak şahit olduğu bu en çaplı ve derin inkılabın dinamikleri vahiy/Kur'an, Nübüvvet/sünnet, Velayet/*Ehl-i beyt* ve ümmetti.

İslam ümmetini oluşturan bu ana dinamikler çimento, su, demir ve kum vazifesi görüyordu. Bu unsurlarla oluşan İslam binası, 23 yıl gibi kısa sayılmayacak bir sürede Nebi tarafından inşa edilmişti.

Fakat projesi Allah'a, mimarisi Nebi'ye ait olan, sütunlarını velayetin/*Ehl-i beyt*'in taşlarını da sahabenin oluşturduğu bu örnek ve dinamik yapı, Nebiden hemen sonra çatlamaya başladı, Muaviye'nin döneminde ise kimsenin beklemediği bir biçimde yıkılıverdi!

- ***“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler geldi geçti. Ölürse yahut öldürülürse gerisin-geriye mi döneceksiniz?”***²

İslam binasını ayakta tutan unsurlardan biri olan Nübüvvet/sünnet, vasiyet bölümünde de işaret ettiğimiz gibi, sahabeden bir kısmının Nebi'nin vasiyet yazdırtmasına engel olmasıyla devre dışı bırakıldı. Bu unsurun devre dışı bırakılmasında kimin, nerede, nasıl ve hangi niyetle rol oynadığı ve vurgulamış olduğu *“Allah'ın kitabı bize yeter”* mantığının ümmet içerisinde yapmış olduğu tahribatın ümmeti ne tür korkunç duruma soktuğu da orada izah edildi.

İslam binasını ayakta tutan ikinci unsurun (Nübüvvetin) *“Allah'ın kitabı bize yeter”* mantığıyla devreden çıkarılmasıyla birlikte, sıra bunun paralelinde üçüncü unsur olan velayetin/*Ehl-i beyt*'in devre dışı bırakılmasına gelmişti. Bu da *“Sakife”* toplantısında gerçekleştirildi. Sakife toplantısı, bir tür ilâhi yönetimin beşeri Sultaya dönüştürüldüğü bir üss oldu. Diğer bir ifadeyle Sakife toplantısı, pazarlıklı imana sahip olanlarla pazarlıksız imana sahip olanların imanlarının çok çetin bir sınava tabi tutuldukları bir yer oldu. Daha başka bir ifadeyle *sakife*, Allah'a su-i zan ile bakanlarla, hüsn-i zan ile yaklaşanların ayrıştıkları bir alan oldu. Allah'a su-i zan ile bakanlar Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yerde bırakıp hilafet/emirlik mücadelesi verirlerken, hüsn-i zan ile yaklaşanlar o Fahr-i Kainâtın

kefin, defin işleriyle uğraşıp derin bir mateme bürünmüşlerdi! Pazarlıklı imana sahip olanlar Emirliği(*hilafeti*) kapmada birbirleriyle yarışırken, pazarlıksız İbrahimi iman taşıyanlar, dinin ayakta kalması uğruna, kendi ilahi haklarının ayaklar altında çiğnenmesine göz yumuyorlardı. Nitekim Kur'an pazarlıklı imana sahip olanlara şöyle seslenir:

- ***“İnananlar için hâlâ vakit gelmedimi ki kalpleri Allah'ın zikrine ve Hak'tan inene saygı duysun ve bundan önce kitap verilmiş, sonra üzerlerinden zaman geçmekle kalpleri katılaşmış, çoğu da yoldan çıkmış kimseler gibi olmasınlar.”***³

Evet, Kur'an Müslüman olmayı “Allah'ın iradesine/hükmüne kendisini teslim etme” olarak tanımlar.⁴ Yine Kur'an, kendisinin ve elçinin insanlar için ***“hidayet, rahmet ve ışık tutan kandil, şahid, müjdeleyici, korkutucu ve davet edici”*** olduklarından bahseder. Buna göre kim insanları Kur'an ve elçiye değil de, onlardan bağımsız olarak kendisine davet ederse hidayet ve rahmetten, yani vahiy ve nübüvvetten uzaklaşmış olur.

Fakat ne yazıktır ki Resulullah'tan (s.a.a) sonra, 23 yıl zahmet çekip eğittiği insanlar, sanki hiç Resulü ve vahyi görmemiş gibi, etrafındakileri Kur'an ve Resulünün hükmüne davet edeceklerine, fani bir makam uğruna kendilerine davet ediyor, kendi ırkî ve kabilevi asabiyetlerine yenik düşerek şöyle sesleniyorlardı:

- ***“Ey Ensar! Hükümeti (hilafeti) kendi elinize alın. Bu insanlar (Muhacirler) sizin topraklarınızda ve sizin ellerinizdedirler. Hiçbir azgın sizin emriniz karşısında baş kaldırma cesaretini gösteremez. Eğer bunu kabul etmezlerse, biz kendimize bir emir seçelim onlar da kendilerine bir emir seçsinler.”***⁵

Bu söz, Ensar'ı teşkil eden iki kabileden biri olan Hazreç kabilesinin yiğitlerinden Habbab b. Munzir el-Ensari'ye aittir. Resulullah (s.a.a) vefat etmiştir. Bütün Haşimiler ve gerçek müminler derin bir mateme gömülmüş, kefin ve defin işleriyle meşgullerken. Resulullah'ın (s.a.a) yanında bunca yıl yer almış olan insanlar, elçilerine, normal bir insanın cenazesine duydukları saygıyı sunmaktan mah-

3) Hadid: 16

4) Hacc: 78

5) *Tarih-i Taberî*, Hicretin 11. Yılında Vuku Bulan Olaylar, c. 2, s. 456 v.d.

rum kalmışlardır. Etrafındaki insanları çağırdıkları şey, kin kokmakta, tefrika kokusu vermekte, iman kardeşliğinin hala dahi gönüllerinde yerleşmediğinin habercisi olmakta, “biz ve ötekiler” görünümü vermekte, pazarlıklı bir iman taşıdıklarını göstermekte, Allah’a hüsn-i zan ile değil, su-i zan ile baktıklarından bir kesit sunmaktaydılar! *“Bir emir/başkan bizden bir emir de onlardan olsun”* sözü, Tevhid (teklik) ilkesine tepeden tırnağa muhalifti! Zira itikatta Allah’a başkasını eş koşmak nasıl şirktir, toplumsal yönetimde de iki başlılığı yaratmak sosyal bir şirktir. Çünkü şirk, bütünü (teki) parçalamaktır.

Bu durumun bir başka versiyonu da Ebu Bekir b. Ebi Kuhafe'nin Ensar'a karşı söylemiş olduğu şu kışkırtıcı sözdür:

- *“Muhacirler, Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Dolayısıyla hükümete geçmeye (hilafeti almaya) herkesten daha layıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka kimse onlarla kavga etmez.”*

Görüldüğü üzere Ebu Bekir'in bu sözünde de tefrika, tehdit ve kan bağının arkasına sığınmak vardır. Sanki Muhacirlerden başkaları Resulullah'ın dostları değiller, ve yine sanki bu davada (hilafette) bunlara karşı olan herkes, hatta en seçkin takvalılar dahi bunlara karşı olurlarsa, onlar da zalimlerden olacaklar!... Bunlarla beraber olanlar mümin, olmayanlar ise zalim!... Neye dayanarak bunu söylüyorlar, tabiki Resulün dostluğuna ve yakınlığına Şayet bu iki değer, hilafeti ele geçirmenin meşru gerekçesiye, o halde imam Ali bu işi elde etmeğe herkesten daha çok hak sahibi değil miydi? Zira Ali, Resulün öz kabilesindendi, yakın dostuydu, kardeşi, ilk iman eden idi, ölüm döşeginde yatandı, savaşlarının fatihiydi, damadıydı, amcasının oğluydu, en yakın kan bağı olanı ve soyunun babasıydı. Nitekim İmam Ali (a.s) sakife olayından ve Ebu Bekir'in insanlardan hangi gerekçeyle biat talebinden bulunduğundan haberdar olunca şöyle buyurdu:

- *“Ben hükümet ve hilafete sizden daha layığım. Ben size biat etmem, aksine sizin bana biat etmeniz gerekiyor. Siz hilafeti Resulullah'ın akrabaları ve yakınları olmanız bahanesiyle Ensar'dan aldınız; onlarda bu deliliniz gereğince onu size bıraktılar. Ben de sizin Ensar'a getirmiş olduğunuz dedili getiriyorum. O halde eğer nefsi he-*

veslerinize uymuyorsanız ve eğer Allah'tan korkuyorsanız, bizim hak-kımızda insaflı davranın; Ensar'ın hükümeti sizin hakkınız olarak gördüğü gibi, siz de hükümeti bizim hakkımız olarak kabul edin; aksi durumda bile bile bize karşı yaptığınız bu zulümün vebali sizin üzerinizdir.”⁶

İmam Ali'nin bu sözü cevap bi'l-mukabeledir. Yani madem ki siz Resulullah'ın kendinden sonraki vasisi için nassını kabul etmediniz ve Kur'an'da geçen Şûra'ya göre de amel etmediniz! ve yine madem ki siz insanlardan biat almayı Resulullah'a akraba olma gerekçesine bağladınız, o halde ben de Resule en yakın biri olarak aynı delillerle yönetimi sizden talep ediyorum, yönetim en meşru şekliyle benim hakkımdır. Öyleyse, benden biat talebinde bulunacağınıza, sizin bana biat etmeniz gerekir!

Sakife'de söylenen sözler içerisinde en ilginç olanı, Ömer b. Hattab'ın Ensar'ın “iki emiri” olsun teklifine karşı söylemiş olduğu şu sözdür:

- “Böyle birşey imkansızdır. İki kılıç bir kına sığmaz! Vallahi Arap sizin hükümetinizi kabul etmez; çünkü peygamberleri sizden değildir! Arap, peygamber'in kavminin hükümetini kabul eder; buna asla karşı çıkmaz. Bize muhalefet edenlere karşı bizim şöyle sağlam delilimiz var: Hükümet konusunda günahkar, sapık ve helâk vadisi -ne düşenlerden başka kim Resulullah'ın kavminden olan bize karşı muhalefet edip Muhammed'in hükümetini bizim elimizden çıkarmaya çalışır?!”⁷

Hattab oğlu Ömer'in bu sözleri diğerlerinin sözlerine nazaran daha gülünçtür, zira;

1-) Resulullah (s.a.a) Kur'an'ın ifadesiyle tüm Arap ve acemlerin peygamberidir, yalnızca Kureyş'in değil.

2-) Şayet Peygamber'den sonra Arap, peygamber'in kavminin hükümetini kabul edip ona karşı çıkmazsa ve yine şayet emir illa da Peygamber'in kendi kavminden olacaksa, Peygamber'in Kureyş içerisindeki en yakın kavmi kendi kabilesi olan Haşimî'lerdir. O taktirde yönetimi Haşimîlerin alması gerekirdi!

6) Sakife, Cevheri, İbn Ebi'l-Hadid'in Şerhu Nehcü'l-Belağa'sından naklen, c. 2, s. 2-5

7) Tefsir-i Taberi, Avrupa baskısı, c. 1, s. 1840

3-) Peygamber efendimiz bütün sahabeyi, özellikle de hicretten sonra Muhacirler ile Ensar'ı kardeş etmiş ve **"iman edenler kardeştirler"** ayeti de bu kardeşliğin vahiy tarafından tescil edildiği için nazil olmuştu. Halife Ömer'in **"Arap sizin hükümetinizi kabul etmez"** sözü, Kur'an'ın ayetine ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine açıkça muhalefetin ta kendisidir.

4-) Resulullah'ın kavminden (Kureyş'ten) olanların elinden hükümeti almak isteyenleri günahkar, sapık ve helak olmuşlar olarak nitelendirmesi, Resulullah'ın kendi kabilesine karşı olanlar ve imametini onların hanesinden çıkaranlar için de geçerli olmalıdır!

Ayrıca, Peygamber'in kavminden (Kureyş'ten) olmayanların hükümeti elde etmesine karşı çıkan Ömer, sık sık **"Ebu Huzeyfe'nin azat ettiği kölesi Salim hayatta olsaydı, hilafeti hiç tereddütsüz ona bırakırdım"**⁸ sözüyle de çelişkiye düşmektedir. Zira Salim, Kureyş'ten değildir!

Nebi'den sonra şuurlu çekirdek kadronun imamı/öncüsü ve onunla birlikte olanlar, peygamberlerinin vefatından dolayı derin bir hüznün ve sessizliğe gömülürken, şartlanmışların öncüleri bunu bir fırsat bilerek derhal gizli bir takım çalışmalara başladılar. Şuurlu çekirdek kadro ise, nübüvvetin (vahiy alma hariç) devamı olan imametinin, Resulullah'ın (s.a.a) evinden (*Ehl-i beyt*inden) çıkarılmayacağı kanaatını taşıyorlardı. Böyle bir inanca sahip olduklarını İmam Ali'nin bu hutbesinden anlamak mümkün:

- **"Allah'ın salatı ona ve soyuna olsun. Muhammed'in ashabından olup onun dinini koruyanlar, gerçekten de bilirler ki ben bir an bile Allah'ın emrini reddetmediğim gibi, Resulü'nün emrini de reddetmemişimdir. Erlerin, yiğitlerin dayanamayıp geriledikleri tehlikeli yerlerde Allah'ın bana ihsan ettiği erlikle, yiğitlikle canımı onun uğruna koymuşumdur. Allah'ın salatı ona ve soyuna olsun. Resulullah'ın vefat ettiği zaman başı, benim göğsümde idi. Ağzının yarı (kanı) elime akmıştı, ben de onu yüzüme sürmüştüm. Onu yıkamaya kalktım, Melekler yardımcımdı. Evde, çevresinde feryat yücelmişti. Meleklerin bir bölümü inmedeydi, bir bölümü çıkmada. Onu yatacağı yere koyunca ya dek onların sesleri, onların selavat getirişleri, namaz kılışlarının**

8) el-İstiab ve Usdül-Gabe, Salim'in biyografisi, c. 2, s. 246

sesleri kulağımdan gitmemiştir. Ona hayatında da ölümünde de benden daha yakın, halifelğe benden daha layık kim var?”⁹

Buradan hareketle, sakife toplantısında Resulullah'ın ölümünü fırsat bilen şartlanmışlar topluluğu hilafet/emirlik kavgası yaparlarken, şuurlu çekirdek kadro (Haşimiler ve yandaşları) İslam'ın ayakta kalması için mücadele veriyorlardı. Daha açıkcası ileride de göreceğiniz gibi şartlanmışlar “halife” olmak için birbirleriyle dalaşırlarken, şuurlanmışlar “hilafet” makamının korunması mücadelesini veriyorlardı.

Bu ön bilgiyi sunduktan sonra şimdi tarihi boyutunu hep beraber izleyelim. Fakat o boyuta girmeden önce şu bir kaç ön bilgiyi belirtmede yarar görüyorum:

İnsanlık tarihini doğru okuyanlar iyi bilirler ki insanlığın kaderini değiştiren büyük inkılaplar, şuursuz kalabalıklar sayesinde değil, iyi eğitilmiş bir avuç şuurlu kadrolar sayesinde gerçekleştirilmiştir.

Bunun en canlı örneği yeryüzünün en büyük inkılabı olan İslam inkılabıdır. Bu inkılap, şuursuz kitlelerin, cahil kalabalıkların eliyle değil, Ali, Hamza, Cafer Tayyar, Ammar b. Yaser, Selaman-i Farişi, Ebu Zer, Mikdad ve bunlar gibi az sayıdaki inandığı değerler uğruna ölmeyi bilen bir avuç iyi yetiştirilmiş şuurlu insan eliyle gerçekleştirilmiştir.

İnsanlık tarihinin hiçbir döneminde büyük kitlelerin şuurlandırılmadıkları tarihi bir vakıadır. Şuurlandırılması elzem olan çekirdek kadrodur. Şuurlandırılmayan büyük kitleler, şartlanmışlardır. Bütün fitnelerin kaynağını işte bu şartlanmışlar oluşturmıştır! Sakifeyi oluşturanlar da bunlardı.

İslam inkılabının en büyük şansı, o Yüce dini yarı yolda bırakmayacak kadar ona sadakatle bağlanan ve Resulullah'ın dizinin dibinde yetişmiş bulunan bir avuç şuurlu çekirdek kadroya sahip olmasıydı. Uhud savaşında olduğu gibi, hareketi en kritik zamanda yüzüstü bırakan döneçler güruhu çıksa da, Ali gibi şahsiyetli birkaç şuurlu kadro sayesinde hareket ayakta kalmayı başarmış, içeriden ve dışarıdan yönlendirilen her türlü baltalama faaliyetlerinden bir netice çıkmamıştır.

9) *Nehcü'l-Belağa*, 197. Hutbe

Uhud savaşında ‘Muhammed öldürüldü’ feryadını duyunca Resulullah’ı (s.a.a) yüzüstü bırakıp kaçan, ölmediğini öğrendikten sonra da saklandıkları yerden çıkıp gelen aynı dönek kadro, bu sefer de Nebiyi gerçek ölüm anında ölüm döşeginde yüzüstü bırakıp kaçtılar! Bu sefer kaçtıkları yer “*Sakife*” (*Beni Saide’nin gölgeliği*), kaçış sebepleri ise “*Beşeri sultayı kurmaktır*”. Çünkü Resulullah’ın (s.a.a) vefatı onlar için ele geçmez bir fırsattı. Haşimiler ve onlarla birlikte olan şuurlu çekirdek kadro, Nebi’nin cenazesiyle meşgulken, onlar da kendi işlerini yoluna koymalıydılar!

Bu ön bilgidten sonra, şimdi gelelim ‘*Sakife*’ toplantısının tarihi boyutuna.

SAKİFE TOPLANTISININ TARİHİ BOYUTU

Tarih, sakife toplantısını şöyle kaydeder:

Pazartesi günü öğleye doğruydı. Resulullah (s.a.a) vefat etti. O zaman Ebu Bekir Medine’nin dışında ‘*Senh*’ denilen yerdeydi. Ömer ise Medine’deydi. Resulullah’ın yanına girmek için izin istedi. Yanında olan Muğiyre b. Şu’be ile birlikte odaya girdiler. Resulullah’ın üzerine attıkları bezi kaldırdığında “*Resulullah kötü bir vaziyette baygın düşmüştür*” dedi. Fakat Muğiyre, “*Vallahi Resulullah ölmüş - tür.*” dedi. Ömer bağırarak, “*Yalan söylüyorsun! Resulullah ölmemiş - tir; Sen fitneci bir adamsın. Allah’ın Resulü münafıkların kökünü kazımadıkça asla ölmez*” dedi.¹⁰ Daha sonra Ömer dışarı çıkarak orada bulunanların arasında şunları söylemeye başladı:

“*Bazı münafıklar Resulullah’ın öldüğünü sanıyorlar. Resulullah ölmemiştir; O, ümmetinin gözünden kırk gün kırk gece kayba çekilen Musa gibi Allah Tealâ’nın yanına gitmiştir. Vallahi o yakında döne - rek öldüğünü sananların ellerini ayaklarını kesecektir!*”¹¹ Resul - lah’ın öldüğünü söyleyenin kılıcımla boynunu vururum. Resulullah ölmemiştir; O, gökyüzüne çıkmıştır.”¹²

10) *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, c. 6, s. 219

11) *Tarih-i Taberi*, Avrupa baskısı, c. 1, s. 1818

12) *Tarih-i Ebu’l-Fida*, c. 1, s. 164

O sırada Ümmü Mektup yüksek sesle Kur'an-ı Kerim'in şu ayetlerini okudu:

- **“Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz.”**¹³

Yine Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas b. Abdülmuttalib şöyle dedi:

- **“Şüphesiz peygamber ölmüştür. Ben Abdülmuttalib oğullarının ölüm anında yüzlerindeki ifadeyi bilirim. Ben bu ifadeyi onun yüzünde gördüm.”** Daha sonra oradakilerine, **“Aranızda Resulullah'tan (s.a.a) kendi ölümü hakkında birşey söylediğini duymuş olanınız var mı? Eğer varsa kalksın bize de söylesin.”** dedi. Oradakilerin **“Hayır”** demeleri üzerine Abbas tekrar halka hitap etti: **“Ey insanlar! Şahid olun ki, Resulullah'ın (s.a.a) kendi ölümü hakkında birşey söylediği kimse yoktur...”**¹⁴

Ne Abbas'ın sözleri ne halkın onu onaylaması ve ne de Ümmü Mektum'un okuduğu ayetler Ömer'i susturamadı. Ağzından köpükler çıktığı halde etrafındakilere tehdit savuruyordu.¹⁵

Nihayet Ebu Bekir geldi. **“Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçmiştir...”** ayetini okuyup, Resulullah'ın vefat ettiğini doğruladı. Ömer, Ebu Bekir'e **“Kur'an'da böyle bir ayet var mı?”** diye sordu. Ebu Bekir, **“Evet”** deyince Ömer sustu ve artık hiç ses etmedi.¹⁶

Görüldüğü üzere bu ayeti sahabinden Ümmü Mektum okumuş, Resulullah'ın amcası Hz. Abbas b. Abdülmuttalib ve orada bulunan diğer sahabiler Resulullah'ın vefatına şahitlik etmişler ama, ne hikmetse bunların şahitliği ile vahyin şahitliği Ömer'e hiç fayda vermemiş! Fakat dostu Ebu Bekir gelip aynı ayeti okuyunca Ömer onun

13) Âl-i İmran: 144. Tabakat, İbn Sâd, c. 2, böl. 2, s. 57; *Kenzü'l-Ummal* c. 4, s. 53, hadis: 1092 *Tarih-i İbn Kesir*, c. 5, s. 243

14) *Tabakat*, İbn Sâd, c. 2, böl. 2, s. 57; *Tarih-i İbn Kesir*, c. 5, s. 243; *Kenzu'l Ummal*, c. 4, s. 53 hadis 1092

15) *Ensabu'l-Eşraf*, Belazuri, c. 1, s. 567; *Tabakat*, İbn Sâd, c. 2., böl. 2, s. 53; *Kenzu'l Ummal*, c. 4, s. 53; v.d.

16) *Tabakat*, İbn Sâd, c. 2, böl. 2, s. 54; *Tarih-i Taberi*, c. 1, s. 1817-1818; *Tarih-i İbn Kesir*, c. 5, s. 243; *Sünen-i İbn Mâce*, hadis: 1627

şahitliğine inanmış ve Kur'an-ı Kerim'i iyi bilen birisi olmadığından olacak ki birde o ayetin Kur'an'da olup olmadığını sormuş ve öyle sakinleşebilmiştir! Zira tarihçilerden hiçbiri Ömer'den başka hiçbir kimsenin Resulullah'ın ölümünden şüphe ettiğini kaydetmez.

Ömer dışarıda o halde iken, Hz. Ali, Resulullah'ın (s.a.a) guslü ile meşgul idi. Amcası Abbas b. Abdülmuttalib ve amca oğulları Fazl b. Abbas ile Kasım b. Abbas ve yine Resulullah'ın azat etmiş olduğu köleleri Usame b. Zeyd ile Salih, Ensar'dan Evs b. Hûli ile birlikte Hz. Ali'ye yardım ediyorlardı.

Bunlar peygamberin cenaze işleriyle meşgullerken, tam bu sırada Ensar'dan Beni Said kabilesine ait olan Sakife (gölgelik) de kalabalık bir grubun, peygamberin halifesini seçme niyetiyle toplandıkları haberi geldi. Bundan sonrasını Ömer'in ağzından dinleyelim. Ömer sakife'yi şöyle anlatır:

- Resulullah vefat edince Ensar'ın Benî Sâide sakifesi'nde toplandığını haber aldık. Ben Ebu Bekir'e, *"Gidip Ensar'dan olan kardeşlerimize katılalım"* dedim. Ebu Bekir önerimi kabul edince birlikte Sakife'ye gittik. Ali, Zübeyir ve beraberindekiler bizimle birlikte değildi.

Sakife'ye ulaştığımızda Ensar'ın, Sâd b. Ubade olduğunu söyledikleri ve ateşi olduğu için kilime sardıkları birini oraya getirdiklerini gördük.

Biz de onların arasına oturduk. Çok geçmeden Ensar'dan biri kalkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

"Biz, Allah'ın dostları, İslam'ın kalabalık savaşçılarıyız. Fakat siz Muhacirler sayıca az olan bir grupsunuz..."

Ben ona cevap olarak birşeyler söylemek istedim. Fakat Ebu Bekir, *"Soğukkanlı ol"* dedi ve kendisi yerinden kalkarak konuşmaya başladı. Vallahi o konuşmasında benim söylemek istediğim hiçbir şeyi bırakmayıp aynısını ya daha iyisini söyleyerek dedi ki:

- *"Ey Ensar! Şüphesiz siz bu saydığınız güzel özelliklere layıksınız. Fakat hilafet ve önderlik sadece Kureyş'e layıktır; çünkü onlar soy açısından Arapların en seçkinidirler. Dolayısıyla ben hayrınızı düşünerek hilafet için bu ikisinden birini öneriyorum; hangisini isterseniz seçip biat edin. Daha sonra benimle Ebu Ubeyde'nin elini tu -*

tup kaldırarak onlara tanıttı. Sadece Ebu Bekir'in bu son sözünden hoşlanmadım!"

O sırada Ensar'dan biri kalkarak, *"Biz Ensar, develerin sırtları - nı sürterek kaşıdıkları ve gölgesine sığındıkları ağaç gibiyiz. Öyleyse siz Muhacirler kendinize, biz de kendimize bir emir/önder seçelim."* dedi.

Bu sözlerden sonra her taraftan tartışma yükseldi. İkilik ve ihtilaf baş gösterdi. Ben bu ortamdan yararlanarak Ebu Bekir'e, *"Ey Ebu Bekir! Elini uzat da sana biat edeyim."* dedim. Ebu Bekir de elini uzatınca ona biat ettim. Muhacirler de ona biat ettikten sonra Ensar da bize katılarak biat ettiler. Ebu Bekir'e biat ettikten sonra Sâd b. Ubade'nin üzerine yürüdük...

Bütün bunlardan sonra, bundan böyle hiç kimse Müslümanlara danışıp onların görüşünü almadan hilafet konusunda birine biat ederse ne ona ve ne de biat alana itaat etmeyin. Çünkü onların her ikisi de ölümü hak etmiş olurlar! ¹⁷

Görüldüğü üzere Ömer, bu son söylemiş olduğu sözüne hiç te amel etmedi. Zira Ebu Bekir kendisinden sonra onu hilafete tayin ederken hiçbir Müslümana danışmadı! Ömer'in bu içtihadına göre! Hem kendisini hilafete atayan Ebu Bekir'in hem de kendisinin öldürülmesi gerekirdi!

Ömer b. Hattab, sakife olayının son bölümlerini *"her taraftan tartışma yükseldi, ikilik ve ihtilaf baş gösterdi"* cümleleriyle geçiştirmiş. Şimdi bu bölümü daha geniş bir şekilde ele alan Taberi'den izleyelim, Taberi şöyle nakleder:

- Ensar, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini defnetme işini ailesine (Haşimilere) bıraktı ve Beni Sâide Sakife'sinde toplanarak, *"Biz Muhammed'den sonra, hilafet için kendimize Sâd b. Ubade'yi seçiyoruz"* dediler. Onlar (Ensar) hasta olan Sâd b. Ubade'yi kendileriyle birlikte oraya getirmişlerdi.

Sâd b. Ubade Allah'a hamd ve sena ettikten sonra dinde Ensar'ın geçmişini, İslam'da fazilet ve üstünlüğünü saydı; kendilerinin Resulullah'a (s.a.a) ve ashabına karşı saygılarını, düşmanlarla savaşlarını hatırlatarak Resulullah'ın kendilerinden razı olarak dünyadan göçtüğünü vurguladı.

17) *Sahih-i Buhari*, Kitabu'l-Hudud, "Recmu'l-Hebla Minez-Zina" babı, c. 4, s. 120

Sonra dedi ki: *“Ey Ensar! Şimdi hilafete kendiniz geçin ve onu başkalarına bırakmayın.”*

Sâd'ın bu konuşmasından sonra Ensar, hep bir ağızdan bağırarak, *“Doğru söylüyorsun. Biz asla senin sözünden çıkmayız ve seni halife seçiyoruz.”* dediler.

Bu kesin karardan sonra aralarında bazı konuşmalar geçti ve sonunda dediler ki: *“Kureyş Muhacirleri bizim bu kararımızı kabul etmeyip; ‘Biz Muhacirler, Resulullah'ın ilk yardımcıları, ev akrabalarıyız. Resulullah'ın hilafeti konusunda bize karşı muhalefet etmeye hakkınız yoktur.’ derlerse, onlara ne cevap verelim.*

Bunun üzerine onlardan bazıları, *“Bu durumda, biz kendimize siz kendinize bir halife seçin, diyelim”* dediler. Bunun üzerine Sâd b. Ubade, *“Bu bizim ilk yenilgimiz ve gerilememiz olur”* dedi.¹⁸

Ebu Bekir ve Ömer bunları duyunca Ebu Ubeyde Cerrah ile birlikte Benî Sâide Sakifesi'ne koştular. Useyd b. Huzeyr, Uveyym b. Sâide, Asım b. Adiy ve Aclan oğullarından ¹⁹ bir grup da onlara katılıp hep birlikte orada düzenli bir şekilde oturdular.

Ebu Bekir, Ömer'in o toplulukta konuşmasını engelledikten sonra kendisi yerinden kalkarak Allah'a hamd ve sena edip peşinden Muhacirlerin geçmişini, onların Resulullah'ın peygamberliğini diğer Araplardan önce doğruladıklarını hatırlatıp şöyle dedi:

“ Muhacirler yeryüzünde Allah'a ibadet eden ve peygamber'ine iman eden ilk insanlardır. Onlar Resulullah'ın yakın dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden ondan sonra hilafete diğerlerinden daha layıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka hiç kimse onlarla tartışmaz.”

Ebu Bekir'in bu konuşmasından sonra Ensar'ın fazileti hakkınca da konuşarak şöyle devam etti:

Elbette ilk Muhacirlerden sonra bizim yanımızda hiç kimse sizin makamınıza sahip değildir. Hükümet bizim vezirlik de sizin olsun.

18) *Tarih-i Taberi*, Hicretin 11. Yılında Vuku Bulan Olaylar, c. 2, s. 456 ve Avrupa baskısı, c. 1, s. 1838; *Tarih-i İbn Esir*, c. 2, s. 125; *Tarihu'l Hulefa*, İbn Kuteybe, c. 1, s. 5; v.d.

19) *Sire-i İbn Hişam*, c. 4, s. 339

Bunun üzerine Habbab b. Munzir ²⁰ yerinden kalkarak Ensar'a şöyle hitab etti:

Ey Ensar! Hükümeti kendiniz ele geçirin. Muhacirler sizin his-senizden geçinmektedirler. Onlar sizin sayenizde yaşamaktadırlar; hiç kimse size itaatsizlik etme cesaretini gösteremez. O halde ikilik ve ihtilaftan sakının; çünkü ihtilaf işinizi bozar, sizi yenilgiye uğratıp hükümeti elinizden çıkarır. Eğer bunlar kabul etmez ve duydukları -nızdan başka birşey söylemezlerse, bu durumda biz kendi aramızdan birini emir seçeriz, onlar da kendi aralarından birini seçsinler!

O sırada Ömer yerinden kalkarak şöyle dedi:

"Böyle birşey imkansızdır. İki kılıç bir kına sığmaz! Vallahi Arap sizin hükümetinizi kabul etmez; çünkü peygamberleri sizden değildir! Arap, peygamber'in kavminin hükümetini kabul eder; buna asla karşı çıkmaz. Bize muhalefet edenlere karşı bizim şöyle sağlam deli-limiz var: Hükümet konusunda günahkar, sapık ve helak vadisine düşenlerden başka kim Resulullah'ın kavminden olan bize karşı mu-halefet edip Muhammed'in hükümetini bizim elimizden çıkarmaya çalışır?" ²¹

Habbab tekrar kalkarak şöyle konuştu:

Ey Ensar! El ele verin, bu adamların sözlerini din-lemeyin; aksi durumda hükümet ve önderlik konusunda hakkınızı kaybedersiniz. Sizin istediğinizi kabul etmezlerse, onları toprakları -nızdan çıkartıp kendi istediğinizi yapın ve hükümeti kendi elinize alın. Vallahi siz hükümete onlardan daha layıksınız. Çünkü kafirler sizin kılıçlarınız karşısında teslim olup bu dini kabul ettiler.

Biz zayıfların ve güçsüzlerin sığınağı ve develerin, sırtlarını ka-

20) Hubab b. Munzir b. Cemuh b. Zeyd b. Heram b. Kâb b. Ganey b. Kâb b. Selemlî el-Ensarî Bedir savaşını ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarını görmüş ve Ömer'in hilafeti döneminde vefat etmiştir. Bkz. *el-İstiab*, *el-İsabe*'nin haşiyesinde, c. 1, s. 353; *el-İsabe*, c. 1, s. 302; *Usdu'l-Gaba*, c. 1, s. 364; v.d.

21) Hz. Ali (a.s), Ömer ve diğer muhacirlerin ensara karşı sunmuş oldukları bu delilini duyunca şöyle buyurdu: "Peygamberlik ağacıyla delil getirdiler, oysa onun meyvesini zayi ettiler?" Çünkü peygamberlik ağacının meyvesi Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i beytidir. Ama muhacirler (Ömer ve Ebu Bekir) hükümeti ele geçirmek için (hep peygamber'in kavmi olduklarından bahsettiler fakat peygamberin kendi aşiretini) görmezlikten geldiler. - *Şerhu Nehcül-Belağa*, İbn Ebî'l-Hadid, birinci baskı c. 2, s. 2

şımak için sürttükleri ağaç gibiyiz. İşte bu yüzden tekrar savaş ve kan dökmeğe başlamak için sizin iradeniz yeterlidir diyorum.

Bunu duyan Ömer, *“Allah canını alsın senin!”* dedi. Habbab ise, *“Allah senin canını alsın!”* cevabını verdi. Bu durumu gören Ebu Ubeyde, Ensar’a şöyle hitap etti:

Ey Ensar! Siz Resulullah’ın yardımına koşan ve kutlu İslam dinini savunan ilk kişilerdiniz. O halde şimdi de dini değiştiren ve dönüştüren ilk kimseler olmayın!

Daha sonra Beşir b. Sâd el-Herzeci Ebu Numan Beşir kalkarak şöyle konuştu:

Ey Ensar! Vallahi bizler müşriklerle savaşta ve İslam dinini kabul etmede yüce bir makama ulaştık. Bu yolda Rabbimizin rızasına, peygamberimizin (s.a.a) emrine itaat ve nefsimizi yetiştirmek dışında birşey istemiş değiliz. O halde o kadar faziletlere sahipken insanlara zorbalık etmemiz, onları minnet altında bırakmamız ve dünya mal ve mevkillerine kavuşmak için onu araç etmemiz yakışmaz. Allah bizim velinimetimizdir; bu konuda O, bizi minnet altında bırakmıştır.

Ey insanlar! şunu bilin ki Muhammed (s.a.a) Kureyştendir ve onun kabilesinden olanlar ona daha yakındırlar. Dolayısıyla onun hükümetine geçmeğe, onun kabilesi diğerlerinden daha layıktır. Allah Tealâ hükümet konusunda onlara muhalefet etmeyi bana göstermesin. O halde siz de Allah’tan korkun ve onlara muhalefet etmeğe kalkışmayın. Hükümet konusunda onlarla kavga etmeyin.

Beşir’den sonra Ebu Bekir kalkarak dedi ki: *“Bu Ömer ve Ebu Ubeyde’den hangisine isterseniz biat edin.”*

Ama Ömer ile Ebu Ubeyde bir ağızdan, *“Vallahi aramızda sen olduğun halde biz böyle bir makamı üzerimize alamayız...”* dediler.²²

Sonra Abdurrahman b. Avf şöyle dedi:

Ey Ensar! Her ne kadar sizin yüce bir makamınız varsa da buna rağmen aranızda Ebu Bekir, Ömer ve Ali gibileri yoktur!

Munzir b. Erkam da kalkarak Abdurrahman’a şöyle dedi:

Biz ismini söylediğiniz kimselerin üstünlüğünü inkar etmiyoruz; özellikle onlar arasında öyle birisi var ki hükümet ve emirlik

22)-Bu konuşmalar uzun olduğundan özet bir şekilde nakledildi.

için ileriye çıksaydı (Hz. Ali'yi kasdediyor) hiç kimse ona muhalefet etmezdi.²³

Bunun üzerine Ensar ile bazı Muhacirler, “Biz yalnız Ali'ye biat ederiz.” diye bağıldılar.²⁴

Ömer şöyle nakleder:

Bunun üzerine her taraftan gürültü ve bağırışma sesleri yükseldi. Her köşeden anlaşılmayan sözler duyuluyordu. İhtilafın düzenimizi bozmasından korkarak Ebu Bekir'e, “Elini uzat da sana biat edeyim.” dedim.²⁵

Ama Ömer Ebu Bekir'in elini tutup biat etmeden önce Beşir b. Sâd daha önce davranarak Ebu Bekir'in elini tutup ona biat etti!

Olayı seyreden Habbab b. Munzir bağırarak Beşir'e şöyle dedi:

Ey Beşir! Ey ailesinin lanetine uğramış! Amcan oğlunun hükümete geçmesini kıskanarak akrabalık bağlarını mı kopardın?²⁶

Beşir dedi ki:

Hayır Vallahi; ben sadece Allah'ın bu kavme vermiş olduğu hak üzerinde onlarla kavga etmek istemedim.

Evs kabilesi bir taraftan Beşir b. Sâd'ın bu hareketini ve Ku-reys'in iddiasını, diğer taraftan da Hazreç kabilesinin Sâd b. Ubade'yi hükümete geçirmekten güttükleri hedefi görünce, aralarında Useyd b. Huzeyr'in de bulunduğu bazı kişiler kendi kabilelerinden olan diğer bazılarına şöyle dediler:

Vallahi Hazreç kabilesi bir kere de olsa hilafete geçecek olursa, devamlı size övünecek ve hiçbir zaman sizleri hilafete ortak etmeyecektir. O halde kalkın Ebu Bekir'e biat edin.”²⁷

23) Bunu Yakubî, yukarıdaki olayları kaydettikten sonra Tarihi'nin 2. cildinin 103. sayfasında kaydeder. Zübeyr b. Bekkar da bunu *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabının 579. sayfasında kaydeder.

24) *Tarih-i Taberi*, c. 3, s. 208 ve Avrupa baskısı, c. 1, s. 1818 İbrahim'den naklen. İbn Esir de kendi tarihinde, c. 2, s. 123'de şöyle der: “Ömer, Ebu Bekir'e biat ettikten sonra ensar bunu söyledi!”

25) *Sire-i İbn Hişâm*, c. 4, s. 336 ve “Filde” hadisini kaydeden bütün kaynaklar.

26) *Tarih-i Taberi*, c. 1, s. 1842, Avrupa baskısı.

27) Bekir Cevherî, *es-Sakife* adlı kitabında şöyle yazar: “Evs kabilesi, Hazreç kabilesinin ileri gelenlerinden birinin Ebu Bekir'e biat ettiğini görünce, Evs kabilesinin ileri gelenlerinden sayılan ve Sa'd b. Ubade'nin rakibi olan Useyd b. Huzeyr, Sa'd b. Ubade'ye karşı güttüğü düşmanlık yüzünden onun hilafete ulaşmaması için Ebu Bekir'e biat etti. “Şerhu Nehcü'l Belağa, c. 2, s. 2, “Ve Min Kelâmin lehu Fî Ma'ne'l-Ensar” hutbesinin şerhinde.

Bunun üzerine hepsi kalkıp Ebu Bekir'e biat etmek için her taraftan gelip izdiham yarattılar; neredeyse bu arada hasta olan Sa'd b. Ubâde ayaklar altında ezilecekti. Sa'd b. Ubade'nin akrabalarından biri, "*Sa'd'ı ayaklarınızın altında ezmemeğe dikkat edin*" diye bağırdı. Ömer ise, "*Allah canını alsın, öldürün onu!*" diye cevap vererek önündeki insanları kenara itip Sa'd'a ulaşarak, "*Vücudunda sağlam bir uzuv kalmayacak şekilde ayaklarımın altında çiğnemek isterim seni!*" dedi. Babasının yanı başında olan Kays b. Sa'd yerinden kalkarak Ömer'in sakalını tutup, "*Vallahi babamın başından bir kıl eksiltecek olursan, ağzında sağlam bir dişin kalmaz!*" dedi. Ebu Bekir de Ömer'e, "*Sakin ol ey Ömer! Böyle bir durumda yumuşaklık göstermek daha etkilidir.*" dedi!²⁸

Ebu Bekir'in bu sözleri üzerine Ömer, Kays'a sırtını dönerek oradan uzaklaştı. O sırada Sa'd b. Ubade Ömer'e dedi ki: "Vallahi eğer hasta olmayıp ayağa kalkabilseydim, Medine sokaklarında öyle kükrerdim ki, korkudan sen ve arkadaşların saklanacak bir köşe arardınız. Bu durumda vallahi seni düne kadar elleri altında olduğun kimselerin yanına gönderirdim; onların efendisi olamazdın!"

Sonra kendi arkadaşlarına dönerek, "*Beni buradan uzaklaştı- rın*" dedi. Bunun üzerine Sa'd'ı evine götürdüler.

Beni Sâide Sakifesinde Ebu Bekir'e biat ettikleri gün, Ömer kollarını sıvayıp Ebu Bekir'in önünde koşarak, "*Dikkat!, Dikkat! Halk Ebu Bekir'e biat etti*" diye bağıryordu.²⁹

Sakife'de Ebu Bekir'e biat edildikten sonra biat edenler gelin götürüyormuşcasına onu sevinçle mescide götürdüler. Ebu Bekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. Akşama kadar halk gelip ona biat etti. Biat işi salı akşamına kadar sürmüş, Onlar, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini defnetmeyi unutmuş ve kendi işleriyle meşgul olmuşlardı.³⁰

28) Burada iki halifenin birbirinden tamamen farklı iki çeşit "sertlik" ve "yumuşaklık" siyasetini uyguladığını görüyoruz.

29) *es-Sakife*, Ebu Bekir Cevheri; *Şerhu Nehcü'l-Belağa*, İbn Ebi'l-Hadid, c. 1, s. 133 ve farklı bir ifadeyle s. 74'de.

30) *el-Muvaffakiyyat*, Zübeyr b. Belkar, s. 578; *er-Riyazu'n-Nazira*, c. 1, s. 164; *Ta-rihu'l-Hamis*, c. 1, s. 188

UMUMİ BİAT

Resulullah'ın (s.a.a) vefat ettiği pazartesi günü Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde Cerrah'ın yardımıyla Ensar'dan Beni Sâide kabilesine ait olan Sakife'de (gölgelikte) önderliğe aday gösterildikten sonra, ertesi günü (salı günü) gelip Resulullah'ın minberine oturdu. O ana kadar bu üç Muhacir'in (Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde) dışındaki diğer Muhacirler Ebu Bekir'in halifeliğine onay vermemişlerdi. Ebu Bekir minberde otururken Ömer yerinden kalkıp Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle konuştu:

“Dünkü (Sakife'deki) konuşmalarım ne Allah'ın kitabına ne de Resulullah'ın emrine göreydi; aksine, ümmetin bu sorununu Resulullah'ın kendisinin şahsen hallettikten sonra vefat edeceğini sandım. (Tabi ki Resulullah'ın vasiyet yazdırtmasına karşı çıkmasından söz etmiyorum!)”

Konuşmasının sonunda da şöyle dedi:

Şimdi ise Allah Tealâ aranızda Resulü için de hidayet kaynağı olan Kur'an-ı bırakmıştır. Ona sarılacak olursanız Allah Tealâ sizleri Resulü'nü hidayet ettiği yola hidayet edecektir. Şimdi Allah Tealâ sizleri, en üstününüz olan Resulullah'ın mağaradaki arkadaşıyla ulaştırmıştır; o halde hepiniz kalkıp ona biat edin.

Ömer'in bu sözlerinden sonra halk Sakife'den sonra bir kez daha Ebu Bekir'e biat etti!

Şimdi de Resulullah'ın kendi kabilesi olan Haşimilerin cephesine bakalım.

HAŞİMİ CEPHESİ

Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde, Ensar ile birlikte hükümet konusu üzerine yoğun bir mücadele içindeyken, Resulullah'ın kendi kabilesi olan Haşimi'ler (Ali, Abbas, Fazl b. Abbas ve diğerleri) onun

mübarek ve mukaddes cenazesini yıkamakla meşgullerdi. Sahabiler Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini ailesiyle baş başa bırakmışlardı. Ebu Bekir ile Ömer, ne cenaze yıkama işine ne de cenazeyi defnetme törenine katılmamışlardı.³¹

Aişe der ki:

Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verildiğinden bizim haberimiz yoktu. Ancak çarşamba gecesi Kürek seslerini duyduğumuzda bundan haberimiz oldu.³²

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a) toprağa verilirken yanında yakınlarından başka kimse yoktu. Ganem oğulları, evlerinde dinlenirken kürek seslerini duyular.³³

Yine Ganem oğullarından olan Ensar'ın ileri gelenleri; kürek seslerini gecenin sonunda duyduklarını söylerler.³⁴

Hz. Ali, Resulullah'ın (s.a.a) cenaze merasimi ile meşgul iken, siyasî tahlilleri güçlü olan Ebu Süfyan, Müslümanlar arasında ihtilaf çıkarmak maksadıyla Hz. Ali'nin yanına gidip ona şöyle dedi:

“Elini uzat ki ben sana biat edeyim ve senin elini Müslümanların halifesi ünvanıyla sıkayım. Eğer ben sana biat edersem, Abdülmenaf oğullarından hiç kimse sana muhalefet etmeyecektir. Ve eğer Abdülmenaf oğulları sana biat ederlerse, Kureys'ten hiç kimse sana muhalif olmayacaktır. Ve sonunda bütün Araplar, senin halifeliğini kabul edeceklerdir.”

Hz. Ali (a.s), Ebu Süfyan'ın bu sözlerine hiç ehemmiyet vermedi ve onun kötü niyetini anladığı için ona şöyle cevap verdi: *“Ben şimdilik peygamber'in cenazesi ile meşgulüm.”*

31) *Kenzu'l Ummal*, c. 3, s. 140.

32) *Sire-i İbn. Hişam*, c. 4, s. 344; *Tarih-i Taberi*, c. 2, s. 452, 455 ve Avrupa bas-kısı, c. 1, s. 1833 ve 1837; *Tarih'i İbn Kesir*, c. 5, s. 270; *Usdu'l-Gabe*, c. 1, s. 34 Resulullah'ın (s.a.a) biyografisinde, Diğer bir kısım rivayetlerde Kürek seslerini salı gecesi duydukları geçer. bkz. *Tarih-i İbn Sa'd*, c. 2, k. 2, s. 78; *Tarihu'l-Hamis*, c. 1, s. 191; *Tarih-i Zehebî*, c. 1, s. 327. Doğru olan çarşamba gecesidir. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 62'de çarşamba gecesinin son vakitleri olduğu vurgulanmış, s. 242 ve s. 724'de “Kürek seslerini duyuncaya kadar Resulullah'ın (s.a.a) defnedildiğinden haberimiz yoktu...” şeklinde geçer.

33) *Tabakat, İbn Sa'd*, c. 2, k. 2, s. 78.

34) a.g.e, *İbn Sa'd*, c. 2, k. 2, s. 78.

Ebu Süfyan'ın teklifi ile aynı zamanda ya da ondan daha önce Abbas da yeğeni olan Ali'ye biat etmek istemiş, fakat imam onu da reddetmişti. Abbas'ın bu teklifinden çok geçmeden bir tekbir sesi yükseldi. Hz. Ali, Abbas'dan bunun sebebini sorunca Abbas şöyle cevap verdi:

“Ben sana bazılarının senden önce biat almak istediklerini söylemedim mi? Ben sana biat etmem için elini bana uzatmanı teklif etmedim mi? Fakat sen bunu kabul etmedin, şimdi ise başkaları senden önce davrandı.”

HZ. ALİ (A.S) NEDEN BU TEKLİFLERİ KABUL ETMEDİ?

Şunun için:

İmam Ali (a.s) ya Allah tarafından tayin edilen bir önderdir ya da değildir. Şayet imamlığı Allah tarafından tayin edilmişse, o takdirde başkalarından biat alması gerekmez. Zira böyle birinin bu makam için başkalarından biat (onay) alması, onun Allah'ın tayinine karşı su-i zan taşıdığını (itina etmediğini) gösterir. Buna ilaveten imam olan birinin böyle bir şeyi yapması, hilafet/imamet makamının ilahî bir makam olduğu gerçeğini tahrif ettiği gibi, O makamın “seçmeli” bir makam olduğunu da teyid etmiş olur. Hak ehli, dürüst ve namuslu bir insanın makam uğruna hakikatlerin üstünü örtmeye ve gerçekleri tahrif etmeye yeltenmeyeceği düşünülürse, masum olan bir imamın bunu yapması hiç düşünülemez.

Şayet İmam Ali (a.s) Allah tarafından tayin edilmiş bir İmam değildiyse, o takdirde onun halifelige seçilmesi, aynen Ebu Bekir'in seçimi gibi olacaktı. Ebu Bekir'in en samimi dostu ve halifelige gelmesini sağlayan sırdaşı Ömer b. Hattab, onun halife olarak seçimi hakkında şöyle demiştir:

“Ebu Bekir'in hilafete seçimi bir oldu bittiye getirildi, fakat Allah onun şerrini engelledi.”³⁵

Hepsinden daha önemlisi Ebu Süfyan'ın teklifinde en küçük bir iyi niyetin olmamasıydı. Onun bu teklifi yapmasındaki tek hedefi,

35) *Tarih-i Taberi*, c. 3, s. 205; *Sire-i İbn Hişam*, c. 4, s. 308

Müslümanlar arasında ayrılık ve nifaklar türetmek, onları tekrardan cahiliye dönemine geri götürmektir. Böylece İslam'ın yeni filizlenmiş ağacının kökü kuruyacaktır.

Ebu Süfyan Hz. Ali'nin (a.s) evine gidip övücü birkaç şiir söyledi. Bu şiirlerden ikisinin tercümesi şöyledir:

"Ey Haşimoğulları! Sessizliği bozun ki insanlar, özellikle Teym ve Adi kabileleri sizin hakkınıza göz dikmesinler.

*Hilafet işi sadece sizin içindir ve Ali'den başkasının bu iş için selahiyeti yoktur!"*³⁶

Hz. Ali (a.s) da kinaye yoluyla onun kötü niyetine işaret ederek şöyle buyurdu.

"Sen öyle bir işin peşindesin ki, biz onun ehli değiliz!"

Yine aynı Ebu Süfyan, Peygamber'in halifesi konusunda Müslümanların arasındaki kargaşaları sezince şöyle diyordu:

*"Öyle bir tufan görüyorum ki, bunu kandan başka birşey durduramaz."*³⁷

Ebu Süfyan'ın bu sözü doğru bir sözdü. Gerçekten de şayet Haşimilerin (İmam Ali'nin) fedakarlığı olmasaydı bu kargaşa tufanı kandan başka bir şeyle durdurulamazdı. Nitekim Hz. Ali (a.s)'da bu felaket tufanına dikkat çekerek şöyle bir çıkış yolu sunmuştur:

*- "Ey insanlar! Fitne dalgalarını kurtuluş gemileriyle aşın; biri - birinizden nefret etme yolunu yarın, geçin; Övünme (gurur) tacını başlarınızdan atın... Birşey söylersem derler ki, baş olmaya hırsı var. Sussam derler ki, ölümden korkar.. Andolsun Allah'a ki, Ebu Talib'in oğlu, çocuğun anasının memesine düşkün olmasından daha düşküncü olüme. Bir de şu var; Öyle gizlenmiş bir bilgiye sahibim ki, açsaydım size, derin mi derin kuyulara sallanmış ipler gibi sallanır - dınız, titrerdersiniz."*³⁸

Hz. Ali (a.s)'ın bu konuşmasında bahsettiği bilgisi, ihtilaf ve ayrılıkların getireceği korkunç neticeler hakkında olan bilgisidir. Zira o, kıyam ve iç savaşların İslam camiasının dağılmasına ve Müslümanların pek çoğunun cahiliye inançlarına geri dönmesine sebep

36) ed-Derecat'l-Rafie, s. 87.

37) a.g.e. c. 2, s. 44, Sakife-i Cevheri kitabından naklen.

38) Nehcü'l-Belağ, hutbe: 5

olacağını biliyordu. Bu durumu gösteren işaretlere ileride değineceğizdir inşallah.

OLAYLARIN KISA BİR TAHLİLİ

Buraya kadarki izlediğimiz olaylardan Sakife olayında üç sınıf özelliği bulunan sahabeyi görmekteyiz:

- 1- Pazarlıklı imana sahip olan sahabiler.
- 2- Hakkı, batılla örtenler
- 3- Pazarlıksız İbrahimî imana sahip olanlar.

1- Pazarlıklı İmana Sahip Olan Sahabiler

Böyle bir iman “Yahudilere ait bir haslettir ve onlardan Müslümanlara geçmiş bir marazdır.” Böylesine bir imanda karşılık almak vardır, şike vardır, danışıklı döğüş vardır, tereddüt vardır, bahane vardır, mazeret vardır, taviz vardır.

Kur’an bunların da iman ettiklerinden bahseder, fakat yer yer de imanlarına tepeden tırnağa yeniden boy abdesti aldirtmalarını hatırlatır!

- **“Ey iman edenler, iman edin...”**³⁹ Yani, ey pazarlıklı iman edenler, yüzdelikli iman edenler, yarım yamalak iman edenler, pazarlıksız, yüzde yüz, adam gibi iman edin...

Yine Kur’an bunlar için şöyle bir hatırlatmada da bulunur:

- **“Muhammed yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz.”**⁴⁰

Pazarlıklı imana sahip olanların söz ve davranışlarında derin kanlarından gelme cahiliye Araplarının kokuları hissedilir.

Arap kabilelerinin pek çoğu, intikam ve kincilikleri ile meşhur ve maruftur. Çok küçük olaylar büyük hadiseler yaratabiliyordu.

39) Nisa: 136

40) Âl-i İmran: 144

Doğrudur ki onlar, İslam'a tabi olduktan sonra cahiliye adetlerinden bir dereceye kadar el çekmişlerdi. Fakat bu, onların tamamen bu gibi şeyleri zihinlerinden attıkları ve eski adetlerinden kafalarında hiçbirşey kalmadığı anlamına gelmiyordu.

İslam'ı kabul ettikten sonra bile onların az çok bu intikam ve kinciliklerini devam ettirdikleri her zaman göze çarpmaktadır. Sakife olayında Ensar'ın Muhacirlere haber vermeden biraraya gelip hilafet işini kapma yarışına girmeleri, pazarlıklı bir imana sahip olduklarını gösterdiği gibi, birbirleriyle ağız dalaşmasına girip adeta birbirlerinin kanlarını içecekmiş gibi tavırlar ortaya koymaları ve özellikle de Avs kabilesinin Hazreç kabilesine karşı taşınmış olduğu eski kinlerinden dolayı Ebu Bekir'e biatta acele etmeleri, derin cahiliye Araplıklarının bir tezahürüdür de. Ömer ile Sa'd b. Ubade'nin ömür boyu küs yaşamaları ve Sa'd'ın Medineyi terke zorlanıp Şam'a yerleşmesi kimi rivayetlere göre Ömer'in onu öldürtmesi, yine Cahiliye Araplığının bariz örnekleridir.

Hilafetin Ensar'a intikal ettirilmesi taraftarlarından olan Ensar'ın güçlü eri Habbab b. Munzir, bu kaygılarından dolayı ikinci halife Ömer'e şunları söylemiştir:

“Biz, senin hilafetine muhalif değiliz ve bu işe de haset etmiyoruz. Fakat bizim tek korkumuz, hilafetin İslam'ı yaymak ve şirki yok etmek için babalarını, kardeşlerini ve evlatlarını savaş meydanlarında öldürdüğümüz kişilerin eline düşmesidir. Zira Muhacirlerin yakınları bizim gençlerimiz ve Ensar'ın gençleri tarafından öldürüldüler. Eğer böyle insanlar bu makama otuturlarsa, bizim tutumumuz kesinlikle değişecektir.”

İbni Ebi'l-Hadid şöyle der: “Ben hicri 610 yılında Ahmed b. Abdullah Cevheri'nin yazmış olduğu “Sakife” adlı kitabı, Basra reisi olan İbni Ebu Zeyd yanında okuyordum. Habbab b. Münzir'in konuşmasına gelince üstadım bana şöyle dedi: Habab'ın görüşü akılane idi ve onun korktuğu başına da geldi. Müslim b. Akabe, Yezid'in fermanı ile muhasara altına alınan Medine şehrine saldırdı. Böylece Ümeyye oğulları Bedir savaşında ölenlerinin intikamını Ensar'ın evlatlarından aldılar.

Sonra üstadım başka bir konuya değinerek şöyle dedi:

“Habbab’ın önceden gördüğünü peygamber de görmüştü. O hazret de bazı Arapların kendi akrabalarına karşı olan intikam ve kin-ciliğinden korkuyordu. Zira peygamber, onların pek çok akrabasının cihat meydanlarında Beni Haşim gençleri tarafından öldürüldüğünü biliyordu. Eğer hilafet onların eline geçerse, onlar intikam ve kin duyguları ile risalet hanedanının kanını dökmeye teşebbüs edeceklerdi. Bu yüzden peygamber sürekli ümmetine Hz. Ali’nin halifelliğini ilan ediyordu. Ve böylece istiyordu ki, risalet ailesinin sahip olacağı bu makamın tesiri ile Ali ve onun *Ehl-i beyti* mahfuz olabilsin.

..... fakat ne yapılabilir ki? Hilafet başkalarının eline geçti, Peygamber’in nazarı amele dönüşmedi ve olmaması gereken oldu. Sonuçta onun ailesinden nice pak kanlar akıtıldı.⁴¹

2 - Hakkı Batılla Örtten Sahabiler

Hakkı batılla örtmek insan oğlunun en eski marazlıklarından biridir. Bu maraz (noksanlık) kitap ehlinin de mahvına sebep oldu. Zira onlar Resulullah’ın hak bir peygamber olduğunu biliyor, Tevrat ve İncilde haberi verilen ahir zaman peygamberinin Hz. Muhammed (s.a.a) olduğunu görüyorlardı. Fakat gel gör ki ırkî ve dini taassupla ve yine nefsanî gururları hakkı kabullenmelerine engel oluyordu. En sonunda Resulullah’da gördükleri mucizeler karşısında yenilgiye uğramalarına rağmen, “*Sen de bir peygambersin ama, bize değil Araplara*” sözüyle hakkın üzerini batılla örtüp gittiler.

- “*De ki ey Kitap ehli, bile bile niçin hakkı batıl ile örtüyorsunuz.*”

Sahabiden hakkı batıl ile örtenler de aynen kitap ehli gibi oldular. Hakkı bile bile bir türlü nefislerini alt edemediler. Kimileri kin-

41) *Şerh-u Nehcül-Belağa*, İbn Ebi’l-Hadid, c. 2, s. 53.

Basra reisi İbn-i Ebi Zeyd’in bu sözü Şii ekolü açısından doğru değildir. Zira Şii ekole göre Hz. Peygamber (s.a.a), Allah’ın emriyle Hz. Ali’yi İslam Ümmetine imam tayin etmiştir, onun ve Ehl-i beytinin intikamcı Araplardan korunması için değil. Diğer bir ifadeyle, Hz. Ali’nin bu makama seçilmesi, onun bu makama olan liyakatından dolayıdır. Fakat bununla birlikte İbn-i Ebi Zeyd’in bu konudaki tahlili de doğru bir tahlildir. Zira hilafet makamı Ali ve hanedanının elinde olsaydı, asla Kербela’daki acı olaylar gerçekleşmez, Ehl-i beyt Ümeyye oğulları ile Abbas oğulları tarafından katledilmez ve risaletin hanedanının pak kanları, bir yığın müslüman görünümündeki insanlar tarafından akıtılmazdı.

lerinden, kimileri kıskançlıklarından kimileri de üç beş günlük dünyevi makamından dolayı ha bile dökülüp gittiler.

Sahabiden kimilerinin *Ehl-i beyt*e karşı aldıkları tavır, kurbanı kabul olan Habil'e karşı Kabil'in aldığı tavrın aynısıydı. Kur'an, onların bu kıskançlığını belgeleyerek **"Yoksa, Allah'ın lütfundan in-sanlara verdiği için onları kıskanıyorlar mı?"**⁴² diye soruyordu. Kıskançlıkları onları öyle bir noktaya getirmişti ki, kendi akide-lerini dahi satmaya hazırlardı!

Sakife olayında Muhacirlerin (Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde Cerrah'ın) Ensar'a karşı hilafetin kendilerine ait olduğuna dair ileri sürdükleri delil, peygamberle olan akrabalık (Kureyşlilik) bağıdır.

- **"Ey insanlar! Şunu bilin ki Muhammed (s.a.a) Kureyş'tendir ve onun kabilesinden olanlar ona daha yakındırlar. Dolayısıyla onun hükümetine geçmeye, onun kabilesi diğerlerinden daha layıktır ve"**

Yine Resulullah'ın (s.a.a): **"Benden sonra imamlar/halifeler oniki kişidir, tümü de Kureyş'tendir"** hadisi tümü tarafından bilinmekteydi. Ayrıca Resulullah (s.a.a) bu oniki halifenin/imamın kimler olduğunu da mübhen bırakmamıştı. Çerçevesini birçok söz ve işaretiyle gayet sarih bir şekilde çizmişti.

Ve yine hilafet hakkı Resulullah'a (s.a.a) yakınlığın şartlarından hesap edilirse, o taktirde Resulullah'a en yakın olanların (*Ehl-i beytinin*) hakkı diğerlerinden daha fazla olmalıydı! Fakat malesef Hz. Ali (a.s)'ın buyurduğu gibi Muhacirler (Ebu Bekir ve Ömer) Ensar'a karşı ağacın kökünü (Kureyşliliği) delil olarak ileri sürdüler ama o ağacın meyvesini (*Ehl-i beyti*) zayettiler (hakkını elinden aldılar).

3 - Pazarlıksız İbrahimî İmana Sahip Olan Sahabiler

Pazarlıksız iman, İbrahimî imandır. İbrahimî imanda Allah'a itimat vardır, güven vardır, emniyet ve teslimiyet vardır.

- **"Rabbi kendisine "teslim ol!" dediğinde, dedi: "Teslim ol - dum alemlerin Rabbine."**⁴³

42) Nisa, 54

43) Bakara: 131

İman etmek, kayıtsız şartsız Allah'a teslim olmaktır, tıpkı İbrahim ve Ali gibi.

İman etmek, gök oluğunun altına başı tutmaktır. O oluktan ne akarsa kabul etmektir, tıpkı Ali ve Hüseyin gibi.

"İman" emniyetin, "İslam" teslimiyetin öbür adıdır.

İbrahimi imanda, ateşe atlanması gerekiyorsa göz kırpmadan atlanır. Put kırmak bunu göze almayı gerektirir. Tarih boyunca put kırıcı tüm İbrahimî iman sahipleri, putçular nezdinde put kırmanın bedelinin çok ağır olduğunu bilirler.

Ateşe atlarken, "şike" ve "şaka" yapmak için değil, "yanmak" için atlarlar. *"Nasıl olsa yanmam"* diye değil *"yandım"* diye atlarlar. Allah ile pazarlığa girmezler. *"Rabbim, ben senin için kırdım put-ları. Senin için reddettim nemrutları. Rızı olası diye inkar ettim ta-ğutları. Şimdi sıra sende, hadi, sen de beni gör, gözet, kolla"* demezler.

İbrahimî imana sahip olmak, Allah'a fatura çıkarmamaktır. Hele kullara hiç çıkarmamaktır. Allah için yaptığının faturasını kullara çıkaranlarca ağıza alınıp söylenen sözlerden iki örnek:

- *"Muhacirler yeryüzünde Allah'a ibadet eden ve Peygamberine iman eden ilk insanlardır. Onlar Resulullah'ın yakın dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden ondan sonra hilafete/yönetime diğerlerinden daha layıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka hiçkimse onlarla tartışamaz."*

- *"Ey Ensar! Hükümeti kendiniz ele geçirin. Muhacirler sizin hissenizden geçinmektedirler. Onlar sizin sayenizde yaşamaktadırlar; hiç kimse size itaatsizlik etme cesaretini gösteremez!"*

Eğer birileri böyle yapıyorsa, ya yaptıklarını iddia ettikleri gibi Allah için yapmamış; kullar için, el gördülük yapmış, şan şöret için yapmış ama adını *"Allah rızası"* koymuştur, ya da, Allah'a itimatı sarsılmış, bunun sonucunda da "ecrini" Allah'tan beklemek yerine işin ucuzuna kaçarak insanlardan devşirme yolunu gitmiştir. İşte bu, imanda pazarlıktır!

Kur'an'ın pazarlıksız imana gösterdiği en çarpıcı örneklerden bir kaçını görürsek, pazarlıksız imanın nasıl olması gerektiğini ve

yine pazarlıkla iman edenlerin nasıl olduklarını daha iyi anlamış oluruz.

4 - Hz. İbrahim'in (a.s) Örnek İmanı

Hız. İbrahim (a.s) pazarlıksız imana sahip olmanın nasıl olduğunu amelen gösteren ve *'pazarlıksız iman sertifikası'* vahiy tarafından imzalanan örnek bir insandır. İbrahim, bir müminin eğer ateşe pazarlıksız atılsa, asıl o zaman yanmayacağını kendinde gösteren ilk insandır. Yanmayacak, çünkü ateşin yakma gücünü yaratan ona seslenecek:

- *"Ey ateş! İbrahim'e serin ol, selamet ol!"* ⁴⁴

Bu, Allah'a pazarlıksız iman edenlere eşyanın kendi lisanınca teşekkürüdür.

Bu, imanda pazarlık yaparak "Yahudileşenlere", ateşin verdiği soylu bir derstir.

Hız. İbrahim'de pazarlıksız imanın bir başka örneğini daha görüyoruz. O da İsmail'ini, uzun süren evlat hasretinden sonra ömrünün sonunda kavuştuğu ciğerparesini Rabbine kurban verirken sergilediği tavidır.

Allah da biliyordu ki İbrahim, öz evladının boğazına bıçağı çalarken "gitti yavrum!.." diye çalıyordu.

"Şike" yoktu. Bu bir imtihandı. Hız. Yahya da bir peygamberdi ama koç gibi boğazlanmıştı Allah yolunda!

"Şaka" yoktur Allah'ın dininde. İsmail, İbrahim için bir sınavdı ve sınavların en çetiniydi. Kendini ateşe atmaktan bin beterdi çok sevdiği yavrusunu kurban etmek. Kurban, ateşle sınanan imanın son çetin sınavıydı.

Ben İsmail'i yatırırım, tam kurban edecekken Allah koçu gönderirir, diye düşünmemiştir İbrahim. Çünkü Rabbinin ifadesiyle *"Çok vefalı"* idi. ⁴⁵ Bir baba olarak, hem de çocuğunu çok seven bir baba olarak çalmıştı bıçağı İsmail'in boğazına.

Pazarlık yapmamıştı. "Ben kurban edecekken, sen koçu gönder-

44) Enbiya: 69

45) 53 Necm: 37

rivereceksin ya Rabbi,” dememişti. Pazarlık yapmadığı için koç yetiştirivermişti.

Bu örnek de, Allah’a pazarlıksız iman edenlere hayvanın verdiği soylu bir dersti. Sen Allah’a candan kurban olursan, senin için kurban olacak koçlar gönderilecektir, mesajıydı bu; *‘Kurban olanlara kurban olunur’* mesajıydı.⁴⁶

Pazarlıksız imana sahip olanlardan biri de İmam Ali idi. İmam Ali’nin de imanı Hz. İbrahim gibi birçok sınavlara tabi tutuldu. Onlardan biri de “İyletü’l-Mebit” (Baskın gecesi) olarak bilinen o ünlü hadisedir.

Bi’setin üçüncü yılıydı. Mekke’de Kureyşin müşrik önderleri bir araya gelip genel bir toplantı yaptılar. Alınan karar, Resulullah’ı (s.a.a) öldürerek veya zindana koyarak ya da sürgüne göndererek tevhidin sesini susturmaktı.

- *“Hani bir zaman, kafir olanlar seni bağlayıp hapsetmek ya hut öldürmek, yahut da yurdundan çıkarmak için düzenlere başvurmuşlardı. Onlar bu düzeni kurarken Allah da cezalarını hazırlamadaydı ve Allah hilekarları cezalandıranların en hayırlısıdır.”*⁴⁷

Sonunda Kureyş’in ileri gelenleri, her kabileden bir kişinin seçilmesi ve bu seçilen kişilerin gece yarısı Resulullah’ın (s.a.a) evine hücum ederek onu öldürmelerine karar verdiler. Bu yolla hem müşrikler tevhidin davetinden kurtulmuş olacak hem de Resulullah’ın kanının dökülmesine tüm Arap kabileleri ortak olduğundan Haşimiler intikam almak için bütün kabilelerle savaşabilecek gücü bulamayıp, fidyeye (kan parasına) razı geleceklerdi.

Cebrail (a.s) durumu derhal Resulullah’a (s.a.a) bildirdi ve en kısa zamanda Mekke’yi terkedip Medine’ye hareket etmesini söyledi.

Müşriklerce kararlaştırılan gece gelip çattı. Mekke karanlığa gömülmüştü. Görevlendirilen silahlı memurlar Resulullah’ın evinin etrafını her taraftan kuşattı. Peygamber (s.a.a) evdeymiş ve dinleniyormuş gibi görünmeli ama aynı zamanda da orayı terketmeliydi.

46) *Yahudileşme Temayülü*, M. İslamoğlu, s. 122-123

47) Enfal: 30

Böyle bir düşüncenin icrası için de kendini Resulullah'a feda edecek, Kurbanlık verecek birine ihtiyaç vardı. Zira onun, peygamber'in yatağına yatması ve onun yeşil örtüsünü üzerine çekmesi gerekirdi; böylece katiller peygamber'in evinde olduğunu sanacak ve Mekke'nin içinde ve dışında insanların girip çıkımlarını kontrol etmeyeceklerdi.

Peygamber de rahatça Mekke'den çıkıp Medine'ye doğru gidecekti. Fakat kendi canından geçerek peygamber'in yatağına yatmaya razı olacak bu kurbanlık koç kimdi? İşin ne şakası vardı, ne de şikesi. O yatağa uzanan insanın lime lime parçalanması sözkonusuydu. İşte bu fedakar insan, herkesten önce Resulullah'a iman etmiş ve bi'setin başlangıcından beri tüm durumlarda onun yanında olan Ali'den başka kimse değildi.

Resulullah (s.a.a) imam Ali'yi çağırıp şöyle buyurdu:

- "Kureyş'in müşrikleri, gece yarısı kalabalık bir cemiyet ile evime saldırarak beni yatağımdayken öldürme kararı aldılar. Bu yüzden Allah tarafından Mekke'yi terketmek ile görevlendirildim. Bundan dolayı senin benim yatağımda yatman ve yeşil örtümü üstüne örtmen gerek. Böylece onlar benim evimde olduğumu ve dinlendiğimi sanarak beni takip etmezler."

Hız. Ali (a.s), her zamanki gibi Resulullah'ın (s.a.a) emrine itaat ederek gecenin ilk başlangıcında onun yerine yattı. Kırk kişiden oluşan katilleri gece peygamberin evini muhasara altına aldılar. Kapının deliğinden evin içini gözlüyor ve içeride peygamber'in olduğunu zannediyorlardı ve son arzularına kolayca ulaşabileceklerini sanarak seviniyorlardı. Fakat İmam Ali (a.s) emin bir kalp ile sakince peygamber'in yatağına uzanıp olacakları huzur içinde bekliyordu. Ona o huzuru veren şey, canını uğrunda feda ettiği cananını kurtarmış olmasıydı.

Katiller, ellerinde kılıçlarla aniden ve hızla kapıyı kırdılar, doğrudan yatağa yöneldiler, Resulullah'ın (s.a.a) her zaman üzerine çekip uyuduğu yeşil örtüyü açtılar, açtılar ki görerek Resulü parçasınlr. Fakat gözlerine inanamadılar, bir de baktılar ki perdenin altında uyuyan Resul değil de Ali'dir.

Tüm öfke ve kızgınlıkla Ali'ye saldırdılar. *'Muhammed nerede?',*

“Nerede Muhammed?” diye sordular. İmam Ali: *“Onu bana mı emanet etmişsiniz ki beden soruyorsunuz?”* cevabını verdi.

Neye uğradıklarını bilmeyen katiller tüm öfkeleriyle Ali'ye saldırdılar. Adeta Muhammed'in (s.a.a) (s.a.a) hıncını ondan alıyorlardı. Sürükleye sürükleye Mescid-i Haram'a getirdiler. Kısa bir süre sonra serbest bırakıp Resulullah'ı (s.a.a) aramaya koyuldular.⁴⁸

İmam Ali'nin bu pazarlıksız imanı tüm müminlere örnek olsun ve ebedileşsin diye vahiy bunu kayıt altına almış ve şöyle buyurmuştur:

- “İnsanlardan öylesi de var ki, Allah rızasına nail olmak için adeta kendisini satar, Allah rızasını alır. Allah kullarını pek esirger.”⁴⁹

İmam Ali'nin bu fedakarlığı ile ilgili şu hadiseyi Gazzali'den dinleyelim:

- “Yüce Allah, o gece iki büyük meleği olan Cebrail ve Mikail'e şöyle hitap etti: “Ben ikinizden birine ölümü diğerine ise hayatı ver-meyi kararlaştırsam hanginiz yaşam hakkını diğerine verip ölüme razı olur?” Her iki melek de ölüme razı olmayıp böyle bir fedakarlıkta bulunmadı. Bunun üzerine Yüce Allah bu iki meleğine şöyle hitap etti: “Yeryüzüne inin ve görün ki Ali nasıl ölümü satın almış, kendisini peygamber'e feda etmiş. O zaman Ali'yi düşmanın şerrinden mahfuz kılın.”⁵⁰

Görüldüğü üzere, pazarlıksız imanda hep teslimiyet vardır. Nasıl ki İbrahim peygamber rüyasını oğlu İsmail'e açtığında, İsmail hiç tereddüt etmeden babasına teslim olmuş ve boğazlanmayı kabul etmişse, aynı benzerlik Resulullah (s.a.a) ile imam Ali'de de mevcuttur. Resulullah (s.a.a) Ali'nin kendi yatağında yatmasını ve müşriklerin ne düşündüklerini ona bildirince, imam hiç tereddüt etmeden teklife teslim olmuştur.

Pazarlıksız iman örneğini imam Hüseyin'de, yardımcılarında ve ailesinde de görüyoruz. Çünkü onlar da bilerek ve severek şehadeti dünyaya tercih etmişlerdi!

İmanda pazarlığa yanaşmadıkları için canlarından olan bir ta-

48) *Tarih-i Taberi*, c. 2, s. 97. Az bir farklılıkla özetlenerek nakledildi.

49) Bakara: 207

50) *Biharü'l-Envar*, c. 19, s. 39; *İhya-i Ulumi'd-Din*; Gazzali'den naklen.

kım diğer gerçek mümin sahabiler de vardır elbette. Bunların başında Yasir ailesi geliyordu. Mekkenin mütrifleri/azgınları onlara işkence ettikçe Resulullah onları kızgın kayalıkta ziyarete geliyor ve şöyle teselli ediyordu:

“Sabır ey Yasir ailesi! Randevunuz cennette!” ⁵¹

Sümeyye, Bilal Habeşi, Habbab, Zinnure gibi isimlerin uğradığı işkenceler karşısında sergiledikleri soylu tavır, imanı işkencelerle sınanan yiğit Müslümanlardan birer örnektir. Bu ağır işkenceler altındaki insanlar, bir kez olsun Resulullah’tan (s.a.a) *“bizi kurtar”*, *“bizi koru”* gibi hiçbir talepte bulunmuyorlardı. Gördükleri işkenceleri onun başına kakmıyorlardı. Resulullah da onlara *“ahiret”* dışındaki hiçbir şey vaad etmiyordu!

Taraflar, ne karşılığında neyin elde edileceğinden eminlerdi.

Pazarlık yok.

İman var.

Yüce Nebi (s.a.a), bir gece yarısı operasyonuyla bu insanları pekala kurtarıp şehir dışına çıkarabilirdi. Fakat meseleyi akide ve terbiye açısından ele alıp baktığımızda, o dönemin (Mekke şirk döneminin) *‘İmanın imtihanı verme dönemi’* olduğundan onların cennetine engel olmaması gerekirdi!

Pazarlıksız imana Kur’anî bir örnek daha verip sonra konumuzu kapatalım:

Yüce Allah, pazarlıksız imanın nasıl olması gerektiğini, Hz. Musa’nın (a.s) döneminde vuku bulan Firavun’un sihirbazlarının olayıyla örneklemiştir.

Bilindiği gibi Allah Tealâ, Hz. Musa’yı, kendini *“en büyük Rab”* ilan eden Mısır Firavununa gönderdiğinde, Musa ona *“ben Alemle - rin Rabbinin gönderdiği elçisiyim”* der. Allah adına yalan söylemediğini, elinde bunu isbat edecek delilleri olduğunu söyler. Firavun mucizeyi görmek isteyince Musa, Allah’ın kendi eliyle yarattığı *“yed-i beyza”* ve *“asa”* mucizelerini gösterir. Firavun, iman etmek yerine olaya *“akılcı”* ve *“kuru”* mantıkla yaklaşarak, mucizeleri *“sihir”* olarak niteler ve daha sonra da olayı millet meclisine getirir. Meclisin kararı, Hz. Musa ve kardeşi Harun’un göz hapsinde tutulması, tüm

51) İbn Haceri *el-İsabe*, c. 2, s. 512.

ülkenin en ünlü sihirbazlarının çağrılarak Musa'nın, Allah'tan vahiy alan bir peygamber değil de yalancı bir büyücü olduğunun isbatlanması yolundadır.

Sihirbazlar galip gelmeleri halinde alacakları ödül için Mısır Kralıyla pazarlığa girerler. Firavun, ödül yanında fazladan olarak onları maiyetine memur olarak alacağını vaad eder. Sihirbazlar bir takım kimyasal maddelerden yaptıkları 'gözbağcılık' ve 'el çabuklu-ğuna' dayalı marifetlerini sergileyince, Hz. Musa, Allah'ın kendisine verdiği mucize olan "asa"yı kullanarak sihirbazları mağlub eder. Tabi tüm ümidini, sihirbazlara bağlamış olan firavun ve hükümeti halkın önünde rezil-rüsva olur.⁵²

İşte bu anda hiç beklenmedik bir olay gerçekleşir; Firavun'u nefretinden deli edecek bir olay. İddialı bir biçimde sahneye çıkan sihirbazlar, mağlub etmek için çıktıkları meydanda yenilmekle kalmamışlar, olayı izlemek için oraya toplanmış bütün bir halkın gözleri önünde imanlarını ilan etmişlerdir. Olayı Kur'an'ın dilinden takip edelim:

"Ve kapandı sihirbazlar secdeye.

Dediler: İman ettik alemlerin Rabbine,

Rabbine Musa ve Harun'un.

Firavun dedi: Ben izin vermeden ona inandınız ha? Bu bir tuzaktır ki bu tuzacı oradan çıkarmak için şehirde kur-
dunuz.

Ama çok yakında gününüzü görürsünüz.

Keseceğim ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama... Ardın-
dan asa çağım topunuzu.

Dediler: Biz doğruca Rabbimize döneceğiz.

Öç alıyorsun Rabbimizin bize gelen ayetlerine inandık di-
ye.

"Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır da bizi Müslüman-
*lar olarak öldür."*⁵³

İşte budur pazarlıksız iman. Allah'tan emin olup imana ermek, Allah'a teslim olup İslam'a girmek budur.

52) A'raf: 103-119

53) A'raf: 120-126

Sihirbazlar, oracıkta Musa'nın gözüne bakıp pazarlığa girebilirlerdi. En azından, *"biz senin Rabbine iman edersek bize ne var?"* diyebilirlerdi. Ya da, eğer Firavuna değil de senin Rabbine iman edersek, Rabbin bizi Firavun'un zulmünden korur mu?" demediler. Dedikleri tek şey vardı:

"İman ettik alemlerin Rabbine..."

Böylece Mısır'ın *"sahte rabbini"* inkar etmişlerdi. Kendini "rab" ilan eden Mısır lideri, onları asıp kesmekle tehdit ettiğinde bir an tereddüte kapılmadılar. İmanlarının imtihanını verme vaktinin geldiğini anlayarak, pazarlık yapma yerine şunu söylediler.

"Olsun... nasıl olsa Rabbimize döneceğiz."

Ve rıza halkasını boyunlarına geçirip dünyanın en özgür insanı oldular, canı verene can verecek kadar özgür...

Tek istekleri vardı, şan değil, şöhret değil, devlet değil, refah değil, *'hizmet'* adı altında makam ve mansıp değil, tek istek: İmanla ölmek için sabır:

- "Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdırda bizi Müslümanlar olarak öldür!"

- "Biz, inananların ilki olduğumuz için Rabbimizin hatalarımızı bağışlayacağını umarız"⁵⁴ diyorlardı.

Pazarlık yapmadıkları gibi hava da atmıyorlar, fatura çıkarmıyorlar. Musa'nın gözüne bakıp *"hadi göster marifetini de bizi kurtar ölümden"* de demiyorlar. Ya ne diyorlar Firavunun tehdidine karşılık:

- "Boşver. Zaten biz Rabbimize döneceğiz. Biz inananların ilki olduğumuz için Rabbimizin bizi bağışlayacağını umarız."

Ödül yerine af istemek...

Hava atmak yerine boyun bükmek...

Pazarlık yapmak yerine teslim (İslam) olmak.⁵⁵

Kur'an'dan pazarlıksız imana sahip olanları öğrendikten sonra, şimdi de gelelim Sakife'deki pazarlanan imana!!

54) Şuara: 50-51

55) *Yahudileşme Temayülü*, M. İslamoğlu s. 124-126

Sakife toplantısı İslam'ı ilk kabul eden Muhacir ve Ensar'dan oluşan bir takım sahabenin toplantısıydı. Resulullah'ın (s.a.a) vefatında, hem de vefat ettiği aynı günde onlar imanlarının imtihanını veriyorlardı! O gün, Yüce Allah'ın onların kendi kendilerine imanlarını ölçüye vurduğu gündü! Pazarlıklı imana sahip olanlar ile pazarlıksız imana sahip olanların ayrıştığı korkunç bir gün! Önce Allah'a ve Resulüne teslim olup öyle İslam'a girenlerle, ağızlarında İslam'ı geveleyip de Allah'a ve Rasulüne teslim olmayanların ve yine önce Allah'tan emin olup imana erenlerle, imanı gırtlaklarından aşağıya inmeyenlerin sınava tabi tutuldukları korkunç bir mekan! Şan, şöhrret, hükümet, liderlik isteyenlerle, İslam'ı korumak için sabır dileyenlerin seçtiği bir zemin! Resulullah'ın (s.a.a) ölümüyle mateme girenler ile, Resulullah'ın ölümünü fırsat bilip bir çıkarın peşinde koşanların gerçek yüzlerinin ortaya çıktığı bir yer!

Sakife toplantısına bakıldığında, görünen manzara hiç de Müslümana yakışır bir manzara değildi. Manzarada, cahiliye döneminden kalma hayli ilginç görüntüler vardı! Resulullah'ın (s.a.a) yirmi-üç sene gibi uzun bir uğraşı sonucu tevhit binasının altına gömüldüğü soy, sop, asabiyet, böbürlenme, kin ve cedel gibi cahiliye adetleri, aynı gün, hem de Resulün henüz mübarek vücudu yıkanıp kefenlenmeden, vücut ısısı henüz soğumadan biranda ortaya çıkıverdi! Sanki bunlar ne İslam'ı tanımış ne de Resulullah'ı görmüşlerdi! İman kardeşliği, takva üstünlüğü, tevazu, hoşgörü, karşılıklı saygı ve sevgi, hak şinaslık, ahde vefa, cenazeye, hem de Resullerinin cenazesine saygı, vahdet, İslam birliği, güzel dil kullanma, işe ehil arama, Kur'an'a danışma, rıza, teslimiyet, ahlak, sulh, şûra, istişare, büyük küçük tanıma, hastaya saygı, cenaze evine saygı, bunların hiçbirisi o toplantıda yoktu! Var olanlarsa, kabilecilik, üstünlük iddiası, minnet koymak, katılık ve kabalık, küfür, tehdit, cedel, saldırı, itham, el-yaka olma, şike, miras kavgası, vahdeti tehdit, iki başlılık, liderliği ele geçirmede biribiriyle yarış, sen-ben kavgası vs.

Bir grup vardı ki, bu saydıklarımızdan uzakta, Rableri ve Resulleri ile başbaşa, derin bir hüznün içerisinde sessizliğe gömülmüş, şan, şöhrret, devlet, hilafet, refah gibi arzulardan uzak, ***"Ey Rabbi -miz! Üzerimize sabır yağdır da bizi Müslüman olarak öldür"*** diyenlerden olan, İmam Ali ve Resulün (s.a.a) kendi aşireti Haşimi-

ler ve bir grup Ali taraftarlarıdır. Bunlar, imanları imtihana tabi tutulup da her zaman sınavı kazananlardı.

Bunlarda pazarlık yok, iman vardı. Diğerleri İslam'a girdiklerinden dolayı Allah'a fatura çıkarırlarken, liderlik isterlerken, Allah için yaptıklarının faturasını kullara keserlerken, bunlar, *"ne yaptık - sa Rabbimizin rızası için yaptık, O'nun rızası bize yeter diyorlardı!"*

Toplantı sonucu diğerleri imamlık (hilafet) makamını ele geçirmede başarılı oldular ama, imam olamadılar! Çünkü "imamlık" alınmaz, verilir!

Tek cümle ile özetlersek, Sakife toplantısında kazananlar Hakkı şahıslar ile değerlendirip onlara tabi olanlarken, Sakife dışında kalan ve görünürde hilafeti/hükümeti kaybedenler (Ali ve taraftarları) ise, şahsiyetleri Hak tarafından belirlenen ve tayin edilen Hak aşığı insanlardı. Zahiri alemde, makamın onlar için bir değeri yoktu, makamlar onlar ile değer bulurdu!

30. BÖLÜM

*** İMAM ALİ'DEN (A.S) ALINAN ZORAKİ BİAT**

*** 1- Şûra**

*** 2- Biat**

*** SAKLANILAN GERÇEKLER
VE CEVABI VERİLMİYEN SORULAR!**

*** 1- Gizleyenler**

*** 2- Horlayanlar**

*** 3- (Tarihini) Kutsayanlar**

İMAM ALİ'DEN (A.S) ALINAN ZORAKİ BİAT

İmam Ali'den (a.s) alınan biatın ne türden bir biat olduğunu, İslâm'ın hangi hükmüyle bağdaştığını ve kimin için hangi niyetle alındığını anlamak için bunlarla ilgili bazı kavramları ve şartlarını açıklamamız gerekir.

1- Şûra

Arapça dilinde “et-teşavur” ve “el-muşavere” sözcüğü, bir kişinin başka birine müracaat ederek onun görüşünü istemesi anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır.

- *“İşleri kendi aralarında Şûra ile olanlar.”*

O halde bu kelime şer'î bir ıslahat (düzeltme) değildir.

2- Biat

a- “Biat” sözcüğü Arapça'da alışverişi gerçekleştirirken satıcı ile müşterinin ellerini birbirlerine vermesi anlamında kullanılır. Ve alışverişi gerçekleştirmek anlamında; “*Bayee Lehû*” “elini onun eline verdi” denilir.

Fakat Araplar çeşitli şekillerde yemin eder ve anlaşırlar. Örneğin, ellerini çamurlu suya daldırarak bir işi yapmak için sözleşirlerdi veya ellerini kan dolu bir kaba daldırarak bir konuda ahitleşirlerdi.

b- İslâm dininde ise biat, biat edenle biat alan arasında olan bir sözleşmedir; bu sözleşmeye göre biat eden aralarında anlaştıkları şeyi yapmayı üzerine alır.

- “Şüphesiz san a biat edenler, ancak Allah’a biat etmişler - dir. Allah’ın eli, onların ellerinin üzerindedir..”¹

Sünnete bakıldığında Resulullah (s.a.a) sahabeden “Birinci Akabe”, “İkinci Akabe” ve “Hudeybiye” olmak üzere üç kez biat almıştır.

Birincisini, İslâm dinini kabul etmeleri üzerine almıştır. İkincisi, İslâm toplumunu oluşturmak amacıyla savaşmak üzere Resulullah’a yapılmış olan biattır. Üçüncüsü de Resulullah (s.a.a) ile birlikte umre yapmak için ihram bağlayarak Medine’nin dışına çıktıklarında alınmış biattır.

Yani Resulullah (s.a.a) ve sahabesi umre yapmak için Mekke’ye hareket ettiklerinde, Kureyşliler onların Mekke’ye girmelerine engel olmak için savaş hazırlığına başladılar. Resulullah da ortamın böyle olduğunu görünce, onlarla gerekirse savaşmak için ashabından yeniden biat alma mecburiyetinde kaldı. Aldığı bu biat da Kureyş’i dehşete düşürdü.

Dolayısıyla, birinci biat İslâm’ı kabul etmek için, ikincisi İslâmî toplumu oluşturmak ve bu yolda savaşmak için, üçüncüsü ise, düşmanla savaşmak içindi.

Resulullah’ın (s.a.a) sünneti, biat’ın üç temele dayandığını gösterir:

- 1- Biat eden,
- 2- Biat edilen,
- 3- Eden ile alan arasında özel bir konuda itaat ve sadakat sözleşmesi.

Doğru biat, biat eden kimsenin neye biat ettiğini ve ne yapması gerektiğini iyice bildiği taktirde gerçekleşmiş olur. Buradan hareketle ve bunları gözönünde bulundurarak da üzerine aldığı vazifesini göstermek için elini biat edilen şahsın eline verir.

Şer’i biat’ınsa üç özelliği vardır:

- a- Biat eden, biat edilmesi doğru olan kimselerden olmalıdır, mükellef olmayanın, henüz bulûğ çağına gelmeyen ve delinin biatı doğru değildir. Ayrıca biat eden kimse hür de olma-

1) Fetih: 10

lıdır; zira biat da, aynen alışverişi hükmündedir. Her iki tarafın da rızası şarttır. Dolayısıyla zorla, silahla, tehdit ve korkuyla alınan biat batıldır!

b- Biat alan kimse, açıkça günah işleyen, İslâm kurallarına aykırı işler yapmaktan çekinmeyen biri olmamalıdır.

- **“Allah Tebareke ve Tealâ’ya karşı günah işleyen kimseye itaat etmek haramdır.”**²

c- Biat, Allah’ın yasakladığı bir iş için veya onun peygamberi’nin emirlerine muhalefet etmek için olmamalıdır. Çünkü Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyor:

- **“İnsana günah işlemesi emredilirse itaat etmek caiz değildir.”**³

Yukarıda izah ettiklerimizden şu sonuca varmış bulunuyoruz; Şûra, Resulullah (s.a.a) döneminde yalnızca üç kez yapılmış bir eylemdir ve şûra ile ilgili şu ayetler:

- **“İşleri kendi aralarında şûra ile olanlar”**

- **“İş konusunda onlarla müşavere et”**

Mü’minlerin kendi aralarında şûra ve müşavere etmelerinin iyi birşey olmasından başka hiçbirşeyi birdirmez. Zira şayet vahiy şûra ve müşavere’yi farz kılmış olsaydı, ayette *“furize aleykum/size farz kılındı”* ya da *“ketebellahu alâl-müminine/Allah müminlere gerekli gördü”* gibi tabirlerle belirtilirdi.

Hatta ayetlerdeki bu beyanlara rağmen, Cenab-ı Hak, açıkça Müslümanların şûra ve müşavere’den çıkan görüşlerinin Resulullah’ı bağlamayacağını beyan etmiştir: **“Eğer azmedersen (kendi kararını verirsen) artık Allah’a tevekkül et.”**⁴

- **“Allah ve Resulü, bir işle hükmettiği zaman, mümin olan bir erkek ve mümin olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah’a ve Resulüne isyan**

2) *Sünen-i İbn Mace*, c. 2, s. 956, hadis, 2865; *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, c. 1, s. 400.

3) *Sahih-i Buhari*, Kitabu'l-Ahkam, “es-Sem’u vet-Taatu Li'l-İmam Ma lem Tekun Ma'siyet” babı.

4) *Al-i İmran*: 159

ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır.” ⁵ Görüldüğü üzere “işe başlamak”, müşavere ve halkın oyunu almak ya da müminlerin irade ve görüşlerine başvurulmakla değil de, Resulullah’ın (s.a.a) irade ve kararlarına bağlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, ayetlerden de anlaşıldığı üzere, Resulullah’ın ashabıyla müşaveresi, müşavere yoluyla şer’i hükmü elde etmek için değil, İslâm hükümlerinin uygulanması konusunda Müslümanlar’ın düşünce ve görüşlerini harekete geçirmek içindir. Buna göre müşavere ve halkın oyunu almak, Allah ve Resulü tarafından emir verilmediği durumlarda iyidir ama farz değildir. Allah ve Resulünün emir vermiş olduğu yerlerde ise, müşavere ve görüş belirtmek, Allah ve Resulünün emirlerine itaatsizlik sayılır ki, bu da apaçık bir sapıklıktır!

Şimde gelelim sözün başına;

İmam Ali’den (a.s) alınan biat nasıl bir biattı. Zoraki bir biat mıydı, yoksa biat konusunda da izah ettiğimiz gibi her iki tarafın rızasına dayanan bir biat mıydı? Ve yine bu biat, acaba sünnette görülen üç temel dayanağa sahip miydi? Diğer bir ifadeyle, İmam Ali’den alınan biat, acaba şer’i biatın yukarıda belirttiğimiz üç özelliğine sahip miydi? Şayet sahip değilse, İmam Ali’nin biatını doğru kabul etmek mümkün müdür? Tüm bu soruların cevabını, okuyucunun nakledeceğimiz “*İmam Ali’nin biatı*” ile ilgili tarihin kaydettiği hadiselerden bulacağını ümit ediyoruz.

Tarihin kaydettiklerini aktarmadan önce şunu da belirtmeden edemeyeceğiz şöyle ki; İmam Ali’den alınan biat şekli, İslâm tarihinde yüz kızartıcı, insanların yüreklerini dağlayıcı, vicdan sahiplerini üzüntüye boğan bir olay olduğundan, sünnî alimlerin birçoğu kitaplarında bu olayı kısa bir şekilde nakletmeye çalışmış, Şii alimlerin eserlerinde ise, genişçe izah edilmiştir. Fakat biz bu konuyu şüpheli insanların kabulü daha kolay olsun diye Ehl-i sünnet hadisçi ve tarihçilerinin dilinden aktarmayı uygun gördük. Bundan dolayı sünnî alimlerden İbn Kuteybe’ye ait olan “*el-İmametü ve’s-Siyaset*” adlı eserden bir bölüm aktarıp, yorumunu siz değerli okuyucuya bırakacağız!

Sünnî alimlerinden pekçoğu şöyle derler:

Sakife toplantısı sonucu, Müslümanlardan bir kısmı Ebu Bekir'e biat ettikten sonra, Halife ve yandaşları İmam Ali'den, Abbas'tan, Zübeyr'den ve diğer Haşimi'lerden Ebu Bekir'e biat almaya karar verdiler. Çünkü bunların biatıyla hilafet daha da sağlamlaşmış olacaktı.

Haşim oğulları ile birlikte Muhacir ve İmam Ali'nin dostları, Sakife'ye itiraz etmek için Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde toplanmışlardı. Bu insanların Hz. Fatıma'nın evini seçmeleri, onun, Resulullah'ın (s.a.a) hem kızı oluşu hem de Resulullah'ın yanında özel bir değeri bulunuşundan dolayıydı. Fatma'nın evi, gerçekte Vahyin eviydi. Bu açıdan hiç kimsenin aklından, diğerlerinin gelip de o eve saldırmaları ve saygısızlıkta bulunmaları düşüncesi geçmiyordu. Fakat sonuçta hilafet hırsı, her türlü ihtiram ve saygıyı yok edip gitti!

Halife Ebu Bekir, ne pahasına olursa olsun, Hz. Fatıma'nın evindekileri dışarı çıkarıp onlardan biat almaya karar verdi. Bu iş için en uygun olan Ömer'di. Ömer'i, başlarına atadığı bir grupla oraya gönderdi. Ömer, aralarında Useyd b. Hazir, Seleme b. Selame, Sabit b. Kays, Muhammed b. Mesleme⁶ gibi göze çarpan insanların yer aldığı bu grubu Hz. Fatıma'nın (s.a) evine getirdi. Maksudı halifeye karşı gelenleri zorla evden çıkarıp mescide götürmekti.

Görevliler, Fatıma'nın evine gelince, yüksek sesle içeridekileri halifeye biata çağırdı ve hemen evi terketmelerini istedi, fakat buna rağmen içeridekiler evi terketmediler. Bunun üzerine halife'nin memuru (Ömer) evi ateşe vermek için odun istedi. Fakat onun yanında bulunan bir şahıs onu (Ömeri) bu işten alıkoymak ve engellemek için şöyle dedi:"

- *"Peygamber'in kızı içerideyken, nasıl o evi ateşe verebilirsin?"*

Ömer ise soğukkanlılıkla şöyle cevap verir:

- *"Fatıma'nın içeride bulunması bizim işimizi yapmamıza engel olmaz."*

Bu sırada Hz. Fatıma (s.a), kapının arkasına geldi ve şöyle buyurdu:

- *"Ben sizler gibi kötü bir hal almış cemiyete daha rastlamadım. Siz peygamber'in (s.a.a) cenazesini bizim aramızda bırakıp kendi*

6) Bu isimler İbn. Ebi'l-Hadid tarafından *Nehcû'l-Belağa* kitabında nakledilmiştir. c. 2, s. 50.

kendinize hilafet hakkında karar aldınız. Neden hükümetinizi bize yüklüyor ve hakkımız olan hilafeti bize bırakmıyorsunuz?"

İbn Kuteybe şöyle der:

"Bu kez halife'nin memuru, Hz. Fatıma'nın evine sığınmış olanları dışarı çıkarmaktan vazgeçerek halifenin yanına döndü ve olanlardan onu haberdar etti. Halife, Beni Haşim'den ve Muhacirlerden olan bu şahsiyetlerin kendisine muhalefet ettikleri taktirde, hükümetinin temellerinin sağlam olmayacağını bildiğinden, bu sefer de Hz. Ali'yi evinden çıkarıp mescide getirmesi için kölelerini görevlendirdi. Köleleri, vahyin evine gelerek Hz. Ali'yi çağırdı ve şöyle seslendi:

"Resulullah'ın halifesinin emri üzerine mescide gelin!"

İmam Ali (a.s), bu cümleyi duyunca şöyle buyurdu:

- *"Neden bu kadar kısa bir zaman içinde hemen Resulullah'ı yalanladınız. Peygamber onu ne zaman kendi halifesi tayin etti ki, o Resulullah'ın halifesi olsun?"*

Bunun üzerine köleler, halifenin yanına geri döndüler.

Hilafet teşkilatının arka arkaya yaptığı davetler sonuç verince ve Hz. Fatıma'nın evindekiler direnmeye devam edince, halife çok sinirlendi. Sonuçta Ömer, ikinci defa yanındakilerle birlikte Hz. Fatıma'nın yanına gitti. Resulullah'ın kızı, evine gelmiş olan baskıncıların seslerini duyunca kapının arkasından yüksek sesle şöyle feryad etti.

- *"Babacığım! Ey Allah'ın Resülü, senin ölümünden sonra biz, İbn Hattab ve Ebu Kuhafe oğlu tarafından zulümlere maruz kaldık!"*

Hz. Fatıma'nın; babasının ölümü dolayısıyla başlamış olan feryatları bu defa o kadar can yakıcıydı ki, Ömer ile birlikte vahiy evine saldırmak için gelenlerden bazıları bu feryatları duyunca ağlayarak geri dönmüşlerdi.

Fakat Ömer ve taraftarları, Haşimoğullarından ve Hz. Ali'den biat almakta ısrar ettiler ve zor kullanarak onu evinden dışarı çıkarıp mescide götürdüler. Onlar, İmam Ali'yi Ebu Bekir'e biat etmesi konusunda zorlayınca, İmam şöyle buyurdu:

- *"Eğer biat etmezsem ne olacak?"*

Onlar;

- "Öldürüleceksin!"

İmam onlara;

- "*Hangi cüretle Allah'ın kulunu ve Resulullah'ın kardeşini öldürceksiniz diye*" sert çıktı. ⁷

Halifeleri taasupla savunanlardan biri olan Taberi bile bu olayla ilgili şöyle yazmaktadır:

- "*Ömer, bir grup ile Hz. Zehra'nın evinin önüne geldi ve şöyle dedi: "Eğer içeridekiler biat etmek için dışarı çıkmazlarsa, yemin ederim ki bu evi ateşe veririm."*

İbn Kuteybe ise, perdeyi biraz daha açarak şöyle diyor:

- "*Halife, sadece bu cümleyi söylemekle kalmayıp, evin etrafındaki odunların toplanması için emir verdi ve ekledi: "Ömer'in canını elinde tutan Allah şahit olsun ki, oradan çıkmazsanız evi ateşe verip yakacağım."* Ona içeride Fatıma'nın olduğu söylenince de Ömer "*ol-sun*" diye karşılık verdi." ⁸

İbn Abdürabbih Endülisi (ölm. 495 H.) de İkdü'l-Ferîd kitabında bir adım daha ileri giderek şöyle demiştir:

- "*Halife (Ebu Bekir), Ömer'i vahiy evine sığınmış olanları dışarı çıkarması ve eğer evdekiler mukavemet ederlerse onlar ile savaşması için görevlendirdi. Bu yüzden Ömer, evi yakmak için ateş getirdi. Bu sırada o, Fatıma ile karşılaştı. Peygamber'in kızı ona şöyle dedi: "Hattab oğlu, bizim evimizi ateşe vermeye mi geldin?" Ömer şöyle dedi: "Siz de diğerleri gibi halifeye biat edin. Yoksa evinizi ateşe vereceğim."*

Görüldüğü gibi bu yazarlar metnin sonunu vermemiş ve hep eksik bırakmışlardır. Fakat Tabiinden olan ve uzun bir ömür yaşayıp zalim Haccac döneminde H. 90'da vefat eden Salim b. Kays "*Aslı Selim*" kitabında (ki en eski kaynaklardan biridir) Fatıma'nın evi-

7) Sakife toplantısından sonra vuku bulan hadiseler, İslam tarihinin ve İmam Ali'nin yaşamının en acı verici hadiselerinden biridir. Ve yine Ebu Bekir'in halife olarak seçilmesinden sonraki en uğursuz tarihi hadise, Hz. Fatıma'nın (s.a) evine sığınmış olan kimselerden biat alma ve onları mescide götürme niyetiyle vahiy evine saldırma hadisesidir.

8) *Tarih-i Taberî*, s. 3, s. 202; İbn Ebi'l Hadid *Şerh-ü Nehcü'l-Belağ*, c. 2, s. 56

9) *el-İmametü Vê's-Siyaseh*, c. 2, s. 12; *Şerhü Nehcü'l-Belağ*, İbn Ebi'l-Hadid, c. 1, s. 134; *A'lamî'n-Nisa*, c. 3, s. 1205

10) *İkdü'l-Ferîd*, c. 4, s. 260; *Tarih-i Ebî'l-Fida*, c. 1, s. 156 ve *A'lamî'n-Nisa*, c. 3, s. 1207.

ne yapılan saldırı hadisesini tüm ayrıntılarıyla birlikte aktarmış ve gerçekler üzerine örtülen perdeyi bütünüyle kaldırmıştır. Söz konusu zat, kitabında şöyle yazıyor:

- *“Halife’nin memuru ateş yaktı ve sonra tüm gücüyle kapıyı iterek içeri girdi. Fakat o, Hz. Fatıma’nın direnciyle karşılaştı.”*¹¹

Seyyid Murtaza’da Telhisi’ş-Şafi, c.3, s.76’da, bu sözü doğrulayan İmam Cafer Sadık’ın şu sözünü nakleder:

- *“İmam Ali, evini yoğun ve galiz bir duman kaplayana kadar biat etmedi.”*

Başlangıçta hadisci ve tarihçiler, Resulullah’ın (s.a.a) sevgili kızının evine yapılan saldırıyı nakletmekten çekinmiyorlardı ve şu konu onlar tarafından kesinlikle çok iyi biliniyordu ki, halifenin memuru tüm gücüyle kapıyı Hz. Fatıma’ya doğru itti. Hz. Fatıma ise aldığı bu darbeden çocuğunu düşürdü. Ömer’in kölesi ise Ömer’in emriyle Ali’den el çekmesi için Hz. Fatıma’yı kırbaçladı. Fakat onlar bu olayı nakletmenin halifelerin zararına olduğunu görünce onu nakletmekten el çektiler.¹²

Seyyid Murtaza’ya göre, tüm kontroller ve engellemelere rağmen bu olay, Sünnilerin bazı kitaplarında göze çarpmaktadır. Örneğin Şehristanî, Mutezile fırkasının reisi olan İbrahim b. Seyyar’dan şöyle naklediyor: “O diyor ki, Ömer, biat almak için Hz. Fatıma’nın çocuğunu düşürdü. Ve Ömer içeride Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin olmasına rağmen, evin yıkılması için emir verdi.”¹³

İmam Ali’nin (a.s) hilafet teşkilatına karşı olan bu sert mukave-meti onların imamı kendi haline bırakmalarına sebep oldu. İmam da oradan ayrılıp doğruca Resulullah’ın (s.a.a) kabrine geldi ve Hz. Harun’un kardeşi Hz. Musa’ya (a.s) söylemiş olduğu ve vahyin kaydet-tiği şu ayeti tekrarladı:

- *“Bu kavim gerçekten de aciz bıraktı beni, az kaldı ki öldürüyorlardı da”*¹⁴

Kimi sünni rivayetlerine göre İmam Ali (a.s), Hz. Fatıma hayat-ta olduğu altı ay boyunca biat etmedi. Fakat o öldükten sonra biat elini uzatma mecburiyetinde kaldı!¹⁵

11) *Asl-ı Selim*, s. 74, Necef Baskısı

12) *Telhisi’ş-Şafi*, c. 3, s. 76

13) *Milel ve Nihel*, c. 2, s. 59

14) *Araf*: 150

15) *Ikdu’l-Ferid*, c. 4, s. 260.

GİZLENİLEN GERÇEKLER VE CEVABI VERİLMİYEN SORULAR!

İslam tarihinde, Müslüman olduğunu söyleyip de Allah'a teslim olmayan birtakım alimlerin halktan saklamaya çalıştıkları bir yığın gerçekler ve cevabını hala dahi vermedikleri bir yığın sorular vardır. Bunlardan biri de Sakife olayından sonra vuku bulan hadiseler ile Hz. Ali'den zorla biat alma olayıdır.

Tarihin bu gibi hakikatlarını gizleme hastalığına yakalanan o tür alim müsvetteleri hakkında M. İslamoğlu'nun şöyle güzel bir tesbiti vardır:

(Müslümanların kendi) tarihlerine yönelişlerini üç kısımda değerlendirmek mümkün:

- 1- Gizleyenler,
- 2- Horlayanlar,
- 3- Kutsayanlar.

1- Gizleyenler:

..... Ne ki adı üstünde “tarih” yaşanmış olaylar silsilesidir, onu değiştirmek mümkün değildir. Tarihteki kimi netametli (gizli bir tehlike arzeden-uğursuz) dönemleri gizlemek için “tarih yazma” yolunu değil de “tarih kurgulama” yolunu seçen kimi ‘iyi niyetli’ tarihçiler bu gayretkeşliklerini tarihi “tahrif” etmeye kadar vardırebilirler. Bu tavır üç açıdan sakıncalıdır:

a- Tarihi gizlemek mümkün müdür, tartışılır. Ancak mümkün olması halinde bunun dürüst bir yöntem olmadığı ortada. tarih, hatasıyla, sevabıyla bir ibretler hazinesidir. Yalnız

sevaplarını alıp hatalarının üzerini örtmeye çalışmak gerçekçi ve anlaşılabilir bir tavır değildir. Sonra bu, Kur'anî üslûba uygun bir tavır da değildir. Eğer tarihi şahsiyetlerin "ibret" alınması için hatalarını aktarmak yanlış birşey olsaydı, her şeyiyle muciz-i beyan olan Kur'an bunu yapmazdı. Adem ve Yunus peygamberlerin Kur'anda geçen kıssaları bunun açık örnekleridir.¹⁶

b- Siz tarihizinizi kimi netametli (gizli bir tehlike arzeden-uğursuz) sayfalarını habire kapatmak için uğraşırken, İslâm'ın isterik düşmanları sözkonusu sayfaları hem de işine geldiği gibi birinin yanına beş daha katarak yazıp yayınlamaktadırlar. Sizin iyi niyetten! kaynaklanan bu davranışınızla elde edeceğinizi sandığınız menfaat, bu taktirde bir cinayete dönüşecektir ve...

c- Tarihi gizlemenin avantajı onu açığa çıkarıp anlamaya ve hikmetini kavramaya çalışmanın avantajı yanında bir hiçtir. Sahih kaynaklara dayalı bilgilerden yola çıkarak tarihini öğrenmeyen "biz"lere, sahte kaynaklara dayalı çürük bilgilerle kendi tarihimizi bize öğretmeye kalkan "el"ler çıkacaktır. Tarih şuuruна sahip olmayan nesillerin geleceğe sağlam adımlarla yürümesi beklenemez. Tarih şuuru ise, tarihi tahrif, te'vil ve gizleyerek değil, teşrih ve tefsir (doğru yorum) ederek verilir.

2- Horlayanlar:

Kendi tarihini horlayan bu tipler batılılaşmanın etkisiyle düşünsel ve duygusal bir irtidat sürecine girenler arasından çıkmaktadır. Bunlar içerisinde, batı karşısında aşağılık kompleksi sebebiyle girdikleri sar'a nöbeti sırasında ağızlarından salyalar savurarak toplumlarının dini ve tarihi değerlerine akıl almaz bir bönlükte saldıran 'klinik vak'a' tipler çıkmaktadır.

16) Bizim inancımıza göre Adem ve Yunus peygamberler de peygamber olmaları itibarıyla masumdurlar. Onların yaptıkları hata değil terk-i evladır, (Yani yapılmasa daha iyi olurdu.)

3- Kutsayanlar:

İslam'ın reddettiği ve cahiliyeye mahkum ettiği asabiyetlerden biri olan "tarih asabiyeti"... Bu anlayışta, bazı tarihi kesitler (veya şahsiyetler) önce kutsanarak dokunulmazlığı ilan edilir. Tabi bunun için bazı deliller temin edilir (*Örneğin, Ashabım gökyüzündeki yıldızlara benze, hangisine uyarsanız doğruyu bulursunuz' uyduruk hadisi gibi*) ¹⁷ Ayeti Kerimelerin en olmadık te'villeri ve zorlama yorumlarıyla mevzu (uyduruk) hadislerden derlenen bu deliller, kimi tarihi dönemlerden bir ibret vesikası olarak yararlanmak isteyen insanların önüne takoz olarak konulur. İslam'ın siyasi tarihine adil bir bakış açısıyla yaklaşp hicri birinci asrın bazı siyasi olaylarını objektif bir gözle değerlendirmek isteyen samimi Müslüman düşünür ve alimler, karalama kampanyalarına hedef kılınır. Seyyid kutub ve Mevdudi gibi saygın isimler bile bu iğrenç kampanyalardan kendilerini kurtaramazlar. Böylece tarihi anlamak isteyenlerle, tarihi kutlamak isteyenlerin yıldızı bir türlü barışmaz...

Aslında bu kitabın (İmam Ali'den (a.s) alınan zoraki biat ile ilgili) konusu olan tarih kesitini ele almak, mayınlı bir arazide dolaşmaktan farksızdır. Bu zaman dilimi üzerinde konuşmak, hayli titizlik ve dikkat gerektiren bir iştir. Bunun böyle olmasının sebebi, söz konusu zaman diliminde gerçekleşen önemli olayların kahramanlarının sahabe olma ihtimalidir. İşte bu ihtimal bazı kimseleri bu konuda aşırı duyarlılığa sevketmiştir.

Allah Resulü'nün keremli ashabına dil uzatmak, onların saygın isimlerini yıpratmak ve töhmet altında bırakmak haddi aşmaktır elbet. Değil sahabi kim olursa olsun, sıradan insanlara karşı bile hak etmedikleri bir üslubu kullanmak mü'minlik edebiyetle bağdaşmaz. Kime karşı yapılıyor olursa olsun haksızlığın her türü merduttur. Bu ilke, yaşayanlar için geçerli olduğu gibi el'an hayatta olmayanlar için de geçerlidir. Bu noktada inanan bir insana düşen, Kur'an'ın koyduğu şu ölçüye uymaktır:

- "Onlardan sonra gelenler derler ki: ***Rabb'imiz, bizi ve bizden önce iman eden kardeşlerimizi affet. O kardeşlerimize***

17) Konu arasında parantez içerisinde geçen ilaveler yazara aittir.

karşı kalplerimizde bir kin bırakma! Rabb'imiz, sen çok şevkatlisin, çok merhametlisin." ¹⁸

Bu mesaj, tüm insanların kendilerinden önceki mü'minlere, hem de kusurlu mü'minlere karşı gösterecekleri tavrı tesbit etmektedir. "Fey" hakkında nazil olan ayet-i kerime'nin siyak ve sibakından da anlaşılacağı gibi "**öncelikler**" den kasıt -özelde- Muhacir ve Ensar'dır. Onlara "fey" konusunda fedakar olup sonrakileri düşünmeleri tavsiye edilirken, sonraki nesillere de, onlar hakkında Allah'ın af dilemeleri, fedakarlık yapmamaları halinde, onlara kin beslememeleri tavsiye edilmektedir.

Ayetten de anlaşılacağı gibi, yanlışlara "doğru" demek değil, mü'minlere karşı "**kin beslememek**" tavsiye edilmektedir. Elbette mü'mine karşı kin beslememek, hakikati gizlemek ya da hakikat karşısında duyarsız kalmak anlamına gelmemektedir. Adalat ve hak aşkı, imanın bir gereğidir. Yapılan yanlışla, kimden sadır olursa olsun "**yanlıştır**" demek kınanacak bir davranış değildir. Aksine yanlışla doğru, doğruya yanlış demek kınanacak ve yerilecek bir davranıştır... Hele yanlışın adını "**içtihad**" koyarak, içtihad gibi çok önemli bir kavramı şaibe altında bırakmanın bir mazereti olamaz. Akidede peygamber dışında hiçkimseye masumiyet atfedilmeyeceği sık tekrarlanan bir "**ilke**" iken, filiyatta onbinlerce "**masum**" (sahabe) çıkararak bir anlayışla saadet asrını değerlendirmek, izahı mümkün olmayan bir çelişki olsa gerek.

Allah Resulü'nün kimi hadislerinde bariz bir biçimde oryata çıkan sahabe tarifiyle "**müteahhirun/sonraki Müslümanlar**"ın sahabe tarifi arasındaki farkın ortaya konulması gerekir ve...

Buhari ve Müslim'in ortaklaşa rivayet ettikleri; "**Sizden biriniz Uhud dağı kadar altın infak etse, ashabımdan birinin bir müd (750 gr), hatta yarım müd sadakasına yetişemez**" hadisinde geçen "**sizden biriniz**" diye hitap ettiği karşısındaki topluluk kimdi, sahabem dediği insanlar kimdi?

Klasik sahabe tanımına göre, "**sizden biri**" diye hitap ettiklerine de "**ashabım**" demesi gerekmiyor muydu? Yoksa Allah Resulü'nün nezdinde "**sahabe**"nın daha özel bir anlamı mı vardı?

“*Allahe Allahe fi ashabî...*” diye başlayan Tirmizi’nin rivayet ettiği hadiste ashabına ta’n (hakaret) edenlere karşı söylediği; “*Asha-bım hakkında Allahtan korkun Allah’tan*” sözleriyle azarladıkları (şahıslar) kimlerdi? Oysaki klasik (sünni) anlayışına göre “*sahabe hakkında Allah’tan korkması*” ihtar edilenler de “*sahabe*” tanımına girmiyorlar mıydı?

(Ünlü sünni alimlerinden) Beyhaki’nin bir rivayetinde Hz. Ali, içerisinde Resulullah’ı (s.a.a) gören birçok kimsenin bulunduğu bir topluluğa son günlerinde yaptığı bir konuşmasında, söze “*Resulul-lah’ın ashabı...*” diye başlayarak vasıflarını anlattıktan sonra şu hükmü verir: “*Aranızda onlara benzer kimse göremiyorum.*”

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Maksadımız tabulaştırdıkları! sahabe tanımını bahane ederek usulcülerini karşımıza almak değil, bu kavrama Allah Rasulü’nün yüklediği doğru anlamı bulmaya çalışmaktır.

... Sahabeye sövme ve dil uzatma edepsizliğini ilk icat eden, hat-ta bunu resmi bir emirle hutbelere yerleştiren (*Başta Muaviye olmak üzere*) Emevi halifelerinin ¹⁹ bu kötü davranışlarını mahkum etme-mek (kınamamak), dahası bu “*sünnet-i seyyieyi*” (kötü davranışı) de-vam ettirmek, “*a dalet ve ihsan ile muameleyi*” emreden Allah’a karşı gelmektir. Aynı zamanda bu, sahabeye (İmam Ali ve taraftar-larına) sövmemek için canlarını feda etmiş ²⁰ aziz İslam şehidlerinin mesajına ihanettir.

Nitekim bu kitapta katledilişini aktardığımız Hicr b. Adiyy ²¹ ve onun gibileri, Allah Resulünün pak ashabına sövmemek için (Muavi-ye ve tüm valilerinin her cuma günleri minberlerde Hz. Ali ve taraf-

19) M. İslamoğlu sözkonusu kitabında şöyle nakleder: “(Muaviye) döneminde or-taya çıkan bid’atlerden biri de, Allah Rasulü’nün “**Onlar hakkında Al-lah’tan korkun**” buyurduğu güzide ashabına sövülmesi bid’atdır. Muaviye, illere tayin ettiği valilere “*Ali’ye sövmekten, Osman’ı sevmekten geri kalma-yın*” diye tavsiye ediyordu. Bu bid’at öylesine yaygınlaşmıştı ki, Allah Resu-lü’nün en sevdiği insanlara (yani Ehl-i beyt’e) bizzat onun manevi huzurun-da, mescidinde küfrediliyordu. İmamlar ve sultanlar, s. 75.

20) Bir keresinde Kûfe valisi İbn Ziyad (İmam Ali’ye cuma hutbesinde sövmesin-den dolayı, dışarı çıktığında kendisine) taş atan seksen kişinin elini kestir-mişti. A.g.e., s. 76.

21) Hicr b. Adiyy ve 11 arkadaşının Muaviye tarafından öldürülme nedenleri, Hz. Ali’ye lanet okumamalarıydı. A.g.e., s. 78.

tarlarına (haşa) lanet okumamaları için) canlarını veren aziz şehitler, bu konudaki örnekler değil midir? ²²

M. İslamoğlu eserinin diğer bir yerinde de şöyle diyor:

- (sahabe de olsa) Fertlerin hatalarının fertlerin hanesine yazılmasını hoşgörmeyenlerin, bu hataların İslam'ın zulümden arınmış ak sayfasına yazılması karşısındaki duyarsızlıkları ihanet değilse hamakattir, cehalettir, taassuptur. Biz, bir ferdi (örneğin birçok hataları bulunan bir halifeyi ya da sahabeyi) aklamak için koca bir dini ve o dinin tüm mensuplarını töhmet altında bırakan böylesine tavırları mazereti ne kadar tumturaklı olursa olsun, kabul etmemeliyiz. Tarih boyunca bazı insanlar kendi hislerini, taraftarlıklarını ve meşreplerini kalıcı hale getirmek için onu akide imiş gibi göstermekten korkmamışlardır. Üstüne akide/inanç kılıfı geçirilmiş indi (kendince) görüşlerin örtüsünü sıyırmak isteyen herkesi de ciddiyetsiz bir biçimde suçlamışlar, kara çalmışlar, isnad ve iftiralarla mahkûm etmeye çalışmışlardır. Hatayı sevap gibi göstermek ne kadar tehlikeliyse, sevabı hata gibi göstermek de bir o kadar tehlikelidir.

(Halife ya da Sahabe de olsa) Kimseye suç işleme imtiyazı tanımayan bir dini, (içtihat ettiler safsatasıyla) böylesine bir töhmet altına sokacak her davranış, o dine karşı işlenmiş en büyük cinayet ve zulümdür! ²³

Bunları böylece öğrendikten sonra şimdi gelelim Halife'nin biat alma uğruna, vahiy evinin değerli evladı, Resulullah'ın eşsiz kızı Hz. Fatıma'nın evine yapmış olduğu baskınlara. Konuyla ilgili birkaç soru sorup, cevabını okuyucunun temiz vicdanına bırakacağız:

1- Halife Ebu Bekir'in memurlarının Hz. Fatıma'nın evini ateşe verme kararını almaları doğru mudur? İslâm'ın hükümlerinden biri de Müslümanların izin almadan birbirlerinin evine girmemeleri değil midir?.

- *"Ey İnsanlar, kendi evlerinizden başka evlere, sahiple - riyle tanışmadan ve onlara selam vermeden girmeyin. Düşü - nüp öğüt almanız için daha hayırlıdır bu size. Orada kimse - yi bulamazsanız size izin verilmedikçe girmeyin ve eğer geri dönün denirse, artık bu sizin için daha temiz bir harekettir ve Allah ne yaparsanız hepsini bilir."* ²⁴

22) A.g.e., s. 14-19

23) A.g.e., s. 72

24) Nur, 27-28

2- Biat almak için İmam Ali'yi zorla mescide götürmeleri doğru mudur? Hz. Ali gibi bir şahsiyetin, kırk yıl sonra Muaviye tarafından kınanacak ve eleştirilecek bir şekilde mescide götürüleceği kimin aklına gelebilirdi. Muaviye, Hz. Ali'ye yazdığı mektupta, imamın hilafet teşkilatındakilere karşı mukavemetini hatırlattıktan sonra şöyle diyordu:

- *"Hilafet makamı boyunca, yular takıp tıpkı başıboş bir deve gibi seni sürükleye sürükleye mescide götürdüler."*²⁵

Hz. Ali (a.s) Muaviye'nin cevabında kendisi hakkında söyleneni telvihen kabul ediyor ve bunun kendi mazlumiyetinin nişanesi olduğunu söylüyor:

- *"Deve gibi zorla biata sürüklendiğimi söylüyorsun. Allah'ın ebedi varlığına andolsun ki, kınamak, yermek isterken övdün beni. Beni rüsvay etmek isterken rüsvay ettin kendini. Dininde şüpheye düşmedikçe, inancında işkil bulunmadıkça, mazlum oluşu Müslümana bir noksan vermez, onu bir ayıba sürüklemeyiz."*²⁶

Önceden de belirttiğimiz gibi Hz. Ali'nin evine yapılan saldırıyı yalnızca İbn Ebi'l-Hadid nakletmemiş, ondan önce Abdurabbih İktidu'l-Ferid'de (c.2, s.285) ondan sonra da Subhu'l-Aşiy kitabının Müellifi (c.1, s.128'de) bu olayı nakletmişlerdir.

3- Resulullah'ın (s.a.a) **"Fatıma benden bir parçadır, onu inciten beni incitir, onu razı eden beni razı eder"** diye buyurduğu biricik kızının bu hadisede saldırgan tarafından incitilmesi ve bu yüzden de zarar görmesi doğru mudur? Hz. Fatıma'nın eşi İmam Ali'yi zorla evinden alıp mescide götürmek istediklerinde Ali'yi savunmak için direnmesi, ruhi ve cismi darbeler alması, öyle trajik bir olaydır ki, bu hadiseyi ne söylemeye ne de yazmaya gönül tahammül etmiyor! Fakat Ehl-i sünnet alimleri, halifeleri koruyabilmek için tarihin bu kesitini gizleyip, nakletmemişlerdir! Hatta İbn Ebîl-Hadid, kitabında bu konunun Müslümanlar arasında yalnızca Şii alimler tarafından nakledildiğini itiraf etme mecburiyetinde kalmıştır."²⁷

Şuraya gelmek isriyorum; bu tür olayları ne zamana kadar gizlemek mümkündür? Birilerini kollayayım derken, ötekilerin hakkını

25) İbn Ebi'l-Hadid, *Şerh-ü Nehcül-Belağa*, c. 15, s. 186.

26) *Nehcül-Belağa*, 28. mektup.

27) *Şerh-ü Nehcül-Belağa*, İbn Ebi'l-Hadid, c. 2, s. 60. 1) *İhticac-ı Tebersic*, 1, s. 95

zayetmek, insanı ilahî veballe karşı karşıya bırakmaz mı? Tarih, geleceği kurmak için geçmişe yakılan bir projektör ise, geçmişini göremeyen bir ümmetin geleceğini kurması mümkün olabilir mi? Ayrıca bizler bu olayları aktarmakla, insanları geçmiştekilere karşı kin duymaya değil, onlardan ibret almaya ve ders çıkarmaya davet etmekteyiz, tabi ders alan varsa!

31. BÖLÜM

*** İMAM ALİ'NİN SESSİZCE HİLAFET MÜCADELESİ**

*** İMAM ALİ İÇİN TEK ÇIKIŞ YOLU VARDI**

*** İLAHİ REHBERLER HEP YÜCE HEDEF**

PEŞİNDE OLULAR

*** İMAM ALİ'NİN SESSİZLİĞİNİN DİĞER NEDENLERİ**

*** İMAM ALİ (A. S) HAKKINDAKİ YANLIŞ BİR YARGI**

*** SONUÇ:**

*** İMAM ALİ'NİN DİĞER ÜÇ HALİFEYE BAKIŞ ŞEKLİ**

İMAM ALİ'NİN SESSİZCE HİLAFET MÜCADELESİ

Kuşkusuz Resulullah'ın (s.a.a) vefatı, aile ve sevenlerini büyük sıkıntılarla karşı karşıya bırakmıştı. Onlardan en önemlisi, her an hilafet (liderlik) konusunda Müslümanlar arasında bir iç savaş ateşinin kıvılcımlanması ve sonuçta İslâm toplumunun bozularak yeni Müslüman olmuş Arap kabilelerinin cahiliyet şirk dönemine geri dönmeleri endişesiydi.

Diğer yandan hilafet makamının yanlış ellere düşmesi meselesi de en azından iç savaş korkusu kadar önem arz ediyordu. Zira hilafet meselesi, (vahiy alma hariç) nübüvvetin (vahyi uygulamanın) devamıydı. Uygulayıcısız nas, kılavuzsuz yolculuğa çıkma gibiydi. Diğer bir ifadeyle, Resulullah'ın (s.a.a) ailesi açısından asıl mesele peygamberin halifesinin kim olacağı meselesi değildi; hilafet makamının çok önemli bir makam olduğu meselesiydi. Yani onlara göre bu makam, (vahiy alma hariç) nübüvvet makamının bir devamı niteliğindeydi, yalnızca sırf gücü elinde tutan siyasi bir makam değildi. Bu makamda bulunacak şahsın da aynen peygamber gibi nassın (vahyin) uygulayıcısı olmalıydı! Zira peygamber'in önderlik yaptığı dönemde, İslâmi önderlik, dini ve siyasi olarak ikiye bölünmemiştir. Sırf önderlik -imamet- kurumunda değil, hayatın tüm alanlarında din-siyaset bütünlüğü korunuyordu. Resul (s.a.a), insanların hem iç dünyasını (maneviyatını), hem dış dünyasını (toplumsal meselelerini), hem de öte dünyasını (ahiretini) tanzim eden bir din tebliğ ediyordu. Kısacası uyguladığı metod, bütüncül bir metod idi. Başka bir ifade ile Resulün (s.a.a) getirmiş olduğu İslâm, hem dindir hem devlettir; hem de yasa ve siyasettir. Bu özellikler, bir din olarak İslâm'ın özünde bulunmaktadır. İşte hilafet meselesine bu asıl ve esaslı noktadan bakıldığında; ve yine bu mesele vahyin ve sünnetin ışığı altın-

da ele alındığında, bu makamı dolduracak ve bu konumda olacak kişiliğin kimde bulunduğu sorusu kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir önemli makamı elde etmek için gerekli koşulları kim taşımaktaydı?

Böylesine çok hassas ve önemli makamda, Nebi'nin önemle ve hassasiyetle eğitmiş olduğu şahsiyetin dışında başka biri bu makamı dolduramazdı. Zira böylesine bir makamda bulunan şahıs, en az nebi kadar hem halkı adilce idare edecek, hem de İslâm kanunlarının bütün boyutlarıyla Müslümanların bireysel ve toplumsal yaşamına hükmetmesini sağlayacaktı. Sonuçta Resulullah'ın (s.a.a) vekili de liderlik makamında alışlagelmiş siyasal bir lider olarak rol ifade edemezdi. Yani elçinin vekili, yalnızca halkın siyasal liderliğinin sorumluluğunu üzerine alan mutat bir fert olamazdı. Zira İslâm'da nasıl ki din ile devlet, iman ile yönetim birbirine bağlı olup ayrılık kabul etmezlerse, nübüvvet ile imamet (hilafet) de birbiriyle ayrılık kabul etmezler. Böyle bir işi (hilafeti) üstlenen şahsın (halifenin) ise, ahlaki ve manevi liyakatleri, din işlerinde basiret ve ilmin birleştirilmesi durumunda ancak mümkün olacaktı. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) böyle büyük özelliklerin eksiksiz ve mükemmel ölçüsüydü.

Daha açıkcası, peygamber ailesinin ümmete vermek istediği mesaj şudur; Peygamberden (s.a.a) sonra, kim böyle bir liderin vekili olabilir ve olmalıdır ki, hem toplumu idare etsin hem de bütün boyutlarıyla halkın bireysel ve toplumsal yaşamında İslâm ahkâmını uygulasin? Diğer bir ifadeyle; Peygamberden sonra kim İslâm ilkele-ri ve yasalarına göre toplumu yönetme gücüne sahiptir? Acaba toplumun siyasal işlerini üstlenen kişi, gerekli koşulları, hatta koşulların en alt derecesini üzerinde taşıması gerekmez mi?

Halkın liderliği konusunda eğer peygamberin bir siyasal liderden daha fazla bir konuma sahip olduğunu kabul edersek, onun vekilinin de kesinlikle bir siyasal liderden daha büyük bir yetki ve konuma sahip olması gerektiğini de kabul etmemiz gerekir. Yine eğer toplumu İslâm ve Kur'an yasalarına göre yönetmenin yalnızca peygamberin (s.a.a) zamanı için değil, tüm zamanlar için farz olduğunu kabul edersek, peygamber'in halefesinin de bu farzı yerine getirmek için gerekli ilmi güç ve dini basirete sahip olması lazım geldiğini kabul etmeliyiz. Ve nihayet İslâmi hüküm ve idealleri tatbik etmek isteyen İslâm toplumu liderinin, zorunlu olarak birtakım ruhsal, ma-

nevi ve dini imtiyazlara sahip olması gerektiğini kabul ediyorsak, kuşkusuz bu ilke, peygamberden sonra gücü elinde bulunduracak kimse hakkında daha da doğrudur.

Bu yüzdendir ki, peygamber ailesine göre halifeliğin (imamet) özel bir takım ilke ve mevkii vardır. *Onlara göre mesele, halifenin kim olduğundan çok, halifeliğin kavramsal özellikleridir. Diğer bir ifade ile, peygamber ailesine göre hilafet/i mamet konusunda mesele, kişiden ziyade makam ve niteliklerdir. Öncelikle mevki tanımlanıp sınırları çizilmeli, ondan sonra da mevki sahibi kişi belirlenmelidir. Halife, hilafet makamı için zorunlu olan nitelikleri üzerinde taşıyan kişidir. Yani hilafetin anlamı, halifelerin sahip olduğu özelliklerin ışığında ele alınması gereken mevki ve konum değildir!*

İmam Ali'nin (a.s) Hz. Peygamber'den (s.a.a) hemen sonra ilk halife olması gerektiğini öne sürmesi, peygamber'in onun halifeliği konusunda açık bir şekilde ve defalarca yaptığı vurgular ve verdiği direktiflerden kaynaklandığına istinadla birlikte, böyle bir makama gelmesini gerektiren nitelik ve koşulların da diğer herkesten daha çok kendisinde bulunduğu inanmasıydı. Evet onun bu makama başkalarından daha layık olmasına neden olan şey, sahip olduğu bu yeterlilik, liyakatı ve imtiyazlardı. Peygamber'in (s.a.a) onu seçmesi ve direktifi de, bu liyakata pratik olarak desteklemesi idi. Konunun böyle olması gerektiğini imam Ali'nin kendi ağzından dinleyelim.

- *"Ey Muhacirler! Hz. Muhammed'in (s.a.a) temellerini attığı hükümeti onun hanedanından alıp evlerinize götürmeyin. Allah şahit olsun ki, peygamber'in hanedanı bu işe herkesten daha layıktır. Zira onlar arasında öyle bir kişi var ki (kendisini kastediyor), O, Kur'an'ın mefhumlarına ve dinin furu' ve usullerine kamilen vakıf ve peygamberin sünnetlerine aşinadır. O, İslâm camiasını en iyi şekilde yönetebilir, fesatları engelleyip ganimetleri adilane paylayabilir. Böyle bir insanın varlığı yanında bu konuda başkalarına sıra gelmez. Olmaya ki heva ve heveslerinize uyup, Allah'ın yolundan çıkarak hakikatlardan uzaklaşasınız..."*

Burada imam, hilafet makamına olan liyakatini ispat etmek için Kur'an-ı Kerim ve Peygamber'in sünnetleri hakkında geniş ilmini, İslâm camiasını idare edebilecek ruhi kudretini ve adaletini öne sürmüştür. Ve eğer imam burada peygamber ile olan akrabalık bağı-

na işaret ediyorsa, bu Muhacirlere kanıtlar getirerek karşılık vermek içindi.

Kimi rivayetlere göre İmam Ali (a.s), Haşımoğullarından olan bir grup ile Ebu Bekir'in yanına gelerek ona hilafete olan liyakatini, önceden de zikrettiğimiz kitap ve sünnet hakkındaki geniş ilmini, İslâm'daki önceliğini, cihattaki mükavemetini, beyandaki fesahatini ve ruhi cesaretini kanıt getirerek şöyle buyurdu:

- *"Ben peygamber'in hayatında ve onun ölümünden sonra da bu makama herkesten daha layığım. Ben onun vasisi, veziri, hazinesi -nin sırrı ve ilminin mahzeniyim. Benim Sıddık-i Ekber ve Faruk-u A'zam... Ben onu bu yolda tasdik eden ve ona iman getiren ilk kişi -yim. Ben müşrükler ile cihatta sizin en dayanıklınız, peygamber'in kitap ve sünnetinde ve dinin furu' ve usulünde en alim olanınızım. Neden mirasta benimle çekişmeye kalktınız?"*¹

İmam, bu hutbesinde hilafetin, memleketin idaresinde en güçlü ve ilahi emirlerde en alim olan kişiye layık olduğunu söylüyor.

- *"Ey insanlar, gerçekten de ben bu işe insanların en layığı, Al -lah'ın bu hususta emirlerini en iyi bilenim. Birisi bu hususta muna -zaraya kalkışır, fitneyi uyandırır, onun ya hakkı kabulü dilenir (yani önce ondan bu gerçeği kabullenmesi istenir), yahut da onunla savaşa girilir!"*²

İmam Ali'nin muhalifleri bile bazen vicdanları ile konuşurlar-ken, onun hilafet makamına oturarak, haklarını ayaklar altına al-dıklarını dile getiriyorlardı. Ebu Ubeyde b. Cerrah, İmam Ali'nin Ebu Bekir'e biat etmediğini öğrenince, İmama şöyle söyledi:

- *"Yöneticiliği Ebu Bekir'e bırak, eğer yaşarsan ve uzun ömürün olursa, sen tüm yöneticilerden daha layıksın. Zira senin ahlaki fazi -letlerin, iman gücün, geniş ilmin, İslâm'daki önceliğin, doğruluğun, peygamber ile olan akrabalık bağın ve onun damadı olduğun, herkes tarafından bilinen bir gerçektir."*³

İmam Ali (a.s), hilafet mücadelesini sessizce verirken, sadece öğüt ve hatırlatmada bulunmakla yetinmiyor, pek çok tarihinin de

1) İhticac-ı Tebersi, c. 1, s. 95

2) Nehcü'l-Belağ, 173. hutbe

3) el-İmame Ve's-Siyase, c. 1, s. 12

kaydettiği gibi bazı geceleri Resulullah'ın aziz kızı ve eşi olan Fatıma'yı da Hasan ve Hüseyin ile birlikte yanına alarak Ensar'ın reisleri ile görüşmede bulunmuş ve Hilafet makamının kendine ait olduğunu onlara anlatabilmek için hayli uğraşmıştır. Fakat hilafet makamını idrakten yoksun, şartlanmış insanlar İmam Ali'ye şunu bahane ederlerdi: *"Ya Ali! Sen herkesten önce hilafet fikrine düşüp de bizden biat isteseydin, biz kesinlikle seni bırakıp da başkasına biat etmezdik."* İmam Ali ise onlara şöyle sorardı: *"Benim, Resulullah'ın (s.a.a) mübarek cesedini evin bir köşesinde bırakıp hilafet ve biat alma fikrine düşmem doğru mudur?"* Eşi Hz. Fatıma'da (s.a) İmam Ali'nin bu sözlerini teyid ederek şöyle buyuruyordu: *"Ali, vazifesine herkesten daha aşınadır. Ali'nin hakkını elinden alanların hesabı Allah'ladır!"*⁴

Burada kısa bir tahlilde bulunmak lazım şöyle ki;

İmam Ali'nin Ensar'ın ileri gelenleriyle görüşüp *"Ya Ali, sen herkesten önce hilafet fikrine düşüp de bizden biat isteseydin, biz kesinlikle seni bırakıp da başkasına biat etmezdik"* cevabını almasından birkaç konu anlaşılmaktadır.

1- Sahabenin Ebu Bekir'e halife olarak biat etmeleri, onun için özel bir durumu olduğundan veya yöneten/halife için gerekli gördükleri özelliklere sahip bulunduğundan dolayı değildi. Sahabaya göre halifelik meselesi daha pratik, daha acele gerektiren ve hatta tartışma ve müzakere edilmekten daha basitti. Dolayısıyla halife olan şahsa bir grup biat edince, diğerleri de vakit geçirmeden biat ettiler.

2- Sahabi, Ebu Bekir'i halife olarak seçerlerken, idealiteden (yani vahiy ve sünnetten) hareketle biat etmemişlerdir. Realiteden (yani önlerine çıkarılan bir tekliften) dolayı ona biat etmişlerdir. Demek oluyor ki; eğer o zaman Ebu Bekir'in yerine başka biri teklif edilseydi; ona biat edeceklerdi.

Diğer bir ifadeyle, kim acele edip kendini hilafet makamına sunsaydı, daha açıkcası *'şike'* yapsaydı, onu seçeceklerdi. Nitekim İmam Ali için de aynısını söylüyorlardı. *'Sen acele edip biat isteseydin sana biat ederdik'* diyorlardı. Hem de İmam Ali için bir de artısından bahsediyorlardı. *'Sen biat isteseydin, biz kesinlikle seni bırakıp da baş-*

4) el-İmame Ve's-Siyase, c. 2, s. 47, Muaviyenin mektubundan naklen.

kasına biat etmezdik!" Bu sözden anlaşılan o ki, onlar da İmam Ali'de birtakım artıların bulunduğunu biliyorlardı. Fakat hiçbir artısı/özelliği bulunmayana biat etmeleri, onun işi aceleye getirip el çabukluğu yapmasından olmuştur. Demek oluyor ki o dönemde *'Hila-feti halife ile sabitleştiren şey şuyuydu:* Bir grup ona biat edince, diğerleri *"Biz de ona biat edelim"* derlerdi. Nitekim Ebu Bekir'de öyle oldu. İlginçtir ki Medine halkı, kendilerinden, peygamber'in (s.a.a) vasiyyetlerini unutmamalarını ve hakkı mecrasından saptırmamalarını isteyen İmam Ali ve Hz. Fatıma'ya *"Daha çabuk davranmak gerekiyordu. Biz biatımızı yaptık, sorun bitti. Eğer daha önce bizim peşimize gelseydiniz, size biat ederdik"*⁵ diye cevap veriyorlardı.

Görüldüğü üzere, imam Ali ve değerli eşi Hz. Fatıma sahabeye Resulullah'ın vasiyyetlerini *-nasları-* hatırlatırken, onlar onu anlamıyor, realiteden -olup bitenden- bahsediyorlardı. Demek oluyor ki, bir avuç şuurlu Ali taraftarı sahabe dışındaki diğer sahabiler, nübüvvetin (vahiy alma hariç) devamı olan hilafet makamının önemini kavrayamıyor, halifeye (şahısa) yapmış oldukları biata bakıyorlardı. Diğer bir ifadeyle, Allah'a ve Resulüne (nassa) karşı olan taahhütlerine değil de, şahısa (halifeye) karşı yapmış oldukları taahhüdlerine bağlılardı! Daha ilginç olanıysa, hem Ali ve Fatıma'nın artılarını kabul ediyor hemde onların biat talebinde bulunmalarına karşı vermiş oldukları cevapla, onları reddediyorlardı. Buna rağmen onlara göre Ebu Bekir, diğer Muhacir ve Ensar gibi bir bireydi, özel bir dini konuma ve mevkiye sahip değildi.

3- Ebu Bekir'e biat eden ilk kişiler, parmakla sayılacak kadar azdı. Bu birkaç kişinin biatı, diğerlerinin biatının temel salikiydi. Yani onlar, o birkaç kişi biat ettiği için biz de biat ediyoruz dediler ve biat ettiler. Bu ise realiteye -olana- boyun eğmek demektir. Yani onun resmen tanınması, bir vakia (olmuş-bitmiş bir iş) olduğu için resmen tanımak idi.

Gerçi durum, ikinci ve üçüncü halife konusunda böyle karışık değildi. Fakat bu iki halifede de konunun özü aynıydı. Yani Ebu Bekir, Ömer'i tayin etti. Onun halifelik ve vekilliğini resmen tanıdı ve diğerleri de öyle biat ettiler. Burada vurgulamak istediğimiz şey, *"resmiyetin"* gelip, nassın (şura'nın-seçilmeliliğin) yerini almasıydı.

5) *el-İmame ve's-Siyaset*, c. 1, s. 12; *Mealimü'l-Hilafetü'l-İslamiyye*, s. 306-307

Ebu Bekir'de olduğu gibi Ömer'in halifeliğinde de hakim olan şey, *nas değil resmiyetti*. Osman da öyle oldu. (*Nassın değil de*) resmi halifenin tayin ettiği altı kişilik heyetin içinden Abdurrahman b. Avfın almış olduğu vekaletle resmen Osman halife olarak tayin edildi! Bu resmiyetten sonra da halk onu halifelige kabul etti. Fakat İmam Ali'nin hilafete getirilmesi olayı (nassın dışında) başka bir konuya da girmektedir. Büyük halk kitleleri, diğer halifelerin aksine, aşırı bir istek ile ona biat ettiler.

5- Üç halifenin realite -oldu bitti- ve resmiyetle hilafete getirilmeleri, sonraki dönemlerde (Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı dönemleri) Sünni Müslümanların, yönetim ve yönetenin (hilafet ve halifenin) koşulları konusundaki düşüncelerinin temel ilkesi haline gelen bir düşünce zemini oluşturdu. Bu bağlamda şu noktaya dikkat etmek lazım: "Yönetimin/hilafetin bir gerçek olması nedeniyle yönetene/halifeye boyun eğme düşüncesinin tohumu, Hulefa-i Raşidin döneminde atılmış oldu! Daha sonraları bu tohum, özellikle de Emevilerin iş başına gelmesiyle meyve vermeye başladı ve Hulefa-i Raşidin'in günlerinde fiilen var olan durumdan çok daha farklı anlam ve boyutlar kazandı. Bu tarihi kesitin (halifeler döneminin) dini ve kudsi cilvesi, bu düşünceye de bulaştı. Onun büsbütün (resmiyet ya da saltanat) kanalıyla da kabul edilmesine, hatta hemen hemen genel ittifak derecesinde meşruiyet kazanmasına yaraşır bir yardımda bulundu.

Dediğimiz gibi bu düşünce biçimi, nihai olgunluğa Emeviler döneminde kavuştu. Muaviye iktidara yerleştikten sonra hilafeti, kendi soyuna miras bırakmak için çok çaba harcadı. Bu durum, o zamana kadar olmayan bir işti. Önemli muhalefetlere rağmen neticede galip gelen Muaviye oldu ve hilafet saltanat boyutu kazandı. Artık bundan sonra gücün -iktidarın- aktarımı, Müslümanların iradesinin dışında, daha doğrusu onların iradesinden bağımsız işleyen bir mekanizmaya göre gerçekleşiyordu. Artık mesele, halkın ne istediği, ne dediği veya yönetenle ilgili dini kuralların ne olduğu hususu değildi. Önceki halife, genellikle oğlu ya da kardeşi olan sonraki halifeyi atıyordu. Uygulama böyleydi. Bu uygulamayı değiştirmek de çok zordu. Hatta o dönem halkından bir çoğuna göre imkansızdı. Değiştirmeyi mümkün, fakat zor olarak görenler de değiştirmeye yanaşmıyorlar-

dı. Çünkü bu hoşlanmadıkları, rağbet etmedikleri birtakım işleri, zorluğu, fedakarlığı getiriyordu.

Böylece ilk üç halifenin hilafet meselesini, nassın dışında “res-miyet” ile halletmeleri, Muaviye dönemindeki hilafetin saltanata dönüşmesine, saltanat uygulamasının da gitbe git kök salacak bir uygulama biçimi almasına, sonuçta da bu tutumun nassa, inanca ve dini kurallara üstünlük sağlamasına vesile oldu. Çünkü başından beri (ilk halife döneminde) Müslüman sahabiler, nassa değil de realiteye baktılar. Ve tabiri caiz ise ipin ucu o dönemden kaçırıldı! Sonuçta gelen nokta şöyle oldu: *“Yöneten olması hasebiyle yönetenin, gücü elinde tuttuğu için meşruiyeti vardır. Dolayısıyla asgari düzeyde gerekli şartları haiz olmasa veya zorbalıkla gücü ele geçirse yahut zulmetse, şeriatın sınırlarını aşsa ve fasık dahi olsa ona itaat farzdır!”*⁶

Şimdi gelelim sözün başına.

Konunun başında İmam Ali’nin değerli eşi Resulullah’ın (s.a.a) Kızı Hz. Fatıma ve çocukları İmam Hasan ve İmam Hüseyin ile birlikte, hilafet hakkını almak için Ensar’ın reisleriyle birer birer kapılarına kadar gidip görüştüğünü söyledik. Fakat tarihin şahitliğine göre İmam bu yolla herhangi bir neticeye varamadı ve hilafet hakkı elinden alındı. Acaba böylesine ciddi ve tehlikeli bir durumda İmam Ali ne yapmalıydı? Sessiz mi kalmalıydı yoksa kıyam mı etmeliydi?

İMAM ALİ İÇİN TEK ÇIKIŞ YOLU VARDI

İmam Ali (a.s) her ne kadar Resulullah’ın (s.a.a) mescidinde Muhacir ve Ensar’dan oluşan topluluğa birtakım hatırlatmalarda bulunup hakikatları aydınlığa kavuşturduysa da, fakat halife ve yandaşları hakkı teslim etmeye yanaşmadıkları gibi konumlarını güçlendirmek için de ayrıca çaba harcadılar.

Her geçen gün, İmam Ali (a.s) unutuluyor, halife ise insanları kendi hükümetine alıştırıyordu. Resmiyet, yavaş yavaş nassın yeri-

6) *Min Usulî'l-Fikri's-Siyasiyyi'l-İslâmi*, s. 438, 444.

ni alıyordu. İlahi yönetim yerini beşeri sultaya bırakıyordu! İmam Ali'nin en fazla korktuğu ve üzüldüğü mesele, halifeliğin elinden çıkması hadisesi değildi, ilahi yönetimin, diğer bir adı olan *"hilafet makamının"* beşeri sultaya dönüşmesi meselesiydi. Diğer bir ifadeyle imamın kaygılandığı şey, konum değil makamı. Zira konum (halifelik), imamın da kendi ifadesi gibi pek bir değer ifade etmiyordu. Çünkü gelip geçici bir durumdu. İmam için önemli olan kıyamete kadar insanların hidayet ve saadetlerini temin edecek ve bir tür nübüvvetin temsil makamı olan *"hilafet makamı"*nın ehli olmayanların eline geçmiş olmasıydı!

Peki İmam Ali (a.s) böylesine bir hassas durumda ne yapmalıydı? Ya risalet ailesi ve gerçek dostlarına yardım için silahlı kıyam edip hakkını geri alacak, ya da sessiz kalıp tüm toplumsal meselelerden uzaklaşıp yalnızca ferdi ve ahlaki vazifelerini yerine getirecekti.

Silahlı kıyam edemezdi, çünkü:

1- Vahyin şahitliğine göre Resulullah (s.a.a), daha hayatta iken o günkü İslâm toplumunun geleceğine dair birtakım kuşkular taşıyordu. Daha açık bir ifadeyle peygamber, ümmetinden bazı toplulukların kendi ölümünden sonra cahiliye dönemine geri döneceklerinden şüphe ediyordu ve gelişen birtakım kötü hadiseler de onun zihnindeki kuşkuyu doğrular nitelikteydi. Nitekim Uhud savaşında düşman tarafından *'peygamber öldürüldü'* şayiası yayıldığında, İmam Ali gibi birkaç kişi hariç, Müslümanların neredeyse tamamına yakını meydanı bırakarak dağlara kaçtı. Hatta bazılarının, münafikların reisi olan Abdullah b. Ubeyy ile temas kurup Ebu Süfyan'dan eman istemesine aracılık etmesi fikrine düştüklerini Resulullah bizzat kendi gözleriyle müşahade etti. Onların dini akideleri o denli zayıftı ki, Allah hakkında şüpheye düşüp yanlış fikirlere bile kapıldılar.

- *"Bir bölük can kaygısına düşmüştü. Allah hakkında Müslümanlıktan önceki bilgisizlik çağında olduğu gibi haksız zanlara kapıldılar. Diyorlar ki; "Bu işte nemiz var bizim?"*"⁷

Yine vahiy, Resulullah'ın (s.a.a) ölümü sonrası onların telvihen

cahiliye dönemine geri dönebilecekleri ihtimaline işaretle şöyle bu-yuruyor:

- *"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler geldi geçti. Ölürse yahut öldürülürse gerisin ge-riye mi döneceksiniz? Kim dönerse bilsin ki, Allah'a hiçbir su-retle zarar vermez ve Allah şükredenlerin karşılığını yakında verecektir."*⁸

Bu ayet peygamber ahabının içerisinde, cahiliye dönemine geri dönebileceklerin bulunduğunun mümkün olduğunu gösteriyordu. İş-te İmam Ali (a.s) bundan dolayı silahlı kıyama başvuramazdı. Zira İslâm dini perişan olurdu!

2- Sakife toplantısı incelendiğinde, oraya toplanan sahabilerin birbirlerine karşı yapmış oldukları davranışlar, kavmi taassuplar, kin ve nefretler ve yine liyakatli olup olmadığına bakılmaksızın her birinin hilafeti ellerine geçirme hırsları, kısacası cahiliye dönemine ait düşüncelerin yeniden zuhur etmesi, İslâm terbiyesinin henüz Müslümanların tamamının kalbine nüfuz etmediğini göstermekte-dir. Daha açıkcası, İslâm ve İman'ın, onların cahiliye çehresini örten bir örtüden başka birşey olmadığı farkedilmektedir. Ve yine tüm ko-nuşmaların, çekişmelerin ve mücadelelerin hep menfaatler eksenin-de olduğu müşahade edilmektedir. O toplantıda herkes, ümmetin en seçkin insanının (halifesinin) bedenine göre dikilmiş olan hilafet elbisesini, kendi üzerine giymeye çalışmıştır. Gerek Muhacirlerin ge-rekse Ensar'ın konuşmadıkları tek şey, İslâm ve Müslümanların maslahat ve menfaatına olan, basiretli, daha bilgili, yüce ruhlu ve beğenilmiş ahlakı ile ön plana çıkan birisini bulup, bu denli önemli ve hassas vazifeyi (hilafeti) ona havale etmek olmuştur!

Allah'a teslim olmadan İslâm'a giren ve yine Allah'tan emin ol-madan imana varid olan, cahiliye adet ve inançlarının henüz unutul-madığı böylesine bir ortamda çıkacak olan her türlü ihtilaf ve silah-lı kıyam, toplumun bozulmasına ve insanların putperestlik dönemi-ne geri dönmesine sebebiyet verebilirdi.

Böylesine bozuk bir durumun varlığını imamet dürbünüyle gö-ren İmam Ali (a.s), yaptığı konuşmalarında İslâmi ittihadın ehem-

miyetini, ihtilaf ve ayrılıkların zararlarını beyan etmiş, kendi hakkı olan hilafeti bırakıp, İslâm birliğinin sağlanması hususunda hayli fedakarlıklar göstermiştir:

- *"Ey insanlar! Fitne dalgalarını kurtuluş gemileriyle aşın; bir-birinizden nefret etme yolunu yarın-geçin; övünmek tacını başlarınız -dan atın... Birşey söylersem derler ki, baş olmaya hırsı var. Sussam derler ki, ölümden korkar... Andolsun Allah'a ki, Ebu Talib'in oğlu, çocuğun anasının memesine düşkün olmasından daha düşkündür ölüme. Bir de şu var: Öyle gizlenmiş bir bilgiye sahibim ki, açsaydım size, derin mi derin kuyulara sallanmış ipler gibi sallanırdınız, tit-rerdiniz."*⁹

4- Resulullah'ın (s.a.a) ölüm haberi yeni Müslüman olmuş kabileler arasında yayılınca, onlardan bazıları irtidat edip eski cahiliye inançlarına geri döndüler. Aynı zamanda merkezi hükümete muhalefet edip İslami vergilerini de ödemeye razı gelmediler. Merkezi hükümet mecbur kalıp seçkin kişilerden müteşekkil bir grup askeri onların üzerine gönderdi.

Kabilelerin bir kısmı irtidat ederken, bir de Yemame bölgesinde başka bir fitne uyandırılmıştı. Müseyleme, Seccah ve Tuleyha gibi bazı sapıklar peygamberlik iddiasında bulunuyorlardı. Böylesine bir ortamda, yani Muhacir ve Ensar'ın İslâmi vahdeti unuttukları ve kim kabilelerin irtidat ettikleri ve Necd ve Yemame bölgelerinde sahte peygamberlerin ortaya çıktıkları bir ortamda, İmam Ali'nin (a.s) başka bir cephe oluşturarak kendi hakları için silahlı kıyam etmesi doğru olur muydu? İmam Ali (a.s) Mısır halkına yazmış olduğu mektuplarının birinde bu konuya işaretle şöyle diyordu:

- *"Andolsun Allah'a ki, Arabın bu işi peygamberden sonra Ehl-i Beyt'inden alacağını, benim halifeliğime engel olacağını hatırıma bile getirmedim. Fakat bir de baktım ki, halk filan kişiye biat etmekte; elimi çektim. İnsanların dinden döndüklerini, -Allah'ın salatı ona ve soyuna olsun- Muhammed'in dinini iptale kalkıştıklarını, halkı bu na çağırdıklarını görünceye dek dayandım. Fakat bu işe giriştikleri zaman İslâm'a yardım etmezsem onda bir gedik açılacağından, onun yıkılacağından korktum. Çünkü bu musibet; bana, az birgün sürecek sonra serap gibi yitip gidecek, yahut bulut gibi dağılıp yitecek olan*

hilafetten, size emir olmaktan mahrum kalmaktan daha büyük olacaktı. Bu olaylar sırasında kalktım, işe giriştim sonunda batıl yok olup gitti, din olduğu gibi karar etti.”¹⁰

Hilafet şurası, Osman’ı halife olarak tayin edince, İmam Ali (a.s) şuradaki üyelere dönerek şöyle buyurdu:

- *“Hepiniz biliyorsunuz ki ben, hilafet makamına herkesten daha layığım. Fakat Müslümanların mesalihini düşünerek hilafetten el çekiyorum. Her en kadar bu bana zulüm olsa da... Eğer ben hüküm etme konusunda isteksiz olduğumu gösteriyorsam, bu sadece Allah’ın bu yolda verdiği sevaba ve mükafata nail olmak içindir.”¹¹*

Ünlü sünni alim İbn Ebi’l-Hadid şöyle der:

- *“Hz. Ali’nin inzivaya çekildiği günlerden birinde onun sevgili eşi olan Fatımatu’z-Zehra, Hz. Ali’yi haklarını alması ve kıyam etmesi için teşvik etti. Tam bu sırada müezzinin ‘Eşhadü enne Muhammeden Resulullah’ nidası yükseldi. Bunun üzerine imam, sevgili eşine dönerek şöyle dedi: ‘Yeryüzünde bu nidanın susmasını ister misin?’ Hz. Fatıma ise ‘Asla’ deyince imam şöyle buyurdu: ‘Öyle ise bunun için tek salih yol benim takip ettiğim yoldur.’¹²*

İLAHİ REHBERLER

HEP YÜCE HEDEF PEŞİNDE OLURLAR

Her rehberin, rehberlik gereği mutlak bir hedefi bulunur, fakat ilâhi rehberler hep yüce hedefler peşinde koşarlar.

Ayrıca toplumsal meseleler içerisinde rehberlik gibi çok az mesele dakiklik ve titizlik gerektirir. Şartların önemine binaen koskoca büyük bir toplumda yalnızca birkaç kişi bu sıfatlara haiz olabilmektedirler.

Her çeşit rehberlik arasında ilâhi rehberlerin yeri bir başkadır. *Şartları ve vazifeleri de seçilme rehberlerinkinden daha ağır ve daha*

10) *Nehcül-Belağa*, 62. mektup.

11) *Nehcül-Belağa*, 71. hutbe.

12) *Şerh-ü Nehcül-Belağa*, İbn Ebi’l-Hadid, c. 11, s. 113.

mühimdir! İlahi rehberlik; hedefi, makam ve mevkiyi koruma gibi şeylerden kat kat daha önemlidir.

“*Seçilme rehberler*”, hedefi gerçekleştirmenin yanında, kimi zaman ne pahasına mal olursa olsun makam ve mevkiini de korurlar. Diğer bir ifadeyle “*seçilme rehberler*” kimi vakit hedefi mevki ve makama feda ederler, ilahi rehberler ise iki yoldan birini seçmeye mecbur kaldıklarında *mevki ve makamı, hedefe feda ederler*. Rehberlikten (mevki ve makamdan) el çekip hedefi yaşatmaya koyulurlar. İmam Ali de Resulullah’tan (s.a.a) sonra böyle mühim bir meseleyle imtihana tabi oldu. Ali’nin hedefi, Resulullah’ın hedefiydi. Hicaz toprağı üzerinde dikilmiş olan İslâm fidanının yetişmesini sağlamaktı. Resulullah’ın (s.a.a) o denli zahmetleriyle dikmiş olduğu o fidanın, zamanın geçmesiyle ağaca dönüşmesi gerekirdi, bol bol meyveler vermeliydi, dalları tüm cihanı kaplamalı ve insanlık onun gölgesinde huzura ererek, mübarek meyvelerinden istifade etmeliydi. İmam Ali (a.s) Resulullah’ın (s.a.a) vefatından sonra gördü ki, şayet haklarını talep etmekte ve yönetime sahip olmakta fazla ısrarcı olursa, Resulullah’ın 23 yıllık tüm zahmetleri ve onun bu mukaddes hedefi yolunda dökülmüş olan şehitlerin tüm pak kanları heder olacaktı. Bundan dolayı susmayı, kıyama tercih etti. İşte ilâhi rehberlerle beşeri önderlerin arasındaki fark budur!

İMAM ALİ'NİN SESSİZLİĞİNİN DİĞER NEDENLERİ

*“İslâm'ın her çeşit zarar ve ihtilaftan selamet -
te olması, bizim için her şeyden hoştur.”*

İmam Ali (a.s)

Sosyolojik açıdan İmam Ali'nin (a.s) sessizliğinin diğer birkaç nedeninin daha bulunduğunu tesbit etmek mümkündür.

Resulullah (s.a.a) sonrası dönemi izlediğimizde, İslâm toplumu öylesine ihtilaf ve ayrılıklar dalgasına kapılmıştı ki, çıkabilecek en küçük bir iç savaş bile, Medine'nin içinde ve dışında büyük infilaklara sebebiyet verebilirdi.

Yine Resul sonrası dönem iyi incelendiğinde, Medine içi ve Medine dışı kabilelerin pek çoğunda, İmam Ali'ye karşı bir kin ve intikam duygusu hakimdi. Zira İmam Ali (a.s). İslâm'ın ilk zuhurunda, şirk ordusu ile küfür ordusu karşılaştığında, o kabilelerin bir çoğunun kahraman pehlivanlarını katletmişti. Her ne kadar İslâm'a girmiş ve tevhid dinine teslim olduklarını izhar etmişlerdiyse de, İmam Ali gibi İslâm mücahitlerine karşı olan kin ve intikam duygularını kalplerinde hep gizlemişlerdi. Bu durum karşısında şayet İmam Ali (a.s) sessizliğini bozup kıyama teşebbüs etseydi, aşağıda sıralayacağımız sonuçlar ortaya çıkacaktı:

1- Bu kıyamda İmam Ali (a.s), kendi imametine inanmış olan en değerli ashabını, hakkı eline geçmemekle birlikte kaybetmiş olacaktı.

2- Kaybeden taraf yalnızca İmam Ali olmayacaktı, İmam'ın Haşimiler ve yakın dostlarıyla birlikte, Resulullah'ın (s.a.a) dostların-

dan olup da İmam Ali'nin hilafetine karşı nefesine yenik düşen Müslümanlar da öldürülecekti. Böyle olunca da Müslümanların merkezi kuvveti zayıflayacaktı. İmamın hilafetine karşı olan bu grup her ne kadar Halifelik ve rehberlik meselesinde Hz. Ali'ye muhalefet etseler de, diğer meselelerde ona karşı bir ihtilafları yoktu. Şirk ve putperestlik, Hıristiyanlık ve Yahudilik karşısında bir kudret oluşturuyorlardı.

3- Şayet merkezi kuvvet zayıflamış olsaydı, henüz topraklarında İslâm ağacı tamamen kök salmamış olan uzaktaki kabileler, mürtedlerin ve İslâm muhaliflerinin grubuna katılarak ayrı bir grup teşkil edeceklerdi. Bir taraftan onların gücü, diğer taraftan da merkezde doğru bir rehberin olmayışı, tevhid ışığının sonsuza dek sönmesine vesile olacaktı.

İşte bu durumları mülâheze eden müminlerin emiri İmam Ali (a.s) kıyam edip savaşmaktansa, sessiz kalmayı tercih etti.

Abdullah b. Cenahe şöyle diyor;

- "Ali'nin hilafetinin ilk günlerinde Mekke'den Medineye geldim ve gördüm ki, halk peygamber'in mescidinin önünde birikmiş, İmam Ali'nin gelişini bekliyor. Bir müddet sonra Ali, kılıcını kınına koymuş bir halde evinden çıktı. Bütün gözler onun üzerindeydi. Sonunda İmam minbere gelerek Allah'a hamd-u senadan sonra konuşmaya başladı:

*"Ey İnsanlar! Peygamber vefat ettikten sonra onun kurmuş-olmuş hükümet hakkında kimse bizimle niza etmemeli ve ona tamah gözünü dikmemeliydi. Zira biz onun varisi, velisi ve Ehl-i Beyti idik. Ama beklenenin tam aksine Kureyş'ten bir grup bizim hakkımıza el uzatarak hilafeti bizden alıp buna kendisi sahiplendi. Allah şahit olsun ki, eğer Müslümanlar arasında ayrılık ve ihtilafların çıkması, küfrün ve putperestliğin İslâm'a galip gelip İslâm'ı yok etme korkusu olmasaydı, bizim vaziyetimiz görmekte olduğunuzdan farklı olacaktı."*¹³

Kelbî de şöyle diyor:

- "Ali (a.s), Talha ve Zübeyr gibi ahdini bozanları alt etmek için

13) Şerh-ü Nehcül-Belağa, İbn Ebil-Hadid, c. 1, s. 307.

Basra'ya gittiğinde şöyle bir hutbe okudu: *"Allah peygamberini yanına aldığı zaman Kureyş, başına buyruklu ve bencillik ile kendisini bizden mukaddes bilip hakkımızı bizden aldı. Fakat ben gördüm ki, sabretmek Müslümanlar arasında ayrılık çıkmasına sebebiyet vermekten ve onların kanını dökmekten daha hayırlıdır. Zira halk, yeni Müslüman olmuştu ve din ele alınmış, ağzına kadar süt dolu bir test gibiydi ki en küçük bir gevşeklik, bunun bozulmasına sebebiyet verebilir ve tek bir kişi bile onu dönebilirdi."*¹⁴

İbn Ebîl-Hadid de, hem İmam Ali'yi seven hem de diğer halifeler hakkında tassubu bulunan bir sünni alimi olarak, sahabeden bir grubun İmam Ali'ye karşı olan eski kinleri hakkında şöyle der:

- "Tecrübe şunu sabit etmiştir ki, geçen zaman, kinlerin unutulmasına ve kalplerdeki haset ve soğukluk ateşinin sönmesine sebep olmakta ve geçen zamanla birlikte ölen eski neslin yerine gelen yeni nesil, eski kinleri yavaş yavaş unutmaktadır. Hz. Ali, Hilafet makamına oturduğunda peygamber'in vefatından yirmibeş yıl geçmişti. Ve bu süre içinde eski kinlerin ve düşmanlıkların unutulduğu sanılmaktaydı. Fakat beklenilenin tam aksine çeyrek asrın geçmesine rağmen, Hz. Ali'nin muhaliflerinin ruhiyeleri halâ değişmemişti. Onların kalplerindeki Hz. Ali'ye karşı olan kin ve düşmanlık, ne peygamber'in döneminde ne de onun vefatından sonra bir zerre bile eksilmemişti. Hatta Müslümanların Kureyş ile olan savaşlarına şahit olmamış ve Bedir'de, Uhud'da v.b. Hz. Ali'nin kahramanlıklarını görmemiş olan Kureyş'in çocukları ve yeni gençleri bile tıpkı ataları gibi Hz. Ali'ye karşı kin ve düşmanlık besliyorlardı." ... Eğer imam bu durumda peygamber'in ölümünden sonra hilafet makamına otursaydı ve tüm işlerin yönetimini eline alsaydı, onun muhaliflerinin kalplerindeki ateş ortaya çıkardı ve öyle infialler olurdu ki, bu infiallerin, İslâm'ın ve Müslümanların yok edilmesi ve İslâm milletinin tekrar cahiliye dönemine geri dönmesinden başka bir neticesi olmazdı..."¹⁵

İmam Ali (a.s) konuşmalarının birinde savaş ve kıyamın neticeleri hakkında şöyle buyurmuştur:

14) *Haman*, c. 8, s. 30

15) a.g.e. s. 114, hutbe, 311.

- "Baktım, gördüm ki, Ehl-i Beytimden başka ne bir yardımcım var bana, ne bir yar ve yaver. Onların tehlikeye düşmelerini reva görmedim. Gözlerime toz, toprak dolmuştu. Gözlerimi yumdum, boğazımda kemik dertle elemle yuttum. Zehirden acı olan, bıçaklarla doğranmaktan çetin bulunan bu işe dayandım."¹⁶

İmam Ali'nin (a.s) tüm bu sözlerinden anlaşılan o ki, onun en büyük arzusu, Müslümanların birlikteliklerinin korunmasıydı. İmam Ali (a.s), ta Resulullah (s.a.a) zamanından, bu birlik nimetinin ne olduğunu ve diğer gayri İslâmi imparatorlukların kalbinde nasıl bir korku yarattığını ve bunun sayesinde de İslâm dininin süratle rahat bir şekilde yayılım gösterdiğini çok iyi biliyordu. Şayet bu birliği, hakkı olan hilafet yüzünden bozan taraf olsaydı, Müslümanlar ve İslâm çok büyük musibetlere maruz kalacaktı.

Ve yine Muhacirler arasında Ebu Süfyan dışında Süheyl b. Amr, Haris b. Hişam, İkrime b. Ebu Cehil ve bunlar gibi bir çok maceracı insanlar vardı. Bu insanlar bilindiği üzere uzun yıllar Müslümanların, özellikle de Ensar'ın en azılı düşmanlarındandı. Son dönemlerde bazı sebepler yüzünden şirki terk edip görünürde İslam safına katılmışlardı. Ensar, Sakife toplantısında hilafeti ellerine geçiremeyince, İmam Ali'nin taraftarlığına soyundular. Herkesi İmam Ali'ye biat etmeye davet ettiler. Ebu Süfyan dışındaki bu şahıslar Ensar'ın bu davranıştan hayli rahatsız oldular. Hilafet teşkilatından, Ensar'ın Ali taraftarlığını yapan Hazrec kabilesini Ebu Bekir'e biata davet etmelerini, icabet etmedikleri taktirde de onlarla savaşılmaması ricasında bulundular.

Söz konusu şahıslar sonraları Ebu Süfyan'ı da kendilerine katarak büyük toplantılar tertitlediler. Buna karşılık Ensar'ın büyük hatiplerinden olan Sabir b. Kays, Muhacirlerin bu hareketlerine karşı çıktı ve onlarla söz düellosuna girdi. Bu durum Muhacirler ile Ensar arasında epey bir müddet devam etti. (Her iki tarafın arasında geçen söz düellosu ve şiirsel atışmalar, İbn Ebi'l-Hadid'in kitabında mevcuttur.)

Bu gibi durumlar da göz önünde tutulduğunda, İmam Ali'nin haklı olarak silahlı kıyama kalkışmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Şa-

16) *Nehcül Belağâ*, 217. hutbe.

yet İmam (a.s) Müslümanların vahdetini ve dini selametini kendi hakkından üstün tutmasaydı, diğer bir ifadeyle, şayet İslâm'ın maslahatını kendi menfaatına tercih etmeseydi, ne din ortada kalırdı ne de vahdet!... Onun için şöyle buyurmuştur:

- *“İslâm'ın her çeşit zarar ve ihtilaftan selamette olması, bizim için her şeyden daha hoştur!”*

Buraya kadar yazdıklarımız, İmam'ın (a.s) sessizliği tercih etmesinin sebeplerinden bazılarıydı. İmam Ali (a.s) gerçekten hiç kimsenin yapamayacağı fedakarlığı yapmış ve İslâm dininin esasını ve Müslümanların da birliğini korumak için tam yirmibeş yıl kendi ifadesiyle *'gözünde diken ve boğazında kemik kalmış'* bir insan gibi sabredip durmuştur.

İMAM ALİ (A. S) HAKKINDAKİ YANLIŞ BİR YARGI

Ehl-i sünnet camiası içerisinde yaygın olan inanca göre, İmam Ali'nin Nehcül-Belağa'daki kendi hilafet hakkı ile ilgili yapmış olduğu beyanatlardan maksadı, Resulullah (s.a.a) tarafından kendi hilafeti hakkında açık bir hükmün bulunduğunu iddia etmediği, ancak kendisinin hilafet makamına liyakatında olan inancından dolayı o gibi sözleri ifade buyurduğudur. Diğer bir ifadeyle, Ehl-i sünnet alimlerince, İmam Ali'nin akrabalık yönünden Resulullah (s.a.a) ile yakın bir bağı vardı. İlim yönünden herkesten daha yüceydi, adalete riayet, yöneticilik ve siyasetteki bilgisi açısından ashabin başında geliyordu. Bu yüzden ümmetin onu halife olarak seçmesi yerinde olurdu. Fakat ümmet ondan başkasını seçince, İmam Ali kendisine zulmedildiğine inandı. Uzun yıllar *“hilafete ben herkesten daha layı - gım”* diye şikayette bulundu. Böylece İmam Ali'nin Nehcül Belağa'da ve diğer kaynaklarda bahsettiği ve peygamber'in vefatından sonra mahrum edildiğini iddia ettiği hak, Allah tarafından ona verilmiş şer'i bir hak değildi ki, insanlar bu konuda onun önüne geçtikleri vakit dinin hükümlerine muhalefet etmiş sayılırlar.

Başka bir deyişle, İmam Ali'nin o sözlerinden kasdı, herkesten üstün birinin bulunduğu bir durumda, başkalarını seçmenin doğru

olmadığı ve yöneticiliği (hilafeti) üstün, mümtaz ve daha bilgili olan o insana vermenin tabii bir hak olduğu konusuna vurgu yapmaktır. Fakat bir grup insanlar, bir takım maslahata binaen bu esasa uymaz ve yöneticiliği (hilafeti) ilim, kudret, manevi ve fiziki şartlar açısından daha aşağı bir seviyede olan birine bırakırlarsa, o taktirde o üstün şahsın bundan şikayetçi olması elbetteki yerinde olur! Nitekim İmam Ali, Talha ile Zübeyr'in kendisine isyan edip Basra'yı zaptettikleri zaman şöyle demişti:

- *"Allah'ım şahit olsun ki; Allah'ın, Peygamberinin canını aldığı günden bugüne dek ben hakkımdan mahrumum."*¹⁷

Kannatımızca Ehl-i sünnet alimleri bu konuda İmam Ali hakkında yanlış bir yargıya varmışlardır, şöyle ki;

1- Ehl-i sünnet alimleri, varmış oldukları bu yanlış yargılarıyla İmam Ali'nin hilafet iddiasında bulunmasını, onun zati bir liyakate sahip olduğunu iddia ettiğini vurgulamak istemişlerdir. Oysaki İmam Ali gibi birinin böyle '**zati bir liyakat**' bahanesiyle ortaya çıkmakta o denli mücadelede bulunması, hem imanı hem de kişiliği ile çelişir bir durum ortaya çıkarmış olur. İmam Ali (a.s), doğrudur ki kimi konuşmalarında zatî liyakatine işarette bulunmuştur ve bunu da Resulullah'a (s.a.a) yakınlığına ve diğer zati hususiyetlerine bağlamıştır, fakat bununla birlikte ve bunlardan daha ziyade nassa, yani Resulullah'ın vasiyetlerine isnatta bulunduğu söylemleri daha çok olmuştur. Örneğin bir hutbesinde şöyle buyurmuştur:

- *"Nübüvvet ailesi (Ehl-i beyt), Peygamber'in sırdaşı, onun ferma - nının sığınağı, ilminin ve hikmetinin mahzeni, kitabın (Kur'an'ın) hafızları ve onun dininin direkleridir. Ümmetten olan hiçkimse onlar ile kıyaslanamaz. Onlar dinin temeli, İman ve yakînin sütunlarıdır. Hak yolundan uzak düşmüş olanlar, onlara rücu ederler ve ortada kalmışlar ve acizler onlara sığınır. İmamet ve velayetin vasıfları onlara aittir. Peygamber'in vasiyeti onlar hakkındadır. Onlar Peygamber'in varisleridir!"*¹⁸

İmam Ali'nin (a.s) bu hutbesinde, "*Peygamber'in vasiyeti onlar hakkındadır*" demedeki maksadı nedir acaba? "*İmamet ve velaye -*

17) *Nehcül-Belağa*, İ. Abduh, 5. hutbe.

18) a.g.e. 2.hutbe.

tin vasıfları onlara aittir” cümlesi de öyle. Bu cümleler gözönüne alındığında, Resulullah’ın (s.a.a) onların hilafeti ve velayeti hakkın-da Gadir-i Hum ve bunun gibi pekçok yerde beyam etmiş olduğu va-siyetler değil midir?!

2- İnsanlara liyakat hakkı doğuran şartlardan biri de, tayin edilme meselesidir. İmam Ali’de Resulullah (s.a.a) tarafından tayin edildiğine (nassa) işaret etmiş olacak ki, tüm konuşmalarında bu hu-susa dikkat çekmiş ve kendisine ait olan hakkın Peygamber’in ölü-münden hemen sonra ayaklar altına alındığını izhar etmiştir. Başka bir deyişle; Şayet İslâmda hilafet meselesinin müşavere, müzakere ve seçim yoluyla halletme emri olsaydı, İmam Ali (a.s) diğer tüm İslâmi hükümlerde olduğu gibi bu hükümde de herkesten önde ona amel eder, herkesten üstün olmayan bir şahıs bile bu makama geti-rilmiş olsaydı, yine imam, ilahi ahkama sadakati dolayısıyla herkes-ten önce ona biat edip teslimiyet gösterirdi. Oysaki imamın hutbele-rinde buyurmuş olduğu sözler, bunun tam tersini göstermektedir. Hutbelerine iyi dikkat edildiğinde, kendisini hilafetin mutlak sahibi olarak görmekte ve Kureyş’in kendi haklarını elinden alan zalim ve mütecaviz birileri olduğunu vurgulamıştır!

- *“Allah’ım! Bana Kureyş ve ona uyanlara karşı yardım et. Zira onlar bana merhametsizlik ettiler, benim yüce makamımı küçük say-dılar ve mutlak hakkım olan hilafet (yöneticilik) için benimle niza et-meye kalkıştılar.*¹⁹

Eğer hilafet meselesi, müşavere, müzakere ve seçim yolu ile halledilmeli olsaydı, İlim şehrinin kapısı olan Ali’nin bundan nasıl haberi olmazdı ve nasıl.... “benim mutlak hakkım olan hilafet için benimle niza etmeye kalkıştılar” iddiasında bulunurdu?!

Sakife olayından sonra bir gün Ebu Ubeyde b. Cerrah, İmama şöyle dedi:

- *“Ey Ebu Talib’in oğlu, hilafet makamına karşı senin ne kadar da alakan ve hırsın var?*

İmam ona cevaben şöyle buyurdu:

- *“Allah şahit olsun ki, siz şerait ve derece bakımından ondan da-ha uzakta olmanıza rağmen hilafet makamına karşı benden daha*

19) A.g.e. 167. hutbe.

hırslısınız! Bense ona çok yakınım. Ben hakkımı talep ediyorum, siz ise hakkım ile benim aramda engel teşkil ediyor ve beni bundan uzaklaştırıyorsunuz.”²⁰

Sıffin savaşında da İmam Ali ile Muaviye arasında savaşın kızıştığı bir ortamda Beni Esed kabilesinden olan bir şahıs İmam’a şöyle sordu:

- *“Nasıl oldu da Kureyş, sizi hilafet makamından uzaklaştırdı?”*

İmam bu yersiz ve zamansız sorudan rahatsız oldu. Zira imamın askerlerinden bir takımını halifelere saygı duyuyordu. Böyle bir durumda bu meselenin ortaya atılması onlar arasında ayrılıklara sebebiyet verebilirdi. Buna rağmen şöyle buyurdu:

- *“Peygamber ile olan bağın hürmetine ve her Müslümanın soru sorma hakkının olması sebebiyle soruna icmalen cevap vereceğim. Ümmetin rehberliği bize aitti. Bizim peygamber ile olan bağımız her kesten daha sağlamdı. Ama bir grup bunda cimrilik etti ve bir grup da buna göz yumdu. Onlar ile bizim aramızda hüküm Allah’adır. Sonunda hepimiz Allah’a döneceğiz.”²¹*

20) A.g.e. 167. hutbe.

21) *Nehcül-Belağ’a*, Abduh, 157. hutbe.

SONUÇ:

İmam Ali'nin (a.s) tüm beyanatlarından elde edilen sonuç şudur: İmamın, diğer halifelerin hilafetliklerine dair yapmış olduğu bu türden tenkitleri, onun kendi zati liyakatine inancından dolayı yaptığını kabullenmek kesinlikle doğru olamaz. Zira, konuşmalardan da anlaşılacağı üzere İmam Ali, hilafetin mutlak kendine ait olduğunu Resulullah'ın (s.a.a) vasiyetine isnatla birlikte, dini esasların da buna ışık tuttuğunu vurgulamıştır.

Diğer bir ifadeyle, kendisine karşı yapılan inhırafin (sapmanın), hakkın (hilafetin) inhiraf edildiği anlamında olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bazen de ilahi tayin konusuna değinmeden, buna (hilafete)haklı olarak, zati liyakatinden dolayı sahip olduğunu öne sürmüştür. Örneğin şöyle buyurmuştur:

- *"Peygamber (s.a.a) ruhunu teslim ettiğinde onun başı benim sinemdeydi. Ben ona gusül verirken, melekler de bana yardım ettiler. Evin etrafını naleler kaplamıştı. Melekler ise grup grup yeryüzüne iniyor, namaz kılıp tekrar dönüyorlardı. Ben onların seslerini duydum. Peygamber'in hayatında ve ölümünde benden başka kim onun halifeliğine daha layıktır."*¹

Başka bir yerde de şöyle buyurmuştur:

- *"Bizim soyumuz yücedir ve bizim Resulullah ile yakın bir bağıımız vardır."*²

İmamın bu gibi konuşmalarındaki ileri sürdüğü yakınlık bağı

1) A.g.e. 192. hutbe.

2) A.g.e. 157. hutbe.

konusu, Ebu Bekir'in sakife toplantısında hilafetin kendi hakları olduğunu kanıtlamak için Ensar'a karşı ileri sürdüğü Peygamber'e yakınlık bağına mukabele etmek için kullandığı cümlelerdir. Yani madem ki, Ebu Bekir Resulullah'a (s.a.a) o kadar uzakken ve yalnızca 'Kureyş'li olma ortak bağıni' öne sürerek hilafetin kendi hakları olduğunu iddia etmiştir, o halde ben Resul'e bu kadar yakinken (amcası oğlu olduğuma göre) benim neden öncülüğüm olmasın ki?

İmam Ali'nin (a.s) şıkşıkıye diye bilinen ünlü hutbesinde de, kendi liyakati hakkında şöyle buyurmuştur:

- *"Andolsun Allah'a ki, Ebu Kuhafe'nin oğlu (yani Ebu Bekir), onu (hilafeti) bir gömlek gibi giyindi. Oysa daha iyi bilirdi ki o, ben hilafete nisbetle değirmen taşının mili gibiyim. Hilafet benim çevremde dönerdi, ilim seli benden akardı ve kimsenin fikri benim fikir kaleme ulaşamazdı."*³

İMAM ALİ'NİN DİĞER ÜÇ HALİFEYE BAKIŞ ŞEKLİ

İmam Ali'nin (a.s) Nehcü'l-Belağa'sı iyi tetkik edildiğinde, her üç halifenin hususiyetlerini güzel bir şekilde ele aldığı ve hangisinin ne türden bir özelliğe sahip olduğu açıkca anlaşılmaktadır. Ve yine İmam'ın hangi halifenin hangi özelliğinden şikayetçi olduğu da açık anlaşılmaktadır.

İmam Ali'nin (a.s) birinci halife Ebu Bekir b. Ebi Kuhafe'nin iki hususiyetinden şikayetçi olduğu göze çarpmaktadır:

Birinci şikayeti; Ebu Bekir'in hilafet hakkını alması meselesidir. Yani Ebu Bekir çok iyi biliyordu ki, hilafete Ali ondan daha layıktı. İmamın tabiriyle *"hilafetin kendi bedenine göre biçilmiş bir elbise"* olduğunu Ebu Bekir biliyordu. Fakat buna rağmen kendisine uymasa da o elbiseyi el çabukluğu yaparak imamın elinden aldı ve kendi bedenine giydi. Böylece imam o üç halifenin 25 yıllık halifelik sürecinde gözünde diken ve boğazında kemik kalmış bir insan gibi sabredip bekledi. İmam, Ebu Bekir'in bu hususunu ünlü *'şıkşıkıye'* hutbesinde şöyle dillendiriyor:

3) A.g.e. 3. hutbe.

- “Andolsun Allah’a ki filan (Ebu Bekir), onu (hilafeti) bir gömlek gibi giyindi; oysa daha iyi bilirdi o, ben hilafete nisbetle değirmen taşının mili gibiyim; hilafet benim çevremde dönerdi; sel benden akardı; hiçbir kuş uçtuğum yere uçamazdı. Hilafetle arama bir perde çektim; onu koltuğumdan silkip attım. Düşündüm; kesilmiş elimle hamle mi edeyim; yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı edeyim? Hem de öylesine bir körlük ki ihtiyarları tamamen yıpratır; çocuğu kocaltır; inanan da Rabbine ulaşınca dek bu zulmete zahmet çeker.

Gördüm ki sabretmek daha doğru; sabrettim; ettim ama gözümde diken vardı, boğazımda kemik vardı; mirasımın yağmalandığını görüyordum.⁴

İmamın Ebu Bekir’den şikayetçi olduğu ikinci hususiyet ise, hilafete kendisinin layık olmadığını itiraf etmesine ve böyle bir yetkiye ne dinen ne de aklen sahip bulunmamasına rağmen, onu kendinden sonrakine (Ömer’e) teslim edip gitmesiydi. Yani Ebu Bekir kendi hilafeti döneminde bir keresinde, kendisinin hilafete layık olmadığını anlayarak halktan kendine yaptıkları biatlarını iptal etmelerini ve yine yapılan bu biatların kendisine yüklemiş olduğu taahhüden kendisini mazur görmelerini talepte bulunmuştu. O halde, şayet birisi kendisinin bu işe liyakati hakkında kuşkuları bulunur ise ve halktan da istifa etmesini kabullenmelerini istirham ederse, böylesine bir şahsın kalkıp ta kendisinden sonraki şahısı halife olarak yatın etmesi nasıl mümkün olur?

Bu hususla ilgili şöyle buyurur:

- “Birincisi (Ebu Bekir) onu (hilafeti) falana (Ömer’e) verip gitti. Ne şaşılacak şey ki yaşarken halkın kendisini bırakmasını teklif ededi; ölümünden sonra yerine öbürünün (Ömer’in) geçmesini sağladı.⁵

İmam, yukarıdaki sözü söyledikten sonra, Ebu Bekir’in ölüm döşğinde iken Osman’a gizlice yazdırttığı vasiyetnamesinde Ömer’i yerine halife olarak atadığı ve böylece biribiriyle antlaşmalı oldukları durumu sonradan ortaya çıkınca, o ikisi hakkında çok ilginç ve dokunaklı bir tabir kullanır:

4) Nehcü’l-Belağ’a, Şıksıkiye hutbesi

5) Nehcü’l-Belağ’a, Şıksıkiye hutbesi

- “Bu iki kişi (Ebu Bekir ve Ömer), hilafeti devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar.”⁶

İbn Ebi'l-Hadid Ebu Bekir'in halktan istifasını kabul etmeleri talebinde bulunduğu hususunda şöyle der:

- “Ebu Bekir'in hilafeti dönemindeyken minberin üzerinden halka istifasını sunduğunu ifade eden sözü üzerine iki farklı cümle nakledilmiştir. Bazıları “Bırakın beni, ben sizin en hayırlınız değilim” dediğini nakletmişlerdir. Bazıları ise; “Sizin en hayırlınız olmadığım halde beni, başınıza getirdiniz; siz beni veliyy-i emr ettiniz” tarzında söylediğini rivayet etmiştir.”⁷ Nehcü'l Belağada geçen cümle ise, birinci tarzdaki sözü söylediğini teyid etmektedir.

İmam Ali'nin (a.s) Ömer b. Hattab'dan şikayetçi olduğu hususlar ise daha farklıdır. Ebu Bekir ile Ömer'den müştereken şikayetçi olup ve “Bu iki kişi hilafeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar” cümlesini söylemekle birlikte, bir de ayrıca özellikle Ömer'in ruhsal ve ahlaksal hususiyetlerinden şikayetçi olduğunu ifade buyurmaktadır. Daha açıkcası imam, Ömer'in ahlaksal iki hususiyetinden şikayetçi olmaktadır.

Birincisi; İmama göre Ömer, (Ebu Bekir'in tersine, Ebu Bekir çok yumuşak huyluydu) çok kaba, katı, sert ve uyumsuz bir insandı. Ünlü Sünni alimlerden İbn Ebi'l-Hadid şöyle der:

- “Ashabın ileri gelenleri Ömer ile görüşmekten çekinirlerdi. Abdullah b. Abbas “Avl” hususundaki görüşünü ancak, Ömer'in ölümünden sonra açıklayabildi. Ona, ‘niçin önceden açıklamadın ki?’ diye sorduklarında; “Ömer'den korktum” cevabını verdi.

“Ömer'in kırbacı” dillere destan olmuştu. Öyle ki sonraları halkın dilinde şöyle bir söyleme dönüştü: “Ömer'in kırbacı Haccac'ın kılıcından daha korkunçtu”.

6) *Nehcü'l-Belağa*, Şıksıkiye hutbesi - İmam Ali'yi Ebu Bekir'e götürdükleri zaman, Ömer ona: “Ebu Bekir'e beyat etmedikçe senden el çekmeyiz” deyince, İmam'ın Ömer'e: “İyi sağ bu sütü, yarısı senin olacak; bugün onun faydası için düşüp koştuğun bu iş, yarın sana dönecek” dediği de rivayet edilir!

7) Bu konu Muhammed Abduh'un *Nehcü'l-Belağa*'ya yazmış olduğu şerh'inde de geçer. s. 32, 3.not

Ömer; kadınlara karşı da hayli sertti. Ondan çok çekinirlerdi. Ebu Bekir'in vefatında ailesi ölümüne gözyaşı döktüklerinde, Ömer onları yasakladı.

Buna rağmen kadınlar ağlayışlarına devam ettiler. Sonunda Ömer, Ebu Bekir'in kız kardeşi Ferve'yi onların arasından çekip çıkardı ve kırbaçladı. Bu durumu gören kadınlar dağılıp gittiler.

İmam Ali'nin Ömer ile ilgili şikayetçi olduğu hususiyetlerinden ikincisi de Ömer'in karar vermedeki aceleciliği ve sıkça görüş değiş-tirmesiydi. Yani sık sık birbirine zıt görüşler belirtmesiydi. Sürekli görüş belirtir ve peşicek de hata yaptığını anlar ve itiraf ederdi.

Bu hususla ilgili tarih kitaplarında hayli hikayeler anlatılmıştır.

Örneğin; "Sizin tümünüz Ömer'den daha fakih (dini hükümleri bilen) siniz hatta kocakarı bile Ömer'den daha bilgilidir."⁸ ve yine yetmiş kez: "Ali olmasaydı Ömer helak olurdu" gibi sözleri bilinen itiraflarındandır. Bundan dolayı sık sık imam Ali onu frenler ve fazla hata yapmasına engel olurdu.

İmam Ali (a.s), tarihin de teyid ettiği gibi Ömer'in bu iki hususiyetinden şikayetçiydi. Yani Ömer'in sertliği öyle bir hadde ulaşmıştı ki, etrafındaki arkadaşları bile onun yanında hakkaniyeti açıklamaktan çekiniyorlardı. Oysaki Kur'an-ı Kerim müminleri tarif ederken **"Kâfirlere karşı sert, kendi aralarında yumuşak huylu (merhametli) olurlar"** diye tarif buyurmuştur.

İkinci kötü hususiyeti ise, aceleciliği ve sıkça hata yapmalarındı, daha sonra da hatasından dolayı özür dilemesiydi.

Birinci hususiyetiyle ilgili olarak İmam Ali (a.s) sıkışıkıye hutbesinde şöyle buyurur:

- *"O (Ebu Bekir), hilafeti, düz ve düzgün olmayan çorak bir yere attı; (yani hilafeti öylesine bir özelliği bulunan Ömer'e verdi.) sözü sertti, insanı yorardı; onunla buluşup görüşeni incitirdi... Onunla konuşan, arkadaşlık eden, serkeş bir deveye binmişe benzerdi; burnuna geçen yularını çekse burnu yırtılır, yaralanırdı; bıraksan üstündeki - ni helak olma çukuruna götürür, atardı. Allah'ın bekasına andolsun, halk, onun zamanında ne edeceğini şaşırdı; yoldan çıktı; renkten ren -*

8) Müstedreku's-Sahihayn, c. 2, s. 177; Tefsir-i Kurtubî, c. 1, s. 99; Tefsir-u Keşşaf, c. 1, s. 357; Şerh-u Sahih-i Buhari, c. 8, s. 57 v.d.

ge boyandı; oradan oraya yeldi-durdu.⁹ Uzun bir zaman, çetin mihletlere düştüm; sabrettim; derken o da yoluna düzüldü; halifeliği bir topluluğa bıraktı ki ben de bunların biriyim sanıldı.¹⁰

9) İmam Ali (a.s) burada Halife Ömer'in şahsi içtihatlarına da işaret etmiş bulunmaktadır. "Yoldan çıktı, renkten renge boyandı, oradan oraya yeldi-durdu" sözünden maksat, Ömer'in Kur'an ve nassa rağmen kendine has içtihatlarıdır: Örneğin Tevbe/60'da "**Zekatin yoksullara, hiçbir varlığı olmayanlara, zekat toplanan memurlara, müellefetül-Kulûb'a** (gönülleri Müslümanlığa malla, servetle ısındırılmak istenenlere), **kölelere, tutsaklara, borçlulara, yolda kalmışlara, Allah yolunda savaşanlara**" verilmeli buyurulmuşken, Ebu Bekir'in zamanında Ömer, "artık müellefetül-Kulûb'a vermeye gerek kalmadı" demiş, onlara zekat verdirmemişti. Yine Enfal/41'de "**ganimetin beşte biri Allah yolunda sarfedilecek, peygamber'e ve yakınlarına, yetimlerine, hiçbirşeyi olmayanlara ve bu yolda savaşanlara verecekken bu payı kaldırmış**, Mâlik b. Nüveyre'yi, Müslüman olduğu halde öldürten ve şer'i süresini beklemeden aynı gece zevcesinin yatağına giren Halid b. Velid'i, evvelce onun şiddetle aleyhinde bulunduğu halde, kendi zamanında cezasını vermeden bağışlamış, hac töreninden Ümre'yi, törenden nisâ tavafını kaldırmış, Müslim'in rivayetine göre kendi zamanında bile yapılagelen muvakkat nikahını (mut'ayı) yasak etmişti. Ezandan, "**Hayyealâ hayri'l-amel**" (haydin en hayırlı amele) sözünü, halk ibadete koyulur da savaşı boşlar diye okutmamış, bir kerede üç telak vermeyi, kadın boşamaktan halkı çekindirmek için caiz görmüş, sünnet ile nafil namazlarda cemaat olmadığı halde **teravîh namazını** cemaatle kıldırması, su bulunmadığı vakit **teyemmümle namaz kılınmamasını** emretmiş, **miras ve iddet meselelerinde içtihatlarında bulunmuştu**. Daha bu çeşit birçok içtihatları olmuş, sabah ezanına "**namaz uykudan hayırlıdır**" sözünü katmıştı. İmam Ali (a.s), Ömer'in bu bid'atlerini gözönüne aldığı için şıkşıkıyye hutbesinde ona "**yoldan çıktı, renkten renge boyandı, oradan oraya yeldi-durdu.**" diye buyurmuştur. (Ömer'in bu bidatlarıyla ilgili Ali Kuşçu'nun *Şerh-u Tecrid*inde, İman bahsinin sonlarına; *En-Nes-su ve'l-İçtihad*'in - 1943 basımı- s. 199-220'ye; Malik'in *'el-Muvatta'*, Zerkaani'nin *Şerhi*, cüz 1, s. 25'e; Abdül Hüseyin Ahmed'il-Emini'nin *'el-Gadirü fi'l-Kitabı ve's-Sünneti ve'l-Edeb*'inin c. 7, s. 63-64 II. basım, Tahran, 1372'ye bakabilirsiniz.)

10) İmam Ali'nin (a.s) halife Ömer hakkında; "**halifeliği öyle bir topluluğa bıraktı ki ben de bunlardan biriyim sanıldı**" sözünden maksat ise şudur: "Halife Ömer yaranınca vefat edeceğini anlayıp yanındakilere 'Ebu Ubeyde sağ olsaydı onu halife yapardım; Huzeýfe'nin kölesi Salim sağ olsaydı bu işi ona verirdim' demişti. (Halbuki Ömer, Sakife toplantısında arkadaşları Ebu Bekir ile birlikte hilafetin kendi hakları olduğunu delillendirmek için ensara şöyle demişti: **Vallahi Arap sizin (ensar'ın) hükümetinizi kabul etmez; çünkü peygamberleri sizden değildir! Arap, peygamberin kavminin -yani Kureyş'li olanların- hükümetini kabul eder ve...**" Şimdi ise 'Huzeýfe'nin kölesi Salim sağ olsaydı onu halife ederdim" diyor. Halbuki Salim Kureyş'ten değildi!) Sonra yedi kişinin adını söylemiş, bunlardan Sâid b. Zeyd'i kendi soyundan olması dolayısıyla öbürlerine katmamış, Sâd b. Ebî Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr, Osman ve Ali'den meydana gelen bir şura kurulmasını, şuraya Abdurrahman'ın riyaset etmesini istemiştir. Ancak bunlardan Sa'd'ı serttir, Abdurrahman b. Avf'ı, bu ümmetin Karunu'dur diye yermiş, Talha'nın kibirli, Zübeyr'in nekes (cimri) olduğunu, Osman'ın soyuna düşkün olduğunu, Ali'nin de halifelige haris bulunduğunu söylemiştir. Sonra Suheyb'e, üç gün halka namaz kıldırmasını emretti. Ebu-Talha'yı elli kişiyle, şura erkanının toplandığı evi kuşatmaya memur edip, şurada bulunanların beşi birleşir, biri ayrılırsa onu öldürülmesini! üçü birini, üçü de başka birini tutarsa Abdurrahman'ın bulunduğu tarafın kabul edilmesini söylemiş.

Abdurrahman kendisini ve Sa'd'ı bu işten ayırdı. Sa'd ise ona; *“Osman sana biat ederse üçüncü bey’at eden ben olurum; fakat Osman’ı tayin edersen Ali tarafını tutarım?”* dedi. Nihayet Abdurrahman İmam Ali’ye, Ebu Bekir ve Ömer’in yolunu tutup tutmayacağını sordu. Ali, ben Allah’ın kitabı, peygamber’in sünneti üzere ve kendi içtihatımdan hareket ederim cevabını verdi. Aynı suali üç kere Osman’a sordu; Osman her üçüne de müspet cevap verince ona bey’at etti. Osman halife oldu.

Şuradakilere bakıldığında, şûra’ya başkanlık eden Abdurrahman’ın hanımı ana tarafından Osman’ın kızkardeşiydi. Sa’d b. Ebi Vakkas, Abdurrahman’ın amca oğullarındandı. İkisi de Zühre oğulları boyundandı; ayrıca İmam Ali’yle de arası açıktı. Sa’d’ın anası, Süfyan b. Ümeyye b. Abdüşşems’in kızıydı; İmam Ali bu boydan birçoğunu savaşlarda öldürmüştü. Talha da Teyim boyundandı; bu boyun Haşim oğullarıyla (imamın aşireti) arası açıktı. Nitekim sonradan, Osman’ın kanını almak bahanesiyle isyan etmesi de, gizlediği fikri açığa vurdu. Zübeyr, Ebu Bekir’in hilafetinden beri Ali’ye taraftar görünmekteydi; fakat onun da halifelğe özendiği isyanıyla meydana çıktı.¹¹

İmam Ali’nin sözünden anlaşılan o ki, Ömer her ne kadar hilafet işini görünürde şûrâ’ya havale ettiyse de, fakat bu şûrâ’dan kimin halife olarak çıkacağı önceden planlanmış bir işti. Yukarıda da kaydettiğimiz gibi, şûrâ’da bulunan çoğunluk hem birbirine akraba hem de imam’ın aşiretine düşman insanlardı. *‘Üçe üç bölünme olur - sa Abdurrahman’ın bulunduğu taraf kazanır’* şartı ise, planın en açık ipucudur!

İmam, Ömer’in aceleciliği, hataları ve özür dilemeleri hususunda şöyle buyuruyor:

- *“Meselelerde şüphesi çoktu; özür getirmesinin sayısı yoktu.”*¹²

Elbetteki İmam Ali, Ömer’in hususiyetleriyle ilgili diğer hutbelerinde de ya açıktan ya da kinayeli olarak birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Fakat biz konunun uzamaması için bununla yetindik.

İmam Ali’nin, halifeler içerisinde üzerinde en fazla konuştuğu

11) Muhammed Abduh’un şerhi, s. 34-35, 1.not

12) *Nehcü’l-Belağ*a, şıksıkiyye hutbesi.

şahıs Osman'dı. Zira Osman'ın öldürülmesi olayı, tarihe 'büyük fitne' olarak geçen bir olaydı. Osman'ın yakınları ve özellikle de isyankar Muaviye, İmam Ali'yi bu fitne olayının içine katmak için hayli uğraştı. Hatta sonunda İmam Ali'nin de Osman'ın katillerinden olduğu iftirasını ortaya attı. Fakat halk, Muaviye'nin nasıl bir yalancı olduğunu bildikleri için ona pek de inanmadılar. Bu durumlar gözönüne alındığında İmam Ali'nin kendini savunması, Muaviye'nin hilekarlıklarına karşı koyduğu durumlarda Osman ile ilgili ortaya atılan iddiaları cevaplandırması ve diğer birçok nedenler, İmam Ali'nin Osman üzerinde (Nehcü'l-Belağa'da geçen konulara bakıldığında tam 16 yerde) konuştuğu tesbit edilmiştir. Fakat biz, Osman ile ilgili olaylar hakkında değil de, şıkşıkıyye hutbesinde Osman'ın şahsı hakkındaki görüşünü nakletmekle yetineceğizdir: Osman için şöyle buyuruyor:

- *"Derken kavmin üçüncüsü (Osman) kalktı; hem de bir halde ki iki yanı da yelle dolmuştu; işi gücü, yediğini çıkaracak yerle (tuvalet - le) yiyeceği yer (mutfak) arasında gidip gelmekti. Onunla birlikte babasının oğulları da (Emevi soyu) işe giriştiler; Allah malını, ilk baharda devenin otları, çayırı-çimeni yeyip sömürmesi gibi yediler; sömürdüler. Sonunda onun da ipi çözüldü; hareket tezce yaralanıp ölmesine sebep oldu, karnının dolgunluğu onu bu hale getirdi; işini tamamladı gitti."*¹³

Halife Osman, ana tarafından kardeşi Velid b. Ukbe'yi Kufe'ye vali tayin etmiş, beytül mâli, sıla-i rahimde bulunuyorum diye Ümeyyeoglullarına pay etmiş, Resulullah'ın (s.a.a) Medine'den sürdüğü Hakem'i ve oğlu Mervan'ı Medineye geri getirtmiş, kızını da Resulullah'ın sürgün ettiği Mervan ile evlendirmiş, üstüne üstelik bir de beytül mâlden ona yüzbin dirhem verdiğinden başka, Resulullah'ın (s.a.a) kızı Hz. Fatıma'nın elinden 'peygamber'ler miras bırakmazlar' diye zorla aldıkları Fedek arazisini de onların üzerine temlik etmiş.

13) Halife Osman, Abdüşşems oğlu Ümeyye oğlu Ebi'l-Âs'ın oğlu Affan'ın oğludur. Yetmişbeş, yetmişaltı, diğer rivayette seksen, yahut seksensekiz yıl yaşamış hicretin yirmi dördüncü yılında halifelik makamına gelmiş, oniki yıldan oniki, yahut sekiz gün eksik bir müddet hilafet makamında kalmış, hicretin otuzbeşinci yılı zilhiccesinin onsekizinci günü öldürülmüştü. Hazret-i Resul'un (s.a.a), Rukayye, sonra da Ümmü Külsüm adlı iki kızını (kimilerine göre kız evlatlığını) aldığından Zü'n-Nureyn diye anılmıştır.

Hakem'e yüzbin, Abdullah b. Halid b. Üseyyid'e dört yüzbin dirhem ihsanda bulunmuş, diğer kızını Haris b. Hakem'e verip ona da beytül-mâl'den yüzbin dirhem bağışlamıştır. Ebu Süfyan'a iki yüzbin dirhem vermiş, Medine yaylaklarını Ümeyye oğullarının hayvanlarına tahsis edip Trablus'tan Tanca'ya dek bütün Afrika gelirini Abdullah b. S'ad Ebî Sarh'a bağışlamıştır.

Bütün bunlar, Velid b. Ukbe'nin Kûfe'de beytülmalî istediği gibi harcaması, şarap içtiği sabit olduğu halde kendisine had vurulmaması, Abdullah b. Mes'ud'un ve Ammar-ı Yaser'in dövülmesi, bunlarla beraber Ebu Zer'in ve diğer birçok sahabenin sürülmesi, ailesiyle buluşana, kendisinden meni gelmedikçe gusûl icab etmediği hakkındaki fetvası, Kaf suresi 15. ayetinin hamile kalma müddetiyle çocuğun süttten kesilmesinin otuz ay, Bakara suresi 233. ayetinde süt verme müddetinin en azının altı ay olduğu anlaşıldığı halde evlendikten altı ay sonra çocuk doğuran bir kadını recm ettirmesi, seferde (yolculukta) namazı kasretmemesi, Umre'yi men etmesi, bayram hutbelerinin namazdan önce okunması gibi şeyler de ashabın halife Osman aleyhine dönmesine sebep oldu.

Başta Aişe, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr olmak üzere birçok kimseler, şiddetle aleyhinde bulunmaya başladılar. Sonunda isyan başladı ve halife Osman öldürüldü.¹⁴

ÖNEMLİ BİR NOT:

Kimi mutaasıp sünni alimlerce, şıksıkiyye hutbesinin Nehcü'l-Belağ kitabını yazan Şerif Radıy tarafından uydurulduğu iddia edilmektedir. Ancak Şerif Radıyı hicri 359 da (m.969-970) doğmuş 406/1015 yılının Muharrem ayında Bağdat'ta vefat emiştir. Halbuki ondan 176 yıl önce vefat eden Hafız Yahya b. Abdülhamid-i Himmâni, 246/860 da vefat eden Ebû Cafer Ahmed b. Mehmedü'l-Barkıy, 303/915 de vefat eden Ebu Aliyyü'l-Cubbâî, 312/924 de vefat eden

14) Halife Osman'ın icraatı ve içtihatları için Şeyh Zebihullâh-ı Mahallatî'nin, ana kaynaklara dayanarak meydana getirdiği *"Keşf-ül-Bunyan Der Zindegâ-nî-i Cenabı Osman b. Affan"* adlı esere bakınız. Tahran 1382 yılı basımı, sayfa 430.

Ebü'l-Hasan Ali b. Furat, 317/929 da vefat eden Ebü'l-Kasımü'l-Belhi, 332/943 de vefat eden Ebû Ahmed Abdü'l-Aziz el-Celudiyyi'l-Bişri, 360/970 de vefat eden Hafız Süleymen b. Ahmed et-Teberanî, 381/991 de vefat eden Ebû Cafer İbn Bâbıveyhi'l-Kummî, 382/992 de vefat eden Ebû Ahmed Hasan b. Abdullahi'l-Askerî, 412/1021 de vefat eden Ebu Abdullah Mufid, 415/1024 de vefat eden Kaadî Abdu'l-Cebbari'l-Mu'tezili, çeşitli yollarla kitaplarında bu hutbeyi anmışlar, yazmışlar, kendisinden sonra da "lisanü'l-Arab" sahibi Ebü'l-Fadl Cemalüddin (711/1311) ve Kamus sahibi Firuzabedi'ye kadar (816-817/1413-1414) onbeş bilgin bu hutbeden bahsetmiştir. (el-Gadir, c.7, 2.basım, s.82-85). Kaldı ki söz, üsluptan anlaşılır, hutbenin uslûbu bütünüyle İmam Ali'nin (a.s) uslûbudur.

32. BÖLÜM

*** SON SÖZ**

SON SÖZ

Sözümüzün sonunda şunu söyleriz;

Ümmetin bugün geldiği vahim durumun tarihteki en büyük nedeni nedir? diye sorulursa, Resulullah'ın (s.a.a) ümmetine ağır emanet (sekaleyn) olarak bırakıp gittiği o ikilinin ümmet tarafından birlikte sahiplenilmediği ve her birinin bir kesim elinde diğerine karşı silah olarak kullanıldığı meselesidir derim! Ümmetin bir kesiminin ağır emanetlerden Kur'an-ı alıp *Ehl-i bey'ti* aynı Kur'an ile yok saymaya çalışması *Ehl-i bey'tin* yok edilmesine vesile olduğu gibi, Kur'an'ın da imhasına sebep olmuştur. Zira kitabımızın giriş bölümlerinde de işaret ettiğimiz gibi, iki haktan biri batılın eline geçerse, batıl ilk önce elindeki hak ile diğer hakkı imha eder, sonra da elindeki hakkı mahveder. Bundan olsa gerek Resul-i Kibriya sıkı sıkıya Kur'an ile *Ehl-i bey'te* birlikte sahip çıkılması gerektiğini ümmetine tenbih etmiş ve bu ikisinin birbirinden asla ayrılamayacağını vurgulamıştır. Fakat ümmet Resul'ün (s.a.a) Hakka yürümesinden kısa bir müddet sonra, önce *Ehl-i bey'te* baskı kurdu, sonra varlıklarını ortadan kaldırdı, daha sonra da insanlığa dünya ve ahiretleri için saadet vesilesi olan dini, ibadetler hariç tümüyle ters-düz etti, bunun cezası olarak da dünyalarını hüsrana uğrattıkları gibi ahiretlerini de tehlikeye sokmuş oldu.

Şurası bir gerçek ki, *peygamberlerinden sonra ihtilafa düşen ümmetinin, batılı temsil eden kolu, hakkı temsil eden koluna her zaman galip gelmiştir*. Tüm peygamberlerin ümmetinde böyle olduğu gibi, peygamberimizin ümmeti de aynı kaderi paylaşmıştır. Emevi-Abbasi hakimiyeti bunun en bariz örneğidir. Ve yine nerede bir maz-

lumiyet kokusu olmuşsa, orada mutlaka haktan izler bulunmuştur. Buradan hareketle diyebiliriz ki, Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra ihtilafa düşen ümmetin batıl kolunu teşkil eden Emevi, Abbasî ve diğerleri, hak kolunu teşkil eden *Ehl-i beyt*ine hem tahakküm kurmuş hem de onları mazlum konuma getirmişlerdir. İmam Ali'nin başına gelenler, İmam Hasan'ın geçirdiği süreçler, İmam Hüsey'nin ailesi ile birlikte katliama uğraması ve diğer *Ehl-i beyt* imamlarının tek tek şehit edilmeleri, haklılıklarının en büyük argümanlarıdır. Diğer bir ifadeyle, bunlar din için yaşar ve onu yaşatmak için her şeylerini dine feda ederlerken, diğerleri bunların cedlerinin getirdiği dinin sayesinde saltanatlarını sürmüş ve hayatlarını yaşamaya bakmışlardır. Daha açıkçası *Ehl-i beyt* imamları Kur'an ile canlanıp her biri canlı Kur'an (yaşayan Kur'an) olma yolunu kendilerine seçerlerken, diğerleri saltanat ile canlanmış ve Sultan olma yolunu seçmişlerdir. Malumdur ki saltanatın kuralları hayli acımasızdır! Kardeşin kardeşe, oğulun babaya acımadıkları acı gerçeği hep görülmüştür. Böyle bir sistem içerisinde yaşayanların da *Ehl-i beyt*'e zulmetmesi yadırganacak şey değildir. Biz Müslümanlar açısından önemli olan şey "*ayı gösteren parmağa değil, parmağın gösterdiği istikamete bakmaktır*". Tüm koşullar içerisinde başı Resulullah (s.a.a) olan *Ehl-i beyt*, aynen selefleri gibi hakikat istikametine bizleri yönlendirirken, bizlerden büyük bir bölümü, hakikatın istikametine bakmayıp, sözde hakkı gösterenlerin işaret parmaklarına takılıp kalmışızdır!

Parmağın gösterdiği istikamete (hakka) değil de parmağın kendisine baktığımızdan dolayı da bir türlü Hak ile tanışamaz olmuşuz! Resulullah (s.a.a) hidayet referansı olarak ikiliyi (sekaileyi) işaret ederken, bizler bu ikiliye değil de, bunların dışındaki ikililere yönelmişiz! On dört asırdan beridir hiçbir zaman ikilikten (tefrikadan) kurtulamayıp ağır bedeller ödememiz, bunun cezası olsa gerek!

Çare nedir? diye sorsalar bana; Resulün (s.a.a) ikilisine dönmektir derim soranlara!

Son bir kez daha selaleyn (iki ağır emanet) hadisini hatırlatırım anlamadık diyenlere:

- "Size iki emanet bırakıyorum ki, onlara sımsıkı sarılır-

sanız Benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. O iki şey, Allah'ın kitabı (Kur'an) ve soyum olan Ehl-i beytimdir. Bunlar Kevser havuzunda huzuruma gelinceye kadar bir birinden ayrılmazlar. Bu ikisi hususunda beni nasıl takip edeceğinize dikkat edin".¹

Sözümüzün önü de sonu da Allah'a hamddır.

Vesselam.

Hasan KANAATLI

13. 06. 2009

1) Tirmizi, *Menakib*, 31

Ehlibeyt Dosyası

Hasan Kanaatlı

Ehl-i Beyt sevgisi, Resulullah'a (s.a.a) karşı duymaya mecbur olduğumuz sevginin bir parçasıdır. Yani Resulullah'ın (s.a.a) yakınlarını, ondan ayrı tutarak bir peygamber sevgisine sahip olmak mümkün değildir. Resulullah'ın (s.a.a) muhteşem hayatını, hayatında yer alan yakınlarını, sevgi duyduklarını ve ilgi gösterdiklerini, neleri ve kimleri sevmediklerini, kelime kelime, satır satır bilip öğrenmek her mümin için zorunlu bir husustur. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) hayatı ve hayatıyla ilintisi bulunanları öğrenmek, manevi âlemi keşfetmek demektir, manevi âlemi ve dolayısıyla da tüm müminlerin amacı olan Kemâlât'ı elde etmek, ancak Resulullah'ı (s.a.a) çok sıcak tanımakla mümkündür.

Resulullah'ın mana âlemindeki (Allah'ın katındaki) makamını kendi kafamızdan bulup bilmemiz zaten mümkün değildir. Ancak Allah'ın Keremiyle mümkündür. Tasavvuf ehlinin bu hususta hadisi kudsi olarak naklettikleri şöyle güzel bir sözleri vardır: "Ben aşikârdım görmediniz. Habibimi gördünüz, bilemediniz." Bundan anlaşılan, Zat-ı Ahadiyyet'in görünmesi nasıl mümkün değilse, Resulullah'ın (s.a.a) Allah katındaki makamını bilmek de ümmeti için mümkün değildir. Binaenaleyh, Resulullah'ı öyle kelime-i şahadet'in lisanı kalıpları içerisine sığdırıp onunla tanıtmak, beyhude bir tanıyıştır. Her Müslüman'ım diyen kimsenin, onun hayatını ve hayatındaki varlıkları imkânı dâhilinde bilip öğrenmek zorunluluğu vardır.

Onun hayatını tüm ayrıntılarıyla bulup bilmek ise ancak Ehl-i Beyt'ini, soyunu, en yakınlarını, parçalarını, canlı şahitlerini, ömrünün tüm zamanlarını birlikte geçirdiği kimseleri tanımakla mümkündür. Resulün hamurundan yoğrulan bu zatları tanımadan, Resulü tanıma iddiasında bulunmak, büyük bir gaflettir!

